

**САГА
КЭС ТЫЛ**

Библия тылбаанын Института
Москва, 2008

**САҢА
КЭС ТЫЛ**

**Көннөрүллүбүт иккис таһаары.
Көннөрүү Д. К. Сивцев – Суорун Омоллоон баҕатын аахсан
туран оноролунна.**

Аан тыл*

Бу Тангара үөрэҕин Саҥа Кэс Тылын сахалыы кинигэтин тутан олорор үтүө дьоммун ис сүрэхпиттэн эбэрдэлиибин!

Сахалар былыргы төрүттэрэ Тэнгри диэн биир Тангара баарын билэллэр эбит. Онон нуучча дьоно 1632 сыллаахха кэлэн «Лена остуругун», ол иһигэр чочуобунаны туппуттарыгар, кинилэр бэрт сотору сулуусаҕа сылдыар, сүрэхтэнэр, бэргэһэлэнэр буолбуттар. Холобур, Семен Дежнев 1640 сыллаахха Бороҕон сахатын кыһын Абакайааданы бэргэһэлээбит. XVII үйэҕэ, 1663 сыллаахха Якутскай куоракка Спасскай манастыыр, 1708 сыллаахха Троицкай Собор тутуллубуттар, улуустар, нэһиликтэр аайы чочуобуналар, Тангара Дьиэлэрэ онгоһуллубуттар. Холобур, 1700 сыллаахха Индигир өрүс үрдүгэр Зашиверскайга эриэккэстэй бэйэлээх Спасскай храм тутуллубут. Бу кэнниттэн 1812–1819 сылларга аҕабыттар саха алпаабытын онгортон, Тангара үөрэҕин сахалыы тылбаастаан кинигэнэн таһаарыыны саҕалаабыттар. Революция буолуор диэри Тангара үөрэҕин уонна сулуустатын 50-ча кинигэтэ бэчээттэммит, ол иһигэр Сибэтиэй Евангелие 3 төгүл тахсыбыт. Улуу миссионердар Святитель Иннокентий Вениаминов, епископ Дионисий (Хитров) уонна протоиерей Димитриан Попов суруга-бичигэ суох саха тылын сайдытыгар бастакы тулхадыйбат акылааты уурсубуттар, харангаҕа олорбут норуоту Тангара абыраллаах сырдыгар кытыарбыттар. Кинилэр сүгүкэн өнгөлөрүн биһиги саха дьоно улаханлык кэриэстиибит.

Онтон араас кэрдиис кэмнэр ааспыттарын кэннэ, бу 2004 сылга, биһиги үөрүүбүтүгэр, Саҥа Кэс Тыл сахалыы аан бастаан то-

* Бу аан тылы Д.К.Сивцев – Суорун Омоллоон Саҥа Кэс Тыл маннайгы тахсытыгар (Библия тылбааһын Института, Москва, 2004) анаан суруйбута.

лору тылбаастанан күн сырдыгын эмиэ көрөн кэллэ. Биллэр күчүмэҕэйдэрдээх билингни кэмнэ саха норуотугар бу сыаната биллибэт күндү духуобунай бэлэх буолар. Маннык күндү бэлэҕи тэрийэн онордо Москватааҕы Библия тылбааһын Института (директор – доктор Марианна Беерле-Моор). Бу институт бары үлэһиттэригэр биһиги махталбыт улахан.

Кини аймах олоҕор эркээйи буолбут Саҥа Кэс Тыл муударанын, үрдүк поэзиятын атын тылынан биэрэр уустугун, улахан эпийэттээгин ким барыта өйдүүрү буолуо. Ол да буоллар бу сүдүгүтэ суох сорок саха тыллаахха кэбэҕэстик өйдөнөр, дууһатыгар тийэр гына ис кирибэхтик, тупсаҕайдык уонна талааннаахтык толорулунна диэн мин тус бэйэм киэн тутта, үөрэ саныбын. Саха литературнай тылын сайдытыгар бу Саҥа Кэс Тыл тылбааһа биир бэлиэ, боччумнаах хардыы буолан, саха тыла «муора курдук бастар бараммат баайын» илэ-бодо көрдөрүүһү.

Икки тыһыынча сыл анараа өттүгэр былыргы грек тылынан суруллубут Сибэтиэй Евангелие сахалыы тахсыта сүдү суолталаах. Саха дьоно Айыы Тойон Танараларын үөрэгин ис сүрэхтэриттэн ылыннахтарына эрэ, Танараны билэн, бары куһаҕан дьаллыктан босхолонон, аһыыттан ырааһыран, Кини ыңгырар эйэлээх, тапталлаах, сырдык кэскиллээх олоҕор тийиэхтэрэ.

Улуу миссионердар сүүстэн тахса сыллааҕыта тон хаарга үктээбит ылыктырын салгыы солоон иһэр архиепископ Германна, бу тылбаас үлэтин көбүлээбитин, бары өттүнэн көмөлөспүтүн иһин, биһиги аман өс алгыспытын холбуубут.

Бу кинигэ тахсытыгар үлэлээтилэр: консультант, доктор Дэвид Джон Кларк (Англия, Холбоһуктаах Библейскэй Уопсастыбалар), богословскай редактор, тылбаасчыт Саргылана Леонтьева, филологическай редактор, доктор Николай Ефремов, тылбаасчыттар Мария Алексеева, Аита Шапошникова, Светлана Егорова-Джонстон, Валерий Бурцев. Кинилэргэ бука барыларыгар барҕа махтал буоллун. Кинигэ художнига Иван Поповка, Олох аал луук маһын уруһуйдаабыт Кая Леонтьеваҕа уонна тылбаас уустук үлэтигэр ис сүрэхтэриттэн көмөлөспүт бары үтүө дьоммутугар истин махталбытын тиэрдэбит.

*Саҥа Кэс Тыл литературнай редактора
Дмитрий Сивцев-Суорун Омоллоон*

* * *

Сага Кэс Тыл уонна Эргэ Кэс Тыл кинигэлэрэ холбуу Сибэтиэй Суруйуулар эбэтэр Библия диэн ааттаналлар.

Сага Кэс Тыл грек тылынан суруллубут 27 кинигэттэн, оттон Эргэ Кэс Тыл еврей тылынан суруллубут 39 кинигэттэн тураллар. Сорох церковтар Эргэ Кэс Тылга грек тылынан суруллубут өссө хас да кинигэни эбии киллэрэллэр.

Былыргы еврей тылынан суруллубут Эргэ Кэс Тылга Айыы Тойон Тангара сири-халлааны, киһини айбытын, киһи аныыны онорон Кинини кытта эйэтин сүтэрбитин уонна Тангара киһини бырастыы гына кэлэригэр киһи аймағы хайдах өр кэм устата бэлэмнээбитин туһунан кэпсэнэр.

Оттон Сага Кэс Тыл биһиги эрабыт бастакы үйэтин иккис ангаарыгар былыргы грек тылынан суруллубута. Бу хомуурунньукка түөрт Евангелие, Сибэтиэй Апостоллар Дьайыылара, Апостоллар илдьит суруктара уонна Сибэтиэй Иоаннга Арыллыы киирэллэр. Евангелиелары барыта түөрт автор суруйбут: Матфей, Марк, Лука уонна Иоанн. Бу Иисус Христос сирдээҕи олоҕун араас түгэннэрин сырдатар түөрт кинигэ бэйэ-бэйэлэригэр майгыннаспат истииллээхтэр. Сибэтиэй Апостоллар Дьайыыларыгар Айыы Тойон Халлаанна барыта, Сибэтиэй Тыын үөһэттэн түһүүтэ итиэннэ Рим империятын бары муннуктарыгар маннайгы христианнар түмсүүлэрин – церковтарын үөскээһинэ кэпсэнэр.

Сага Кэс Тылга барыта сүүрбэ биир илдьит сурук киирэр. Бу христианнарга туһуламмыт суруктары сибэтиэй Апостоллар Павел, Иоанн, Петр, Иаков уонна Иуда суруйбуттар. Еврейдэргэ суруллубут илдьит сурук автора чопчу биллибэт эрэри, былыргы христианскай үгэскэ олоҕуран, Павел Апостол буолуон сөп диэн сабаҕалыыллар. Апостоллар итэҕэл бары өрүттэрин ырытан, Иисус Христос үөрэҕин толору быһааран, христианнарга араас тыын суолталаах ыйыылары биэрэллэр.

Сага Кэс Тыл бүтэһик кинигэтэ – Сибэтиэй Иоаннга Арыллыы (грек. Апокалипсис) – инникини өтө көрөр, төлкөлүүр, киһиэхэ эрэли биэрэр кинигэ. Сибэтиэй Иоанн уус-уран тылынан кэнэҕэски киһи аймах уустук олоҕун арыян көрдөрөр уонна эйэ-ил, кырдык, дьол олохсуйар сага сирэ-халлаана айылларын кэпсиир. Бу урут сахалыы тылбаастамматах кинигэ.

Аан тыл

Биһиги тылбааспыт синодальной тылбааска төрүт буолбут былыргы грек омук тылынан суруллубут тиэкискэ олоҕуар. Бу тиэкис бары аныгы тылбаастар төрүттэрин – Барбара Аланд, Курт Аланд, Иоганнес Каравидопулос, Карло М. Мартини уонна Брюс М. Метцгер редакцияларынан төрдүһүн тахсыбыт былыргы греческэй тиэкистэри – кытта сөп түбэһиспэт түгэн-нэрдээх. Олору үксүлэрин кинигэ сирэйин алын өттүгэр бэлиэтээтибит.

Бу былыргы грек тылынан суруллубут Саҥа Кэс Тыл сахалыы тылбааһын биһиги инникитин өссө чочуйар, тупсарар, көннөрөр соруқтаахпыт. Онон ытыктабыллаах ааҕааччыларбыт бэйэлэрин санааларын биһигини кытта үллэстэллэрэ буоллар, сөптөөбүн көрөн, кэлин кинигэ сагалыы тахсытыгар махталы кытта туһаныа этибит. Биһиги аадырыспыт:

Институт перевода Библии

101000 Россия, Главпочтамт Москва, а/я 360.

Библия тылбааһын Института тылбаасчыттарга, редактордарга уонна бу кинигэ тахсарыгар көмөлөспүт дьонно бука барыларыгар махтанар.

Библия тылбааһын Института

БИБЛИЯ КИНИГЭЛЭРИН КЫЛГАТЫЛЛЫБЫТ ААТТАРА

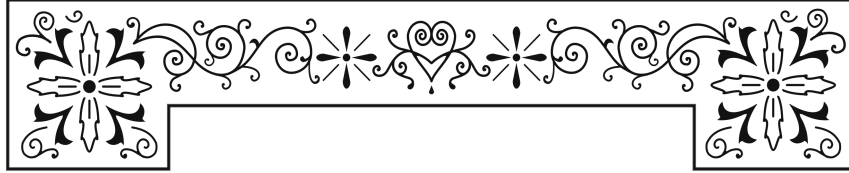
Ветхий Завет*

Быт – Бытие	Притч – Притчи Соломона
Исх – Исход	Еккл – Книга Екклесиаста, или Проповедника
Лев – Левит	Песн – Песнь песней Соломона
Числ – Числа	Ис – Книга пророка Исаяи
Втор – Второзаконие	Иер – Книга пророка Иеремии
Нав – Книга Иисуса Навина	Плач – Плач Иеремии
Суд – Книга Судей Израилевых	Иез – Книга пророка Иезекииля
Руфь – Книга Руфь	Дан – Книга пророка Даниила
1 Цар – Первая книга Царств	Ос – Книга пророка Осии
2 Цар – Вторая книга Царств	Иоиль – Книга пророка Иоиля
3 Цар – Третья книга Царств	Ам – Книга пророка Амоса
4 Цар – Четвертая книга Царств	Авд – Книга пророка Авдия
1 Пар – Первая книга Паралипоменон	Иона – Книга пророка Ионы
2 Пар – Вторая книга Паралипоменон	Мих – Книга пророка Михея
Езд – Книга Ездры	Наум – Книга пророка Наума
Неем – Книга Неемии	Авв – Книга пророка Аввакума
Есф – Книга Есфирь	Соф – Книга пророка Софонии
Иов – Книга Иова	Агг – Книга пророка Аггея
Пс – Псалтирь	Зах – Книга пророка Захарии
	Мал – Книга пророка Малахии

* Ветхий Завет – Эргэ Кэс Тыл кинигэлэрэ сахалы тылбаастана илик-тэрин быһыытынан ааттарын нууччалыы биэрдибит.

Сага Кэс Тыл

Мф – Матфейтан Сибэтиэй Евангелие	Рим – Рим христианнарыгар илдыт сурук
Мк – Марктан Сибэтиэй Евангелие	1 Кор – Коринф христианнарыгар бастакы илдыт сурук
Лк – Лукаттан Сибэтиэй Евангелие	2 Кор – Коринф христианнарыгар иккис илдыт сурук
Ин – Иоантан Сибэтиэй Евангелие	Гал – Галатия христианнарыгар
Апос – Сибэтиэй Апостоллар Дьайыылара	Еф – Ефес христианнарыгар
Иак – Иаков Апостол илдыт суруга	Флп – Филиппы христианна- рыгар
1 Пет – Петр Апостол бастакы илдыт суруга	Кол – Колосс христианнарыгар
2 Пет – Петр Апостол иккис илдыт суруга	1 Фес – Фессалоника христиан- нарыгар бастакы илдыт сурук
1 Ин – Иоанн Апостол бастакы илдыт суруга	2 Фес – Фессалоника христиан- нарыгар иккис илдыт сурук
2 Ин – Иоанн Апостол иккис илдыт суруга	1 Тим – Тимофейга бастакы илдыт сурук
3 Ин – Иоанн Апостол үһүс илдыт суруга	2 Тим – Тимофейга иккис илдыт сурук
Иуд – Иуда Апостол илдыт суруга	Тит – Титкэ илдыт сурук
	Флм – Филимонна илдыт сурук
	Евр – Еврейдэргэ илдыт сурук
	Арыл – Сибэтиэй Иоанна Арыллыы

МАТФЕЙТАН СИБЭТИЭЙ ЕВАНГЕЛИЕ

Иисус Христос төрүттэрэ

- 1** Давидтаах Авраам удьурдарын Иисус Христос төрдө-ууна:
2 Авраам Исаагы төрөппүтэ, Исаак Иаковы төрөппүтэ, Иаков Иуданы уонна кини бырааттарын төрөппүтэ;
3 Иуда Фамарьтан Фарехы уонна Зараны төрөппүтэ, Фарес Есрому төрөппүтэ, Есром Арамы төрөппүтэ;
4 Арам Аминадавы төрөппүтэ, Аминадав Наассону төрөппүтэ, Наассон Салмону төрөппүтэ;
5 Салмон Рахаваттан Воозу төрөппүтэ, Вооз Руфьтан Овиды төрөппүтэ, Овид Иессейи төрөппүтэ;
6 Иессей Давид ыраахтаагыны төрөппүтэ,
Давид ыраахтаагы Урияҕа эргэ бара сылдыбыт дьахтаран Соломону төрөппүтэ*;
7 Соломон Ровоамы төрөппүтэ, Ровоам Авияны төрөппүтэ, Авия Асаны** төрөппүтэ;
8 Аса Иосафаты төрөппүтэ, Иосафат Иорамы төрөппүтэ, Иорам Озияны төрөппүтэ;
9 Озия Иоафамы төрөппүтэ, Иоафам Аханы төрөппүтэ, Ахаз Езекияны төрөппүтэ;
10 Езекия Манассияны төрөппүтэ, Манассия Амону*** төрөппүтэ, Амон Иосияны төрөппүтэ;

* 1:6 Урияҕа эргэ бара сылдыбыт дьахтар – Вирсавия (Батшева). 2 Цар 11:26-27; 12:10, 15.

** 1:7 Аса – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Асаф».

*** 1:10 Амон – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Амос».

МАТФЕЙ 1

¹¹ Иосия Иоакимы төрөппүтэ, Иоаким* Иехонияны уонна кини бырааттарын төрөппүтэ. Бу – Израиль норуота Вавилонна көһөрүллүөн иннинээҕи көлүөнэлэрэ.

¹² Вавилонна көһүү кэнниттэн Иехония Салафиилы төрөппүтэ, Салафииль Зоровавелы төрөппүтэ;

¹³ Зоровавель Авиуду төрөппүтэ, Авиуд Елиакимы төрөппүтэ, Елиаким Азору төрөппүтэ;

¹⁴ Азор Садогу төрөппүтэ, Садок Ахимы төрөппүтэ, Ахим Елиуду төрөппүтэ;

¹⁵ Елиуд Елеазары төрөппүтэ, Елеазар Матфаны төрөппүтэ, Матфан Иаковы төрөппүтэ;

¹⁶ Иаков Мария кэргэнин Иосибы төрөппүтэ, оттон Мариятан Христос диэн ааттаммыт Иисус төрөөбүтэ.

¹⁷ Онон Авраамтан Давидка диэри барыта уон түөрт көлүөнэ, Давидтан Вавилонна көһүүгэ диэри эмиэ уон түөрт көлүөнэ, онтон Вавилонна көһүүттэн Христоска диэри эмиэ уон түөрт көлүөнэ.

Иисус Христос төрөөһүнэ

¹⁸ Иисус Христос бу курдук төрөөбүтэ.

Кини Ийэтэ Мария, Иосибы кытта илии охсуһан баран бииргэ олорбокко сылдьан, Сибэтиэй Тыынтан ыарахан буолбута.

¹⁹ Кэргэн тахсыахтаах кинитэ Иосиф үтүө санаалаах буолан, сурах-садьык тарҕамматын диэн, сөбүлэһиилэрин көтүрэн, Кинини кистэлэнгинэн ыытан кэбиһиэн баҕарбыта. ²⁰ Оннук саннымытыгар Айыы Тойон Аанньала түүлүгэр киирэн эппитэ: «Давид уола Иосиф! Марияны кэргэн ыларгыттан куттаныма: Марияҕа Сибэтиэй Тыынтан оҕо үөскээбитэ. ²¹ Кини Уол Оҕону төрөтүөҕэ, оччоҕо оҕоҕо Иисус** диэн ааты биэриэн, тоҕо диэтэххэ Кини Бэйэтин дьонун аныыларыттан быһыһаҕа».

²²⁻²³ Бу барыта Айыы Тойон: «Көр бу, Ыраас Кыыс ыарахан буолан Уол оҕону төрөтүөҕэ; Киниэхэ „Эммануил“ („Таһара биһигинниин“) диэн ааты биэриэхтэрэ», – диэн пророгунан этиппит тылларын туолуута этэ.

* 1:11 *Иоакимы төрөппүтэ, Иоаким* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 1:21 *Иисус (грек.)* – Иешуа (*евр.* Айыы Тойон быһыһыр).

МАТФЕЙ 2

²⁴ Иосиф уутутган уһуктан баран, Айыы Тойон Аанньала эп-питин курдук, Марияны дьиэтигэр аҕалбыта; ²⁵ Кинини таарыйбакка да сырыттабына, Мария Бастакы* Уолун төрөппүтэ, Иосиф Оҕону Иисус диэн ааттаабыта.

Илинни муударайдар кэлиилэрэ

2 Иудея Вифлеем диэн куоратыгар, Ирод ыраахтааҕылыгырын саҕана, Иисус төрөөбүтүгэр Иерусалимга илинни муударайдар кэлбиттэрэ. ² Кинилэр: «Иудейдар санга төрөөбүт Ыраахтааҕылар ханнаһый? Илин халлаанга Кини сулуһа тахсыбытын көрөммүт, биһиги Киниэхэ сүгүрүйэ кэлибит», – диэн ыйыталаһалара.

³ Маны истээт, Ирод ыраахтааҕы уонна Иерусалим дьоно бары аймана түспүттэрэ. ⁴ Ирод ыраахтааҕы архиерейдары уонна норуот сокуонньут дьонун барыларын хомуйан олорон, Христос ханна төрүөхтээбин ыйыппыта. «⁵ Кини Иудея Вифлеемигэр төрүөхтээх, – диэн хоруйдаабыттара. – Ол туһунан пророк кинигэтигэр бу курдук суруллан турар: ⁶ „Эн, Вифлеем, Иуда сирэ, Иуда атын куораттарыттан тугунан да итээбэтин: Мин норуоппун, Израилы, быһыһыр-харыстыһыр Сирдьит эйигиттэн үөскүөхтээх“».

⁷ Онтон Ирод, илинтэн кэлбит дьону чып кистэлэнинэн ынгыран ылан, сулус ханнык кэмгэ тахсыахтааҕын ыйыталаһан билбитэ ⁸ уонна кинилэри Вифлеемгэ ытаары туран эппитэ: «Барангыт Оҕо туһунан ымпыгар-чымпыгар тийэ барытын билин. Итиэннэ, булларгыт эрэ, миэхэ биллэрээрин, оччоҕо мин эмиэ Киниэхэ сүгүрүйэ барыам».

⁹ Кинилэр ыраахтааҕы этэрин истээт, айанга туруммуттара. Били илин халлаанга көрбүт сулустара иннилэригэр айаннаан, Оҕо баар сирин үрдүгэр тийэн тохтообута. ¹⁰ Сулуһу көрөн кинилэр үөрүү улуутун үөрбүттэрэ, ¹¹ итиэннэ дьиэбэ киирэн Оҕону уонна Ийэтин – Марияны – көрөн, Кини иннигэр сөһүргэстээн сүгүрүйбүттэрэ, онтон күндү кылааттаах холбукаларын аһан кыһыл көмүһү, лааданы, смирянаны** Киниэхэ бэлэх биэрбиттэрэ.

¹² Түһээтэхтэринэ, Таһара кинилэри «Ирокка төннүмэн» диэн сэрэппитин истэн, дойдуларыгар атын суолунан төннүбүттэрэ.

* 1:25 *Бастакы* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 2:11 *Лаадан* – лаадан маһыттан ылыллар үчүгэй сыттаах сымала; *смирна* – илинни дойдуларга өлбүт кинини оҕунуохтуурга туттуллар үчүгэй сыттаах сымала.

МАТФЕЙ 3

Египеккэ куотуу

¹³ Илонтэн кэлбит дьон төннүбүттэрин кэннэ, Айыы Тойон Аанньала түүн Иосиф түүлүгэр көстөн эппитэ: «Ирод Оџону өлөрөөрү ирдэһэр санаалаах, онон эн турангың, Оџону уонна Ийэтин илдьэ, Египеккэ куот итиэннэ хаһан ыңгырыахпар диэри, онно олоҕор».

¹⁴ Иосиф туран, Оџону уонна Кини Ийэтин Марияны илдьэ Египеккэ барбыта, ¹⁵ онно тийэн, Ирод өлүөр диэри олоҕорбута. Бу барыта Айыы Тойон пророгунан: «Мин Уолбун Египеттэн ыңгырдым», — диэн этиппитин туолуута этэ.

¹⁶ Илонтэн кэлбит дьонго албыннаппытын билэн, Ирод улаханлык уордайбыта. Ол иһин, чопчу ыйдарбыт кэминэн быһааран, Вифлеемгэ уонна ол эргин сирдэргэ баар иккитигэр диэри саастаах уол оџолору барыларын кыргарга соруйан дьону ыппыта. ¹⁷ Онон Иеремия пророк эппитэ бу курдук туолбута: ¹⁸ «Рамаџа хаһыы-ыһыы, ытабыл-сонбул иһиллэр, энэлгэн, үөгү энсиллэр. Рахиль оџолорун аһыйан айманар, оџолорун мэлитэн, уоскуйуон да баџарбат».

Назарекка төннүү

¹⁹ Ирод өлбүтүн кэннэ, Айыы Тойон Аанньала Египеккэ олоҕор Иосиф түүлүгэр көстөн: ²⁰ «Тур, Оџо дууһатыгар суудайааччылар өллүлэр. Оџону Ийэтин кытта илдьэ Израиль сиригэр төнүн», — диэбитэ.

²¹ Иосиф туран, Оџону уонна Кини Ийэтин ылан Израиль сиригэр барбыта. ²² Иудеяџа Ирод оннугар уола Архелай баһылыктырын билэн, онно барартан дьиксиммитэ, онон түүлүгэр суолун ыйдаран, Галилея сиригэр кэлбитэ; ²³ манна кэлэн Назарет куоракка олохсуйбута. Онон пророктар «Кини Назорей аатын ыһаџа» диэн эппиттэрэ туолбута.

Иоанн Сүрэхтээчи суол солуур

3 Ол саџана Иудея кураайыматыгар Иоанн Сүрэхтээчи кэлэн: ² «Аһыыгытын билинэн* Таңараџа эргиллин! Халлаан

* ^{3:2} *Аһыыны билини* (грек. метанойа, нууч. покаяние) — аһыыттан аккаастанан Таңараџа эргилли, аһыыны кэмсинии, өйдүүн-санаалыын үчүгэй өттүгэр тосту улартыы.

МАТФЕЙ 3

Саарыстыбата чугаһаата!» – диэн ынгырбыта. ³«Иччитэх сиргэ үөгүлээччи саната: „Айыы Тойон суолун солоон, көнө ыллыкта Киниэхэ үктээн“, – диэн Исаяя пророк бу Иоанн туһунан өтө көрөн эппитэ. ⁴Иоанн тэбиэн түүтэ таҥастааба, өттүгүнэн тири курдааба, саранчанан уонна дьиикэй мүүтүнэн аһылыктанара. ⁵Иерусалим куорат, Иудея бүттүүнэ, Иордан өрүс бары энгээрдэрэ утары тахсан, ⁶аньыыларын-хараларын этинэн туран, Иордан өрүскэ киниэхэ сүрэхтэммиттэрэ.

⁷Бэрт үгүс фарисейдар уонна саддукейдар сүрэхтэнэ иһэллэрин көрөн, Иоанн кинилэргэ эппитэ: «Эриэн үөн ыамалара! Кэнэҕэски уортан-кылынтан куотар өйү-санааны ким эһиэхэ укта? ⁸Аньыыгытын ис сүрэххититтэн билиммиккитин олоххутунан туоһулаан. ⁹Итиэннэ биһиги аҕабыт Авраам диэн сананан да көрүмэн! Эһиэхэ этэбин: Таңара бу да сытар таастары Авраамга оҕо гынан туруортуон сөп. ¹⁰Сүгэ хайыы-үйэ мас төрдүгэр сытар: ханнык баҕарар маһы, үчүгэй отону биэрбэт буоллабына, кэрдэннэр уокка уматаллар.

¹¹Мин эһигини аһыыны билини бэлиэтигэр уунан сүрэхтиибин, ол гынан баран кэннибиттэн Кэлэн Иһээччи миигиннээбэр күүстээх – мин Кини атабын таңаһын да тутан иһэргэ сөбө суохпун. Кини эһигини Сибэтиэй Тыһынанан уонна уотунан сүрэхтиэбэ; ¹²тута сылдыар күрдьэбинэн куумунаны ыраастаан, бурдугун хомуйан манхааһайга кутуоҕа, оттон соломотун умуллубат уокка уматыаба».

Иисус Христос сүрэхтэниитэ

¹³Ол саҕана Иисус Галилеятан Иорданга кэлбитэ. Кини Иоанна сүрэхтэнэ тийбитигэр, ¹⁴Иоанн Кинини тохтоото саҥабыта: «Мин Эйигиттэн сүрэхтэнэrim сөп этэ, оттон Эн миэхэ кэлэбин?»

¹⁵Онуоха Иисус эппитэ: «Билигин маннык буоллун. Биһиги туохха барытыгар Таңара көнүлүн толоруохтаахпыт». Иоанн онуоха дэ сөбүлэспитэ.

¹⁶Иисус сүрэхтэнээт, ууттан тахсыбытыгар арай Кини үрдүгэр Халлаан арыллан биэрбитэ, онно көрдөбүнэ, Таңара Тыһына холоуп курдук Киниэхэ түһэн иһэрэ. ¹⁷Дэ онуоха Халлаантан: «Бу баар – Мин үтүө көнүлбүн толорор Тапталаах Уолум», – диир санга иһилибитэ.

Иисус Христу тургутуу

4 Онтон Тыын Иисуһу, адьарайынан тургуттараары, иччитэх сиргэ ильдэ барбыта. ² Иисус түөрт уон түүннээх күн устата постанан баран, тihэбэр, аһыан олус бабаран кэлбитэ. ³ Кинини тургутар адьарай кэлэн: «Эн Тангара Уола буоллаххына, бу таастары килиэпкэ кубулуйун диэн бирикээстээ», – диэбитэ.

⁴ Иисус киниэхэ эппитэ: «„Киһи, аһаардас килиэбинэн эрэ буолбакка, Тангара этэр хас биирдии тылынан олоруоҕа“ диэн суруллубута».

⁵ Онуоха адьарай Кинини сибэтиэй куоракка адалан, Тангара Дьэтин чыпчаалыгар туруоран баран: ⁶ «Эн, Тангара Уола буоллаххына, аллараа диэки ыстанан кэбис. Суруллубутун курдук, „Аанньалларыгар Эйигин араҥаччылыырга соруйуоҕа, оччоҕо таастан бүдүрүйбэтин туһугар, кинилэр Эйигин көтөҕөн илдьиэхтэрэ“, – диэбитэ.

⁷ Иисус киниэхэ эппитэ: «Суруйууларга „Айыы Тойон Тангараҕын тургутан көрүмэ“ диэн эмиэ баар».

⁸ Адьарай Кинини аны үрдүк хайа арбаһыгар таһааран, аан дойду килбиэннээх саарыстыбаларын барытын көрдөрбүтэ: ⁹ «Миэхэ сөһүргэстээн сүгүрүйдэххинэ, мин бу маны барытын Эйиэхэ биэриэҕим», – диэбитэ.

¹⁰ Иисус эппитэ: «Киэр буол Миигиттэн, сатана! Ол эмит суруллан турар: „Айыы Тойон Тангараҕар сүгүрүй итиэннэ Киниэхэ эрэ сулууспалаа“ диэн».

¹¹ Маны истэн адьарай Киниттэн дьэ араһыта; сонно Киниэхэ Аанньаллар көмөлөһө кэлбиттэрэ.

*Иисус Христос Галилеяҕа
сулууспатын сабалыыр*

¹² Иоанны хаайыыга укпуттарын истэн, Иисус Галилеяҕа барбыта. ¹³ Назареты хааларан, Кини Завулон уонна Неффалим сиригэр, муора кытылыгар турар Капернаумҕа кэлэн олохсуйбута. ¹⁴ Бу Исая пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «¹⁵ Завулон сирэ, Неффалим сирэ – муораҕа тириэрдэр суол, Иордан унуоргу энээрэ – туора омук дойдута Галилея! ¹⁶ Хараҥаҕа олорор норуот улуу сырдыгы көрдө, өлүү күлүгэр олорор дьонно сырдык тыкта».

МАТФЕЙ 5

¹⁷ Бу кэмтэн ыла Иисус: «Аньыгытын билинэн Таңараға эргиллин, Халлаан Саарыстыбата чугаһаата!» – диэн үөрэтэрин сағалаабыта.

Маннайгы үөрэнээчилэрэ

¹⁸ Галилея муоратын кыйа баран иһэн, Кини икки бырааттылары, Петр диэн ааттаах Симоны уонна кини быраатын Андрейы, муораға илимнии сылдыалларын көрбүтэ (кинилэр балыксыттар этилэр).

¹⁹ Иисус эппитэ: «Миигин батыһын. Мин эһигини дьону илимнээччи онгоруом». ²⁰ Иннэ диэтин кытта, кинилэр илимнэрин быраған, Иисуһу батыһан барбыттара.

²¹ Онтон салгыы баран иһэн, Кини аны икки атын ини-биилэри, Зеведей уолун Иаковы уонна кини инитин Иоанны, ағаларын Зеведейи кытары тыыга илимнэрин абырахтана олоролорун көрөн, ыңырбыта. ²² Кинилэр, ағаларын тыыга хаалларан, сонно Иисуһу батыһан барбыттара.

Бар дьон Иисус Христуһу батыһар

²³ Иисус Галилеяны бүтүннүүтүн кэрийбитэ: синагогаларыгар үөрэтэрэ, Саарыстыба Евангелиетын иһитиннэрэрэ уонна араас ыарыыттан, кыаммат буолууттан үтүөрдэрэ. ²⁴ Кини туһунан сурах бүтүн Сирияны тилийэ көппүтэ; Киниэхэ туох баар кыамматтары, араас ыарыыга ылларбыттары, таарымталаахтары, абааһыга буулаппыттары, тартарар ыарыылаахтары уонна босхон буолбуттары ағалтыыллара. Кини олору барыларын үтүөрдүтэлиирэ. ²⁵ Галилеяттан, Уон Куорат уобалаһыттан итиэннэ Иерусалимтан, Иудеяттан уонна Иордан унуоргутуттан үтүмэн үгүс киһи Кинини батыһан барбыта.

Хайа үрдүгэр үөрэтии

Таңара алгыһыгар тиксии

5 Көй элбэх дьону көрөн, Иисус тахсан хайа үрдүгэр олорбута; үөрэнээчилэрэ тийэн кэлбиттэригэр, ² Кини маннык сағалаан үөрэтэн барбыта:

«³ Таңара иннигэр дьаданыларын өйдөөччүлэр алгыстаахтар: кинилэр аналлара Халлаан Саарыстыбата.

МАТФЕЙ 5

⁴ Кутурџанга ылларан ытааччылар алгыстаахтар: кинилэр уоскуйуохтара.

⁵ Өһүөмнүтэ суох көрсүө майгылаахтар алгыстаахтар: кинилэр сири бас билиэхтэрэ.

⁶ Кырдыкка утаппытты, аччыктаабытты баџарааччылар алгыстаахтар: кинилэр дуоһуйуохтара.

⁷ Амарах санаалаахтар алгыстаахтар: кинилэр амарах сыһыаны көрсүөхтэрэ.

⁸ Ыраас сүрэхтээхтэр алгыстаахтар: кинилэр Танараны көрүөхтэрэ.

⁹ Эһэни тэрийээччилэр алгыстаахтар: кинилэр Танара уолаттара диэн ааттаныахтара.

¹⁰ Кырдык иһин күөмчүлэммиттэр алгыстаахтар: кинилэр аналлара – Халлаан Саарыстыбата.

¹¹ Эһиги, Мин туспуттан үөһүллэ, үүрүллэ, холуннарылла да сылдьангыт, алгыстааххыт. ¹² Үөрүн-көтүн, өрөгөйдөөн: Халлаанга эһигини улуу наџараада күүтэр. Эһиги иннинээџи прооктары эмиэ ити курдук сойуолаабыттара.

Туус уонна сырдык

¹³ Эһиги сир тууһунаџыт. Туус күүһүн сүтэрдэџинэ, амтанын хайдах төннөрүөнүй? Амтанын сүтэрбит туус туохха да туһата суох: оннук тууһу таһырдыа, дьон тэпсилгэнигэр, ыһан эрэ кэбиһэџин.

¹⁴ Эһиги аан дойду сырдыгынаџыт. Хайа үрдүгэр турар куорат дьон хараџыттан саһар кыаџа суох. ¹⁵ Сибэтиинньиги эмиэ, уматан баран, тугунан да саба уурбакка, олоџор туруораллар, оччоџо сырдыга дьэ иһинээџи дьонно барытыгар тыгар. ¹⁶ Эһиги үтүөкэн дьайыларгытын көрөн, Халлааннааџы Аџаџыт аатын айхаллыыллары туһугар, эһиги сырдыккыт эмиэ бар дьон иннигэр сыдыайыахтын.

Христос уонна Сокуон

¹⁷ Эһиги Миигин Сокуону эбэтэр Пророктары көтүрэ кэлбит дии санааман: Мин ону көтүрэ буолбатах, толоро кэлбитим.

¹⁸ Кырдыгы этэбин эһиэхэ: сир-халлаан турарын тухары, Сокуон биир да кыракый буукубата, биир да кэрдийһэ халбаһныа суоџа – барыта туолуоџа. ¹⁹ Онон ким бу кыракый кэриэстэртэн

МАТФЕЙ 5

биирин эмэ да кэспит уонна дьону оннукка үөрэппит — ол Халлаан Саарыстыбатыгар куччугуй диэн ааттаныаҕа, оттон ким бу кэриэстэри тутуспут уонна дьону оннукка үөрэппит — ол Халлаан Саарыстыбатыгар улуу диэн ааттаныаҕа. ²⁰ Эһиэхэ этэбин: эһиги Танара көңүлүн сокуоннубуттардааҕар уонна фарисейдардааҕар ордук толорботоххутуна, Халлаан Саарыстыбатыгар киириэххит суоҕа.

Уордайыма

²¹ Өбүгэлэргитигэр „Өлөрүмэ: өлөрбүт — дьүүлгэ туруоҕа“ диэн этиллибитин эһиги истибиккит. ²² Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким оруна суохха быраатыгар уордайбыт — дьүүлгэ тардыллыаҕа, ким быраатын „Рака!“* диэбит — синедрион дьүүлүгэр туруоҕа, оттон ким „Өйө суоххун!“ диэбит — геенна уотугар түбэхэр кутталланыаҕа. ²³ Өскөтүн эн бэлэххин сиэртибэнньиккэ аҕалан туран, быраатын эйигин хом саныырдааҕын өйдөөн кэллэххинэ, ²⁴ бэлэххин сиэртибэнньик иннигэр хаалларан баран, туох-ханнык иннинэ, бырааккын кытта иллэс, дьэ ол эрэ кэнниттэн кэлэн, бэлэххин туттар. ²⁵ Буруйдааччыгын кытта, суут ааныгар тийэ иликкинэ, түргэнник эйэлэһэ оҕус, эйэлэспэтэххинэ, буруйдааччын эйигин судьуйаҕа туттарыаҕа, оттон судьуйа эйигин үлэһитигэр этэн, хаайыыга бырахтарыаҕа. ²⁶ Кырдыгы эйиэхэ этэбин: иэскин тигэх кэппийкэтигэр тийэ төлүү иликкинэ, эн онтон тахсыан суоҕа.

Көссүүлэһии туһунан

²⁷ „Көссүүлэһимэ“ диэн былыргыларга этиллибити эһиги истибиккит. ²⁸ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким дьахтары имэнирэ көрөр — ол санаатынан кинини кытта хайыы-үйэ көссүүлэспит. ²⁹ Өскөтүн эйигин уга хараҕын аньыыга угуйар буоллаҕына, харахын онгон ылан киэр бырах: бүтүн бэйэн гееннаҕа быраҕыллыан кэриэтэ, этин-сиинин биир миэстэтэ итээбитэ эйиэхэ ордук. ³⁰ Өскөтүн эйигин уга илиинг аньыыга угуйар буоллаҕына, илиинг быһан ылан киэр бырах: бүтүн бэйэн гееннаҕа быраҕыллыан кэриэтэ, этин-сиинин биир миэстэтэ итээбитэ эйиэхэ ордук.

* 5:22 *Оруна суохха* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар. *Рака (арамей.)* — акаары.

МАТФЕЙ 5

Ойоххун кытта арахсыма

³¹ „Ким ойоѳуттан арахсар – ол арахсытын суругун киниэхэ биэриэхтээх“ диэн этиллибитэ. ³² Оттон Мин эһиэхэ этэбин: ким ойоѳуттан, кини кими да кытта көссүүлэспэтэѳин үрдүнэн, арахсар буоллаѳына, ол кинини көссүүлэһиигэ күһэйэр; оттон эриттэн арахсыбыт дьахтары ойох ылар киһи эмиэ – көссүүлэхэр.

Андаѳайыма

³³ Эһиги „Биэрбит андаѳаргын кэһимэ, андаѳаргын Айыы Тойон иннигэр хайаан да толор“ диэн былыргыларга этиллибити эмиэ истибиккит. ³⁴ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: хаһан да андаѳайыма – халлаанынан даѳаны, тоѳо диэтэххэ, халлаан – Тангара бүрүстүөлэ; ³⁵ сиринэн даѳаны: сир – Кини атаѳын уурар үктэлэ; Иерусалимынан даѳаны: Иерусалим – Улуу Ыраахтааѳы* куората; ³⁶ бэйэн да төбөѳүнэн андаѳайыма, тоѳо диэтэххэ, эн оннооѳор биир да баттаххын баѳарбыккынан манхатар да, хараардар да кыаѳын суох. ³⁷ Эһиги сөп дииргит сөбү, суох дииргит суоѳу эрэ этэр буоллун; онтон атын тыл хара дьайдаахтан кэлэр.

Иэстэһии

³⁸ Эһиги хаан хаанга, тиис тиискэ диэн этиллибитин истибиккит. ³⁹ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: өһүөnnээх киһиэхэ утарсыма. Ким эмэ эйигин уга иэдэскэ оѳустаѳына – киниэхэ атын иэдэскин тоһуйан биэр; ⁴⁰ ким эмэ, ырбаахыгын былдыаары сууттаһыан баѳардаѳына, – киниэхэ соннун устан биэр; ⁴¹ ким эмэ эйигин биир көһү барсарга күһэйдэѳинэ, икки көһү барыс. ⁴² Көрдөһөөччүгэ – биэр, иэс көрдөөччүттэн – киэр хайыһыма.

Өстөөхтөргүн таптаа

⁴³ Чугастааѳыгын таптаа, өстөөххүн абааһы көр диэн этиллибити эһиги истибиккит. ⁴⁴ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: өстөөхтөргүтүн таптаан, эһигини кырааччылары алѳаан, абааһы

* 5:35 *Улуу Ыраахтааѳы* – Тангара.

МАТФЕЙ 6

көрөөччүлэргэ үтүнү онорун, энигини атажаастааччылар, сойуолааччылар тустарыгар Тангарафа үнүн*, ⁴⁵ оччофо эниги Халлааннаафы Афабыт уолаттара буолуоххут. Ол эбит буоллабына Кини күнүн сырдыгын үтүөбэ да, мөкүгэ да тыктарар, ардабын ырааска да, аныылаахха да ыттар. ⁴⁶ Энигини таптыыр эрэ дьону таптыыр буоллаххытына, туох махталын кэтэһэбит? Түһээн хомуйааччылар да итини сатыыллар буолбатах дуо? ⁴⁷ Дотторгутун эрэ эйбэстик көрсөр буоллаххытына, ама эниги уһулуччулаах үтүнү онорбут диэххит дуо? Тангараны билбэт да дьон итини сатыыллар буолбатах дуо? ⁴⁸ Онон, Халлааннаафы Афабыт энкилэ суофун курдук, эниги эмиэ энкилэ суох буолун.

Кыһалжалаахха көмө

6 Тангара иннигэр онорор дьайыыларгытын дьонно көрдөрө биллэрэ сатааман: дьонно көрдөрөр буоллаххытына, эниги Халлааннаафы Афабыт махталын ылааххыт суофа.

² Онон, кыһалжалаахха көмөлөстөххүтүнэ, сирэй көрбөхтөр үтүнү онорон баран хайбатаары, синагогаларга уонна болуос-саттарга арбаналларын курдук, арбаныман. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр маньяларын хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ³ Оттон эниги умнаһыкка бэрсэр кэмнитигэр, уна илиигит тугу гынарын ханас илиигит билбэтин, ⁴ ол көмөбүт көстүбэтинэн буоллун, оччофо көстүбэти көрөр Афабыт эһиэхэ илэ бааччы** төлүөбэ.

Тангарафа үнүү

⁵ Үнэргитигэр сирэй көрбөхтөр курдук буолуман, кинилэр дьонно көстөр туһуттан синагогаларга, эбэтэр суол тоҕойдоругар тохтоон туран үнэллэр. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр маньяларын хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ⁶ Оттон эн, үнэргэр, хоскор киир уонна аангын саптан баран, көстүбэт

* 5:44 *Кырааччылары алжаан, абааһы көрөөччүлэргэ үтүнү онорун, энигини атажаастааччылар...* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 6:4, 6, 18 *Илэ бааччы* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

МАТФЕЙ 6

Ађађыттан үнэн көрдөс, оччођо көстүбэти көрөр Ађан эйиэхэ илэ бааччы төлүөђэ.

⁷Үнэргитигэр, Тангараны билбэт омуктар курдук ордук-хоһу саңарыман; кинилэр элбэђи этэммит иһиллиэхпит дии саныллар. ⁸Кинилэр курдук буолуман, Ађађыт эһиги туох кыһалђалааххытын көрдөһүөххүт да инниттэн билэр эбээт. ⁹Үнэргитигэр маннык этэр буолун: „Халлаанга баар Ађабыт! Эн сибэтиэй аатын ытыктаныахтын; ¹⁰Эн Саарыстыбанг кэлиэхтин. Халлаанга курдук, сиргэ эмиэ барыта Эн көңүлүң хоту буолуохтун. ¹¹Күннээђи тыын килиэппитин бүгүн биһиэхэ биэр. ¹²Итиэннэ биһиэхэ иэстээх дьоммутун биһи бырастыы гынарбыт* курдук, Эн эмиэ биһиги иэспитин бырастыы гын. ¹³Уонна, аһыы угаайытыгар киллэрбэккэ, биһигини хара дьайдаахтан харыстаа, ол эмит Эн Саарыстыбанг, Эн күүһүң-күдэђин, албан аатын үйэлэртэн үйэлэргэ мунура суох. Аминь***“.

¹⁴Өскөтүн эһиги атын дьон аһыытын бырастыы гынар буоллаххытына, Халлааннаађы Ађађыт эһигини эмиэ бырастыы гыныађа, ¹⁵оттон дьонго аһыыларың*** бырастыы гымматаххытына, Ађађыт эмиэ эһиги аһыыгытын бырастыы гыныа суођа.

Пост туһунан

¹⁶Поһу тутуһар кэмнитигэр сирэй көрбөхтөргө дылы саппађырбыт дьүһүннэнимэн, кинилэр аһаабакка сылдыалларын дьонго көрдөрө-биллэрэ сатаан саппађырбыт сирэйдэнэллэр. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр манналарың хайыы-үйэ толору ылан эрэллэр. ¹⁷Оттон эн поһу тутуһар кэмгэр баттаххын тараан, сирэйгин суун, ¹⁸онон астан туттунардын көстүбэт Ађађар көрдөр; оччођо көстүбэти көрөр Ађан эйиэхэ илэ бааччы төлүөђэ.

* 6:12 *Бырастыы гынарбыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «бырастыы гыммыппыт».

** 6:13 *Ол эмит Эн Саарыстыбанг, Эн күүһүң-күдэђин, албан аатын үйэлэртэн үйэлэргэ мунура суох. Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 6:15 *Аһыыларың* – сорох былыргы илиинэн суруйууга бу тыл суох.

МАТФЕЙ 6

Халлаанга мунньуллубут баай

¹⁹ Сиргэ баайы-дуолу мунньунуман: сиргэ баары үөн-көйүүр кэрбиир, дьэбин быһа сиир, уоруйахтар дьөлө хаһан киирэн уоран ылаллар; ²⁰ ол оннугар халлаанга баайда мунньунун, онно үөн-көйүүр да кэрбээбэт, дьэбин да быһа сиэбэт, уоруйахтар да хаһан киирэн уоран ылбаттар. ²¹ Баайгыт-дуолгут ханна баар да, сүрэххит эмиэ онно буолуо.

²² Киһи этин-сиинин сырдатааччы – харах; өскөтүн харафын ыраас буоллафына, бүтүн бэйэн сырдык буолуон, ²³ харафын куһаҥан буоллафына, бүтүн бэйэн харанга буолуон. Онон искэр баар сырдыгын түн харанга буоллафына, дьин харанга хайдахтаах халын буолуой?

Икки тойонно кулут буолар кыаллыбат

²⁴ Ким да икки тойонно кулут буолар кыаҥа суох: биитэр биирдэрин абааһы көрүөҕэ, биирин таптыаҥа; биитэр биирдэригэр кыһана сатыаҥа, биирин аахайыа суоҥа. Тангараҥа уонна маммонаҥа* иккиэннэригэр бииргэ кулут буолар кыахыт суох.

Тангараҥа эрэнин

²⁵ Ол иһин эһиэхэ этэбин: тугу аһаан-сиэн тыыннаах сылдыбыт, тугу таннан-саптан киһи-хара буолабыт диэн санааҥа ыларыман. Олоххут астааҥар, эккит-сииннит тангастааҥар ордук суолталаах буолбат дуо? ²⁶ Халлаан көтөрдөрүн көрүн: бурдугу ыспаттар, быспаттар да, манхааһайга да муспаттар – ол эрэри эһиги Халлааннааҕы Аҕаҕыт кинилэри аһатар. Оттон эһиги кинилэрдээҕэр быдан ордук буолбатаххыт дуо? ²⁷ Эһигиттэн ким эмэ, хайдахтаах да кыһаллан-мүһэллэн туран, унуоҕун саатар биир тонголох уһатынар кыахтаах дуо? ** ²⁸ Тангас-сап туһугар эмиэ тоҕо түбүгүрээбит? Ходуһаҥа сардааналар хайдах үүнэн туралларың көрүн: кинилэр үлэлээбэттэр да, тангас да өрбөттөр;

* 6:24 Маммона (арамей.) – баай-дуол, харчы.

** 6:27 Унуоҕун саатар биир тонголох уһатынар кыахтаах дуо? – эбэтэр «Олоҕун кыратык даҕаны уһатынар кыахтаах дуо?»

МАТФЕЙ 7

²⁹ ол эрээри эһиэхэ этэбин: бэл Соломон албан аатын үгэнигэр сылдьан итилэртэн биирдэрин эмэ курдук симэммэтэбэ;
³⁰ өскөтүн бүгүн баар, сарсын оһоххо бырабыллар хонуу отун Тангара итинник симиир буоллабына, оо, кэмчи итэбэллээхтэр, эһигини быдан ордук симиэ суоҕа дуо? ³¹ Онон тугу аһыбыт, тугу иһэбит, эбэтэр тугу таннабыт диэн дыксинимэн.
³² Ити барыта Тангараны билбэт дьон сүрүн кыһалбалара, оттон эһиги итинниккэ наадыаргытын Халлааннаабы Аҕабыт билэр.
³³ Туох-ханнык иннинэ эһиги Тангара Саарыстыбатыгар, Кини кырдыгар дулуһун, оччоҕо ити барыта эһиэхэ бэриллэбэ.
³⁴ Онон сарсынны тугугар долгуйман; сарсынны күн бэйэтин бэйэтэ көрүнүбэ. Хас биирдии күннэ бэйэтин да түбүгэ сөрү-сөп.

Атыттары дьүүлээмэн

7 Кими да дьүүлээмэн — оччоҕо эһиги эмиэ дьүүлэниэххит суоҕа. ² Ханнык дьүүлүнэн дьүүлүүгүт да, бэйэбитин эмиэ соннук дьүүлүөхтэрэ, хайдах кээмэйинэн кээмэйдиигит да, бэйэбитин эмиэ соннук кээмэйдиихтэрэ. ³ Тоҕо эн быраатын харабар мас сыһын да булан көрөбүн, оттон бэйэн хараххар бэрэбинэ баарын билиммэккин? ⁴ Итиэннэ бэйэн хараххар бэрэбинэлээх эрээри, хайдах бырааккар: „Кэл, хараххыттан сыһы ылым“, — диэххиний? ⁵ Сирэй көрбөх! Бастаан бэйэн хараххыттан бэрэбинэни таһаар, оччоҕо хайдах гынан быраатын хараххыттан сыһы ылары эмиэ билиэн.

⁶ Ытыктабыллаабы ыкка биэримэн — ыт бэйэбитигэр саба түһүбэ; чөмчүүгү сибиинньэбэ ыһыман — сиргэ-буорга тэпсизэбэ.

Көрдөһүн — көрдөһүүгүт туолуоҕа

⁷ Көрдөһүн, оччоҕо эһиэхэ бэриллэбэ; көрдөөн, оччоҕо булуоххут; тонсуйун, оччоҕо эһиэхэ ааны аһахтара. ⁸ Көрдөһөөччү ылар, көрдөөччү булар, оттон тонсуйааччыга аан аһылар. ⁹ Уолчаана килиэп көрдөөтөбүнэ, киниэхэ тааһы биэриэх киһи эһиэхэ баар дуо? ¹⁰ Оттон балыгы көрдөөтөбүнэ — эриэн үөнү биэриэх киһи? ¹¹ Бэл эһиги, мөкү дьон, оҕолоргутугар үтө бэлэби биэрэри сатыыр буоллаххытына, Халлааннаабы Аҕабыт Киниттэн көрдөһөөччүлэргэ өссө ордук өлгөм үтөнү

МАТФЕЙ 7

биэриэбэ. ¹² Онон дьон эһиэхэ хайдах сыһыаннаһын баҕарар-гыт курдук, бэйэбит эмиэ кинилэргэ соннук сыһыаннаһын. Сокуон да, Пророктар да итинник үөрэтэллэр.

Икки суол

¹³ Кыараҕас аанынан киирин. Өлүүгэ тиэрдэр суол кэтит, аана киэн, онон үгүстэр ол суолунан бараллар, ¹⁴ оттон олоххо тиксэрэр суол синньигэс, аана кыараҕас, ол иһин бэрт аһыйах киһи ону булар.

Мас отонунан биллэр

¹⁵ Бараан тириитинэн саптынан кэлэр торҕон бөрөлөртөн – сымыйа пророктартан – сэрэнин. ¹⁶ Кинилэри дьайыыларынан билиэххит. Эрбэһинтэн винограды, ыарҕаттан смокваны хомуйаллар дуо? ¹⁷ Ол курдук үтүө мас хаһан да үчүгэй отонноох, оттон куһаҕан мас хаһан да куһаҕан отонноох буолар. ¹⁸ Үтүө мас куһаҕан отонноммотун курдук, куһаҕан мас эмиэ үчүгэй отонноммот. ¹⁹ Үчүгэй отону биэрбэт маһы кэрдэн ылан уокка уматаллар. ²⁰ Онон кинилэри дьайыыларынан билиэххит.

²¹ Миигин: „Тойонуом! Тойонуом!“ – диэччи эрэ барыта Халлаан Саарыстыбатыгар киирбэт – Мин Халлааннаабы Аҕам көңүлүн толорооччу эрэ онно кириэбэ. ²² Ол күн үгүстэр Миигин ынгыран: „Тойоммуот! Тойоммуот! – диэхтэрэ. – Биһиги Танара этэрин дьонно Эн ааккыттан тиэрдэрбит, Эн ааккынан дьонтон абааһылары үүрэн таһаарарбыт, элбэх дыктилэри оноробут буолбаат?“ ²³ Онуоха Мин кинилэргэ этиэбим: „Мин эһигини олох билбэппин, суута-сокуона суох быһыыланааччылар, киэр буолун Миигиттэн!“

Икки акылаат

²⁴ Онон, Мин бу этэр тылбын истэн баран толорор киһини дьэтин таас акылааттан туттубут өйдөөх киһи диэбим. ²⁵ Ардах курулааччы кутан, өрүстэр хааларыттан тахсан, күүстээх тыал тоҕута үрэн, бу дьэбэ саба түһүөхтэрэ, ол гынан баран тааска бигэтик турар дьэни сууларыахтара суоҕа. ²⁶ Оттон Мин бу этэр тылбын истэр эрэри, толорбот киһи – ол дьэтин кумах үрдүгэр туттубут толкуйа суох киһи курдук буолуо.

МАТФЕЙ 8

²⁷ Ардах курулаччы кутан, өрүстэр хааларыттан тахсан, күүс-тээх тыал тоҕута үрэн бу дьыэҕэ саба түһүөхтэрэ да, дьыэ суулан, урусхал буолуо».

²⁸ Иисус этэр тылын түмүктээбитигэр норуот Кини үөрэҕин сөхпүтэ-махтайбыта: ²⁹ Кини сокуоннубуттарган атыннык – былаастаах баһылыктыы үөрэтэрэ.

Аран ыарыылаах киһи

8 Хайаттан түспүтүгэр кэнниттэн үтүмэн үгүс киһи батыһан барбыта. ² Онно биир аран буолбут киһи тийэн кэлэн, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ: «Тойонуом! Баҕарыан эрэ кэрэх, Эн миигин ырааһырдыан этэ!»

³ Иисус илиитин уунан кинини таарыйан баран: «Ырааһырыаххын баҕарабын, ырааһыр!» – диэбитэ. Киһи сонно тута үтүөрэн хаалбыта. ⁴ Иисус эппитэ: «Көр, кимиэхэ да тугу да кэпсээмэ. Барангың аҕабыыкка көрдөрүн, итиэннэ ырааһырыккын барыларыгар туоһулаан, Моисей эппит бэлэҕин киниэхэ биэр».

Сотник итэҕэлэ

⁵ Иисус Капернаумна киирбитигэр Киниэхэ Рим сотнига тийэн кэлбитэ: ⁶ «Тойонуом! Дьыэбэр чаҕарым босхон буолан, эрэй бөҕөтүн көрө сытар».

⁷ «Мин тийэн кинини үтүөрдүөм», – диэбитэ Иисус.

⁸ Сотник эппитэ: «Тойонуом! Мин Эйигин дьыэбэр киллэрэр кыахтаах үчүгэй киһи буолбатахпын. Эн биир тылы эттэргин эрэ, чаҕарым үтүөрүө этэ. ⁹ Бэл мин, төһө да үгүс тойоттордоох буолларбын, бэйэм салайар буйуннардаахпын, олортон биирдэстэригэр бар диэтим да, барар, атыныгар кэл диэтим да, кэлэр, оттон кулуппар маны онор диэтэрбин эрэ, ону толорор».

¹⁰ Иисус маны истэн соһуйан, кэнниттэн батыһан иһэр дьонго эргиллибитэ: «Кырдыгы этэбин эһиэхэ: Мин бэл Израильга маннык итэҕэли булбатаҕым. ¹¹ Этэбин эбээт: илинтэн-арҕааттан кэлбит үгүс дьон Авраамы, Исаагы уонна Иаковы кытта бииргэ Халлаан Саарыстыбатын малааһыныгар мустуохтара, ¹² оттон Саарыстыба уолаттара тастың түң харангаҕа кыйданыахтара, онно ытабыл-сонгобул, тиис

МАТФЕЙ 8

хабырыныыта иһиллиэбэ». ¹³ Онтон сотникка эппитэ: «Чэ, дьиэ-
бэр бар, итэбэйэргинэн буоллун». Сотник чабара сонно үтүө-
рэн хаалбыта.

Иисус Христос элбэх ыарыһабы үтүөрдэр

¹⁴ Кини Петр дьиэтигэр кэлэн көрбүтэ: Петр ийэ кынна тиинигирэн ыалдыа сытара. ¹⁵ Иисус кини илиитин таарыйарын кытта, сонно ыарыыта ааһан, туран кинилэргэ ас тардан барбыта. ¹⁶ Киэһэ буолуута куһаҕан тыынга буулаппыт элбэх ииримтийбит дьоннору аҕалбыттара; Кини ол куһаҕан тыыннары этэр тылын күүһүнэн үүртэлээн таһаарбыта, ыарыһахтары барыларын үтүөрдүбүтэ. ¹⁷ Бу барыта Исаяя пророк: «Кини биһиги кыаммат кыһалҕабытын сүкпүтэ, ыарыыбытын ильдэ барбыта», — диэн эппитэ туоларын туһугар буолбута.

Иисус Христуу батыһыы туһунан

¹⁸ Тулатыгар дьон халыҥ халҕаһата мустубутун көрөн, Иисус үөрэнээччилэрин унуор устун диэн соруйбута. ¹⁹ Онуоха биир сокуонньут тийэн кэлэн: «Үөрэтээччи! Эн ханна да бардаххына, мин Эйигин батыһан барыам», — диэбитэ.

²⁰ Иисус киниэхэ эппитэ: «Саһыллар хороонноохтор, көтөрдөр уйалаахтар, арай Кини Уола төбөтүн уура түһэн ылар сирэ суох».

²¹ Үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ: «Тойонуом! Маннай дьиэбэр баран аҕам унуоҕун көтөбөн кэлэрбин көнүллээ эрэ», — диэн көрдөспүтэ.

²² Иисус эппитэ: «Миигин батыс. Өлбүт дьон өлбүт дьоннорун бэйэлэрэ харайдыннар».

Силлиэни тохтоһуу

²³ Иисус тыыга киирбитигэр үөрэнээччилэрэ эмиэ батыһан киирбиттэрэ. ²⁴ Эмискэ муораба күүстээх силлиэ түһэн, модун долгуннар тыыны сабыта биэртэлээбиттэрэ; Кини утуяа сыппыта. ²⁵ Үөрэнээччилэрэ кэлэн Кинини уһугуннаран: «Тойоммуот! Быһаа, өлөн эрэбит!» — дэспиттэрэ.

²⁶ «Тоҕо маннык куттаҕаскытый, кэмчи итэбэллээхтэр?» — диэбитэ Иисус. Кини туран тыалы, долгуну буйарын кытта, сонно чуумпуран хаалбыта.

МАТФЕЙ 9

²⁷ Дьон бэркиһээбиттэрэ: «Кини кимий? Тоҕо Киниэхэ тыал да, муора да бас бэринэрий?»

Абааһыларга буулаппыт икки киһини үтүөрдүү

²⁸ Иисус муораны уңуордаан Гергеса* дойдутугар кэлбитигэр абааһыларга буулаппыт икки киһи хайа хаспаҕар баар киһи уңуохтарыттан утары сүүрэн тахсыбыттара. Күүстэрэ-уохтара бэрдиттэн куттанан, ким да манан суолламмат этэ. ²⁹ «Тангара Уола, Иисус, Эн биһиэхэ тугун кыһалҕатай? — диэн иккиэн хаһытаспыттара. — Эн биһигини манна кэммин иннинэ сордуу кэлбиккин!»

³⁰ Кинилэртэн тэйиччи соҕус элбэх сибиинньэ мэччийэ сылдыра. ³¹ Абааһылар Киниттэн көрдөспүттэрэ: «Эн биһигини мантан үүрэн таһаарар буоллаххына, ити сибиинньэ үөрүгэр ыт».

³² «Барын», — диэбитэ Иисус.

Кинилэр тахсан сибиинньэлэргэ киирэллэрин кытта, сонно тутта үөр сибиинньэ бүтүннүү хайа үрдүттэн ыстанан, муораҕа тимирбитэ. ³³ Маныһыттар куоракка сүүрэн кэлэн, манна туох буолбутун, абааһыга буулаппыт икки киһи хайдах үтүөрбүтүн туһунан кэпсээбиттэрэ. ³⁴ Олохтоохтор бука бары Иисуһу көрсө тахсыбыттара; итиэннэ Кинини көрөн баран, дойдуларыттан барарыгар көрдөспүттэрэ.

Капернаумга босхону үтүөрдүү

9 Иисус оҕочонон муора уңуор туораан, куоратыгар төннүбүтэ. ² Онно Киниэхэ хас да киһи тэллэххэ сытар босхон киһини аҕалбыттара. Иисус кинилэр итэҕэллэрин көрөн, ыарыһаха эппитэ: «Эрдий, тоойуом! Аньыын-харан бырастыгы буолла».

³ Сокуонньуттар истэригэр: «Бу киһи Тангараны холуннарда!» — дии санаабыттара.

⁴ Иисус кинилэр тугу санаабыттарын курдат көрөн, эппитэ: «Тоҕо эһиги сүрэххитигэр куһаҕаны саныгыты? ⁵ Ыарыһаха туох диир чэпчэкиний: аньыын-харан бырастыгы буолла».

* 8:28 *Гергеса* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Гадара».

МАТФЕЙ 9

диир дуу, эбэтэр туран хаамп диэн этэр дуу? ⁶ Ол эрэри эһиги Киһи Уола сиргэ аньыны-хараны бырастыгы гынар кыахтаабын билэргит туһугар», — инньэ диэн баран ыарыһаха эппитэ: «Туран тэллэххин ылан, дьиеҕэр бар». ⁷ Киһи туран, тэллэҕин ылан, дьиеҕигэр барбыта. ⁸ Норуот, мань көрөн сөҕөн*, киһиэхэ манньк былааһы биэрбит Тангараны айхаллаабыта.

Матфейы ыңгыры

⁹ Иисус салгыы баран иһэн, түһээн хомуйар сиргэ олорор Матфей диэн ааттаах киһини көрөн: «Миигин батыс», — диэн ыңырбыта. Матфей туран, Иисуһу батыһан барбыта.

¹⁰ Кини Матфей дьиеҕигэр эбиэттии олордобуна, түһээн хомуйааччы үгүс дьон уонна атын да аньыылаахтар кэлэн Иисуһу уонна Кини үөрэнээччилэрин кытта аһылыкка сэргэстэһэ олорбуттара. ¹¹ Мань көрөн, фарисейдар Кини үөрэнээччилэригэр эппиттэрэ: «Тоҕо эһиги Үөрэтээччигит түһээн хомуйааччылары уонна аньыылаахтары кытта бииргэ аһырый?»

¹² Иисус итини истэн, эппитэ: «Эмчиккэ өлүөр дьон буолбатах, ыарыһахтар наадыаллар. ¹³ Барангыт, „Бэлэх-туһах эрэй-бэппин, амарах буоларгытыгар баҕарабын“ диэн этии туох суолталаабын үөрэтэн билин. Мин кырдыксыттары буолбакка, аньыылаахтары ыңгыра кэлбитим».

Пост туһунан ыйыты

¹⁴ Онтон Киниэхэ Иоанн үөрэнээччилэрэ кэлэн ыйыппыттар: «Биһиги да, фарисейдар да тоҕо үгүстүк постанабытый, оттон Эн үөрэнээччилэрин тоҕо постамматтарый?»

¹⁵ Иисус эппитэ: «Уруу малааһыныгар ыңгырыллыбыт ыалдьыттар күтүөт баарыгар курутуйаллара сөптөөх дуо? Ол эрэри күтүөт кинилэртэн былдьанар кэмэ кэлиэҕэ, дьэ оччоҕо кинилэр постанар буолуохтара. ¹⁶ Ким даҕаны эргэ таһаһы сананан абырахтаабат; оннук абырахтаатаахха, эргэрбит таһас сиритэ баран, өссө улаханньк тырыта барыа. ¹⁷ Син ол кэриэтэ, саһа көөннүбүт арыгыны эргэ симииргэ куппаттар, инньэ гыннаахха,

* ^{9:8} Сөҕөн — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «саллан».

МАТФЕЙ 9

симиир хайа баран арыгы тохтуо. Сага көөннүбүт арыгыны сага симииргэ куталлар, оччоҕо симиир да бүтүн хаалыа, арыгы да тохтуо суоҕа».

Өлбүт кыыс уонна ыарыһах дьахтар

¹⁸ Маны этэ турдаҕына, биир аҕа баһылык кэлэн, Иисус иннигэр сөһүргэстээбитэ: «Кыыһым сибилигин аҕай быһынна. Тиийэн киниэхэ илиигин уурдаргын, оҕом тиллиэ этэ!» ¹⁹ Иисус туран кинини батыһан барбыта, үөрэнээччилэрэ эмиэ барсыбыттара.

²⁰ Аара баран истэҕинэ, биир уон икки сыл устата хаана баран ыалдыбыт дьахтар, Кинини, кэнниттэн кэлэн, таҕаһын таарыйбыта. ²¹ «Саатар таҕаһын да таарыйдахпына, ыарыбытттан экчи үтүөрүөм», — дии саныыра кини. ²² Иисус эргиллэн, көрөн баран эппитэ: «Кыыһым, эрдий! Эйигин итэҕэлиҥ быһаата». Бу кэмтэн дьахтар үтүөрэн хаалбыта.

²³ Иисус аҕа баһылык дьиэтигэр киирэн, флейтаҕа оонньооччулары, ытаан-соһоон аймана сылдыааччылары көрбүтэ. ²⁴ «Эһиги барын, кыысчаан өлбөтөх, утуйа сытар», — диэбитэ Кини. Маны истэн, Кинини күлүү гыммыттара. ²⁵ Дьону таһаарбыттары кэннэ, Иисус хоско киирэн, кыыһы илиититтэн ылбытыгар оҕо туран кэлбитэ. ²⁶ Бу туһунан сурах ол сирин бүтүннүүтүн тилийэ көппүтэ.

Хараҕа суохтары уонна тыла суоҕу үтүөрдүү

²⁷ Иисус мантан баран эрдэҕинэ, кэнниттэн хараҕа суох икки киһи батыспыттара. Кинилэр: «Иисус, Давид Уола, абыраа биһигини!» — диэн үгүлэхэ испиттэрэ.

²⁸ Дьиэҕэ киирбитигэр хараҕа суохтар Киниэхэ чугаһаан кэлбиттэрэ. «Эһиги Миигин үтүөрдөр кыахтаах диэн итэҕэйэҕит дуо?» — Иисус кинилэртэн ыйыппыта.

«Итэҕэйэн, Тойоммуот!» — дэспиттэрэ иккиэн.

²⁹ Иисус кинилэр харахтары таарыйан баран: «Итэҕэйэргитинэн буоллун», — диэбитэ. ³⁰ Сонно бу икки киһи көрөр буолан хаалбыттара. «Өйдөөн, бу туһунан ким да билиэ суохтаах», — диэн Иисус кытаанахтык сэрэппитэ. ³¹ Ол эрэри

МАТФЕЙ 10

кинилэр тахсаат да, Кини туһунан сураҕы дойдуну биир гына тарҕатан барбыттара.

³²Кинилэр барбыттарын кэннэ, Иисуска абааһы буулаабыт тыла суох кинитин аҕалбыттара. ³³Абааһы үүрүллүбүтүгэр тыла суох киһи сангарар буолбута.

«Израильга урут хаһан да маннык буола илигэ!» – диэн но-руот сөхпүтэ-махтайбыта.

³⁴«Суох, Кини абааһылары абааһы тойонуттан ылбыт күүһү-нэн үүрэн таһаарар», – диэн фарисейдар утарбыттара.

Үнүү өлгөм эрээри, үлэһит аҕыйах

³⁵Иисус бары куораттары, дэриэбинэлэри кэрийэ сылдьан, синагогаларга үөрэтэрэ, Саарыстыба Евангелиетын иһитиннэ-рэрэ, бары ыарыттан-сүтүүттэн, кыаммат буолууттан үтүөрдү-тэлиирэ. ³⁶Үтүмэн үгүс киһи, маньыһыта суох бараан үөрүн курдук, үрэллэн, сырата-сылбата быстан сылдьарын Кини аһы-на көрбүтэ. ³⁷Ол иһин үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Үнүү өл-гөм эрээри, үлэһит аҕыйах, ³⁸онон үүммүт бурдук Тойонуттан, бурдугун быстара, үлэһиттэри ытытарыгар көрдөһүн».

Уон икки Апостолы ытыты

10 Иисус уон икки үөрэнээччитин ытыран ылан, дьонтон быртах тыыннары үүрэн таһааралларын, араас ыарыыт-тан, кыаммат буолууттан үтүөрдэллэрин туһугар, кинилэргэ ку-һаҕан тыыннары кыайар-хотор былааһы биэрбитэ.

²Уон икки Апостол аата-суола маннык: бастакынан Петр диэн ааттаммыт Симон, кини быраата Андрей, Зеведей уола Иаков уонна кини быраата Иоанн, ³Филипп уонна Варфоло-мей, Фома уонна түһээн хомуйааччы Матфей, Алфей уола Иаков уонна Фаддей диэн хос ааттаах Леввей*, ⁴Симон Кана-нит** итиэннэ Иисуһу таннарбыт Иуда Искариот.

⁵Бу уон икки киһини Иисус маннык ыйан-кэрдэн ыппыта: «Атын омуктар суолларынан барыманг, Самария куоратыгар

* 10:3 *Фаддей диэн хос ааттаах Леввей* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Фаддей».

** 10:4 *Кананит* – Палестинаҕа Рим былааһын утарар религиознай-нацио-налистическай бөлөх чилиэнэ.

МАТФЕЙ 10

кииримэн, ⁶туох ханнык иннинэ Израиль норуотун муммут барааннарыгар барын; ⁷тийэннгит: „Халлаан Саарыстыбата чугааата!“ — диэн иһитиннэрин; ⁸ыарыһахтары үтүөрдүн, өлбүттэри олоххо төнүннэрин, аран ыарыһахтары ырааһырдын, дьонтон абааһылары үүртэлээн таһаарын — босхо ылбыккытын босхо биэрин. ⁹Кыһыл да, үрүн да көмүһү, алтаны да кургутугар уктуман, ¹⁰суолга матаҕаны да, икки суол уларыттар таҕаһы да, атах таҕаһын да, тайах маһы да ылыман — үлэһит киһи айағын булунар. ¹¹Ханнык да куоракка, дэриэбинэҕэ киирдэххитинэ, онно эһигини түһэрэр үтүө киһини булан, барыаххытыгар диэри, киниэхэ олорун. ¹²Дьыэҕэ эйэни-или баҕарбытынан киирэр буолун; ¹³ол дьыэ онуоха сөптөөх буоллаҕына, эйэҕит киниэхэ киириэҕэ, оттон сөбө суох буоллаҕына, эйэҕит бэйэҕитигэр төннүөҕэ. ¹⁴Ким эмэ эһигини дьыэтигэр киллэрбэтэҕинэ, этэргитин истибэтэҕинэ, ол дьыэттэн, эбэтэр куораттан тахсан иһэн, атаххыт быылын кытта тэбээн хаалларыҥ. ¹⁵Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Дьүүл Күнүгэр ол куоракка Содомнаах Гоморра сиринээҕэр ордук ыарахан буолуоҕа.

Кэнэҕэс сойуолааһын

¹⁶Бу Мин эһигини бөрөлөргө барааннары ыытар кэриэтэ ыыталыыбын, онон моҕой курдук муударай, холууп курдук судургу буолун. ¹⁷Дьонтон сэрэнин: кинилэр эһигини дьүүлгэ тардыахтара, синагогаларга кырбыахтара, ¹⁸Мин туспуттан баһылыктарга, ыраахтааҕыларга тутан илдьиэхтэрэ, оччоҕо эһиги кинилэргэ уонна Таһараны билбэт омуктарга Миигин туоһулуоххут. ¹⁹Ол сууттуур күннэригэр тугу этэргитин тобула сатааман: этиэхтээх тылгыт ол түгэнгэ эһиэхэ бэриллиэҕэ — ²⁰онно эһиги буолбатах, Аҕаҕыт Тыһа эһигинэн сангарыаҕа. ²¹Убай быраатын, аҕа оҕотун өлөр өлүүгэ анһан биэриэҕэ; оҕолор төрөппүттэрин утары туран, кинилэри өлөртөрүөхтэрэ; ²²Мин аатым туһуттан эһигини бары абааһы көрүөхтэрэ. Ол эрээри тиһэҕэр тийэ тулуйбут киһи — быһһаныаҕа. ²³Эһигини биир куоракка сойуолаахтарына, атын куоракка куортаарын. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Израиль куоратын барытын кэрийэн бүтэрэ иликкитинэ, Киһи Уола хайыы-үйэ тийэн кэлиэҕэ.

МАТФЕЙ 10

²⁴ Үөрэнээччи үөрэтээчититтэн чорбойботун курдук, кулут эмиэ тойонуттан чорбойбот; ²⁵ үөрэнээччи үөрэтээчитин курдук, кулут тойонун курдук буоллахтарына сөп. Бэл дьиэ хаһаайынын „Веельзевул“ диэн ааттыыр буоллахтарына, кини дьиэтээҕилэрин өссө куһаңаннык ааттыахтара суоҕа дуо?

Куттаныман

²⁶ Ол гынан баран эһиги кинилэртэн куттаныман. Кистэлэн арыллыбатаҕа, кистэммит биллибэтэҕэ диэн суох. ²⁷ Мин эһиэхэ харангаҕа эппиппин эһиги сырдыкка этэр буолун, кулгааххытыгар сипсийиллибити эһиги дьиэ үрдүттэн биллэрэр буолун. ²⁸ Киһи этин-сиинин өлөрөр эрэри, дууһатын өлөрөр кыаҕа суохтартан куттаныман; ол оннугар киһини бүтүннүү – эттэри-сииннэри, дууһалары – гееннаҕа өлөрөр Кыахтаахтан куттанар буолун. ²⁹ Биир бытархай харчыга икки барабыайы атыылаһыахха сөп буолбат дуо? Бэл кинилэртэн хайалара да, Аҕабыт көңүллүүн иннинэ, өлөн түһүө суоҕа; ³⁰ оттон эһиги оннооҕор төбөбүтүгэр төһө баттахтааххыт кытта аабыллан турар. ³¹ Онон куттаныман: эһиги барабыайдааҕар быдан күндүгүт.

³² Миигин итэҕэйэрин дьон иннигэр аһаҕастык билиммит киһини Мин эмиэ Халлааннааҕы Аҕам иннигэр билиниэм; ³³ Миигиттэн дьон иннигэр akkaастаммыт киһиттэн Мин эмиэ Халлааннааҕы Аҕам иннигэр akkaастаным.

³⁴ Эһиги Миигин сиргэ эйэни олохтуу кэлбит дии санааман: Мин эйэни буолбатах, батаһы аҕалбытым. ³⁵ Мин араара кэлбитим – „уолу аҕатыттан, кыһы ийэтиттэн, кийиити хотунуттан. ³⁶ Киһи өстөөхтөрө – кини бэйэтин дьиэтээҕилэрэ“.

³⁷ Аҕатын дуу, ийэтин дуу Миигин таптырынааҕар ордук таптыыр киһи Миэхэ сөбө суох; уолун дуу, кыһын дуу Миигин таптырынааҕар ордук таптыыр киһи Миэхэ сөбө суох; ³⁸ ким бэйэтин кириэһин ылан Миигин батыспатах – ол эмиэ Миэхэ сөбө суох. ³⁹ Олоҕун харыстааччы – олоҕун сүтэриэҕэ, оттон Мин туспар олоҕун сүтэрбит киһи – олоҕун булуоҕа.

Наџараада туһунан

⁴⁰ Ким эһигини ылынар — ол Миигин ылынар, ким Миигин ылынар — ол Миигин Ыппыты ылынар. ⁴¹ Пророгу пророк аатыгар дьиэтигэр киллэрээччи — пророк ылар наџараадатын ылыаџа, Танара кырдыксытын кырдыксыт аатыгар дьиэтигэр киллэрээччи — кырдыксыт ылар наџараадатын ылыаџа. ⁴² Оттон бу кыралартан биирдэригэр эмэ, кини Мин үөрэнээччим буоларын иһин, биир хончоџор тымныы ууну утары ууммут киһи, кырдыгы этэбин, наџараадатыттан матыа суоџа».

*Иисус Христос уонна
Иоанн Сүрэхтээччи*

11 Иисус уон икки үөрэнээччитигэр итинник ыйыы-кэрдии биэрэн баран, Танара тылын үөрэтэ, иһитиннэрэ чугас эргиннээџи куораттарынан барбыта.

²⁻³ Иоанн хаайыыга сытан, Христос онгорор дьайыыларынан истэн икки үөрэнээччитин* Киниэхэ «Кэлиэхтээх Эн буолаџын дуу, эбэтэр атыны күүтэбит дуу?» диэн ыйыттара ыппыта.

⁴ Тугу көрбүккүтүн-истибикиитин баран Иоанна кэпсээн, — диэн хоруйдаабыта Иисус. — ⁵ Хараџа суохтар харахтаналлар, доџолоннор атахтаналлар, аран ыарыылаахтар ырааһыраллар, дьүлэйдэр истэр буолаллар, өлбүттэр тиллэллэр, оттон дьадаһылар Үөрүүлээх Илдьити истэллэр. ⁶ Миигин саарбахтаабат киһи алгыстаах».

⁷ Кинилэр барбыттарынан кэннэ, Иисус норуokka Иоанн туһунан маннык эппитэ: «Иччитэх сиргэ эһиги тоџо бара сылдыбыккытый? Тыал хомуһу хамсаратын көрө дуо? ⁸ Тугу көрө барбыккытый? Мааны таһаска сууламмыт киһини көрө дуо? Мааны таһастаахтар дыбарыаска олороллор. ⁹ Дьэ оччоџо тугу көрө бара сылдыбыккытый? Пророгу көрөөрү дуо? Соннук, эһиги пророгу көрбүккүт, өссө эһиэхэ этэбин: эһиги пророктааџар да улаханы көрбүккүт. ¹⁰ Суруйууларга кини туһунан маннык этиллибитэ: „Көр бу, Эн иннигэр Мин илдьит киһибин ытабын, кини Эн барар суолгун солуоџа“.

* 11:2-3 *Икки үөрэнээччитин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үөрэнээччилэрин».

¹¹ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Иоанн Сүрэхтээччитгэн ордук улуу пророк ийэттэн өссө төрүү илик, ол эрэри Халлаан Саарыстыбатыгар саамай кыралара да киниттэн улахан. ¹² Иоанн Сүрэхтээччи күннэриттэн билингэ диэри Халлаан Саарыстыбата күүһүнэн ылыллар, сыраларын биэрээччилэр онно туруулаһан киирэллэр. ¹³ Иоанн иннинээҕи Сокуон уонна Пророктар бары Халлаан Саарыстыбатын туһунан өтө көрөн этэллэрэ. ¹⁴ Онон билиэххитин баҕарар буоллаххытына, кэлиэхтээх Илия кини буолар. ¹⁵ Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!

¹⁶⁻¹⁷ Бу көлүөнэни кимиэхэ тэнниэмий? Кинилэр баһаар болуоссатыгар олорон доҕотторун кытта: „Биһиги флейтаҕа оонньообуппугар – үнкүүлээбэтэххит, кутурҕан ырыатын ыллаабыппытыгар – ытаабатаххыт“, – дэһэн хаһытаһар оҕолор курдуктар. ¹⁸ Иоанн кэлэн аһы да аһаабат, арыгыны да испэт, ону кинилэр: „Абааһыга буулаппыт“, – дииллэр. ¹⁹ Киһи Уола кэлэн иһэр да-аһыыр да, ону көрөн: „Көр, бу аһас, иһээччи киһи, түһээн хомуйааччылар, аһыылаахтар доҕордору“, – дэһэллэр. Ол эрэри Танара Муударана кырдыктааһын оҕолоро бары билиммиттэрэ».

***Аһыыларын билиммэтэх
куораттар тустарынан***

²⁰ Онтон Иисус ханнааҕар да ордук элбэх дыктини онгорбутун үрдүнэн аһыыларын билиммэтэх куораттар олохтоохторун хомуруйбута: «²¹ Эйигин сор-мун күүтэр, Хоразин! Эйигин сор-мун күүтэр, Вифсаида! Эһиэхэ көрдөрүллүбүт дыктилэр Тирдээх Сидонга көрдөрүллүбүттэрэ буоллар, ол куораттар олохтоохторо илдьиркэй таһаһы таннан, төбөлөрүгэр күлү куттан, былыр үйэҕэ аһыыларын билиммит буолуо этилэр. ²² Ол иһин эһиэхэ этэбин: Дьүүл Күнүгэр Тирдээх Сидонга эһигиннээҕэр ордук чэпчэки буолуо. ²³ Оттон эн, халлаанга диэри үрдээбит Капернаум, үтүгэн түгэҕэр тийэ түгнэстиэн. Эһиэхэ көрдөрүллүбүт дыктилэри Содом көрбүтэ эбитэ буоллар, ол куорат билингэ диэри баар буолуо этэ. ²⁴ Ол иһин этэбин: Дьүүл Күнүгэр эһиэхэ Содом сири-нээҕэр ордук ыарахан буолуо».

Кэлинг Миэхэ, эрэйи көрбүттэр

²⁵ Итиэннэ Иисус эппитэ: «Аҕаа, сир-халлаан Айыы Тойоно! Маны барытын муударайдартан, өйдөөхтөртөн кистээн баран, кыра оҕолорго арыйбытын иһин, Эйиэхэ айхал этэбин. ²⁶ Соннук, Аҕаа, Эн үтүө көнүлүн оннук этэ. ²⁷ Мин Аҕам тугу барытын Миэхэ туттарбыта; Аҕатыттан ураты Уолун ким да билбэт, ол курдук эмиэ Уолуттан ураты, уонна Уола арийыан баҕарбыт дьонуттан ураты, ким да Аҕаны билбэт.

²⁸ Кэлинг Миэхэ эрэйи көрбүттэр, ыар сүгэхэргэ баттаппыттар бука бары – Мин эһигини уоскутуом! ²⁹ Мин бурҕалдыбын ылан кэтинг, өһүөмнүтэ суох, көрсүө буоларга Миигиттэн үөрэнин: Мин өһүөмнүтэ суохпун, сымнаҕас сүрэхтээхпин, онон эһиги дууһаҕыгыгар уоскулангы булуоххут. ³⁰ Мин кэтэрдэр бурҕалдыым чэпчэки, Мин сүктэрэр сүгэхэриим ыарахана суох».

Субуота Тойоно

12 Биирдэ Иисус субуота күн бурдук ыһыллыбыт сиринэн баран испитэ; үөрэнээччилэрэ ачыктыан, бурдук куоластарын турута тыттан арааран сиэн барбыттара. ² Фарисейдар, ону көрөн, Киниэхэ: «Ол үөрэнээччилэринг, Сокуону кэһэн, субуотаҕа тугу гына сылдыбалларын көр эрэ!» – диэбиттэрэ.

³ Онуоха Кини эппитэ: «Эһиги Давид ыраахтааҕы арыалдыттарыныын ачыктыан тугу гыммыттарын, ама, аахпатаххыт дуо? ⁴ Кинилэр Тангара Дьийэтигэр киирэн, аҕабыыттар эрэ сиир, атын ким да – Давид да, кини аргыстара да – сиэ суохтаах ытык килиэптэрин* сиэбиттэрин туһунан? ⁵ Эбэтэр аҕабыыттар субуота күн Тангара Дьийэтигэр субуотаны кэһэллэрин үрдүнэн, буруйдамматтарын туһунан эһиги Сокуонҕа аахпатаххыт дуу? ⁶ Эһиэхэ этэбин: манна Тангара Дьийэтинээҕэр ордук улахан баар. ⁷ „Эһигиттэн бэлэх-туһах эрэйбэппин, амарах буоларгыгыгар баҕарабын“ диэн тугун билэргит эбитэ буоллар, эһиги буруйа суохтары буруйдуо суох этигит. ⁸ Кини Уола субуота да күн тойоно эбээт».

* 12:4 *Ытык килиэп* – Тангараҕа бэлэх бэриллэр көтөхтөрүүтэ суох килиэп. Лев 24:5-7.

МАТФЕЙ 12

⁹ Иисус мантан баран синагогаға киирбитэ. ¹⁰ Онно хаппыт илиилээх киһи баара. Иисуһу буруйга тардаары: «Субуотаға эмтиири Сокуон көнүллүүр дуо?» — диэн ыйыппыттара.

¹¹ Иисус эппитэ: «Энигиттэн хайабыт эмэ чорон соботох барааннааға субуота күн умуһахха түстэҕинэ, онтукатын быһыһа суоҕа этэ дуо? ¹² Оттон киһи бараантан төһөлөөх ордугуй? Онон субуота күн үтүнү онгорор көнүллэнэр». ¹³ Итиэннэ били киһиэхэ: «Илиигин уун», — диэбитэ. Киһи уунаатын, сонно илиитэ өлүөр илиитин курдук чөлүгэр түһэн хаалбыта. ¹⁴ Фарисейдар мантан бараннар, хайдах гынан Кинини өлөрөр туһунан сүбэлэспиттэрэ. Ол эрээри Иисус итини билэн атын сиргэ барбыта.

Танара Талыһлааҕа

¹⁵ Кини кэнниттэн элбэх киһи батыһан барбыта. Иисус барыларын үтүөрдэн баран, ¹⁶ Кини туһунан кэпсииллэрин боппута. ¹⁷⁻¹⁸ Бу барыта Исая пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «Бу баар — Мин талан ылбыт Үлэһитим, үтүө көнүлбүн толорор Тапталлаах Уолум. Бэйэм Тыыммын Мин Киниэхэ биэриэҕим, оччоҕо Кини бары норуоттарга кырдыктаах дүүл буоларын биллэриэҕэ. ¹⁹ Кини мөккүһэн куолаһын үрдэтиэ суоҕа, Кини сангатын уулуссаҕа ким да истиэ суоҕа; ²⁰ кырдыгы кыайыыга тиэрдэ илигинэ, эчэйбит оту тосту үктүө суоҕа, симик уоту саба үрүө суоҕа. ²¹ Бары норуот эрэлэ — Кини буолуоҕа!»

Иисус Христос уонна Веельзевул

²² Онтон Киниэхэ абааһы буулаабыт хараҕа, тыла суох кинитин аҕалбыттара. Иисус кинини үтүөрдүбүтүгэр киһи көрөр да, сангарар да буолбута. ²³ Ол иһин дьон сөҕөн: «Ама бу Христос*, Давид Уола буолуо дуо?» — дэһиспиттэрэ.

²⁴ «Суох, Кини Веельзевултан, абааһы тойонуттан, ылбыт күүһүнэн абааһылары үүрэн таһаарар», — диэн фарисейдар утарбыттара.

²⁵ Кинилэр санааларын билэр буолан, Иисус эппитэ: «Хайа да саарыстыба, бэйэтин иһигэр хайдыһы табыстагына,

* 12:23 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

иччитэхсийэр, хайа да куорат, хайа да ыал иирээнтэн үрэллэр. ²⁶ Сатана сатананы үүрэн таһаарар буоллабына, ол аата кини эмиэ икки ангы арахсар. Оччоҕо кини саарыстыбата хайдах кыайан тулуһуй? ²⁷ Мин абааһылары Веельзевул күүһүнэн үүрэн таһаарар буоллахпына, эһиги дьоннот кинилэри ким күүһүнэн үүрэллэрий? Оччотугар кинилэр эһигини дьүүллүөхтэрэ. ²⁸ Оттон Мин абааһылары Тангара Тыынын күүһүнэн үүрэр буоллахпына, ол аата Тангара Саарыстыбата эһиэхэ хайыы-үйэ кэлбит. ²⁹ Ким эмэ күүстээх киһи дьэтигэр киирэн баран, кинини кэлгийбэтэбинэ, хайдах малын-салын халаан тахсыаҕай? Кинини кэлгийэн эрэ баран, дьэтин халыаҕа. ³⁰ Ким Миигин кытта буолбатах, ол Миигин утарар; ким Миигин кытта хомуйсубат, ол ыһар эрэ. ³¹ Ол иһин этэбин эһиэхэ: ханнык баҕарар аһыы да, Тангараны холуннарыы да дьонно бырастыы гыныллыаҕа, оттон Тыыны холуннарыы бырастыы гыныллыа суоҕа; ³² ким Киһи Уолун утары сангарбыт — ол бырастыы гыныллыаҕа, оттон ким Сибэтиэй Тыыны холуннарбыт — бу да үйэҕэ, кэлэр да үйэлэргэ бырастыы гыныллыа суоҕа.

³³ Эһиги маһы үчүгэй диир буоллаххытына, отонун эмиэ үчүгэй диэн, маһы куһаҕан диир буоллаххытына, отонун эмиэ куһаҕан диэн — мас хайдаҕа отонуттан биллэр. ³⁴ Эриэн үөн ыамалара! Эһиги куһаҕан санаалаах эрэри, хайаан үтүнү сангарыаххыты? Сүрэҕин тугунан туолбута уоскунан тахсар эбээт. ³⁵ Үтүө киһи сүрэҕин үтүө баайыттан үтүнү таһаарар, мөкү киһи мөкү баайыттан мөкүнү таһаарар. ³⁶ Эһиэхэ этэбин: хас биирдии хойгур тыл иһин дьон Дьүүл Күнүгэр эппиэккэ тардыллыахтара. ³⁷ Тоҕо диэтэххэ, эппит тылгыттан ырааһырыан, эппит тылгыттан дьүүллэниэн».

Иона пророк бэлиэтэ

³⁸ Онуоха сорох сокуонньуттар уонна фарисейдар Киниэхэ: «Үөрэтээччи! Эн биһиэхэ дьикти бэлиэ көрдөрүөххүн баҕарарбыт», — диэбиттэрэ.

³⁹ Иисус эппитэ: «Хара санаалаах, содур көлүөнэ бэлиэни эрэйэр. Ол эрэри кинилэргэ Иона пророк бэлиэтигэр атын бэлиэ бэриллээ суоҕа. ⁴⁰ Иона киит балык иһигэр үс түүннээх күн буолбутун курдук, Киһи Уола эмиэ сир сүрэҕэр үс түүннээх күн буолуоҕа. ⁴¹ Ниневия дьоно Дьүүл Күнүгэр бу көлүөнэни

кытта бииргэ туран кэлэн, кинини буруйдуохтара: кинилэр Иона ынгыраарын истэн аныбыларын билиммиттэрэ, оттон манна Ионатааҕар улахан баар. ⁴² Соҕурууну сарыысса эмиэ, Дьүүл Күнүгэр бу көлүөнэ дьонун кытта бииргэ туран кэлэн, кинилэри буруйдуоҕа: кини Соломон муударай тылын-өһүн истээри, сир уһугуттан кэлэ сылдыбыта, оттон манна Соломоннааҕар улахан баар.

⁴³ Быртах тыын киһиттэн тахсан баран, уоскулангы көрдөөн, кураайы сирдэри кэрийэр эрэри, уоскулангы булбат; ⁴⁴ ол иһин: „Тахсан барбыт дьыэбэр төннүүһүбүн“, — диир уонна төннөн кэлэн, онно ким да киирэ илигин, дьыэ ып-ыраастык харбаммытын, хомуллубутун көрөр; ⁴⁵ онон баран бэйэтинээҕэр өссө кырыктаах сэтгэ атын тыыны аҕалан, кинилэри кытта бииргэ киирэн онно олохсуйар; дьэ оччоҕо ол киһи уруккутунааҕар өссө ордук иэдэйэр. Бу хара санаалаах көлүөнэҕэ эмиэ оннук буолуоҕа».

Иисус Христос Ийэтэ уонна бырааттара

⁴⁶ Иисус мустубут дьону кытта кэпсэтэ олоодоһуна, Ийэтэ уонна бырааттара* кэлэннэр, Кинини кытары кэпсэтиэхтэрин баҕаран, таһырдыа турбуттара.

⁴⁷ «Ийэнг уонна бырааттарың кэллилэр, Эйигинниин кэпсэтиэхтэрин баҕаран, таһырдыа тураллар», — диэбитэ ким эрэ.

«⁴⁸ Кимий Мин Ийэм, кимнээҕий Мин бырааттарым? — диэбитэ Кини ол киһиэхэ, ⁴⁹ итиэннэ үөрэнээччилэрин диэки ыйан баран эппитэ: — Мин Ийэм уонна Мин бырааттарым бу бааллар; ⁵⁰ ким Мин Халлааннааҕы Аҕам көнүлүн толорор — ол Миэхэ быраатым, балтым уонна Ийэм буолар».

Бурдук ыһааччы туһунан домох

13 Ол күн Иисус дьыэттэн тахсан муора кытылыгар киирэн олорбута. ² Үтүмэн үгүс киһи үмөрүспүтүн иһин, Кини ончоҕо киирбитэ, оттон дьон барыта кытылга турбута. ³ Иисус кинилэри домоһунан элбэххэ үөрэппитэ: «Арай биир киһи бурдук ыһа тахсыбыт. ⁴ Бурдугун ыһа сырыттаҕына, сорох сиэмэтэ

* 12:46 *Бырааттара* — «аделфой» (грек.) диэн хомуур суолталаах тыл: уба-йа-быраата араарыллыбат, хайалара да буолуон сөп.

МАТФЕЙ 13

суолга түспүт, ону көтөрдөр көтөн кэлэн, тонсуйан сиэн кэ-биспиттэр; ⁵сороҕо таастаах сиргэ түһэн, буора чараас буолан, сонно тута үүнэн тахсыбыт, ол эрэри ⁶күн тахсыбытыгар, бөҕө силиһэ суох буолан, иинэн-хатан хаалбыт; ⁷сорох сиэмэтэ хатыылаах эрбэһин ортотугар түспүт, онон эрбэһин өрө үүнэн тахсан, ону тумнаран кэбиспит; ⁸оттон атын сиэмэтэ, өң сиргэ түһэн, сороҕо сүүс төгүл, сороҕо алта уон, сороҕо отут төгүл өлгөм үүнүүнү биэрбит. ⁹Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»

¹⁰Үөрэнээччилэрэ кэлэннэр, Иисустан: «Эн тоҕо кинилэргэ домоҕунан кэпсиигиний?» – диэн ыйыппытара.

¹¹Иисус эппитэ: «Эһиэхэ Халлаан Саарыстыбатын кистэлэн-нэрин билэр кыах бэриллибитэ, оттон кинилэргэ бэриллибэтэҕэ. ¹²Баардаахха – өссө бэриллиэҕэ, оттон туга да суохтан – баара даҕаны былдьаныаҕа. ¹³Кинилэр көрөр эрэри көрбөттөр, истэр эрэри истибэттэр да, өйдөөбөттөр да, ол иһин Мин кинилэргэ домоҕунан кэпсиибин. ¹⁴Онон Исаяя пророк бу дьон туһунан эппитэ туолан эрэр: „Кулгааххытыгар иһилибити – истиэххит суоҕа, хараххытыгар көстүбүтү – көрүөххүт суоҕа. Бу дьон сүрэҕин сыа бүрүйбүт, ¹⁵кулгаахтарынан да истибэттэр, харахтары да быһа симпиттэр. Оннук буолбатаҕа эбитэ буоллар, харахтарынан көрөн, кулгаахтарынан истэн, сүрэхтэринэн өйдөөн, Миэхэ эргиллиэ этилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөрдүөм этэ“.

¹⁶Оттон эһиги, хараххыт көрөр, кулгааххыт истэр буолан, алгыстааххыт. ¹⁷Кырдыгы эһиэхэ этэбин: үгүс пророктар уонна сибэтиэйдэр эһиги көрөргүтүн көрүөхтэрин баҕарбыттара да, көрбөтөхтөрө, эһиги истэргитин истиэхтэрин баҕарбыттара да, истибэтэхтэрэ.

¹⁸Аны билигин бурдук ыһааччы туһунан домох суолтатын истин: ¹⁹ким эмэ Саарыстыба туһунан истэн баран өйдөөбөт буоллаҕына, киниэхэ хара дьайдаах кэлэн, кини сүрүбүр ыһыллыбыт сиэмэни уоран илдэ барар. Ол – суолга ыһыллыбыт сиэмэ. ²⁰Оттон таастаах сиргэ ыһыллыбыт сиэмэ – этиллибит тылы истээт да, үөрүүнэн ылынааччыны көрдөрөр; ²¹ол эрэри кини иһигэр силиһэ суох буолан өр тулуспат: кыһалҕа кыһарыйдаҕына, эбэтэр сойуолааһын саҕаланнаҕына, сонно тута итэҕэлин сүтэрэн кэбиһэр. ²²Оттон эрбэһин быыһыгар

МАТФЕЙ 13

ыһыллыбыт сиэмэ — ол тылы истэр эрээри, күннээҕи олох сүпсүлгэнигэр, баай умсулҕаныгар баһыйтаран, тылы сэнгээр-бэт буолан, туһаны аҕалбат дьон. ²³ Үтүө буорга ыһыллыбыт сиэмэ — ол этиллибит тылы истэр уонна өйдүүр буолан, өлгөм үүнүүнү биэрэр дьон: ким сүүс, ким алта уон, ким отут төгүл үрдүгү».

Сыыс от туһунан домох

²⁴ Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Эниги манныгы санаан көрүн: биир киһи бааһынатыгар үчүгэй бурдугу ыспыт. ²⁵ Түүн, бары утуйа сыттахарына, кини өстөөҕө кэлэн сэлиэһинэй быһыгар сыыс оту ыһан барбыт. ²⁶ Бурдук ото быган, астанан эрдэҕинэ, сыыс от эмиэ өрө анһан тахсыбыт.

²⁷ Кулуттара тойонноругар кэлэн: „Тойоммуот, эн бааһынаҕар үчүгэй бурдугу ыспытын буолбат дуо? Оччоҕо хантан сыыс от кэллэ?“ — диэбиттэр.

²⁸ „Ити өстөөҕүм үлэтэ“, — диэн хоруйдаабыт тойонноро. Кулуттара ыйышпыттар: „Биһиги тийэммит сыыс оту үргүөхпүтүн баҕарабын дуо?“

²⁹ Кини эппит: „Кэбис, аны сыыс оту үргүүбүт диэн, бурдукпун ылҕаан кэбиһиэххит. ³⁰ Бурдук хомуура саҕаланыар диэри, хайатын да тытыман, бииргэ үүнэн эрдиннэр; оттон бурдук быһар кэм кэллэҕинэ, мин быһааччыларга этэммин, бастаан сыыс оту түүтэхтэтэн, уматарга анаан туспа хомуйтарыабым, оттон бурдугу манхааһайбар мустарыабым“».

Хартыыһа сиэмэтин

уонна бурдук аһытытын туһунан домохтор

³¹ Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Манныгы санаан көрүн: бу хартыыһа* сиэмэтэ баар, киһи бу сиэмэни ылан оҕуруотун сиригэр олордубут. ³² Төһө да хартыыһа сиэмэтэ сиэмэттэн эрэ барытыттан кыратын иһин, үүннэҕинэ, оҕуруот

* 13:31 *Хартыыһа* (нууч. черная горчица) — 2–4 м үрдүктээх Палестина үүнээйитэ.

үүнээйлэриттэн барыларыттан улаатан, мас сажа буолан тахсар, оччоҕо чыычаахтар көтөн кэлэн кини лабааларыгар уйа тутталлар».

³³Өссө биир домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ: «Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүөххэ сөбүй? Манныгы санаан көрүң: дыахтар биир ытыс доруоһаны ылан үс буут бурдукка куппута – тиэстэтэ бүтүннүүтэ үллэн тахсыбыт».

³⁴Мань барытын Кини домоҕунан кэпсээбитэ, норуокка домоҕо суох тугу да эппэтэҕэ. ³⁵Онон пророк: «Мин кинилэри кытта домоҕунан кэпсэтиэҕим, аан дойду айыллыабыттан кистэммити арыйыабым», – диэн эппитэ туолбута.

***Сыыс от туһунан домох
быһаарыта***

³⁶Онтон Иисус дьону ытан баран, дьиэҕэ киирбитигэр үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн: «Сыыс от туһунан домоҕу биһиэхэ быһааран биэр эрэ», – диэн көрдөспүттэрэ.

³⁷Иисус эппитэ: «Үчүгэй сиэмэни ыһааччы – Киһи Уола. ³⁸Оҕуруот сирэ – аан дойду, үчүгэй сиэмэ – Саарыстыба уолатара, сыыс от – хара дьайдаах дьоно; ³⁹сыыс от сиэмэтин ыспыт өстөөх – адьарай. Хомуур кэмэ – үйэ бүтүүтэ, оттон бурдук быһааччылар – Аанньаллар. ⁴⁰Онон үйэ бүтүүтүгэр эмиэ сыыс оту хомуйан ылан уокка уматалларын курдук буолуоҕа. ⁴¹Киһи Уола Аанньалларын ытыаҕа, оччоҕо кинилэр дьону аһыыга уккуйааччылары, хара дьайдаахтык быһыыланааччылары барыларын Кини Саарыстыбатыттан хомуйан таһааран, ⁴²умайа турар оһоххо быраҕыахтара. Онно ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныта буолуоҕа. ⁴³Оттон кырдыксыт дьон Аҕаларын Саарыстыбатыгар күн курдук сыдыаһа сырдыахтара. Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!

***Көмүллүбүт кылаат уонна күндү чөмчүүж
туһунан домохтор***

⁴⁴Халлаан Саарыстыбатын сиргэ көмүллүбүт күндү кылаатынан холобурдаан көрдөрүөххэ сөп. Киһи, оннук кылааты буллаҕына, онтукатын ылан кистээн кэбиһэр, итиэннэ үөрүүтүтэн туох баардааҕын барытын атыылаан баран, ол кылааттаах хонууну атыылаһан ылар.

⁴⁵ Халлаан Саарыстыбатын күндү чөмчүүгү көрдүүр атыыһытын холобурдаан көрдөрүөххэ эмиэ сөп. ⁴⁶ Кини, биир күндү чөмчүүгү буллабына, туох баардаабын барытын атыылаан, ол чөмчүүгү атыылаһан ылар.

Илим туһунан домох

⁴⁷ Өссө Халлаан Саарыстыбатын муораҕа үтүллэн араас бэйэлээх балыгы туттарбыт илиминэн холобурдуохха сөп. ⁴⁸ Илими, туоллабына, кытылга соһон таһаараллар, уонна олорунан баран, балык үчүгэйин ылан иһиккэ куталлар, куһаҕанын киэр илгэллэр. ⁴⁹ Бу дойду бүтэр уһугар эмиэ ити курдук буолуоҕа: Аанһаллар кэлэн, хара санаалаахтары кырдыксыттартан арааран ылан, ⁵⁰ уотунан уһуулар оһоһо быраҕыахтара, оччоҕо онно ытабыл-сонобул, тиис хабырыныта буолуоҕа. ⁵¹ Эһиги барытын өйдөөтүгүт дуо?» – Иисус ыйыппыта.

«Өйдөөн, Тойоммуот», – дэспиттэрэ үөрэнээччилэрэ.

⁵² «Дьэ онон Халлаан Саарыстыбатын туһунан үөрэтиини ылыммыт ханнык баҕарар сокуонһут кылааттаах ысқылаатыттан санганы да, эргэни да таһаарар хаһаайын кэриэтэ буолар», – диэбитэ Иисус.

Чиэстэммэт пророк

⁵³ Бу домохтору кэпсээн баран, Кини атын сиргэ барбыта; ⁵⁴ оҕо сааһа ааспыт куоратыгар кэлэн, синагогаҕа үөрэппитэ. Истибит эрэ барыта сөҕөрө: «Бу хантан маннык муударай өйдөммүтэй, сүдү күүстэммитэй? ⁵⁵ Болуотунһук уола буолбатах этэ дуо? Ийэтэ Мария диэн ааттаах буолбат дуо, оттон Иаков, Иосий, Симон уонна Иуда Кини бырааттара буолбаттар дуо? ⁵⁶ Эдьийдэрэ-балыстара бары манна, биһиги ортобутугар, бааллар буолбаат? Оччоһуна хантан Кини маны барытын удьуордаата?» ⁵⁷ Онон Кинини итэҕэйбэтхтэрэ.

Иисус кинилэргэ эппитэ: «Чиэстэммэт пророк диэн суох, арай кинини дойдутугар, дьиэтигэр-уотугар чиэстээбэттэр».

⁵⁸ Итэҕэйбэттэрэ бэрдиттэн Кини онно элбэх дыктини онгорботоҕо.

Иоанн Сүрэхтээччи өлүүтэ

14 Ол сағана Ирод баһылык, Иисус сурағын истэн, ²чабар-дарыгар: «Ити Иоанн Сүрэхтээччи, — диэбитэ. — Кини өлөн баран тиллибит, ол иһин араас дыкгини онгорор».

³Ирод бу иннинэ быраатын Филипп ойоһуттан Иродиадаттан сылтаан Иоанны тутан кэлгийтэрэн баран, хаайыыга уктарбыта. ⁴Кинини хаайыыга уктарбыт төрүөтэ — Иоанн киниэхэ: «Эн Иродиаданы ылыа суохтааххын», — диирэ этэ. ⁵Ирод кинини өлөрүөн бабарбыта гынан баран, норуоттан чабыйбыта. Норуот Иоанны пророк диэн итэҕэйэрэ.

⁶Ирод төрөөбүт күнүгэр Иродиада кыыһа ыалдьыттар иннилэригэр үнкүүлээн, кини санаатын улаханлык таппыта; ⁷ол иһин Ирод кыыска, тугу да көрдөөбүтүн иһин, барытын биэриэх буолан андаҕайбыта. ⁸Кыыс ийэтин кигиитинэн киниэхэ: «Иоанн Сүрэхтээччи баһын манна бүлүүдэҕэ ууран миэхэ биэр», — диэбитэ. ⁹Ыраахтааҕы санааҕа ыларбыта гынан баран, ыалдьыттарын иннилэригэр биэрбит андаҕарын кэһимээри, кыыс баҕатын толороллоругар соруйбута: ¹⁰кини хаайыыга киһи ытан, Иоанны моонньоох баһын быстарбыта. ¹¹Иоанн баһын бүлүүдэҕэ ууран кыыска аҕалан биэрбиттэрин, кыыс ийэтигэр илдьэн биэрбитэ. ¹²Иоанн үөрэнээччилэрэ кэлэн, кинини ылан харайан баран, бу туһунан Иисуска биллэрбиттэрэ.

Бизс тыһыынча киһини аһатыы

¹³Иисус маны истэн, онгочоҕо олорон соҕотоһун иччитэх сиргэ устубута; барбытын билэн, дьон куораттан ыла сатыы баһыһан тийибиттэрэ. ¹⁴Иисус кытылга тахсан, элбэх дьон турарын көрөн аһынан, ыалдыааччылары үтүөрдүбүтэ.

¹⁵Киэхэ буолбутугар, үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн эппиттэрэ: «Манна иччитэх сир, күн да киэхэрдэ, онон дьону дэриэбинэлэргэ ыталаа, баран аһыыр астарын атыыластыннар».

¹⁶Иисус эппитэ: «Кинилэр бараллара наадата суох, эһиги кинилэргэ аһылыкта биэрин».

¹⁷Үөрэнээччилэрэ: «Манна биһиэхэ баара-суоҕа бизс килиэп уонна икки балык баар», — диэбиттэрэ.

¹⁸«Ону манна Миэхэ аҕалын», — диэбитэ Кини. ¹⁹Дьону окко олордорго соруйан баран, бизс килиэби уонна икки

МАТФЕЙ 14

балыгы ылан, халлааны көрөн туран алжаабыта, онтон килиэ-би тоһутан үөрэнээччилэригэр биэрбитэ; үөрэнээччилэрэ ону дьонно түнэппиттэрэ. ²⁰Бука бары того-хана аһаабыттара; ордубут аһы хомуйбуттара уон икки толору тымтай буолбута. ²¹Оҕону-дьяхтары аахпатахха, манна биэс тыһыынча кэринэ киһи аһаабыта.

Уу устун хаамыы

²²Сонно Иисус үөрэнээччилэрин ончоҕо олордон баран, Бэйэтэ дьону тарҕатыар диэри, унуоргу кытылга туорууларыгар соруйбута. ²³Барыларын ыталаан баран, соҕотоҕун хайа үрдүгэр үнэ тахсыбыта; кизэһэ буолуута онно Кини соҕотох этэ. ²⁴Ол кэмнэ үөрэнээччилэр ончолоро муора ортотугар тийибитэ*, күүстээх утары тыал түһэн, долгун ончону сабыта охсуолаабыта. ²⁵Халлаан суһуктуйуута Иисус кинилэргэ муора устун хааман тийэн кэлбитэ. ²⁶Кини уу ньуурунан хааман иһэрин көрөн, үөрэнээччилэрэ уолуйаннар: «Сибин!» – диэн хаһытаспыттара.

²⁷«Уоскуйун, бу Мин, – диэбитэ Иисус хап-сабар. – Куттаныман».

²⁸Петр эппитэ: «Тойонуом! Бу Эн буоллаххына, мин Эйиэхэ уу устун хааман тийэрбэр соруй».

²⁹«Чэ кэл!» – Иисус ыңырбыта.

Петр ончоттон тахсан, уу устун хааман Иисус диэки барбыта, ³⁰ол эрэри тыал күүһүрбүтүн көрөн куттанан, ууга тимирээри: «Тойонуом, быһаа!» – диэн хаһытаабыта.

³¹Сонно Иисус, илиитин уунан, кинини тутан ылбыта: «Кэмчи итэҕэллээх, тоҕо саарбахтаатын?»

³²Тыыга киирбиттэригэр тыал астан хаалбыта. ³³«Дьин чахчы Эн Таһара Уолаһын!» – ончоҕо олорооччулар бука бары Киниэхэ сүгүрүйбүттэрэ.

³⁴Унуор туораан, Геннисарет сиригэр кэлбиттэрэ. ³⁵Геннисарет олохтоохторо Иисуһу билэннэр, Кини кэлбит сураһын чугас эргин сирдэргэ барыларыгар биллэрбиттэрэ; уонна

* 14:24 *Муора ортотугар тийибитэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кытылтан хас да стадия ырааппыта». Стадия (грек.) – 185 м.

туох баар ыарыһахтарын барыларын Киниэхэ аҕалтаан баран, ³⁶ ыарыһахтарга, саатар, таҥаһын тэллэҕин таарыйтарарыгар көрдөспүттэрэ; таҥаһын таарыйбыт дьон үтүөрэн иһэллэрэ.

Ыраас уонна кирдээх

15 Онтон Иерусалимтан фарисейдар уонна сокуонньуттар кэлэн Киниттэн ыйыппыттар: ² «Тоҕо Эн үөрэнээччилэринг өбүгэлэрбит үгэстэрин кэһэллэрий? Аһахтарын иннинэ илиилэрин суумматтар!»*

«³ Оттон эһиги бэйэҕит үгэскит туһуттан Таңара кэриэһин тоҕо кэһэҕитий? — диэбитэ Иисус. — ⁴ Таңара ийэлээх аҕа-ҕын ытыктаа уонна ийэтин-аҕатын куһаҕаннык сангарбыт киһи өлүөхтээх диэн эппитэ. ⁵ Оттон эһиги аҕатыгар, биитэр ийэтигэр эн миигиттэн ылыахтааҕын барыта Таңараҕа бэлэх бэриллибитэ диэбит киһи ⁶ аҕатын биитэр ийэтин** ытыктаа-мыан да сөп дэһэҕит, онон бэйэҕит үгэскитин тутуһаары, эһиги Таңара кэриэһин кэһэҕит. ⁷ Сирэй көрбөхтөр! Эһиги тускутунан Исая олус да сөпкө өтө көрөн эппит: „⁸ Бу дьон тылларыгар эрэ Миигин ытыктыыллар, сүрэхтэрэ Миигиттэн ыраах; ⁹ кинилэр Миэхэ сүгүрүйэллэрэ туох да туһата суох: үөрэтэллэрэ барыта — дьон ыйыыта-кэрдиитэ“».

¹⁰ Онтон мустан турар дьону ынгыран ылан эппитэ: «Өйдөөн истин! ¹¹ Киһини, аҕаһынан киирбитэ буолбакка, аҕаһынан тахсыбыта — ол киртитэр».

¹² Онуоха үөрэнээччилэрэ Киниэхэ кэлэн: «Фарисейдар ити эппиккин истэн, өһүргэммиттэрин билэҕин дуо?» — диэбит-тэрэ.

«¹³ Халлааннааҕы Аҕам олордубатах ханнык баҕарар үүнээйи-тэ төрдүттэн түөрүллүбүэ, — диэбитэ Иисус. — ¹⁴ Кинилэри хаалларын: кинилэр — хараҕа суохтары сирдиир хараҕа суох сирдыттэр; көрбөт киһи көрбөтү сиэтэр буоллаҕына, иккиэн ииннэ түһүөхтэрэ».

* 15:2 Манна ыраастаныы сиэрин-туомун туһунан этиллэр. Фарисейдар туох эмэ быртаҕы таарыйбыппыт буолуо диэн, аһахтарын иннинэ илиилэрин тоҕолохторугар диэри кичэйэн сууналлара.

** 15:6 *Ийэтин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

¹⁵ Петр Кинитгэн: «Ити домоѳу биһиэхэ быһааран биэр эрэ», – диэн көрдөспүтэ.

«¹⁶Эһиги эмиэ кэм да өйдүү иликкит дуу? – диэбитэ Иисус. – ¹⁷Киһиэхэ айағынан киирбит барыта искэ киирэн баран, таска тахсарын эһиги билбэккит дуо? ¹⁸Оттон киһи айағыттан тахсар – ол сүрэҕиттэн тахсар буолан, киһини киртитэр. ¹⁹Хара санаа, өлөрсүү, көссүүлэһии, содур быһыы, уоруу, сымыйанан туоһулааһын, Тангараны холуннарыы – барыта киһи сүрэҕиттэн тахсар. ²⁰Ити тахсыбыт барыта киһини киртитэр, оттон илиини сууммакка аһааһын киһини киртиппэт».

Хананей дьахтарын итэҕэлэ

²¹Иисус мантан Тир уонна Сидон сиригэр барбыта. ²²Ол дойдуга олохтоох хананей омук дьахтара Киниэхэ кэлэн: «Тойонуом, Давид Уола, абыраа! – диэн хаһытаабыта. – Кыһым абааһыга буулатан, сору көрдө».

²³Иисус киниэхэ биир да тылы хардарбатаҕа. Үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Ытан кэбис, биһигини батыһа сылдьан хаһытыыра бэрт», – диэн көрдөспүттэрэ.

²⁴«Мин Израиль эрэ сүппүт барааннарыгар ытыллыбытым», – диэбитэ Иисус.

²⁵Дьахтар Кини иннигэр сөһүргэстээн туран: «Тойонуом, миэхэ көмөлөс!» – диэн ааттаспыта.

²⁶«Оҕолор килиэптэрин ылан, ыттарга быраҕар табыллыбат», – диэбитэ Иисус.

²⁷«Соҕордук, Тойонуом, – дьахтар сөбүлэспитэ, – ол эрэри, ыттар даҕаны тойотторун остуолуттан түспүт тобоѳу сииллэр эбээт».

²⁸«Оо, эн улуу итэҕэллээх дьахтар эбиккин! – диэбитэ мань истэн Иисус. – Чэ, эн баҕарбытын хоту буоллун». Дьахтар кыһа сонно үтүөрбүтэ.

Түөрт тыһыынча киһини аһатыы

²⁹Иисус онтон тахсан Галилея муоратын кыйа барбыта. Хайа үрдүгэр олордоѳуна, ³⁰Киниэхэ киһи бөҕө кэлбитэ; доѳолоннору, бодоннору, хараҕа, тыла суохтары, уонна да атын ыарыһахтары аҕалтаан Кини иннигэр сытыарбыттара; Иисус бу дьону барытын үтүөрдүбүтэ. ³¹Тыла суохтар тылламмыттарын,

бодонгор үтүөрбүтгэрин, добулонгор атахтаммыттарын, хара-
фа суохтар харахтаммыттарын көрөн сөрү-сөбөн, бар дьон Из-
раиль Тангаратын айхаллаабыттар.

³²Онтон Иисус үөрэнээччилэрин ыгыран ылан эппитэ: «Дьо-
ну аһынарым бэрт. Миигин кытта үс күн устата сырыттылар,
аһахтарын туох да астара суох. Аччык ыыталыахпын баҕар-
баппын – суолга сэниэлэрэ эстиэ».

³³Үөрэнээччилэрэ: «Бачча элбэх дьон тотор килиэбэ биһиэхэ
иччитэх сиргэ хантан кэлиэбэй?» – дэспиттэрэ.

³⁴«Эһиги төһө килиэптээххитий?» – Иисус ыйыппыта.

«Сэттэ килиэби кытта аһыйах кыра балык баар», – диэбит-
тэрэ.

³⁵Кини дьону сиргэ олордубута. ³⁶Онтон сэттэ килиэби уонна
балыгы ылан, Танарафа махтанан баран, тоһуталаан үөрэнээч-
чилэригэр биэрбитэ, үөрэнээччилэрэ ону олоорор дьонно үллэр-
биттэрэ. ³⁷Бары тото аһаабыттар; хаалбыт астара сэттэ толору
корзина буолбута. ³⁸Манна оһону-дъахтары таһынан барыта
түөрт тыһыынча эр киһи аһаабыта. ³⁹Онтон дьону ыыталаан
баран, Иисус ончоһо олорон, Магдала* сиригэр устубута.

Дьикти бэлиэни көрдөрөгө модьуйуу

16 Фарисейдар уонна саддукейдар кэлэннэр Кинини холоон кө-
рөн, халлаантан дьикти бэлиэтэ көрдөр диэн модьуйбутта-
ра. ²Иисус эппитэ: «Эһиги киэһэ халлааммыт тэтэрбит, сарсын
кураан буолууһу диигит, ³оттон сарсыарда халлааммыт кыыспыт,
бүгүн ардыһы дэһэбит. Сирэй көрбөхтөр! Халлаан ньуурун көрөн
күнү-дьылы кыайан билгэлиир эрэри, кэм-кэрдии бэлиэлэрин
билбэккит дуо? ⁴Хара санаалаах, содур көлүөнэ дьикти бэлиэни
эрэйэр, ол гынан баран киниэхэ Иона бэлиэтиттэн атын бэлиэ
бэриллээ суоҕа». Уонна кинилэртэн баран хаалбыта.

*Фарисейдар уонна
саддукейдар аһытыылара*

⁵Үөрэнээччилэрэ унуор туорууларыгар, килиэп ылалларын
умнубут этилэр. ⁶Иисус кинилэргэ эппитэ: «Фарисейдар уонна
саддукейдар аһытыыларыттан сэрэнэр буолун».

* 15:39 *Магдала* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Магадан».

⁷ «Ити килиэппит суоѳун иһин этэр», – диэн үөрэнээччилэрэ ботур-ботур кэпсэппиттэрэ.

⁸ Иисус ону билэн эппитэ: «Кэмчи итэҕэллээхтэр, тоѳо килиэп ылбатахпыт дэһэҕитий? ⁹ Эһиги кэм да өйдүү иликкит дуо? Биитэр биэс килиэбинэн биэс тыһыынча киһини тотор-буккутун умуннугут дуу? Ордубут килиэпкит хас тымтай буолла этэй? ¹⁰ Оттон түөрт тыһыынча киһини сэттэ килиэбинэн тотор-буккутугар, ордубут килиэби хомуйбуккут хас корзина буол-бутай? ¹¹ Мин килиэп туһунан эппэппин хайдах өйдөөбөккүтүй? Эһиги фарисейдар уонна саддукейдар аһытыыларыттан сэрэнэр буолун». ¹² Иисус кинилэри килиэп аһытыытыттан буолбакка, фарисейдар уонна саддукейдар үөрэтиилэриттэн сэрэтэрин кинилэр дьэ онно эрэ өйдөөбүттэрэ.

***Петр Иисус Христову
итэҕэйэрин билинэр***

¹³ Филипп Кесариятын сиригэр-уотугар кэлэн баран Иисус үөрэнээччилэриттэн: «Киһи Уолун дьон ким дииллэрий?» – диэн ыйыппыта.

¹⁴ «Сорох Иоанн Сүрэхтээччи, сорох Илия, сорох Иеремия биитэр пророктартан биирдэстэрэ диир», – диэн үөрэнээччилэрэ хоруйдаабыттара.

¹⁵ «Оттон эһиги Миигин ким диигитий?» – Иисус ыйыппыта.

¹⁶ «Эн – Христоскун, Тыыннаах Таңгара Уолаѳын», – диэбитэ Симон Петр.

¹⁷ Иисус эппитэ: «Эн алгыстаах киһигин, Иона уола Симон! Маны эйиэхэ дьон буолбатах, Халлаанга баар Аѳам арийбыта. ¹⁸ Ол иһин Мин эйиэхэ этэбин: Эн – Петргын*, онон бу таас үрдүгэр Мин Церковпун туруоруом, оччоѳуна үтүгэн түгэбин да күүстэрэ кинини хотуохтара суоѳа. ¹⁹ Мин эйиэхэ Халлаан Саарыстыбатын күлүүстэрин биэриэѳим: эн сиргэ тугу баайбытын – Халлаанга бааллыаѳа; сиргэ тугу сүөрбүтүн – Халлаанга сөллүөѳэ». ²⁰ Инньэ диэн баран, Кини Христос буоларын дьонго кэпсииллэрин кытаанахтык боппута.

* 16:18 *Петр (грек.)* – таас. *Церковь (грек. экклесия)* – муньах. Айыы Тойон Иисус Христову итэҕэйээччилэр түмсүүлэрэ, Таңгара норуота.

*Иисус Христос өлөн баран тиллиэхтээжин
эрдэттэн этэр*

²¹ Бу кэмтэн ыла Иисус Иерусалимга барыхтаабын, аҕа баһылыктартан, архиерейдартан уонна сокуонньуттартан элбэх эрэйи көрүүхтээжин, онтон Кинини өлөрбүттэрин кэннэ үһүс күнүгэр тиллиэхтээжин туһунан үөрэнээччилэригэр аһаҕастык кэпсиир буолбута.

²² Петр Кинини ыңгыран ылан: «Бэйэбин аһын, Тойонуом! — диэн утарардыы эппитэ. — Эн итинник эрэ буолбатын буоллар!»

²³ Иисус эргиллэн Петрга: «Киэр буол Миигиттэн, сатана! — диэбитэ. — Эн Миигин дэн үктэтэ сатыыгын, Тангара туһун буолбакка, киһи туһун саныыгын».

²⁴ Онтон үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Ким Миигин батыһыан баҕарар, ол бэйэтиттэн akkaaстаннын, уонна кириэһин ылан, Миигин батыстын. ²⁵ Ким олобун быһыһыан баҕарбыт — олобун сүтэриэбэ, оттон ким олобун Мин туспар сүтэрбит — олобун булуоҕа. ²⁶ Киһи бүтүн аан дойдуну да баһылаан туран, бэйэтин олоҕор хоромньуну онһуннаһына, ол баһылаабыта киниэхэ туох туһалаах буолуой? Бэйэтин олобун киһи тугунан толуйан ылыаҕай? ²⁷ Киһи Уола Аҕатын килбиэнинэн сырдаан Аанһалларын кытта кэллэҕинэ, хас биирдии киһиэхэ тугу онгорбутунан көрөн төлүөҕэ. ²⁸ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: бу манна турааччылартан сорохторо Киһи Уола Ыраахтааҕы буолан кэлэрин көрө иликтэринэ, өлүөхтэрэ суоҕа».

Дьүһүн уларыйыы

17 Алта хонон баран Иисус Петры, Иаковы уонна кини быраатын Иоанны ылан, үрдүк хайаҕа тахсыбыта. ² Үөрэнээччилэрин иннилэригэр туран, Кини эмискэ дьүһүнэ уларыһан хаалбыта: сирэйэ күн курдук сандаарбыта, таҕаһа кылбаа манган буолбута. ³ Онтон арай көрдөхтөрүнэ, Моисейдаах Илия кэлэн Иисуһу кытта кэпсэтэ тураллара.

⁴ Петр Иисуска эппитэ: «Тойоммуот! Манна сылдыарбыт үчүгэй даҕаны! Эн баҕарар буоллаххына, биһиги манна үс отууну тутуохпут: Эһиэхэ бири, Моисейга бири, Илияҕа эмиэ бири».

⁵ Маны этэн бүтэ илигинэ, эмискэ сандаархай былыт кэлэн кинилэргэ сыдыайбыта, былыт быһыһыттан санга дуораһыйбыта:

МАТФЕЙ 17

«Бу баар – Мин үтүө көңүлбүн толорор Тапталлаах Уолум; Кинини истин!»

⁶ Бу саганы истээт, үөрэнээччилэр уолуйан сиргэ умса түспүттэрэ. ⁷ Иисус кэлэн кинилэри таарыйан баран: «Турун, куттаныман!» – диэбитэ. ⁸ Үөрэнээччилэр өндөйөн көрбүттэрэ – аттыларыгар Иисустан ураты атын ким да суох этэ.

⁹ Хайаттан түһэн иһэн, Иисус сэрэтэн эппитэ: «Кини Уола өлбүттэртэн тиллиэн иннинэ, эниги манна тугу көрбүккүтүн ки миэхэ да кэпсиир буолаайабыт».

¹⁰ Онуоха үөрэнээччилэрэ: «Сокуонньуттар тоҕо бастаан Илия кэлиэхтээх дииллэрий?» – диэн ыйыппыттара.

«¹¹ Чахчы, Илия урут кэлэн барытын бэлэмниэхтээҕэ, – диэбитэ Иисус. – ¹² Ол эрээри эһиэхэ этэбин: Илия хайыы-үйэ кэлбитэ гынан баран, кини кэлбитин билбэтэхтэрэ, онон таптабыттарынан кинини дыһайбыттара. Ити курдук Кини Уола эмиэ кинилэр илиилэригэр түбэхэн, элбэх эрэйи-муну көрүөхтээх». ¹³ Маныаха үөрэнээччилэрэ Кини Иоанн Сүрэхтээччи туһунан этэрин дьэ өйдөөбүттэрэ.

Абааһыга буулаппыт уолу үтүөрдүү

¹⁴ Элбэх дьон тоҕуоруһан турар сиригэр төннөн кэлбиттэригэр биир кини Кини иннигэр кэлэн сөһүргэстии түспүтэ: «¹⁵ Тойонуом, уолбун абыраа! Оҕом саҥа ый төрүүрүгэр тартаран сору көрөр, сотору-сотору уокка да түһэр, ууга да ыстанар. ¹⁶ Үөрэнээччилэргэр аҕалбытым да, кыайан үтүөрпэтилэр».

¹⁷ «Оо, итэҕэлэ суох, буорту буолбут көлүөнэ! – диэн хоруйдаабыта Иисус. – Хаһаанга диэри эһигинниин сылдыабын? Хаһаанга диэри эһигини тулуйабын? Кинини манна Миэхэ аҕалын».

¹⁸ Иисус бирикээстиирин кытта, абааһы уолтан тахсан барбыта; уол оҕо сонно үтүөрэн хаалбыта.

¹⁹ Онтон Иисус соҕотоһун хаалбытыгар үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Биниги тоҕо кыайан үүрбэтэхпитий?» – диэн ыйыппыттара.

«²⁰ Итэҕэлгит кэмчи, ол иһин, – диэбитэ Иисус. – Кырдыгы эһиэхэ этэбин, өскөтүн эниги хартыыһа да сизэмэтин саҕа итэҕэллээх туран, бу хайаҕа: „Мантан көһөн онно бар“, – диэтэргит, хайа сонно оннуттан көһүө этэ; оччоҕо эһиэхэ кыаллыбат

диэн туох да суох буолуо этэ; ²¹оттон абааһы бу бииһин ууһа мэлииппэ уонна пост эрэ күүһүнэн үүрүллэр*».

²²Галилеяҕа сылдьан** Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Кини Уолун сотору дьон илиитигэр биеэрэн ²³өлөртөрүүхтэрэ, ол эрээри үһүс күнүгэр Кини тиллиэҕэ». Үөрэнээччилэрэ улаханлык санаарҕаабыттара.

Танара Дьэтин тардыыта

²⁴Капернаумна кэлбиттэригэр Танара Дьэтин тардыытын*** хомуйааччылар Петрга кэлэн: «Эһиги Үөрэтээччигит тардыыны төлүүр буолбат дуо?» – диэн ыйыппыттара.

²⁵«Төлүүр», – диэбитэ Петр.

Дьээҕэ киирбитигэр Иисус киниттэн урутаан ыйыппыта: «Эн туох дии саныыҕын, Симон? Сирдээҕи ыраахтааҕылар түһээни, биитэр тардыыны кимтэн хомуйаллары: бэйэлэрин оҕолоруттан дуу, атыттартан дуу?»

²⁶«Атыттартан», – диэбитэ Петр.

Иисус эппитэ: «Ол аата оҕолоро түһээнтэн босхолонолор. ²⁷Ити эрээри биһиги кинилэри симитиннэримиэххэ; эн күөгүгүн ылан муораҕа киир, онно бастакы хаптарбыт балыгын айаҕын атыттаахына, биһиги төлөбүрбүтүн толуйар манньыат**** сылдьар буолуоҕа. Эн ону ылангыны, иккиэммит аатыттан кинилэргэ биеэр».

Халлаан Саарыстыбатыгар саамай улаханнара

18 Бу кэмнэ Киниэхэ үөрэнээччилэрэ кэлэн ыйыппыттара: «Халлаан Саарыстыбатыгар саамай улаханнара кимий?»

²Иисус кыра оҕону ыңыран ылан, кинилэр иннилэригэр туруорбуга: «³Кырдыгы эһиэхэ этэбин, эһиги уларыһан оҕо курдук

* 17:21 *Оттон абааһы бу бииһин ууһа мэлииппэ уонна пост эрэ күүһүнэн үүрүллэр* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 17:22 *Галилеяҕа сылдьан* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Галилеяҕа төннөн иһэн».

*** 17:24 *Танара Дьэтин тардыыта* – грек. «дидрахма». Дидрахма (икки драхма), эбэтэр шекель анаара – икки күннээх үлэ төлөбүрө. Иудей эр дьоно сылга биирдэ Танара Дьэтигэр төлүүр нолуоктара.

**** 17:27 *Манньыат* – грек. «статир». 1 статир 2 дидрахмаҕа тэннэхэрэ.

буолбатаххытына, Халлаан Саарыстыбатыгар кириэххит суоҕа. ⁴Ким кыратыйан бу оҕо курдук буолбут, ол Халлаан Саарыстыбатыгар барыларыттан улаханнара буолуоҕа. ⁵Ким биир манньк оҕону Мин ааппар ылынар, ол Миигин ылынар; ⁶оттон ким эмэ бу Миигин итэҕэйэр кыралартан биирдэстэрин эмэ аныыга уккуйар буоллаҕына, ол киһини, моонньугар суоруна тааһын баайан баран, муораҕа тимирдибиттэрэ киниэхэ быдан ордук буолуо этэ.

⁷Дьону аныыга киллэрэр угаайылардаах бу аан дойдуну сор-мун күүтэр! Оннук моһоллор хайаан да баар буолуохтара, ол гынан баран сор-мун күүтэр ол моһол төрдө буолбут киһини! ⁸Өскөтүн илиин дуу, атаҕын дуу эйигин аныыга угуйар буоллаҕына, онтукаҕын быһан ылан киэр бырах: икки илиилээх биитэр икки атахтаах умуллубат уокка быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо аҥаар илиилээх, биитэр аҥаар атахтаах киирбитин эйиэхэ ордук. ⁹Өскөтүн хараҕын эйигин аныыга угуйар буоллаҕына, хараххын онгон ылан киэр бырах: умайа турар гееннаҕа икки харахтаах быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо аҥаар харахтаах киирбитин эйиэхэ ордук.

Муммут бараан туһунан домох

¹⁰Көрүн эрэ, бу кыралартан кими да сэнээбэт буолунг. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кинилэр Аанньаллара мэнгэ халлаанна Мин Халлааннааҕы Аҕам ыксатыгар сылдыбаллар. ¹¹Киһи Уола сүппүтү көрдөөн быһыны кэлбитэ*. ¹²Эһиги туох дии саныгыты? Өскөтө ким эмэ сүүс барааннааҕыттан биирэ сүппүт буоллун, оччоҕо кини баар тоҕус уон тоҕус бараанын хайа тэллэҕэр хаалларан баран, ол сүппүт бараанын көрдүү барыа суоҕа этэ дуо? ¹³Уонна бу сүппүт бараанын буллаҕына, кырдыгы эһиэхэ этэбин: кини баар тоҕус уон тоҕус барааныттан үөрэринээҕэр, көстүбүт барааныттан өссө ордук үөрүөҕэ. ¹⁴Ити курдук эһиги Халлааннааҕы Аҕаҕыт эмиэ бу кыралартан ким да өлүөн-сүтүөн баҕарбат.

* 18:11 *Киһи Уола сүппүтү көрдөөн быһыны кэлбитэ* — сорох быллыргы грек-тии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Аньыыны онгорбут быраатын туһунан

¹⁵Өскөтүн быраатын эйигин утары аньыыны онгордобуна, эн киниэхэ тийиэнгин, иккиэйэбин хаалбыт кэмгитигэр кинини кытта кэпсэт. Өскөтүн тылгын ылыннабына, ол аата эн бырааккын сүтэрбэтэххин; ¹⁶оттон тылгын истибэтэбинэ, киниэхэ бэйэбин кытта биир, эбэтэр икки киһини илдэ тий, тоҕо диэтэххэ, „ханнык баҕарар дыала икки, эбэтэр үс туоһулаах буолуохтаах“; ¹⁷онно истибэтэбинэ, церковка кэпсээ; оттон церковны истибэтэбинэ, кини эйиэхэ Тагараны билиммэт дьон эбэтэр түһээн хомуйааччылар кэриэтэ буоллун. ¹⁸Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһиги сиргэ тугу баайбыккыт – Халлаанга бааллыаҕа, сиргэ тугу сүөрбүккүт – Халлаанга сөллүөҕэ. ¹⁹Эһиэхэ өссө төгүл этэбин: өскөтүн эһигиттэн икки киһи бу сир үрдүгэр сүбэнэн тугу эмэ көрдөһөн үнэр буоллабына, Халлааннааҕы Аҕам кинилэргэ тугу көрдөспүтүгэрин биэриэҕэ. ²⁰Ханна икки, биитэр үс киһи Мин ааппын ааттаан түмсэр да, онно Мин кинилэр ортолоругар баар буолуом».

Бырастыы гымматах чаҕар туһунан домох

²¹Онуоха Петр Киниэхэ кэлэн ыйыппыта: «Тойонуом, быраатым миигин утары аньыыны онгордобуна, мин кинини хаста бырастыы гынахтаахпыный? Сэттэтэ дуо?»

²²Иисус эппитэ: «Суох, эйиэхэ сэттэтэ диэбэппин, сэттэ уон төгүл сэттэтэ диибин. ²³Ол эбэтэр Халлаан Саарыстыбатын маннькы холобурдуохха сөп. Санаан көрүн: арай биирдэ ыраахтааҕы чаҕардарын кытта иһин аахсыан баҕарбыт. ²⁴Иһин аахсан барбытыгар киниэхэ хас да мөлүйүөн үрүн көмүс манньыат иэскэ киирбит киһини аҕалбыттар. ²⁵Иэстээх киһитэ тугунан да төлүүр кыаҕа суоҕун иһин, иһин саптараары, тойоно кинини ойохтору-оҕолору, туох баар баайдары-дуоллары атылыырга дыһайбыт.

²⁶Чаҕар ыраахтааҕы иннигэр сөһүргөстээн туран: „Тойонуом! Көһүтэ түс, мин эйиэхэ барытын төлүөм“, – диэн ааттаспыт. ²⁷Ыраахтааҕы үлэһитин аһынан ытан кэбиспит, иһин бырастыы гыммыт.

²⁸Чаҕар баран иһэн, киниттэн баара-суоҕа сүүс үрүн көмүс манньыаты иэс ылбыт киһи иһерин көрөн, тутан ылан

МАТФЕЙ 19

хабарбатыгар түспүт уонна: „Иэспин төлүү оѳус“, – дии-дии ыкпыт-түүрбүт.

²⁹ Киһитэ кини иннигэр сөһүргэстээн туран: „Миигин көһүтэ түс, барытын төнүннэриэѳим“, – диэн ааттаспыт.

³⁰ Анараанньыта истиэн да баѳарбатах – хаһан иэһин төлүүөр диэри хаайыыга уктарбыт. ³¹ Атын чаѳардар маны көрөн улаханлык хомойбуттар уонна баран туох буолбутун барытын тойонноругар кэпсээн биэрбиттэр.

³² Тойоно кинини ыңгыран ылан эппит: „Оо, хара санаалаах кулут! Көрдөспүтүн иһин, мин эйиэхэ иэскин барытын бырастыы гыммытым. ³³ Мин эйигин аһыммытым курдук, эн эмиэ табаарыскын аһынахтаах этин буолбат дуо?“ ³⁴ Уордайбыт ыраахтааѳы кинини, иэһин барытын төлүүөр диэри, муннааччыларга биэрбит.

³⁵ Онон эһиги бырааттаргытын ис сүрэххиттэн бырастыы гыммат буоллаххытына, Мин Халлааннааѳы Аѳам эһиэхэ эмиэ ситигирдик сыһыаннаһыаѳа».

Арахсыы туһунан

19 Иисус маны кэпсээн баран, Галилеятан тахсан Иордан унуор Иудея сиригэр барбыта; ² онно көй үгүс киһи батыһан барбытын барыларын үтүөрдүбүтэ.

³ Фарисейдар кэлэннэр, Кинини үтэн-анньан көрөн ыйыппыттара: «Киһи ойоѳуттан ханнык баѳарар сылтаѳынан арахсарын Сокуон көңүллүүр дуо?»

⁴ Иисус хоруйдаабыта: «Айыы Таңара маннай дьону айарыгар, эр киһини уонна дьахтары айбыта диэни эһиги аахпатаххыт дуо?»

⁵ Онон „киһи ийэлээх аѳатын хаалларан ойоѳор холбоһуо, оччоѳо иккиэн биир эт-хаан буолуохтара“. ⁶ Ол аата кинилэр аны икки аңы буолбатахтар, биир эт-хаан буолаллар. Онон Таңара холбообутун киһи араарбатын».

⁷ Фарисейдар ыйыппыттара: «Тоѳо оччоѳо Моисей „эр киһи ойоѳуттан арахсарыгар арахсыбытын туоһулуур суругу киниэхэ биэриэхтээх“ диэн соруйбутай?»

«⁸ Моисей, эһиги сүрэххит тыйыһын иһин, кэргэттэргиттэн арахсаргытын көңүллээбитэ, – диэбитэ Иисус. – Маннай оннук буолбатах этэ. ⁹ Оттон Мин эһиэхэ этэбин: киһи, ойоѳо көс сүүлэспэтэѳин үрдүнэн, киниттэн арахсан атын дьахтары ылар

МАТФЕЙ 19

буоллабына — ол аата көссүүлэхэр; оттон арахсыбыт дьахтары ойох ылыы — ол эмиэ көссүүлэһии*».

¹⁰ Үөрэнээччилэрэ Киниэхэ эппиттэрэ: «Киһи ойоҕор оннук сыһыаннаһахтаах буоллабына, ыал буолбатаҕа ордук эбит».

¹¹ Иисус хоруйдаабыта: «Мин эппиппин киһи эрэ барыта ылынар кыаҕа суох, арай итинник кыах бэриллибит дьонно эрэ ылыныаҕа. ¹² Киһи кэргэннэммет биричиинэтэ араас буолар: сорох төрүөбүттэн оннук оноһуулаах; сорох киһи дьон дьаһыгыттан оннук буолар, холобур, атакылар; ол эрээри, Халлаан Саарыстыбатын туһугар кэргэннэммет дьон эмиэ бааллар. Маны ылынааччы ылыннын».

Иисус Христос уонна кыра оҕолор

¹³ Илиитин ууран туран үнтүн диэн, Киниэхэ оҕолору аҕал-быттарын үөрэнээччилэрэ бопсубуттара.

¹⁴ Иисус эппитэ: «Оҕолор Миэхэ кэллиннэр, кинилэри мэхэйдээмэн. Халлаан Саарыстыбатыгар манньктар киирэллэр эбээт». ¹⁵ Оттон оҕолору алҕаан баран, ол сиртэн барбыта.

Эдэр баай туһунан

¹⁶ Биирдэ Киниэхэ биир киһи кэлэн ыйыппыта: «Үтүө Үөрэтээччи!** Бараммат олоххо тиксэр туһугар мин туох үтүөнү онгоруохтаахпыный?»

¹⁷ «Миигин тоҕо үтүө диэн ынгырабын? — диэбитэ Иисус. — Тангараттан ураты үтүө атын ким да суох***. Бараммат олоххо киириэххин баҕарар буоллаххына, Тангара кэриэстэрин тутус».

¹⁸ «Ханныктары?» — кэлбит киһи ыйыппыта.

«Өлөрүмэ, көссүүлэхимэ, уорума, сымыйанан туоһулаама, ¹⁹ ийэлээх аҕабын ытыктаа уонна чугастаабыгы, бэйэбин таптырыҥ курдук, таптаа», — диэн хоруйдаабыта Иисус.

* 19:9 *Оттон арахсыбыт дьахтары ойох ылыы — ол эмиэ көссүүлэһии — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.*

** 19:16 *Үтүө Үөрэтээччи!* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Үөрэтээччи!»

*** 19:17 *Миигин тоҕо үтүө диэн ынгырабын? Тангараттан ураты үтүө атын ким да суох — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Миигиттэн тоҕо үтүө туһунан ыйытабын? Соҕотох Үтүө Тангара эрэ баар».*

МАТФЕЙ 19

²⁰ «Мин итини барытын оџо сааспыттан* тутуһабын ээ, – диэбитэ эдэр киһи. – Оччоџо Миэхэ өссө тугум итэҕэһий?»

²¹ Иисус эппитэ: «Энкилэ суох буолуоххун баҕарар буоллахына, барангыҥ баайгыҥ барытын атыылаан дыдангыларга үллэр. Оччоџо Халлаанга баайдаах буолуон. Онтон кэлэн Миигин батыс».

²² Эдэр киһи, мань истэн, санаарҕаан тэйэ хаампыта; кини олус баай этэ.

²³ Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: баай дьон Халлаан Саарыстыбатыгар киирэллэрэ ыарахан. ²⁴ Өссө этэбин: баай киһи Тангара Саарыстыбатыгар киирэринээџэр, тэбиэн иннэ үүтүгэр киирэрэ ордук чэпчэки».

²⁵ Үөрэнээччилэрэ мань истэн, бэркиһээн: «Оччоџо ким кыайан быһанар кыахтааџый?» – диэн ыйыппытара.

²⁶ Иисус кинилэр диэки болџомтолоохтук көрөн баран эппитэ: «Дьонго ити кыаллыбат, оттон Тангараџа туох барыта кыаллар».

²⁷ Онуоха Петр эппитэ: «Бу биһиги, тугу барытын хаалларан туран, Эйигин батыспыппыт; оччотугар кэлин биһиги туохха тиксиэхпитий?»

«²⁸ Кырдыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – Саҥа Үйэџэ, Киһи Уола килбиэннээх бүрүстүөлүгэр олордоџуна, эһиги, Миигин батыспыт дьон эмиэ, уон икки бүрүстүөлгэ олоронгут, Израиль уон икки көлүөнэтин дьүүлүөххүт. ²⁹ Мин аатым туһугар дьиэлэрин-уоттарын, убайдарын-бырааттарын, аҕастарын-балыстарын, аҕаларын-ийэлэрин, ойохторун**, оџолорун, сирдэрин-дойдуларын хаалларбыт дьон сүүс төгүл элбэџи ылыахтара, бараммат олоххо тиксиэхтэрэ. ³⁰ Ол эрээри, үгүс бастакылар кэнники буолуохтара, оттон кэнникилэр бастакы буолуохтара.»

* 19:20 *Оџо сааспыттан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 19:29 *Ойохторун* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

**Виноградник үлэһиттэрин
туһунан домох**

20 Халлаан Саарыстыбатын өссө маннык холобурдуохха сөп: биир хаһаайын сарсыарда эрдэ винограднигар үлэһиттэри наймылыы тахсыбыт. ²Хас да киһини кэпсэтэн, күнгэ кинилэргэ биирдии динарийы төлүөх буолан, винограднигар үлэлэтэ ыппыт.

³Онтон, үс чаас сағана* тахсан, баһаарга туох да үлэтэ суох турар дьону көрбүт. ⁴„Эһиги эмиэ мин виноградникпар баран үлэлээн, — диэбит кини. — Хамнаскытын сөбүнэн көрөн төлүүбүм“. Кинилэр сөбүлэнэн үлэли барбыттар.

⁵Хаһаайын алта сағана уонна тоғус чаас сағана** тахсан, эмиэ атын үлэһиттэри ынгыртаабыт. ⁶Онтон уон биир сағана*** тахсан, өссө атыттар кэлэн туралларын көрөн: „Күнү быһа тоғо тугу да гыммакка манна турабыт?“ — диэн ыйыппыт.

⁷„Биһигини ким да наймыласпата“, — дэспиттэр турар дьон.

„Мин виноградникпар баран үлэлээн“, — диэбит хаһаайын.

⁸Киэһэ буолбутугар, кини үлэһиттэрин салайттарар киһитигэр эппит: „Үлэһиттэри ынгыртаангын, бүтэһик кэлбиттэртэн сағалаан, барыларыгар хамнастарын төлөө“.

⁹Онуоха уон биир чаас сағана наймыламмыттар кэлэннэр, харчыларын ылбыттар. ¹⁰Бастаан кэлбит дьон элбэҕи аахсыахпыт дии санаабыттар да, кинилэр эмиэ биирдии динарийы ылбыттар. ¹¹Хамнастарын ылан баран, кинилэр хаһаайынга абаран: ¹²„Ити кэнники кэлбит дьон биир эрэ чаас үлэлээтилэр, оттон биһиги, уһун күнү быһа эрэйдэнэн, өнгүрүк куйааһы тулуйан бараммыт, кинилэри кытта тэнгэ аабыстыбыт“, — дэспиттэр.

„¹³Доҕоор, мин эйигин атаҕастаабатым ээ, — диэбит хаһаайын кинилэртэн биирдэстэригэр. — Эн миэхэ биир динарийга үлэлииргэ сөбүлэммитин буолбат дуо? ¹⁴Онон бэйэн ирээккин

* 20:3 *Үс чаас сағана* — сарсыарда тоғус чаас сағана.

** 20:5 *Алта сағана уонна тоғус чаас сағана* — күнүс уон икки чааска уонна үс чааска.

*** 20:6 *Уон биир сағана* — киэһэ биэс чаас сағана.

ылан бар. Мин ити хойут кэлбит киһиэхэ эмиэ эйиэхэ биэрбитим саҕаны биэриэхпин баҕарабын. ¹⁵Харчыбын хайдах гынарым бэйэм көнүлүм буолбат дуо? Эбэтэр мин үтүнү онгорорбун эн ордугургуу көрдүн дуу?“

¹⁶Ол курдук кэнникилэр бастакы, оттон инникилэр кэнники буолуохтара: ыңгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аҕыйах*».

***Иисус Христос өлөн баран тиллэрин
хатылаан этэр***

¹⁷Иерусалимнаан иһэн, Иисус уон икки үөрэнээччитин туспа ыңгыран ылан эппитэ: «¹⁸Дьэ бу биһиги Иерусалимга баран иһэбит. Онно Кини Уолун архиерейдарга уонна сокуонньуттарга тутгарыахтара. Кинини өлөрөргө ууран, ¹⁹Тагараны билбэт омуктарга элэк гыннара, таһыйтара уонна кириэскэ тиирдэрэ биэриэхтэрэ. Ол эрээри Кини үһүс күнүгэр тиллиэбэ».

Иаковтаах Иоанн көрдөһүүлэрэ

²⁰Онтон Зеведей уолаттарын ийэлэрэ, уолаттарыныын тийиэн кэлэн, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ; кини тугу эрэ көрдөһөн баҕарара.

²¹«Тугу көрдөһөххүн баҕараҕыный?» — диэн ыйыппыта Иисус.

Ийэлэрэ эппитэ: «Мин уолаттарым Эн Саарыстыбаҕар — биирдэнэ уҥа өттүгэр, иккиһэ хаҥас өттүгэр — олороллорун көнүллээ».

²²«Тугу көрдөһөргүтүн бэйэҕит да билбэккит, — диэбитэ Иисус. — Эһиги Мин иһиэхтээх иһиппиттэн иһэр, Мин сүрэхтэнэр сүрэхтэниибин ааһар кыахтааххыт дуо?»**

«Кыахтаахпыт», — дэспиттэрэ Зеведей уолаттара.

²³Иисус кинилэргэ эппитэ: «Мин иһэр иһиппиттэн иһиэхит, Мин сүрэхтэниибинэн сүрэхтэниэххит***, ол гынан баран

* 20:16 *Ыңгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аҕыйах* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 20:22 *Мин сүрэхтэнэр сүрэхтэниибин ааһар кыахтааххыт дуо?* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 20:23 *Мин сүрэхтэниибинэн сүрэхтэниэххит* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

уна-ханас өлтүбэр ким олорорун Мин быһаарбаппын, ону Аҕам Бэйэтэ кимиэхэ бэлэмнээбитинэн буолуоҕа».

²⁴ Маны истибит уон үөрэнээччи ини-биилэргэ абарбыттара.

²⁵ Ол эрэри Иисус кинилэри ыңыран ылан эппитэ: «Таһараны билбэт омуктарга бас-көс дьонноро баһылыылларын, бу дойду улуулара кинилэргэ тойоргуулларын эһиги билэҕит, ²⁶ оттон эһиэхэ оннук буолбатын; төттөрүтүн, ким эһигиттэн улахан-ныт буолуон баҕарбыт, ол барыгытыгар чаҕар буоллун, ²⁷ оттон ким бастакыгыт буолуон баҕарбыт, ол эһиэхэ кулут буоллун. ²⁸ Киһи Уола Бэйэтигэр туһалатаары кэлбэтэҕэ, Бэйэтэ туһалаары, олоҕун бар дьон туһугар толук уураары, кэлбитэ».

***Иерихонга хараҕа суохтары
үтүөрдүү***

²⁹ Иерихонтан тахсалларыгар кэннилэриттэн дьон халҕаһалыы анһан батыһан барбыттара. ³⁰ Онно суол кытыгытыгар хараҕа суох икки киһи олороро. Кинилэр Иисус аһан иһэрин истэн: «Тойоммуот, Давид Уола! Биһигини абыраа!» — диэн үөгүлэспиттэрэ.

³¹ Дьон «Аргыйың!» диэн буйбуттарыгар, өссө күүскэ үөгүлээбиттэрэ: «Тойоммуот! Давид Уола! Биһигини абыраа!»

³² Иисус тохтоон, кинилэри ыңыран ылан: «Эһиги Миигиттэн тугу көрдөһүүххүтүн баҕарабытый?» — диэн ыйыппыта.

³³ «Тойоммуот! Көрөр буолуохпутун баҕарабыт!» — дэспиттэрэ хараҕа суохтар.

³⁴ Иисус аһынан харахтарын таарыйаатын, иккиэн сонно харахтарынан көрөр буолан хаалбыттара уонна суол устун Кинини батыһан барбыттара.

Иерусалимга кириии

21 Онтон Иерусалимга улам чугаһаан, Елеон хайатын тэллэҕэр турар Виффагия диэн дэриэбинэҕэ тийэн кэлбиттэригэр Иисус икки үөрэнээччитин инники ыппыта. «² Бу утары баар дэриэбинэҕэ кириинг, — диэбитэ Кини. — Онно баайыллан турар оселу көрүүххүт, аттыгар оҕото турар буолуо. Иккиэннэрин сүөрэн манна Миэхэ аҕалың. ³ Ким эмэ туох эмэ диэтэҕинэ, Тойоммут наадыар диэн хоруйдаарың, оччоҕо биэрэн ыгытахтара».

МАТФЕЙ 21

⁴⁻⁵ Бу барыта пророк өтө көрөн эппитэ туоларын туһугар буолбута: «Сион* кыһыгар этин: Бу эн көрсүө-сэмэй Ыраахтааҕын оселу, сэргэстэһэ иһэр ындыы оселун оҕотун, миинэн эйиэхэ кэлэн эрэр».

⁶ Үөрэнээччилэрэ баран Иисус соруйбутун барытын толорбуттара. ⁷ Тыһы оселу оҕотун кытта аҕалан, арҕастарыгар таҕастарын устан уурбуттара; Иисус таҕас үрдүгэр олоҕобута. ⁸ Мустубут хойуу дьон үксэ таҕастарын, оттон сорохторо мас лабааларын быһан ыла-ыла, суол устун тэлгииллэрэ. ⁹ Иисус иннигэр-кэннигэр иһэр дьон халыҥ халҕаһалара: «Осанна Давид Уолугар! Айыы Тойон аатыгар Кэлэн Иһээччи алгыстаах! Осанна мэнэ халлаанна!» – диэн хаһытаһаллара.

¹⁰ Иисус Иерусалимна киирэн иһэрин көрөн, куорат бүттүүнэ долгуйбута. «Бу Кимий?» – диэн бары бэйэ-бэйэлэриттэн ыйыталаһаллара.

¹¹ «Галилея Назаретыттан төрүттээх Пророк Иисус!» – диэн мустубут дьон хоруйдууллара.

Иисус Христос Таһара Дьэтигэр

¹² Иисус Таһара Дьэтигэр кэлэн, атыһыттары да, атыһылаааччылары да барыларын үүртэлээн таһартаабыта, харчы уларытааччылар остуолларын, холууп атыһылааччылар ыскаамыйаларын түннэритэ анныталаабыта. Итиэннэ кинилэргэ эппитэ: ¹³ «„Мин Дьээм үгэр дьэе буолуо“ диэн суруллубута, ону эһиги ороспуойдар ордуулар оҕорбуккут».

¹⁴ Таһара Дьэтигэр сырытаҕына, Киниэхэ хараҕа суохтар, доҕолоннор кэлбиттэрин Иисус барыларын үтүөрдүбүтэ. ¹⁵ Архиепидар уонна сокуонньуттар, Кини онорор дьикти дьайыһыларын көрөн, итиэннэ оҕолор Таһара Дьэтин иһигэр: «Давид Уолугар осанна!» – диэн хаһытыһыларын истэн, абаран эппиттэрэ: ¹⁶ «Ити тугу дииллэрин Эн истэҕин дуо?»

«Истэбин, – диэбитэ Иисус. – „Кыракый оҕолор, эмийдээх оҕолор уостарынан Эн айхал тылларын этиттин“ диэн

* 21:4-5 *Сион* – Давид ыраахтааҕы дьоно сэриилээн ылбыт Иерусалимнааҕы кириэппэстэрин аата. Кэлин Таһара Дьэте турар томторун манньк ааттыыр буолбуттара.

МАТФЕЙ 21

суруллубутун эниги, ама, аахпатаххыт дуо?»¹⁷ Уонна кинилэртэн арабан куораттан тахсан, Вифанияҕа тийэн хоммута.

Смоковница куура хатыыта

¹⁸ Сарсыарда эрдэ, куоракка төннөн иһэн, Иисус аччыктаан кэлбитэ. ¹⁹ Суол кытыытыгар биир смоковница үүнэн турарын көрөн, тийэн отон көрдөөн баран, сэбирдэҕиттэн атыны тугу да булбакка: «Аны үйэн тухары астаныма!» — диэбитэ. Сонно смоковница куура хатан хаалбыта.

²⁰ Үөрэнээччилэрэ мань көрөн бэркиһээн: «Бу смоковница хайдах манньк түргэнник хатан хаалла?» — диэн ыйыппытара.

«²¹ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, — диэбитэ Иисус, — эниги саарбахтаабакка итэҕэйэр буоллаххытына, бу смоковницаны хатарыахтааҕар буолуох, оннооҕор ити хайаны: „Өрө көтөҕүллэн тахсан муораҕа түс“, — диэтэххитинэ, ону толоруо этэ. ²² Ол курдук эниги, итэҕэйэн туран көрдөстөххүтүнэ, көрдөспүккүтүн барытын ылааххыт».

Иисус Христос быраабын ыйытыы

²³ Онтон Тангара Дьэитигэр киирэн үөрэтэ турдаҕына, Киниэхэ архиерейдар уонна норуот аҕа баһылыктара кэлэн эппиттэрэ: «Эн ханнык быраапкынан итинник быһыыланаҕын*? Эһиэхэ итинник быраабы ким биэрбитэй?»

²⁴ Иисус эппитэ: «Мин эмиэ эһигиттэн бири ыйытыам этэ. Онно хоруйдаатаххытына, Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыланарбын эһиэхэ этиэм. ²⁵ Иоанн сүрэхтээһинэ хантан көнүллээх этэй: Тангараттан дуу, дьонтон дуу?»

Кинилэр бэйэлэрин икки ардыларыгар сүбэлэспиттэрэ: «Тангараттан диэтэхпитинэ, оччоҕо тоҕо кинини итэҕэйбэтэххитий диэҕэ. ²⁶ Оттон дьонтон диэхпитин — аны норуот кутталлаах: кинилэр бары Иоанны пророк дииллэр». ²⁷ Онон: «Билбэппит», — диэн хоруйдаабытара.

Иисус эппитэ: «Оччоҕо Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыланарбын эһиэхэ эппэппин».

* 21:23 Тангара Дьэиттэн атыыһыттары үүрбүтүн туһунан ыйытыы.

Икки уол туһунан домох

«²⁸Оттон мань эһиги туох диигитий? Биир киһи икки уоллаах эбит. Биирдэ кини бастакы уолугар кэлэн: „Тоойуом, бүгүн виноградникка баран үлэлээ эрэ“, – диэбит. ²⁹Уола: „Барбаппын“, – диэбит эрээри, бэрт сотору кэмсинэн, үлэли барбыт. ³⁰Абалара, иккис уолугар кэлэн, эмиэ итинник эппит. Бу уола: „Сөп, бардым, тойонум“, – диэбит эрээри, үлэли барбатах. ³¹Кинилэртэн хайалара аҕатын көңүлүн толорбутуй?»

«Бастакыта», – диэн хоруйдаабыттара.

«Кырдыгы этэбин, – диэбитэ Иисус, – түһээн хомуйааччылар уонна содур дьахталлар эһиги иннигитигэр Танара Саарыстыбатыгар киирэн эрэллэр. ³²Иоанн эһиэхэ кырдык суолун ыйаары кэлбитэ, ону эһиги итэҕэйбэтэххит, оттон түһээн хомуйааччылар уонна содур дьахталлар итэҕэйбиттэрэ. Эһиги ону көрөн да барангыт, кэмсинэн, кинини итэҕэйбэтэххит.

Виноградник үлэһиттэрин туһунан домох

³³Аны манньк домоҕу истин. Биир дьизэлээх хаһаайын виноградник олордубут; онтун эргиччи күрүөлээн баран, иһигэр сүмэһин сүүрдэр тэриллээх онкучах хаспыт, харабыл башнятын туппут уонна барытын үлэһиттэргэ туттаран баран, бэйэтэ ыраах айанга аттаммыт. ³⁴Виноград хомуллар кэмэ кэлбитигэр, отонуттан ыллара, виноградник үлэһиттэригэр кулуттарыны ыппыт.

³⁵Ол эрээри үлэһиттэр, кини кулуттарыны тутан ылан, сорохторун сынныбыттар, сорохторун тааһынан илдьи тамнаабыттар, оттон сорохторун өлөртөөн кэбиспиттэр. ³⁶Иккис сырыыга хаһаайын уруккуттан өссө элбэх атын кулуттары ыппыт; ол кулуттар тийбиттэригэр анараангылар эмиэ соннук быһыыламмыттар. ³⁷Тийһэҕэр кини: „Уолбун ытыктыахтара“, – диэн уолун ыппыт.

³⁸Виноградник үлэһиттэрэ уолун көрөн: „Нэһилиэнньик иһэр! Кинини өлөрүөҕүн, оччоҕо нэһилиэстибэтин биһиги ылыахпыт“, – диэн киксибиттэр. ³⁹Итиэннэ тутан ылан виноградник тас өттүгэр таһааран, өлөрбүттэр.

⁴⁰ Виноградник хаһаайына эргиллэн кэллэбинэ, ити үлэһит-тэри хайдах гыныан сөбүй?»

⁴¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Кырыктаах дьону кырыктаахтык өлөртүөбэ, оттон винограднигың отону кэмигэр туттарар атын кулуттарыгар биэриэбэ».

⁴² Иисус эппитэ: «„Тутааччылар бырахпыт таастара мунук тутуах тааһа буолла. Бу – Айыы Тойон оҥоһуута, биһиги маны көрө сөбүбүт“ диэн Суруйууларга этиллибитин эһиги аахпатаххыт дуо? ⁴³ Ол иһин Мин эһиэхэ этэбин: Таһара Саарыстыбата эһигиттэн былдьанан, туһаны аҕалар атын дьонно бэриллиэбэ. ⁴⁴ Бу таастан ингнэн охтубут киһи илдьи түһэн өлүөбэ, оттон бу таас түспүт киһитэ хам баттанан өлүөбэ»*.

⁴⁵ Архирейдар уонна фарисейдар Иисус кэпсиир домохторун истэн баран, бу кинилэр тустарынан этиллибитин өйдөөбүттэрэ. ⁴⁶ Иисуһу тутан ылыахтарын баҕарбыттара эрэри, норуоттан чаҕыйбыттара. Норуот Кинини Пророк дии саныыра.

*Уруу малааһынын
туһунан домох*

22 Иисус кинилэргэ өссө манньк домоһу кэпсээбитэ: «²Халлаан Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүөххэ сөбүй? Эһиги манньгы санаан көрүң: биир ыраахтаабы, уола ыал буолар малааһынын бэлэмнээн баран, ³ыңырбыт дьонун хомуйтара, кулуттарын ыппыт. Ыңырыылаахтар буоллахтарына кэлиэхтэрин баҕарбатахтар. ⁴Онтон аны атын кулуттарын бытан ыңырыллыбыттарга илдьиттээбит: „Аһылыгым тардыллан турар. Оҕустарбын, эмис идэһэлэрбин хайыы-үйэ өлөртөөтүм, онон барыта бэлэм. Малааһыңна кэлин“.

⁵ Кинилэр ону аахайбакка, ким сыһыга үлэлии, ким атыгытын атыылыы баран хаалбыттар. ⁶Сорохторо кини ыппыт кулуттарын тутан ылан, атаҕастаан баран өлөртөөбүттэр. ⁷Ыраахтаабы ону истэн уордаһан, сэриилэрин ыппыт – өлөрүөхсүттэри имири эстэрэн баран, куораттарын уоттатан кэбиспит.

⁸ Онтон кулуттарыгар эппит: „Уруу малааһына бэлэмнэн бэлэм эрэри, ити ыңырбыт дьонум сөбө суох дьон эбиттэр.

* 21:44 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

⁹ Онон суоллар тоѳойдоругар тийэн, ким да буоллун, көрсүбүккүтүн барытын ангаар кырыгыттан малааһынна ынгыртаан иһин“. ¹⁰ Кулуттар уулуссаѳа тахсан көрсүбүт дьоннорун – үтүө буоллун, мөкү буоллун – барыларын хомуйан аѳалбыттар. Малааһын буолар саалата тобус-толору ыалдыт буолбут.

¹¹ Ыраахтааѳы ыалдыттарын көрө киирбитэ – арай биир бырааһынныктыгы танныбатах киһи кэлэн олорор эбит. ¹² „Доѳоор, – диэбит ыраахтааѳы, – бу хайдах эн манна бырааһынныктыгыр тангаһа суох киирдин?“ Анараангыта санарбатах.

¹³ Ыраахтааѳы чаѳардарыгар эппит: „Ылын, ити киһини, илиитин-атаѳын кэлгийэн баран, ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныгыта иһиллэр им балай харанатыгар быраѳын“.

¹⁴ Тоѳо диэтэххэ, ынгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аѳыйах».

Ыраахтааѳыга төлөнөр түһээн

¹⁵ Фарисейдар баран хайдах гынан Иисуһу тылыттан ингинэрэр түһунан сүбэлэспиттэрэ. ¹⁶ Ол кэннэ Киниэхэ бэйэлэрин үөрэнэччилэрин кытта иродианнары* ыппыттар. «Үөрэтээчи! – диэбиттэрэ ол кэлбит дьон. – Эн көнөѳүн биһиги билэбит. Эн кимтэн да куттаммат, кимиэхэ да бэрт буола саатаабат буолангын, дьын чохчы Тангара суолугар үөрэтэѳин. ¹⁷ Онон биһиэхэ эт эрэ, хайдах дии саныгынын: Рим ыраахтааѳытыгар түһээни төлүүр сөп дуу, төлөөбөт сөп дуу?»

¹⁸ Иисус кинилэр оѳуруктаах санааларын билэн эппитэ: «Сирэй көрбөхтөр, тоѳо Миигин үтэн-анньан көрөѳүт? ¹⁹ Түһээни төлүүр манньааккытын Миэхэ көрдөрүн». Динарий аѳалан биэрбиттэрэ. ²⁰ «Бу ким мөссүөнэй, ким аатай?» – Иисус ыйыппыта.

²¹ «Ыраахтааѳы киэнэ», – дэспиттэрэ.

«Оннук буоллаѳына, ыраахтааѳы киэнин ыраахтааѳыга, Тангара киэнин Тангараѳа биэрин», – диэбитэ Иисус.

²² Кинилэр мань истэ сөѳөн, Иисуһу хаалларан баран хаалбыттар.

* 22:16 *Иродианнар* – Ирод Антипа диэки санаалаах, Рим былааһын өйүүр баай дьон.

**Өлбүттэр тиллилэрин
туһунан ыйытымы**

²³ Ол күн Киниэхэ өлбүттэр тиллэллэрин билиммэт саддукейдар кэлбиттэрэ. Кинилэр маннык ыйытыылаахтара: «²⁴ Үөрэтээччи! Моисей: „Оҕото суох сылдьан өлбүт киһи быраата, убайын ойоҕун ылан, кини ууһун салҕаатын“, — диэн эппитэ. ²⁵ Биһиэхэ сэттэ бырааттыылар бааллара: улаханнара ойох ылан баран, оҕото суох сылдьан өлбүтэ, онон огдооботун кини быраата ылбыта. ²⁶ Иккис да, үһүс да быраат сэттискэ тийэ — бука бары оннук дьылҕаламмыттара. ²⁷ Саамай кэлин дьахтар өлбүтэ. ²⁸ Ол аата кинилэр тилиннэхтэринэ, дьахтар хайаларын ойоҕо буоларый? Кинини бары ыла сылдыбыттара эбээт».

²⁹ Иисус эппитэ: «Эһиги Суруйуулары да, Тангара күүһүн да билбэт буолангыт, мунаҕыт. ³⁰ Тангара өлбүттэри тилиннэрдэбинэ, кинилэр аны ойох ылбаттар, эргэ барбаттар, Халлаанга баар Тангара Аанньалларын курдук буолаллар*. ³¹ Оттон өлбүттэр тиллиилэрин туһунан Тангара эһиэхэ тугу эппитин эһиги аахпатаххыт дуо? ³² „Мин Авраам Тангарата, Исаак Тангарата уонна Иаков** Тангарата буолабын“ диэбэтэҕэ дуо? Тангара өлбүттэр Тангаралара буолбатах, тыыннаахтар Тангаралара».

³³ Кини үөрэтэрин норуот сөҕө истибитэ.

**Кэриэстэртэн саамай
суолталаахтара**

³⁴ Иисус саддукейдары саҕата суох ыппытын истэн, фарисейдар бары бииргэ мустубуттара. ³⁵ Биирдэстэрэ, сокуонһут, Кинини тургутан көрөөрү: ³⁶ «Үөрэтээччи! Сокуон кэриэстэриттэн хайалара саамай суолталааҕый?» — диэн ыйыппыта.

«³⁷ „Айыы Тойон Тангараҕын ис сүрэххиттэн, ис дууһаҕыттан, туох баар өйгүнэн-санааҕынан барытынан таптаа“, — диэбитэ

* 22:30 *Халлаанга баар Тангара Аанньалларын курдук буолаллар* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Халлаанга баар Аанньаллар курдук буолаллар».

** 22:32 *Авраам, Исаак уонна Иаков* — еврей норуотун улуу төрүттэрэ.

Иисус. — ³⁸ Бу баар кэриэстэртэн саамай бастакылары уонна суолталаахтара. ³⁹ Иккис эмиэ итиннэхэ холоонноох: „Чугастаабыгын, бэйэҕин таптыырын курдук, таптаа“. ⁴⁰ Сокуон уонна Пророктар бары бу икки кэриэскэ тирэҕирэллэр».

Христос ким Уолай?

⁴¹ Фарисейдар мустубуттарыгар Иисус ыйыппыта: ⁴² «Эниги Христос туһунан туох дии саныгыт? Кини ким Уолай?»

«Давид Уола», — диэн хоруйдаабыттара.

«⁴³ Оччоҕо, — диэбитэ Иисус кинилэргэ, — Давид Тангара Тыынынан салайтаран, тоҕо Кинини Тойонум диэн ааттыырый? ⁴⁴ Кини: „Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уна өттүбэр олор диэбитэ“, — диир. ⁴⁵ Давид Кинини Тойонум диэн ааттыыр буоллабына, оччоҕо Кини хайдах Давид Уола буоларый?» ⁴⁶ Бу ыйытыгыга ким даҕаны кыайан хоруйдаабатаҕа; онон бу күнтэн ылата ким да санаата буолан, Киниттэн тугу да ыйыппатаҕа.

*Кэнэҕэс ситиэхтээх
сэт-сэлээн туһунан*

23 Онтон Иисус норуokka уонна Бэйэтин үөрэнээччилэригэр туһаайан эппитэ: «² Моисей олбоҕор сокуонньуттар уонна фарисейдар олоруттар. ³ Кинилэр эһиэхэ тугу тутуһун диэн соруйалларын эһиги барытын тутуһан, толорон иһин, ол эрээри, тугу гыналларын батыһыманг. Кинилэр үөрэтэллэр эрээри, тугу үөрэтэллэрин толорботтор; ⁴ бииртэн-биир ыарахан, сүгэргэ табыгаһа суох сүгэхэри баайан, дьон санныгар сүктэрэллэр, бэйэлэрэ буоллабына ону тарбахтарын да төбөтүнэн тутан көрбөттөр. ⁵ Тугу эмэ гынар да буоллахтарына, ону барытын дьон көрөрүгэр эрэ онороллор; ол иһин сүүстэригэр, илиилэригэр бааныылара* улам кэтирээн, таҕастарын бытырыыһа атыттардааҕар уһаан

* ^{23:5} Сүүстэригэр, илиилэригэр бааныылара — иудейдар Тангараҕа үгэллэригэр сүүстэригэр уонна ханас илиилэригэр тирии хоруопкалары бааналлара; хоруопкалар истэригэр Тангара тылыттан быһа тардыылар угуллан сылдьаллара. Ону таһынан, Сокуону күүскэ тутуһар дьон таҕастарын аллаангы энээригэр бытырыыс (киистэ) тиктэллэрэ.

иһэр; ⁶ынгырыылаах аһылыктарга өттүгэстээн сытары, синагогаларга бастын олбоххо олорору, ⁷болуоссаттарга эбэрдэлэтэри, дьонно „Равви! Равви!“ диэн ынгыртарары кинилэр таптыылар. ⁸Оттон эһиги бэйэбитин „Равви“ дэтимэн, эһиэхэ биир эрэ Үөрэтгээччилээхит – Христос*, эһиги буоллабына бары бырааттыылар буолабыт; ⁹итиэннэ кими даҕаны бу сиргэ аҕабыт диэмэн: эһиги халлаанга баар биир Аҕалааххыт; ¹⁰уонна бэйэбитин уһуяаччы дэтимэн: эһигини Уһуяаччы биир эрэ – Христос. ¹¹Эһигиттэн ордук улахангыт эһиэхэ чаҕар буоллун, ¹²тоҕо диэтэххэ, ким бэйэтин үрдүктүк туттар, ол намтыаҕа, оттон ким бэйэтин намтатынар, ол үрдүөҕэ.

¹³Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги дьонтон Халлаан Саарыстыбатын хам хатыгыт: бэйэбит да онно киирбэккит, кириэн баҕалаах да дьону киллэрбэккит.

¹⁴Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги огдооболор дьиэлэрин хорон сиигит, дьон көрөрүгэр өр үнэбит, ол иһин эһиги соччонон улахан буруйга тардыллыаххыт**.

¹⁵Сор-мун эһигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги саатар биир эмэ киһини итэбэлгэ тардыахпыт этэ диэн сири сиксигинэн, муораны улаҕатынан сылдыабыт, уонна ол сорукутун ситистэххитинэ, кинини бэйэбитинээҕэр икки төгүл гееннаҕа сөптөөх киһи гына уһуян таһаарабыт.

¹⁶Сор-мун эһигини күүтэр, хараҕа суох сирдыттэр! Эһиги ким Тангара Дьэтинэн андаҕайбыт – ол андаҕара суолтата суох, оттон ким Тангара Дьэтин кыһыл көмүһүнэн андаҕайбыт – ол хайаан да тылыгар турдаҕына табыллар диигит. ¹⁷Ньүдү-балайдар! Хайата ордук суолталааҕый: кыһыл көмүс дуу, биитэр кыһыл көмүһү сибэтии гынар Тангара Дьэтэ дуу? ¹⁸Өссө ким сиэртибэнньигинэн андаҕайбыт – ол андаҕара суолтата суох, оттон ким сиэртибэнньиккэ ууруллубут бэлэҕинэн андаҕайбыт – ол хайаан да тылыгар турдаҕына табыллар диигит. ¹⁹Ньүдү-балайдар! Хайата ордук суолталааҕый: бэлэх

* 23:8 *Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 23:14 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

МАТФЕЙ 23

дуу, бэлэҕи сибэтии гынар сиэртибэнньик дуу? ²⁰ Ким бэлэх ууруллар сиэртибэнньигинэн андаҕайар, ол онно ууруллубу-тунан барытынан андаҕайар; ²¹ ким Тангара Дьэтинэн андаҕайар, ол Тангара Дьэтинэн уонна онно Олорооччунан андаҕайар; ²² ким халлаанынан андаҕайар, ол Тангара бүрүстүөлүнэн уонна бүрүстүөлгэ Олорооччунан андаҕайар.

²³ Сор-мун энигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эниги Тангараҕа мята, укроп, тмин үүнүүлэриттэн уон гыммыт биирин биэрэҕит, оттон Сокуон тыын суолталааҕын – кырдыктаах дьүүлү, амарах буолууну уонна итэҕэли – таһыччы умнубуккут. Биирин толоро сылдьангыт, атынын эмиэ умнуо суохтаах этигит. ²⁴ Хараҕа суох сирдьит-тэр, эниги бырдаҕын сиидэлээн барангыт, тэбиэнин мэҥиэс-тэҕит!

²⁵ Сор-мун энигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эниги иһиккит-хомуоскут таһын ыраас-тыгыт гынан баран, иһигэр тобус-толору гына дьонтон халаа-быт, албыннаан-түөкэйдээн ылбыт аскыт симиллэ сылдьар. ²⁶ Хараҕа суох фарисей! Бастаан иһитин иһин ыраастаа, оччоҕо таһа да ырааһырыа.

²⁷ Сор-мун энигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эниги тас көстүүлэрэ тупсаҕай эрээри, истэрэ толору киһи уңуоҕа, сытыйбыт өлүк буолбут кырааска-лаах хоруоптар курдуккут. ²⁸ Тас көрүнгүтүнэн көнө дьон кур-дук көстөҕүт, искит буоллаҕына тобус-толору кубулҕат санаа, быртах быһыы буолбут.

²⁹ Сор-мун энигини күүтэр, сокуонньуттар уонна фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эниги пророктарга гробницалары ту-таҕыт, кырдыксыттар унуохтарын өйдөбүннүк таастарынан киэргэтэҕит, ³⁰ итиэннэ: „Өбүгэлэрбит кэмнэригэр олобуппут эбитэ буоллар, пророктар хааннарын тоҕууга куомуннаһыа суох этибит“, – диигит. ³¹ Инньэ гынан эниги пророктары өлөртөө-бүт дьон ыччата буоларгытын бэйэҕитинэн туоһулуугут. ³² Чэ, кытаатын, аҕаларгыт буруйдарын ситэрэн биэрин! ³³ Моҕой-дор, эриэн үөн ыамалара! Гееннаҕа буруйданартан эниги хай-дах куотуоххутуй? ³⁴ Истин! Мин эһиэхэ пророктары, мууда-рай өйдөөхтөрү, үөрэтээччилэри ыталыыбын; кинилэри со-рохторун эниги өлөртүөххүт, кириэскэ тириэххит, сорохторун

синагогаларга кырбаххыт, куораттан куоракка үүрүөххүт. ³⁵Туох да буруйа суох Авель хааныттан сағалаан, Тангара Дьэитин уонна сиэртибэннык икки ардыгар өлөрбүт киһигит Варахий уола Захария хааныгар тийэ, – туох баар кырдыксыт дьон сир үрдүгэр тохтубут хаана барыта эһигиттэн ирдэниллиэҕэ. ³⁶Кырдыгы эһиэхэ этэбин: ити барытын сэтэ-сэлээнэ бу көлүөнэҕэ кэлиэҕэ.

³⁷Оо, пророктары өлөртүүр, Тангара эһиэхэ ыппыт дьонун тааһынан тамныыр Иерусалим, Иерусалим! Хас төгүл Мин эн оҕолоргун, көтөр бэйэтин оҕолорун кынатын анныгар мунньарын курдук, мунньуохпун баҕарбыппынай, оттон эн ону баҕарбатаҕын! ³⁸Дьэ ол иһин „Дьэит иччитэх хаалларылар“. ³⁹Мин эһиэхэ этэбин: „Айыы Тойон аатынан Кэлэн Иһээччи алгыстаах!“ дии иликкитинэ, эһиги Миигин көрүөххүт суоҕа».

Бүтэр уһук бэлиэлэрэ

24 Иисус Тангара Дьэиттэн баран эрдэҕинэ, бу Дьэе тутуларын Киниэхэ көрдөрөөрү, үөрэнээччилэрэ тийэн кэлбиттэрэ. ²Иисус кинилэргэ эппитэ: «Бу мань барытын көрөбүт дуо? Кырдыгы эһиэхэ этэбин: манна таастан таас орпокко, барыта урусхалланыаҕа».

³Иисус Елеон хайатыгар соҕотоҕун олордоҕуна, үөрэнээччилэрэ Киниэхэ бэйэлэрэ эрэ тийэн кэлбиттэрэ: «Ити ханан буоларын биһиэхэ этиэн дуо? Эн кэлэргин итиэннэ бу дойду бүтэр уһуга кэлбитин биһиги туох бэлиэни көрөн билэбит?»

⁴Иисус эппитэ: «Эһиги, кимиэхэ да албыннаппат курдук, сэрэхтээх буолун. ⁵Элбэх киһи Мин ааппынан ааттанан кэлэн „мин Христоспун“ диэн үгүс дьону үктэтиэҕэ. ⁶Чугаһынан да, ырааһынан да сэрии турбут сураһын истиэххит, ол эрэри онтон куттанаайаҕыт; ити барыта буолуохтаах эрэри, өссө да бүтэр уһук буолбатах. ⁷Норуот норуоту, саарыстыба саарыстыбаны утары туруоҕа; сут, өлүүлээх сутул* сағаланыаҕа, онон-манан сир хамсааһына буолуталыаҕа. ⁸Бу барыта – төрүүр талыы кириитэ»

* 24:7 *Өлүүлээх сутул* — сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

эрэ. ⁹Ол сағана эһигини туган ылан сордуохтара-муннуохтара, өлөртүөхтэрэ; Мин туспуттан эһигини бары норуоттар абааһы көрүүхтэрэ. ¹⁰Оччоҕо үгүстэр итэҕэллэрин сүтэриэхтэрэ, бэйэ-бэйэлэрин таннарсыахтара, абааһы көрсүөхтэрэ. ¹¹Элбэх сымыйа пророктар үөдүйэн үгүс дьон өйүн-санаатын сүүйүүхтэрэ. ¹²Суута-сокуона суох быһыыланы элбээн, үгүс дьон таптала сойуоҕа. ¹³Оттон ким тihэҕэр тийэ тулуйбут – ол быһаньяҕа. ¹⁴Бары норуоттар истэллэрин туһугар, Саарыстыба Евангелиета аан дойдуга барытыгар иһитиннэриллиэҕэ; дьэ оччоҕо бүтэр уһук тийэн кэлиэҕэ.

¹⁵Онон, Даниил пророк өтө көрөн эппитин курдук, „иччитэх-сийии сидьинэ“ сибэтиэй сиргэ турарын көрдөххүтүнэ, (ааҕааччы маны сөпкө өйдүүхтүн!) – ¹⁶Иудеяҕа баар дьон хайаҕа куоттуннар; ¹⁷ким дьэитин үрдүгэр сылдыбыт, ол тугу эмэ ылым этэ диэн дьэитигэр киирбэтин; ¹⁸ким ходуһаҕа сылдыбыт, ол сонун ыла төннүбэтин. ¹⁹Барахан да буолуо ол кэмнэ оһоҕостоох дыахталларга, эмийдээх оҕолоох ийэлэргэ! ²⁰Эһиги куотуугут кыһынны кэмнэ эбэтэр субуотаҕа түбэспэтин туһугар үнүн; ²¹тоҕо диэтэххэ, ол сағана аан дойду айыллыабыттан билингэ диэри буолбатах уонна хаһан да буолбат улуу кутурҕана буолуоҕа. ²²Өскөтүн Тангара ол кэми кылгаппатаҕа буоллар, биир да тыһнар тыһнаах ордуо суох этэ; талыллыбыттар тустарыгар ол кэм кылгатыллыаҕа. ²³Онно өскөтүн ким эмэ эһиэхэ көр, Христос манна баар эбэтэр Кини ол сылдыар диэтэҕинэ, итэҕэйимээрин. ²⁴Сымыйа христостар, сымыйа пророктар өрө тураннар, төһө кыалларынан талыллыбыт дьону кытта албынҕа үктэтээрилэр, улуу бэлиэлэри, дыктилэри көрдөрүүхтэрэ.

²⁵Бу туох буолуохтааҕын Мин эһиэхэ эрдэттэн эттим. ²⁶Онон ким эмэ Кини иччитэх сиргэ сылдыар диэтэҕинэ, онно барыман; манна саһа сылдыар, бу дьэиэҕэ баар диэтэҕинэ, итэҕэйимэн. ²⁷Чаҕылҕан халлаанҕа барытыгар – илинтэн сағалаан арҕаа саҕахха диэри – сандаарыйарын курдук буолуо Кини Уолун кэлиитэ. ²⁸Ханна өлүк баар да, онно суордар мустуохтара. ²⁹Оттон, ол кэм кутурҕана аһаатын кытта, эмискэ „күн хараара өлүүҕэ, ый сырдыгын биэрбэт буолуоҕа, халлаантан сулустар суоллуохтара, халлаан күүстэрэ айгыраахтара“.

МАТФЕЙ 24

³⁰ Дьэ оччоҕо халлаанга Киһи Уолун бэлиэтэ көстүөҕэ; Киһи Уола сүдү күүстэнэн, албан аатыран былыттарга уйдаран иһэрин көрөн, сир норуоттара бары, мунур уһукка киирэн, ытаһахтара. ³¹ Кини Аанньалларын дуорааннаах турбаларыгар оонньото ыталыаҕа; оччоҕо кинилэр сир түөрт өттүттэн – халлаан биир саҕаҕыттан атын саҕаҕар тийэ – Кини талбыт дьонун хомуйуохтара.

³² Смоковницаны ылан көрүҥ: лабаалара хайыы-үйэ сымнаан, сэбирдэхтэрэ быган таҕыстахтарына, эһиги сайын чугаһабытын билэҕит. ³³ Ол курдук эһиги бу этиллибити барытын көрдөххүтүнэ, Кини кэлэн иһэр эбит, аанга турар диэн билиэххит. ³⁴ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: бу көлүөнэ өссө эстэ илигинэ, Мин эппитим барыта туолуоҕа. ³⁵ Сир-халлаан суола суох симэлийиэҕэ, оттон Мин тылым симэлийиэ суоҕа.

Кини кэлэр күнэ да, чааһа да биллибэт

³⁶ Оттон ол күнү да, чааһы да ким да билбэт, халлаанга баар Аанньаллар даҕаны* билбэттэр, арай Аҕам эрэ билэр. ³⁷ Ной кэмигэр хайдах этэй да, Киһи Уола кэлэригэр эмиэ оннук буолуоҕа. ³⁸ Улуу мотуок иннинэ, Ной ковчегка кириэр диэри, дьон аһыыллара-сииллэрэ, ойох ылалара, эргэ бараллара; ³⁹ улуу мотуок кэлэн барыларын имири эһиэр диэри, кинилэр тугу да сэрэйбэтэхтэрэ. Киһи Уола кэлиитигэр эмиэ оннук буолуоҕа. ⁴⁰ Ходуһаҕа сылдыар икки киниттэн биридэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа; ⁴¹ бурдук тарда турар икки дьахтартан биридэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа. ⁴² Онон сэргэх сылдыын: Тойоннут кэлэр күнүн эһиги билбэккит. ⁴³ Арай бири билэҕит: уоруйах түүн төһөҕө тийэн кэлэрин дьиэлээх хаһаайын билэрэ эбитэ буоллар, утуйбакка сэргэх олоруо этэ, дьиэтин аннын уоруйахха дьөлө хастарыа суох этэ. ⁴⁴ Онон эһиги эмиэ бэлэм буолуҥ: Киһи Уола эһиги үөһэтэх-ахтыбатах чааскытыгар тийэн кэлиэҕэ.

⁴⁵ Дьиэ хаһаайына чаҕардарын салайарга, кинилэри кэмигэр аһатарга анаан хаалларбыт эрэллээх, үтүө өйдөөх кулутун

* 24:36 *Аанньаллар даҕаны* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аанньаллар даҕаны, Уола даҕаны».

курдук буолунг. ⁴⁶Тойоно кэлэн көрбүтэ – кулута кини эппитин барытын толоро сылдыар буоллабына, ол кулут алгыстаах. ⁴⁷Кырдыгы эһиэхэ этэбин: тойоно кинини туох баар бас билиитин барытын салайтара туруоруоҕа. ⁴⁸Оттон ол кулут хара санаалаах буолан: „Тойонум өтөрүнэн кэлиэ суоҕа“, – дии санаан, ⁴⁹бииргэ үлэлиир дьонун кырбаталаан, арыгыһыттары кытта иһэн-аһаан бардабына, – ⁵⁰хаһаайына кини күүппэтэх күнүгэр, үөйбэтэх түгэнигэр тийэн кэлиэбэ, ⁵¹итиэннэ кинини икки аңгы хайа охсон баран, сирэй көрбөхтөрү кытта биир дьылҕалыаҕа; онно ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныыта буолуоҕа.

Уон кыыс туһунан домох

25 Ол сағана Халлаан Саарыстыбата маннык буолуоҕа. Санаан көрүн: арай уон кыыс күтүөттүү кэлиэхтээх кинини көрсөөрү, сибэтиинньиктэрин тутан тахсыбыттар. ²Кинилэртэн биэһэ муударай өйдөөх, биэһэ муударайа суох этилэр. ³Муударайа суохтара, сибэтиинньиктэрин илдэ тахсан баран, арыыларын ылбатахтар. ⁴Муударай кыргыттар буоллабына сибэтиинньиктэрин кытта иһиккэ арыыларын эмиэ ылбыттар. ⁵Күтүөт киһи уһаан барбытыгар кыргыттар бары улам нухарыйан утуйан хаалбыттар.

⁶Онтон арай түүн үөһүн сағана: „Чэйинг, күтүөт иһэр, Киниэхэ утары тахсын!“ – диэн хаһыы сатараабыт.

⁷Кыргыттар бары уһуктан, сибэтиинньиктэрин уотун күөдүппүттэр. ⁸Арыыта суох кыргыттар муударай кыргыттарга: „Биһиги ооппут умуллан эрэр, арыгытыттан бэрсин“, – диэбиттэр.

⁹„Арыыбыт барыбытыгар тийиэ суоҕа, – дэспиттэр муударай кыргыттар. – Онон атыылыыр дьонно баран атыыласпыккыт ордук буолуо“.

¹⁰Кыргыттар арыы атыылаһа барбыттарын кэннэ, күтүөт тийэн кэлбит, онон бэлэм турааччылар кинини кытта уруу маалаһыныгар киирсибиттэр; кэннилэриттэн ааны хатаан кэбиспиттэр.

¹¹Онтон били арыы атыылаһа барбыт кыргыттар тийэн кэлэн: „Тойоммуот! Тойоммуот! Биһиэхэ ас!“ – дэспиттэр.

¹²Күтүөт буоллабына кинилэргэ эппит: „Кырдыгы эһиэхэ этэбин: мин эһигини билбэппин“.

¹³ Онон өрүү сэргэх сылдын: эниги Киһи Уола төннөн кэлэр* күнүн да, чааһын да билбэккит.

Талаан туһунан домох

¹⁴ Өссө манньк домоҕу истин: биир киһи ыраах дойдуга аттанаары туран кулуттарын ынгыран ылан, баайын-дуолун барытын кинилэргэ туттарбыт. ¹⁵ Биирдэстэригэр кини биэс талаан** харчыны, атыныгар икки талаан, үһүстэригэр биир талаан харчыны — ким төһө кыахтаагынан көрөн — биэрбит, уонна барыахтаах сиригэр баран хаалбыт. ¹⁶ Биэс талааны ылбыт кулут баран, бу биэһин эргитэн, өссө биэһи эбии киллэрбит; ¹⁷ икки талааны ылбыт киһи, эмиэ итинник эргитэн, өссө икки талааны киллэрбит; ¹⁸ арай тойонуттан биир талааны ылбыт кулут тойонун көмүһүн ильдэн, сиргэ көмөн кистээн кэбиспит.

¹⁹ Тойонноро өр буолан баран, төннөн кэлэн били биэрбит үбүн хайдах туттубуттарын ыйыппыт. ²⁰ Биэс талааны ылбыт кулут өссө биэһи эбии аҕалан туран: „Тойонуом! Эн миэхэ биэрбит биэс талаангыны эргитэммин, бу өссө биэс талааны киллэрдим“, — диэбит.

Тойоно эппит: ²¹ „Бэрт сөпкө гыммыккын, итэҕэллээх үтүө үлэһитим! Эн кыраҕа да ситэри итэҕэллээх эбиккин, онон эйиэхэ өссө улаханы итэҕэйиэҕим. Кэл, киир, тойонгун кытта бииргэ үөр-көт“.

²² Икки талааны ылбыт кулут эмиэ тийэн кэлэн: „Тойонуом! Эн миэхэ икки талааны биэрбитин; мин, ону эргитэммин, бу өссө икки талааны киллэрдим“, — диэбит.

²³ Тойоно киниэхэ эппит: „Бэрт сөпкө гыммыккын, итэҕэллээх үтүө үлэһитим! Эн кыраҕа да ситэри итэҕэллээх эбиккин, онон өссө улаханы эйиэхэ итэҕэйиэҕим. Кэл, киир, тойонгун кытта бииргэ үөр-көт“.

²⁴ Биир талааны ылбыт кулут эмиэ тийэн кэлэн: „Тойонуом! — диэбит. — Эн ыспатах сыһыгар быһар, тохпотох

* 25:13 *Киһи Уола төннөн кэлэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 25:15 *Талаан* — (грек. талант) 5000–6000 динарийга тэннээр грек манньыата.

хонуугар хомуйар кытаанах киһигин мин билэр этим. ²⁵ Ол иһин эйигиттэн куттанаммын, эн биэрбит биир талаангын буорга көммүтүм; онон харчын бу баар, бэйэн киэнгин төтөрү ыл“.

²⁶ Онуоха тойоно эппит: „Хара санаалаах көлөөк үлэһит! Мин ыспатахпын быһарбын, тохпотохпун хомуйарбын, хата, эн билэр эбиккин дии? ²⁷ Оччотугар бу көмүспүн эргитээччилэргэ биэриэхтээх этин, оччоҕо мин кэлэн биэрбиппин барыһы кытта ылыахтаах этим. ²⁸ Киниттэн талаанын былдыаан ылан, уон талааннаах киһиэхэ биэрин. ²⁹ Баардаахха өссө элбэтиллэн бэриллэһэ, оттон туга да суох киһиттэн баара кытта былдыаныаҕа. ³⁰ Бу туната суох үлэһити таһырдыа, ытабыл-сонгобул, тиис хабырыныта иһиллэр им балай харанатыгар бырабын“».

Мань кэпсээн баран Иисус эппитэ: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»*

Норуоттары дьүүлээһин

«³¹ Киһи Уола албан аатыран кэллэһинэ, сибэтиэй Аанньаллар эмиэ бары Кинини кытта кэллэхтэринэ, килбиэннээх бүрүстүөлүгэр олоруоҕа, ³² оччоҕо бары норуоттары Кини иннигэр туруоруохтара; маньыһыт барааннары козеллартан араарарын курдук, Кини барыларын икки аңыы араартыаҕа: ³³ барааннары Бэйэтин унга өттүгэр, оттон козеллары ханас өттүгэр туруортуоҕа.

³⁴ Онтон унга өттүгэр турааччыларга Ыраахтааҕы этиэҕэ: „Кэлин, Мин Аҕам алгыстаахтара, аан дойду айыллыабыттан эһиэхэ анаммыт Саарыстыбаны нэһилиэстибэҕэ ылыг. ³⁵ Мин аччык сырыттаһына, эһиги Миигин аһаппыккыт, утата сырыттаһына, утахпын ханнарбыккыт, кэлии киһи буолан кэлбиппэр дьыэтитигэр киллэрбиккит; ³⁶ Мин сыгыннах сырыттаһына, эһиги Миигин тангыннарбыккыт, ыалдыбыппар кэлэн ыарыылаабыккыт, хаайыыга сыттаһына, Миэхэ кэлэ сылдыбыккыт“.

* 25:30 *Мань кэпсээн баран Иисус эппитэ: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³⁷ Оччоѳо кырдыксыт дьон Киниэхэ этиэхтэрэ: „Тойоммуот, хаһан биһиги Эн аччык сылдьаргын көрөн аһаппыппытый? Эбэтэр утаппыккын көрөн, Эһиэхэ уу иһэрдибиппитий? ³⁸ Хаһан биһиги Эһигин, Эн айан киһитэ буола сылдьаргын көрсөн, дьиэбитигэр киллэрбиппитий? Биитэр сыгыннах сылдьаргын көрөн тангыннарбыппытый? ³⁹ Хаһан Эн ыалдыбыккар ыарыылаабыппытый, эбэтэр, хаайыыга сытаргын көрөн, Эһиэхэ тийэ сылдыбыппытый?“

⁴⁰ „Кырдыгы эһиэхэ этэбин, — диэн хоруйдуоѳа Ыраахтааѳы, — эһиги Мин бу саамай кыра бырааттарбыттан биирдэстэригэр онгорбут үтүѳүт — ол Миэхэ онгорбут үтүѳүт“.

⁴¹ Онтон хаһас диэки турааччыларга Кини этиэѳэ: „Кырамыттар, кээр буолун Миигиттэн! Эһиги адьарайга уонна кини аанньалларыгар аһаммыт умуллубат уокка киирин! ⁴² Мин аччык сырыттаһына, эһиги Миигин аһаппатаххыт, утата сырыттаһына, эһиги Миэхэ уу иһэппэтэххит; ⁴³ Мин айан киһитэ буолбутум, ону эһиги дьиэѳитигэр киллэрбэтэххит; Мин сыгыннах этим, ону эһиги тангыннарбатаххыт; ыалдыбытым даѳаны, хаайыыга даѳаны сыппытым, онно Миэхэ кэлэ сылдыбатаххыт“.

⁴⁴ Оччоѳо кинилэр эмиэ этиэхтэрэ: „Тойоммуот, хаһан биһиги Эн аччык сылдьаргын, утаппыккын, эбэтэр айанньыт буолбуккун, эбэтэр сыгыннаххын, ыалдьаргын, хаайыыга сытаргын көрөн Эһиэхэ көмөлөспөтөхпүтүй?“

⁴⁵ Оччоѳо Кини этиэѳэ: „Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһиги Мин бу саамай кыра бырааттарбыттан биирдэстэригэр онгорботох үтүѳүт — ол Миэхэ онгорботох үтүѳүт“.

⁴⁶ Оччоѳо кинилэр бараммат мунна барыахтара, оттон кырдыксыт дьон бараммат олоххо кириэхтэрэ».

Иисус Христуу утары куомуннаһыы

26 Иисус бу этиитин түмүктээн баран, үөрэнээччилэригэр эппитэ: ² «Аны икки күнүнэн Паасха буоларын эһиги билэѳит. Онно Киһи Уолун тутаннар, кириэскэ тиирдэрэ биэриэхтэрэ».

³ Каиаѳа диэн архиерей дыбарыаһыгар атын архиерейдар, сокуонньуттар* уонна норуот аѳа баһылыктара мустаннар,

* ^{26:3} *Сокуонньуттар* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

⁴ Иисүһү дьон билбэтинэн тутан ылан өлөрөргө киксибит-тэрэ. ⁵ «Ол эрээри бырааһынньыкка түбэһиннэримиеһинг, норуокка улахан айдаан тахсын сөп», — диэн сүбэлэспит-тэрэ.

Вифанияҕа арыынан аҕааһын

⁶ Иисус Вифанияҕа кэлэн, аранг буола сылдыбыт Симон дьиэтигэр олордобуна, ⁷ биир дьахтар, алебастр иһиккэ үчүгэй сыттаах күндү арыыны аҕалан, Кини төбөтүгэр куппута.

⁸ Үөрэнээччилэрэ мань көрөн абаран: «Тоҕо ити күндү арыыны барыырый? — дэспиттэрэ. — ⁹ Бу арыыны үрдүк сыанаҕа атыылаан баран, харчытын дьадангыларга түнэтиэххэ сөп этэ буолбат дуо?»

¹⁰ Иисус кинилэр сөбүлээбэтэхтэрин билэн эппитэ: «Эһиги кинини тоҕо симитиннэрэбит? Кини Миэхэ үтүнү онордо эбээт. ¹¹ Дьадангылар эһигини кытта өрүү бииргэ буолуохтара, оттон Мин өрүү эһигини кытта бииргэ буолуом суоҕа. ¹² Бу арыыны Мин эппэр кутан, кини Миигин харалларга бэлэмнээтэ. ¹³ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: Евангелие бу сир үрдүгэр ханна да иһитиннэриллибитин иһин, кинини өрүү өйдүү-саныы сылдыһахтара, кини тугу онорбута ахтылла туруоҕа».

Иуда Искариот таннарарга быһаарынар

¹⁴ Онуоха Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, Иуда Искариот диэн киһи, архиерейдарга баран: ¹⁵ «Мин Иисүһү эһиэхэ туттардахпына, эһиги миэхэ тугу биэриэххитий?» — диэн ыйыппыта. Киниэхэ отут үрүн көмүс манньыаты ааҕан биэрбиттэрэ. ¹⁶ Бу кэмтэн ыла кини Иисүһү таннарар тоҕоостоох түгэни була сатыы сылдыбыта.

Айыы Тойон Аһылыга

¹⁷ Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынньыгын бастакы күнүгэр Киниэхэ үөрэнээччилэрэ кэлэн: «Паасханы Эһиэхэ ханна бэлэмниибитий?» — диэн ыйыппытара.

¹⁸ Иисус куоракка биир киһиэхэ тийэн манньык этэллэригэр соруйбута: «Үөрэтээччи „Чааһым чугаһаата, онон үөрэнээччилэрбин кытта эн дьиэҕэр Паасханы бырааһынньыктыам этэ“ диэн

илдбйиттиир». ¹⁹ Үөрэнээччилэрэ Иисус соруйбутун барытын толорон, паасханы* бэлэмнээбиттэрэ.

²⁰ Киэхэ буолбутугар, Иисус уон икки үөрэнээччитин кытары аһаары өттүгэстээн сыппытара**. ²¹ Аһылык кэмигэр Кини эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһигиттэн бииргит Миигин таннарыаҕа».

²² Мантан күүскэ санаарҕааннар, бары биир-биир Киниттэн: «Тойонуом, ол ама мин буолуом дуо?» — диэн ыйыппытара.

²³ Миигин кытта тэнгэ бүлүүдэҕэ илиитин ууммут, ол Миигин таннарыаҕа, — диэбитэ Иисус. — ²⁴ Киһи Уола, Кини туһунан суруллубутун курдук, баран иһэр, ол эрээри сор-мун күүтэр Киһи Уолун таннарааччыны! Ол киһи олох да төрөөбөтөҕө буоллар ордук буолуо этэ».

²⁵ Маныаха таннарыахсыт Иуда Киниттэн: «Ол ама мин буолуом дуо, Равви?» — диэн ыйыппыта.

Иисус киниэхэ: «Эн бэйэн эттин», — диэбитэ.

²⁶ Аһы олодохторуна, Иисус килиэби ылан алҕаан баран, тоһутан үөрэнээччилэригэр түнэппитэ уонна: «Мань ылан сиэн: бу Мин Этим-сииним», — диэбитэ.

²⁷ Онтон иһити ылан Таннараҕа махтанан баран, кинилэргэ биэрэ туран эппитэ: «Бары бу иһиттэн иһин. ²⁸ Бу бар дьон аһыыта-буруйа бырастыгы буоларын туһугар тохтор, Саҥа*** Кэс Тылы бигэргэтэр Мин Хааным. ²⁹ Эһиэхэ этэбин: Аҕам Саарыстыбатыгар саҥа арыгыны эһигини кытта иһиэхпэр диэри, Мин аны бу арыгыттан — виноград отонуттан — испэппин».

³⁰ Айхал ырыаларын ыллаан баран, кинилэр Елеон хайатыгар барбытара.

Петр мэлдьэһиэхтээҕин өтө көрүү

³¹ Онтон Иисус кинилэргэ эппитэ: «Суруйууларга „Маньыныты сууһардахпына, үөр бараан үрүө-тараа ыһыллыаҕа“ диэн

* 26:19 Паасха бырааһынньыгынын сүрүн бүлүүдэтэ — аһы оту кытта буспут бараан эбэтэр козел оҕотун этэ — эмиэ «паасха» диэн ааттанара.

** 26:20 *Өттүгэстээн сыппытара* — еврейдэр, гректэртэн ылбыт үгэстэринэн, улахан бырааһынньыктарга, ордук Паасхаҕа, өттүгэстээн сытан аһыллара.

*** 26:28 *Саҥа* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

этиллибитин курдук, бу түүн эниги бука бары Миигиттэн тэ-йиэххит. ³²Ол эрээри Мин тиллэн баран энигини Галилеяҕа күү-түөбүм».

³³«Бары да Эйигиттэн тэйбиттэрин иһин, мин хаһан да тэ-йиэм суоҕа!» – диэбитэ Петр.

³⁴Иисус эппитэ: «Кырдыгы эйиэхэ этэбин: Бу түүн бөтүүк хаһытыгы илигинэ, эн Миигиттэн үстэ аккаастаныабын».

³⁵«Эйигин кытта өлүөм да буоллар, Эйигиттэн аккаастаным суоҕа», – диэбитэ Петр. Үөрэнээччилэр эмиэ бары итинник эппиттэрэ.

Гефсиманияҕа

³⁶Бу кэнниттэн Иисус кинилэри кытта бииргэ Гефсимания диэн сиргэ кэлэн эппитэ: «Мин баран үгэн кэлиэхпэр диэри, эниги манна олоро түһүн». ³⁷Итиэннэ Бэйэтин кытта Петры уонна Зеведей икки уолун илдьибитэ. Иисус кутурҕанна ылларан санаарҕаан-туоххаһыйан, ³⁸кинилэргэ эппитэ: «Дууһам өлөр кутурҕанна ылларда; утуйуман, манна Миигин кытта бииргэ олоро түһүн».

³⁹Итиэннэ, кыратык тэйэн баран, сиргэ умса түһэн үһпүтэ: «Аҕаккаам! Кыаллар буоллаҕына, бу эрэй-буруй иһитэ Миигин тумнан аастын. Ол эрээри Мин көңүлбүнэн буолбатын, Эн көңүлүнэн буоллун».

⁴⁰Онтон төннөн кэлэн көрбүтэ, үөрэнээччилэрэ утуйа сыталлара. «Саатар, биир чаас Миигин кытта сэргэх сылдьар кыаххыт суох дуу? – диэбитэ Кини Петрга. – ⁴¹Утуйуман, тургутууну тулуйар туһугар үгүн. Тыын сэргэх, эт-хаан мөлтөх».

⁴²Онтон эмиэ иккиһин тэйиччи баран, бу курдук үһпүтэ: «Аҕаккаам! Бу эрэй-буруй иһититтэн Мин испэтим сагаммат буоллаҕына, Эн көңүлүн буоллун».

⁴³Төннөн кэлэн көрбүтэ: үөрэнээччилэрэ, халтаһалара ыраан, эмиэ утуйан хаалбыт этилэр. ⁴⁴Кини өссө биирдэ кинилэртэн тэйиччи баран, үсүһүн били эппитин хатылаан үһпүтэ.

⁴⁵Онтон үөрэнээччилэригэр кэлэн эппитэ: «Эниги кэм да утуйа, сынньана сытабыт дуу? Көрүң, Кини Уола аньыылаахтар илиилэригэр бэриллэр чааһа туолла. ⁴⁶Туруң, бардыбыт: таннарааччы хайыы-үйэ чугаһаата».

Иисус Христос тутулуула

⁴⁷ Мань этэн бүтэ да илигинэ, Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ Иуда тийэн кэлбитэ. Кинини кытта архиерейдар уонна норуот аҕа баһылыктара ыппыт болоттоох, үөрбэлээх халын элбэх дыно кэлсибиттэрэ. ⁴⁸ Таннарыахсыт кэлбит дыонно бэлиэ биэриэх буолан эрдэттэн: «Мин уураабыт Кинибин тутуарын. Ол Иисус буолуо», – диэн кэпсэтиилээх этэ. ⁴⁹ Кини быһа Иисуска тийэн: «Равви, эбэрдэлиибин!» – диэн баран, Кинини күүскэ уураан ылбыта.

⁵⁰ «Доҕоор, бу туох сорукутанан кэллин?» – диэбитэ Иисус.

Кинини саба түһэн тутан ылбыттара. ⁵¹ Иисус үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ батаһын хаба тардан ылан, архиерей кулутун кулгааҕын быһа охсубута.

⁵² Батаскын кыыныгар ас, – диэбитэ Иисус киниэхэ. – Батастанар киһи батастан өлүөҕэ. ⁵³ Эбэтэр эн Миигин Аҕатыттан көмө көрдөһөр кыаҕа суох дии саныыгын дуу? Көрдөһөрүм буоллар, Кини уон икки легионтан да ордук элбэх Аанһалы Миэхэ ытыа этэ. ⁵⁴ Ол эрээри оччоҕо Суруйууларга этиллибит хайдах туолуо этэй?»

⁵⁵ Онтон Иисус кэлбит дыонно эппитэ: «Эһиги Миэхэ, ороспуойу тутардыы, болоттонон, үөрбэлэнэн кэлбиккит. Мин күн аайы Тангара Дьэтигэр олон үөрэтэрим да, эһиги Миигин туппатаххыт. ⁵⁶ Ол эрээри бу барыта, пророктар суруйбуттара туоларын түһүгэр, буолла». Онуоха үөрэнээччилэрэ бука бары Кинини хаалларан, куотан хаалбыттара.

Синедрионна

⁵⁷ Иисуһу туппут дыон Кинини Каиафа архиерейга илдьибиттэрэ; онно сокуонһуттар уонна аҕа баһылыктар хайыы-үйэ мустубут этилэр. ⁵⁸ Петр Кинини ыраахтан батыһан, архиерей тиэргэнигэр киирсибитэ уонна бу барыта тугунан бүтэрин көрөөрү, чаҕардар тастарыгар кэлэн олоҕубута.

⁵⁹ Архиерейдар, аҕа баһылыктар уонна синедрион бүтүүнэ Иисуһу өлөрөгө уураары, Кинини утары сымыйа туоһулары

* 26:50 *Доҕоор, бу туох сорукутанан кэллин?* – эбэтэр «Доҕоор, тугу сорукутанан кэлбиккин толор».

була сатыллара. ⁶⁰Төһө да элбэх сымыйа туоһу кэлбитин үрдүнэн, буруйдуур сылтағы бири да кыайан булбатахтара. Дьэ онтон кэмниэ-кэнэҕэс икки киһи кэлэн: ⁶¹«Бу Киһи Таңара Дьэтин урусхаллаан баран, үс күн иһигэр саңаттан тутар кыахтаахпын диир этэ», – диэбиттэрэ.

⁶²Архиерей туран Иисустан: «Тоҕо хоруйдаабаккын? – диэн ыйыппыта. – Эбэтэр ити буруйдууларыгар тугу да утары этэр кыағын суох дуу?» ⁶³Иисус саңарбатаҕа.

Онуоха архиерей эппитэ: «Тыыннаах Таңара аатынан Эйигин модьуйабын: биһиэхэ эт – Таңара Уола Христос Эн дуо?»

⁶⁴«Эн итинник этэбин, – диэбитэ Иисус. – Оттон Мин эһиэхэ этэбин: аны мантан иннэ эһиги Киһи Уола Сүдү Күүстээх Таңара уна өттүгэр олорорун уонна халлаан былыттарыгар уйдаран иһэрин көрүөххүт».

⁶⁵Мань истэн архиерей таңаһын хайа тардыммыта: «Таңараны холуннара турар! Бу кэннэ өссө туох туоһутугар наадыабыткый? Таңараны холуннарбытын сибилегин бэйэҕит иһиттигит!

⁶⁶Онон эһиги быһаарыгыт тугуй?»

«Буруйу онорбутун быһыытынан өлүөхтээх!» – диэн хардарытара атытара.

⁶⁷Онтон Иисуһу сирэйгэ силлээн, иэдэскэ охсуолаан барытара; Кинини сирэйгэ охсо-охсо: ⁶⁸«Чэ эрэ, Христос, ким эйигин охсубутун эт!» – дииллэрэ.

Петр мэлдьэҕэ

⁶⁹Оттон Петр тас тиэргэнгэ олорбута. Биир чабар кыыс киниэхэ чугаһаан кэлэн: «Эн эмиэ Галилея Иисуһун кытта сылдыарын», – диэбитэ.

⁷⁰Петр, бары истэн олодохторуна: «Эн ити тугу этэргин билбэппин», – диэн мэлдьэһэн кэбиспитэ.

⁷¹Кини олбуор ааныгар баран эрдэбинэ, аны атын дьахтар, кинини таба көрөн, онно турар дьонго: «Бу киһи эмиэ Иисус Назорейдыын бииргэ сылдыара», – диэбитэ.

⁷²Петр андаҕайан туран иккиһин: «Мин ити Кинини билбэппин!» – диэн мэлдьэспитэ.

⁷³Чочумча буолаат онно турбут дьон киниэхэ тийэн кэлбиттэрэ: «Эн чахчы кинилэртэн биирдэстэринэҕин. Саңаҕыттан да биллэр».

⁷⁴ Онуоха Петр: «Мин ити Киһини билбэппин!» — диэн сиринэн-халлаанынан андаҕайбыта.

Сонно тута бөтүүк хаһытаабыта. ⁷⁵ Петр эмискэ Иисус: «Бөтүүк хаһытыгы да илигинэ, эн Миигиттэн үстэ аккаастаныан», — диэбитин өйдөөн кэлбитэ. Уонна антах тахсан уйахайа суох ытаабыта.

27 Сарсыарда эрдэ архиерейдар норуот аҕа баһылыктарын кытта бары бииргэ мустаннар, Иисуһу өлөрөргө уурар туһунан сүбэ мунһах онорбуттара. ² Киһини кэлгийэн баран Рим анаабыт баһылыгар, Понтий Пилакка*, ильдэн туттарбыттара.

Иуда моннон өлүүтэ

³ Таннарыахсыт Иуда Иисуһу өлөрөргө уурбуттарын билэн баран, кэмсинэн отут үрүҥ көмүс манһыатын архиерейдарга уонна аҕа баһылыктарга төттөрү ильдэн биэрбитэ. ⁴ «Буруйа суох Киһини атыылаан аһыыны оһоһуннум», — диэбитэ кини.

«Онно биһиги туохпут кыһалҕатай? Бэйэн кыһалҕан буоллаҕа», — дэспиттэрэ анараанһылар.

⁵ Иуда үрүҥ көмүс манһыаттарын Тангара Дьэтин муостатыгар тоҕо ыһаат, баран моннон өлбүтэ.

⁶ Архиерейдар харчыны хомуйан ылаат: «Бу киһи хаанын төлөбүрү, онон маны Тангара Дьэтин хаһынатыгар угар табыллыбат», — диэн быһаарбыттара.

⁷ Сүбэлэһэн баран, кэли дьону көмөөрү, бу харчыга туойунан күөс охсооччу сирин атыылаһан ылбыттара; ⁸ ол иһин бу сир күн бүгүҥнэ диэри «Хааннаах Хонуу» диэн ааттанар. ⁹ Онон Иеремиа пророк өтө көрөн эппитэ туолбута: «Отут үрүҥ көмүс манһыаты — бу Кини сыаната диэн Израиль норуота быспыт сыаналарын — ыланнар, ¹⁰ Айы Тойон миэхэ эппитин курдук, күөс охсооччу сирин атыыласпыттара».

Пилат дыбарыаһыгар

¹¹ Иисус аны баһылык иннигэр турбута. «Иудей ыраахтааҕыта Эн дуо?» — баһылык Киниттэн ыйыппыта.

* 27:2 Понтий Пилакка — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Пилакка».

«Эн итинник этэбин», – диэн хоруйдаабыта Иисус.

¹² Архиепайдар уонна аҕа баһылыктар буруйдааһыннарыгар Кини туох да диэн саҕарбатаҕа. ¹³ «Эйигин итинник элбэххэ буруйдуулларын Эн истибэккин дуо?» – диэбитэ Пилат Киниэхэ. ¹⁴ Пилат улаханлык дьиктиргинэн иһин, Иисус биир да ыйытыыга хоруйдаабатаҕа.

¹⁵ Бырааһынныкка баһылык биир хаайыылааҕы, норуот талбыт киһитин, босхолуур үгэстээҕэ. ¹⁶ Ол саҕана хаайыыга Варавва* диэн киэнник биллибит хаайыылаах сыппыта. ¹⁷ Дьон мустубутугар, Пилат ыйыппыта: «Кими босхолотуоххутун баҕараҕыт: Варавваны дуу, Христос диэн ааттаах Иисусу дуу?» ¹⁸ Иисусу ордугурҕуур санааттан туттарбыттарын Пилат билэр этэ. ¹⁹ Дьүүлүүр үрдүк кириэһилэтигэр олодобуна, ойоҕо киниэхэ киһи ытан: «Ол Кырдыксыт Киниэхэ туох да куһаҕаны онорума. Бөлүүн түһээн Кини туттан эрэй-буруй бөҕөтүн көрдүм», – диэн илдьиттээбитэ. ²⁰ Ол эрэри архиепайдар уонна аҕа баһылыктар норуоту кигэн Варавваны босхолотторор, оттон Иисусу өлөртөрөр күрдүк көрдөһүннэрбиттэрэ.

²¹ Баһылык кинилэртэн хат ыйыппыта: «Бу икки киһитэн хайатын босхолотуоххутун баҕараҕыт?»

«Варавваны!» – дэспиттэрэ.

²² «Оччоҕо Христос диэн ааттаах Иисусу хайыыбынай?» – Пилат ыйыппыта.

«Кириэскэ тиир – Кинини!» – диэн хаһытаспыттара бука бары.

²³ «Кини туох куһаҕаны онорбутай?» – Пилат ыйыппыта.

«Кириэскэ тиир – Кинини!» – өссө күүскэ үөгүлэспиттэрэ.

²⁴ Пилат туох да туһалаабатын, аймалҕан өссө күүһүрэн иһэрин көрөн, уу аҕалтаран, норуот көрөн турдаҕына, илиитин сууммута: «Бу Кырдыксыт Кини хааныгар** мин буруйум суох. Эһиги эппиэттиэххит!»

²⁵ Норуот киниэхэ: «Буруйа биһиэхэ итиэннэ биһиги оҕолорбутугар түстүн!» – диэн хардарбыта.

* 27:16-17 *Варавва* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус Варавва».

** 27:24 *Бу Кырдыксыт Кини хааныгар* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Бу Кини хааныгар».

²⁶ Онуоха Пилат Варавваны босхолообута, отгон Иисуху кымныынан таһыйтаран баран* кириэскэ тиирдэрэ биэрбитэ.

***Рим буйуннара Иисус Христуһу
элэк онгостолор***

²⁷ Баһылык буйуннара Иисуху дыбарыас тиэргэнигэр хаһаарымаҕа илдьэн, тула бүтүн этэрээти муспуттара. ²⁸ Таһаһын устан баран, санныгар кыһыл сону** саба бырахпыттара; ²⁹ төбөтүгэр хатыылаах ыарҕаттан өрүллүбүт веннок кэтэрдибиттэрэ, уна илиитигэр торуоска туттарбыттара, ол кэннэ иннигэр сөһүргэстээн туран: «Иудей Ыраахтааҕыта туругурдун!» — диэн күлүү-элэк онгостон эҕэрдэлээбиттэрэ. ³⁰ Итиэннэ Киниэхэ силлээбиттэрэ-хаахтаабыттара, торуосканы ылан, төбөҕө охсуолаабыттара. ³¹ Дуоһуйа күлүү-элэк онгостон баран, кыһыл сонун устан Бэйэтин таһаһын тангыннарбыттара уонна өлөрө илдьибиттэрэ.

Кириэскэ тириии

³² Куораттан тахсан иһэн, аара Симон диэн Киринаяттан төрүт-тээх киһини көрсүбүттэрэ. Киниэхэ күһэйэн туран Иисус кириэһин сүктэрбиттэрэ. ³³ Голгофа, ол аата «Бас унуоҕа» диэн ааттаах сиргэ кэлэн, ³⁴ үөстээх арыгыны иһэрдэ биэрбиттэрин Иисус амсайан көрөн баран, иһиэн баҕарбатаҕа. ³⁵ Кинини кириэскэ тиирэн баран, сэрэбиэй быраҕан, таһаһын үллэстибиттэрэ, ³⁶ уонна аттыгар манаан ололорбуттара. ³⁷ Төбөтүн үрдүнэн буруйун көрдөрөр «Бу Иисус, иудей Ыраахтааҕыта» диэн суруктаах хаптаһыны саайбыттара. ³⁸ Иисуху кытта бииргэ өссө икки ороспуйу тиирбиттэрэ: биирин Кини унга өтүгэр, атынын хангас өтүгэр.

³⁹ Ааһан иһээчилэр, төбөлөрүн кэҕиннэтэ-кэҕиннэтэ: ⁴⁰ «Ээй, Таһара Дьэитин урусхаллаан баран үс күнүнэн туттааччы! Таһара Уола буоллаххына, Бэйэбин быһһан, кириэскиттэн түс!» — диэн үөбэн аһаллара.

* ^{27:26} *Таһыйтаран баран* — тиириллэргэ ууруллубут киһини унуох, тимир тигилибит тири кымныытынан таһыйаллара, оччоҕо киһи этэ унуоҕар тийэ тырыта барара.

** ^{27:28} *Кыһыл сон* — Рим буйуна бүрүнэр кыһыл плащ соно.

⁴¹ Архирейдар сокуонньуттардыын уонна аҕа баһылыктардыын эмиэ күлүү гыммыттар: «⁴² Атыттары быһыһыра, оттон Бэйэтин быһанар кыаҕа суох! Израиль Ыраахтааҕыта эбит буоллаҕына, сибилигин кириэстэн түстүн, оччоҕо биһиги Кинини итэҕэйиэхпит. ⁴³ Эрэнэрэ бэрдэ дии, Тангара Кинини сөбүлүүр буоллаҕына, билигин эрэйтэн быһаатын ээ. „Тангара Уолабын“ дэнэр этэ буолбаат!» ⁴⁴ Атыгар тириллэн турар ороспуойдар эмиэ Кинини үөхпүттэрэ.

Иисус Христос өлүүтэ

⁴⁵ Алта чаастан тоҕус чааска диэри* сир үрдүгэр ыас харана бүрүүкээн турбута. ⁴⁶ Тоҕус чаас саҕана Иисус улаханлык хаһытаабыта: «Или, Или! Лама савахфани?» (Ол аата, тылбаастаатахха: «Тангарам! Тангарам! Тоҕо Эн Миигин хааллардын?» — диэн.)

⁴⁷ Атыгар турбут дьонтон сороҕо ону истэн: «Илияны ыңыраар», — дэспиттэрэ.

⁴⁸ Сонно биирдэстэрэ сүүрэн тийэн гуупкаҕа уксууһу оборторбута уонна тайахха илэн баран, иһэрдээри, Кини уонугар даҕайбыта. ⁴⁹ Оттон атытара эппиттэрэ: «Бэйи тохтоо эрэ, Илия Кинини быһыһы кэлэр эбит дуу, суох дуу, көрүөххэ».

⁵⁰ Иисус өссө төгүл улаханлык хаһытаат, тыһына быстыбыта.

⁵¹ Дьэ онуоха Тангара Дьээтин иһинээҕи быһа үөһэттэн аллараанна диэри икки аңгы хайа барбыта; сир хамсаан дьыгидийбитэ, очуос таастар хабырыттыбыттара, ⁵² хоруоптар аһыллыбыттара, сибэтийдэртэн элбэх киһи тиллэн, хоруоптарыттан тахсыбыттара. ⁵³ Кэлин, Иисус тиллибитигэр кинилэр сибэтиэй куоракка кирибиттэрин элбэх дьон көрбүттэрэ.

⁵⁴ Сир хамсааһынын онно туох буолбутун барытын көрөн турбут сотник итиэннэ кинини кытта бииргэ Иисуһу манаабыт харабыллар: «Кини чахчы Тангара Уола эбит!» — диэн улаханлык куттаммыттара.

⁵⁵ Иисуһу Галилеяттан ыла батыһан кэлбит, Киниэхэ сулууспалаабыт үгүс дьахталлар ыраахтан итини барытын көрөн тураллара. ⁵⁶ Олор ортолоругар Мария Магдалина, Иаковгаах Иосия ийэлэрэ Мария уонна Зеведей уолаттарын ийэлэрэ бааллара.

* 27:45 *Алта чаастан тоҕус чааска диэри* — күн ортотуттан күнүс үс чааска диэри.

Иисус Христуу харайыы

⁵⁷ Киэһэрбитигэр Аримафеяттан төрүттээх Иосиф диэн баай киһи, эмиэ Иисус үөрэнээччитэ, тийэн кэлбитэ. ⁵⁸ Кини Пилакка кэлэн Иисуһу көрдөөбүтэ. Пилат биэрэллэригэр дыһайбыта. ⁵⁹ Иосиф тийэн Иисуһу ылан ыраас тагаска суулаабыта уонна ⁶⁰ очуоска хаһан оҥоһуллубут бэйэтин саҥа хоруобугар илдээн сытыарбыта; барарыгар аанын улахан тааһынан бүөлээбитэ. ⁶¹ Оттон Мария Магдалина уонна атын Мария хаспах иннигэр олорон хаалбыттара.

Хоруон таһыгар манабыл туруоруу

⁶² Сарсыныгар Бэлэмнэнии күнүн* кэнниттэн, архиерейдар уонна сокуонньуттар мустаннар, Пилакка кэлбиттэрэ: «⁶³ Тойоммут! Биһиги били албынныт тыыннаах сылдьан „Үс күн буолан баран тиллиэҕим“ диэн эппитин өйдөөн кэллибит. ⁶⁴ Аны үөрэнээччилэрэ түүн кэлэн уоран ылан баран, норуокка тилиннэ диэн кэпсиэхтэрин сөп, онон бу үс хонук туолуор диэри, хоруобу манатарга бирикээстээ. Кэнники албына бастакытынааҕар өссө куһаҕан буолуоҕа».

⁶⁵ Пилат эппитэ: «Эһиги бэйэҕит харабыллааххыт, онон хайдах билэргитинэн баран харабыллаан».

⁶⁶ Кинилэр тийэннэр, хаспах аан тааһын хам бэчээттээн баран аттыгар манабыл туруорбуттара.

Иисус Христос тиллиитэ

28 Субуота ааспыта. Нэдиэлэ бастакы күнүгэр, сарсыарда бэрт эрдэ, Мария Магдалина уонна атын Мария хоруобу көрө барбыттара.

² Эмискэ күүстээх сир хамсааһына буолбута: Халлаантан Айыы Тойон Аанньала түһэн, хаспах аан тааһын сыҕарытан баран, таас үрдүгэр олорбута. ³ Кини сирэйэ чаҕылҕан курдуга, таҥаһа хаар манган этэ; ⁴ харабыллар, титирэстэһэ түһээт, уолуйбуттара бэрдиттэн өлбүт курдук таалан хаалбыттара.

* 27:62 *Бэлэмнэнии күнэ* — бээтинсэ, субуота бырааһынньыгар бэлэмнэнэр күн.

«⁵Оттон эһиги куттаныманг, – диэбитэ Аанньал дьахталларга. – Мин билэбин: эһиги кириэскэ тириллибит Иисуһу көрдүүгүт. ⁶Кини манна суох: Бэйэтэ эппитин курдук тиллибитэ. Кэлэн көрүң, Айыы Тойон* сыппыт сирэ бу баар. ⁷Уонна түргэнник үөрэнээччилэригэр тийэн „Иисус өлбүттэртэн тиллибит, эһигини Галилеяҕа көһүтэр. Кинини онно көрүөххүт“ диэн этинг. Эһиэхэ тугу эппиппин өйдөөн кэбиһин».

⁸Кинилэр хаспахтан бэрт тиэтэлинэн тахсан, улаханлык куттанан да, үөрэн да, Кини үөрэнээччилэригэр кэпсии сүүрбүттэрэ. ⁹Үөрэнээччилэргэ биллэрэ баран истэхтэринэ**, эмискэ Иисус утары көрсөн: «Үөрүң-көтүң!» – диэн эҕэрдэлээбитэ. Дьахталлар сүүрэн кэлэн, Кини иннигэр сөһүргэстии түспүттэрэ, атаҕын кууспуттара.

¹⁰«Куттаныманг, – диэбитэ Иисус, – баран бырааттарбар этинг, Галилеяҕа тийдиннэр. Миигин онно көрүөхтэрэ».

Харабыллары атыылаһыы

¹¹Кинилэр барбыттарын кэннэ, сорох харабыллар куоракка кэлэн, туох буолбутун барытын архиерейдарга кэпсээбиттэрэ. ¹²Анараангылар аҕа баһылыктары кытары түмсэн сүбэлэһэн баран, харабылларга элбэх харчыны биэрбиттэрэ ¹³уонна эппиттэрэ: «Эһиги дьонно түүн, утуйа сыттаһытына, үөрэнээччилэрэ кэлэннэр, Кинини уоран ылбыттар диэн кэпсээн. ¹⁴Оттон сурах баһылыкка тийдэҕинэ, биһиги кинини тылбытыгар киллэриэхпит, эһигини моһуоктатаһыт суоҕа». ¹⁵Харабыллар, харчыны ылан баран, хайдах кикпиттэрин курдук кэпсээбиттэрэ; бу сурах иудейдар ортолоругар киэнник тарҕанан, күн бүгүңгэ да диэри баар.

Улуу Сорудах

¹⁶Уон биир үөрэнээччи Галилеяҕа, Иисус ыйбыт хайатыгар барбыттара. ¹⁷Кинилэр, Иисуһу көрөн, сөһүргэстээн туран Киниэхэ сүгүрүйбүттэрэ, оттон сорохторо саарбахтаабыттара. ¹⁸Иисус кэлэн кинилэри кытта кэпсэппитэ. Кини эппитэ:

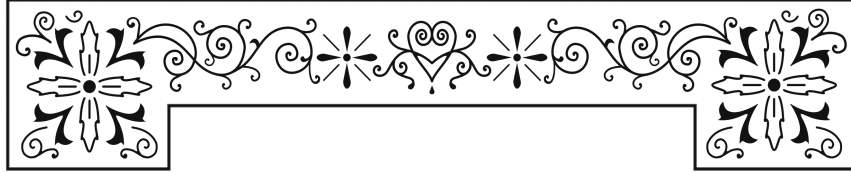
* 28:6 *Айыы Тойон* – сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга «Кини».

** 28:9 *Үөрэнээччилэргэ биллэрэ баран истэхтэринэ* – сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

МАТФЕЙ 28

«Халлаанга да, сиргэ да былаас барыта Миэхэ бэрилиннэ. ¹⁹ Онон барангыт, бары норуоттары Мин үөрэнээччилэрим буолалларыгар уһуйун. Кинилэри Аҕа уонна Уол уонна Сибэтиэй Тыын аатыгар сүрэхтээн уонна ²⁰ эһиэхэ тугу соруйбуппун барытын толорорго үөрэтин. Оттон Мин, үйэ бараныар диэри, өрүү эһигинниин бииргэ буолуом». Аминь*.

* 28:20 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

МАРКТАН СИБЭТИЭЙ ЕВАНГЕЛИЕ

Иоанн Сүрэхтээчи суол солуур

1 Танара Уола Иисус Христос туһунан Евангелие сағаланыыта.

² Пророктар кинигэлэригэр*: «Көр бу, Эн иннигэр Мин илдьит киһибин ытабын, кини Эн барар суолгун солуоҕа; ³иччитэх сиргэ үгүлээччи саҕата: „Айыы Тойон барар суолун солоонг, Кини ыллыктарын көннөрүг“», – диэн суруллубутун курдук, ⁴кураайымаҕа Иоанн кэлэн дьону, аньыыларын-хараларын бырастыы гыннаралларын туһугар, аньыыларын билинэн сүрэхтэнэллэригэр ынырбыта. ⁵Иудея дойдута бүтүүнэ итиэннэ Иерусалим олохтоохторо бука бары тахсан, аньыыларын-хараларын этинэн туран, Иордан өрүскэ Иоанна сүрэхтэммиттэрэ.

⁶Кини тэбиэн түүтэ таҕастааҕа, өттүгүнэн тирии курдааҕа, саранчанан уонна дьиикэй мүүтүнэн аһылыктанара.

«⁷Кэннибиттэн миигиннээҕэр Күүстээх иһэр, – диирэ Иоанн. – Мин тонхойон, Кини атаҕын таҕаһын быатын сүөрэргэ да сөбө суох киһибин. ⁸Мин эһигини уунан сүрэхтээтим, оттон Кини эһигини Сибэтиэй Тыһынан сүрэхтиэҕэ».

* ^{1:2} *Пророктар кинигэлэригэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Исайя пророк кинигэтигэр». Бу быһа тардыы Малахия уонна Исайя пророктартан ылыллыбыт. *Илдьит киһи* – «ангелос» диэн грек тыла икки суолталаах: «Аанһал» уонна «Танара илдьиккэ ыппыт киһитэ».

Иисус Христос сүрэхтэниитэ уонна тургутуллуута

⁹ Ол сағана манньк буолбута: Галилея Назаретыттан Иисус кэлэн, Иордан өрүскэ Иоаннга сүрэхтэммитэ. ¹⁰ Ууттан тахсан иһэн Кини* Халлаан арыллан эрэрин уонна Сибэтиэй Тыын холууп курдук Киниэхэ түһэн иһэрин көрбүтэ. ¹¹ Онтон Халлаантан санга дуораһыйбыта: «Мин үтүө көңүлбүн толорор Тапталлаах Уолум Эн буолабын».

¹² Сонно тута Тыын Кинини иччитэх сиргэ ильдэ барбыта. ¹³ Иисус кураайымаҕа түөрт уон күн устата сылдыбыта, ол тухары Кинини сатана тургутан көрөрө; тулатыгар дьиикэй кыыллар сылдыбалара, оттон Аанньаллар Киниэхэ көмөлөһөллөрө.

Маннайгы үөрэнээччилэрэ

¹⁴ Иисус, Иоанн хаайыллыбытын кэннэ, Галилеяҕа кэлэн, Таңара Саарыстыбатын Евангелиетын** иһитиннэрбитэ. ¹⁵ «Кэмкэрдии кэллэ, — диирэ Кини. — Таңара Саарыстыбата чугаһаата! Аньыгытын билинэн, Таңараҕа эргиллин, Евангелиены итэҕэйин!»

¹⁶ Биирдэ Иисус Галилея муоратын кытылынан ааһан иһэн, Симоннаах Андрейы көрбүтэ. Убайды-бырааттыылар илимнэрин муораҕа түһэрэ сылдыбалара (кинилэр балыксыттар этилэр). ¹⁷ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Миигин батыһын, Мин эһигини дьону илимнээччи онгоруом». ¹⁸ Инньэ диэбитигэр, сонно илимнэрин хаалларан, Кинини батыһан барбыттара.

¹⁹ Кыратык бара түһээт, Кини аны Зеведей уолаттара Иаковтаах Иоанн онгочоҕо илимнэрин абырахтана олороллорун көрөн, ²⁰ сонно тута кинилэри ыңгыран ылбыта. Уолаттар, аҕаларын Зеведейи үлэһиттэрин кытта онгочотугар хаалларан, Иисуһу батыһан барбыттара.

Кинини быртах тыынтан босхолоһун

²¹ Капернаумга кэлбиттэрэ. Бастакы субуота күн Иисус синагогаҕа киирэн үөрэппитэ; ²² Кини үөрэтэрин дьон сөҕө

* 1:10 *Кини* — эбэтэр «кини» (Иоанн).

** 1:14 *Таңара Саарыстыбатын Евангелиетын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңара Евангелиетын».

истибиттэрэ: Иисус сокуонньуттартан чынха атыннык — былаастаах баһылыкты — үөрэтэрэ. ²³ Кинилэр синагогаларыгар быртах тыын муннуур киһитэ баара: ²⁴ «Үуой, Эн биһиэхэ тугун кыһалҕатай, Назарет Иисуһа? — диэн хаһытаабыта. — Биһигини үрэйэ кэлбиккин! Кимгин мин билэбин: Эн Таһара Сибэтиэһинэһин!»

²⁵ Иисус кинини бобон кытаанахтык: «Саһарыма, киһиттэн таһыс!» — диэбитэ. ²⁶ Быртах тыын киһини чиччигинэппитинэн, улаханнык хаһытаат, таһсан барбыта. ²⁷ Бары куттанан: «Бу аата тугуй? — дэспиттэрэ. — Бу туох саһа үөрэһэй: бэл быртах тыыннары былаастаахтык буйталыыр, олоһ Киниэхэ бас бэринэллэр!» ²⁸ Сотору Кини сураһа бүтүн Галилея сирин тилийэ көппүтэ.

Иисус Христос элбэх ыарыһаһы үтүөрдэр

²⁹ Иисус синагогаттан таһсаат, Иаковы уонна Иоанны кытта Симоннаах Андрей дьиэлэригэр кэлбитэ. ³⁰ Сонно Киниэхэ Симон ийэ кынна ыалдьан тийһигирэ сытарын туһунан эппиттэрэ. ³¹ Иисус чугаһаан кэлэн, кинини илииттэн ылан туруорбутугар тийһигэ ааһан, туран кинилэргэ ас тэрийбитинэн барбыта.

³² Киэһэ, күн кириитэ, Киниэхэ бары ыарыһаһтары уонна абааһыга буулаппыттары аһалтаабытара. ³³ Дьиэ ааныгар куорат дьоно барыта мустубута. ³⁴ Иисус араас ыарыһаах элбэх киһини үтүөрдүбүтэ, үгүс абааһыны дьонтон үүрэн таһаарбыта; абааһылар Кини Христос буоларын* билэллэрин иһин, саһаралларын бобор этэ.

Иисус Христос Галилея устун үөрэтэр

³⁵ Онтон сарсыарда, халлаан өссө сырдыы илигинэ, туран дьиэттэн таһсан, иччитэх сиргэ баран Таһараһа үһпүтэ. ³⁶ Симон уонна кинилиин бииргэ сылдьааччылар экирэтэн тийһэн ³⁷ Кинини булан ылан: «Бары Эйигин көрдүү сылдьаллар», — диэбиттэрэ.

³⁸ Иисус эппитэ: «Биһиги атын сиргэ, чугас дэриэбинэлэргэ барыаһын, Мин олоһо сылдьан, эмиэ Таһара тылын иһитиннэриэх тустаахпын; Мин оннук соруктаах кэлбитим».

* 1:34 *Кини Христос буоларын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кини Кимин».

³⁹ Кини Галилея усталаах-туоратынан кэрийэ сылдьан, си-нагогаларга үөрэппитэ, дьонтон абааһылары үүртэлээн та-наарбыта.

Аран ыарылааһы үтүөрдүү

⁴⁰ Биирдэ аран буолбут киһи Кини иннигэр кэлэн, сөһүргэс-тээн туран: «Эн баҕарыан эрэ кэрэх — миигин ырааһырдыан этэ», — диэн көрдөспүтэ.

⁴¹ Иисус ыарыһаһы аһынан, илиитин уунан таарыйан баран: «Ырааһырыаххын баҕарабын, ырааһыр!» — диэбитэ. ⁴² Сонно тутта киһи аран ыарыта аһан, үтүөрэн хаалбыта.

⁴³⁻⁴⁴ Иисус киниэхэ кытаанахтык эппитэ: «Көр, бу туһунан кимиэхэ да тугу да кэпсээмэ. Барангың аҕабыыкка көрдөрүн, уонна ырааһырбытың иһин, бары көрөллөрүгэр Моисей биэрэргэ соруйбут бэлэҕин туттар». Маны этээт, сонно төттөрү ыппыта. ⁴⁵ Киһи тахсаат, туох буолбутун кэпсээн сураһы тарҕатан барбыта, онон Иисус куоракка аһаҕастык киирэрэ табыллыбат буолбута. Кини куорат таһынааһы бүччүм сирдэ-ринэн сылдыбыта. Дьон Киниэхэ сир-сир аайыттан кэлэ ту-раллара.

Босхон киһини үтүөрдүү

2 Хас да күн буолан баран Капернаумна төннөн кэлээтин кытта, дьиэтигэр баар сураһа иһиллэ охсубута. ² Онон элбэх дьон мустан, оннооҕор таһырдыа — аан таһыгар — киһи турар сирэ суох буолбута; Иисус дьонго Тангара тылын үөрэппитэ. ³ Киниэхэ босхон киһини илдэ кэлбиттэрэ; ыарыһаһы түөрт киһи көтөҕө сылдыара. ⁴ Дьон элбэҕэ бэрдиттэн хайдах да чуга-һыыр* кыахтара суох буолан, Кини турар сиринэн дьиэ үрдүн көтүрэн, киһилэрин тэллэхтэри иһирдэ түһэрбиттэрэ.

⁵ Иисус, кинилэр итэҕэллэрин көрөн, босхон киһиэхэ: «Тоо-йуом! Аһыын-харан бырастыы буолар», — диэбитэ.

⁶ Ону истэн баран, хас да сокуонньуттар: ⁷ «Бу Киһи тугу-тугу тыллаһарый? Тангараны холуннара турар буолбат дуо? — дии санаабыттара. — Аһыыны-хараны Тангараттан ураты ким бы-растыы гынар кыахтаах үһүнүй?»

* ^{2:4} *Чугаһыыр* — сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга «илдээр».

⁸Тугу санаабыттарын билэ охсон, Иисус эппитэ: «Тоҕо итинник саныыгыт? ⁹Хайата чэпчэкиний? Босхон киһиэхэ эн аньыын-харан бырастыы буолар диир дуу, эбэтэр туран тэллэххин ылан бар диэн этэр дуу? ¹⁰Ол эрэри, Киһи Уола сиргэ аньыыны бырастыы гынар былаастааҕын билэргит туһугар, — диэн баран, Кини босхон киһиэхэ туһаайан эппитэ: — ¹¹Эйиэхэ этэбин: туран, тэллэххин ылан, дьиэлээ».

¹²Онуоха киһи, бары көрөн турдахтарына, сонно туран кэлбитэ уонна тэллэҕин ылан тахсан барбыта. Бары бэркиһээн: «Хаһан да манныгы көрө илик этибит!» — диэн Таһараны айхаллаабыттара.

Левийи ыңгырыы

¹³Биирдэ эмиэ муора кытылыгар киирбитигэр дьон барыта Киниэхэ кэлбитэ. Иисус кинилэри үөрэппитэ. ¹⁴Суол устун баран иһэн, Кини түһээн хомуйар сиргэ олорор Алфей уолун Левийи көрөн: «Мийгин батыс», — диэн ыңгырбыта. Левий туран, Кинини батыһан барбыта.

¹⁵Иисус, Левий дьиэтигэр кэлэн, аһаары олорбута. Үөрэнээччилэрэ, түһээн хомуйар элбэх киһи, аньыылаах атын дьон эмиэ остуолга бииргэ олорсубуттара (баһаам элбэх киһи этэ — бары Кинини батыһа сылдьаллара). ¹⁶Сокуонньуттар — фарисейдар, Иисус аньыылаахтары уонна түһээн хомуйааччылары кытта бииргэ аһыырын көрөн, үөрэнээччилэригэр: «Хайдах бу Кини түһээн хомуйааччылары уонна аньыылаахтары кытары бииргэ аһырый?» — диэбиттэрэ.

¹⁷Мань истэн, Иисус кинилэргэ эппитэ: «Эмчиккэ өлүөр дьон буолбатах, ыарыһахтар наадыаллар. Мин кырдыксыттары буолбакка, аньыылаахтары аньыыларын билинэргэ ыңыра кэлбитим».

Пост туһунан ыйытыы

¹⁸Биирдэ, Иоанн да, фарисейдар да үөрэнээччилэрэ поһу туһа сылдьар кэмнэригэр, дьон Иисуска кэлэн: «Иоанн да, фарисейдар да үөрэнээччилэрэ тоҕо постаналларый, оттон Эн үөрэнээччилэрин тоҕо постамматтарый?» — диэн ыйыппыттара.

¹⁹Иисус эппитэ: «Уруу малааһыныгар кэлбит ыалдьыттар күтүөтү кытта бииргэ сылдьан, постаналлар дуо? Күтүөт кинилэри

кытта сылдыарын тухары, кинилэр постамматтар. ²⁰ Күтүөтү кинилэртэн былдьыыр күннэрэ кэлиэбэ, дьэ оччоҕо ол күнтэн кинилэр поһу тутуһуохтара.

Саҥа уонна эргэ туһунан домох

²¹ Ким да эргэ таҥаһы саҥа таҥаһынан абырахтаабат: инньэ гыннахха, саҥа абырах силлэн түһүө, оччоҕо эргэ таҥас өссө улаханник алдьаныа. ²² Ким да саҥа көөннүбүт арыгыны эргэ симииргэ куппат: инньэ гыннахха, симири тоҕо тэбэн, арыгы да тохтуо, симиир да алдьаныа; онон саҥа көөннүбүт арыгыны саҥа симииргэ кутуллуохтаах».

Субуота туһунан мөккүөр

²³ Биирдэ субуота күн Иисус бурдук үүммүт бааһынатан ааһан испитэ, үөрэнээччилэрэ бурдук куолаһын турута тардан сии испиттэрэ. ²⁴ Фарисейдар Киниэхэ: «Көр, ол кинилэр субуота күн, Сокуону кэһэн, тугу гына сылдыалларын!» – диэбиттэрэ.

²⁵ Иисус хоруйдаабыта: «Давид кыһалҕаҕа ылларан, ачык-таан сылдьан, аргыстарыныын тугу гыммыттарын, ²⁶ Авиафар архиерейдыырын саҥана кини Таҥара дьиэтигэр киирэн, аҕабыт эрэ сиир ытык килиэбин сиэбитин, өссө аргыстарыгар бэрситин туһунан, ама, аахпатаххыт дуу?» ²⁷ Итиэннэ эппитэ: «Кини субуотаҕа аналлаах буолбатах, субуота киниэхэ аналлаах. ²⁸ Онон Кини Уола субуота да Тойоно буолар».

Хаппыт илиилээҕи үтүөрдүү

3 Кини синагогаҕа эмиэ кэлбитэ. Онно хаппыт илиилээх кини баара. ² Субуота күн кинини үтүөрдэр диэн буруйдаарылар, иудейдар Иисуһу манаспыттара. ³ «Кэлэн, манна ортоку тур», – диэбитэ Кини хаппыт илиилээх киниэхэ.

⁴ Онтон кинилэртэн ыйыппыта: «Субуота күн үтүөнү оноруллуохтаах дуу, куһаҕаны дуу? Кини олоҕун быһыыыр куолу дуу, өлөрөр куолу дуу?» Тугу да сангарбатахтара. ⁵ Иисус кинилэр диэки уордайбытты көрөн баран, сүрэхтэрэ тыйыһыттан курутуйан, ол киниэхэ: «Илиигин уун», – диэбитэ. Кини уунаатын кытта, илиитэ, чөлүгэр түһэн атын илиитин курдук, буолбута. ⁶ Фарисейдар тахсан сонно иродианнары кытта куомуннаһан, Кинини хайдах өлөрөр туһунан сүбэлэспиттэрэ.

Үтүмэн үгүс киһи Иисус Христуһу батыһар

7-8 Иисус үөрэнээччилэрин кытта муораҕа барбыта; Галилеятан, Иудеятан, Иерусалимтан, Идумеятан уонна Иордан унуоргутуттан кэлбит баһаам үгүс киһи Кинини батыһан иһэрэ. Кини тугу онорбутун истэн, Тирдээх Сидон уобаластарыттан дьон эмиэ биир кэм халҕаһалыы анһан кэлэ турбуттара. 9 Киһи элбэҕэ бэрдиттэн үтүрүттэримээри, Иисус үөрэнээччилэрин онгочону бэлэмнииллэригэр соруйбута. 10 Элбэх киһини үтүөрдүбүт буолан, ыарыһах эрэ барыта Кинини таарыйаары, биир кэм саба түһэ турара. 11 Быртах тыыннар, Кинини көрдөхтөрүнэ, иннигэр охтон түһэллэрэ уонна: «Эн Тангара Уолунаҕын!» – диэн хаһытаһаллара. 12 Кини Кимин тыыннар кимиэхэ да эпэтиннэр диэн, Иисус кинилэр сангаралларын кытаанахтык бобор этэ.

Уон икки Апостолы талыы

13 Ол кэнниттэн Кини хайаҕа ыттан баран, ыңгырыан баҕарбыт дьонун Бэйэтигэр ыңгыртаан ылбыта; олоҕо тийээн кэлбиттэригэр, 14 кинилэртэн уон икки киһини*, Бэйэтин кытта бииргэ илдьэ сылдьаары, үөрэҕи тарҕаттара ытаары, 15 араас ыарыыттан үтүөрдэр, дьонтон абааһылары үүрэн таһаарар былааһы биэрээри, талан ылбыта. 16 Петр диэн ааты биэрэн туран Симоны талбыта**, 17 Зеведей Уола Иаковы, ол кэннэ кини быраатын Иоанны (иккиэннэрин «Воанергес», ол аата «этинг уолаттара» диэн ааттаабыта), 18 Андрейы, Филиби, Варфоломейы, Матфейы, Фоманы, Алфей уола Иаковы, Фаддейы, Симон Кананиты 19 уонна кэлин Кинини таннаран биэрбит Иуда Искариоту талбыта.

Иисус Христос уонна Веельзевул

20 Кинилэр дьыэлэригэр төннөн кэлбиттэрэ***. Эмиэ дьон бөҕө үмүөрүһэн, килиэп да сии түһэр кыахтара суоҕа. 21 Чугас

* 3:14 *Уон икки киһини* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «уон икки киһини Апостолларынан ааттаан баран».

** 3:16 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии «Кини талан ылбыт уон икки киһитэ бу бааллар» диэн саҕаланар.

*** 3:20 *Кинилэр дьыэлэригэр төннөн кэлбиттэрэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кини дьыэтигэр төннөн кэлбитэ».

дьоно бу туһунан истэн, өйүттэн тахсыбыт диэн, Кинини ыла кэлбиттэрэ.

²² Иерусалимтан кэлбит сокуонньуттар: «Иһигэр Веельзевул киирбит! Ол иһин абааһылары абааһы тойонун күүһүнэн үүрэн таһаартыыр», – диэбиттэрэ.

²³ Онуоха Иисус кинилэри ыңгыран ылан, домоһунан кэпсэпитэ: «Сатана сатананы киһиттэн хайдах үүрэн таһаарыай? ²⁴ Ханнык да саарыстыба икки аңгы хайыннаһына, саарыстыба буолар кыаға суох; ²⁵ дьэ кэргэн эмиэ, икки аңгы хайыннаһына, үрэллэр туруктанар; ²⁶ ол курдук, сатана бэйэтин утаран икки аңгы хайыннаһына, тулуһар кыаһыттан ааһан, бүтэр уһуга кэлэр. ²⁷ Ким баһарар күүстээх киһи дьэтигэр киирэн баран, бу күүстээх киһини кэлгийбэккэ эрэ, кини дьэтин-уотун халыыр кыаға суох, кэлгийэн эрэ баран, халыаға. ²⁸ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: дьон хайдахтаах да улахан аһыыта, Таһараны холуннарыыта – барыта бырастыгы гыныллыаға, ²⁹ оттон ким Сибэтиэй Тыһыны холуннарар – ол үйэлэр тухары бырастыгы гыныллыбат: кини хаһан да боруостаммат аһыытын иһин бурдуданыаға». ³⁰ Кини мань, «иһигэр быртах тыһын киирбит» дииллэрин иһин, эппитэ.

Иисус Христос Ийэтэ уонна бырааттара

³¹ Иисус Ийэтэ уонна бырааттара кэлэн, таһырдыа туран эрэ, Кинини ыңгыртарбыттара. ³² Кинини дьон тулалаан олоодоһуна: «Таһырдыа Ийэн уонна бырааттарын-балыстарын тураллар, Эйигин ыйыталлар», – диэбиттэрэ.

«³³ Кимнээһий – Мин Ийэм уонна бырааттарым? – диэбитэ Иисус, уонна ³⁴ тула олодор дьону эргиччи көрбүтэ: – Бу бааллар – Мин Ийэм уонна Мин бырааттарым. ³⁵ Ким Таһара көнүлүн толорор, ол Мин быраатым, балтым уонна Ийэм буолар».

Бурдук ыһааччы туһунан домох

4 Онтон эмиэ муора кытылыгар киирэн үөрэтэн барбыта; тулатыгар көй үгүс киһи үтүрүспүтүн иһин, ууга турар ончоҕо киирэн олобута; мустубут дьон бары Кинини сиргэ, муора кытылыгар, туран истибиттэрэ. ² Кини домохторунан бэрт элбэһи үөрэппитэ; бу үөрэтэригэр эппитэ: «³ Истин: бурдук ыһааччы бурдугун ыһа тахсыбыт. ⁴ Ыһа сырыттаһына, ыспыт

сиэмэтиттэн сорѳото суол кытытыгар түспүт, ону көтөрдөр көтөн кэлэн, тонсуйан сиэн кэбиспиттэр. ⁵Сороѳо чычаас буорга, таастаах сиргэ, түһэн буора чараас буолан, сотору быган тахсыбыт; ⁶күн уота сырайбытыгар үүммүт үүнүү диринник силис тарпатах буолан, хатан хаалбыт. ⁷Сорох сиэмэтэ хатыылаах эрбэһин быыһыгар түбэспит, онон хатыылаах эрбэһин саба үүнэн, бу сиэмэ астамматах. ⁸Оттон сорох сиэмэ, өнг сиргэ түһэн, ас кутан элбээн тахсыбыт: сороѳо отут, сороѳо алта уон, сороѳо сүүс төгүл үрдүк үүнүүнү биэрбит».

⁹Кини бу домоѳун түмүктээн эппитэ: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»

Домох суолтата

¹⁰Соѳотоѳун хаалбытыгар аргыстара Уон Иккиэлэрдиин Кинини төгүрүйэн туран, бу домох суолтатын ыйыппыттар.

«¹¹Эһиэхэ Тангара Саарыстыбатын кистэлэннэрин билэр кыах бэриллибитэ, — диэбитэ Кини, — оттон ити таһынааѳыларга барыта домоѳунан бэриллэр; онон кинилэр ¹²харахтарынан көрөр эрээри — көрбөттөр, кулгаахтарынан истэр эрээри — өйдөөбөттөр; оттон Тангараѳа эргиллэллэрэ эбитэ буоллар, аһыылары бырасты буолуо этэ».

Бурдук ыһааччы туһунан домох быһаарыыта

«¹³Бу домоѳу өйдөөбөккүт дуо? — диэбитэ Иисус. — Дьэ уонна кэлэн атын домохтору хайдах өйдүөххүтүй? ¹⁴Бурдук ыһааччы Тангара тылын ыһар. ¹⁵Суол кытытыгар ыһыллыбыт сиэмэ — ыһыллыбыт тылы истибит дьон, ол гынан баран, истээттэрин кытта, сатана тийээн кэлэн кинилэр сүрэхтэригэр ыһыллыбыт тылы уоран ильдэ барар. ¹⁶⁻¹⁷Оттон таастаах сиргэ ыһыллыбыт сиэмэ — эмиэ тылы иһиттэллэр эрэ, тута үөрүүнү кытта ылынар эрээри, дирин силиһэ суох буолан өр тулуспат дьону сирэйдээн көрдөрөр: кэлин, кутурѳан кэмэ кэллэѳинэ, эбэтэр тыл туһуттан сойуолааһын саѳаланнаѳына, кинилэр итэѳэллэрин сонно сүтэрэн кэбиһэллэр. ¹⁸Оттон хатыылаах эрбэһин быыһыгар ыһыллыбыт сиэмэ — тылы истэр дьону көрдөрөр, ¹⁹ол эрээри кинилэр сүрэхтэригэр олох сүпсүлгэнэ, баайга-дуолга умсугуйуу уонна да атын баѳа санаа киирэн, тылы саба баттаан кэбиһэр, инньэ гынан истибит тыллара туһата суох хаалар.

²⁰ Оттон өнг буорга ыһыллыбыт сиэмэ — истибит тылларын ылынар дьон; кинилэр отут, алта уон, сүүс оччонон үрдүк үүнүүнү биэрэллэр».

Орон анныгар умайар сибэтиинньик

²¹ Итиэннэ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Сибэтиинньиги уматан баран, иһитинэн саба уураары, аҕалаллар дуу, орон анныгар туруораары дуу? Олоҕор туруораары аҕалаллар буолбатах дуо? ²² Ханнык да кистэлэнг арыллыбатаҕа диэн суох, туох да кистэммит биллибэтэҕэ диэн эмиэ суох. ²³ Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»

²⁴ Итиэннэ Иисус эппитэ: «Бу истибиккитин өйдөөн кэбининг: ханнык кээмэйинэн кээмэйдиигит да, эһиэхэ эмиэ оннук кээмэйинэн кээмэйдиэхтэрэ, итиэннэ эһиэхэ, истээчилэргэ*, өссө эбэн биэриэхтэрэ. ²⁵ Баардаахха өссө бэриллиэҕэ, туга да суохтан баара кытта былдьаныаҕа».

Бурдук сиэмэтин туһунан домох

²⁶ Итиэннэ Иисус эппитэ: «Тангара Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ сөбүй? Эһиги манныгы санаан көрүң: киһи буорга бурдук сиэмэтин ыһар; ²⁷ түүнүн киһи утуйар, күнүһүн турар, оттон сиэмэтэ хайдах үүнэн иһэрин билбэт. ²⁸ Бурдугу сир бэйэтэ үүннэрэр: маннай күөх үнүгэс үүнэр, онтон куолаһ быган тахсан ас кутар; ²⁹ бурдук бустаҕына, хомуур саҕаланар, оччоҕо киһи сиэрпэтин ылан, бурдугун быһа тахсар».

Хартыыһа сиэмэтин туһунан домох

³⁰ Итиэннэ өссө эппитэ: «Тангара Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүүххэ, ханнык домоҕунан быһаарыахха сөбүй? ³¹ Манныгы санаан көрүң: бу хартыыһа сиэмэтэ баар. Буорга ыһалларын саҕана, кини сир үрдүгэр баар сиэмэлэртэн барыларыттан саамай кыралара, ³² оттон ыспыттарын кэннэ — оҕуруот үүнээйилэриттэн барыларыттан улаханнара буолар, суон, хойуу лабааланар, онон бэл көтөрдөр, көтөн кэлэн, кини күлүгэр уйа туттар кыахтаналлар».

* ^{4:24} *Истээчилэргэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

³³ Бу курдук, төһө истэллэрин тухары, кинилэри элбэх домо-
бунан үөрэппитэ. ³⁴ Домоҕо суох кинилэргэ тугу да эппэт этэ,
оттон үөрэнээччилэригэр, бэйэлэрэ эрэ хааллахтарына, бары-
тын туспа быһааран биэрэрэ.

Силлиэни тохтоуу

³⁵ Ол күн киэһэтигэр Кини үөрэнээччилэригэр: «Унуор туо-
руоҕун», — диэбитэ. ³⁶ Онон кинилэр дьону ыталаан баран,
Иисус олорор оночотугар киирэн унуор устубуттара; онно Ки-
нини кытта атын тыылаахтар эмиэ бааллара. ³⁷ Эмискэ күүстээх
силлиэ түспүтэ; долгун оночону сабыта охсон, оночо уунан
туолан барбыта. ³⁸ Кини бу кэмгэ олбоҕу сыттанан, куормаҕа
утуйа сыппыта. Үөрэнээччилэрэ Кинини уһугуннаран: «Үөрэ-
тээчи! Биһиги өлөн эрэрбитигэр Эн кыһаммаккын дуо?» —
диэбиттэрэ.

³⁹ Кини туран тыалы буйан муораҕа: «Уурай, тохтоо!» — диэ-
тин кытта, сонно тута тыал сэллээн, улуу чуумпу буолбута.

⁴⁰ Онуоха Иисус эппитэ: «Эһиги тоҕо манньк куттаҕаскы-
тый? Итэҕэлгит хайдах суоҕуй?»

⁴¹ Үөрэнээччилэр, ис-истэриттэн куттанан кэлэн: «Кимий —
бу Кини? — дэһиспиттэрэ. — Тыал да, муора да тоҕо Киниэхэ
бас бэринэллэрий?»

Куһаҕан тыын буулаабыт киһитин үтүөрдүү

С Кинилэр муора унуоргу кытылыгар, Гадара* сиригэр, тикси-
биттэрэ. ² Иисус оночоттон тахсаатын кытта, өлбүт дьон хара-
йыллыбыт таас хаспахтарыттан Киниэхэ уун-утары быртах тыын-
на буулаппыт биир киһи тахсыбыта. ³ Бу хоруоптар быыстарыгар
дьиэлэнэр киһини, бэл сыабынан да кэлгийэн, ким да кыайан
туппат этэ; ⁴ хас да төгүл хандалылаан, сыабынан кэлгийэн көрө
сылдыбыттар да, сыаптарын быһыта тыытан баран хандалыны
хайа сынньан кэбиһэрэ, онон кинини ким да кыайан сыһыппа-
таҕа: ⁵ кини түүннэри-күннэри хайанан, киһи унуохтарынан
ыһытыгы-хаһытыгы сылдыра, тааһынан бэйэтин кырбанара.

⁶ Бу киһи, Иисус иһэрин ыраахтан көрөөт, утары сүүрэн кэл-
битэ уонна тонхойон баран ⁷ күөмэйин мунунан: «Эн миэхэ

* ^{5:1} Гадара — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Гергеса».

тугун кыһалжатай, Иисус, Үрдүк Таңара Уола? – диэн үөгүлээбитэ. – Таңара туһугар Эйигиттэн ааттаһабын, миигин муннаама!»⁸ Иисус киниэхэ: «Быртах тыын, бу киниттэн табыс!» – диэбитин иһин, кини итинник эппитэ.

⁹ «Аатын кимий?» – диэн ыйыппыта Иисус.

«Биһиги элбэхпит, ол иһин мин аатым Легион диэн», – диэбитэ кини. ¹⁰ Итиэннэ биһигини бу дойдуттан кизэр үүрүмэ диэн көрдөһөн-ааттаһан барбыта.

¹¹ Онно хайа эниэтигэр сибиинньэ халын үөрэ мэччийэ сылдыра. ¹² Абааһылар Иисустан: «Сибиинньэлэргэ баран киириэхпитин, биһигини кинилэргэ ыйт», – диэн көрдөспүттэрэ. ¹³ Иисус көңүллээбитэ. Быртах тыыннар тахсан, сибиинньэлэргэ киирбиттэригэр сибиинньэ бүтүн үөрэ барыта икки тыһыынча кэринэ тумустаах – эмпэрэттэн муораҕа ыстанан тимирэн хаалбыта.

¹⁴ Сибиинньэ үөрүн бостууктара куоракка уонна дэриэбинэлэргэ сырсан тийэн бу туһунан кэпсээбиттэрэ. Онон олохтоохтор туох буолбутун көрө тахсыбыттара. ¹⁵ Иисуска кэлбиттэрэ, арай абааһы буулаабыт кинитэ – били элбэх абааһылана сылдыбыт киһи – таңаһын таннан, өлүөр өйдөнөн олороро, ону көрөн улаханлык куттаммыттара. ¹⁶ Туох буолбутун көрбүт дьон абааһыга буулаппыт киһи хайдах буолбутун, сибиинньэлэр туох буолбуттарын кинилэргэ кэпсээн биэрбиттэрэ. ¹⁷ Олохтоохтор ону истэн баран, Иисуһу биһиги дойдубутуттан бар диэн көрдөспүттэрэ.

¹⁸ Иисус ончоҕо киирбитигэр абааһыга буулата сылдыбыт киһи, Кинини кытта бииргэ сылдыаары, көрдөспүтэ, ¹⁹ ону Кини көңүллээбэтэҕэ. «Дьибэҕэр, дьонгор баран Айыы Тойон эйигин аһынан, тугу онгорбутун кэпсээ», – диэбитэ. ²⁰ Киһи Уон Куорат уобалаһыгар тийэн, Иисус кинини үтүөрдүбүтүн туһунан кэпсээн барбыта; истибит эрэ барыта бэркиһээбитэ.

Өлбүт кыыс уонна ыарыһах дьахтар

²¹ Иисус ончоҕо олорон эмиэ унуоргу кытылга туораабытыгар тула көй үгүс дьон мустубута. Кини муора кытылыгар сылдыбыта. ²² Арай биир Иаир диэн ааттаах киһи, синагога тойотторуттан биирдэстэрэ, тийэн кэлэн, Иисус атаҕар умса

түһэн: ²³ «Кыысчааным быстаары сытар; Эн барангын киниэхэ илиигин уурдаргын, оџом үтүөрүө, тыыннаах хаалыа этэ», — диэн көрдөспүтэ-ааттаспыта. ²⁴ Иисус кинини кытта барсыбыта.

Кэнниттэн дьон халџаһалыы ыга анһан батыһан испитэ. ²⁵ Уон икки сыл устата хаана баран эрэйдэммит биир дьахтар ²⁶ (кени элбэх эмчиккэ эмтэтэн, үбүн бараабыта гынан баран туһаламматаџа — туруга эбии ыараабыта) ²⁷ Иисус туһунан истэн, дьон быһынан киирэн, Киниэхэ кэнниттэн чугаһан кэлбитэ уонна таһаһын таарыйбыта. ²⁸ «Таһаһын да таарыйдаһына, экчи үтүөрүөм», — диирэ кени. ²⁹ Таарыйаатын, хаана барара тохтоон үтүөрэн хаалбыта, ону бүтүн этинэн-хаанынан билбитэ.

³⁰ Бу кэмгэ Иисус, Киниттэн күүс тахсыбытын билэн, кэннин хайыһан: «Мин таһаспын ким таарыйда?» — диэн дьонтон ыйыппыта.

³¹ «Эйигин дьон ыга анһан турарын көрөџүн дии, уонна хайдах ким таарыйда диигиний?» — дэспиттэрэ үөрэнээччилэрэ.

³² Иисус Кинини таарыйбыт дьахтары көрдөөн, тула көрбүтэ. ³³ Субу аџай туох буолбутун билэн титирэс буола куттаммыт дьахтар Кени атаџын тумсугар сиргэ бүк түһэн, барытын кырдыгынан кэпсээн биэрбитэ.

³⁴ «Кыыһым, эйигин итэџэлинг быһаата, — диэбитэ Иисус. — Чэ, эйэни кытта дьыэлээ уонна аны итинник ыалдыма».

³⁵ Кени маны этэ турдаџына, синагога тойонугар дьыэтиттэн кэлэннэр: «Кыыһын быһынна. Үөрэтээччини туохха сүпсүгүрдүөххүнүй?» — диэбиттэрэ.

³⁶ Онуоха Иисус бу эппиттэрин истэн*, синагога тойонугар: «Куттаныма, итэџэй эрэ», — диэбитэ. ³⁷ Петртан, Иаковтан уонна Иаков быраата Иоантан ураты атын ким даџаны Кинини кытта барсарын Иисус көнүллээбэтэџэ. ³⁸ Синагога тойонун дьыэтигэр кэлбиттэрэ. Иисус аймалџан буолбутун — ытыыр-соһуур, энэлийэр дьону көрбүтэ. ³⁹ «Тоџо айманаџыт-ытаһаџыт? — диэбитэ Кени дьыэџэ киирэн. — Оџо тыыннаах, утуяа сытар». ⁴⁰ Кинини күлүү гыммыттара.

Иисус, барыларын таһаартаан баран, оџо аџалаах ийэтин уонна Бэйэтин үс үөрэнээччитин илдэ кени сытар хоһугар

* 5:36 *Бу эппиттэрин истэн* — эбэтэр «бу эппиттэригэр кыһаммакка».

киирбитэ итиэннэ кыысчааны илиититтэн ылан баран, киниэхэ туһаайан: ⁴¹«Галифа куми!» — диэбитэ. (Ол аата, тылбаастаахтаха, «Кыысчаан, эйиэхэ этэбин, тур!») ⁴²Кыыс сонно туран, хааман барбыта; кини сааһа уон иккитэ этэ. Маны көрбүт дьон сөрү диэн сөхпүттэрэ. ⁴³Иисус бу туһунан ким да билиэ суохтаах диэн кинилэри кытаанахтык сэрэтэн баран, кыыһы аһаталларыгар соруйбута.

Чиэстэммэт пророк

6 Мантан тахсан Иисус дойдутугар тийбитэ, үөрэнээччилэрэ батыһан барбыттара. ²Субуота буолбутугар Кини синагогаҕа киирэн үөрөппитэ. Үөрэтэрин истибит дьон үксэ: «Бу Киһи хантан маны удьуордаата? — диэн сөҕөллөрө. — Хайдахтаах муударай өй бэриллибитий, хайдахтаах дыктилэри онгороруй!» ³Кини Мария уола, Иаков, Иосия, Иуда уонна Симон бырааттара, болуотунньук буолбатах этэ дуо? Эдьийдэрэ-балыстара манна, биһигини кытта, бааллар буолбаат?» Онон Кинини итэҕэйбэтэхтэрэ.

⁴Иисус кинилэргэ эппитэ: «Чиэстэммэт пророк диэн суох, арай кинини дойдутугар, дыиэтигэр-уотугар чиэстээбэттэр». ⁵Кини онно ханнык да дыкитини кыайан онорботоҕо, аҕыйах ыарыһаҕы илиитин ууран үтүөрдүбүтэ. ⁶Кинилэр итэҕэйбэттэрин Иисус сөҕөрө.

Уон икки Апостолы ыытыы

Кини чугастааҕы дэриэбинэлэринэн сылдьан үөрөппитэ. ⁷Оттон Уон Иккиэлэрин ыңгыран ылан иккилии гынан, Евангелиены биллэртэрэ ыталаан барбыта; баралларыгар быртах тыыннары үүрэн таһаартыыр былааһы биэрбитэ; ⁸суолга тайах мастан ураты тугу да ылбаттарыгар, килиэби да, матаҕаны да, курдарыгар алтан харчыны да уктубаттарыгар, ⁹атахтарыгар судургу сандалиа кэтэллэригэр, уларыттар таһаһы ылбаттарыгар эппитэ. «¹⁰Ханнык эмэ ыалга түстэххитинэ, ол сиртэн барыахытыгар диэри ханна да көһүмэн, — диэбитэ Кини. — ¹¹Оттон ким эмэ эһигини киллэрбэтэҕинэ, эбэтэр истиэн баҕарбатаҕына, кинилэри утары туоһу буоллун диэн, тахсан иһэнгит, атаххыт быылын кытта тэбээн хаалларыҥ. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Дьүүл күнүгэр ол куоракка Содомнаах Гоморратааҕар

ордук ыарахан буолуоҕа*». ¹²Кинилэр баран дьону аньыыны биллинэргэ ынгырбыттара, ¹³дьонтон элбэх абааһыны үүрэн таһаарбыттара уонна үгүс ыарыһаҕы арыынан оҕунуохтаан үтүөрдүбүттэрэ.

Иоанн Сүрэхтээччи өлүүтэ

¹⁴Ирод** ыраахтааҕы Иисус туһунан истэн (Кини аата киэнник биллибитэ): «Ити Иоанн Сүрэхтээччи тиллэн араас дыктини онорон эрдэҕэ», — диэбитэ. ¹⁵Атыттар буоллаҕына бу Илия дииллэрэ, оттон сорохтор эмиэ былыргы пророктартан биирдэстэрин курдук пророк кэлбит дэһэллэрэ.

¹⁶Итинник кэпсэтэллэрин иһиттэҕинэ, Ирод: «Суох, ити Иоанн — мин моонньоох баһын быстарбыт киһим — тиллибит», — диирэ. ¹⁷Бу Ирод, ойох ылбыт дьахтарыттан, быраатын Филипп ойоҕуттан Иродиадаттан сылтаан, Иоанны тутгаран ылан, хаайыыга бырахтарбыта, ¹⁸тоҕо диэтэххэ, Иоанн кинини: «Быраатың ойоҕун ыларың сиэрэ суох быһыы», — диэн буйсара. ¹⁹Иродиада буоллаҕына Иоанна өстүйөн, кинини өлөрүүн баҕарара да, ол хайдах да кыаллыбат этэ. ²⁰Иоанн кырдыксыт, сибэтиэй киһи буоларын Ирод билэр буолан, киниттэн саллара, ол иһин кинини харыстыыра; Иоанн этэрин толорон Ирод элбэҕи онороро***, кини тылын-өһүн сөбүлээн истэрэ.

²¹Биирдэ Ирод төрөөбүт күнүн бэлиэтиир малааһыныгар үрдүк сололоох үдүмэрдэрин, сэриитин тойотторун уонна Галилея аҕа баһылыктарын ынгырбытыгар тоҕоостоох күн дьэ үүммүтэ. ²²Иродиада кыһа**** киирэн үнкүүлээн, Ирод уонна кини ыалдьыттарын санааларын таппыта, онон ыраахтааҕы кыыска: «Тугу да көрдөө — барытын биэриэм!» — диэн эрэннэритэ.

* ^{6:11} *Кырдыгы эһизэхэ этэбин: Дьүүл күнүгэр ол куоракка Содомнаах Гоморратааҕар ордук ыарахан буолуоҕа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** ^{6:14} *Ирод* — Ирод Антипа, Улуу Ирод уола.

*** ^{6:20} *Иоанн этэрин толорон Ирод элбэҕи онороро...* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иоанн этэрин иһиттэҕинэ, Ирод улаханлык симиттэрэ...»

**** ^{6:22} *Иродиада кыһа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кыһа Иродиада».

²³ Кини өссө андабайбыта: «Көрдөөбүккүн барытын, саарысты-бам агаарын кытта биэриэм».

²⁴ Кыыс тахсан ийэтиттэн: «Тугу көрдүүбүн?» – диэн ыйыппыта.

«Иоанн Сүрэхтээччи баһын», – диэбитэ ийэтэ.

²⁵ Кыыс сонно тута тиэтэйэ-саарайа ыраахтаабыга төттөрү киирбитэ: «Эн сибилегин Иоанн Сүрэхтээччи баһын бүлүүдэҕэ ууран миэхэ аҕалан биэриэххин баҕарабын».

²⁶ Ыраахтаабы курутуйбута эрээри, ыалдьыттарын иннигэр биэрбит андаҕарын кэһимээри, кыыска аккаастыан баҕарбатаҕа. ²⁷ Онон тус харабылын ынгыран ылан, Иоанн баһын аҕаларга соруудахтаан ыйыппыта. Харабыл киһитэ хаайыыга тийиэн, Иоанн моонньоох баһын быһан баран, ²⁸ бүлүүдэҕэ ууран, кыыска аҕалан туттарбыта, кыыс ону ийэтигэр биэрбитэ. ²⁹ Иоанн үөрэнээччилэрэ бу туһунан истэн, кэлэн кинини ылан, харайбытара.

Бис тыһыынча киһини аһатыы

³⁰ Апостоллар Иисуска төннөн кэлэн тугу гыммыттарын, дьону туохха үөрөспиттэрин кэпсээбиттэрэ. ³¹ «Бүөм сиргэ бэйэҕит эрэ барангыт сынньана түһүн», – диэбитэ Иисус. Дьон биир кэм кэлэ-бара турар буолан, кинилэр аһыыр да кыахтара суоҕа. ³² Онон онгочоҕо бэйэлэрэ эрэ олорон, ким да билбэтинэн иччитэх сиргэ устубуттара. ³³ Ол эрээри баран эрэллэрин көрөн, бэрт үгүс киһи кинилэри билэ охсубута; бары куораттан барытыттан сылдыар сатыы дьон кинилэри күөйэ сүүрэн иннилэригэр түһэн Киниэхэ үмүөрүспүттэрэ. ³⁴ Иисус онгочоттон тахсан, көй үгүс киһи мустубутун көрөн, маньыһыта суох барааннар курдуктарын иһин, аһыммыта, онон кинилэри элбэххэ үөрэтэн барбыта.

³⁵ Онтон, күн ырааппытыгар, үөрэнээччилэрэ кэлэн эппиттэрэ: «Бу иччитэх сир, күн да киһэрдэ, ³⁶ онон дьону ыталаа; чугастаабы дэриэбинэлэргэ, сэлиэнньэлэргэ баран аһыыр астарын атыыластыннар».

³⁷ «Эһиги кинилэргэ аста биэрин», – диэбитэ Иисус.

«Бараммыт, икки сүүс динарийга килиэп атыылаһан аҕалан, аһатыах бэйэбит дуу?» – дэһиспиттэрэ үөрэнээччилэрэ.

³⁸ «Эһиги төһө килиэптээххитий? – Иисус ыйыппыта. – Баран көрүн».

Төһө баарын көрөн баран, үөрэнээччилэр: «Биэс килиэби кытта икки балык баар», – диэбиттэрэ.

³⁹ Кини дьону күөх окко бөлөх-бөлөх ололорлоругар сооруйбута. ⁴⁰ Сүүстүү, биэс уоннуу буола-буола бары кэккэлэһэ ололорбуттара. ⁴¹ Иисус биэс килиэби кытта икки балыгы ылан баран, халлаан диэки көрөн туран Танараҕа махтаммыта уонна килиэби тоһутан үөрэнээччилэригэр, дьонго түнгэтин диэн, биэртэлээбитэ. Икки балыгы эмиэ барыларыгар үллэрбитэ. ⁴² Бары тото-хана аһабыттара. ⁴³ Ол кэннэ өссө ордубут килиэби кытта балыгы хомуйбуттара, уон икки толору тымтай буолбута. ⁴⁴ Манна барыта биэс тыһыынча кэринэ киһи аһабыта.

Уу устун хаамыы

⁴⁵ Сонно, Иисус дьону ыталыыр кэмигэр, үөрэнээччилэрин онгочоҕо олордон муора унуор баар Вифсаидаҕа ыппыта. ⁴⁶ Дьону ытан баран, Кини хайа үрдүгэр үгэ тахсыбыта.

⁴⁷ Киэһэ онгочо муора үөһүгэр тийбитэ. Бу кэмнэ Иисус кытылга соҕотох этэ. ⁴⁸ Үөрэнээччилэрэ уун-утары үрэр тыаллыын туруулаһан, сэниэлэрэ эстибитин көрөн, Кини халлаан суһуктуйууга муора устун хааман, кинилэргэ тийэн кэлбитэ, итиэннэ аһа барыан баҕарбыта. ⁴⁹ Кинилэр Иисус уу ньуурунан хааман иһэрин көрөннөр, сибиэн иһэр дии санаан, ханытаһа түспүттэрэ. ⁵⁰ Бары Кинини көрөн уолуйа куттамыттара.

«Уоскуйун: бу – Мин, куттаныман», – диэбитэ Иисус хапсабар. ⁵¹ Сонно, онголоругар киирээтин, тыал астан хаалбыта. Онуоха өссө ордук сөхпүттэрэ; ⁵² сүрэхтэрэ дьэбирэ бэрт буолан, Кини аҕыйах килиэбинэн үгүс киһини тоторбут дыкитин өйдүү иликтэрэ.

Геннисарекка ыарыһахтары үтүөрдүү

⁵³ Унуор туорааннар, Геннисарет сиригэр тийэн, кытылга тиксибиттэрэ. ⁵⁴ Онгочоттон тахсыбыттарыгар олохтоохтор Иисуһу билэ охсон, ⁵⁵ чугас эргин сирдэри тилийэ сүүрэ сылдьан, ыарыһах дьону тэллэхтэри Киниэхэ, ханна баарын истэ сылдьан, аҕалтаабытынан барбыттара. ⁵⁶ Иисус – дэриэбинэлэргэ,

куораттарга, уһаайбаларга – ханна да тиййбитин иһин, ыары-
 хахтары киэн, аһаҕас сиргэ сытыартыыллара уонна, мунҥ саа-
 тар, таһаһын тэллэҕин таарыйары көнүллүүрүгэр көрдөһөл-
 лөрө. Таарыйбыт дьон үтүөрэн иһэллэрэ.

Өбүгэлэр үгэстэрэ

7 Фарисейдар уонна хас да сокуонньут, Киниэхэ Иерусалим-
 тан кэлэннэр, ²Кини сорох үөрэнээччилэрэ килиэби «быр-
 тах» илиилэринэн, ол эбэтэр сууммакка эрэ, сииллэрин көрөн,
 сэмэлээбиттэрэ. (³Фарисейдар, эмиэ атын иудейдар курдук,
 өбүгэлэрин үгэстэрин тутуһан, илиини тонгоноххо диэри кичэ-
 йэн суунар сиэри-туому онгорон эрэ баран, аһыыллар этэ; ⁴ба-
 хаартан кэлэн баран эмиэ, ыраастаммакка эрэ, аһаабаттара;
 итиэннэ онтон да атын элбэх үгэстээх этилэр: чааскыларын,
 купсууннарын, алтан олгуйдарын уонна ыскаамыйаларын* суу-
 йар сиэри-туому тутуһаллара.)

⁵Фарисейдар уонна сокуонньуттар Иисустан ыйыппыттара:
 «Эн үөрэнээччилэрин өбүгэлэрбит үгэстэрин тутуспакка, тоҕо
 килиэби суумматах илиилэринэн сииллэрий?»

⁶Кини эппитэ: «Эһиги сирэй көрбөхтөр тускутунан Исаяя
 пророк Суруйууларга өтө көрөн сөпкө да эппит: „Бу дьон
 тылларыгар эрэ Миигин ытыктыыллар, сүрэхтэрэ Миигиттэн
 ыраах. ⁷Кинилэр Миэхэ сүгүрүйэллэрэ туох да туһата суох:
 үөрэтэллэрэ барыта – дьон ыйыыта-кэрдиитэ“ диэн.

⁸Эһиги Таһара кэриэһин хаалларанньыт, дьон үгэһин тутуһа-
 ҕыт, купсууннаргытын, чааскыларгытын сууһаҕыт, ити курдук
 онтон да атыны элбэҕи онороҕут**».

⁹Итиэннэ өссө эппитэ: «Бэйэ үгэһин тутуһаары, Таһара кэ-
 риэһин көтүрэри эһиги бэркэ сатыыгыт. ¹⁰Моисей „Ийэлээх
 аҕаһын ытыктаа“ уонна „Аҕатын, биитэр ийэтин үөҕээччи өлү-
 өхтээх“ диэн эппитэ. ¹¹Оттон эһиги буоллаҕына киһи аҕатыгар,
 биитэр ийэтигэр „Тугу эн миигиттэн туһаныхтааҕын корван

* ^{7:4} *Ыскаамыйаларын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу
 тыл суох.

** ^{7:8} *Купсууннаргытын, чааскыларгытын сууһаҕыт, ити курдук онтон да
 атыны элбэҕи онороҕут* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу
 тыллар суохтар.

(Тангараға бэлэх) буолла“ диэтэҕинэ, ¹² киниэхэ аҕатын-ийэтин туһугар тугу да ҕымматыгар көнүл биэрэҕит: ¹³ онон бэйэҕит үгэскитинэн эһиги Тангара тылын көтүрөҕит. Ити курдук атыны да онороргут элбэх».

Кинини туох киртитэрий?

¹⁴ Онтон мустубут дьону ыңыран ылан эппитэ: «Бары Миигин истин уонна бу этэрбин ырыҥалаан көрүң: ¹⁵ тастан туох да киирбитин иһин, кинини киртитэр кыаҕа суох; киһи сүрөҕиттэн тахсыбыт – ол кинини киртитэр. ¹⁶ Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!*

¹⁷ Иисус мустубут дьону хаалларан, дьыэҕэ киирбитигэр үөрэнээччилэрэ Киниттэн ити домох суолтатын ыйыппытара. «¹⁸ Эһиги эмиэ толкуйа суоххут дуу? – диэбитэ Иисус. – Кинини, тастан туох да киирбитин иһин, киртитэр кыаҕа суоҕун эһиги ама өйдөөбөккүт дуо? ¹⁹ Тастан туох киирбитэ киһи сүрөҕэр буолбакка, иһигэр киирэр уонна киэр таһаарыллар; онон ас барыта ыраас**».

²⁰ Итиэннэ салгыы эппитэ: «Киниттэн тахсар – кинини киртитэр, ²¹ тоҕо диэтэххэ, хара санаа, содур быһыы, көссүүлэһии, уоруу, өлөрүү киһи иһиттэн, сүрөҕиттэн, тахсар; ²² инсэ-обот, өһүөн, уодаһын, сирэйэ-хараҕа суох быһыыланыы, ордугурҕааһын, Тангараны холуннарыы, үрдүктүк сананыы, өйө суох быһыыланыы – ²³ бу куһаҕан барыта киһи иһиттэн тахсан кинини киртитэр».

Сирофиникия дьахтарын итэҕэлэ

²⁴ Иисус мантан тахсан, Тир уонна Сидон*** сирдэринэн барбыта. Түһэр дьыэтигэр киирэн баран, манна баарын ким да билиэн баҕарбатаҕа эрэри, кыайан кистэммэтэҕэ. ²⁵ Биир дьахтар (кини быртах тыынна буулаппыт кыыс оҕолооҕо), Иисус кэлбитин истэн, тийэн Кини иннигэр сөһүргэстии түспүтэ.

* 7:16 *Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 7:19 *Онон ас барыта ыраас* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «онон Кини аһы барытын ыраас диэбитэ».

*** 7:24 *Сидон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

²⁶ Бу Сирофиникияттан төрүттээх омук дьахтара этэ; кини: «Кыыспыттан абааһыны үүрэн таһаар», — диэн көрдөспүтэ.

²⁷ «Бастаан оҕолор тото аһаатыннар, кинилэр килиэптэрин ылан ыттарга быраҕар табыллыбат», — диэбитэ Иисус.

²⁸ «Оннук, Тойонуом, — дьахтар сөбүлэспитэ. — Ол эрэри, ыттар эмиэ остуол анныгар оҕолор тохпут тоорохойдоруттан сииллэр эбээт».

²⁹ Иисус эппитэ: «Чэ, бу тылын иһин дьиэҕэр төнүн. Абааһы кыыскыттан таҕыста». ³⁰ Дьахтар дьиэтигэр тийэн көрбүтэ, кыысчаана абааһыттан босхолонон, бэркэ холкутуйан оронугар сытара.

Тыла суох дьүлэйи үтүөрдүү

³¹ Онтон Иисус Тирдээх Сидон сириттэн тахсан*, Уон Куорат уобалаһынан Галилея муоратыгар барбыта. ³² Тыла суох дьүлэй киһини Иисуска илдэ кэлэн, киниэхэ илиитин уураыгар көрдөспүттэрэ. ³³ Иисус кинини туора сизтэн таһааран кулгааҕар сөмүйэтин укпуга, онтон тарбаҕар силлээн баран киһи тылын таарыйбыта; ³⁴ итиэннэ халлаан диэки көрөн туран, үөһэ тыынан баран: «Еффафа!» («Чөллөрүй!») — диэбитэ. ³⁵ Сонно тутта киһи кулгааҕа чөллөрүйэ түспүтэ, тыла өһүллэн, ыраас бэйэлээхтик сангарар буолбута. ³⁶ Иисус, мань кимиэхэ да кэпсээбэттэрин курдук, кытаанахтык сэрэппитэ, ол эрэри төһөнөн боборо да, соччонон өссө ордук сураҕы тарҕатар этилэр. ³⁷ «Тугу барытын бэркэ сатыыр, — диэн дьон сөҕөрө. — Дьүлэйдэри истэр гынар, тыла суохтары сангардар!»

Түөрт тыһыынча киһини аһаты

8 Ол күннэргэ бэрт элбэх киһи мунһустан баран аһыыр ас-тара суоҕун иһин, Иисус үөрэнээччилэрин ыңыран ылбыта. «² Дьону аһынабын, — диэбитэ Кини. — Миигин кытары бииргэ сылдыбыттара хайыы-үйэ үс хонно; аһахтарын иһин, туохтара да суох. ³ Дьиэлэригэр аччык ыттахпына, аны суолга сэниэлэрэ быстыа. Сорохторо бэрт ыраахтан кэлбиттэр».

⁴ Үөрэнээччилэрэ: «Манна, иччитэх сиргэ, хантан килиэп булан кинилэр аһатабытый?» — дэспиттэрэ.

* ^{7:31} Тирдээх Сидон сириттэн тахсан — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тиртэн төннөн Сидон сиринэн ааспыта».

⁵ «Эниги төһө килиэптээххитий?» – Кини ыйыппыта.

«Сэттэ», – диэбиттэрэ.

⁶ Иисус мустубут дьону сиргэ олордон баран, сэттэ килиэби ылан Тангараҕа махаммыта, уонна тоһуталаан үөрэнээччилэригэр биэрбитэ; кинилэр ону олорор дьонно түгэппиттэрэ. ⁷ Кинилэргэ өссө аҕыйах балык баара; ону Кини алҕаан баран, эмиэ үөрэнээччилэригэр биэрэн дьонно үллэртэрбитэ. ⁸ Бары тотуохтарыгар диэри аһаабыттара; ордубут аһы хомуйбуттара сэттэ улахан корзина буолбута. ⁹ Манна барыта түөрт тыһыынча кэринэ киһи аһаабыта. Онтон Кини дьону дьыэлэригэр ыталаат, ¹⁰ сонно онго чоҕо олорон, үөрэнээччилэрин кытта Далмануфа сиригэр устубута.

Дьикти бэлиэни эрэйи

¹¹ Онно Киниэхэ фарисейдар кэлэн мөккүһэн барбыттара. Кинилэр Иисуһу тургутан көрөн, халлаантан дьикти бэлиэтэ көрдөр диэн модьуйаллара. ¹² Иисус ыараханлык өрө тыһыан баран эппитэ: «Бу көлүөнэ дьикти бэлиэни тоҕо эрэйэрий? Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: бу дьонно дьикти бэлиэ көрдөрүлүө суоҕа». ¹³ Итиэннэ кинилэртэн араҕан, эмиэ онго чоҕо олорон унуор туораабыта.

Фарисейдар уонна Ирод аһытыылара

¹⁴ Үөрэнээччилэрэ килиэп ылалларын умнан барбыт этилэр – онголоругар биир эрэ килиэптээхтэрэ. ¹⁵ «Көрүҥ, фарисейдар уонна Ирод аһытыыларыттан сэрэнэр буолун», – диэбитэ Иисус.

¹⁶ Үөрэнээччилэрэ бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Ити килиэппит суоҕун иһин этэр», – дэспиттэрэ.

¹⁷ Ону билэн, Иисус: «Тоҕо килиэп ылбатахпыт дэһэбит? – диэбитэ. – Өссө даҕаны ырынгалыы, өйдүү иликкит дуо? Сүрэххит дьэбирэ кэм да аһа илик дуу? ¹⁸ Харахтаах эрэри көрбөккүт, кулгаахтаах эрэри истибэккит дуу? Уонна умуннугут дуо, ¹⁹ Мин биэс килиэби биэс тыһыынча киһиэхэ үллэрбитим кэннэ, эниги хас тымтайы толору хомуйбуккутуй?»

«Уон иккени», – диэбиттэрэ.

²⁰ «Оттон сэттэ килиэби түөрт тыһыынча киһиэхэ үллэрбиппэр ордугун хас корзинаны хомуйбуккутуй?»

«Сэттэни», – дэспиттэрэ.

²¹ «Уонна баран өйдүү иликкит дуо?» – диэбитэ Иисус.

Вифсаидаға хараға суоџу үтүөрдүү

²² Вифсаидаға кэлбиттэрэ. Онно Киниэхэ хараға суох киһини аҕалан «таарый» диэн көрдөспүттэрэ. ²³ Кини хараға суоџу сиэтэн дэриэбинэ таһыгар таһаарбыта уонна хараҕын силинэн илитэн баран, илиитинэн саба туппута. «Тугу эмэ көрөџүн дуо?» – Иисус ыйыппыта.

²⁴ «Мас курдук барыгнанан ааһар дьону көрөбүн!» – диэбитэ хараға суох киһи.

²⁵ Иисус икки илиитинэн өссө төгүл кини харахтарын саба туппутугар киһи үтүөрэн тугу барытын дьэнкэтик көрөр буолбута.

²⁶ «Дэриэбинэҕэ кииримэ уонна онно кимиэхэ да кэпсээмэ*», – диэн Иисус кинини сэрэтэн ыйыппыта.

«Эн Христоскун»

²⁷ Иисус үөрэнээччилэриниин Филипп Кесариятын дэриэбинэлэригэр барбыттара. Айаннаан иһэн аара Кини үөрэнээччилэриттэн:

«Дьон Миигин ким дииллэрий?» – диэн ыйыппыта.

²⁸ «Сорох Иоанн Сүрэхтээччи диир, – диэбиттэрэ. – Сорох Илия, сорох пророктартан биирдэстэрэ буолуо диир».

²⁹ «Оттон эһиги Миигин ким дии саныгыгытый?» – диэбитэ Иисус.

«Эн Христоскун», – диэн хоруйдаабыта Петр. ³⁰ Иисус кимиэхэ да бу туһунан этимэн диэн сэрэппитэ.

Иисус Христос өлөн баран тиллиэхтээџин төлкөлүүр

³¹ Кини үөрэнээччилэригэр Киһи Уола элбэх эрэйи-мунгу көрүөхтээџин, аҕа баһылыктар, архиерейдар уонна сокуонньуттар Кинини туора көрөн өлөрүөхтээхтэрин, ол кэнниттэн үһүс күнүгэр тиллиэхтээџин туһунан кэпсээбитэ. ³² Маны барытын аһаҕастык эппитэ. Онуоха Петр Кинини туспа ынгыран ылан утары этэн, бопсон барбыта. ³³ Иисус эргиллэн үөрэнээччилэрин диэки көрөн баран, Петрга кытаанахтык эппитэ: «Киэр буол Миигиттэн, сатана! Эн Тангара туһун буолбакка, киһи туһун саныгыгын».

* 8:26 Уонна онно кимиэхэ да кэпсээмэ – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Иисус Христос туһугар барытыттан аккаастаныы

³⁴ Ол кэnnэ үөрэнээччилэрин кытта бииргэ норуоту ынгыран ылан эппитэ: «Ким Миигин батыһыан баҕарар, ол бэйэтиттэн аккаастаннын уонна кириэһин ылан Миигин батыстын. ³⁵ Ким олоҕун быыһыан баҕарбыт – олоҕун сүтэриэҕэ; ким Мин туспар уонна Евангелие туһугар олоҕун сүтэрбит – олоҕун быыһааҕа. ³⁶ Киһи олоҕун алдьатан туран аан дойдуну баһылаабыта киниэхэ туох туһалаах буолуой? ³⁷ Киһи бэйэтин олоҕун тугунан толуйан ылыай? ³⁸ Бу билинги аньыылаах, содур көлүөнэ иннигэр Миигиттэн уонна Мин тылларбыттан саппыт киниттэн Киһи Уола, Аҕатын килбиэннээх сырдыгынан сыдьаайан сибэтиэй Аанньаллардыын эргиллэн кэллэбинэ, эмиэ саатыаҕа».

9 Иисус эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: бу манна турааччылартан сорохторо, өлөр өлүү амтанын билбэккэ да сылдьан, Таңара Саарыстыбата улуу күүстээхтик кэлбитин көрүүхтэрэ».

Дьүһүн уларыһыы

² Алта күн буолан баран Иисус Петры, Иаковы уонна Иоанны илдэ үрдүк хайаҕа ыттыбыта; онно кинилэртэн ураты атын ким да суоҕа. Кини үөрэнээччилэрин иннилэригэр туран дьүһүнэ уларыһан хаалбыта, ³ таңаһа, сир үрдүгэр хайа да бэйэлээх таңас туртатааччы кыайан туртаппатын курдук, килбэннэс, кылбаа маҕан буолбута. ⁴ Онтон кинилэргэ Илиялаах Моисей көстөн кэлэн Иисустуун кэпсэппиттэрэ.

⁵ «Равви, манна сылдьарбыт үчүгэй даҕаны! – диэбитэ Петр Иисуска. – Биһиги үс отууну тутуохпут: Эйиэхэ бири, Моисейга бири, Илияҕа эмиэ бири». ⁶ Куттаммыттара бэрдиттэн, тугу да этиэн булбакка, кини итинник эппитэ.

⁷ Онтон кинилэргэ былыт сыдьаайбыта, ол быыһыттан: «Бу баар – Мин Тапталлаах Уолум, Кинини истин!» – диир саҕа сатараабыта.

⁸ Эмискэ тулаларын көрүммүттэрэ: тастарыгар Иисустан ураты атын ким да суоҕа.

⁹ Хайаттан түһэн истэхтэринэ, Иисус, Киһи Уола өлбүттэртэн тиллиэр диэри, тугу көрбүттэрин кимиэхэ да кэпсээбэттэрин

курдук кытаанахтык сэрэппитэ. ¹⁰ Кинилэр, ону ылыммытгара эрээри: «„Өлбүттэртэн тиллэр“ диэн туох баҕайыный?» – дэһэ испиттэрэ. ¹¹ Итиэннэ Киниттэн: «Сокуонньуттар тоҕо Илия инники кэлиэхтээх дииллэрий?» – диэн ыйыппытгара.

«¹² Кырдык, Илия урут кэлэн барытын бэлэмниэхтээх, – диэбитэ Кини. – Оттон Кини Уола, Суруйууларга этиллибитин курдук, элбэх эрэи көрүүхтээх, атаҕастаныахтаах. ¹³ Ол эрээри Мин эһиэхэ этэбин: Илия хайыы-үйэ кэлбитэ эрээри, кинини таптаабыттарынан дыһайбытгара. Суруйууларга кини туһунан итинник этиллэр».

Быртаһ тыынҥа буулаптыт уолу үтүөрдүү

¹⁴ Иисус үөрэнээччилэригэр төннөн кэлэн көрбүтэ*: тулаларыгар кини бөҕө мустубут этэ; сокуонньуттар кинилэри кытта мөккүһэ тураллара. ¹⁵ Иисуһу көрөн дыктиргээбит дьон Кинини эбэрдэлии сүүрэн кэлбиттэрэ.

¹⁶ «Туох туһунан кинилэри кытта мөккүһэбитий?» – диэн ыйыппыта Иисус үөрэнээччилэриттэн.

¹⁷ Мустубут дьон быһыһтан биир кини хоруйдаабыта: «Үөрэтээччи! Мин быртаһ тыынҥа буулаптыт тыла суох уолбун Эһиэхэ аҕалбытым. ¹⁸ Оҕобун абааһы ханна хам ылла да, сонно охторон түһэрэр. Оччоҕо оҕом, айабыттан күүгэн алла-алла, тийһин хабырынар, чиккэччи тартарар. Үөрэнээччилэргиттэн тыны үүрэн таһаарын диэн көрдөспүтүм да, кыайбатылар».

¹⁹ «Оо, итэҕэлэ суох көлүөнэ! – диэбитэ Иисус кинилэргэ. – Хаһаанҥа диэри эһигини кытта сылдыабын? Хаһаанҥа диэри эһигини тулуйабын? Кинини Миэхэ аҕалын».

²⁰ Уолу аҕалбытгара. Быртаһ тыын буулаабыт уола, Иисуһу көрөөт да, тартаран барбыта, сиргэ охтон түһэн, айабыттан күүгэн алла-алла, төкүнүйэ сылдыбыта.

²¹ «Манньык буолбута төһө өр буолла?» – Иисус уол аҕатыттан ыйыппыта.

«Олох кыра эрдэбиттэн, – диэбитэ аҕата. – ²² Оҕобун өлөрөөрү, элбэх төгүл ууга да, уокка да түһэрэ сатаабыта; Эн тугу эмэ кыайан оноруох буоллаххына, биһигини аһын, көмөлөс».

* 9:14 *Үөрэнээччилэригэр төннөн кэлэн көрбүтэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үөрэнээччилэргэ төннөн кэлэн көрбүттэрэ».

²³ Иисус киниэхэ эппитэ: «Итэбэйэр кыхахтаах буоллаххына*, итэбэйээччигэ туох барыта кыаллар».

²⁴ Сонно уол аҕата харабыттан уу-хаар баһан туран: «Итэбэйэбин, Тойонуом!** – диэн санга аллайбыта. – Итэбэйэрбэр көмөлөс!»

²⁵ Иисус дьон саба сырсаан иһэллэрин көрөн, быртах тыны боппута: «Тыла суох дьүлэй тын! Эйиэхэ этэбин: киниттэн табыс уонна хаһан да киниэхэ киirimэ!»

²⁶ Биртах тын үөгүлээн баран, уолу күүскэ титирэстэппитинэн, тахсан барбыта. Уол өлбүт курдук буолан хаалбыта, ону көрөн үгүстэр: «Өллө», – дэспиттэрэ. ²⁷ Иисус уолу илииттэн ылан өрө тарпытыгар, уол туран кэлбитэ.

²⁸ Кини дьиэбэ киирбитигэр үөрэнээччилэрэ атын ким да суоҕар: «Биһиги биртах тыны киниттэн тоҕо кыайан үүрэн таһаарбатахпытый?» – диэн ыйыппытара.

²⁹ «Абааһы ити бийһин ууһун мэлииппэ уонна пост*** эрэ күүһүнэн үүрүөххэ сөп», – диэбитэ Иисус.

Иисус Христос өлөн баран тиллэрин өссө биирдэ этэр

³⁰ Мантан тахсан Галилея сиринэн барбытара; Иисус бу сирин ким да билбэтинэн ааһыан баҕарбыта: ³¹ Кини үөрэнээччилэрин үөрэтэ-өйдөтө – Киһи Уола дьон илиитигэр бэриллиэхтээҕин, Кинини өлөрүөхтээхтэрин, ол эрэри Кини өлөн баран үһүс күнүгэр тиллиэхтээҕин кэпси – испитэ. ³² Бу кэпсиинин өйдөөбөтөхтөрө эрэри, ыйытыахтарын дьулайбытара.

Ким саамай улаханый?

³³ Иисус Капернаумна кэлбитэ. Дьиэбэ киирэн баран: «Аара суолга ити тугу кэпсэппиккитый?» – диэн ыйыппыта. ³⁴ Үөрэнээччилэрэ сангарбатахтара. Кинилэр аара бэйэлэрин икки ардыларыгар хайалара саамай улаханый быһаарса испиттэрэ.

* 9:23 *Итэбэйэр кыхахтаах буоллаххына* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тугу эмэ кыайан оноруох буоллаххына диэн ол тугуй?»

** 9:24 *Уу-хаар баһан туран: Итэбэйэбин, Тойонуом!* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 9:29 *Уонна пост* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³⁵ Иисус олорунан баран, Уон Иккиэлэрин ынгыран ылбыта: «Ким бастакы буолуон баҕарар, ол барыларыттан бүтэник буоллун, барыларыгар чаҕар буоллун».

³⁶ Оттон оҕону ылан ортолоругар туруорбута уонна, кууһан баран, кинилэргэ эппитэ: ³⁷ «Ким маннык оҕолортон биирдэстэрин Мин аатым туһугар ылынар — ол Миигин ылынар; оттон ким Миигин ылынар — ол Миигин буолбатах, Миигин Ыппыты ылынар».

Ким биһигини утарбат — ол биһиги диэки

³⁸ «Үөрэтээччи! — диэбитэ Иоанн. — Биһиги Эн ааккынан абааһылары үүрэн таһаарар киһини көрдүбүт. Кини биһигини кытта бииргэ сылдыбат, ол иһин үүрэрин боптубут».

³⁹ Иисус эппитэ: «Киниэхэ мэхэйдээмэн. Мин ааппынан дыктини онорор киһи Миигин холуннара охсор кыаҕа суох. ⁴⁰ Ким эһигини утарбат — ол эһиги диэки. ⁴¹ Ким эһиэхэ, Христос үөрэнээччилэринэбит диэн, Мин аатым туһугар биир хончоҕор ууну иһэрдибит — ол, кырдыгы эһиэхэ этэбин, ылыахтаах наҕараадатыттан матыа суоҕа.

Аньыга уккуйуу

⁴² Оттон ким эмэ Миигин итэҕэйэр бу кыралартан биирдэрин даҕаны аньыга уккуйар буоллаҕына — киниэхэ моонньугар суоруна тааһын баайан баран, муораҕа бырахпыттара быдан ордук буолуо этэ. ⁴³⁻⁴⁴ Илиинг эйигин аньыга угуйар буоллаҕына, илиигин быһан ылан киэр бырах: үөнэ да өлбөт, төлөнө да сөбүрүйбэт* гееннаҕа, умуллубат уокка, икки илиилээх быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо бодон буолан киирбитинг ордук. ⁴⁵⁻⁴⁶ Атаҕын эйигин аньыга угуйар буоллаҕына, атаххын быһан ылан киэр бырах: үөнэ да өлбөт, төлөнө да сөбүрүйбэт гееннаҕа, умуллубат уокка, икки атахтаах быраҕыллыан кэриэтэ, Олоххо доҕолон киирбитинг ордук. ⁴⁷⁻⁴⁸ Хараҕын эйигин аньыга угуйар буоллаҕына, хараххын онгон ыл: үөнэ да өлбөт, төлөнө да сөбүрүйбэт уоттаах** гееннаҕа икки харахтаах

* 9:43-44, 46 *Үөнэ да өлбөт, төлөнө да сөбүрүйбэт* — сорох былгыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 9:47-48 *Уоттаах* — сорох былгыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

бырағыллыан кэриэтэ, Танара Саарыстыбатыгар агаар харахтаах киирбитинг ордук.

⁴⁹ Ханнык баҕарар киһи уотунан ыраастаныаҕа, ханнык баҕарар сиэртибэ тууһунан тууһаныаҕа*.

⁵⁰ Туус – үтүө ас; ол эрээри аһыта аастаҕына, ону тугунан төннөрүүххүтүй? Искитигэр туустаах, бэйэ-бэйэҕитин кытта эйэлээх буолун**».

Арахсыы туһунан

10 Иисус мантан тахсан, Иордан унуоргу энээринэн Иудея сиригэр кэлбитэ. Киниэхэ эмиэ дьон мустубута, Кини, үгэһинэн, ол дьону үөрэппитэ.

² Фарисейдар кэлэн Кинини холоон көрөн: «Эр киһи ойо-буттан арахсара көнүллэнэр дуо?» – диэн ыйыппыттара.

³ «Оттон Моисей эһиэхэ тугу ыйбытай?» – диэбитэ Иисус.

⁴ «Моисей дьахтарга арахсар суругу биэрэн баран, арахсары көнүллээбитэ», – диэн хоруйдаабыттара.

⁵ Иисус эппитэ: «Эһиги сүрэххит дьэбирин иһин, кини эһиэхэ итини көнүллээбитэ. ⁶ Аан бастакыттан, аан дойду айыллыаҕыттан, Танара эр киһини уонна дьахтары айбыта. ⁷ Онон „киһи ийэлээх-аҕатын хаалларан ⁸ ойоҕор холбоһуо***, оччоҕо иккиэн биир эт-хаан буолуохтара“, ол аата кинилэр аны икки аңы буолбатахтар – иккиэн биир буолаллар. ⁹ Онон Танара холбообутун киһи араарбатын».

¹⁰ Үөрэнээччилэр, дьиэҕэ киирэн баран, бу туһунан өссө биирдэ ыйыппыттара. «¹¹ Ойо-буттан арахсан атын дьахтары ойох ылар киһи – көссүүлэхэр, – диэбитэ Иисус. – ¹² Дьахтар эмиэ, эриттэн арахсан атын киһиэхэ эргэ тахсар буоллаҕына – көссүүлэхэр».

* ^{9:49} Ханнык баҕарар сиэртибэ тууһунан тууһаныаҕа – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар. Былыр Иудеяҕа Танараҕа сиэртибэлиир астарын, ырааһырдын диэн, тууһуур этилэр.

** ^{9:50} Искитигэр туустаах буолун – «бэйэ-бэйэҕитин кытта доҕордуу буолун» диэн суолталаах грек тылын сомоҕо домоҕо.

*** ^{10:8} Ойобунуун холбоһуо – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Иисус Христос уонна кыра оҕолор

¹³Таарыйдын диэн Киниэхэ кыра оҕолору аҕалтаабыттарынын, үөрэнээччилэрэ чугаһаппатахтара*. ¹⁴Иисус ону көрөн, абаран эппитэ: «Оҕолору Миэхэ аһардын, кинилэр Миэхэ кэллэлэрин мэхэйдээмэн: Тангара Саарыстыбатыгар манныктар киирэллэр. ¹⁵Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Тангара Саарыстыбатын оҕо курдук ылымматах киһи онно кириэ суоҕа». ¹⁶Уонна оҕолору кууһан ылан баран, илиитин ууран туран алҕаабыта.

Эдэр баай

¹⁷Иисус суол устун баран эрдэҕинэ, биир киһи сүүрэн кэлэн Кини иннигэр сөһүргэстии түспүтэ: «Үтүө Үөрэтээччи! Бараммат олоххо тиксэр туһугар, мин тугу гыныахтаахпыный?»

¹⁸Иисус эппитэ: «Эн Миигин тоҕо үтүө диэн ааттыгыный? Тангараттан ураты үтүө ким да суох. ¹⁹„Көссүүлэһимэ, өлөрүмэ, уорума, сымыйанан туоһулаама, албыннаама, ийэлээх-аҕабын ытыктаа“ диэн кэриэстэри эн билэҕин».

²⁰Киһи эппитэ: «Үөрэтээччи, мин итини барытын оҕо эрдэхпиттэн тутуһабын».

²¹Иисус кинини таптыы көрбүтэ. «Биир эйиэхэ тийбэт, — диэбитэ Кини. — Баран туох баардааххын барытын атыылаан дыдангыларга түнгэт, оччоҕо Халлаанга баайдаах буолуон; итиэннэ кэлэн кириэскин ылан** Миигин батыс».

²²Киһи бу тылтан санныйан, сирэйэ-хараҕа өһөн баран хаалбыта; кини олус баай этэ.

²³Иисус, тулатын эргиччи көрөн баран, үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Баай дьон Тангара Саарыстыбатыгар киирэллэрэ хайдахтаах ыараханы!»

²⁴Үөрэнээччилэрэ Кини эппитин дьулайы истибиттэрэ. «Оҕолоор! Баайдарыгар эрэнэр дьон Тангара Саарыстыбатыгар

* 10:13 *Чугаһаппатахтара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сэмэлээбиттэрэ».

** 10:21 *Кириэскин ылан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

кирэллэрэ хайдахтаах ыараханый!* – Иисус хатылаан эппитэ. –
²⁵ Баай киһи Тангара Саарыстыбатыгар киирэринээбэр, тэбиэн
 иннэ үүтүнэн дөбөнгүк ааһыаба».

²⁶ Үөрэнээччилэр бэркиһээн: «Оччоҕо ким кыайан быыһа-
 нарый?» – дэһиспиттэрэ.

²⁷ Иисус кинилэр диэки көрөн баран эппитэ: «Ол дьонго
 кыаллыбат – Тангараба кыаллар. Тангара кыайбатаба диэн
 суох».

***Иисус Христуу батыспыт дьону
 туох наһараада күүтэрий?***

²⁸ Петр Киниэхэ эппитэ: «Биһиги тугу барытын бырабан ту-
 ран, Эйигин батыспыпыт».

²⁹ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – Мин тус-
 пар уонна Евангелие туһугар дьиэлэрин, убайдарын-быраатта-
 рын, эдьийдэрин-балыстарын, ийэлэрин-аҕаларын, оҕолорун,
 эбэтэр сирдэрин хаалларбыттар ³⁰ билигин, бу кэмгэ, үүрүллэ
 да сылдьан, сүүс төгүл элбэх дьиэни, убайы-бырааты, аҕаһы-ба-
 лыһы, ийэни, оҕону уонна сири булуохтара, онтон кэлэр Үйэбэ
 бараммат олоххо тиксиэхтэрэ. ³¹ Үгүс бастакылар кэнники буо-
 луохтара, кэнникилэр бастакы буолуохтара».

***Иисус Христос өлөн баран тиллиэхтээбин
 үсүһүн этэр***

³² Кинилэр Иерусалимнаан испиттэрэ: Иисус иннилэри-
 гэр иһэрэ, үөрэнээччилэрэ ытырыктата саныыллара, кэн-
 ниттэн батыһан иһэн дьулайа, куттана испиттэрэ. Кини Уон
 Иккиэлэрин эмиэ ыныран ылан, иннигэр туох күүтэрин кэп-
 сээбитэ: «³³ Дьэ, бу Иерусалимнаан иһэбит. Киһи Уолун ар-
 хиерейдарга уонна сокуонньуттарга туттардахтарына, Кини-
 ни өлөрөргө ууран Тангараны билбэт омуктарга биэриэхтэрэ;
³⁴ оччоҕо Кинини күлүү-элэк онгостон, силлээн, кырбаан-
 сынньан баран, өлөрүөхтэрэ, ол гынан баран үһүс күнүгэр
 Кини тиллиэбэ».

* 10:24 *Баайдарыгар эрэнэр дьон Тангара Саарыстыбатыгар кирэллэрэ хай-
 дахтаах ыараханый!* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Танга-
 ра Саарыстыбатыгар киирэр хайдахтаах ыараханый!»

Иаковтаах Иоанн көрдөхүүлэрэ

³⁵ Киниэхэ Зеведей уолаттара Иаковтаах Иоанн кэлэн эппит-тэрэ: «Үөрэтээччи! Биһиги Эйигиттэн көрдөхүүлээхпит, ону толоруоххун баҕарабыт».

³⁶ «Тугу толоруоххун баҕараҕытый?» — диэбитэ Кини.

³⁷ «Эн албан аатырдаххына, биирбитин Бэйэн унга өттүгэр, иккиспитин ханас өттүгэр олоордоор», — диэбиттэрэ.

³⁸ «Тугу көрдөхөргүтүн бэйэҕит да билбэккит, — Иисус хоруйдаабыта. — Мин иһэр иһиппиттэн кыайан иһиэххит, Мин сүрэхтэнэрбинэн кыайан сүрэхтэниэххит дуо?»

³⁹ «Кыайыахпыт», — дэспиттэрэ.

Иисус эппитэ: «Мин иһэр иһиппиттэн иһиэххит, Мин сүрэхтэнэрбинэн сүрэхтэниэххит, ⁴⁰ ол эрээри Мин унга биитэр ханас өттүбэр ким олоорорун Бэйэм быһаарбаппын: кимиэхэ бэлэмнэммит, ол олоуроҕа».

⁴¹ Маны истэн атын уон үөрэнээччи Иаковтаах Иоаннга абарбыттара. ⁴² Иисус барыларын бииргэ ыңыран ылан эппитэ: «Бары норуоттарга бас-көс дэтэр дьонноро баһылыылларын, үрдүк сололоохторо тойоргуулларын эһиги билэҕит. ⁴³ Оттон эһиэхэ оннук буолбатын: ким эһиги ортобутугар улахангыт буолуон баҕарбыт — эһиэхэ чаҕар буоллун; ⁴⁴ ким эһиги ортобутугар бастакыгыт буолуон баҕарбыт — барыгытыгар кулут буоллун. ⁴⁵ Киһи Уола эмиэ Бэйэтигэр туһалатаары кэлбэтэҕэ, Бэйэтэ туһалаары, олоҕун бар дьон туһугар толук биэрээри, кэлбитэ».

Хараҕа суох Вартимейы үтүөрдүү

⁴⁶ Иерихонга киирбиттэрэ. Кини үөрэнээччилэрин уонна да атын элбэх дьону кытта Иерихонтан тахсан истэҕинэ, Тимей уола Вартимей, хараҕа суох умнаһыт, суол кытыытыгар олооро. ⁴⁷ Аттынан Иисус Назорей ааһан иһэрин истэн, Кини: «Давид Уола! Иисус! Миигин абыраа!» — диэн үөгүлээбитэ.

⁴⁸ Үгүстэр кинини саба саңара сатаабыттара да, Вартимей өс-сө күүскэ үөгүлээбитэ: «Давид Уола! Миигин абыраа!»

⁴⁹ Иисус тохтоон, кинини ыңыралларыгар соруйбута. Хараҕа суох киһини ыңыран: «Куттаныма, тур, эйигин ыңыра!» — диэбиттэрэ. ⁵⁰ Киһи, сонун устан быраҕаат, туран Иисуска кэлбитэ.

⁵¹ «Тугу көрдөхүөххун баҕараҕын?» — диэн ыйыппыта Иисус.

Хараҕа суох киһи эппитэ: «Раввунни! Мин көрөр буолуохпун баҕарабын».

⁵² «Чэ, бар, итэҕэлинг эйигин быыһаата», — диэбитэ Иисус. Сонно Вартимей хараҕынан көрөр буолан, суол устун Кинини батыһан барбыта.

Иерусалимга кирии

11 Иерусалим чугаһынааҕы Виффагиялаах Вифанияҕа, Елеон хайатыгар чугаһаан иһэн, Иисус икки үөрэнээччитин инники ыппыта: «² Бу иннигитигэр баар дэриэбинэҕэ тийин; онно киирээккитин кытта, ким да миинэ илик осела бааллан турар буолуоҕа, ону сүөрэн манна аҕалыҥ. ³ Ким эмэ бу тугу гынаҕыт диэн ыйыттаҕына, эһиги „Тойоммут наадыар, сотору төннөрүөҕэ“ диэн хоруйдаарын».

⁴ Үөрэнээччилэр биир быстах туора уулуссаҕа тийэн, олбуор ааныгар осел оҕото баайыллан турарын булан, быатын сүөрбүттэрэ. ⁵ Онно турар сорох дьон ыйыппыттар: «Бу тугу гынаҕыт? Осел оҕотун тоҕо сүөрэҕит?» ⁶ Кинилэр Иисус эппитин курдук хоруйдаабыттарыгар анараангылар көнүллээн ыппыттар. ⁷ Оселу илдэ кэлэн, үрдүгэр таҥастарын уурбуттара. Иисус оселу мииммитэ. ⁸ Үгүстэр суолга таҥастарын тэлгииллэрэ, сорохтор үүнэн турар мас лабааларын быһан ылан уураллара. ⁹ Иисуһу инниттэн-кэнниттэн арыаллаан иһээччилэр хаһытаһа испиттэрэ: «Осанна! Айыы Тойон аатыгар Кэлэн Иһээччи алгыстаах! ¹⁰ Аҕабыт Давид кэлэн иһэр Саарыстыбата алгыстаах! Осанна мэнэ халлаанга!»

¹¹ Иисус Иерусалимга кэлэн, Танара Дьэтигэр киирбитэ. Кини, барытын сирийэн көрөн баран, күн киэһэрэн, Уон Иккиэлэрин кытта Вифанияҕа барбыта.

Смоковницаны кырааһын

¹² Нөнгүө күнүгэр, Вифанияттан тахсыбыттарыгар, Кини ачыктаан кэлбитэ; ¹³ хойуу сэбирдэхтээх смоковница турарын ыраахтан көрөн, биир эмэ отону булаайамый диэн, чугаһаан кэлбитэ даҕаны, смоква хомуллар кэмэ илик буолан, сэбирдэхтэн биир да отону булбатаҕа. ¹⁴ Иисус маска туһаайан: «Аны үйэ-саас тухары ким даҕаны эн отонгун сизэбэтин!» — диэбитэ. Бу эппитин үөрэнээччилэрэ истибиттэрэ.

Тагара Дьэтиттэн атыһыттары үүрүү

¹⁵ Иерусалимга кэлбиттэрэ. Иисус, Тагара Дьэтигэр киирэн, атыһыттары да, атыһаааччылары да үүртэлээн таһаарбыта, харчы уларытааччылар остуолларын, холууп атыһааччылар ыскаамыйаларын түннэритэ анньыталаабыта, ¹⁶ Тагара Дьэтин иһинэн ким да тугу да тутан аһарын көнгүллээбэтэбэ. ¹⁷ Итиэннэ үөрэтэригэр эппитэ: «„Мин Дьэиэм бары норуоттар үнэр дьэилэринэн ааттаныа“ диэн суруллубатаҕа этэ дуо? Ону эһиги ороспуйдар ордуулара онорбуккут».

¹⁸ Сокуонньуттар уонна архиерейдар маньы истэн, Кинини хайдах эмэ гынан өлөрөр ньыманы көрдөөбүттэрэ; ол эрээри норуот бүтүүнэ Кини үөрэтэр үөрэбин сөбөрүн иһин, кинилэр Иисустан куттанар этилэр.

¹⁹ Киэхэ буолбутугар Кини үөрэнээччилэрин кытта куораттан тахсан барбыта.

Куура хаптыт смоковница

²⁰ Сарсыарда эрдэ били смоковница аттынан аһан иһэн көрбүттэрэ, мас силиһигэр тийэ хатан хаалбыт этэ. ²¹ Петр, бэбэһээнгини өйдөөн кэлээт, Киниэхэ: «Равви! Көр эрэ, Эн кырабыт маһын хатан хаалбыт», — диэбитэ.

²² Иисус итиннэ хоруйдаан кинилэргэ эппитэ: «Эһиги Тагараны итэбэйэр буолунг. ²³ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, ким бу хайаны, көтөбүллэн тахсан муораҕа түс дии туран, эппитим туолуо диэн ис сүрэбиттэн, кыратык да саарбахтаабакка, итэбэйэр буоллабына, тугу эппитэ туолуо. ²⁴ Ол иһин эһиэхэ этэбин: Тагараҕа үнэргитигэр, тугу да көрдөспүккүт иһин, ыһахпыт* диэн итэбэйэн туран көрдөһүң, оччоҕо көрдөспүккүт барыта эһиэхэ бэриллэбэ. ²⁵ Уонна үнэ туран, кимиэхэ эмэ хоргута саныырдаах буоллаххытына, кинини бырастыгыны, оччоҕо эһиги Халлааннааҕы Аҕаҕыт эмиэ эһиги аһыгытын-буруйгутун бырастыгыныаҕа. ²⁶ Оттон бырастыгы гыммат буоллаххытына, Халлааннааҕы Аҕаҕыт эмиэ эһиги аһыгытын-буруйгутун бырастыгыныа суоҕа»**.

* 11:24 *Ыһахпыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ыһыбыт».

** 11:22-26 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

Иисус Христос быраабын туһунан ыйытыы

²⁷ Онтон эмиэ Иерусалимга кэлбиттэрэ. Иисус Таңара Дьэитигэр сырыттабына, архиерейдар, сокуонньуттар уонна аҕа баһылыктар Киниэхэ кэлэн: ²⁸ «Ханнык быраапкынан Эн итинник быһыыланнын?»* Ким Эһиэхэ итинник быһыыланар быраабы биэрбитэй?» – диэбиттэрэ.

«²⁹ Мин эмиэ эһигиттэн бири ыйытыам, – диэбитэ Иисус. – Онно хоруйдаатаххытына, Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыламмыйпын эһиэхэ этиэм. ³⁰ Иоанн сүрэхтиир көңүлүн хантан ылбытай: Таңараттан дуу, дьонтон дуу? Миэхэ хоруйдаан».

³¹ Кинилэр бэйэлэрин икки ардыларыгар сүбэлэспиттэрэ: «Таңараттан диэтэхпитинэ, оччоҕо эһиги кинини тоҕо итэҕэй-бэтэххитий диэҕэ». ³² Оттон дьонтон диэхтэрин кинилэр норуоттан куттаналлара, тоҕо диэтэххэ, Иоанн чахчы пророк буоларын бука бары итэҕэйэллэрэ. ³³ Онон: «Билбэппит», – диэн хоруйдаабыттара.

«Оччоҕо Мин эмиэ ханнык бырааппынан итинник быһыыланарбын эһиэхэ эппэппин», – диэбитэ Иисус.

Виноградник үлэһиттэрин туһунан домох

12 Онтон кинилэргэ манньк домоҕу кэпсээбитэ: «Биир киһи, виноградник олордон баран, онтукатын күрүөлээн кэбиспит, иһигэр сүмэһин сүүрдэр онкучах хаспыт, харабыл башнятын туппут, итиэннэ барытын виноград үүннэрээччилэргэ туттаран баран, ыраах дойдуга аттамыт. ² Виноград ситэр кэмэ кэлбитигэр кини били үүннэрээччилэргэ отонуттан ыллара, чаҕарын ыппыт. ³ Үлэһиттэр чаҕары тутан ылан илдьи сынныбыттар уонна туга да суох төттөрү ыппыттар. ⁴ Өссө биир атын чаҕарын ыппытын эмиэ төбөтүн тааһынан хайа охсон, атаҕастаан төттөрү ыппыттар. ⁵ Өссө ыппыт: ону даҕаны, онтон да атын ыппыт элбэх киһитин – сороҕун кырбаабыттар, сороҕун өлөрбүттэр.

⁶ Тиһэҕэр өссө биир соҕотох таптыыр уоллаабын, уолбун ытыктыахтара дии санаан, ыппыт.

* 11:28 Атыһыттары Таңара Дьэиттэн үүртэлээбитин туһунан ыйытыы.

⁷ Онуоха виноградник үлэһиттэрэ сүбэлэспиттэр: „Бу нэһилиэнньик, онон кинини өлөрдөхпүтүнэ, нэһилиэстибэтэ биһиэхэ тиксиэ“. ⁸ Кинини тутан ылан өлөрөн баран, виноградник тас өттүгэр бырахпыттар.

⁹ Оччотугар виноградник хаһаайына тугу гыныан сөбүй? – Кини үлэһиттэри кэлэн өлөрөн баран, винограднигы атыттарга туттарыаҕа. ¹⁰⁻¹¹ Ама эһиги Суруйууларга „Тутааччылар бырахпыт таастара муннук тутуах тааһа буолла. Бу – Айыы Тойон онһоута, биһиги маны көрө сөҕөбүт“ диэн суруллубутун аахпатаххыт дуо?»

¹² Бу домоҕунан кинилэри кэпсээбитин өйдөөн, сонно Иисусу тутан ылыахтарын баҕарбыттара да, норуоттан чаҕыйан, туппакка баран хаалбыттара.

Император түһэнэ

¹³ Бу кэнниттэн тылыттан ингиннэрээри, Киниэхэ хас да фарисейы кытта иродианнары ыппыттара. ¹⁴ Олор кэлэн Киниэхэ эппиттэрэ:

«Үөрэтээччи! Эн көнөҕүн, кимиэхэ да бэрт буола сатаабаккын билэбит; Эн хайа да кинини, кимин-тугун көрбөккө, дын чахчы Танара суолугар үөрэтэҕин. Рим ыраахтааҕытыгар түһээни төлүүр көнгүллэнэр дуу, суох дуу? Биһиги төлүүрбүт сөп дуу, төлөөбөппүт сөп дуу?»

¹⁵ Иисус, кинилэр кубулуналларын билэр буолан: «Миигин тоҕо холоон көрөбүт? – диэбитэ. – Миэхэ динарийда аҕалан көрдөрүң».

¹⁶ Манньыат аҕалан биэрбиттэригэр: «Бу ким мөссүөнэ, ким суруга сылдыарый?» – диэн ыйыппыта.

«Ыраахтааҕы киэнэ», – дэспиттэрэ.

¹⁷ Онуоха Иисус эппитэ: «Оннук буоллаҕына, ыраахтааҕы киэнин ыраахтааҕыга, Танара киэнин Танараҕа биэрин». Кинини бары сөҕө истибиттэрэ.

Өлбүттэр тиллиилэрин туһунан ыйытыы

¹⁸ «Өлбүттэр тиллибэттэр» диир саддукейдар Киниэхэ кэлэн ыйыппыттара: «¹⁹Үөрэтээччи! Моисей Сокуонугар „Ким эмэ убайа ойоҕор оҕо хаалларбакка өллөбүнэ, быраата кини ойоҕун ылан, убайын удьуорун салҕаатын“ диэн сурулла сылдыар.

²⁰ Сэтгэ бырааттыылар баалара: улаханнара ойох ылбыта да, өлөрүгэр киниттэн оѳо хаалбатаѳа; ²¹ иккис бырааттара бу дьахтары ойох ылан баран, эмиэ оѳо хаалларбакка өлбүтэ; үһүс бырааттарыгар эмиэ ситигирдик буолбута. ²² Бу дьахтары сэттиэн ыла сылдыбыттара да, хайаларыттан да оѳо хаалбатаѳа. Оттон барыларын кэнниттэн дьахтар өлбүтэ. ²³ Онон тилли кэмэ тийиэн кэллэбинэ, дьахтар хайаларын ойоѳо буолуой? Сэттиэн кинини ыла сылдыбыттара эбээт».

²⁴ Иисус эппитэ: «Эһиги Суруйуулары да, Тангара күүһүн да билбэт буолангыт, итинтэн мунаѳыт. ²⁵ Өлбүттэр тилиннэхтэринэ, ойох да ылыахтара, эргэ да барыахтара суоѳа: Халлаанга баар Аанньаллар курдук буолуохтара. ²⁶ Оттон өлбүттэр тилиннэхтэрин туһунан эһиги Моисей кинигэтигэр аахтааххыт дуо? Тангара умайа турар талахтан Моисейга „Мин – Авраам Тангарата, Исаак Тангарата уонна Иаков Тангарата буолабын“ диэн эппитин? ²⁷ Кини өлбүттэр Тангаралара буолбатах, тыыннаахтар Тангаралара. Онон эһиги улаханлык сыыстараѳыт».

Кэриэстэртэн саамай суолталаахтара

²⁸ Кинилэр мөккүһэллэрин иһиллээн турбут сокуонньуттартан биирдэстэрэ, Иисус үчүгэйдик хоруйдаабытын истэн, чугаһаан кэлэн: «Кэриэстэртэн хайалара саамай суолталааѳый?» – диэн ыйыппыта.

²⁹ Иисус киниэхэ эппитэ: «Кэриэстэртэн саамай суолталаахтара – „Иһит, Израиль! Биир эрэ Айыы Тойон баар – биһиги Айыы Тойон Тангарабыт; ³⁰ Айыы Тойон Тангараѳын ис сүрэххиттэн, ис дууһаѳыттан, туох баар өйгүнэн-санааѳынан, күүс-күнэн-күдэххинэн барытынан таптаа“. ³¹ Оттон иккис итиниэхэ холоонноох кэриэс – „Чугастааѳыгын, бэйэѳин таптырыгын курдук, таптаа“. Бу иккиттэн ордук суолталаах кэриэс суох».

³² Сокуонньут эппитэ: «Бэрт сөп, Үөрэтээччи! „Тангара биир эрэ, Киниттэн ураты атын суох“ диэн Эн чахчыны эттинг. ³³ Кинини „бүтүн сүрэхпитинэн, бүтүн өйбүтүнэн-санаабытынан, бүтүн дууһабытынан, бүтүн күүспүтүнэн-күдэхпитинэн таптыахтаахпыт“ уонна „чугастааѳыбытын эмиэ, бэйэбитин таптыырбыт курдук, таптыахтаахпыт“. Бу ханнык да уокка уматыллар сиэртибэтээѳэр, бэлэхтээѳэр-туһахтааѳар быдан ордук».

³⁴ Кини өйдөөхтүк хоруйдаабытын истэн, Иисус: «Эн Тангара Саарыстыбатыттан ыраафа суоххун», – диэбитэ. Бу кэннэ ким да санаата кэлэн, Киниттэн тугу да ыйыппатафа.

Христос ким Уолай?

³⁵ Тангара Дьэитигэр үөрэтэ туран, Иисус салгыы эппитэ: «Сокуонньуттар Христуу тоҕо Давид Уола диэн ааттылларый? ³⁶ Давид бэйэтэ Сибэтиэй Тыынынан этэр эбээт: „Айыы Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл оностон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өтгүбэр олор диэбитэ“ диэн. ³⁷ Онон Давид бэйэтэ Кинини Тойонум диэн ааттыыр буоллаҕына, оччоҕо хайдах Кини Давид Уола буоларый?»

Норуот Кинини үөрүүнэн истибитэ.

«³⁸ Сокуонньуттартан сэрэнин, – диэн Иисус дьону үөрэпитэ. – Кинилэр уһун таҥастанары*, болуоссакка уруйданары, ³⁹ синагогаҕа инники эрээккэ, малааһынҥа бастын олоххо олорору сөбүлүүллэр; ⁴⁰ огдооболору хорон сиэччилэр, дьон көрөрүгэр өр үгээччилэр эмиэ кинилэр, онон ыартан ыар буруйга тиксиэхтэрэ».

Огдообо сиэртибэтэ

⁴¹ Иисус харчы түһэрэр иһиттэри утары олорон, онно харчыны хайдах угалларын көрбүтэ. Үгүс баайдар баһаам харчыны укпуттара. ⁴² Арай биир дьадангы огдообо дьахтар тийэн кэлэн, икки бытархай манньыаты кылыр гына түһэрбитэ.

⁴³ Иисус үөрэнээччилэрин ыңыран ылан, эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: бу дьадангы огдообо дьахтар харчы угар иһиккэ барыларыттан элбэҕи укта. ⁴⁴ Бары бэйэлэрин ордук харчыларын укпуттара, оттон кини буоллаҕына айаҕар эрэ тийэр кырыымчык харчытын олоччу укта».

Бүтэр уһук бэлиэлэрэ

13 Тангара Дьэиттэн тахсан баран эрдэҕинэ, үөрэнээччилэриттэн биридэстэрэ Киниэхэ эппитэ: «Үөрэтээччи! Көр эрэ, хайдахтаах таастарый, хайдахтаах тутууларый!»

* 12:38 *Уһун таҥастанары* – еврейдэр төбөлөрүгэр уһун саал былаат – талиф – кэтэн баран үгэллэрэ.

²«Бу сүнкэн тутуулары көрөбүн дуо? – диэбитэ Иисус киниэхэ. – Бу барыта, манна таастан таас орпот гына, урусхалланыаҕа».

³Оттон Кини Тангара Дьийэтин утары Елеон хайатыгар тахсан олордобуна, Петр, Иаков, Иоанн уонна Андрей буоланнар атын ким да суоҕар: ⁴«Ити хаһан буолуоҕай? Уонна ити туолара чугаһаабытын биһиги хайдах билэбит? Бэлиэтэ тугуй?» – диэн ыйыппытара.

⁵Ким да эһигини дэн үктэппэтин курдук, сэрэхтээх буолун, – диэбитэ Иисус. – ⁶Үгүстэр Мин ааппынан ааттанан, „бу Мин“ дэнэн кэлэн, элбэх дьону албыннарыгар үктэтиэхтэрэ. ⁷Чугаһынан-ырааҕынан сэрии турбутун иһиттэххитинэ, эһиги уолуйбат буолун: ол барыта буолуохтаах эрэри, өссө да бүтэр уһук буолбатах. ⁸Норуот норуоту, саарыстыба саарыстыбаны утары өрө туруоҕа; онон-манан сир хамсааһына буолуталыаҕа, сут туруоҕа, аймалҕан саҕаланыаҕа*. Бу – төрүүр талыы кириитэ эрэ буолар.

⁹Ол эрэри бэйэҕитин көрүнэ сылдыҥ. Эһигини тутан ылан дьүүлгэ тардыахтара, синагогаларга кырбыахтара; эһиги Мин туспуттан, Миигин туоһулаары, баһылыктар уонна ыраахтааҕылар иннилэригэр туруоххут. ¹⁰Ол гынан баран бүтэр уһук кэлиэн иннинэ, бары норуоттарга Евангелиены иһитиннэриллиэхтэрэ. ¹¹Эһигини тутан ылан дьүүлгэ тартахтарына, тугу этэбит диэн санаарҕаамаҥ, төбөбүтүн сынньымаҥ, ол чааска эһиэхэ туох бэриллэр да, ону этээринг – онно эһиги буолбатах, Сибэтиэй Тыын санарыаҕа. ¹²Убай быраатын, аҕа оҕотун өлөр өлүүгэ анһан биэриэҕэ, оҕолор төрөппүттэрин утары турунуохтара, кинилэри өлөртүөхтэрэ. ¹³Мин аатым туһуттан эһигини бары абааһы көрүөхтэрэ; ол эрэри тиһэҕэр тийэ тулуйбут киһи – быһһаныаҕа.

Кэнэҕэс буолуохтаах улуу сор-мун

¹⁴Оттон Даниил пророк өтө көрөн эппитин курдук**, „иччитэхсийи сидьингэ“ ханна туруо суохтаах сиригэр турбутун

* 13:8 *Аймалҕан саҕаланыаҕа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 13:14 *Даниил пророк өтө көрөн эппитин курдук* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

көрдөххүтүнэ (маны аабааччы сөпкө өйдүөхтүн), оччоҕо Иудеяҕа баар дьон хайаҕа куоттуннар; ¹⁵ ким дьиэ үрдүгэр сылдыбыт — дьиэтиттэн тугу да ыла түспэтин; ¹⁶ ким хонууга сылдыбыт — сонун ыла эргиллибэтин. ¹⁷ Ыарахан да буолуо ол кэмнэ оһоҕостоох дьахталларга, эмиийдээх оҕолоох ийэлэргэ! ¹⁸ Ол куотуугут* кыһынны кэмнэ түбэспэтин туһугар үнүҥ. ¹⁹ Ол күннэргэ Тангара аан дойдуну айыабыттан ыла баччаанна диэри буола илик уонна буолбат даҕаны кутурҕана саҕаланыаҕа. ²⁰ Айыы Тойон ити кэми кылгаппатаҕа буоллар, инчэҕэй эттээх быһаныа суох этэ, ол эрэри Кини Бэйэтэ талан ылбыт дьонун туһугар ити кэми кылгаппыта.

²¹ Оччоҕо ким эмэ эһиэхэ „Көрүҥ, Христос манна баар!“ эбэтэр „Көрүҥ, онно баар!“ диэтэбинэ, итэҕэйбэт буолуҥ. ²² Сымыйа христостар, сымыйа пророктар, өрө тураннар, табыллар буоллабына, талыллыбыт дьону кытта албынна үктэтээри, араас сөбүмэр бэлиэлэри, дьиктилэри көрдөрүөхтэрэ. ²³ Оттон эһиги сэрэхтээх буолуҥ. Бу туох буолуохтааҕын барытын эһиэхэ эрдэттэн кэпсээтим.

Киһи Уолун кэлиитэ

²⁴ Ол күннэргэ, кутурҕан кэнниттэн, „күн хараара өлүөҕэ, ый сырдыгын биэрбэт буолуоҕа, ²⁵ халлаантан сулустар суоллуохтара, халлаан күүстэрэ айгырыахтара“, ²⁶ оччоҕо Киһи Уола сүдү күүһүрэн, албан аатыран былыттарга уйдаран иһэрин көрүөхтэрэ. ²⁷ Кини, Аанньалларын ыталаан, аан дойду түөрт муннугуттан, сир-халлаан уһугуттан Бэйэтэ талан ылбыт дьонун хомуйтаран ылыаҕа.

²⁸ Бу смоковницаны холобур оностун: лабаалара хайыы-үйэ сымнаан, сэбирдэхтэрэ быган табыстахтарына, эһиги сайын чугаһаабытын билэҕит. ²⁹ Ол курдук эмиэ, бу этиллибит туолан эрэрин көрдөххүтүнэ, эһиги бири билиэх тустааххыт: ол аата Кини чугаһаабыт, аанна кэлбит. ³⁰ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: субу көлүөнэ ааһа илигинэ, бу эппитим барыта буолуоҕа. ³¹ Сир-халлаан суола суох симэлийиэҕэ, оттон Мин этэр тылым симэлийиэ суоҕа.

* 13:18 *Куотуугут* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

Кини кэлэр күнэ да, чааһа да биллибэт

³² Ол күнү да, чааһы да ким да билбэт: халлаанга баар Аан-һаллар даҕаны, Уола даҕаны – Аҕата эрэ билэр. ³³ Онон сэрэнин, сэргэх буолун, Танараҕа үнэ сылдыһын*: ол кэм хаһан тийэн кэлэрин эһиги билбэккит. ³⁴ Кини айанга турунарыгар, дыятин-уотун чаҕардарыгар хаалларан, хас биирдиилэригэр соруудах биэрэн баран, аан харабылыгар „сэргэх буол“ диэн дыһайбытын тэнэ буолуоҕа. ³⁵ Онон сэргэх сылдыһын: дыиэлээх хаһайын хаһан төһөнөрүн – кизһэ дуу, түүн үөһүгэр дуу, бөтүүк хаһытыбырын саҕана дуу, биитэр сарсыарда дуу кэлэрин – эһиги билбэккит. ³⁶ Аны эмискэ тийэн кэлэн, утуйа сытаргытын булан ылаарай! ³⁷ Бу эһиэхэ эппиппин барыгытыгар этэбин: сэргэх сылдыһын».

Иисус Христуу утары куомуннаһы

14 Икки күнүнэн Паасха уонна Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынньыга саҕаланыахтааҕа. Архиерейдар уонна сокуонньуттар Иисуһу албыннаан тутан ылан өлөрөр албаһы көрдөөбүттэрэ. ² «Бырааһынньык эрэ кэмигэр түбэһиннэримизэҕин, аны норуот өрө туруо», – диэн сүбэлэспиттэрэ.

Вифанияҕа арыынан аҕаһын

³ Иисус, Вифанияҕа кэлэн, аран ыарыыга ыалдыа сылдыһыт Симон дыиэтигэр аһаары өттүгэстээн сыттаҕына, биир дыахтар күндү сыаналаах ыраас нард** кутуллубут алебастр иһити тутан кэлбитэ; уонна, ол иһитин алдыатан, үчүгэй сыттаах арыытын Кини төбөтүгэр куппута.

⁴ Сорох ыалдыттар онтон кыһыран, бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Бу туох ааттаах ороскуотай? – дэһиспиттэрэ. – ⁵ Итини үс сүүс динарийтан*** да тахса сыанаҕа атыылаан, дыдангыларга түнгэтиэххэ сөп этэ». Уонна дыахтары сангарбыттара.

* 13:33 *Үнэ сылдыһын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 14:3 *Нард* – Индия үүнээйититтэн оноһуллубут күндү маас; үчүгэй сыта көппөтүн туһугар ыга хаппахтамыт алебастр (мраморы санатар сымнаҕас үрүн таас) иһитэргэ кутан Израильга аҕалаллара.

*** 14:5 *Үс сүүс динарий* – үлэһит биир сыллаах хамнаһа.

«⁶Кэбиһин, кинини тоѳо симитиннэрэѳит? — диэбитэ Иисус. — Кини Мин туспар үтүнү онордо эбээт. ⁷Дьадангылар эһигини кытта өрүү бииргэ буолуохтара, онон хаһан баҕардыгыт да, кинилэргэ үтүнү оноруоххутун сөп; отгон Мин эһигини кытта өрүү бииргэ буолуом суоѳа. ⁸Кини тугу кыайарын онордо: Мин эппин харалларга эрдэттэн бэлэмнээтэ. ⁹Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Евангелие аан дойду үрдүнэн ханна да иһитиннэриллибитин иһин, кинини эмиэ өйдүү-саныы сылдыахтара, кини тугу онорбута ахтылла туруоѳа».

Иуда Искариот таннарыыта

¹⁰Онуоха Иуда Искариот, Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, Иисуһу таннаран биэрээри, архиерейдарга барбыта. ¹¹Кинилэр маны истэн үөрэн, харчынан төлүөх буолан эрэннэрбиттэрэ. Иуда Кинини туттаран биэрээри, тоѳоостоох түгэни көрдүү сылдыбыта.

Паасхаѳа бэлэмнэни

¹²Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынньыгын бастакы күнүгэр — Паасхаѳа анаммыт бараан оѳотун өлөрүөхтээх күннэригэр — үөрэнээччилэрэ Иисустан: «Паасха аһын ханна аһаахын баѳараѳыный? — диэн ыйыппытара. — Биһиги баран бэлэмниэ этибит».

¹³Иисус үөрэнээччилэриттэн икки киһини манньк этэн ыыпыта: «Куоракка барын, онно купсуунна уу баһан иһэр киһини көрсүөххүт; кинини батыһан, ¹⁴ханна киирэр да, онно киирсэн дьиэлээх хаһаайынна „Үөрэтээччи үөрэнээччилэрин кытта Паасха аһын аһыыр хоһо ханнатын ыйыттарар“ диэринг. ¹⁵Оччоѳо кини эһиэхэ бырааһынньыкка анаан тэриллибит үөһэ баар киэнкуонг хоһу көрдөрүөѳэ. Биһиэхэ онно бэлэмнээринг».

¹⁶Үөрэнээччилэрэ суолга туруммуттара; куоракка кэлэн, Кини эппитин булан, паасханы бэлэмнээбиттэрэ.

«Эһигиттэн биирдэскит Миигин таннарыаѳа»

¹⁷Киэхэ буолбутугар Кини Уон Иккиэлэрин кытта тийэн кэлбитэ. ¹⁸Өттүгэстээн сытан аһаан эрдэхтэринэ, Иисус эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: эһигиттэн биирдэскит, Миигин кытта бииргэ аһы олорооччу, Миигин таннарыаѳа».

¹⁹ Кинилэр, онтон курутуйан, биир-биир Киниэхэ: «Ол ама мин буолуом дуо?» – дэһиспиттэрэ.

«²⁰ Миигин кытта биир иһиттэн умһаан сии олорор киһи, Уон Иккиэлэртэн биирдэскит, – диэбитэ Иисус. – ²¹ Киһи Уола, Кини туһунан суруллубутун курдук, баран иһэр, ол эрэри сор-мун күүтэр Киһи Уолун таннарааччыны: кини олох да төрөөбөтөҕө буоллар, ордук буолуо этэ».

Аһы Тойон Аһылыга

²² Аһы олодохторуна, Иисус килиэби ылан алжаан баран, тоһутан кинилэргэ биэрбитэ итиэннэ: «Ылан сиэн, бу Мин Этим-сииним», – диэбитэ.

²³ Онтон иһити ылан, Танараҕа махтанан баран, кинилэргэ биэрбитэ, бары ол иһиттэн испиттэрэ.

²⁴ Иисус эппитэ: «Бу – бар дьон туһугар тохтор, Саҥа Кэс Тылы бигэргэтэр Мин Хааным. ²⁵ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Танара Саарыстыбатыгар саҥа арыгыны иһиэхпэр диэри, Мин аны бу арыгыттан – виноград отонуттан – испэппин».

²⁶ Айхал ырыаларын ыллаан баран, кинилэр Елеон хайатыгар тахсыбыттара.

Петр мэлдьэһиэхтээҕин өтө көрүү

«²⁷ Эһиги бары бу түүн Миигиттэн тэйиэххит, – диэбитэ Иисус. – Барыта „Маньыһыты сууһардахпына, барааннар үрүө-тараа барыахтара“ диэн суруллубутун курдук буолуоҕа. ²⁸ Онтон, тиллэн баран, Мин эһигини Галилеяҕа көһүтүөҕүм».

²⁹ Петр Киниэхэ: «Бары да Эйигиттэн тэйбиттэрин иһин, мин тэйиэм суоҕа», – диэбитэ.

³⁰ «Кырдыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – бу түүн, бөтүүк иккитэ хаһытыан иннинэ, эн Миигиттэн үстэ аккаастаныан».

³¹ Петр буоллаҕына өссө ордук итийэн-кутуйан туран эппитэ: «Эйигин кытта өлүөм да иһин, мин Эйигиттэн аккаастаныам суоҕа». Үөрэнээччилэр бары эмиэ ити курдук эппиттэрэ.

Гефсимания

³² Гефсимания диэн ааттанар дэриэбинэҕэ кэлбиттэрэ. Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Мин баран үгэн кэлиэхпэр диэри, эһиги манна олоро түһүн». ³³ Итиэннэ Петры, Иаковы уонна

Иоанны ильдэ баран, ис-иһитгэн аймаһыйан, туоххаһыйан бар-быта. ³⁴«Дууһам өлөр кутурбаһанна ылларда; эһиги манна олоро түһүг, утуйуман», – диэбитэ.

³⁵Итиэннэ иннин диэки бара түһээт, сиргэ умса түһэн, бу чаас, сатанар буоллаһына, Кинини тумнан аһарыгар көрдөһөн үһпүтэ. ³⁶«Авва, Аһаа! – диэбитэ. – Эһиэхэ туох барыта кыаллар. Бу эрэй-буруй иһитин Миигин тумуннар. Ол эрэри Мин көнүлбүнэн буолбатын, Эн көнүлгүнэн буоллун».

³⁷Онтон төһөннө кэлэн көрбүтэ, үөрэнээччилэрэ утуйа сыталлара. «Симон, утуйа сытаһын дуу? – диэбитэ Кини Петрга. – Эн биир чаас сэргэх сылдыа түһэрин кыаллыбата дуу? ³⁸Утуйуман, тургутууну тулуйар туһугар, үһүг. Тыһын сэргэх, эт-хаан мөлтөх». ³⁹Итиэннэ эһиэхэ тэйэ баран, били эһитин хатылаан үһпүтэ. ⁴⁰Төһөннө кэлэн көрбүтэ, үөрэнээччилэрэ, халтаһалара ыараан хаалан, эһиэхэ утуйа сыталлара, онон Киниэхэ туох да диэн хардарыаһтарын билбэтэхтэрэ.

⁴¹Үһүс төгүлүн кэлэн эһитэ: «Эһиги кэм да утуйа, сынһана сытаһыт дуу? Бүтэ, кэм-кэрдии кэлэ: Кини Уола бу аһылааһтар илиилэригэр бэриллэн эрэр. ⁴²Турун, бардыбыт. Көрүг, Миигин таннарааччы чугаһаата».

Иисус Христоту тутуу

⁴³Сонно, Кини мань этэ турдаһына, Иуда, Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, тийэн кэлбитэ. Кинини кытта архиерейдар, сокуонһуттар уонна аһа баһылыктар ыһпыт болоттоох-үөрбөлөөх дьоно кэлсибиттэрэ. ⁴⁴Таннарыаһыт кинилэргэ эрдэттэн «мин Кими уураабытым – ол Иисус буолуоһа, Кинини тутан ылан, эрэллээхтик манатан ильдээрин» диэн бэлиэ биэрбит этэ. ⁴⁵Иуда кэлээт да, Киниэхэ чугаһаан кэлэн: «Равви! Равви!» – диэн баран, күүскэ уураан ылбыта. ⁴⁶Кэлбит дьон Иисусту саба түһэн тутан ылбыттара. ⁴⁷Онно турбут дьонтон биирдэстэрэ баһын хаба тардан ылан, архиерей кулутун кулгааһын быһа дайбаабыта.

«⁴⁸Эһиги, ороспуйу тутар курдук, Миэхэ болоттоһон-үөрбөлөнөн кэлбиккит, – диэбитэ Иисус Кинини тутта кэлбит дьонго. – ⁴⁹Хас күн аһы Мин эһигини Таһара Дьэтигэр үөрэтэrim, онно эһиги Миигин туттатаһыт. Ол эрэри Суруйууларга

этиллибит туолуохтун». ⁵⁰ Онуоха үөрэнээччилэрэ бары Кинини быраҕан, куотан хаалбыттара.

⁵¹ Биир эдэр уол, сыгыннах этин холустанан эринэн баран Кинини батыспытын, буйуннар тутан ылбыттара. ⁵² Уол холустатын хаалларан, сыгыннаһын куоппута.

Синедрионна

⁵³ Иисуһу архиерейга аҕалбыттара; онно архиерей үлэһиттэрэ, аҕа баһылыктар уонна сокуонньуттар бары мустубуттара. ⁵⁴ Петр Кинини ырааһынан батыһан, архиерей тизэргэнигэр киирсэн хаалбыта; онно үлэһиттэри кытта кэккэлэһэ олорон, кулуһун уотугар иттибитэ.

⁵⁵ Архиерейдар уонна синедрион бүттүүнэ, Иисуһу өлөрөөрү, Кинини утары туох эмэ туоһу көрдүү сатаабыттара да, булбатахтара. ⁵⁶ Бэрт элбэх киһи Кинини утары сымыйанан туоһулуура гынан баран, бары тус-туһунан этэллэрэ.

⁵⁷ Сорохтор Кинини утары туоһулаан эппиттэрэ: ⁵⁸ «Кини бу дьон туппут Таңаратын Дьиэтин урусхаллаан бараммын, үс хонугунан атыны, дьон туппатаһын, тутуоҕум диирин биһиги истибиппит». ⁵⁹ Ол эрээри бу да туоһулааһыннар син биир сөп түбэһиспэт этилэр.

⁶⁰ Архиерей ортоку тахсан туран, Иисустан: «Эн тоҕо тугу да хоруйдаабаккын? — диэн ыйыппыта. — Эйигин утары бу тугу туоһулуулларый?» ⁶¹ Кини сангата суох турбута, тугу да хоруйдаабатаҕа.

Архиерей эбии лапшыйан ыйыппыта: «Кэлиэхтээх Христос — Алгыстаах Таңара Уола Эн дуо?»

⁶² «Мин, — диэбитэ Иисус. — Эһиги Киһи Уола Сүдү Күүс-тээх Таңара уҥа өттүгэр олорорун уонна халлаан былыттарын кытта кэлэн иһэрин көрүөххүт».

⁶³ Маны истэн, архиерей таңаһын хайа тардыммыта: «Бу кэннэ туох туоһутугар эбии наадыабытый? ⁶⁴ Эһиги Таңараны холуннарыыны иһиттигит! Онон туох диэн быһаараҕыт?»

Бары: «Кини өлөр буруйдаах!» — диэбиттэрэ. ⁶⁵ Сорохтор Кинини силлээн киирэн барбыттара, итиэннэ сирэйин сабан баран: «Пророк, ким охсубутун эт!» — дии-дии, сирэйгэ охсулаабыттара. Онтон аны чаҕардар Кинини кырбаабыттара.

Петр мэлдэхиитэ

⁶⁶Петр аллара тиэргэнгэ олоодоуна, архиерей чабар кыргыттарыттан биирдэстэрэ чугаһаан кэлэн, ⁶⁷иттэ олорор Петры сыйһан көрөн баран: «Эн эмиэ Назарет Иисухун кытта сылдыарын!» – диэбитэ.

⁶⁸«Билбэппин, ити тугу этэргин өйдөөбөппүн», – диэн мэлдэһэн баран, Петр тас тиэргэнгэ тахсан барбыта; сонно бөтүүк хаһытаабыта.

⁶⁹Чабар кыыс кинини иккиһин көрөн, онно турар дьонго: «Бу кинилэртэн биирдэстэрэ», – диэбитэ. ⁷⁰Петр эмиэ мэлдэспитэ.

Чочумча буолаат онно турар дьон Петрга хаттаан эппиттэрэ: «Чаччы, эн Галилея олохтооһунаһын, кинилэртэн биирдэстэринэһин. Саһабыттан да биллэр*».

⁷¹«Ити этэр Киһигитин мин билбэппин», – диэн Петр сирдээх халлаанынан андаһайбыта.

⁷²Бөтүүк иккистээн хаһытаабыта. Иисус киниэхэ бөтүүк иккитэ хаһытыан иннинэ, эн Миигиттэн үстэ аккаастаныан диэбитин өйдөөн, Петр ытаан барбыта.

Пилат иннигэр

15 Сарсыарда эрдэ архиерейдар, аһа баһылыктар, сокуонньуттар уонна синедрион бүттүүнэ мустан, сүбэлэһэн баран, Иисуху кэлгийэн, Пилакка илдьэн биэрбиттэрэ.

²«Эн кырдык иудей Ыраахтааһытынаһын дуо?» – Пилат ыйыппыта.

«Эн бэйэн этгин», – диэбитэ Иисус.

³Архиерейдар Кинини элбэххэ буруйдаабыттара. ⁴Пилат Киниттэн хат ыйыппыта: «Эн тоһо тугу да хоруйдаабаккыный? Көрбөккүн дуо Эйигин хайдах курдук элбэххэ буруйдуулларын?»

⁵Ол эрээри, Пилат дыктиргиэн иһин, Иисус маныха даһаны тугу да хоруйдаабатаһа.

* 14:70 *Саһабыттан да биллэр* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Өлөрөгө ууруу

⁶Бырааһынныкка норуот көрдөһүүтүнэн Пилат биир хаайыылаабы босхолуур үгэстээбэ. ⁷Ол саҕана буолбут өрө турууга дыону өлөрөн, биир санаалаахтарын кытта хаайыллан сытар Варавва диэн киһи баара. ⁸Норуот Пилаттан кинилэр тустарыгар ити үгэһин өссө төгүл толороругар көрдөһөн барбыта.

⁹«Эһиэхэ иудей Ыраахтаабытын босхолоон биэриэхпин баҕарабыт дуо?» — диэн ыйыппыта Пилат. ¹⁰Архиепидар ордугурбаан Кинини туттарбыттарын Пилат билэр этэ. ¹¹Ол эрэри кинилэр Пилаттан Варавваны көрдөөн ыларга норуоту кикпиттэрэ.

¹²«Оччоҕо иудей Ыраахтаабыта диэн ааттыыр Киһигитин мин хайдах гынабын?» — диэн Пилат хат ыйыппыта.

¹³«Кириэскэ тиир — Кинини!» — эмиэ үөгүлэхэн барбыттара.

¹⁴«Кини туох куһаҕаны онорбутай?» — диэбитэ Пилат.

Онуоха өссө сэтэрэн: «Кириэскэ тиир — Кинини!» — диэн үөгүлэспиттэрэ.

¹⁵Онон Пилат норуот санаатын табаары, кинилэргэ Варавваны босхолообута, оттон Иисуһу таһыйтаран баран, тиирэн өлөрөгө биэрбитэ.

Рим буйуннара Иисус Христуһу элэк онгостоллор

¹⁶Буйуннар Кинини дыбарыас түгэбэр баар хаһаарымаҕа ильдэн, онно бүтүн этэрээти мунньубуттара; ¹⁷санныгар кыһыл сонун саба бырабан баран, хатыылаах ыарҕаттан венек өрөн, төбөтүгэр кэтэрдибиттэрэ, ¹⁸уонна: «Иудей Ыраахтаабыта, туругур!» — диэн айхаллаабыттара; ¹⁹торуосканан төбөбө охсуолаабыттара, силлээбиттэрэ-хаахтаабыттара, сөһүргэстии-сөһүргэстии, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ буолбуттара. ²⁰Дуоһуйуохтарыгар диэри, күлүү-элэк онгостон баран, кыһыл сонун устан, Бэйэтин таһаһын таһыннарбыттара уонна өлөрө илдьибиттэрэ.

Кириэскэ тирири

²¹Ходуһаттан кэлэн ааһан иһэр Симон диэн ааттаах Кириинеттан төрүттээх киһини, Александр уонна Руф аҕаларын, Иисус кириэһин сүгэригэр күһэйбиттэрэ. ²²Иисуһу Голгофаҕа, ол аата «Бас уңуоҕа» диэн ааттанар сиргэ аҕалбыттара. ²³Туймаардар арыгыны иһэрдэ биэрбиттэрин, Кини испэтэбэ. ²⁴Иисуһу

кириэскэ тиирбит дьон, таҥаһын үллэстээри, ким тугу ыларын быһаарсан түөрэх бырахсыбыттара.

²⁵Кинини кириэскэ үс чаас саҕана* тиирбиттэрэ. ²⁶Төбөтүн үрдүнэн буруйа – «Иудей Ыраахтааҕыта» диэн суруллан турара. ²⁷Кинини кытта икки ороспуонньугу тиирбиттэрэ: биирин Кини уна өттүгэр, атынын хангас өттүгэр. ²⁸Онон Суруйууларга «Кинини хара дьайдаахтарга тэнгээбиттэрэ» диэн этиллибит туолбута**. ²⁹Аһан иһээчилэр, сэнээбиттии кэҕингэһэ-кэҕингэһэ: «Ээй, Эн, Таҥара Дьэтин урусхаллаан баран үс күнүнэн туттааччы! – диэн үөҕэллэрэ. – ³⁰Бэйэҕин Бэйэн быһан, кириэстэн түс!»

³¹Архиерейдар эмиэ сокуонньуттардыын Кинини күлүү-элэк онгостон: «Атыттары быһыһыра, оттон Бэйэтин быһанар кыаҕа суох! – дэһэллэрэ. – ³²Христос, Израиль Ыраахтааҕыта, биһиги көрөн турдахпытына, сибилигин кириэстэн түстүн, дьэ оччоҕо итэҕэйиэхпит». Бэл Кинини кытта бииргэ тиирлибиттэр эмиэ үөҕэ турбуттара.

Иисус Христос өлүүтэ

³³Алта чаас саҕана сир үрдүгэр им балай харанга бүрүүкээн тоҕус чааска диэри*** оннук ыаһыран турбута. ³⁴Тоҕус саҕана Иисус улаханлык сангаран: «Элои! Элои! Ламма савахфани?» – диэбитэ. (Ол аата, тылбаастаатахха – «Таҥарам, Таҥарам! Эн Миигин тоҕо хааллардын?»)

³⁵Аттыгар турааччылартан сорохторо мань истэн: «Көр, Илияны ыңгырар!» – дэспиттэрэ.

³⁶Ким эрэ сүүрэн тийэн, гуупкаҕа уксууһу оборторон ылан тайахха иилэн баран, онтун Кини уоһугар үнүлүтэ туран: «Бэйи тохтоон, Илия Кинини түһэрэ кэлэр эбит дуу, суох дуу, көрүөхпүт», – диэбитэ.

³⁷Иисус улаханлык хаһытаан баран, тыына быстыбыта.

³⁸Таҥара Дьэтин ис быһа үөһэттэн аллараанна тийэ икки аңгы хайа барбыта. ³⁹Иисус иннигэр турбут сотник, Кини

* 15:25 *Үс чаас саҕана* – сарсыарда тоҕус чааска.

** 15:28 Сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

*** 15:33 *Алта чаас саҕана... тоҕус чааска диэри* – күн ортотуттан күнүс үс чааска диэри.

итинник хайыгтаан баран* өлбүтүн көрөн: «Бу Киһи чохчы Тангара Уола эбит!» — диэн санга аллайбыта.

⁴⁰ Итини ыраахтан дьахталлар эмиэ көрөн турбуттара: кинилэр ортолоругар Мария Магдалина, кыра Иаков уонна Иосия** ийэлэрэ Мария итиэннэ Саломия баалара. ⁴¹ Кинилэр Иисуһу Галилеяттан ыла батыһа сылдьаннар, Киниэхэ сулууспалаабыттара. Итини таһынан Кинини кытта Иерусалимга кэлсибит атын элбэх дьахтар баара.

Иисус Христону харайыы

⁴² Киэһэрбитин иһин (бу бээтинсэ, субуота иннинээҕи күн этэ), ⁴³ Сүбэ биллиилээх чилиэнэ, бэйэтэ эмиэ Тангара Саарыстыбатын кэтэһэр киһи, Аримафеяттан төрүттээх Иосиф кэлэн, эр хаанын ылынан Пилакка киирбитэ уонна Иисуһу көрдөөбүтэ. ⁴⁴ Иисус хайыы-үйэ өлбүтүн истэн, Пилат соһуйбута, онон сотнигыҥ ыңыран ылан, Кини хаһан өлбүтүн ыйыппыта; ⁴⁵ сотниктан билэн баран, Иисуһу Иосифка бэрдэрбитэ. ⁴⁶ Иосиф болотуна атыылаһан аҕалбыта уонна Кинини кириэстэн түһэрэн, ол болотунатыгар суулаан баран, очуоска оноруллубут хаспахха сытыарбыта; хаспах айаҕын тааһынан бүөлэтэ уурбута. ⁴⁷ Мария Магдалина уонна Иосия ийэтэ Мария Иисуһу ханна харайалларыҥ көрөн турбуттара.

Иисус Христос тиллиитэ

16 Субуота ааспыттар Мария Магдалина, Иаков ийэтэ Мария уонна Саломия буоланнар, Иисуһу оҕунуохтуу бараары, үчүгэй сыттаах мас арыытын атыыласпыттара. ² Нэдиэлэ бастакы күнүгэр сарсыарда бэрт эрдэ, күн сана тахсыта, хаспахха баран иһэн ³ бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Ким биһиэхэ хаспах аан тааһын сыҕарытан биэриэй?» — диэн кэпсэппиттэрэ. ⁴ Арай көрбүттэрэ, таастара сыҕарытыллыбыт буолан биэрбитэ; ол сүүнэ улахан таас этэ. ⁵ Кинилэр иһирдьэ киирэннэр, уҥа диэки үрүҥ таҥастаах эдэр киһи олорорун көрөн уолуйа куттаммыттара.

* 15:39 *Хайыытаан баран* — сорох былдыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 15:40 *Иосия* — сорох былдыргы гректии илиинэн суруйууга «Иосет».

«⁶ Куттаныманг, – диэбитэ кини. – Эһиги кириэскэ тириллибит Назарет Иисуһун көрдүүгүт; Иисус тиллибитэ, онон манна суох. Кинини сытыарбыт сирдэрэ бу баар. ⁷ Баран үөрэнээччилэригэр уонна Петрга этинг: „Иисус эһигини Галилеяҕа көһүтэр; эһиги Кинини, Бэйэтэ эппитин курдук, онно көрүүххүт“».

⁸ Дьахталлар хаспахтан тахсан, сүүрүүнэн барбыттара, тугу да өйдөөбөт буолуохтарыгар диэри куттаммыттара бэрдиттэн киһиэхэ да тугу да кэпсээбэтэхтэрэ.

Иисус Христос

Мария Магдалинаҕа көстүүтэ

⁹ Иисус нэдиэлэ бастакы күнүгэр, сарсыарда эрдэ, тиллэн баран, бастакынан Мария Магдалинаҕа (урут киниттэн сэттэ абааһыны үүрэн таһаарбыта) көстүбүтэ. ¹⁰ Мария Кини үөрэнээччилэригэр, кутурҕанга ылларан ытаһа-сонгоһо олордохторуна тийиэн, тугу көрбүтүн кэпсээбитэ. ¹¹ Кинилэр Иисус тыыннаабын уонна Мария Кинини көрбүтүн истэн да баран, итэҕэйбэтэхтэрэ.

Иисус Христос

икки үөрэнээччитигэр көстүүтэ

¹² Бу кэнниттэн Иисус аны икки үөрэнээччитигэр, дэриэбинэҕэ баран истэхтэринэ, араа суолга атын дьүһүннэнэн көстүбүтэ. ¹³ Олор төннөн кэлэн үөрэнээччилэргэ кэпсээбиттэрэ эрэри, кинилэри эмиэ итэҕэйбэтэхтэрэ.

Иисус Христос уон биир үөрэнээччитигэр

көстүүтэ

¹⁴ Кэлин Иисус уон биир үөрэнээччигэ барыларыгар аһы олордохторуна көстөн кэлэн, итэҕэлэ суохтарын, тыйыс сүрэхтээхтэрин, Кини тиллибитин көрбүттэри итэҕэйбэтэхтэрин иһин, хомуруйбута. ¹⁵ Итиэннэ кинилэргэ эппитэ: «Эһиги аан дойду устун сылдьан бар дьонно Евангелиены иһитиннэринг. ¹⁶ Ким итэҕэйэн сүрэхтэммит – быһһаныа, ким итэҕэйбэтэх – дьүүллэниэ. ¹⁷ Итэҕэйбиттэри дьикти бэлиэлэр арыаллыахтара: кинилэр Мин ааппынан дьонтон абааһылары үүрэн таһаарыахтара, санга тылларынан сангарыахтара; ¹⁸ моҕойдору сыгынньах

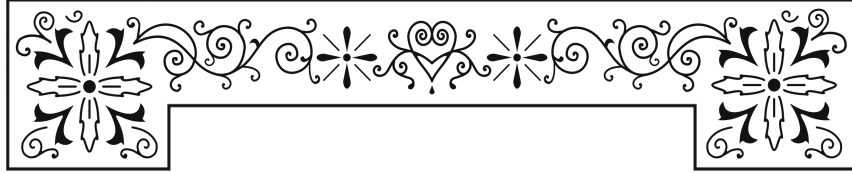
илиилэринэн ылахтара; дьаатгаах сүлүһүнү да истэхтэринэ, туох да буолуохтара суоҕа; ыарыһахтарга илиилэрин ууран туран үнтэхтэринэ, олоҕо үтүөрүөхтэрэ».

Айыы Тойон Халлаанга барыыта

¹⁹ Айыы Тойон* маны этэн баран, Халлаанга тахсан Таңгара унга өттүгэр олоҕорбута. ²⁰ Оттон үөрэнээччилэрэ сир-сир устун сылдьан Айыы Тойон көмөгүнэн бар дьону үөрэппиттэрэ. Кинилэр үөрэтэр үөрэхтэрин Иисус эппит дьикти бэлиэлэрэ билгэргэтэллэрэ. Аминь**.

* 16:19 *Айыы Тойон* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон Иисус».

** 16:9-20 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох, оттон сорохторугар манньк кылгас түмүк баар: «Кинилэр Аанньал тугу эппитин барытын Петрга уонна кини аргыстарыгар кылгастык кэпсээн биэрбиттэрэ. Оттон Иисус Бэйэтэ көстөн, кинилэри бүтэһиктээх быһаһаны туһунан өлбөт-сүппэт сибэтиэй Евангелиены Илонтон Арбаанга диэри иһитиннэртэрэ ыппыта. Аминь».

ЛУКАТТАН СИБЭТИЭЙ ЕВАНГЕЛИЕ

Аан тыл

1 Үгүстэр биһиэхэ буолбут түбэлтэлэри сэхэргээн хайыы-үйэ суруйар буолбуттарыттан, ² ону хара маннайгыттан көрбүт-истибит уонна Тыл туһугар сулууспалаабыт дьон биһиэхэ тиэрдибиттэрин ³ барытын төрдүтгэн ырытан-чинчийэн көрөн бараммын, ытыктабыллаах Феофил, мин эмиэ барытын эйиэхэ саас-сааһынан суруйан биэрэргэ быһаарынным. ⁴ Бу урут истэн үөрэммит үөрэбин бигэ төрдүн билэргэр эйиэхэ көмөлөөх буолуоҕа.

Иоанн Сүрэхтээчи төрүүрүн иһитиннэри

⁵ Ирод Иудея ыраактаабыта буолан олордобуна, Авия бөлөҕөр* Захария диэн ааттаах аҕабыт баара; кини кэргэнэ Аарон аҕатын уһуттан төрүттээбэ, аата Елисавета диэн этэ. ⁶ Иккиэн Айыы Тойон кэриэстэрин, ыйыыларын-кэрдиилэрин – барытын дьиэгэ суох толорор буолан, Тангара иннигэр көнө дьон этилэр. ⁷ Елисавета кыайан оҕоломмот буолан, оҕолоро суох этэ, иккиэн хайыы-үйэ кырдыаҕас саастаахтара.

⁸ Биирдэ Захария, бөлөбүн ирээтэ кэлэн, Тангара иннигэр сулууспалы сылдыбыта. ⁹ Аҕабыттар үгэстэринэн сэрэбиэй бырахпыттарыгар фимиам уматыта киниэхэ түбэспитэ. Захария Айыы Тойон Дьэтигэр киирбитэ, ¹⁰ оттон дьон, кини фимиам уматар кэмигэр таска туран үнпүтэ.

* 1:5 *Авия бөлөҕө* – аҕабыттар 24 бөлөххө арахсаллара, хас биирдии бөлөх сылга иккитэ сэттэли хонук устата Тангара Дьэтигэр сулууспалыра.

¹¹Арай Захария көрдөбүнэ: үчүгэй сыттаах сиэртибэни уматар остуол уна өттүгэр Айыы Тойон Аанньала турара. ¹²Захария кинини көрөн өмүттэн, улаханлык куттаммыта. ¹³Аанньал киниэхэ эппитэ: «Куттаныма, Захария, эн мэлиппэн Таңараҕа тийдэ. Кэргэнин Елисавета эйиэхэ уол оҕону төрөтүөбэ, эн кинини Иоанн диэн ааттыан. ¹⁴Эйиэхэ улуу үөрүү кэмэ үүнүөбэ, үгүстэр кини төрөөбүтүтэн үөрүөхтэрэ. ¹⁵Кини Айыы Тойон иннигэр улуу киһи буола үүнэн тахсыаҕа; ханнык да арыгыны, итирдэр утаҕы иһиэ суоҕа, ийэтин иһиттэн тахсаат да, Сибэтиэй Тыынынан туолуоҕа; ¹⁶кини Израиль уолаттарын үгүстэрин Айыы Тойон Таңараларыгар эргилиннэриэбэ; ¹⁷аҕалары оҕолорун кытта эйэлэһиннэрэн, бас бэриммэттэри кырдык суолугар төнүннэрэн, норуоту Айыы Тойон кэлэригэр бэлэмнээри, Илия курдук тыыннанан-күүстэнэн Кини иннигэр баран иһиэбэ».

¹⁸Захария Аанньалтан: «Бу чахчытын мин хайдах билэбин? — диэн ыйыппыта. — Бэйэм кырыйдым эбээт, хотунум да сааһа ыраатта».

¹⁹Мин Таңара иннигэр турар Гавриилбын, — диэбитэ Аанньал. — Кини миигин эйиэхэ мань этиттэрэ, бу үөрүүлээх илдьити биллэртэрэ ыппыта. ²⁰Бу эппиппин итэбэйбэтэбин иһин, Мин эппит тылым туолуор диэри, эн тылгыттан матан, кыайан саңарбат буолуон».

²¹Дьон Захарияны күүтэн турбуттара, кини Таңара Дьэтигэр өр буолбутун дьиктиргээбиттэрэ. ²²Захария тахсан баран, дьонго тугу да кыайан эппэтэбиттэн иһирдье көрүү көрбүт эбит диэн өйдөөбүттэрэ; кини сана таһаарбакка, илиитинэн эрэ кэпсэтэр этэ.

²³Таңара иннигэр сулууспалыыр күннэрэ ааһаннар, Захария дьэтигэр төннүбүтэ. ²⁴Бу кэнниттэн сотору кэргэнэ Елисавета ыарахан буолбута; кини биэс ый устата кистэнэ сылдьан: ²⁵«Дьон-сэргэ ыар тылыттан быһаары, Айыы Тойон миэхэ манньк үтүөтүк сыһыаннаста», — диирэ.

Иисус Христос төрүүрүн иһитиннэри

²⁶Онтон алтыс ыйыгар Таңара Аанньалын Гавриилы Галилея Назарет диэн куоратыгар ²⁷Давид удьуора Иосиф кэргэн ылар кэпсэтиилээх Кыһыгар ыппыта; Кыыс аата Мария диэн этэ.

²⁸ Аанньал кини дьэтигэр киирэн: «Үөр-көт, Үрдүк Алгыстаах! – диэбитэ. – Айыы Тойон Эйигиннин! Эн дьахталлартан алгыстаахтарынабын!»*

²⁹ Мария Аанньалы көрөн, кини тылыттан симиттэн, бу эбэрдэни хайдах да быһаарыан булбатаҕа. ³⁰ Аанньал эппитэ: «Мария, куттаныма! Эн Тангара үрдүк алгыһын ылын: ³¹ Эйиэхэ оҕо үөскээн Уолу төрөтүөн, Киниэхэ Иисус диэн ааты биэриэн. ³² Кини улуу буолуоҕа, Үрдүк Тангара Уола диэн ааттаныаҕа; Айыы Тойон Тангара Киниэхэ өбүгэтин Давид бүрүстүөлүн биэрэн ³³ үйэлэр тухары Иаков удьурдарыгар ыраахтааҕылыаҕа; Кини Саарыстыбата мунгур уһуга суох буолуоҕа».

³⁴ Мария Аанньалга: «Хайаан оннук буоларый, Мин эрэ суохпун эбээт?» – диэбитэ.

³⁵ Эйиэхэ халлаантан Сибэтиэй Тыын түһүөҕэ, Үрдүк Тангара күүһэ сайыаҕа, – диэбитэ Аанньал, – онон Эн төрөтөр Сибэтиэй Оҕон Тангара Уола диэн ааттаныаҕа. ³⁶ Бэл диэтэр аймаҕын Елисавета, оҕото суох дэнэр бэйэтэ, кырдыан баран уол оҕону көтөхпүтэ алтыс ыйыгар барда. ³⁷ Тангара кыайбатаҕа диэн суох».

³⁸ «Мин Айыы Тойон кулутунабын. Эн эппиккинэн буоллун», – диэбитэ Мария. Аанньал Киниттэн барбыта.

Мариялаах Елисавета көрсүһүүлэрэ

³⁹ Ол күннэргэ Мария бэрт тиэтэлинэн Иудея хайалаах өтүгэр баар куоракка аттаммыта. ⁴⁰ Кини Захария дьэтигэр киирэн Елисаветаны эбэрдэлиир ⁴¹ сангата иһиллээтин кытта, Елисавета иһигэр оҕото мөхсөн ылбыта, оттон бэйэтэ, Сибэтиэй Тыынынан туолан, ⁴² улаханлык санга аллайбыта: «Эн дьахталлартан алгыстаахтарынабын, төрөтө илик Оҕон эмиэ алгыстаах! ⁴³ Бу мин ким буоламмын, Айыы Тойонум Ийэтэ миэхэ Бэйэтинэн тийэн кэллэ? ⁴⁴ Эн эбэрдэлиир санан кулгаахпар иһиллээтин кытта, испэр оҕом үөрэн мөхсөн ылла. ⁴⁵ Оо, алгыстаах да буоллаҕа Айыы Тойон эппитэ туоларын итэҕэйбит Кыыс!»

* 1:28 Эн дьахталлартан алгыстаахтарынабын! – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Мария айхал тыла

⁴⁶ Мария эппитэ: «Дууһам Айыы Тойону айхаллыыр, ⁴⁷ Тангарабыттан – Быыһааччыбыттан – сүргэм көтөбүллэр. ⁴⁸ Кини Миигин, кыра биллибэт Кулутун, бэлиэтии көрдө, онон аны бары көлүөнэлэр Миигин Алгыстаах диэн ааттыахтара. ⁴⁹ Сүдү Күүстээх Тангара миэхэ манньк улуу үтүнү онордо – Кини аата сибэтиэй! ⁵⁰ Кинини ытыктыыр дьонно Тангара удьуртан удьурга амарах сыһаннаах. ⁵¹ Күүстээх илиитин уунна да, Кини киэмсиктэр өйдөрүн-санааларын үрөйдэ, ⁵² баһылыктары бүрүстүүлэриттэн сууларда, намыһахтары өрө таһаарда. ⁵³ Аччыктарга байылыат олоҕу биэрдэ, баайдары кураанах ыталаата. ⁵⁴⁻⁵⁵ Өбүгэлэрбитигэр, Авраамна уонна кини удьурдарыгар, үйэлэр тухары амарахтык сыһаннаһыах буолбутун толорон, чаҕарыгар – Израильга – көмөлөстө».

⁵⁶ Мария Елисаветаны кытта үс ый бииргэ олорон баран, дьиэтигэр төннүбүтэ.

Иоанн Сүрэхтээчи төрөөһүнэ

⁵⁷ Елисавета оҕолононор кэмэ уолдьаһан, уол оҕону төрөппүтэ. ⁵⁸ Ыаллара уонна аймахтара Айыы Тойон киниэхэ хайдах курдук амарахтык сыһаннаспытын истэн, кинилиин тэнгэ үөрсүбүттэрэ.

⁵⁹ Ахсыс күнүгэр кыра оҕоҕо быһыллыы сиэрин-туомун онгоро кэлбит дьон уолу аҕатын аатынан Захария диэн ааттаары гыммыттарыгар ⁶⁰ ийэтэ: «Суох, кини Иоанн диэн буолуоҕа», – диэбитэ.

⁶¹ «Эн уруугар-аймаххар итинник ааттаах ким да суох ээ», – диэбиттэрэ. ⁶² Илиилэринэн имнэнэн аҕата оҕотун ким диэн ааттыан баҕарарын ыйыппытара. ⁶³ Аҕата хаптаһын көрдөөн ылан суруйбута: «Кини аата Иоанн». Бары дьиктиргээбиттэрэ. ⁶⁴ Онуоха кини тыла өһүллэн, Тангараны алҕаан киирэн барбыта. ⁶⁵ Ыаллы олорооччулар бука бары маны истэн дьулайбытара; бу туһунан сурах Иудея хайалаах дойдутун бүтүннүү тилийэ көппүтэ. ⁶⁶ Истибит эрэ барыта итини тойонноон: «Бу оҕоттон туох эрэ тахсар?» – диэн кэпсэтэрэ. Айыы Тойон алгыстаах илиитэ кинини араҕаччылыыра.

Захария айхал тыла

⁶⁷ Иоанн аҕата Захария Сибэтиэй Тынынан туолан, маннык төлкөлөөн эппитэ: «⁶⁸ Айыы Тойонго, Израиль Танаратыгар, алгыс буолуохтун! Кини биһиэхэ көмөҕө кэллэ, норуотугар көнгүлү биэрдэ. ⁶⁹⁻⁷⁰ Былыр сибэтиэй пророктарынан эрэннэрбитин курдук, чаҕарын Давид дыэтиттэн биһиэхэ улуу Быһааччыны биэрдэ — ⁷¹ бары өстөөхтөн, абааһы көрөөччүлэртэн Өрүһүйээччини! ⁷² Кини өбүгэлэрбитигэр амарахтык сыһаннаһаах, онорсубут сибэтиэй сөбүлэһитин өйдүү сылдыах буолан, ⁷³ аҕабытыгар Авраамга андаҕайбыта. ⁷⁴⁻⁷⁵ Онон өстөөхтөрбүтүттэн быһанан үйэ-саас тухары Кини иннигэр сибэтиэй, кырдыксыт дьон буолар туһугар, туохтан да толлон-торуттан турбакка, биһиги Киниэхэ сулуспалыахпыт. ⁷⁶ Оттон эн, кыһыл оҕо, Үрдүк Танара пророга диэн ааттаныан: Айыы Тойон иннигэр барангын, Кини суолун солуон, ⁷⁷ Кини норуота быһанарын, аһыыта-буруйа бырастыы буоларын иһитиннэриэн. ⁷⁸ Айыы санаалаах, амарах сүрэхтээх Танарабыт биһиэхэ үөһэттэн сырдык сарыалы ытыаҕа, ⁷⁹ оччоҕо Кини — тахсан эрэр сырдык — харанаҕа, өлүү күлүгэр олорор дьону сырдатыаҕа, биһигини эйэ суолугар үктэннэриэҕэ».

⁸⁰ Оҕо улаатан, улам бөҕөргөөн, ис тыына күүһүрэн испитэ; Израиль норуотугар биллэр кэмэ кэлиэр диэри, кини дьоносэргэтэ суох иччитэх сиргэ олорбута.

Иисус Христос төрөөһүнэ

2 Ол сағана Август* император сир-уот устунан биэрэпис онгорторор уурааҕа тахсыбыта. ² Сирияны Квириний салайарын сағана, бу бастакы биэрэпис этэ. ³ Бары, биэрэпискэ суруйтараары, бэйэлэрин куораттарыгар барбыттара.

⁴ Иосиф эмиэ, Давидтан төрүттээх буолан, Галилея Назареттан Иудеяҕа баар Вифлеем диэн Давид куоратыгар ⁵ кэргэн ылыахтаах Мариятыныын суруйтара барбыттара. Мария

* ^{2:1} *Август* — Рим бастакы императорун Гай Юлий Цезарь Октавиан (б. э. иннинээҕи 31 с. — б. э. 14 с. диэри ыраахтааҕылаабыта) титула. Биэрэпис, ким да Римнэ түһээн төлүүртэн куотумматын туһугар, суруллара.

ыарахан этэ, ⁶онон Вифлеемнэ сылдьан, оџолонор кэмэ кэлэн, ⁷бастакы Уолун төрөппүтэ; түһэр дьыиэџэ хонук сиргэ тикси-бэккэлэр, Кини Оџотун суулаан баран күкүргэ сытыарбыта.

Маньыһыттар уонна Аанньаллар

⁸Ол дойдуга мэччийэр сүөһүнү көрөн, хонууга хонор маньыһыттар бааллара. ⁹Эмискэ* кинилэр иннилэригэр Айыы Тойон Аанньала баар буолбута; Айыы Тойон килбиэннээх сырдыга кинилэргэ сыдыайбытыгар маньыһыттар улаханлык куттамыттар. ¹⁰Аанньал эппитэ: «Куттаныман! Мин бар дьонно буолуохтаах улуу үөрүүнү эһиэхэ иһитиннэрэ кэлиим: ¹¹бүгүн эһиэхэ, Давид куоратыгар, Быыһааччы – Христос Айыы Тойон – төрөөтө. ¹²Кини бэлиэтэ маньык буолуо: эһиги күкүргэ сууланан сытар Оџону булуоххут».

¹³Онтон эмискэ Аанньалы кытта бииргэ үөһээ Халлаан үтүмэн ахсааннаах сэриитэ Тангараны айхаллыыра көстөн кэлбитэ: ¹⁴«Үрдүк Халлаанга – Тангараџа айхал, сиргэ – эйэ-ил, дьонно – Тангара үтүө сыһыана!»

¹⁵Аанньаллар кинилэртэн тэйэн Халлаанга төннөөттөрүн, маньыһыттар: «Чэйин, Вифлеемнэ баран, онно туох буолбутун, Айыы Тойон биһиэхэ ити тугу биллэрбитин көрүөџүн», – дэһиспиттэрэ.

¹⁶Ол кэннэ бэрт суһаллык тийэн, Марияны, Иосибы уонна күкүргэ сытар Оџону булан ылбыттара. ¹⁷Оџону көрөөт, Аанньал Кини туһунан туох диэбитин кэпсээн биэрбиттэрэ. ¹⁸Истибит эрэ барыта маньыһыттар кэпсээннэрин сөрү диэн сөхпүтэ. ¹⁹Оттон Мария бу тыллары барытын, хаһан да умнубаттыы, сүрүөџэр сөнөрдөн иһэрэ. ²⁰Маньыһыттар барытын көрөн-истэн баран, Тангараны уруйдаан-айхаллаан, төннүбүттэрэ: барыта үкчү Аанньал эппитин курдук этэ.

Тангара Дьыиэтигэр көрсүһүү

²¹Аџыс күн буолан баран Оџо быһыллыахтаах сиэрин-туомун онгороллоругар Киниэхэ Иисус диэн, Аанньал Кинини, өссө ийэтин иһигэр үөскүү да илигинэ, ааттаабыт аатын биэрбиттэрэ.

* ^{2:9} Эмискэ – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

²² Моисей Сокуона ирдиир ыраастанар күннэрэ ааспыттарынын кэннэ, Оџону Айыы Тойонго анаары, Иерусалимга ажалбытгара. ²³ Айыы Тойон Сокуонугар суруллубутунан, «ыал бастакы уол оџото Айыы Тойонго ананыхтааџа», ²⁴ итиэннэ, эмиэ Айыы Тойон Сокуонугар этиллибитинэн, кинилэр «икки өтөнү биитэр икки холууп оџотун» аџалан сиэртибэлиэхтээхтэрэ.

Симеон төлкөлөөһүнэ

²⁵ Ол саџана Иерусалимга Симеон диэн киһи баара. Кини Израиль быыһанарын көһүтэр кырдыктаах, Тангараџа бэриниилээх киһи этэ; кинини кытта Сибэтиэй Тыын баара. ²⁶ Кини, Айыы Тойон Христонун көрө илигинэ, өлүө суохтааџын туһунан Сибэтиэй Тыынтан эрдэттэн билэн сылдыара. ²⁷ Арай биирдэ кини, Сибэтиэй Тыын угуйан, Тангара Дьэитигэр кэлбитэ. Сокуон сизрин-туомун онгороору, төрөппүттэрэ быыкаа Иисуһу ажалбыттарыгар, ²⁸ Симеон Кинини илиитигэр ылан баран, Тангараџа махаммыта: «²⁹ Эппитин курдук, билигин, Улуу Баһылык, кулуккун эйэни кытта ыытар буоллун: ³⁰⁻³¹ эт харахпынан дьэ көрдөбүм Эн бары норуоттарга анаабыт Быыһааччыгын — ³² Тангараны билбэт дьонго сыдыайыхтаах сырдыккын, норуотун Израиль албан аатын!»

³³ Иосиф* уонна Иисус Ийэтэ ити Кини туһунан этиллибитти сөџө истибиттэрэ. ³⁴ Онтон Симеон кинилэри алџаан баран, Марияџа, Иисус Ийэтигэр, эппитэ: «Бу Оџо Израильга элбэх киһи охторугар да, турарыгар да ананан сытар; ³⁵ оттон Эн дууһабынан эмиэ үнүү курдаттыы ааһыаџа. Кини Тангара бэлиэтэ буолуоџа, үгүстэр ону утаран, кистэлэн санаалара арыллыаџа».

Анна төлкөлөөһүнэ

³⁶ Манна Асир аџатын ууһуттан төрүттээх Фануил кыыһа Анна диэн пророк дьахтар баара. Кини сааһа ырааппыт этэ, кыыс сылдыан эргэ тахсан баран, эрин кытта сэттэ эрэ сыл олорootун, ³⁷ эрэ өлөн, аџыс уон түөрт сааһыгар диэри огдообо олорбута. Кини Тангара Дьэититтэн арахпат этэ, поһу тутуһан, күннэри-түүннэри үгэн Тангараџа сулууспалыыра. ³⁸ Анна эмиэ ол

* ^{2:33} *Иосиф* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Оџо аџата».

кэмнэ кэлэн Айыы Тойонго махтанан баран, Иерусалим бос-холонорун кэтэһээччилэргэ Кини туһунан кэпсээбитэ.

³⁹ Айыы Тойон Сокуонугар этиллибити барытын толорон баран, кинилэр Галилеяҕа, бэйэлэрин куораттарыгар Назарекка, төннүбүттэрэ. ⁴⁰ Оҕо улаатан, ис тыына күүһүрэн, муударай өйө дирингээн испитэ; Кинини Тангара алгыһа араҥаччылыыра.

Иисус Уолчаан Тангара Дьэтитигэр

⁴¹ Хас сыл аайы Иисус төрөппүттэрэ Паасха бырааһынньыгар Иерусалимга бараллара. ⁴² Кини уон иккилээбэр дьоно үгэстэринэн Иерусалимга бырааһынньыкты кэлбиттэрэ. ⁴³ Бырааһынньык күннэрэ бүтэн дьэилэригэр төннөллөрүгэр Иисус Уолчаан Иерусалимга хаалан хаалбыта; ону Иосиф да, Ийэтэ да билбэтэхтэрэ: ⁴⁴ дьону кытта аргыстаһан истэҕэ дии саныыллара. Күннүк сири айаннаан баран, дьэ Иисуһу аймахтарын уонна билэр дьоннорун ортотугар көрдөөбүттэрэ. ⁴⁵ Итиэннэ булбаккалар, Кинини көрдөөн Иерусалимга төннөн кэлбиттэрэ. ⁴⁶ Үс күн буолан баран Иисуһу Тангара Дьэтиттэн булан ылбыттара. Иисус үөрэтээччилэр ортолоругар кинилэри истэ, ыйыталаһа олороро. ⁴⁷ Истэн олорооччулар бука бары Кини өйүн, хайдах курдук хоруйдахарын сөбөллөрө. ⁴⁸ Дьоно Иисуһу көрөн, олус соһуйбуттара. Ийэтэ Киниэхэ эппитэ: «Тоойуом! Биһиэхэ тоҕо манньк сыһыаннастын? Аҕан биһикки Эйигин улаханньк айманан туран көрдөөтүбүт».

⁴⁹ Иисус эппитэ: «Мийигин тоҕо көрдөөтүгүт? Мин Аҕам Дьэтитигэр буолуохтаахпын эниги билбэт этигит дуо?» ⁵⁰ Дьоно Иисус тугу эппитин өйдөөбөтөхтөрө.

⁵¹ Кини Назарекка төннүһэн, кинилэргэ толору бас бэринэн олорбута. Оттон Ийэтэ буоллаҕына ити истибит тылларын барытын сүрүбэр уйалаан өйдүү-саныы сылдыбыта. ⁵² Иисус улаатан ситэн-хотон истэбин аайы, муударай өйө дирингээн испитэ; Кинини Тангара да, дьон да таптыыра.

Иоанн Сүрэхтээчи суол солуур

3 Тиверий императордаабытын уон бэһис сылыгар, Понтий Пилат Иудея баһылыга эрдэбинэ, Ирод Галилеяҕа, кини быраата Филипп Итурейа уонна Трахония уобалаһыгар, оттон Лисаний Авилинеяҕа баһылык буолан олодохторуна, ² Анналаах

Каиафа* архиерейдылларын сағана, Захария уола Иоанн ич-читэх сиргэ сылдьан Таңара киниэхэ этэр тылын истибитэ. ³Онон кини бүтүн Иордан хочотун кэрийэ сылдьан дьону, аһыны-хараны билинэн, сүрэхтэнэргэ ыңырбыта. ⁴Ол туһунан Исаяя пророк кинигэтигэр манньк өтө көрөн суруллубут: «Иччитэх сиргэ үөгүлээччи сағата: „Айыы Тойон барар суолун солоонг, Кини ыллыктарын көннөрүг: ⁵бары намыһах сир үрдүөхтүн, хайа, булгуннаһах намтыахтын, токур суоллар көннүннэр, эндирдээх ыллыктар дэхсилэнниннэр — ⁶оччоҕо киһи аймаһа барыта Таңара быһыһырын көрүөҕэ!“»

⁷Иоанн киниэхэ сүрэхтэнэ кэлэр дьонго этэрэ: «Эриэн үөн ыамалара! Ким эһиэхэ кэнэҕэски уортан-кылынтан куотар өй укта? ⁸Аһыныгытын билинэн Таңараҕа чахчы эргиллибикки-тин олоххутунан туоһулаанг; итиэннэ биһиги аҕабыт Авраам диэн сананыманг даҕаны. Эһиэхэ этэбин: Таңара бу да таастары Авраамга оҕо гынан туруортуон сөп. ⁹Сүгэ хайыы-үйэ мас төрдүгэр сытар: ханнык баҕарар маһы, үтүө аһы биэрбэт буоллаҕына, кэрдэн уокка быраҕаллар».

¹⁰Норуот кинигэтигэр: «Биһиги оччоҕо тугу гынабыт?» — диэн ыйыппыта.

¹¹«Ким икки таңастаах, ол туга да суохтуун үллэһиннин, ким аһыыр астаах, ол эмиэ оннук гыннын», — диэбитэ Иоанн.

¹²Түһээн хомуйааччылар эмиэ, сүрэхтэнэ кэлэн баран: «Үөрэтээччи! Биһиги тугу гынабыт?» — диэн ыйыппытара.

¹³«Ылыахтааххытыттан ордугу ирдээмэн», — диэбитэ Иоанн.

¹⁴Буойуннар ыйыппытара: «Оттон биһиги тугу гынабыт?»

Кинилэргэ эппитэ: «Кими да холуннарыман, атаҕастааманг, хамнаскытынан дуоһуйун».

¹⁵Норуот кэтэһэрин, бары Иоанны Христос буолуо дии санылларын иһин, ¹⁶Иоанн, бары истэн турдаһтарына, эппитэ: «Мин эһигини уунан сүрэхтиибин, ол гынан баран кэннибиттэн Кэлэн Иһээччи миигиннээҕэр күүстээх. Мин Кини атаҕын таңаһын быатын да сүөрэргэ сөбө суохпун. Кини эһигини Сибэтиэй Тыһынын уонна уотунан сүрэхтиэҕэ. ¹⁷Кини күрдэҕин туга сылдьар, онон куумунатын ыраастаан баран

* ^{3:2} *Анналаах Каиафа* — Анна (евр. Хананья эбэтэр Ханан) б. э. 6–15 сс., оттон кини күтүгэ Каиафа — 18–37 сс. архиерейдаабытара.

сэлиэһинэйи манхааһайыгар мунньооҕа, оттон соломотун умуллубат уокка уматыаҕа». ¹⁸ Иоанн норуokka мантан да атыны элбэҕи үөрэппитэ.

Ирод Иоанны хаайыыга уктарар

¹⁹ Ол эрээри кини Ирод баһылыгы, быраатын ойоҕун Иродиаданы ылбытын уонна да атын куһаҕан суоллары онгорбутун иһин, сэмэлээбитигэр ²⁰ Ирод Иоанны хаайыыга бырахтаран, урукку аһыытыгар-харатыгар өссө биир аһыыны эбимитэ.

Иисус Христос сүрэхтэниитэ

²¹ Норуот бүттүүнэ сүрэхтэммитин кэннэ, Иисус эмиэ сүрэхтэнэн баран, Тангараҕа үнэ турдаҕына, Халлаан арыллыбыта, ²² Сибэтиэй Тыын холууп курдук көрүгнэнэн Киниэхэ түһэн кэлбитэ, онуоха Халлаантан: «Мин үтүө көңүлбүн толорор Тапталлаах Уолум Эн бааргын!» – диир санга дуораһыйбыта.

Иисус Христос төрдө-ууһа

²³ Иисус үөрэтэрин саҕалыырыгар отучча саастааҕа. Дьонсэргэ санаатыгар Кини Илия уолун Иосиф Уола этэ. Атын төрүттэрэ манныктар:

- ²⁴ Матфат, Левий, Мелхий, Ианнай, Иосиф,
- ²⁵ Маттафия, Амос, Наум, Еслим, Наггей,
- ²⁶ Мааф, Маттафия, Семей, Иосиф, Иуда,
- ²⁷ Иоаннан, Рисай, Зоровавель, Салафииль, Нирий,
- ²⁸ Мелхий, Аддий, Косам, Елмодам, Ир,
- ²⁹ Иосия, Елиезер, Иорим, Матфат, Левий,
- ³⁰ Симеон, Иуда, Иосиф, Ионан, Елиаким,
- ³¹ Мелеай, Маинан, Маттафай, Нафан, Давид,
- ³² Иессей, Овид, Вооз, Салмон, Наассон,
- ³³ Аминадав, Арам, Есром, Фарес, Иуда,
- ³⁴ Иаков, Исаак, Авраам, Фарра, Нахор,
- ³⁵ Серух, Рагав, Фалек, Евер, Сала,
- ³⁶ Каинан, Арфаксад, Сим, Ной, Ламех,
- ³⁷ Мафусал, Енох, Иаред, Малелеил, Каинан,
- ³⁸ Енос, Сиф, Адам, Тангара.

Иисус Христуу тургутуу

4 Иисус Иордантан Сибэтиэй Тынынынан туолан төннүбүтүгэр Тыын Кинини иччитэх сиргэ ильдэ барбыта. ²Онно Кинини түөрт уон хонук устата адьарай тургутан көрбүтэ; ол тухары Кини тугу да аһаабатаҕа, онтон тиһэҕэр дьэ аччыктаабыта.

³Адьарай Киниэхэ эппитэ: «Эн Тангара Уола буоллаххына, бу тааһы килиэпкэ кубулуй диэн бирикээстээ».

⁴Иисус киниэхэ хоруйдаабыта: «„Киһи, аһаардас килиэбинэн эрэ буолбакка, Тангара этэр хас биирдии тылынан олоруоҕа*“ диэн суруллубута».

⁵Адьарай Кинини үрдүк хайаҕа таһааран, чыпчылҕан түргэнинэн сир бары саарыстыбаларын көрдөрөн баран, ⁶эппитэ: «Мин бу саарыстыбалары — туох баар былаастары, албан ааттары — олоччу Эйиэхэ биэриэм. Бу барыта миэхэ бэриллитэ, онон кимиэхэ биэрэрим бэйэм көңүлүм. ⁷Эн миэхэ сүгүрүйдэргин эрэ, бу барыта Эйиэнэ буола түһүөҕэ».

⁸Иисус киниэхэ хоруйдаабыта: «Киэр буол Миигиттэн, сатана. „Айыы Тойон Тангараҕар сүгүрүй уонна Киниэхэ эрэ сулууспалаа“ диэн суруллубута».

⁹Онтон адьарай Кинини Иерусалимга ильдэн, Тангара Дьэитин чыпчаалыгар туруоран баран эппитэ: «Өскөтүн Эн Тангара Уола буоллаххына, ыстанан кэбис. „¹⁰Аанньалларыгар Эйигин араначчылыырга соруйуоҕа, ¹¹оччоҕо таастан бүдүрүйбэтин туһугар, кинилэр Эйигин көтөҕөн илдьиэхтэрэ“ диэн суруллубута буолбат дуо?»

¹²Иисус хоруйдаабыта: «„Айыы Тойон Тангараҕын тургутан көрүмэ“ диэн этиллибитэ».

¹³Адьарай Кинини бары өттүнэн холоон көрөн баран, кэмэ кэлиэр диэри, тэйэн биэрбитэ.

¹⁴Иисус Тыын күүһүн толору ылан Галилеяҕа төннүбүт сураҕа бүтүн дойдуну тилийэ көппүтэ. ¹⁵Кини синагогаларга үөрэтэрэ, киһи барыта Кинини хайгыыра.

* ^{4:4} *Тангара этэр хас биирдии тылынан олоруоҕа* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Назарет синагогатыгар

¹⁶ Биирдэ Иисус улааппыт куоратыгар Назарекка кэлэн, үгэ-хинэн субуота күн синагогаҕа киирэн, ааҕаары турбута. ¹⁷ Киниэхэ Исаяя пророк кинигэтин биэрбиттэрэ; Иисус кинигэни арыян бу курдук суруллубут кэрчиги булбута: ¹⁸⁻¹⁹ «Айыы Тойон Тыына Миэхэ баар — Кини Миигин елей арыынан аҕаабыта, дыдангыларга Үөрүүлээх Илдьити иһитиннэртэрэ, самныбыт санаалаахтары үтүөртэрэ*, билиэн барбыттарга босхолонууну, хараҕа суохтарга харахтаныыны биллэртэрэ, баттаммыттары өрө көтөхтөрө, Айыы Тойон айылгылаах үтүөкэн дыла салаллан кэлбитин иһитиннэртэрэ Кини Миигин ыппыта». ²⁰ Иисус кинигэни сабан үлэһиккэ биэрэн баран, оннугар олоҕорбута; синагогаҕа баар дьон хараҕа барыта Киниэхэ хатаммыта.

²¹ «Эһиги бу истибит Суруйуугут бүгүн туолла», — диэбитэ Кини.

²² Бу этиитин бары биһирээбиттэрэ, Кини алгыстаах тылын-өһүн истэн сөхпүт-махтайбыт дьон: «Бу Иосиф уола буолбатах этэ дуо?» — дэһиспиттэрэ.

²³ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Эһиги, биллэн турар, Миэхэ өс хоһоонун санатан: „Эмчит! Бэйэҕин үтүөрт; биһиги Капернаумна туох буолбутун истибиппит, ону манна, Бэйэн дойдугар, эмиэ онор“, — диэххит. ²⁴ Мин кырдыгы эһиэхэ этэбин: хайа да пророк бэйэтин дойдутугар чиэстэммэт. ²⁵ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Илия кэмигэр Израильга огдообо дыахтар элбэх этэ да, үс сыл алта ый тухары халлаан хам хатанан, сир устун улахан сут сатыылаабытыгар ²⁶ Таңара Илияны атын кимиэхэ да буолбакка, Сидон Сарептатыгар олоҕор огдообоҕо ыппыта; ²⁷ эмиэ ити курдук Елисей пророк саҕана Израиль сиригэр аран ыарыылаах киһи элбэх этэ эрээри, Сирия киһиттэн Неемантан ураты ким даҕаны үтүөртэтэҕэ».

²⁸ Синагогаҕа баар дьон мань истэн, бука бары уордайбыттара; ²⁹ ойон туран, Кинини куораттан үүрэн таһаарбыттара уонна,

* 4:18-19 *Елей арыынан аҕаабыта* — илинни омукарга ыраахтаабынан анаар киһини үчүгэй сыттаах олива арыытынан аҕыыр сиэр-туом баара. *Самныбыт санаалаахтары үтүөртэрэ* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

куораттара турар хайатыттан түгнэри анһаары, хайа эмпэрэ-тигэр илдыбиттэрэ. ³⁰ Ол эрээри Иисус ортолорунан ааһан тахсан бара турбута.

Быртаһ тыһыһа буулаһыты үтүөрдүү

³¹ Онтон Кини Капернаумһа, Галилея куоратыгар, кэлэн су-буотаҕа дьону үөрэспитэ. ³² Тыла-өһө былаастаах буолан, Кини үөрэтиитэ сөхтөрбүтэ.

³³ Синагогаҕа быртаһ абааһы тыһыһа буулаһыт киһи баа-ра улахан баҕайытык хаһытаабыта: ³⁴ «Һуой, Эн биһиэхэ ту-гун кыһалҕатай, Назарет Иисуһа? Биһигини үрэйэ кэлбиккин! Кимһин мин билэбин, Эн Таһара Сибэтиэйэһин!»

³⁵ Иисус киниэхэ кытаанахтык: «Саһарыма, киниттэн та-ҕыс!» – диэбитэ. Абааһы киһини синагога ортотугар охторон түһэрэн баран, киниэхэ туох да куһаһаны онорбокко, тахсан барбыта.

³⁶ Бары улаханһык куттанан: «Кини быртаһ тыһыһа бири-кээстээн үүрэн таһаарар былаастаах! Бу аата тугуй?» – дэһис-питтэрэ. ³⁷ Иисус сураҕа тула өттүнээһи сирдэри барытын ти-лийэ көппүтэ.

Петр дьэтигэр

³⁸ Кини синагогаттан тахсаат, Симон дьэтигэр кирибитэ; Си-мон ийэ кыһна, күүстээх титириир тийһигэ кириэн, ыалды сыта-ра, онон Иисуһан көмөлөс диэн көрдөспүттэрэ. ³⁹ Иисус киниэ-хэ тийһэн ыарыһыны боппутугар, дьахтар тийһигэ ааһан хаалбыта, сонно туран кинилэргэ ас тардыбытынан барбыта.

⁴⁰ Күн кириитэ араас ыарыһаах дьонноохтор ыарыһахтарын Киниэхэ аһалтаабытара; Иисус кинилэргэ биир-биир илиитин ууран, барыларын үтүөрдүбүтэ. ⁴¹ Үгүстэртэн абааһылар хаһы-таабытынан тахсан бараллара уонна: «Эн Христоскун, Таһара Уолаһын!» – дииллэрэ. Иисус, Кини Христос буоларын билэл-лэрин иһин, абааһылар саһаралларын кытаанахтык боборо.

Иисус Христос Галилеяҕа үөрэтэр

⁴² Халлаан сырдыта Иисус дьэттэн тахсан, бүччүм сиргэ бар-быта; дьон Кинини көрдөөн булан ылан, ытыһаары, тохото сатаабытара. ⁴³ Ол эрээри Кини эппитэ: «Таһара Саарыстыбатын

Евангелиетын Мин атын куораттарга эмиэ иһитиннэриэх тустаахпын. Ол туһугар Мин ытыллыбытым». ⁴⁴Уонна Галилея* синагогаларыгар салгыы үөрэтэ сылдыбыта.

Маннайгы үөрэнээччилэрэ

5 Биирдэ үтүмэн үгүс дьон, Танара тылын истээри, Кинини ыга анһан үтүрүспүттэригэр Иисус Геннисарет күөлүн кытылыгар туран, ²күөлгэ икки оночону көрбүтэ; балыксыттар оночоттон тахсан илимнэрин сууһа сылдыбаллара. ³Кини биир оночоҕо киирэн (ол Симон киэнэ этэ), кыратык кытылтан тэйэ устарыгар көрдөспүтэ. Уонна оночоҕо олорон дьону үөрэппитэ.

⁴Үөрэтэн бүтэн баран, Симонна: «Диринэр киирэн илимнитин түһэрин», – диэбитэ. ⁵Симон эппитэ: «Үөрэтээччи! Биһиги бөлүүн түүнү быһа эрэйдэннибит да, туох да туппата. Чэ, ол гынан баран Эн тылын хоту илиммин түһэриэм».

⁶Илимнэрин түһэрбиттэрэ, сүрдээх элбэх балык кэлэн, бэл илимнэрэ хайа барбыта. ⁷Атын оночоҕо олорор доҕотторун далбаатаан ынһыран ылан, көмөлөһүһүннэрбиттэрэ; олор кэлэн икки оночону тобус-толору гына балыгы кутан, тыылара тимирэн киирэн барбыттара.

⁸Симон Петр мань көрөн, Иисус тобугар умса түһэн: «Тойонуом, мин тыыбыттан таҕыс! – диэбитэ. – Мин аныыһлаах киһибин!» ⁹Балык манньк балысханньк кэлбиттэн кини да, бииргэ сылдыар дьоно да, ¹⁰ол иһигэр Симон табаарыстара – Зеведей уолаттара, Иаковтаах Иоанн, эмиэ улаханньк куттаммыттара.

Иисус Симонна эппитэ: «Куттаньма, эн аны мантан инньэ дьону илимниэн». ¹¹Кинилэр икки ончолоохторун иккиэннэрин кытылга соһон таһаараат, барытын быраһан, Иисуһу батыһан барбыттара.

Аран ыарыһлааһы үтүөрдүү

¹²Иисус биир куоракка сырыттаһына, этэ бүтүннүү аран бааһа буолбут киһи кэлэн, Кинини көрөн, сиргэ умса түһэн ааттаспыта: «Тойонуом! Эн баһарыан эрэ кэрэх, миигин ырааһырдар кыахтааххын».

* ⁴⁴Галилея – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иудея».

¹³ Иисус илиитин уунан кинини таарыйан баран: «Ырааһы-рыаххын баҕарабын, ырааһыр!» – диэбитэ. Сонно киһи аран ыарыыта сүтэн хаалбыта. ¹⁴ Бу туһунан кимиэхэ да кэпсиирин бобон баран, Иисус кинини аҕабыыкка тийээн көрдөрүн уонна ыраастаммыккын кинилэргэ туоһулаан, Моисей эппит сиртибэтин илдьэн биэр диэн соруйбута.

¹⁵ Ол эрээри Иисус сураҕа кэнгээтэр-кэнээн, үтүмэн үгүс дьон, Кинини истээри, ыарыыларыттан үгүөрээри, кэлэ тураллара. ¹⁶ Оттон Кини иччитэх сиргэ баран, Танараҕа үгэрэ.

Босхону үтүөрдүү

¹⁷ Биирдэ Иисус үөрэтэр кэмигэр Галилея, Иудея бары дэриэбинэлэриттэн, Иерусалимтан кэлбит фарисейдар уонна сокуонньуттар Кинини истэ ололбуттара; Иисус ыарыһахтары Айыы Тойон күүһүнэн үгүөртээбитэ. ¹⁸ Арай, ол кэмгэ хас да киһи кыаммат буолбут босхону тэллэхтэри көтөҕөн аҕалбыттара; кинини иһирдьэ киллэрэн Иисус иннигэр сытыараары холонон көрбүттэрэ да, ¹⁹ киһи элбэҕэ бэрт буолан, ханан да кыайан ааспатахтара, онон дьыэ үрдүгэр ыттан, кырыыһаны көтүрэн, ыарыһаҕы тэллэхтэри хос ортотугар Иисус иннигэр түһэрбиттэрэ.

²⁰ Кинилэр итэҕэллэрин көрөн, Иисус ол киһиэхэ: «Эн аһыын-харан бырастыы буолар», – диэбитэ.

²¹ Сокуонньуттар уонна фарисейдар: «Бу Кини, Танараны холуннара турааччы, кимий? Танараттан атын ким аһыыны бырастыы гынар кыахтааҕый?» – дии санаабыттара.

²² Иисус кинилэр санааларын билэн эппитэ: «Эһиги тоҕо итинник саныгыт? ²³ Хайата чэпчэкиний: аһыын-харан бырастыы буолар диир дуу, эбэтэр туран хаамп диэн этэр дуу?

²⁴ Ол эрээри, Киһи Уола сиргэ аһыыны-хараны бырастыы гынар кыахтааҕын билэргит туһугар, – инньэ диэн баран, Кини босхон киһиэхэ туһаайан эппитэ: – Эһиэхэ этэбин, туран тэллэххин ылан, дьыэҕэр бар». ²⁵ Сонно киһи, бары көрөн турдахтарына, атаҕар туран кэлбитэ уонна сыппыт тэллэҕин ылан, Танараны айхаллыы-айхаллыы, дьыэтигэр барбыта. ²⁶ Бары бэри диэн бэркиһээн, дьулайан, Танараны уруйдууларын быһыгар: «Бүгүн биһиги сөҕүмэр дьиктини көрдүбүт!» – дэспиттэрэ.

Левийи ынгырыы

²⁷ Иисус бу кэнниттэн тахсан, харчы хомуллар сиригэр оло-
рор Левий диэн ааттаах түһээн хомуйааччыны көрөн, киниэхэ:
«Миигин батыс», – диэбитэ. ²⁸ Киһи тугун барытын хаалларан,
Иисуһу батыһан барбыта.

²⁹ Левий Киниэхэ анаан, дьиэтигэр улахан аһылык тарпыта;
онно түһээн хомуйааччылар уонна да атыттар бэрт элбэх буо-
лан, Кинилиин бииргэ аһаары, олорсубуттара. ³⁰ Фарисейдар уон-
на сокуонньуттар ону сөбүлээбэккэ, Кини үөрэнээччилэригэр
эппиттэрэ: «Эһиги түһээн хомуйааччылары уонна аһыылаах-
тары кытта тоҕо бииргэ аһыгыт-сиигит?»

³¹ Иисус кинилэргэ хоруйдаабыта: «Эмчиккэ өлүөрдэр наа-
дыйбаттар, ыарыһахтар наадыйаллар. ³² Мин кырдыксытта-
ры буолбатах, аһыылаахтары аһыыны билинэн Танараҕа эр-
гиллэргэ ынгыра кэлбитим».

Пост туһунан

³³ Онуоха кинилэр эппиттэрэ: «Иоанн үөрэнээччилэрэ чаас-
татык постаналлар, үгэллэр, фарисейдар үөрэнээччилэрэ эмиэ
биир оннуктар, отгон Эһиэннэрэ аһыыллар да, иһэллэр да».

³⁴ Иисус эппитэ: «Урууга кэлбит ыалдьыттары, күтүөт кини-
лэри кытта бииргэ сылдыарын тухары, аһааман диэн күһэйиэ
этигит дуо? ³⁵ Ол эрэри күтүөтү кинилэртэн былдыыр кэмнэ-
рэ кэлиэҕэ, дьэ оччоҕо кинилэр поһу тутуһар буолуохтара».

Саҥа уонна эргэ туһунан домох

³⁶ Өссө биир домоҕу кэпсээбитэ: «Ким даҕаны эргэ таҥас-
ка саҥа таҥастан хайа тардан ылан, абырах онгорбот; оннук
гыннаҕына, саҥа да таҥаһа алдьаныа, эргэҕэ да саҥа абыраҕа
сөп түбэһиэ суоҕа. ³⁷ Ким даҕаны саҥа көөннүбүт арыгыны
эргэ симииргэ куппат; оннук куттаһа, саҥа көөннүбүт
арыгы эргэ симири тоҕо тэбэн тохтуо, оччоҕо арыгы да
мэлийиэ, симиир да быраҕыллыа; ³⁸ онон саҥа арыгы саҥа
симииргэ кутулуохтаах; оччоҕо хайата да харыстаныа*.

* ^{5:38} Оччоҕо хайата да харыстаныа – сорох быллыргы гректии илиинэн
суруйууга бу тыллар суохтар.

³⁹ Ханнык да киһи өр туран сиппит арыгыны иһээт, сонно тута саҥа арыгыны иһиэн баҕарыа суоҕа, уруккута ордук диэбэ».

Субуота туһунан мөккүөр

6 Паасха иккис күнүгэр, бастакы субуотаҕа* Иисус бурдук быһыллыбыт буолагынан аһан испитэ, үөрэнээччилэрэ сиппит куоластары, илиилэригэр мэлийэн сии иһэллэрэ.

² Сорох фарисейдар ону көрөн: «Тоҕо эһиги субуота күн итигирдик быһыыланаҕыт?» – диэбиттэрэ.

³ Иисус хардарбыта: «Давид аргыстарыныын айаннаан иһэн, аччыктаан тугу гыммытын эһиги, ама, аахпатаххыт дуо? ⁴ Кини аччык сылдьан, Танара дыиэтигэр киирэн, аҕабыт эрэ сиир ытык килиэбин ылан сизбитэ уонна аргыстарыгар бэрсибитэ буолбат дуо?» ⁵ Итиэннэ эппитэ: «Киһи Уола субуота да күн тойоно буолар».

Хаппыт илиилээҕи субуотаҕа үтүөрдүү

⁶ Нөнүө субуотаҕа Кини эмиэ синагогаҕа киирэн үөрэппитэ. Онно уҥа илиитэ хаппыт киһи баара. ⁷ Сокуонньуттар уонна фарисейдар, Иисуһу буруйдаарылар, бу киһини субуотаҕа үтүөрдэрин кэтэспиттэрэ. ⁸ Иисус кинилэр ис санааларын билэн, хаппыт илиилээх киһиэхэ: «Кэл, манна ортоку тур», – диэбитэ. Киһи тахсан турбута.

⁹ «Мин эһигиттэн ыйытыам этэ, – диэбитэ Иисус кинилэргэ, – субуота күн тугу гыныллыахтааҕый: үтүөнү оноруллуохтаах дуу, куһаҕаны дуу? Олоҕу быһыыыр куолу дуу, өлөрөр куолу дуу?» Ким да тугу да саҥарбатаҕа**.

¹⁰ Кини барыларын кэриччи көрөн баран, ол киһиэхэ: «Илиигин уун», – диэбитэ. Киһи уунаатын кытта, ыалдьар илиитэ чөлүгэр түһэн хаалбыта. ¹¹ Фарисейдар ииримтийэ кыһыран, Иисуһу хайдах гынар туһунан сүбэлэспиттэрэ.

* ^{6:1} Паасха иккис күнүгэр, бастакы субуотаҕа – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Субуотаҕа».

** ^{6:9} Ким да тугу да саҥарбатаҕа – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Уон икки Апостол

¹² Биир күн Иисус хайа үрдүгэр Тангараҕа үнгэ тахсыбыта; Кини түүнү быһа үнпүтэ. ¹³ Онтон, сарсыарда буолбутугар, үөрэнээччилэрин ыңгыран ылан, кинилэртэн уон икки киһини Апостолларынан ааттаан талбыта: ¹⁴ Петр диэн ааты биэрэн баран Симоны, кини быраатын Андрейы, Иаковы, Иоанны, Филиби, Варфоломейы, ¹⁵ Матфейы уонна Фоманы, Алфей уола Иаковы уонна Зилот диэн ааттаах Симоны, ¹⁶ Иаков уола Иуданы уонна кэлин Кинини таннарбыт Иуда Искариоту.

Дьон Иисус Христоска кэлэлэр

¹⁷ Иисус кинилэри кытта хайаттан түһэн, хонуу сиргэ кэлэн тохтообута, онно халыг элбэх киһи — үгүс үөрэнээччилэрэ итиэннэ Иудея, Иерусалим, муора кытылыгар баар Тир, Сидон дьоно мустубута. ¹⁸ Кинилэр Иисуһу истээри, ыарыларыттан үтүөрээри кэлбиттэрэ; быртах тыыннарга буулатан эрэйдэнээччилэр эмиэ үтүөрэллэрэ; ¹⁹ Киниттэн тахсар күүс үтүөрдэрин иһин, мустубут дьон барыта Кинини таарыйа сатыыра.

Алгыска тиксии

²⁰ Иисус үөрэнээччилэрин диэки көрөн баран, эппитэ: «Алгыстааххыт эһиги дьаданылар: Тангара Саарыстыбата эһиэхэ ананар.

²¹ Алгыстааххыт билигин аччыктар: Тангара эһигини дуоһу-туоҕа.

Алгыстааххыт билигин ытаһааччылар: эһиги күлүөххүт-үөрүөххүт.

²² Алгыстааххыт эһиги — дьон эһигини абааһы көрдөбүнэ, туораттабына, үөхтэбинэ-таныйдабына, итиэннэ эһиги ааккытын Киһи Уолун туһуттан киртиттэбинэ. ²³ Оннук үөхпүт күннэригэр үөрүг-көтүг, өрөгөйдөөг: эһигини Халлаанга улуу наҕараада күүтэр. Кинилэр аҕалара пророктарга эмиэ итинник сыһаннаспытара.

Билигин топпут баайдары сор-мун күүтэр

²⁴ Сор-мун күүтэр эһигини баайдары, — эһиги хайыы-үйэ дуоһуйан тураҕыт!

²⁵ Сор-мун күүтэр билигин топпуттары — эһиги аччыктыаххыт!

Сор-мун күүтэр билигин күлээччилэри – эһиги ытыаххыт-сонгооххут!

²⁶ Сор-мун күүтэр эһигини – дьонно барытыгар хайҕатар буоллаххытына! Кинилэр аҕалара сымыйа пророктары эмиэ арбаабыттара.

Өстөөхтөргүтүн таптаан

²⁷ Оттон эһиэхэ, Миигин истээччилэргэ, этэбин: өстөөхтөргүтүн таптаан, эһигини абааһы көрөөччүлэргэ үтүөнү онорун, ²⁸ эһигини кырааччылары алҕаан, эһигини атаҕастааччылар тустарыгар Тангараҕа үнүг. ²⁹ Эйигин иэдэскэ охсубукка атын иэдэскин эмиэ тоһуйан биэр, сонгун былдыаан ылааччы ырбаахыгын эмиэ ыларын мэхэйдэһимэ. ³⁰ Эйигиттэн көрдөһөөччүгэ, ким да буоллун, биэр, итиэннэ эйигиттэн ылбыт киһиттэн төттөрү ирдээмэ. ³¹ Онон туохха барытыгар дьон эһиэхэ хайдах сыһаннаһыан баҕарабыт да, эһиги эмиэ дьонно соннук сыһаннаһыг. ³² Эһигини таптыыр дьону эрэ таптыыр буоллаххытына, туох махталын эрэйэбит? Аһыылаахтар даҕаны кинилэри таптыыр дьону таптыыллар эбээт. ³³ Эһиэхэ үтүөнү онорор дьонно эрэ үтүөнү онорор буоллаххытына, туох махталын эрэйэбит? Аһыылаахтар даҕаны үтүөҕэ үтүөнэн төлүүлэр эбээт. ³⁴ Төнүннэриэхтэрэ диэн эрэнэр дьонгугар эрэ иэс биэрэр буоллаххытына, туох махталын эрэйэбит? Аһыылаахтар даҕаны аһыылаахтарга, төттөрү соччону ылаары, иэс биэрэллэр эбээт. ³⁵ Оттон эһиги өстөөхтөргүтүн таптаан, кинилэргэ үтүөнү онорун, төттөрү ылыахпыт этэ диэн кэтэспэккэ эрэ иэс биэрин, оччоҕо улуу наҕараадаҕа тиксиэххит, Үрдүк Тангара уолаттара буолуоххут. Ол эбэтэр Кини үтүөҕэ махтамматтарга, өһүөмнүлээхтэргэ да үтүө сыһаннаах. ³⁶ Онон, Аҕабыт амарабын курдук, эһиги эмиэ амарах буолун.

Аһыттары дьүүлээмэн

³⁷ Дьүүлээмэн, оччоҕо дьүүлэниэххит суоҕа; буруйдааман, оччоҕо буруйданыаххыт суоҕа; бырастыы гынын, оччоҕо бырастыы гыныллааххыт; ³⁸ биэрин, оччоҕо эһиэхэ эмиэ бэриллиэҕэ: чин гына сиксиллибит, дьиппинитиллибит, тобус-толору үтүө мээрэинэн соннут тэллэҕэр кутан биэриэхтэрэ; ханнык

кээмэйинэн кэмниигит да, эһиэхэ эмиэ ол кээмэйинэн кэмнэнэн бэриллэбэ».

³⁹ Итиэннэ кинилэргэ манньк домоҕу кэпсээбитэ: «Хараҕа суоҕу хараҕа суох киһи сирдиир кыахтаах дуо? Иккиэн онкучахха түһүөхтэрэ суоҕа дуо? ⁴⁰ Үөрэнээччи үөрэтээччиттэн үрдээбэт буолан баран, ситтэҕинэ-хоттоҕуна, эмиэ үөрэтээччитин курдук буолуо.

⁴¹ Эн быраатын хараҕар тоҕо мас сыһын да булан көрөбүн, оттон бэйэн хараххар бэрэбинэ баарын билиммэккин? ⁴² Эбэтэр хайдах, бэйэн хараххар бэрэбинэни да көрбөт эрээригин „Быраатым, кэл эрэ, хараххыттан сыһы ылыым“ диэххиний? Сирэй көрбөх! Бастаан бэйэн хараххыттан бэрэбинэни таһаар, оччоҕо хайдах гынан быраатын хараҕыттан сыһы ылары билиэн.

Мас хайдаҕа отонунан биллэр

⁴³ Үчүгэй мас куһаҕан отонноммута диэн суох; куһаҕан мас үчүгэй отонноммута диэн эмиэ суох — ⁴⁴ хайа да мас отонунан биллэр: ыарҕаттан смокваны хомуйбаттар, эрбэһинтэн виноградады ылҕаабаттар. ⁴⁵ Үтүө киһи сүрэҕин үтүө баайыттан үтүөнү таһаарар, мөкү киһи сүрэҕин мөкү баайыттан мөкүнү таһаарар: киһи сүрэҕэ тугунан туолбута уонунан тахсар.

Икки акылаат

⁴⁶ Эһиги Миигин „Тойоммут! Тойоммут!“ диэн ынгыраҕыт эрээри, этэрбин тоҕо толорбоккутуй? ⁴⁷ Миэхэ кэлэн Мин тылбын истэр уонна толорор киһи кимиэхэ холооннообун эһиэхэ этиэм. ⁴⁸ Кини сири диринник хаһан, дьээтин акылаатын тааска түһэрбит киһиэхэ холоонноох. Өрүс халааннаатаҕына, күүстээх уу анһан кэлэр да, таас акылааттаах дьээни хамсаппат. ⁴⁹ Оттон ким Мин тылбын истэр эрээри, толорбот — ол дьээтин кумахха акылаата суох туппут киһиэхэ холоонноох: уу тоҕо анһан кэлиэ да, ол дьээ сонно синнэн түһүө».

Рим сотнигынын итэҕэлэ

7 Иисус норуokka этэр тылын түмүктээн баран, Капернаумна киирбитэ. ² Онно биир сотник күндүтүк саныыр кулута ыалдьан өлөөрү сытара. ³ Сотник Иисус туһунан истэн, кэлэн кулуппун үтүөртүн диэн көрдөһүттэрэ, иудей аҕа баһылыктарын

ыппыта. ⁴Кинилэр Иисуска кэлэн, биһигини кытта барыс диэн итэҕэтиилээхтик көрдөспүттэрэ: «Эн көмө онгороргор кини бэрт сөптөөх киһи — ⁵биһиги норуоппутун таптыыр буолан биһиэхэ синагога туттаран биэрбитэ». ⁶Иисус кинилэри кытта барсыбыта.

Дьыэҕэ чугаһаан истэҕинэ сотник Киниэхэ доҕотторунан илдьит ыппыта: «Тойонуом, эрэйдэнимэ! Мин Эйигин дьыэ-бэр киллэрэр кыахтаах үтүө киһи буолбатахпын; ⁷ол иһин Эйиэхэ бэйэм да тийэрим сөптөөх дии санаабатым. Эн биир тылы этиэнг эрэ кэрэх — кулутум экчи үтүөрүө. ⁸Мин төһө да бэйэм бас бэринэр тойоттордоох буолларбын, бэйэм эмиэ бас билэр буйуннардаахпын, олортон биирдэрин бар диэтэхпинэ, барар; атынын кэл диэтэхпинэ, кэлэр; чаҕарбын эмиэ итини онгор диэтэрбин эрэ, онгорор».

⁹Иисус мань истэн сөҕөн, батыһан иһэр дьонно эргиллибитэ: «Эйиэхэ этэбин, Мин Израильга даҕаны манньк итэҕэли булбатаҕым». ¹⁰Сорукка ытыллыбыт дьон дьыэҕэ төннөн кэлиилэригэр ыалдыбыт* чаҕар хайыы-үйэ үтүөрэн тоһуйбута.

Наин куорат огдооботун уолун тилиннэри

¹¹Бу кэнниттэн Иисус Наин диэн куоракка барбыта; Кинини кытта үгүс үөрэнээччилэр** уонна көй элбэх дьон барсыбыттара. ¹²Кини куорат ааныгар чугаһаан истэҕинэ, биир ийэ соҕотох уола өлбүтүн утары таһааран иһэллэрэ. Дьахтар огдообо этэ. Кинини кытта куорат үгүс олохтоохторо хаамсан иһэллэрэ. ¹³Айыы Тойон огдообону көрөн аһынан: «Ытаама», — диэбитэ уонна ¹⁴чугаһаан кэлэн хоруобу таарыйбыта, онуоха көтөҕөн иһээччилэр тохтообуттара; Иисус эппитэ: «Эдэр киһи, эйиэхэ этэбин — тур!»

¹⁵Өлбүт киһи өндөйөн олоро түспүтэ уонна сангаран барбыта; Иисус кинини ийэтигэр туттарбыта.

¹⁶Бары саллан: «Биһиэхэ улуу Пророк баар буолбут! Таңара Бэйэтин норуотугар көмөлөһө кэлбит!» — диэн Таңараны айхаллаабыттара. ¹⁷Кини туһунан манньк сурах бүтүн Иудея устун тарҕанан, тулатынааҕы сирдэри эмиэ тилийэ көппүтэ.

* 7:10 *Ыалдыбыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 7:11 *Үгүс үөрэнээччилэрэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үөрэнээччилэрэ».

Иисус Христос уонна Иоанн Сүрэхтээччи

¹⁸ Иоанн итини барытын үөрэнээччилэриттэн истэн баран, ¹⁹ икки үөрэнээччитин ыңыран ылан, «Кэлиэхтээх Эн буолабын дуу, эбэтэр кими күүтэбит дуу?» диэн ыйытара Иисуска ыппыта.

²⁰ Илдьиттэр Киниэхэ кэлэн эппиттэрэ: «Иоанн Сүрэхтээччи биһигини Эйигиттэн ыйытара ытта: Кэлиэхтээх Эн буолабын дуу, эбэтэр кими күүтэбит дуу?»

²¹ Бу кэмнэ Иисус элбэх киһини ыарыыттан, кыаммат буолуоттан, куһаҥан тыыннартан үтүөрдүбүтэ, үгүс хараҥа суохтарга күн сырдыгын бэлэхтээбитэ. ²² Иисус кинилэргэ эппитэ: «Баран тугу көрбүккүтүн-истибикигин Иоанна кэпсээн: хараҥа суохтар харахтаналлар, доҕолоннор атахтаналлар, аран ыарыылаахтар ырааһыраллар, дьүлэйдэр истэр буолаллар, өлбүттэр тиллэллэр, оттон дьадангылар Үөрүүлээх Илдьити истэллэр. ²³ Миигин саарбахтаабат киһи алгыстаах».

Иисус Христос Иоанн Сүрэхтээччи туһунан

²⁴ Иоанн ыппыт дьоно төннүбүттэрин кэннэ, Иисус кини туһунан норуokka маннык эппитэ: «Эһиги иччитэх сиргэ тугу көрө бара сылдыбыккытый? Тыал хамсарар хомуһун дуо? ²⁵ Тугу көрө бара сылдыбыккытый? Мааны танаска сууламмыт киһини көрөөрү дуо? Баайдык таннааччылар, дэлэгэй олохтоохтор дыбарыаска олороллор. ²⁶ Тугу көрө бара сылдыбыккытый? Пророгу дуо? Соннук, эһиги пророгу көрбүккүт; өссө этэбин: эһиги пророктааҥар да улаханы көрбүккүт. ²⁷ Суруйууларга кини туһунан этилибитэ: „Көр бу, Мин илдьит киһибин Эн иннигэр ыытабын, кини Эн барар суолгун солуоҕа“. ²⁸ Эһиэхэ этэбин: Иоаннааҕар улуу пророк* ийэттэн төрүү илик, ол гынан баран Таңара Саарыстыбатыгар саамай кыралара да кинитээҕэр улахан».

(²⁹ Кинини истибит дьон бука бары, бэл, түһээн хомуйааччылар, Таңара кырдыктааҕын билиммиттэрэ; кинилэр Иоанна сүрэхтэммит этилэр; ³⁰ оттон фарисейдар уонна сокуонньуттар

* 7:28 *Иоаннааҕар улуу пророк* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иоаннааҕар улуу ким да».

киниэхэ сүрэхтэммэккэ, Тангара көгүлүн бэйэлэриттэн тэйип-питтэрэ.)

³¹ Ол иһин Айыы Тойон эппитэ: «Субу көлүөнэ дьону кимиэхэ тэнниэмий? Кинилэр ким курдуктарый? ³² Кинилэр таһырдыа олорон бэйэ-бэйэлэригэр „Биһиги флейтаҕа оонньообуппутугар – үнкүүлээбэтэххит, кутурҕан ырыатын ыллаабыппытыгар – ытаабатаххыт“ дэһэн хаһытаһар оҕолор курдуктар. ³³ Иоанн Сүрэхтээччи кэлэн килиэби да сиэбэт, арыгыны да испэт, ону эһиги абааһыга буулаппыт диигит. ³⁴ Киһи Уола кэлэн, аһыыр да, иһэр да, ону эһиги бу киһи аһас уонна иһээччи, түһээн хомуһааччылар, анһыылаахтар доҕордору дэһэбит. ³⁵ Ол эрэри Тангара Муудараһа кырдыктааһын оҕолоро бары билиммиттэрэ».

Иисус Христуһу арыынан аҕаабыт дьахтар

³⁶ Биир фарисей Иисуһу аһата ыһырбыта. Кини фарисей дьэтигэр киирэн, аһаары өттүгэстээн сыппыта. ³⁷ Арай ол куоракка баар анһыылаах дьахтар Кини фарисей дьэтигэр аһылыкка кэлбитин билэн, алебастр иһиккэ үчүгэй сыттаах арыыны илдьэ кэлбитэ, ³⁸ итиэннэ Кини кэннигэр туран, ытыы-ытыы, Иисус атаһын хараһын уутунан сууйбута, баттаһынан соппута уонна, ууруу-ууруу, үчүгэй сыттаах арыытынан аҕаабыта.

³⁹ Иисуһу ыһырбыт фарисей мань көрөн, иһигэр санаабыта: «Бу олорооччу чахчы Пророк эбитэ буоллар, хайа сүрдээх-кэптээх дьахтар Кини атаһын таарыйарын билиэхтээх этэ. Бу анһыылаах дьахтар буолбаат!»

⁴⁰ Иисус киниэхэ хайыһан: «Симон! Мин эйиэхэ этэрдээхпин», – диэбитэ.

«Этиий, Үөрэтээччи», – диэбитэ анараангыта.

Иэскэ киирбит икки киһи туһунан домох

«⁴¹ Биир баайга икки киһи иэскэ киирбиттэр: биирдэрэ биэс сүүс үрүн көмүс манһыат иэстэммит, иккиһэ биэс уон манһыат. ⁴² Иэстэрин тугунан да төлүүр кыахтара суоһун иһин, тойон иккиэннэрин иһин бырастыы гыммыт. Бу икки киһиттэн хайалара кинини ордук күүскэ таптыаҕа дии саныыгыный?»

⁴³ Симон эппитэ: «Ордук улахан иэстээҕэ дии саныыбын».

«Сөпкө тойонноотун, – диэбитэ Иисус, ⁴⁴ онтон дьахтарга эргиллэн баран, Симонна эппитэ: – Эн бу дьахтары көрөбүн»

дуо? Дьыэбэр кэлбиппэр эн Миэхэ атахпын суунарбар уу биэр-бэтэбин, оттон кини харафын уутунан атахпын сууйан батта-фынан сотто; ⁴⁵эн Миигин уураабатафын, оттон кини кириэх-питтэн биир кэм атахпын ууруур; ⁴⁶эн төбөбүн арынан аҕаа-батафын, оттон кини буоллафына атахпын аҕаата*. ⁴⁷Ол иһин эйиэхэ этэбин: кини күүскэ таптаабытын иһин, элбэх аныыта бырастыы буолар, оттон кимиэхэ аҕыйах бырастыы буолбут — ол кыратык таптыыр».

⁴⁸Оттон дьахтарга: «Эн аныыг-харан бырастыы буолар», — диэбитэ. ⁴⁹Маныха атын ыалдьыттар «Аныыны бырастыы гынар бу кимий?» дии санаабыттара.

⁵⁰Кини дьахтарга эппитэ: «Итэҕэлин эйигин быһаата, эйэни кытта бар».

Иисус Христоска көмөлөспүт дьахталар

8 Бу кэнниттэн Иисус Танара Саарыстыбатын Евангелиетын иһитиннэрэ куораттарынан, дэриэбинэлэринэн барбыта. Уон икки үөрэнээччитэ Кинини кытта бииргэ сылдыаллара; ²кинилэри кытта өссө куһаҕан тыыннартан уонна ыарыыларыттан үтүөрбүт дьахталар бааллара: Магдалина** диэн ааттаах Мария (Иисус киниттэн сэтгэ абааһыны үүрэн таһаарбыта); ³Ирод*** дьыэтин салайар Хуза ойоҕо Иоанна, Сусанна уонна да атыттар элбэх этилэр. Кинилэр Иисуска уонна Кини үөрэнээччилэригэр баардарынан-суохтарынан көмөлөспүттэрэ.

Бурдук ыһааччы туһунан домох

⁴Дьон Киниэхэ бары куораттан барытыттан кэлэ тураллара; биридэ үтүмэн үгүс киһи мустубутугар Кини маннык домоҕу кэпсээбитэ: «⁵Бурдук ыһааччы бурдугун ыһа тахсыбыт. Ыһа сырыттаҕына, ыспыт сиэмэтин сороҕо суол кытытыгар түһэн тэпсиллэн хаалбыт, ону халлаан көтөрдөрө тонсуйан сиэн

* 7:44-46 Дьон сандалианан сылдыар буолан, атахтара быыл буолара, ол иһин кэлбит ыалдьыкка, үгэс быһыытынан, атаҕын суунарыгар уу биэрэллэрэ; хаһаайын ыалдытын иэдэһиттэн уураан көрсөрө; уһулуччу ытыктанар ыалдыт төбөтүн үчүгэй сыттаах олива арыытынан аҕыыллара.

** 8:2 Магдалина — Магидала куораттан төрүттээх.

*** 8:3 Ирод — Ирод Антипа.

кэбиспиттэр; ⁶ сороџо буоллабына тааска түһэн, араскыланаат, сиик суоџуттан хатан хаалбыт; ⁷ сороџо хатыылаах ыарџа быы-
 ыгар түспүтүн ыарџа өрө үүнэн тумнاران кэбиспит. ⁸ Сороџо
 өнг буорга түһэн сүүс төгүл үрдүк үүнүүнү биэрбит».

Мань кэпсээн баран: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!» –
 диэн санга аллайбыта.

⁹ Үөрэнээччилэрэ Киниттэн бу домох суолтатын ыйыппыт-
 тара. ¹⁰ Иисус эппитэ: «Эһиэхэ Тангара Саарыстыбатын кистэ-
 лэннэрин билэр кыах бэриллибитэ, оттон ити атыттарга ба-
 рыта домохторунан этиллэр, онон кинилэр көрөр эрээри, көр-
 бөттөр, истэр эрээри, өйдөөбөттөр.

Бурдук ыһааччы туһунан домох быһаарыыта

¹¹ Бу домох быһаарыыта маннык: сиэмэ – Тангара тыла;
¹² суол кытыытыгар түспүт сиэмэ – истэр дьон, ол гынан ба-
 ран кинилэргэ адьарай кэлэн, итэҕэйбэтиннэр, быһаамма-
 тыннар диэн, истибит тылларын сүрэхтэриттэн ильдэ барар;
¹³ оттон тааска ыһыллыбыт – ол тылы үөрүүнэн ылынар эрээ-
 ри, силиһэ суох буолан, ардыгар эрэ итэҕэйэр, оттон тургутуу
 кэмигэр тэйэр дьон; ¹⁴ хатыылаах ыарџа түспүт – ол тылы
 истэр эрээри, тэйэ түстүлэр да, олох сүпсүлгэнэ, баай-дуол,
 күннээџи үөрүү-дуоһуйуу тумнاران, итэҕэллэрэ сиппэккэ хаал-
 быт дьон; ¹⁵ оттон өнг буорга ыһыллыбыт сиэмэ – ол Тангара
 тылын истэр уонна истибит тылларын үтүөкэн, ыраас сүрэхтэ-
 ригэр инэрэ сылдьан, бары ыарахаттары тулуйан туран итэҕэ-
 йэр дьон».

Мань кэпсээн баран Кини: «Ким истэр кулгаахтаах истиэх-
 тин!» – диэн санга аллайбыта*.

Сибэтиинньик туһунан домох

«¹⁶ Ким да сибэтиинньиги уматан баран, иһитинэн саба уур-
 бат, орон анныгар туруорбат, ол оннугар, киирээччилэр сыр-
 дыгы көрдүннэр диэн, олоџор туруорар. ¹⁷ Кистэммит көстү-
 бэтэџэ, кистэлэн арыллыбатаџа диэн суох. ¹⁸ Онон хайдах

* 8:15 Мань кэпсээн баран Кини: «Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!» – диэн
 санга аллайбыта – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар
 суохтар.

истэргитин кэтэнэн көрүнүн: баардаахха Тангара өссө биэриэ-
 ҕэ, отгон туга да суох киһиттэн баардаахпын дии санаабыта
 кытта былдыаныаҕа».

Иисус Христос Ийэтэ уонна бырааттара

¹⁹ Киниэхэ Ийэтэ уонна бырааттара кэлэн баран, дьон элбэҕэ
 бэрдиттэн хаайтаран, кыайан ааспатахтара.

²⁰ «Ийэнг уонна бырааттарың кэлэн таһырдыа тураллар, Эйи-
 гин көрсүөхтэрин баҕараллар», — диэн Киниэхэ биллэрбиттэрэ.

²¹ Иисус эппитэ: «Тангара тылын истэр уонна толорор дьон —
 олоҕо Мин Ийэм уонна Мин бырааттарым буолаллар».

Силлиэни тохтоуу

²² Биирдэ Кини үөрэнээччилэрин кытта ончоҕо киирэн ба-
 ран: «Күөл уңуор туоруоҕун», — диэбитэ. Уңуор устубуттара.
²³ Устан истэхтэринэ, Иисус утуйан хаалбыта. Күөлгэ эмискэ
 күүстээх силлиэ түһэн, долгун сабыта биэртэлээн, ончо уунан
 туолан барбыта, онон тимирэр кутталга киирбиттэрэ.

²⁴ Кэлэн, Кинини уһугуннаран: «Үөрэтээччи! Үөрэтээччи!
 Өлөн эрэбит!» — диэбиттэрэ.

Кини туран тыалы, сабыта охсор долгуну буйбутта: сонно ту-
 та тыал да, долгун да уостан, уоскуйан хаалбыттара. Уу чуумпу
 буолбута. ²⁵ «Итэҕэлгит ханнаһый?» — диэбитэ Кини үөрэнээч-
 чилэригэр.

Кинилэр дьулайан даҕаны, дыктиргээн даҕаны, бэйэлэрин
 икки ардыларыгар: «Кимий — бу Кини, тыалы да, ууну да бую-
 йан бас бэриннэрээччи?» — дэспиттэрэ.

Куһаҕан тыыннарга буулаппыт киһини үтүөрдүү

²⁶ Галилеяны утары сытар Гадара сиригэр кэлэн тиксибиттэрэ.
²⁷ Иисус биэрэккэ тахсыбытыгар, өр кэм устата абааһыларга буу-
 латан, танас диэни танныбакка, дьиэҕэ-уокка олоҕорбокко, өл-
 бүт дьону кистиир хаспахтарга хорҕойбута ырааппыт киһи Ки-
 ниэхэ утары тахсан кэлбитэ. ²⁸ Кини Иисуһу көрөөт, иннигэр
 умса түһэн баран, күөмэйин мунунан хаһытаабыта: «Эн Миэ-
 хэ тугун кыһалҕатай, Иисус, Үрдүк Тангара Уола? Эйигиттэн
 ааттаһабын, миигин муннаама!» ²⁹ Иисус быртаһа тыыны бу ки-
 хиттэн тахсарыгар дьаһайбытын иһин, кини итинник эппитэ.

Абааһы бу киһини бэрт уһун кэм устатыгар муннаабыт этэ: кинини атаһтары, илиилэри тимир сыабынан, бынанан кэлгийэн маньыллара да, киһи ону быһыта тыытан баран, абааһыга кыйдатан иччитэх сирдэринэн куотара.

³⁰ Иисус киниттэн: «Аатын кимий?» — диэн ыйыппыта.

Элбэх абааһы киирбит буолан, кини: «Легион», — диэн хоруйдаабыта. ³¹ Абааһылар Иисустан кинилэри үтүгэн түгэбэр үүрбэтигэр көрдөспүттэрэ. ³² Онно хайа үрдүгэр балысхан сибиинньэ үөрэ мэччийэ сылдьара. Абааһылар сибиинньэлэргэ киирэрбитин көнүллээ диэн көрдөспүттэрэ. Иисус көнүллээбитэ. ³³ Кинилэр киһиттэн тахсан сибиинньэлэргэ киирбиттэригэр, бүтүн үөр сибиинньэ эмпэрэттэн ыстанан, күөлгэ тимирэн хаалбыта.

³⁴ Маньыһыттар ону көрөн, куоракка уонна дэриэбинэлэргэ сүүрэн тийэн тыллаабыттара. ³⁵ Олохтоохтор туох буолбутун көрө, утары тахсыбыттара; кинилэр Иисуска кэлэн, били абааһылар тахсыбыт киһи таннан, өйдөнөн-төйдөнөн, Кини атабын аттыгар сиргэ олорорун көрөн, улаханлык куттаммыттара. ³⁶ Маны барытын көрбүт дьон куһаҕан тыыннарга буулаппыт киһи хайдах быһыылаахтык үтүөрбүтүн кинилэргэ кэпсээбиттэрэ. ³⁷ Гадара уобалаһын дьоно бары улуу кутталга ыларан, Иисуһу биһигиттэн бар диэн көрдөспүттэрэ. Иисус ончоҕо олорон, төттөрү устубута.

³⁸ Абааһылартан босхоломмут киһи, Кинини кытта бииргэ сылдьаары көрдөспүтүгэр Иисус эппитэ: ³⁹ «Дьыэбэр төннөн, Тангара эйиэхэ тугу онгорбутун кэпсээ». Киһи баран, Иисус киниэхэ тугу онгорбутун куораты биир гына кэпсээбитэ.

Өлбүт кыыс уонна ыарыһах дьахтар

⁴⁰ Иисус төннөн кэлбитигэр Кинини элбэх киһи утары көрсүбүтэ — бары кэтэһэн тураллара. ⁴¹ Арай биир Иаир диэн ааттаах киһи, синагога тойоно, кэлэн Иисус иннигэр умса түһэн, дьыэбэр барыс диэн көрдөспүтэ. ⁴² Кини уон икки саастаах соҕотох кыыс оҕолооҕо ыалдьан өлөөрү сытара. Иисус кинини кытта барсыбыта, дьон тула өттүтүн ыга анһан испиттэрэ.

⁴³ Биир уон икки сыл устата хаана баран ыалдыбыт, баайын барытын эмчиттэргэ кутан баран, хайаларыттан да туһамматах дьахтар ⁴⁴ Кини кэнниттэн кэлэн, таһаһын таарыйбытыгар сонно тутта хаана барара тохтоон хаалбыта.

⁴⁵ «Ким Миигин таарыйда?» – Иисус ыйышпыта.

Ким да билиммэтэбэ. Петр итиэннэ Кинини кытта бииргэ сылдыааччылар эппиттэрэ: «Үөрэтээччи! Эйигин киһи бөбө ыга анһан иһэр эбээт, Эн буоллабына ким Миигин таарыйда диигин»*.

⁴⁶ «Ким эрэ Миигин таарыйда, – диэбитэ Иисус. – Миигиттэн күүс тахсыбытын биллим».

⁴⁷ Дьахтар биллибэккэ хаалар кыаҕа суоҕун өйдөөн, ис-иһиттэн титирэс буола долгуйан, Кини иннигэр тобуктуу түспүтэ уонна тоҕо Кинини таарыйбытын итиэннэ хайдах сонно үтүөрбүтүн бар дьон иннигэр кэпсээбитэ.

⁴⁸ Иисус эппитэ: «Кыһым, эрдий! Эйигин итэҕэлиҥ быһаата. Эйэни кытта бар».

⁴⁹ Маны этэ турдабына, синагога тойонугар дьиэтиттэн киһи кэлэн: «Кыһын быһынна, – диэн эппитэ. – Онон Үөрэтээччини түбүгүрдүмэ».

⁵⁰ Иисус маны истэн, Иаирга: «Куттаныма, итэҕэй эрэ – кыһын быһананна», – диэбитэ. ⁵¹ Дьибэҕэ киирэригэр Петртан, Иоантан, Иаковтан уонна кыыс ийэлээх аҕатыттан ураты атын кими да киллэрбэтэҕэ. ⁵² Бары кыһы аһыйан ытаһаллара, суланаллара. Иисус: «Ытаһыман, кыыс өлбөтөх, утуяа сытар», – диэбитэ. ⁵³ Оҕо өлбүтүн билэр буолан, Кинини күлүү гыммыттара.

⁵⁴ Кини барыларын таһаартаан баран, кыыс илиитин тутан туран улаханлык: «Кыысчаан, тур!» – диэбитэ. ⁵⁵ Сонно кыыстын киллэрэн, туран кэлбитэ; Иисус кинини аһатарга соруйбута. ⁵⁶ Оҕо төрөппүттэрэ бэри диэн бэркиһээбиттэрэ. Иисус кинилэри, манна туох буолбутун туһунан кимиэхэ да кэпсээбэттэрин курдук, кытаанахтык сэрэппитэ.

Уон икки Апостолы ыытыы

9 Иисус Уон Иккиэлэрин ынгыран ылан, кинилэргэ бары абааһылары үүрэн таһаарар, ыарыыттан үтүөрдэр күүһү уонна быллааһы биэрбитэ. ² Итиэннэ кинилэри Таһара Саарыстыбатын туһунан иһитиннэртэрэ, ыарыһахтары үтүөртэрэ ыыталаабыта.

* 8:45 *Итиэннэ Кинини кытта бииргэ сылдыааччылар... Эн буоллабына ким миигин таарыйда диигин – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.*

«³Суолга тугу да ильдэ барыман: тайах маһы да, матаҕаны да ылыман, килиэби, харчыны да, икки суол уларыттар таҥаһы да уктуман, — диэбитэ Кини. — ⁴Ханнык дьыэҕэ киирэҕит да, айанҥа турунуоххутугар диэри, ол дьыэттэн көһүмэн. ⁵Өскөтүн ханнык эмэ куоракка эһигини ылымматахтарына, онтон тахсан иһэн, кинилэргэ сэрэтии буоллун диэн, бэл атаххыт быылын кытта тэбээн хаалларын». ⁶Апостоллар айанҥа туруммутара; кинилэр дэриэбинэлэри кэрийэ сылдьан, ханна да буоллун, Евангелиены иһитиннэрэллэрэ, ыарыһахтары үтүөрдэллэрэ.

Ирод дьыксиниитэ

⁷Ирод баһылык* Иисус онгорор дьайыыларын туһунан барытын истэн-билэн баран, санааҕа түспүтэ. Кини дьон тылыттан дьыксинэрэ: сорохтор бу Иоанн өлөн баран тиллибит дииллэрэ, ⁸сорохторо Илия кэлбит дэһэллэрэ, атыттара буоллаҕына былыргы ханнык эрэ пророк тиллибит диэн сылыктыыллара.

⁹«Иоанны мин моонньоох баһын быстарбытым, оччоҕо бу маннык сурахтаах хайалара буоллаҕай?» — Ирод санааҕа ылларбыта. Уонна хайдах эмэ гынан Кинини көрүөн баҕарбыта.

Апостоллар төннүүлэрэ

¹⁰Апостоллар төннөн кэлэн, тугу онгорбуттарын барытын Иисуска кэпсээбиттэрэ. Иисус кинилэри бэйэлэрин эрэ ильдэ Вифсаида куорат чугаһынааҕы иччитэх сиргэ барбыта. ¹¹Ол эрээри баһаам үгүс дьон ону билэн, Кинини батыһан барбыттара. Иисус кинилэри көрсөн, Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсээбитэ, үтүөрт диэн көрдөһөөччүлэри үтүөрдүтэлээбитэ.

Бис тыһыынча кинини аһатыы

¹²Күн киэһэриитэ Уон Иккиэлэр Киниэхэ кэлэн: «Дьону ыгталыырын буоллар, чугастааҕы сэлиэнньэлэргэ, дэриэбинэлэргэ баран хонук сирдэрин, аһыыр астарын булуноо этилэр, бу олох иччитэх сиргэ сылдьабыт», — диэбиттэрэ.

¹³Иисус эппитэ: «Эһиги кинилэргэ аста биэрин».

* ^{9:7} Баһылык — грек. тетрарх, еврей сирин түөрт гыммыттан биирин баһылыга.

«Биһиэхэ биэс килиэби кытта икки балык эрэ баар, — дэспиттэрэ үөрэнээччилэрэ. — Бачча элбэх киһиэхэ ас атыылаһа барыах бэйэбит дуу?» (14 Барыта биэс тыһыынча кэринэ киһи баара.)

«Дьону биэс уоннуу гына эрээтинэн олордун», — диэбитэ Иисус. 15 Кини эппитин толорбуттара. 16 Иисус биэс килиэби кытта икки балыгы ылан, халлаан диэки көрөн туран Таңараҕа махтаммыта уонна тоһутан, түнгэттэрэ, үөрэнээччилэригэр биэрбитэ. 17 Бары того-хана аһаабыттара. Ордубут аһы хомуйбуттара уон икки тымтай буолбута.

«Эн Таңара Христовунаҕын»

18 Биирдэ Иисус иччитэх сиргэ үгэ сырыттаҕына, үөрэнээччилэрэ тийэн кэлбиттэрэ. Иисус кинилэртэн: «Дьон Миигин ким дииллэрий?» — диэн ыйыппыта.

Үөрэнээччилэрэ эппиттэрэ: 19 «Сорох Иоанн Сүрэхтээчи диир, сорох Илия, сорохтор ханнык эрэ былыргы пророк тиллибит дэһэллэр».

20 «Оттон эһиги Миигин ким диигитий?» — Иисус ыйыппыта.

«Биһиги Эйигин Таңара Христоһа диибит», — диэн хоруйдаабыта Петр.

Иисус Христос өлөн баран тиллэрин эрдэттэн этэр

21 Бу туһунан кимиэхэ эмэ кэпсииллэрин кытаанахтык бобон баран, Иисус эппитэ: 22 «Киһи Уола элбэх эрэйи-муну көрүүхтээх, Кинини аҕа баһылыктар, архиерейдар уонна сокуонньуттар* ылыммаккалар, өлөрүүхтэрэ, онтон үһүс күнүгэр Кини өлбүттэртэн тиллиэбэ».

Иисус Христос туһугар барытыттан аккаастаныы

23 Итиэннэ барыларыгар эппитэ: «Ким Миигин батыһыан баҕарар — бэйэҕиттэн аккаастан уонна кириэскин сүгэн Миигин батыс. 24 Ким олобун быһыһыан баҕарбыт, олобун** сүтэриэбэ, оттон ким Мин туспар бэйэтин олобун сүтэрбит, олобун

* 9:22 *Аҕа баһылыктар, архиерейдар уонна сокуонньуттар* — синедрион чилиэннэрэ.

** 9:24 *Олобун* — эбэтэр «дууһатын».

быһыаҕа. ²⁵ Өскөтүн киһи бүтүн аан дойдуну баһылаан баран өллөбүнэ эбэтэр эчэйдэбинэ, ол баһылаабыта киниэхэ туох туһалаах буолуой? ²⁶ Ким эмэ Миигиттэн уонна Мин тылбыттан сааттабына, Киһи Уола Бэйэтин килбиэнинэн итиэннэ Аҕатын уонна Аанһалларын килбиэннэринэн сырдаан тийээн кэллэбинэ, киниттэн бэйэтиттэн сааттаҕа. ²⁷ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: манна турааччылартан сорохторо, өлөр өлүү амтанын билбэккэ да сылдьан, хайыы-үйэ Танара Саарыстыбатын көрүөхтэрэ».

Дьһун уларыыы

²⁸ Бу кэнниттэн аҕыс күн ааспыта. Иисус Петры, Иоанны уонна Иаковы ильдэ хайа үрдүгэр үнэ тахсыбыта. ²⁹ Үнэ туран Кини сирэйэ уларыыан хаалбыта, таһаһа килбэннэс кылбаа манган буолбута. ³⁰ Арай көрдөхтөрүнэ, икки киһи — Моисей уонна Илия — Кинини кытта кэпсэтэ тураллара; ³¹ кинилэр килбиэннээх сырдыкка көстөн кэлэн, Иисус суолун Иерусалимга тийээн түмүктүөхтээбин кэпсээбиттэрэ. ³² Петр аргыстарыныын ууларыгар баттатан, утуйан хаалбыттара, ол эрээри уһуктан кэлэн Иисус кэрэмэн килбиэнин итиэннэ Кинини кытта икки киһи турарын көрбүттэрэ.

³³ Кинилэр Иисустан тэйэн эрдэхтэринэ, Петр Киниэхэ эппитэ: «Үөрэтээччи! Манна сылдыарбыт үчүгэй даҕаны; биһиги үс отууну тутуохпут: бири Эһиэхэ, бири Моисейга, бири Илияҕа». Тугу этэрин кини бэйэтэ да билбэт этэ.

³⁴ Маны этэ турдабына кинилэргэ быллыт кэлэн сыдыайбыта; быллыт иһигэр киирэн кинилэр олус куттаммыттара. ³⁵ Былыт быһыттан: «Мин Тапталлаах* Уолум бу баар, Кинини истин!» — диир сана дуораһыйбыта. ³⁶ Бу сана дорҕооно уостаатын кытта, Иисус соҕотох хаалбыта. Кинилэр маны кистэлэннэ туппуттара, тугу көрбүттэрин ол саҕана кимиэхэ да кэпсээбэтэхтэрэ.

Куһаҕан тыыҥҥа буулаппыт уолу үтүөрдүү

³⁷ Сарсыныгар хайаттан түспүттэригэр Иисуһу элбэх киһи утары көрсүбүтэ. ³⁸ Эмискэ дьон быһыттан ким эрэ: «Үөрэтээччи! —

* 9:35 *Тапталлаах* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «талбыт».

диэн сана аллайбыта. — Ааттаһабын Эйигиттэн, уолбун көр: баар-суох соботох оҕом; ³⁹ куһаҕан тыын хам ыллаҕына, оҕом эмискэ үөгүлүү түһэр; күүгэн аллыар диэри, оҕобун сордуур, сорун сордоон баран биирдэ, нэһиилэ тэйэр. ⁴⁰ Үөрэнээччилэргиттэн үүрүн диэн көрдөстүм да, кыайбатылар».

⁴¹ «Оо, итэҕэлэ суох, буорту буолбут көлүөнэ! — диэбитэ Иисус. — Хаһаанна диэри эһигини кытта сылдыабын, эһигини тулуйабын? Уолгун манна аҕал».

⁴² Уол чугаһаан истэҕинэ, абааһы кинини сиргэ охторбута; оҕо ингир-ситиитин тартаран барбыта; Иисус быртах тыыны бобон уолчааны үтүөрдэн, аҕатыгар туттарбыта. ⁴³ Бука бары Тангара улуу кыаҕын көрөн бэркиһээбиттэрэ.

***Иисус Христос өлөн баран тиллиэхтээҕин
өссө биирдэ этэр***

Киһи эрэ барыта Иисус онгорор дьайыыларын сөҕө-махтайа сылдыар кэмигэр Кини үөрэнээччилэригэр эппитэ: ⁴⁴ «Мин эһиэхэ этэрбин өйдөөн истин: Киһи Уола дьон илиитигэр бэриллиэҕэ». ⁴⁵ Кинилэр буоллаҕына бу этиини, суолтата кинилэртэн кистэммит буолан, өйдөөбөтөхтөрө, оттон тугу эппитин Бэйэтиттэн ыйгыахтарын саллалара.

***Тангара Саарыстыбатыгар
ким саамай улаханый?***

⁴⁶ Үөрэнээччилэргэ кинилэртэн хайалара ордук улаханан быһаарсыһыах санаа киирбитэ. ⁴⁷ Иисус кинилэр ис санааларын билэн, оҕону ылан, Бэйэтин иннигэр туруорбута ⁴⁸ уонна эппитэ: «Ким бу оҕону Мин ааппар ылынар, ол Миигин ылынар; оттон ким Миигин ылынар, ол Миигин Ыппыты ылынар. Ким барыгытыттан кыра — ол барыгытыттан улахан буолуоҕа».

Ким эһигини утарбат, ол эһиги диэки

⁴⁹ Маныаха Иоанн эппитэ: «Үөрэтээчи! Биһиги Эн ааккынан абааһылары үүрэн таһаарар кинини көрдүбүт; кини биһигини кытта бииргэ сылдыбат, ол иһин үүрэрин боптубут».

⁵⁰ «Аны боппот буолун, — диэбитэ Иисус киниэхэ. — Ким эһигини утарбат, ол эһиги диэки».

Иисус Христуу ылымматах Самария дэриэбинэтэ

⁵¹ Бу дойдуттан ылыллыахтаах күнэ хайыгы-үйэ чугаһаабытыгар Кини Иерусалимга барардыгы быһаарынан, ⁵² илдьиттэрин инники ыппыта. Кинилэр Самария дэриэбинэтигэр урут тийээн Иисус кэлэригэр бэлэмнээри кирибиттэрэ. ⁵³ Ол эрэри олохтоохтор Кинини киллэрбэтэхтэрэ: Иерусалимга баран иһэрэ тас дьүһүнүттэн көстөрө. ⁵⁴ Маны көрөн үөрэнээччилэрэ Иаковгаах Иоанн эппиттэрэ: «Тойоммуот! Халлаантан уот түһэн кинилэри имири эстин диэн этиэхпитин баһарабын дуо? Урукку Илия курдук?»*

⁵⁵ Иисус эргиллэн, кинилэри буйбутта: «Ханнык Тыын дьоно буоларгытын билбэккит. ⁵⁶ Киһи Уола дьон дууһатын өлөрө кэлбэтэҕэ, быһыны кэлбитэ»**. Онон атын дэриэбинэҕэ барбыттара.

Иисус Христуу батыһыы диэн тугуй?

⁵⁷ Айаннаан истэхтэринэ, араа суолга ким эрэ Кинини: «Тойонуом! — диэн ыңырбыта. — Эн ханна да барбытын иһин, мин Эйигин батыһан барыам».

⁵⁸ Иисус киниэхэ эппитэ: «Саһыллар хороонноохтор, көтөрдөр уйалаахтар, арай Киһи Уола төбөтүн уура түһэн ылар сирэ суох».

⁵⁹ Атын киһиэхэ Кини: «Миигин батыс», — диэбитэ.

Анараангыта эппитэ: «Тойонуом! Маннай баран аҕам унуобун көтөҕөн кэлэрбин көнүллээ».

⁶⁰ Иисус киниэхэ эппитэ: «Өлбүт дьон өлбүт дьоннорун бэйэлэрэ харайдыннар, оттон эн барангынын дьонго Танара Саарыстыбатын туһунан иһитиннэр».

⁶¹ Өссө биир атын киһи Киниэхэ эппитэ: «Мин Эйигин батыһыам, Тойонуом! Ол эрэри маннай дьиэлээхтэрбин кытта бырастыылаһан кэлэрбин көнүллээ».

⁶² Иисус киниэхэ эппитэ: «Булугу баттаары туран, кэннин хайыһар киһи Танара Саарыстыбатыгар эрэбилэ суох».

* 9:54 *Урукку Илия курдук?* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 9:55, 56 *Ханнык Тыын дьоно буоларгытын билбэккит. Киһи Уола дьон дууһатын өлөрө кэлбэтэҕэ, быһыны кэлбитэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Сэтгэ уон үөрэнээччини ыытыы

10 Бу кэнниттэн Айыы Тойон аны атын сэтгэ уон* үөрэнээччитин талан ылан, Бэйэтэ барыан баҕарар куораттарыгар, араас сирдэригэр, иккилии гынан, урут ыыталаабыта; ²баралларыгар эппитэ: «Бурдук үүнүүтэ өлгөм, ол гынан баран бурдук быһааччы аҕыйах, онон буспут бурдук Тойонуттан бурдугун быһыытыгар үлэһиттэри ыытарыгар көрдөһүң. ³Барын! Мин эһигини бөрөлөр ортолоругар, барааннары ыытардыы, ыыталыбын. ⁴Кумааһынньыгы да, матаҕаны да, атах таҕаһын да ылыман, суолга кими да эҕэрдэлээмэн. ⁵Хайа дьыэҕэ киирэҕит да, маннай „Бу дьыэҕэ эйэ буоллун!“ диэбитинэн киирэр буолун. ⁶Онно эйэҕэ тиксиэхтээх киһи баар буоллаҕына, эйэҕитин ылыныаҕа, оттон суох буоллаҕына, эйэҕит бэйэҕитигэр төннүөҕэ. ⁷Ол дьыэҕэ хаалан, тугу биэрэллэринэн аһыыр буолун: үлэһит киһи үлэтэ төлөнүөхтээх. Балтан ыалга көһүмэн. ⁸Хайа да куоракка тийибиккит иһин, эһигини онно киллэрдэхтэринэ, тугу биэрэллэринэн аһаан. ⁹Онно баар ыарыһахтары үтүөрдүтэлээн, Танара Саарыстыбата кинилэргэ чугаһаабытын иһитиннэрин. ¹⁰Хайа эмэ куоракка эһигини дьыэлэригэр киллэрдэхтэринэ, уулуссаҕа тахсан баран этин: ¹¹„Бэл куораккыт быыла атаһыгыгар сыстыбытын төттөрү тэбээн хаалардыбыт, ол эрэри билин: Танара Саарыстыбата эһиэхэ чугаһаата“. ¹²Эһиэхэ этэбин, Дьүүл Күнүгэр ол куоракка Содом куораттааҕар ордук ыарахан буолуоҕа.

Аһыылары билиммэтэх куораттары сор-мун күүтэр

¹³Сор-мун күүтэр эйигин, Хоразин! Сор-мун күүтэр эйигин, Вифсаида! Эһиэхэ көрдөрүллүбүт дьиктилэр Тирдээх Сидонга көрдөрүллүбүттэрэ эбитэ буоллар, ол куораттар олохтоохторо илдьиркэй таҕаһы таннан, төбөлөрүгэр күлү куттан, аһыылары билиммиттэрэ ырааппыт буолуох этэ. ¹⁴Ол гынан баран, Дьүүл Күнүгэр Тирдээх Сидонга эһигиннээҕэр быдан чэпчэки буолуоҕа. ¹⁵Оттон эн, Капернаум, халлаанга тийэ үрдүөм дии саныгы дуо? Суох, эн үтүгэн түгэҕэр тийэ түннэстиэн.

* 10:1, 17 *Сэтгэ уон* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сэтгэ уон икки».

¹⁶Энигини истэр киһи — Миигин истэр, энигини ылыммат киһи — Миигин ылыммат; оттон ким Миигин ылыммат, ол Миигин Ыппыты ылыммат».

Сэттэ уон үөрэнээччи эргиллэһэ

¹⁷Сэттэ уон үөрэнээччи үөрэ-көтө эргиллэн кэлэн: «Тойом-муот! Эн ааккын ааттаахтаа, биһиэхэ абааһылар кытта бас бэринэллэр», — диэбиттэрэ.

¹⁸Иисус эппитэ: «Сатана халлаантан чабылҕан курдук түспүтүн көрбүтүм. ¹⁹Мин эһиэхэ моҕойдору, сүлүһүннээх ооҕуйдары уонна өстөөх хайа баҕарар күүһүн самнары баттыыр былааһын биэрэбин; эһиэхэ куһаҕаны туох да кыайан оноруо суоҕа. ²⁰Эниги биһиэхэ тыыннар бас бэринэллэр диэн үөрүмэн, хата ол онугар ааппыт-суолбут Халлаанга суруллубут диэн үөрэр буолун».

Таһара кистэлэнги кимиэхэ арыһытай?

²¹Сонно Иисус Тыын* биэрэр үөрүүтүнэн үөрэн эппитэ: «Аҕаа, сир-халлаан Айыы Тойоно! Эн мань барытын муударайдартан, өйдөөхтөртөн кистээн баран, кыра оҕолорго арыһытын иһин, Эһиэхэ айхал этэбин. Соннук, Аҕаа, Эн үтүө көңүлүң оннук этэ».

²²Онтон үөрэнээччилэригэр хайыһан эппитэ**: «Аҕам Миэхэ тугу барытын туттарбыта. Уола кимин Аҕатыттан ураты ким да билбэт, Аҕата кимин Уолуттан ураты, биитэр Уола арыһыан баҕарбыт дьонуттан ураты, ким да билбэт».

²³Онтон бэйэлэрэ эрэ хаалбыттарыгар эппитэ: «Дьоллоох дьон эниги көрөргүтүн көрөллөр. ²⁴Кырдыгы этэбин: үгүс пророктар уонна ыраахтааҕылар эниги көрөргүтүн көрүөхтэрин баҕарбыттара эээри — көрбөтөхтөрө, эниги истэргитин истиэхтэрин баҕарбыттара эээри — истибэтэхтэрэ».

Самария амарах кинитин туһунан домох

²⁵Биир сокуонньут Иисуһу холоон көрөн: «Үөрэтээччи! Бараммат олоххо тиксэр туһугар, мин тугу гыныахтаахпыный?» — диэн ыйыппыта.

* 10:21 *Тыын* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Сибэтиэй Тыын».

** 10:22 *Онтон үөрэнээччилэригэр хайыһан эппитэ* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

²⁶ «Сокуонга туох диэн суруллубутай? Ону хайдах өйдүүгүн?» – диэбитэ Иисус.

²⁷ «„Айыы Тойон Таһарабын ис сүрэххиттэн, ис дууһабыттан, туох баар өйгүнэн-санаабынан, күүскүнэн-күдэххинэн барытынан таптаа“ уонна „чугастаабыгы, бэйэбин таптыырын курдук, таптаа“, – диэн эппиэттээбитэ киһи.

²⁸ «Сөпкө хоруйдаатын, – диэбитэ Иисус. – Ситини тутуһан олодоххуна, Олоххо тиксиэбин».

²⁹ Ол эрэри анараангыта, кырдыгы таһаарыныан баһаран: «Мин чугастаабым кимий?» – диэн ыйыппыта.

³⁰ Онуоха Иисус манныгы кэпсээбитэ: «Биирдэ биир киһи Иерусалимтан Иерихонга баран иһэн түөкүттэргэ түбэспит. Олор кини таһаһын халаан, бэйэтин илдьи кырбаан, бааһырдан, сыккырыыр тыһын эрэ ордорон баран, ааһа турбуттар. ³¹ Ол суолунан аҕабыт баран иһэн, киһи сытарын көрбүт эрэри, ааһа турбут. ³² Левит эмиэ ол сиргэ тийэн кэлэн, кинини көрбүт эрэри, кыһаллыбатах. ³³ Онтон биир Самария киһитэ айаннаан иһэн, кинини суолга түбэхэн көрөн, аһыммыт; ³⁴ чугаһаан кэлэн, бааһын арыгынан сууйбут уонна, мас арытынан сотон баран, таһаһынан саба баайбыт; онтон миинэн иһэр оселугар олордон, ыалдьыттар түһэр дьыэлэригэр аҕалан ыарыылаабыт. ³⁵ Сарсыныгар бараары туран, дьыэ хаһаайыныгар икки динарийы биэрэн баран, эппит: „Кинини кытаатан көр-иһит; бу биэрбиппиттэн ордугу тутуннаххына, мин төннөн иһэн төлүөбүм“. ³⁶ Түөкүттэргэ түбэспит киһиэхэ бу үс киһиттэн, эн санааҕар, хайалара чугас буолуоҕай?»

³⁷ «Киниэхэ амарахтык сыһыаннаспыт киһи», – диэбитэ сокуонһут.

«Чэ, бар, эн эмиэ кини холобурун тутуһар буол», – диэбитэ Иисус киниэхэ.

Марфалаах Мария дьыэлэригэр

³⁸ Салгы айаннаан иһэн Иисус үөрэнээччилэриниин биир дэриэбинэҕэ кэлбиттэрэ. Манна Марфа диэн дьахтар Иисуһу дьыэтигэр ынгыран ыалдьыттаппыта; ³⁹ кини Мария диэн балта Айыы Тойон атабын аттыгар олорон, Кини этэрин истибитэ. ⁴⁰ Марфа улаханлык күндүлөөн баһаран, Иисуска эппитэ: «Тойонуом, балтым миигин соҕотохтуу ас тэрийтэрэ»

хаалларбытыгар Эн кыһаммаккын дуо? Киниэхэ этиий, миэхэ көмөлөстүн эрэ».

«⁴¹Марфа, Марфа! — диэбитэ Иисус. — Эн элбэххэ да кыһаллабын, түбүгүрүөбүн, ⁴²дьингэр, биир эрэ наада эбээт. Мария саамай бастынын талан ылла, онтуката киниттэн былдьаныа суоҕа».

Таһараҕа үгүү туһунан

11 Биирдэ маннык буолбута. Кини биир сиргэ тохтоон Таһараҕа үнпүтүн кэннэ, үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ көрдөспүтэ: «Тойоммуот, Иоанн үөрэнээччилэрин үөрөппитин курдук, Эн эмиэ биһигини үнэргэ үөрэт эрэ».

²Иисус кинилэргэ эппитэ: «Үнэргитигэр маннык этэр буолун: Халлаанна баар Аҕабыт!* Эн сибэтиэй аатын ытыктаныахтын, Эн Саарыстыбан кэлиэхтин, Халлаанна курдук, сиргэ эмиэ барыта Эн көнүлүн хоту буолуохтун**. ³Күннээҕи тыын килиэппитин күннэтэ биһиэхэ биэр. ⁴Уонна биһи аһыы-бытын бырастыы гын, ол эмит биһиги эмиэ биһиэхэ иэстээх дьоммутун барыларын бырастыы гынабыт. Уонна, аһыы угаайытыгар киллэрбэккэ, биһигини хара дьайдаахтан харыстаа***».

⁵Онтон эппитэ: «Арай эһигиттэн хайабыт эмэ түүн үөһүгэр доҕоругар тийэн: „Доҕоор! Миэхэ үс килиэптэ иэһээ эрэ, ⁶доҕорум айаннаан иһэн таарыйда, аһатарбар тугум да суох“, — диэтин. ⁷Анараангыта дьэ иһиттэн арай эттин: „Миһигин аймаама, ааным хайыы-үйэ хатыылаах, оҕолорум бэйэбин кытта бииргэ утуя сыталлар, онон хайдах да туран ылан биэрэр кыабым суох“. ⁸Эһиэхэ этэбин: өскөтө кини доҕордоһуугут туһугар туран биэрбэтэбинэ, араһаппакка көрдүүргүт иһин, туран төһөнү көрдүүргүтүн биэриэҕэ».

* 11:2 *Халлаанна баар Аҕабыт!* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аҕаа!»

** 11:2 *Халлаанна курдук, сиргэ эмиэ барыта Эн көнүлүн хоту буолуохтун* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 11:4 *Уонна, аһыы угаайытыгар киллэрбэккэ, биһигини хара дьайдаахтан харыстаа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «уонна биһигини аһыы угаайытыгар киллэримэ».

«Көрдөһүң – оччоҕо эһиэхэ бэриллиэҕэ»

⁹ Онон Мин эһиэхэ этэбин: көрдөһүң – оччоҕо эһиэхэ бэриллиэҕэ; көрдөөң – оччоҕо булуоххут; тонсуйуң – оччоҕо эһиэхэ ааны аһахтара; ¹⁰ көрдөһөр киһи ылар, көрдөөччү булар, оттон тонсуйааччыга аһаллар. ¹¹ Эһигиттэн хайа аҕа уолугар, килиэп көрдөөтөҕүнэ, тааһы биэриэҕэй*, эбэтэр балык көрдөөтөҕүнэ, балык биэрэрин оннугар эриэн үөнү биэриэҕэй? ¹² Эбэтэр, сымыйт көрдөөтөҕүнэ, сүлүһүннээх ооҕуйу биэриэ дуу? ¹³ Онон бэл эһиги, мөкү дьон, оҕолоргутугар туох эрэ үчүгэйи биэрэри сатыыр буоллаххытына, Халлааннааҕы Аҕа-ҕыт Киниттэн көрдөһөөччүлэргэ оннооҕор ордугу – Сибэтиэй Тыһыны – биэриэҕэ».

Иисус Христос уонна Веельзевул

¹⁴ Биирдэ Иисус киниттэн тыла суох абааһыны үүрэн таһаарбыта. Абааһы тахсарын кытта, тыла суох киһи сангарар буолбута; маны көрөн дьон сөхпүттэрэ.

¹⁵ Сорохторо: «Кини абааһылары абааһы тойоно Веельзевул күүһүнэн үүрэн таһаарар», – диэбиттэрэ, ¹⁶ атыттара буоллаҕына Иисуһу холоон көрөн, Халлаантан дыкти бэлиэтэ көрдөр диэн модьуйбуттара. ¹⁷ Иисус кинилэр ис санааларын билэр буолан, эппитэ: «Иһиттэн икки ангы хайдыбыт ханнык баҕарар саарыстыба иччитэхсийэр, икки ангы барбыт ханнык баҕарар дьие суулар. ¹⁸ Син ол кэриэтэ сатана эмиэ иһиттэн икки ангы хайдар буоллаҕына, кини саарыстыбата хайдах тулуһуоҕай? Эһиги Миигин „Веельзевул күүһүнэн абааһылары үүртэлиир“ диигит. ¹⁹ Мин Веельзевул күүһүнэн үүртэлиир буоллахпына, эһиги дьоннут ким күүһүнэн кинилэри үүртэлииллэрий? Онон кинилэр эһигини дьүүлүөхтэрэ. ²⁰ Оттон Мин абааһылары Тангара күүһүнэн үүрэн таһаартыыр буоллахпына, ол аата Тангара Саарыстыбата эһиэхэ хайыы-үйэ кэлбит. ²¹ Күүстээх киһи сааланан-саадактанан дьиэтин мананар буоллаҕына, кини баайыгар-дуолугар куттал суоһаабат; ²² оттон кинитээҕэр күүстээх киһи кэлэн саба түһэн кинини кыайдаҕына,

* 11:11 Уолугар, килиэп көрдөөтөҕүнэ, тааһы биэриэҕэй – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

били эрэммит саатын-саадафын былдыаан ылан, атыттардыын үллэстиэбэ.

²³ Ким Миигинниин буолбатах, ол Миигин утарар, ким Миигинниин хомуйсубат, ол ыһар.

Быртах тыын төннүүтэ

²⁴ Быртах тыын киһиттэн тахсан баран, уоскулан көрдөөн кураайы сирдэри кэрийэр, уонна уоскулан булбакка, „тахсыбыт дьиэбэр төннүүһүбүн“ диир; ²⁵ итиэннэ кэлэн, дьиэ харбаммытын, хомуллубутун көрөр; ²⁶ ол кэннэ баран бэйэтинээбэр өссө өһүөннээх атын сэттэ тыыны аҕалан, кинилэри кытта киирэн онно олохсуйар, онон ол киһи туруга уруккутунааҕар өссө ордук мөлтүүр».

Таһара тылын истэр уонна толорор дьон алгыстаахтар

²⁷ Кини маны этэ турдаҕына, дьон быһыһыттан биир дьахтар улаханлык сана аллайбыта: «Оо, төһө эрэ алгыстаах Эйигин иһигэр илдэ сылдыбыт, Эйиэхэ эмиийин үтүн иһэпит ийэ!»

²⁸ Иисус эппитэ: «Таһара тылын истэр уонна толорор дьон алгыстаахтар».

Иона пророк бэлиэтэ

²⁹ Онтон үтүмэн үгүс киһи үмүөрүспүтүгэр Кини эппитэ: «Бу — буорту буолбут көлүөнэ. Кинилэр дьикти бэлиэни эрэйэллэр эээри, Иона пророк бэлиэтиттэн* атын бэлиэ кинилэргэ бэриллиэ суоҕа; ³⁰ Ниневия дьонугар Иона бэлиэ буолбутун курдук, бу көлүөнэҕэ Киһи Уола бэлиэ буолуоҕа. ³¹ Соҕуруунну сарыысса Дьүүл күнүгэр бу көлүөнэ дьонун кытта бииргэ туран кэлэн, кинилэри буруйдуоҕа. Кини бэл сир уһугуттан Соломон муударай тылын-өһүн истэ кэлэ сылдыбыта, оттон манна Соломоннааҕар ордук улахан баар. ³² Ниневия дьоно бу көлүөнэни кытта бииргэ Дьүүлгэ туран кэлэн, кинилэри буруйдуохтара. Кинилэр Иона этэрин истэн, аһыһыларын билимиттэрэ, оттон манна Ионатааҕар ордук улахан баар.

* 11:29 *Иона пророк бэлиэтэ* — Иона сүүнэ улахан балык иһигэр үс түүннээх күн сылдыбыта.

Киһи этин-сиинин сырдатааччы

³³ Ким даҕаны сибэтиинньиги уматан баран, түгэх муннукка эбэтэр иһит анныгар кистиин уурбат, киирээччилэр сырдыгы көрдүннэр диэн, олоҕор туруорар. ³⁴ Киһи этин-сиинин хараҕа сырдатар; хараҕын ыраас буоллаҕына, бүтүн бэйэн сырдык буолуон, оттон хараҕын куһаҕан буоллаҕына, бүтүн бэйэн харана буолуон. ³⁵ Онон бэйэҕин көрүн: эн искэр баар сырдыгын харана буолбатаҕа буолуо дуо? ³⁶ Өскөтүн эн бүтүн бэйэн сыпсырдык, ханан да хараната суох буоллаххына, эйиэхэ сырдык сыдыайбытын курдук, бүтүн бэйэн сырдыан».

Фарисейдары уонна сокуонньуттары сэмэлээһин

³⁷ Иисус үөрэтэн бүппүтүгэр биир фарисей Кинини дьиэтигэр аһата ынырбыта. Кини дьиэҕэ киирэн өттүгэстээн сыппыта. ³⁸ Аһыан иннинэ илиини суунуу сиэрин-туомун тутуспатаҕын көрөн, фарисей дьиктиргээбитэ.

³⁹ Айыы Тойон киниэхэ эппитэ: «Бу эһиги, фарисейдар, иһикит-хомуоскут таһын ыраастанаҕыт, оттон иһикит бүтүннүү ымсыы санаа, өһүөн буолбут. ⁴⁰ Ньүдү-балайдар! Иһинээҕитин эмиэ тас өттүн Айбыт айбатаҕа буолуо дуо? ⁴¹ Иһикитигэр-хомуоскутугар баартан ааспыкка-туорбукка бэрсин, оччоҕо эһиэхэ барыта ыраас буолуоҕа.

⁴² Сор-мун күүтэр эһигини, фарисейдар! Мятаттан, рутаттан, оҕуруоккут аһын арааһыттан уон гыммыт биирин биэрэҕит, оттон кырдыктаах буолууну, Танараҕа таптала таһы-быһа умнаҕыт; дьингэр, биирин толоро сылдьангыт, атынын да хаалларыа суохтаах этигит. ⁴³ Сор-мун күүтэр эһигини, фарисейдар! Эһиги синагогаларга бастың олоххо олороргутун, болуоссаттарга уруйдатаргытын таптыгыт. ⁴⁴ Сор-мун күүтэр эһигини, фарисейдар! Сирэй көрбөхтөр! Эһиги, дьон билбэккэ, үрдүлэринэн хаама сылдыар хоруоптарын курдуккут».

⁴⁵ Маныха сокуонньуттартан хайалара эрэ Киниэхэ: «Үөрэтээччи! Эн, итинник этэнгин, биһигини эмиэ хаарыйаҕын», — диэбитэ.

«⁴⁶ Эһигини эмиэ сор-мун күүтэр, сокуонньуттар! — диэбитэ Иисус. — Эһиги киһи кыайан сүкпэт сүгэһэрин дьонго сүктэрэҕит, бэйэҕит буоллаҕына тарбаххыт төбөтүнэн да ону таарыйан

көрбөккүт. ⁴⁷ Сор-мун энигини күүтэр – ажаларгыт өлөртөөбүт пророктарыгар гробницалары тутаргыт иһин! ⁴⁸ Онон эниги ажаларгыт дьайыылары биһириргитин көрдөрөбүт: кинилэр пророктары өлөртүүлэрэ, оттон эниги кинилэр өлөрбүт пророктарыгар гробницалары тутабыт. ⁴⁹ Ол иһин Танара муудараһа эппитэ: „Кинилэргэ пророктары уонна Апостоллары ытыабым, олортон сорохторун өлөрүөхтэрэ, сорохторун үүрүөхтэрэ; ⁵⁰⁻⁵¹ онон аан дойду айыллыабыттан тохтубут пророктар хааннара барыта, Авель хааньтан саҕалаан сиэртибэнньик уонна сибэтиэй сир икки ардыгар өлөрүллүбүт Захария хааныгар диэри, бу көлүөнэттэн ирдэниллиэбэ“. Кырдыгы эһиэхэ этэбин: ол хаан барыта субу көлүөнэттэн иэстэниллиэбэ. ⁵² Энигини, сокуонньуттары, сор-мун күүтэр! Эниги билии-көрүү күлүүһүн ылан баран, бэйэбит да кирибэтэххит, кириэн да баҕалаахтары киллэрбэтэххит».

⁵³ Иисус мань эппитигэр сокуонньуттар уонна фарисейдар кыһарыйан туран, Киниттэн элбэҕи ыйытан кириэн барбытта; ⁵⁴ тугу эмэни сыһа-халты этиттэрэн буруйдаарылар, кинилэр сылтах була сатыыллара.

Сирэй көрбөх буолууттан сэрэтии

12 Ол икки ардыгар тыһыынчанан киһи мустан үтүрүспүтэ. Кини бастаан үөрэнээччилэригэр эрэ анаан эппитэ: «Фарисейдар аһытыларыттан – сирэй көрбөх буолууттан – сэрэнин. ² Кистэлэн арыллыбатаҕа диэн суох, кистэммит биллибэтэбэ диэн эмие суох. ³ Эниги харанаҕа тугу эппикит – сырдыкка иһиллиэбэ, дьие иһигэр кулгаахха сипсийбикит – дьие үрдүттэн доргуччу биллэриллиэбэ. ⁴ Мин эһиэхэ, доҕотторбор, этэбин: өлөрүөхсүттэртэн куттаныман; кинилэр киһи этин-сиинин өлөрөртөн ордугу тугу да гынар кыахтара суох. ⁵ Кимтэн куттаныхтааххытын Мин эһиэхэ этиэм: өлөрөн баран гееннаҕа быраҕар Былаастаахтан эниги куттанар буолун. Соннук, Киниттэн куттанын диибин эһиэхэ. ⁶ Икки бытархай харчыга биэс барабыайы атылаһаллар буолбат дуо? Бэл кинилэртэн хайаларын даҕаны Танара умнубат. ⁷ Оттон эниги оннооҕор баттаххыт ахсаана кытта аабыллан турар. Онон куттаныман: эниги барабыайдаҕар быдан күндүгүт.

Христоска итэҕэли дьон иннигэр билини

⁸Эһиэхэ этэбин: ким эмэ Миигин итэҕэйэрин дьон иннигэр билиннэҕинэ, кинини Киһи Уола эмиэ Таңара Аанһалларын иннилэригэр билиниэҕэ; ⁹оттон Миигиттэн дьон иннигэр киэр хайыспыт киһиттэн Кини эмиэ Таңара Аанһалларын иннилэригэр киэр хайыһыаҕа. ¹⁰Ким Киһи Уолун холуннарбыт, ол бырастыгы гыныллыаҕа, оттон ким Сибэтиэй Тыыны холуннарбыт, ол бырастыгы гыныллыа суоҕа. ¹¹Эһигини синагогаларга, тойотторго уонна үрдүкү былаастарга тутан аҕаллахтарына — хайдах хоруйдахаргытын, тугу этэргитин тобула сатааман: ¹²тугу этиэхтээххитин Сибэтиэй Тыын ол чааска үөрэтиэҕэ».

Өйө суох баай туһунан домох

¹³Дьон быһыттан ким эрэ Киниэхэ: «Үөрэтээччи! Убайбар эт, аҕабытыттан хаалбыт нэһилиэстибэни миигин кытта үллэһиннин», — диэбитэ.

¹⁴Кини ол киһиэхэ хоруйдаабыта: «Ким Миигин эһигини дьүүлэтэ, үпкүтүн үллэртэрэ туруорбутай?»

¹⁵Итиэннэ барыларыгар туһаайан эппитэ: «Харам буолартан сэрэнин: киһи олоҕо төһө баайдааҕыттан тугулуҕа суох».

¹⁶Иисус кинилэргэ манньк домоҕу кэпсээбитэ: «Биир баай киһи сиригэр бурдук өлгөмнүк үүммүт. ¹⁷„Хайыах баҕайыбыный? — дии санаабыт кини. — Бурдукпун харайар сирим суох буолла“.

¹⁸Онтон эппит: „Хата бу курдук гыным: бурдук уурар ампаардарбын көтүрэн, атын, өссө улахан ампаардары, туттарыам уонна туох баар бурдукпун, баайбын онно мунньуом. ¹⁹Дьэ оччоҕо өр сыл барар баһаам баайданнын, онон сынньан, аһаасиэ, ис, көрүлээ-нарылаа дэниэҕим“.

²⁰Ол гынан баран Таңара киниэхэ эппит: „Өйө суох! Субу түүн дууһаҕын ыла кэлиэхтэрэ, оччоҕо бу мунньубутун кимиэхэ тиксэрий?“ ²¹Таңараҕа анаан байарынааҕар, бэйэтигэр анаан баай-дуол мунньунааччыга итинник буолуоҕа».

Сарсыгыны туһуттан санааҕа ылларыман

²²Итиэннэ үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Ол иһин эһиэхэ этэбин: тугу аһаан-сиэн тыыннаах сылдаабыт, тугу таннан-саптан киһи-хара буолабыт диэн санааҕа ылларыман. ²³Олоххут

астаафар, экиит-сиингит танастаафар ордуктар. ²⁴Суордары көрүң: бурдук ыспаттар да, быспаттар да, баай да муньар, бурдук да уураар ампаардара суох, ол эрэри кинилэри Тангара аһатар, оттон эниги көтөрдөөбөр төһөлөөх ордуккутуй? ²⁵Уонна дьэ энигиттэн хайабыт эмэ, хайдахтаах да кыһаллан-мүһэллэн туран, саатар биир тоңолох унуобун уһатынар кыахтаах дуо?*

²⁶Итинник кыраны да кыайбат эрэри, атыныгар тобо эмиэ дьиксинэбит? ²⁷Сардааналар хайдах үүнэллэрин көрүң: үлэлээбэттэр да, танас да өрбөттөр, ол эрэри, эһиэхэ этэбин: бэл Соломон албан аатын үгэнигэр сылдьан, итилэртэн биирдэстэрин эмэ да курдук симэмметэбэ. ²⁸Хонууга үүнэн турар бүгүн баар, оттон сарсын оһоһо бырабыллар оту Тангара итинник симиир буоллабына, оо, кэмчи итэбэллээхтэр, эһигини өссө ордук симиэ суоҕа дуо? ²⁹Онон тугу аһыбыт-сиибит диэн санааҕа ылларыман, ол туһуттан дьиксинимэн. ³⁰Ити барыта – Тангараны билбэт дьон сүрүн кыһалбалара; оттон эниги итиннэ наадыйаргытын Аҕабыт билэр. ³¹Туохтаафар даҕаны эниги Тангара Саарыстыбатыгар** дьулунун, оччоҕо ити барыта эһиэхэ бэриллиэбэ. ³²Бараан кыра үөрэ, куттаныма! Аҕабыт эһиэхэ Саарыстыбатын биэриэн баҕарар. ³³Туох баайдааххытын атыылаан тийиммэттэргэ түнэтин; хаарба буолбат хааһабы, бараммат баайы уоруйах тийбэт, үөн-көйүүр сиэбэт сиригэр – Халлаанна – бэлэмнэн. ³⁴Баайгыт-дуолгут ханна баар да, сүрэххит эмиэ онно буолуо.

Сэргэх буолун

³⁵Өрүү бэлэм сылдьың: кургутун курданан, сибэтиинньиккитин уматтан бэлэм олорун. ³⁶Уруу малааһыныттан кэлиэхтээх тойонноругар, тонсуйарын кытта, аанын аһаары, көһүтэн олорор дьонно холоонноох буолун. ³⁷Тойонноро кэлэригэр сэргэх олорбут кулуттар алгыстаахтар. Кырдьыгы эһиэхэ этэбин: тойонноро бэйэтэ курданан баран, кинилэри остуол тула олордон, ас

* 12:25 *Саатар биир тоңолох унуобун уһатынар кыахтаах дуо?* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Саатар биир чаас олобун уһатынар кыахтаах дуо?»

** 12:31 *Тангара Саарыстыбатыгар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кини Саарыстыбатыгар».

тэрийэн аһатга. ³⁸Тойон түүн үөһүгэр да, сарсыарданан да кэлэн көрдүн, кинилэр сэргэхтик кэтэһэн олорор буоллахтарына, алгыстаахтар. ³⁹Бэйэбит билэбит, дьиэлээх хаһаайын уоруйах хас чааска кэлэрин билэрэ эбитэ буоллар, утуйан хаалыа суоҕа*, кинилэргэ дьиэтин аннын дьөлө хастарыа суоҕа этэ. ⁴⁰Эһиги эмиэ бэлэм олорун: Киһи Уола эһиги үөһбэтэх-ахтыбатах түгэн-нитигэр тийэн кэлиэбэ».

Итэҕэллээх уонна итэҕэл суох кулуттар тустарынан

⁴¹Петр Киниттэн ыйыппыта: «Тойоммуот! Бу домоҕу Эн биһиэхэ эрэ анаан кэпсиигин дуу, барыларыгар дуу?»

⁴²Айыы Тойон эппитэ: «Дьиэ хаһаайына чаҕардарын салайарга, кинилэри аһатарга анаан хаалларбыт эрэллээх, толкуйдаах дьиэ көрөөччүтүн курдук буолун. ⁴³Тойоно кэлэн көрбүтэ, үлэһитэ кини эппитин толоро сылдыар буоллаҕына, ол кулут алгыстаах. ⁴⁴Кырдыгы эһиэхэ этэбин: кини ол кулукка туох баар баайын барытын дьаһайтара биэриэбэ. ⁴⁵Оттон ол кулут тойонум өтөрүнэн кэлиэ суох дии санаан, бииргэ үлэһиир дьонун, эр киһи буоллун, дьахтар буоллун аһаар кырытыттан кырбаан, иһэн-аһаан, итириктээн бардаҕына, ⁴⁶күүппэтэх күнүгэр, үөһбэтэх түгэнигэр тойоно тийэн кэлэн, кинини икки ангы хайа охсон баран, итэҕэлэ суохтары кытта биир дьылҕалыаҕа. ⁴⁷Тойонун көнүлүн билэ-билэ бэлэмэ суох олоҕубут, эбэтэр кини этэрин толорботох үлэһит илдьи таһыллыаҕа, ⁴⁸оттон билбэккэ буруйданарын оностубут үлэһит кыратык таһыллыаҕа. Элбэх бэриллибит киһититтэн элбэх эрэйиллиэбэ, элбэх итэҕэйиллибит киһититтэн элбэх ирдэниллиэбэ.

Эйэни буолбатах, кылыһы

⁴⁹Мин сиргэ уоту аҕала кэлбитим. Бу уот хайыы-үйэ күөдүйэ охсуон хайдахтаах курдук баҕарабыный! ⁵⁰Мин сүрэхтэниини ааһыах тустаахпын: ол хаһан туоларын кэтэһэн олус да туох хаһыйдым! ⁵¹Миигин сиргэ эйэни олохтуу кэлбитэ буолуо дии саныгыт дуо? Суох диибин эһиэхэ, Мин хайдыһыны таһаара кэлбитим. ⁵²Мантан ыла биир дьиэбэ олорор биэс киһи

* 12:39 *Утуйан хаалыа суоҕа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

тус-туспа арахсыаҕа: үһэ иккитин утары, иккитэ үһүн утары буолуоҕа; ⁵³аҕата уолун утары, уола аҕатын утары буолуо, ийэтэ кыһын утары, кыһа ийэтин утары буолуо, хотуна кийиитин утары, кийиитэ хотунун утары буолуо».

Кэм-кэрдии билгэлэрэ

⁵⁴Оттон норуокка эппитэ: «Арҕааттан быллыт тахсан иһэрин көрдөххүтүнэ, эһиги сонно ардыһы дэһэҕит, кырдык, сотору ардах кэлэр; ⁵⁵соҕурууттан тыалырдаҕына куйаарыһы диигит, кырдык, куйаас түһэр. ⁵⁶Сирэй көрбөхтөр! Сири-халлааны билгэлири сатыыр аата, ханнык кэм кэлбитин хайдах билбэккитий? ⁵⁷Туох сөбүн-сыһатын тоҕо эһиги бэйэҕит кыайан быһаарбаккытый?

Буруйдааччыгын кытта эйэлэс

⁵⁸Буруйдааччыгын кытта тойотторго баран иһэн, аара суолга эйэлэһэ сатыырын ордук; эйэлэспэтэххинэ, кини эйигин судьуйаҕа ильдэн биэриэҕэ, судьуйа эйигин түрмэ үлэһитигэр туттарыаҕа, оттон түрмэ үлэһитэ хаайыыга быраҕыаҕа. ⁵⁹Кырдыгы эйиэхэ этэбин: иэскин тиһэх кэппиэйкэтигэр тийэ биэрэ иликкинэ, эн онтон тахсыан суоҕа».

Өлбөт туһугар, аныыгытын билиниг

13 Бу кэмнэ Киниэхэ ханнык эрэ дьон тийэн кэлэн, Пилат Танараҕа сүөһүнү сиэртибэ биэрэ турар галилеянар өлөрбүтүн туһунан кэпсээбиттэрэ. ²Иисус кинилэргэ эппитэ: «Ол галилеянар, оннук өлбүт буоллахтарына, Галилея бары дьонуттан ордук аныылаахтара буолуо дии саныыгыт дуо? ³Суох диибин эһиэхэ: аныыгытын билиммэтэххитинэ, бары итинник өлүөххүт. ⁴Эбэтэр Силоам башнята баттаан өлөрбүт уон аҕыс киһитэ Иерусалим олохтоохторуттан барыларыттан ордук буруйдаахтара буолуо дии саныыгыт дуо? ⁵Суох диибин эһиэхэ: аныыгытын билиммэтэххитинэ, бары итинник өлүөххүт».

Отонноммотох смоковница туһунан домох

⁶Оттон Иисус маннык домоҕу кэпсээбитэ: «Биир киһи винограднигар смоковница үүннэрбит. Биирдэ кини отонноммута буолаарай диэн, маһын кэлэн көрөн баран, биир да отону

булбатах; ⁷ онон винограднигын үлэһитигэр эппит: „Үһүс сылбын кэлэн бу маска отон көрө сатыыбын да, бири да булбаппын; кэрдэн кэбис, тоҕо кураанахха сири ылан туруоҕай?“

⁸ Үлэһитэ киниэхэ эппит: „Тойонуом! Быйыл тыгытымах, туран эрдин. Төгүрүччү көмөн ноһуом кутуом, ⁹ оччоҕо, баҕар, отоннонуо. Онно отонноммотоҕуна, эһиил кэртэрээр“».

Субуота күн бөкчөгөр дьахтары үтүөрдүү

¹⁰ Биирдэ Иисус биир синагогаҕа субуота күн үөрэппитэ. ¹¹ Онно ыарыы тыһыгар буулаппыта уон аҕыс сыл буолбут дьахтар баара: кини бөкчөччү тартара сылдыар буолан көнөтүк туттар кыаҕа суоҕа. ¹² Иисус кинини көрөн, ыныран ылан баран: «Эн ыарыгыттан босхолоннун», — диэбитэ. ¹³ Маны этээт, киниэхэ икки илиитин уурбутугар дьахтар сонно көнөн кэлэн, Танараны айхаллаан барбыта. ¹⁴ Субуотаҕа кинини үтүөртэ диэн кыһыран, синагога тойоно дьонно: «Үлэлииргэ ыйаахтаах алта күн баар, онно кэлэн эмтэтэр буолун, субуотаҕа кэлимэн!» — диэбитэ.

¹⁵ Айыы Тойон киниэхэ эппитэ: «Сирэй көрбөхтөр! Эһиги субуота күн оҕускутун биитэр оселгутун күкүрүттэн сүөрэн, уулата илдэҕит буолбат дуо? ¹⁶ Оттон бу Авраам кыһын сатана кэлгийбитэ уон аҕыс сыл буолбут. Бүгүн субуота күн диэн, кинини кэлгиттэн сүөрүллүө суохтаах этэ дуо?»

¹⁷ Маны эппитигэр утарсааччылары бары сааппытара. Оттон норуот Кини онгорор килбиэннээх дьайыыларын көрөн үөрэр эрэ этэ.

Хартыыһа сиэмэтин уонна килиэп аһытыытын тугунан домох

¹⁸ Иисус эппитэ: «Танара Саарыстыбатын тугунан холобурдаан көрдөрүөххэ, тугу кытта тэнниэххэ сөбүй? ¹⁹ Эһиги санаан көрүң: бу хартыыһа сиэмэтэ баар, киһи маны ылан оҕурутун сиригэр ыһар, оччоҕо сиэмэтэ сүүнэ* мас буола үүнэн тахсар, онуоха көтөрдөр көтөн кэлэн, лабааларыгар уйа онгостоллор».

²⁰ Салгыы өссө эппитэ: «Танара Саарыстыбатын тугу кытта тэнниэмий? ²¹ Эһиги санаан көрүң: дьахтар доруоһаны ытыһан ылан, үс мээрэй бурдукка кутар, онуоха тиэстэтэ бүтүннүү үлэн тахсар».

* 13:19 Сүүнэ — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

Кыараҕас аан

²² Куораттарынан, дэриэбинэлэринэн үөрэтэ сылдьан, Кини Иерусалимныыр суолу тутуһан иһэрэ. ²³ Ким эрэ Киниттэн: «Тойоммуот! Ама быһанааччы аҕыйах буолуо дуо?» – диэн ыйыппыта.

²⁴ Иисус эппитэ: «Кыараҕас аанынан киирэргэ дьулуһун. Эһиэхэ этэбин: үгүстэр кириэхтэрин баҕарыахтара да, кыайан кириэхтэрэ суоҕа. ²⁵ Дьыэлээх хаһаайын туран аанын хатаабытын кэннэ, эһиги таһырдыа туран, дьыэ аанын тонсуйа-тонсуйа: „Тойоммуот! Тойоммуот! Биһиэхэ ас!“ – дэһиэххит, оччоҕо Кини эһиэхэ: „Эһиги хантан кэлбиккитин билбэппин“, – диэҕэ. ²⁶ Эһиги этиэххит: „Биһиги Эйигинниин бииргэ аһыырбыт-сиирбит, Эн биһиги уулуссабытынан сылдьан үөрэппитин“. ²⁷ Оччоҕо Кини хоруйдуо: „Эһиэхэ этэбин*: эһиги кимнээххитин, хантан кэлбиккитин Мин билбэппин. Хара дьайдаахтык быһыыланааччылар, бука бары Миигиттэн киэр буолун!“ ²⁸ Авраам, Исаак, Иаков уонна пророктар бары Тангара Саарыстыбатыгар баалларын, оттон эһигини онтон кыйдаан эрэллэрин көрдөххүтүнэ, ытаһааххыт-сонһоһооххут, тиискитин хабырыныаххыт. ²⁹ Дьон илинтэн-арҕааттан, хотуттан-соҕурууттан Тангара Саарыстыбатын биһирэм аһылыгар мустуохтара. ³⁰ Оччоҕо кэнникилэр бастакы буолуохтара, бастакылар кэнники буолуохтара».

Иерусалимы аһыйы

³¹ Бу кэмгэ хас да фарисей кэлэн, Киниэхэ: «Мантан бара оҕус, Ирод Эйигин өлөрүөн баҕарар», – диэбиттэрэ.

³² Кини эппитэ: «Барангыт, ол торҕон саһылга** этин: Мин бүгүн-сарсын абааһылары үүртэлибин, ыалдыбыттары үтүөртүүбүн, онтон үһүс күнүгэр түмүктүөм. ³³ Ол гынан баран бүгүн, сарсын, өйүүн да Мин айаммын салгыах тустаахпын: пророк Иерусалимтан атын сиргэ өлбүтэ диэн суох. ³⁴ Оо, пророктары

* 13:27 *Эһиэхэ этэбин* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 13:32 *Саһыл* – арҕаангы дойдуларга саһыл уодаһыннаах, өлөрөр-өһөрөр киһини сирэйдээн көрдөрөр.

өлөртүүр, эйиэхэ ытыллыбыттары тааһынан тамныыр Иерусалим, Иерусалим! Хас төгүл эн оҕолоргун көтөр бэйэтин оҕолорун кынатын анныгар мунньарыныы, мунньоохпун баҕарбыппыный, отгон эн ону баҕарбатаҕын! ³⁵Дьэ ол иһин „Дьыэҕит иччитэх хаалларыллар“. Эһиэхэ этэбин: Айыы Тойон аатынан Кэлээччи алгыстаах дии иликкитинэ, эһиги Миигин көрүөхүт суоҕа».

Фарисей дьыэтигэр

14 Биирдэ субуота күн Иисус фарисей тойонун дьыэтигэр аһыы кэлбитэ. Фарисейдар Кини хас хамсыырын кэтэһэ-манаһа олорбуттара. ²Кинини утары иһигэр уу үөскээн ыалдьар киһи олороро. ³Иисус фарисейдартан уонна сокуоннүттартан: «Субуота күн киһини эптиир көңүллэнэр дуо?» — диэн ыйыппыта. ⁴Тугу да сангарбатахтара. Иисус ыарыһаҕы таарыйан үтүөрдэн баран, дьыэтигэр ыытан кэбиспитэ.

⁵Онтон кинилэргэ эппитэ: «Эһигиттэн кимнит эмэ осела эбэтэр оҕуһа* холоудьаска түстэҕинэ, төһө да субуотатын иһин, тута хостоон таһаарыа суоҕа этэ дуо?» ⁶Мань эппитигэр тугу да кыайан хардарбатахтара.

Бэйэтин үрдүктүк туттар киһи — намтыаҕа

⁷Ыңырыллыбыт ыалдьыттар бастын миэстэни талалларын көрөн, Иисус кинилэргэ маннык домоҕу кэпсээбитэ: «⁸Уруу малааһыныгар ыңырылыннаххына, бастын миэстэҕэ олорбот буол; ыңырыылаахтартан ким эрэ эйигиннээҕэр ордук ытыктанар киһи баар буолуон сөп, ⁹оччоҕо эйигин да, кинини да ыңырбыт хаһаайын эйиэхэ: „Миэстэҕин киниэхэ туран биэр“, — диэтэҕинэ, кыбыста-кыбыста тиһэх миэстэҕэ көһөн олороргор тийиэн. ¹⁰Малааһынҥа ыңырылыннаххына, кэлэн тиһэх миэстэҕэ олорор буол, оччоҕо ыңырбыт киһи эйиэхэ кэлэн: „Доҕоор, эн бэттэх, үөһээ, олоҕор“, — диэтэҕинэ, эн баар дьон ортотугар чиэскэ тиксибит мааны ыалдьыт буолуон. ¹¹Бэйэтин үрдүктүк сананар киһи — намтыаҕа, сэмэйдик сананар киһи — үрдүөҕэ».

* 14:5 *Осела эбэтэр оҕуһа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «уола эбэтэр оҕуһа».

Биһирэм аһылыкка кими ынгырыахха

¹²Онтон Кинини ынгырбыт хаһаайынгга эппитэ: «Эбиэт дуу, биһирэм аһылык дуу тэрийдэххинэ – доҕотторгун, убайдаргын-бырааттаргын, аймахтаргын, баай ыалларгын да ынгыр-таабат буол, ынгырдаххына, кинилэр эмиэ эйигин ынгыран төттөрү маанылыахтара. ¹³Ол оннугар, биһирэм аһылык тэрийдэххинэ, дыдангылары, бодоннору, доҕолоннору, хараҕа суохтары ынгыртаа; ¹⁴кинилэр эйиэхэ кыайан төлөөбөттөр, онон эн алгыстаныан: төлөбүрүн, кырдыктаахтар тиллэллэрин саҕана, ылыан».

Улуу малааһын туһунан домох

¹⁵Мань истэн, аттыгар олорооччулартан биирдэстэрэ Киниэхэ: «Оо, Тангара Саарыстыбатын малааһыныгар сылдыар киһи дыоллоох да буолуо!» – диэбитэ.

¹⁶Иисус, киниэхэ хоруйдаан, манныгы кэпсээбитэ: «Арай биир киһи киэһэ, улахан малааһын тэрийэн, элбэх ыалдыты ынгырбыт. ¹⁷Аһыыр кэм кэлбитигэр кини ынгырылаахтарга кулутун ытан: „Кэлин, барыта хайыы-үйэ бэлэм“, – диэн илдьиттээбит.

¹⁸Арай бары киксибит курдук, араастаан сылтабыран кэлбэтэхтэр. Бастакы киһи: „Мин сир атыыластым, ону баран көрүүхтээпин, миигин баалаабаккар көрдөһөбүн“, – диэбит.

¹⁹Онтон иккис киһи эппит: „Мин уон көлүүр оҕуһун атыыластым, онтуларбын баран холоон көрүөм, миигин баалаабаккар көрдөһөбүн“.

²⁰Үһүс киһи: „Мин ыал буоллум, барар кыабым суох“, – диэбит.

²¹Кулут төннөн кэлэн бу туһунан тойонугар кэпсээбит. Дьиэлээх хаһаайын уордаһан, кулутугар эппит: „Кытаат, түргэнник куорат уулуссаларын кэрийэ сылдьан, дыдангылары, бодоннору, доҕолоннору уонна хараҕа суохтары булан аҕалтаа“.

²²Кулута кэлэн: „Тойонуом! – диэбит. – Эн соруйбуккун толордум, ол гынан баран миэстэ өссө даҕаны баар“.

²³Онуоха тойон эппит: „Суолу бата баран, күрүүлэри кэрийэ сылдьан, кими көрсүбүккүн барытын, дьиэм туоларын

курдук, тылгар киллэртээн илдэ кэл. ²⁴Эһиэхэ этэбин: ити ынгырыллыбыт дьонтон ким даҕаны мин малааһыным аһыттан амсайыа суоҕа. Ынгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аҕыйах*».

***Иисус Христос туһугар
туохтан барытыттан akkaастаныы***

²⁵ Иисуһу кытта элбэх киһи барсан испитэ. Кини ол дьонго хайыһан эппитэ: «²⁶ Миэхэ кэлэр киһи ийэтин-аҕатын, ойоҕун, оҕолорун, убайдарын-бырааттарын, эдьийдэрин-балыстарын уонна бэйэтин олоҕун Миигин таптыырынааҕар ордук таптыыр буоллаҕына, Мин үөрэнээччим буолар кыаҕа суох; ²⁷ ким бэйэтин кириэһин сүгэн Миигин батыспатах, ол Мин үөрэнээччим буолар кыаҕа суох. ²⁸ Эһигиттэн хайабыт эмэ башня туттуон баҕардаҕына, маннай олоро түһэн, тутуутун ситэрэргэр төһө үп барыахтааҕын суоттаныа суоҕа этэ дуо? ²⁹ Инньэ гымматаҕына, акылаатын ууран баран атынын кыайан ситэриэ суоҕа, оччоҕо ону көрө сылдыар дьон бары: ³⁰ „Хайдах бу киһи тутуутун саҕалаан баран бүтэрбэтийдэ?“ — диэн күлүү гыныахтара.

³¹ Биитэр хайа эмэ ыраахтааҕы, атын ыраахтааҕыны утары сэриилэһэ бараары туран, олоро түһэн, бэйэтин уон тыһыынча киһитиниин өстөөх сүүрбэ тыһыынча киһитигэр утарсар кыахтааҕын дуу, суоҕун дуу сүбэлэһиэ суоҕа этэ дуо? ³² Кыайтарыаҕын биллэҕинэ, кини, анараангыта өссө ыраах эрдэҕинэ, иллэһээри, илдьиттэрин ытыаҕа.

³³ Ол курдук эһигиттэн ким баҕарар туох баардааҕыттан барытыттан akkaастамматаҕына, Мин үөрэнээччим буолар кыаҕа суох.

Амтанын сүтэрбит туус

³⁴ Туус — үтүө ас, ол эрээри амтанын сүтэрдэҕинэ, аһытын хайдах төннөрүөнүй? ³⁵ Оччоҕо туохха да туһата суох буолар, сири да уоҕурдарга барбат, онон быраҕан эрэ кэбиһиллэр. Ким истэр кулгаахтаах истиэхтин!»

* 14:24 Ынгырыллыбыт элбэх эрээри, талыллыбыт аҕыйах — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Сүппүт бараан туһунан домох

15 Түһээн хомуйааччылар уонна да атын аньыылаах-хара-лаах бэрт үгүс дьон, Кинини истээри, мусталлара. ² Фарисейдар уонна сокуонньуттар: «Аньыылаахтары Бэйэтигэр чугаһатар, кинилэри кытта бииргэ аһыыр», – диэн абараллара.

³ Ол иһин Иисус кинилэргэ манньк домоҕу кэпсээбитэ: «⁴Эһигиттэн ким эмэ, сүүс барааннаабыттан биирин сүтэрдэ-финэ, тоҕус уон тоҕуһун мэччитэ хаалларан баран, сүппүт бараанын, хаһан булуор диэри, көрдүү барыа суоҕа этэ дуо? ⁵ Уонна буллаҕына, онтун үөрэ-көтө санныгар сүгэн баран, ⁶ дьиэтигэр кэлэн доҕотторун, ыалларын ынгыран: „Үөрүүбүн үллэстин: сүппүт барааммын буллум“, – диэн этиэҕэ. ⁷ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: ол курдук эмиэ аньыыны билинэргэ кыһаммат тоҕус уон тоҕус үтүө киһитээҕэр аньыытын билинэр аньыылаах биир киһиттэн Халлаанга ордук үөрүөхтэрэ.

Сүппүт манньыат туһунан домох

⁸ Эбэтэр хайа дьахтар уон үрүн көмүс манньыаттаабыттан биирин сүтэрдэфинэ, уотун уматан, дьиэтин сиппийэн, хаһан булуор диэри, кыһанан-мүһэнэн көрдүө суоҕай? ⁹ Уонна буллаҕына, дьүөгэлэрин, ыалларын ынгыртаан ылан: „Үөрүүбүн үллэстин: сүппүт манньыаппын буллум“, – диэҕэ. ¹⁰ Эһиэхэ этэбин: аньыытын-харатын билинэр аньыылаах биир киһиттэн Таһара Аанньаллара эмиэ оннук үөрэллэр».

Сүппүт уол туһунан домох

¹¹ Өссө манньыгы кэпсээбитэ: «Биир киһи икки уоллаах эбит. ¹² Биирдэ кыра уола аҕатыгар эппит: „Аҕаа, ылыахтаах нэһилиэстибэбин миэхэ биэр“. Аҕалара баайын-дуолун уолаттарыгар үллэрэн биэрбит.

¹³ Аҕыйах хоноот кыра уол, барытын хомунан, ыраах дойдуга барбыт; кини ол дойдуга содурдук олорон, үбүн матайдаан кэбиспит. ¹⁴ Үбэ бараммытын кэннэ, ол дойдуга улуу сут турбут, уол улахан кыһалҕаҕа ыларбыт. ¹⁵ Онон баран олохтоохтортон биирдэстэригэр үлэҕэ наймыласпыт; анараангыта уолу, сибиинньэлэрин маната, мэччирэн сиригэр ыппыт. ¹⁶ Уол

саатар сибиинньэ сиир туорабынан* испин тоторуом дии санаабыт да, киниэхэ тугу да биэрбэтэхтэр.

¹⁷Кэмниэ кэнэбэс өйдөнөн кэлэн кини эппит: „Төһөлөөх хамначчыт, аҕам килиэбэр тотон, тобохтоон кэбиһэ-кэбиһэ сииллэрэ буолуой, оттон мин манна хоргуйан өлөн эрэбин.“ ¹⁸Туран аҕа-бар тийэн этиэм: Аҕаа, Тагараны да, эйигин да утары аньыны онгорбуппун. ¹⁹Аны эн уолун дэнэр кыабым суох; миигин саатар хамначчытынан ыл“. ²⁰Уонна туран аҕатыгар барбыт.

Аҕата кини иһэрин ыраахтан көрөн, аһынан, уолугар утары сүүрэн тийбит, моонньуттан кууһан ылан уураабыт.

²¹Уола эппит: „Аҕаа, Тагара да, эн да иннигэр мин аньыны онгорбуппун, онон эн уолун дэнэр кыабым суох“.

²²Аҕата кулуттарыгар эппит: „Түргэнник бастың таҕаһы таһааран, таңыннарын, тарбаҕар биһилэхтэ кэтэрдиг, атаҕын таҕаһын биэрин; ²³итиэннэ уотуллубут тингэһэни сиэтэн аҕалан өлөрүң: билигин аһахпыт, үөрүөхпүт-көтүөхпүт! ²⁴Бу уолум өлөн баран тилиннэ, сүтэн баран көһүннэ“. Бырааһын-ньык саҕаламмыт.

²⁵Улахан уол ол кэмгэ сыһыыга сылдыбыт; кини дьиэтигэр төннөн чугаһаан иһэн, ырыаны-тойугу, үңкүүнү-битиини истибит. ²⁶Итиэннэ биир үлэһитин ыңыран ылан: „Бу туох ааттаах буолла?“ — диэн ыйыппыт.

²⁷Үлэһитэ эппит: „Быраатың кэллэ, уола этэннэ эргиллибиттэн үөрэн, аҕан уойбут тингэһэни өлөртөрдө“.

²⁸Улахан уол кыһыран, дьиэтигэр кириэн баҕарбатах. Аҕата тахсан кинини ыңыра сатаабыт. ²⁹Уола эппит: „Бачча сыл тухары мин эйиэхэ үлэлээн кэлиим, ол тухары биирдэ даҕаны эн тылгын кэспэтэҕим; эн буоллаҕына саатар биир козел оҕотун, доҕотторгун кытта үөр-көт диэн, миэхэ биэрэрин баҕалаах этэ; ³⁰оттон ити сэлээччэх дьахталларга үбүн бараабыт уолун кэлбитигэр уотуллубут тингэһэни киниэхэ анаан өлөрбүккүн“.

„³¹Тоойуом! — диэбит аҕата. — Эн миигин кытта өрүү бииргэ этин, онон мин баайым барыта — эйиэнэ. ³²Хата бу манньк хомойуох кэриэтэ быраатың өлөн баран тиллибитигэр, сүтэн баран көстүбүтүгэр үөрүөххэ-көтүөххэ баар этэ“».

* 15:16 *Сибиинньэ сиир туораба* — кароб (рожковой мас) минньигэс амтанаах туораба.

Булугас өйдөөх көмөлөһөөччү туһунан домох

16 Оттон үөрэнээччилэригэр Иисус эппитэ: «Биир баай киһи баайын-дуолун дьаһайтарар көмөлөһөөччүлээх эбит. Биирдэ киниэхэ баайгын көрөөччүн үпкүн куордаллыыр диэн үгсүү киирбит. ²Дьиэлээх тойон кинини ынгыран ылан эппит: „Эн тускунан бу тугу-тугу иһиттим? Баайбын хайдах көрбүккүн-харайбыккын отчуоттаа, аны мантан иннэ мин баайбын дьаһайар кыағын суох буолбут“.

³Онуоха көмөлөһөөччүтэ иһигэр санаабыт: „Хайыах бэйэбиний? Тойонум миигин үлэбиттэн үүрэн эрэр. Буор хаһыахпын – кыайбаппын, умналыахпын – кыбыстабын. ⁴Дьэ хата тугу гынарбын тобуллум! Үлэбиттэн уураттагына, миигин дьиэлэригэр олордуох дьону була сатыам“.

⁵Уонна тойонугар иэстээх дьону тус-туспа ынгыртаан ылан, биирдэриттэн: „Мин тойоммор төһө иэстээххиний?“ – диэн ыйыппыт.

⁶Анараангыта: „Сүүс мээрэй арыы иэстээхпин“, – диэбит.

Онуоха кини эппит: „Араспыыскаҥ бу баар. Кэл, олоҥ, биэс уон мээрэй диэн суруйа оҕус“.

⁷Оттон иккис киһиттэн ыйыппыт: „Эн төһө иэстээххиний?“

Анараангыта: „Сүүс мээрэй сэлиэһинэй бурдук иэстээхпин“, – диэбит.

Онуоха кини эппит: „Араспыыскаҥ бу баар. Аҕыс уон мээрэй диэн суруй“.

⁸Тойоно итэҕэлтэн тахсыбыт көмөлөһөөччүтүн, булугас өйдөөхтүк быһаарыммытын иһин, хайҕаабыт. Бу үйэ уолаттара, бэйэлэрин тэннээхтэрин ортотугар сылдьан, сырдык уолаттарынааҕар ордук булугас өйдөөхтөр.

⁹Онон Мин эһиэхэ этэбин: сирдээҕи баайгытынан туһанан бэйэҕитигэр доҕоттордо булунун, оччоҕо кэлин ол баайгыт эһиннэҕинэ, кинилэр эһигини үйэлэргэ үрэллэбэт дьиэлэригэр киллэриэхтэрэ. ¹⁰Аҕыйахха эрэллээх элбэххэ да эрэллээх буолуо, аҕыйахха эрэлэ суох элбэххэ да эрэлэ суох буолуо.

¹¹Онон сирдээҕи баайга эрэлэ суох буоллахытына, дьин баайы ким эһиэхэ итэҕэйиэй? ¹²Туора киһи үбүгэр эрэлэ суох буоллахытына, бэйэҕит киэнин ким эһиэхэ биэриэй? ¹³Хайа да кулут икки тойонно үлэлиир кыаҕа суох: биитэр биирин абаһы

көрүөбэ, атынын таптыаба, биитэр бииригэр бэриниилээх буолуоба, атынын аахайыа суоба. Танараба уонна маммонаба иккиэннэригэр кулут буолар кыаххыт суох».

Сокуон уонна Танара Саарыстыбата

¹⁴Харчыга ымсыылаах фарисейдар мань истэн, Кинини күлүү гыммытара. ¹⁵Иисус эппитэ: «Дьонго-сэргэбэ кырдьыксыт дьон курдук көстүүххүтүн бабарабыт эрээри, Танара эһиги сүрэххитин билэр. Дьон тугу үрдүк диирин Танара мөкү диир. ¹⁶Сокуон уонна Пророктар Иоанн инниттэн бааллара, ол сабаттан Танара Саарыстыбатын Евангелиета иһитиннэриллэр, итиэннэ ханнык бабарар киһи онно күүһүн ууран туран киирэр. ¹⁷Ол эрээри Сокуон биир да сурааһына сүтүөн кэриэтэ, сир-халлаан дөбөннүк сүтүөбэ.

¹⁸Ким ойобуттан араһсан, атыны ойох ылбыт, ол көссүүлэһэр, эриттэн араһсыбыт дьахтары ойох ылар киһи эмиэ көссүүлэһэр.

Баай киһи уонна Лазарь

¹⁹Биир баай киһи баара, көрүүхтэн кэрэ, күндү таһаһы* таһара; кини олобо күнтэн күн бүппэт бырааһыннык этэ. ²⁰Баай киһи олбуорун ааныгар этэ бүтүннүү бар баас буолбут Лазарь диэн умнаһыт киһи сытара. ²¹Кини баай киһи остуолуттан түһэр килиэп хоруоскатыгар бабара саныыра; ыттар кэлэн кини сиикэй баастарын салыыллара. ²²Умнаһыт өлбүтүгэр Аанньаллар кинини Авраам күөнүгэр илдьибиттэр. Баай киһи өлбүтүн эмиэ харайбыттар. ²³Биирдэ баай аад иһигэр мунгу көрө олорон, харабын өрө көрбүтэ: ыраах Авраам уонна кини күөнүгэр Лазарь олорор эбит. ²⁴Баай туох баар күүһүн мунньунан үөгүлээбит: „Абаа, Авраам! Миигин аһын-харыһый, Лазары манна миэхэ ыыт: сөмүэттин төбөтүн ууга илитэн афалан, тылбын сөрүүкэттин. Бу уот төлөнүгэр салатан сору көрдүм!“ ²⁵Онуоха Авраам эппит: „Тоойуом! Өйдөө: эн сирдээби олоххор үтүөнү

* 16:19 *Көрүүхтэн кэрэ, күндү таһаһы* – тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаатахха, «пурпуру уонна виссонун». Күндү пурпурунан кырааскаламьыт таһаһы ыраахтаабы эрэ кэтэрэ; виссон таһаһы (чап-чараас күндүлүөнү) ыраахтаабылар, баайдар уонна архиерейдар кэтэллэрэ.

көрбүтүг, оттон Лазарь муну көрбүтэ; аны билигин кини дуо-
 хуйар, оттон эн муну көрөбүн. ²⁶ Итиэннэ биһиги уонна эһи-
 ги икки ардыбытыгар үтүгэн түгэбэ баар, онон мантан эһиэхэ
 тийиэхтэрин баҕарааччылар кыайан барбаттар, анарааттан би-
 хиэхэ эмиэ кыайан кэлбэттэр“. ²⁷ Онуоха баай эппит: „Оннук
 буоллабына, аҕаа, ааттаһабын: кинини аҕам дьиэтигэр ыт;
²⁸ онно мин биэс бырааттаахпын, кинилэр эмиэ бу сор-мунг си-
 ригэр кэлбэттэрин туһугар, Лазарь кинилэри сэрэттин“. ²⁹ Ав-
 раам хоруйдаабыт: „Кинилэргэ Моисей уонна пророктар баал-
 лар, олору иһиттиннэр“. ³⁰ Онуоха баай эппит: „Суох, Авраам
 аҕаа, арай өлбүттэртэн ким эмэ кинилэргэ тийээрэ буоллар,
 оччоҕо аныгыларын билиниэ этилэр“. ³¹ Авраам эппит: „Мои-
 сейы уонна пророктары истибэт буоллахтарына, өлбүт киһи да
 тиллэн кэлэн, кинилэри итэбэтиэ суоҕа“».

Аньыы, итэҕэл уонна эбээһинэс

17 Оттон үөрэнээччилэригэр Иисус эппитэ: «Киһини аньыы-
 га тардар моһоллор син биир баар буолуохтара гынан ба-
 ран, сор-мунг күүтэр ол моһол төрдө буолар киһини. ² Кини бу
 турар кыралартан биирдэстэрин эмэ аньыыга уккуйуон кэриэ-
 тэ, моонньугар суоруна тааһын баайан, муораҕа тимирдибиттэ-
 рэ киниэхэ ордук буолуо этэ. ³ Бэйэбитин көрүнэ сылдыын.
 Быраатын эйигин утары* аньыыны онордоҕуна сэмэлээ, оттон
 аньыытын билиннэбинэ, кинини бырастыы гын; ⁴ биир күннэ
 эйигин утары сэттэтэ аньыыны онорон баран, күннэ сэттэтэ
 кэлэн: „Аньыыбын билинэбин“, – диир буоллабына, эн кини-
 ни бырастыы гынар буол».

⁵ Оттон биирдэ Апостоллар Айыы Тойонтон: «Итэҕэлбитин
 бөҕөргөт», – диэн көрдөспүттэрэ.

⁶ Айыы Тойон эппитэ: «Эһиги хартыыһа сизэмэтин саҕа итэ-
 ҕэллээххит эбитэ буоллар, субу үүнэн турар смоковница, сир-
 тэн силистэри хоннон байҕалга көс диэтэххитинэ, эппиккитин
 толоруо этэ. ⁷ Арай эһигиттэн хайабыт эрэ сир хорутар, биитэр
 сүөһү маньыр кулуттаах буоллун; ол кулуккут сыһыттан кэ-
 лээтин, эһиги киниэхэ чэ, кэл, олорон аһаа диэн этиэххит

* 17:3 *Эйигин утары* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл-
 лар суохтар.

этэ дуо? ⁸Хата аһыхпын аспын тарт уонна бу аһыыр кэммэр курданан илии-атах буол, ол кэнниттэн бэйэн аһаар диэххит этэ буолбат дуо? ⁹Бу кулуккут соруйбуккутун толордобуна, эһиги киниэхэ махтанаххыт этэ дуо? Суох дии саныбын*. ¹⁰Ол курдук эһиги эмиэ ыйыллыбыты барытын толорон барангыт, биһиги туохха да турбат кулуттарбыт, толоруохтаах эбээһинэспитин эрэ толордубут диир буолун».

Аран ыарыылаах уон киһини үтүөрдүү

¹¹Иерусалимга баран иһэн, Иисус Самария Галилеялыын быысаһар сиригэр аһан испитэ. ¹²Дэриэбинэҕэ киирэн истэҕинэ, аран буолбут уон киһи аара көрсөн, тэйиччи туран: ¹³«Иисус Үөрэтээчи! Биһигини абыраа!» – диэн үөгүлэспиттэрэ.

¹⁴Кинилэри көрөн, Иисус: «Баран аҕабыттарга көрдөрүһүн», – диэбитэ. Олор баран иһэн ырааһыран хаалбыттара.

¹⁵Биирдэстэрэ, үтүөрбүтүн көрөн, куолаһын мунунан Тангараны уруйдуу-уруйдуу, төннөн кэлбитэ ¹⁶уонна махтанан, Иисус атаҕар умса түспүтэ. Бу – Самария киһитэ этэ.

«¹⁷Барыта уон киһи үтүөрбүтэ буолбат дуо? – диэбитэ Иисус. – Оччоҕо тобуһа ханнаһый? ¹⁸Бу омук киһититтэн ураты тоҕо хайалара да Тангараҕа махтана төннүбэтэ?» ¹⁹Онтон киниэхэ эппитэ: «Чэ, туран бар, итэҕэлинг эйигин быһаата».

Тангара Саарыстыбата хайдах кэлэрин туһунан

²⁰Фарисейдар Тангара Саарыстыбата хаһан кэлэрин Киниттэн ыйыппыттарыгар, манньк хоруйдаабыта: «Тангара Саарыстыбата биллэрдик-көстөрдүк кэлиэ суоҕа, ²¹„Көр, бу манна баар“, эбэтэр „Ол онно баар“ диэхтэрэ суоҕа: Тангара Саарыстыбата эһиги искитигэр баар**».

Киһи Уола эмискэ кэлиэ

²²Үөрэнээччилэригэр эмиэ эппитэ: «Киһи Уола олорбут биир күнүн саатар көрдөрбүт диир кэмнит кэлиэҕэ, ол эрээри ону

* 17:9 Суох дии саныбын – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 17:21 Тангара Саарыстыбата эһиги искитигэр баар – эбэтэр «Тангара Саарыстыбата эһиги ортобутугар баар».

көрүүхүг суоҕа. ²³Эһиэхэ „Бу манна!“, биитэр „Ол онно!“ диэхтэрэ, оччоҕо эһиги ону көрдүү сүүрүмэнг, эккирэтиһэ барыманг. ²⁴Киһи Уола Бэйэтин күнүгэр, чаҕылҕан халлаан биир уһугар чаҕылыс гыннаҕына, халлаан атын уһугар тийэ сандаарарын курдук буолуоҕа. ²⁵Ол эрээри Кини бастаан элбэх муну көрүүхтээх, бу көлүөнэ Кинини туоратыхтаах. ²⁶Ной саҕана хайдах этэй да, Киһи Уолун кэмигэр эмиэ оннук буолуоҕа. ²⁷Ной ковчегка кириэр диэри, дьон иһэллэрэ-аһыллара, ойох ылаллара, эргэ бараллара, ол сырыттахарына, улуу мотуок кэлэн кинилэри барыларын эспитэ. ²⁸Лот саҕана син биир оннук этэ: дьон иһэллэрэ-аһыллара, атыылаһаллара, атыылыыллара, оҕуруот олордоллоро, дьиэ тутталлара; ²⁹онтон Лот Содомтан тахсыбыт күнүгэр халлаантан умайа сылдыар сиэрэлээх ардах түһэн барыларын имири эспитэ. ³⁰Киһи Уола кэлэр күнүгэр эмиэ соннук буолуоҕа. ³¹Ол күн дьиэ үрдүгэр турааччы иһирдьэ баар малбын-салбын ылыам этэ диэн, аллара түспэтин; оттон ходуһаҕа баар киһи дьиэтигэр төннүбэтин. ³²Лот ойоҕун өйдүү сылдыын. ³³Олоҕун харыстааччы олоҕун сүтэриэҕэ, оттон олоҕун сүтэрээччи олоҕун быһыһаҕа. ³⁴Эһиэхэ этэбин: ол түүн тэллэххэ сытар икки киһиттэн биирдэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа; ³⁵бурдук тарда турар икки дьахтартан биирдэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа; ³⁶ходуһаҕа сылдыар икки киһиттэн биирдэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа*».

³⁷Маны истэн: «Тойоммуот, ол ханна буолуой?» — диэн ыйыппытара.

«Ханна өлүк баар да, онно суордар мустуохтара», — диэбитэ Кини.

Огдообо уонна судьуйа туһунан домох

18 Онтон Иисус кинилэргэ Таңараҕа өрүүтүн үнгэ сылдыахтаахтарын, санааларын түһэриэ суохтаахтарын туһунан домоҕу кэпсээбитэ: «²Биир куоракка Таңараттан да саллыбат, дьонтон да сааппат судьуйа олоҕорбут. ³Эмиэ онно биир огдообо

* 17:36 *Ходуһаҕа сылдыар икки киһиттэн биирдэстэрэ ылыллыаҕа, атына хаалларыллыаҕа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

дяхтар баара, кини судьуйаҕа кэлэ-кэлэ миигин көмүскээ, дыыалабын быһаар диэн көрдөһөр эбит.

⁴ Судьуйа көмөлөһүөн өр баҕарбакка сылдыбыт. Онтон кэмниэ кэнэҕэс төһө да Тангараттан саллыбатаҕым, дыонтон саап-патаҕым иһин, ⁵ бу огдообо бэркэ эрэйдээн эрэр, кэлэ-кэлэ салгыта турууһу, онон көмүскүүһүбүн диэн быһаарыммыт».

⁶ Маны кэпсээн баран Айыы Тойон эппитэ: «Эһиги бэл бу кэрээниттэн тахсыбыт судьуйа тугу диирин истэҕит дуо? ⁷ Уонна баран Тангара, төһө да түргэнник көмүскүү охсубатаҕын иһин, түүннэри-күнүстэри Киниттэн көрдөһөөччүлэргэ, Бэйэтэ талан ылбыт дыонугар, ама көмөлөһүө суоҕа дуо? ⁸ Эһиэхэ этэбин: Тангара бэрт сотору кинилэри көмүскүөҕэ. Ол эрэри Киһи Уола сиргэ кэлэн, итэҕэли булуо дуо?»

Фарисей уонна түһээн хомуйааччы түһунан домох

⁹ Оттон үчүгэйбит диэн бэйэлэрин бүк эрэнэр, атыттары сэниир дыонно маннык домоҕу кэпсээбитэ: «¹⁰ Икки киһи Тангара Дьэтигэр үнэ киирбиттэр: биирэ фарисей, иккиһэ түһээн хомуйааччы эбит. ¹¹ Фарисей Тангараҕа бу курдук үнпүт: „Тангара! Мин атын дыон: талабырдыттар, албыннар, көссүүлэһээчилэр эбэтэр ити түһээн хомуйааччы – курдук буолбатаҕым иһин, Эһиэхэ махтанабын. ¹² Мин нэдиэлэҕэ иккитэ поһу тутуһабын, тугу атыылаһарбыттан уон гыммыт биирин Эһиэхэ биэрэбин“.

¹³ Оттон түһээн хомуйааччы ыраах туран, халлаан диэки өрө көрүүн да толлон, түөһүн кырбана-кырбана: „Оо, Тангара, миигин, аньыылааҕы абыраа!“ – дии турбут.

¹⁴ Эһиэхэ этэбин: бу иккис киһи бастакытааҕар ордук бырас-тыы гыныллан дьэтигэр төннүбүт. Ким бэйэтин үрдэтинэр – намтыаҕа, ким бэйэтин намтатынар – үрдүөҕэ».

Иисус Христос уонна кыра оҕолор

¹⁵ Киниэхэ таарыйтара, быыкаа оҕолору аҕалтаабыттара; үөрөнээччилэрэ ону көрөн буйа сатаабыттара. ¹⁶ Иисус оҕолору ынгыртаан ылан баран, эппитэ: «Оҕолору Миэхэ аһарын, Миэхэ кэлэллэрин мэхэйдэһимэн: Тангара Саарыстыбатыгар манныктар киирэллэр. ¹⁷ Кырдыгы эһиэхэ этэбин: Тангара Саарыстыбатын оҕо курдук ылыммыт киһи эрэ онно кириэҕэ».

Баай киһи

¹⁸ Тойотторгон биирдэстэрэ Киниттэн ыйыппыта: «Үтүө Үөрэтээчи! Бараммат олоххо тиксэр туһугар, мин тугу гыныахтаахпыный?»

«¹⁹ Миигин тоҕо үтүө диигиний? – диэбитэ Иисус. – Үтүө ким да суох, Тангара эрэ үтүө. ²⁰ „Көссүүлэхимэ, өлөрүмэ, уорума, сымыйанан туоһулаама, ийэлээх аҕабын ытыктаа“ диэн кэриэстэри эн билэҕин».

²¹ «Итини барытын оҕо сааспыттан тутуһабын ээ», – диэбитэ баай киһи.

²² Маны истэн, Иисус эппитэ: «Эн өссө биирин итэҕэс: туох бааргын барытын атыылаан дьадангыларга түнгэт, оччоҕо Халлаанга баайдаах буолуон; уонна кэлэн Миигин батыс».

²³ Киһи мантан сүрдээбин мунчаарбыта – кини олус баай этэ. ²⁴ Иисус кини мунчаарбытын көрөн: «Баай дьон Тангара Саарыстыбатыгар киирэллэрэ хайдах курдук ыараханый! – диэбитэ. – ²⁵ Баай киһи Тангара Саарыстыбатыгар киирэринээҕэр тэбиэн иннэ үүтүнэн дөбөннүк ааһыаҕа».

²⁶ Маны истибиттэр: «Оччоҕо ким быһанар кыахтааҕый?» – диэн ыйыппыттара.

²⁷ «Киһи кыайбатаҕын Тангара кыайар», – диэбитэ Иисус.

Иисус Христуу батыспыт дьону күүтэр наҕараада

²⁸ Маныаха Петр эппитэ: «Биһиги барыны барытын хаалларан туран Эйигин батыспыппыт».

«²⁹ Кырдьыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус кинилэргэ, – Тангара Саарыстыбатын туһугар дьэтин-уотун, төрөппүттэрин, убайдарын-бырааттарын, эдьийдэрин-балыстарын, ойоҕун, оҕолорун хаалларбыт киһи ³⁰ бу үйэҕэ хаалларбытынааҕар баһаам бүк элбэххэ, оттон кэлэр Үйэҕэ бараммат олоххо тиксиэҕэ».

Иисус Христос өлөн баран тиллэрин өссө биирдэ этэр

³¹ Уон икки үөрэнээччитин туспа ынгыран ылан эппитэ: «Дьэ бу биһиги Иерусалимнаан иһэбит, онно барыта пророктар Киһи Уолун туһунан суруйбуттарын курдук буолуоҕа. ³² Кинини тутан Тангараны билбэт омуктарга биэриэхтэрэ, оччоҕо Кинини элэк оностуохтара, атаҕастыахтара, силлиэхтэрэ, ³³ итиэннэ

илды кырбаан баран өлөрүөхтэрэ; ол эрээри үһүс күнүгэр Кини тиллиэбэ».

³⁴Бу этиллибиттэн үөрэнээччилэр тугу да өйдөөбөтөхтөрө, Иисус этэр тылын ис хоһооно кинилэртэн кистэммит буолан, өйдөрүгэр түспэтэбэ.

Иерихон чугаһыгар хараба суох умнаһыты үтүөрдүү

³⁵Иисус Иерихонга чугаһаан истэбинэ, суол кытытыгар хараба суох киһи умнаһы омороро. ³⁶Элбэх дьон аһан иһэрин истэн, кини: «Бу туох буолла?» — диэн ыйыппыта.

³⁷«Иисус Назорей аһан иһэр», — диэбиттэрэ.

³⁸Кини хаһытыты түспүтэ: «Иисус, Давид Уола, миигин абыраа!»

³⁹Бастаан иһээччилэр буйбуттарыгар өссө күүскэ үөгүлээбитэ: «Давид Уола, абыраа!»

⁴⁰Иисус тохтоон, кинини Бэйэтигэр ажалтарбыта. Чугаһаан кэлбитигэр: ⁴¹«Миигиттэн тугу көрдөһүөххүн баһарабыны?» — диэн ыйыппыта.

«Тойонуом, харахпынан көрөр буолуохпун баһарабын!» — диэбитэ киһи.

⁴²«Эн көрөр буолуон! Эйигин итэбэлин быһаата», — диэбитэ Иисус. ⁴³Киһи сонно көрөр буолан хаалбыта, онон Танараны айхаллы-айхаллы, Иисус кэнниттэн батыһан барбыта. Маны көрөн, дьон бары Танараба хайбал тылын эппиттэрэ.

Закхей итэбэйиитэ

19 Онтон Иисус Иерихонга киирэн, куорат устун баран испитэ. ²Биир Закхей диэн ааттаах баай киһи, түһээн хомуһааччылар тойонноро, ³Иисуһу ким буоллабай диэн, көрүүн олус баһарбыта да, унуоһунан кыра буолан, дьон кэннигэр түбэһэн хаалан, кыайан көрбөтөбө; ⁴ол иһин сүүрүүнэн илин түһэн, Иисус аһыахтаах суолун кытытыгар үүнэн турар смоковница үрдүгэр ыттыбыта.

⁵Иисус бу сиргэ кэлэн, кинини көрөн: «Закхей! — диэн ынырбыта. — Түһэ оһус, бүгүн Мин эн дьибэһэр тохтуохтаахпын». ⁶Закхей үөрэ-көтө түһэ охсон, Иисуһу дьибэтигэр киллэрэн маанылаабыта.

⁷ Бары ону көрөн, сөбүлээбэккэлэр: «Анбыылаах киһи дьыэ-тигэр тохтоото», — диэн суугунаспытара.

⁸ Отгон Закхей туран Айыы Тойонго эппитэ: «Тойонуом! Мин баайым аңаарын умнаһыттарга биэриэм, итиэннэ кими эмэ атаҕастаабыттаах буоллахпына, киниэхэ түөрт оччону толук төлүөм».

⁹ Бүгүн бу дьыэҕэ быыһабыл кэллэ, — диэбитэ Иисус киниэхэ. — Кини эмиэ Авраам уола эбээт. ¹⁰ Киһи Уола өлбүтү-сүпүтү булан быыһыы кэлбитэ».

Уон көмүс манньыат туһунан домох

¹¹ Иисус Иерусалимна чугаһаабытын иһин дьон Таһара Саарыстыбата субу кэлиэ дии саныыллара. Кини истэн олорооччуларга өссө биир домоҕу кэпсээбитэ. «¹² Биир үрдүк сололоох киһи, ыраахтааҕы солотун ылан төннөөрү, ыраах дойдуга аттамыт, — диэбитэ Кини. — ¹³ Суолга туруон иннинэ кини уон кулутун ыңгыран ылбыт, уонна барыларыгар биирдии кыһыл көмүс манньыаты биэрэн баран: „Мин төннүөхпэр диэри, бу маны эргитээрин“, — диэбит.

¹⁴ Биир дойдулаахтара кинини абааһы көрөр буолан: „Кини биһиэхэ ыраахтааҕы буолуон баҕарбаппыт“, — диэн кэнниттэн илдьит ыппыттар.

¹⁵ Киһи ыраахтааҕы солотун ылан кэлээт, ким төһөнү эргитэн булбутун билээри, харчы биэрбит кулуттарын ыңыртаран ылбыт.

¹⁶ Бастакы кулута кэлэн эппит: „Тойонуом! Эн биир кыһыл көмүс манньыатын уон манньыаты аҕалла“.

¹⁷ Тойоно киниэхэ эппит: „Бэрт сөпкө гыммыккын, үтүө үлэ-һитим! Кыраҕа да итэҕэллээҕин иһин, уон куораты эйиэхэ салайтара биэрэбин“.

¹⁸ Иккис кулута кэлэн эппит: „Тойонуом! Эн биир кыһыл көмүс манньыатын биэс манньыаты аҕалла“.

¹⁹ Онуоха тойоно: „Эн эмиэ биэс куораты салайа ылаҕын“, — диэбит.

²⁰ Үһүс кулута кэлэн эппит: „Тойонуом! Эн миэхэ биэрбит кыһыл көмүс манньыатын бу баар, мин маны харыстаан былаакка суулаан уура сырыттым. ²¹ Эн дьэбиргин — уурбатах сиргиттэн ыларгын, ыспатах буолаккыттан хомуйаргын билэр буоламмын, эйигиттэн куттаммытым“.

²² Тойоно эппит: „Бу эппит тылгынан бэйэбин дьүүлүөм, көлөөк үлэһит! Мин дьэбирбин – уурбатах сирбиттэн ыларбын, ыспатах буолакпыттан хомуйарбын билэр эрээригин, ²³төннөммүн, төһөнү биэрбиппин барыстары ылыхпын, харчыбын тоҕо эргитэ биэрбэтин?“

²⁴ Уонна онно турар дьонго: „Киниттэн кыһыл көмүһүн ылангыт, уон көмүс манньыаттаах киһиэхэ биэрин“, – диэбит.

²⁵ Онуоха: „Тойоммуот, ол киһи хайыы-үйэ уон көмүс манньыаттаах ээ“, – диэбиттэр.

²⁶ Тойонноро эппит: „Эһиэхэ этэбин: баардаахха – бэриллиэҕэ, оттон туга да суох киһиттэн туох эмэ баардааҕа кытта былдьаныаҕа. ²⁷ Оттон мин ыраахтааҕы буолуохпун баҕарбат өстөөхтөрбүн манна аҕалан, көрөн турдахпына, өлөртөөн“».

Иерусалимга кириии

²⁸ Маны кэпсээн баран, Иисус Иерусалимныыр суолу тутуһан салгыы айаннаабыта. ²⁹ Елеон хайатын аттыгар баар Виффагиялаах Вифанияҕа чугаһаан иһэн, Кини икки үөрэнээччитин сорука ыппыта. «³⁰ Бу иннибитигэр көстөр дэриэбинэҕэ бара сылдыһын, – диэбитэ. – Онно киирээт да, өссө мииниллэ илик осел баайыллан турарын көрүөххүт, ону сүөрэн манна аҕалын; ³¹ ким эмэ тоҕо сүөрэбит диэн ыйыттаҕына, Тойоммут наадыһар диэрин».

³² Үөрэнээчилэр тийиэн, Кини эппитин булан ылбыттара. ³³ Осел оҕотун сүөрэн эрдэхтэринэ, иччилэрэ: «Хайа бу оселу тоҕо сүөрэбит?» – диэбиттэрэ.

³⁴ «Тойоммут наадыһар, ол иһин», – диэн хоруйдаабыттара.

³⁵ Оселу Иисуска сиэтэн аҕалан, үрдүгэр тагастарын ууран баран, Иисуһу олордубуттара. ³⁶ Кини оселу миинэн истэҕинэ, дьон тагастарын устан суолга тэлгээн биэрэллэрэ.

³⁷ Иисус Елеон хайатыттан түһэр аартыкка чугаһаабытыгар үтүмэн үгүс үөрэнээччилэрэ бары үөрэн, илэ көрбүт дыккити дьайыыларын иһин Тагараны айхаллаабыттара: ³⁸ «Айыы Тойон аатыгар кэлэн иһэр Ыраахтааҕы алгыстаах! Халлаанга эйэ буоллун, үрдүк Халлааннарга айхал буоллун!»

³⁹ Дьон быһыгар турар сорох фарисейдар: «Үөрэтээчи! Үөрэнээчилэргин буй эрэ», – диэбиттэрэ.

⁴⁰ «Кырдыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – кинилэр уурайдахтарына, таастар хаһытаһахтаһа».

Иерусалимы аһыйы

⁴¹ Иисус Иерусалимна чугаһаан баран, куораты көрөн аһынан ытаабыта: «⁴² Оо, эйигин* эйэбэ туох тиэрдэрин саатар бүгүн билэринг буоллар! Ол эрэри билигин бу барыта эйигиттэн кистэммит. ⁴³ Өстөөхтөрүг эйигин тула бөбүргөтүү туттан, эргиччи ыган иилии эргийэр күннэрэ тирээн кэлиэ. ⁴⁴ Эйигин оҕолорунуун имири эһиэхтэрэ, эн тааскыттан тааһы хаалларыахтара суоҕа. Ол барыта эн Тангара быһыһы кэлбитин билбэтэххиттэн буолуо».

Тангара Дьэтин ырааһырдыы

⁴⁵ Онтон Тангара Дьэтигэр киирэн, онно баар атыылааччылары уонна атыылаһааччылары барыларын үүртэли сылдьан: ⁴⁶ «Мин Дьэм үгэр дьэ буолар диэн суруллубута, ону эһиги ороспуойдар ордуулар гыммыккыт!» – диэбитэ.

⁴⁷ Күн аайы Кини Тангара Дьэтигэр үөрэтэрэ. Архиепидар, сокуонньуттар уонна норуот биллэр аҕа баһылыктара Кинини өлөрөр сылтах көрдүү сатаабыттара эрэри, ⁴⁸ тугу да кыайан тобулбатахтара – бар дьон Кини хас биирдии тылын истээри, харыс да хаалбакка, батыһа сылдьара.

Иисус Христос быраабын ыйытыы

20 Иисус Тангара Дьэтигэр дьону үөрэтэн Евангелиены иһитиннэрэ сырыттаһына, архиепидар уонна сокуонньуттар аҕа баһылыктары кытта тийэн кэлэн: ² «Биһиэхэ эт эрэ, Эн ханнык быраапкынан итинник быһыыланаһыныһы, ким Эһиэхэ итинник быраабы биэрбитэй?»** – диэн ыйыппыттара.

³ Мин эмиэ эһигиттэн бири ыйытыам, – диэбитэ Иисус. – Этинг эрэ, ⁴ Иоанн хантан көңүл ылан сүрэхтээбитэй: Тангараттан дуу, дьонтон дуу?»

* 19:42 *Эйигин* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 20:2 Тангара Дьэтиттэн атыһыттары үүрбүтүн туһунан ыйытыы.

⁵ Кинилэр бэйэлэрин икки ардыларыгар сүбэлэспиттэрэ: «Танараттан диэтэхпитинэ, оччоҕо кинини тоҕо итэҕэйбэтэххитий диэҕэ, ⁶ оттон дьонтон диэтэхпитинэ, норуот биһигини тааһынан тамныаҕа. Иоанн пророк буоларын кинилэр бары итэҕэйэллэр». ⁷ Ол иһин: «Хантанын билбэппит», – диэн хоруйдаабыттара.

⁸ «Оччоҕо Мин эмиэ ханнык бырааппынан итини онгоробун эһиэхэ эпэппин», – диэбитэ Иисус.

Виноградник үлэһиттэрин туһунан домох

⁹ Кини норуокка манньк домоҕу кэпсээбитэ: «Биир киһи виноградник олордубут уонна онтукатын үлэһиттэргэ туттаран баран, өр буола атын сиргэ барбыт. ¹⁰ Виноградник астанар кэмэ кэлбитигэр кини, отон ыллара, үлэһиттэргэ кулутун ыппыт. Үлэһиттэр кулуту үлтү кырбаан баран, туга да суох төттөрү утаарбыттар. ¹¹ Өссө атын кулутун ыппыт, үлэһиттэр ону эмиэ үлтү сынньан, атаҕастаан баран, туга да суох үүрэн ыппыттар. ¹² Онтон үһүс кулутун ыппытын эмиэ бааһырдан-эчэтэн баран, үүрэн кэбиспиттэр.

¹³ Дьэ онно виноградник хаһаайына: „Хайыамый? Таптыыр уолбун ытытым, баҕар, кыбыстан киниэхэ биэриэхтэрэ“, – диэбит.

¹⁴ Үлэһиттэр уолу көрөн: „Нэһилиэнньик иһэр. Баран кинини өлөрүөбүҥ – нэһилиэстибэтэ биһиэхэ тиксиэ“, – дэспиттэр. ¹⁵ Итиэннэ кинини виноградник таһыгар таһааран өлөрөн кэбиспиттэр. Манньк түбэлтэҕэ виноградник хаһаайына кинилэри хайдах гыныан сөбүй? ¹⁶ Кини ити үлэһиттэри өлөртөөн баран, винограднигы атыттарга туттарыа».

Маны истибиттэр: «Оннук эрэ буолбатын!» – дэспиттэрэ.

Тутааччылар бырахпыт таастара

¹⁷ Иисус кинилэр диэки көрөн баран эппитэ: «„Тутааччылар бырахпыт таастара муннук туттаах тааһа буолла“ диэн Суруйуулар тугу этэллэрий? ¹⁸ Бу таастан иннэн охтубут киһи үлтү түһэн өлүөҕэ, оттон бу таас түспүт киһитэ хам баттатан өлүөҕэ».

¹⁹ Архиерейдар уонна сокуонньуттар Иисус бу домоҕунан кинилэри сирэйдээн кэпсээбитин өйдөөн, Кинини тутуохтарын баҕарбыттара да, норуоттан куттаммыттара.

Император түхэнэ

²⁰ Онон кинилэр Иисүһү кэтэһэ-манаһа сылдьан, хайдах эмэ тылыттан ингиннэрэн баран тойотторго уонна баһылык суутугар тутан биэрээри, көнө дьон буолан кубулуммут куомуннаахтарын ыппытара. ²¹ Олор кэлэн Иисустан ыйыппытара: «Үөрэтээччи! Эн сөптөөбү этэргин-үөрэтэргин, кинини кимиттэн-тугуттан көрбөккүн, чаччы Тангара суолугар үөрэтэргин билэбит. ²² Биһиги ыраахтааҕыга түхэн төлүүрбүт көнүллэнэр дуу, суох дуу?»

²³ Иисус, кинилэр кубулуналларын билэн, эппитэ: ²⁴ «Миигин тоҕо үтэн-анһан көрөбүт? Динарийда Миэхэ көрдөрүн: бу ким мөссүөнэ, ким суруга баарый?»

«Рим ыраахтааҕытын киэнэ», — дэспиттэрэ.

²⁵ «Оннук буоллаҕына, ыраахтааҕы киэнин ыраахтааҕыга, Тангара киэнин Тангараҕа биэрин», — диэбитэ Иисус.

²⁶ Кинилэр дьон иннигэр Иисүһү кыайан тылыттан ингиннэрбэтэхтэрэ, хоруйун сөҕөн, саната суох барбыттара.

Өлбүттэр тиллиилэрин туһунан ыйытымы

²⁷ Өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин итэбэйбэт саддукейдартан хас да киһи кэлэн Киниттэн ыйыппытара: ²⁸ «Үөрэтээччи! Моисей биһиэхэ хаалларбыт суруйуутунан, ким эрэ ойох ылан баран оҕото суох сылдьан өллөбүнэ, кини удьуорун салгыыр туһуттан, быраата кини огдооботун ылыахтаах. ²⁹ Сэттэ бырааттыылар баалара. Улахан убайдара ойох ылан баран, оҕото суох сылдьан өлбүтэ. ³⁰ Иккис бырааттара эмиэ ол дьахтары ойох ылбыта да, оҕо төрөппөккө өлбүтэ. ³¹ Үһүс бырааттара эмиэ ол дьахтары ойох ылбыта. Ити курдук, бары сэттиэн кинини ыла сылдыбыттара да, оҕото суох сылдьан өлбүттэрэ. ³² Барыларын кэнниттэн дьахтар өлбүтэ. ³³ Кэлин бары тилиннэхтэринэ, кини хайаларын ойодо буолуоҕай? Кинини сэттиэн ыла сылдыбыттара эбээт».

³⁴ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Бу үйэ дьоно эрэ ойох ылаллар, эргэ бараллар; ³⁵ оттон өлбүттэртэн тиллэн Кэнэбэс Үйэ олоҕор тиксибит дьон ойох да ылбаттар, эргэ да барбаттар. ³⁶ Кинилэр, Аанһал курдук буолан, аны өлбөттөр, итиэннэ өлбүттэртэн тиллэн Тангара оҕолоро буолаллар. ³⁷ Оттон өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин Моисей умайа турар талах туһунан кэпсиригэр

көрдөрбүтэ. Кини онно Айыы Тойону Авраам Тангарата, Исаак Тангарата, Иаков Тангарата диэн ааттыыр. ³⁸Тангара өлбүттэр Тангаралара буолбатах, тыыннаахтар Тангаралара. Киниэхэ бары тыыннаахтар».

³⁹Маны истэн сокуонньуттартан сорохторо: «Үөрэтээччи, Эн бэркэ да эттин!» – дэспиттэрэ. ⁴⁰Бу кэннэ Киниттэн тугу эмэ ыйытыахтарын толлубуттара.

Христос ким Уолай?

⁴¹Иисус кинилэргэ эппитэ: «Христуу тоҕо Давид Уола диэн ааттылларый? ⁴²⁻⁴³Саалтыыр кинигэтигэр Давид этэр: „Айыы Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн, үктэл оностон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уна өттүбэр олор диэбитэ“ диэн. ⁴⁴Давид Кинини Тойонум диэн ааттыыр буоллабына, оччоҕо Кини хайдах Давид Уола буоларый?»

⁴⁵Бар дьон Кинини истэн турдабына, Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «⁴⁶Уһун таһаһы тангалларын, болуоссаттарга уруйданалларын, синагогаларга инники эрээккэ олороллорун, ынгырылаах малааһыннарга бастын олоххо өттүгүстээн сыталларын сөбүлүүр сокуонньуттартан сэрэнэр буолун; ⁴⁷кинилэр огдооболор дьиэлэрин хорон сииллэрин, дьон көрөрүгэр өр үгэллэрин иһин, саамай ыар буруйга тиксиэхтэрэ».

Огдообо сиэртибэтэ

21 Иисус харчы иһиттэригэр бэлэхтэрин түһэрэр баайдары көрбүтэ; ²онно биир дьадангы огдообо дьахтар кэлэн, икки алтан харчыны укпунун көрөн, ³эппитэ: «Кырдыгы эһиэхэ этэбин: бу дьадангы огдообо барыларыттан элбэҕи укта; ⁴атыттар бары бэйэлэриттэн ордору эрэ Тангараҕа* биэрбиттэрэ, оттон кини айабын ииттэр кырыымчык харчытын олоччу укта».

Бүтэр уһук бэлиэлэрэ

⁵Сорохтор Тангара Дьийэтэ күндү тааһынан тутуллубутун, баай бэлэбинэн кизгэтиллибитин туһунан кэпсэппиттэригэр, Иисус эппитэ: ⁶«Манна көрөргүт барыта таастан таас хаалбат гына урусхалланар кэмэ кэлиэҕэ».

* 21:4 *Тангараҕа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

Кэнэҕэски сойуолааһын түһунан

⁷ Киниттэн ыйыппытара: «Үөрэтээччи! Ити эппитинг хаһан туолуоҕай? Ону туох бэлиэнэн билэбит?»

⁸ Кини эппитэ: «Сэрэхтээх буолун, ким да албыныгар киирэн биэрбэт курдук, сылдыһын. Үгүстэр Мин ааппынан ааттанан кэлэн, бу – Мин, кэм кэлэн эрэр диир буолуохтара. Эһиги кинилэри батыһаайабыт. ⁹ Араас сэрии, өрө туруу буолбутун иһиттэххитинэ эмиэ уолуйбат буолун. Ол барыта буолуохтаах эрэри, өссө да бүтэр уһук буолбатах». ¹⁰ Итиэннэ эппитэ: «Норуот норуоту, саарыстыба саарыстыбаны утары туруоҕа; ¹¹ онон-манан күүстээх сир хамсааһыннара буолуулаахтара, сир устун сут, өлүү сутула туруу, халлаанга дьулаан суоллар, сүдү бэлиэлэр көстүөхтэрэ. ¹² Бу барыта буолуон иннинэ, эһигини сойуолаһахтара, тутан ылаттыахтара; синагогаларга дьүүлүөхтэрэ, хаайыыга угуохтара, Мин туспуттан ыраахтаабылар, тойоттор иннилэригэр туруоруохтара. ¹³ Оччоҕо эһиги кинилэргэ Миигин туоһулуур тоҕоостонуохтут. ¹⁴ Өйдөөн кэбиһин: кинилэргэ тугу хоруйдуургутун эрдэттэн тобула сатааман: ¹⁵ Мин эһиэхэ утарылаһааччыларгыт тугу да булан утары эппэт, самнарбат тылларын, муударай өйдөрүн биэриэбим. ¹⁶ Оннооҕор төрөппүттэригит, убайдаргыт-бырааттаргыт, урууларгыт, доҕотторгут эһигини таннарыахтара, сороххутун өлөртүөхтэрэ; ¹⁷ бары эһигини Мин аатым түһүттан абааһы көрүөхтэрэ, ¹⁸ ол гынан баран эһигиттэн биир баттах түһүө суоҕа. ¹⁹ Тулуурдаах буолун – тулуургут эһигини быһыһаҕа.

Иерусалим урусхалланарын өтө көрүү

²⁰ Иерусалимы сэрииттэр иилии эргийбиттэрин көрдөххүтүнэ, урусхалланара чугаһаабытын өйдүөххүт. ²¹ Оччоҕо Иудеяҕа баар дьон хайаҕа куоттуннар, Иерусалим иһинээбилэр куораттан табыстыннар, оттон чугас дэриэбинэлэргэ сылдыһар дьон куоракка киирбэттиннэр. ²² Тоҕо диэтэххэ, ол – Суруйууларга этиллибит барыта туоларын туһугар кэлбит иэстэбил кэмэ буолар. ²³ Ыарахан да буолуо ол саҕана оһоҕостоох дьахталларга, эмийдээх оҕолоох ийэлэргэ: сир үрдүгэр улуу кутурҕан буолуоҕа, бу норуокка Танара уора-кылына түһүөҕэ. ²⁴ Норуот

болоттон охтуоҕа, араас омука билиэн барыаҕа. Тангараны билбэт омукар кэмнэрэ ааһыар диэри, Иерусалим кинилэр тэпсилгэннэрэ буолуоҕа.

Киһи Уолун кэлиитэ

²⁵ Күнгэ, ыйга, сулустарга дыкти бэлиэлэр көстүөхтэрэ; муора ньирилиириттэн, барылас баалланарыттан ыгылыһан, сир норуоттара санаалара түһүөҕэ, ²⁶ дьон, аан дойдуга ааннаан эрэр алдьархайы кэтэһэн өлөрдүү куттаныахтара; халлаан күүстэрэ ол курдук айгырыахтара. ²⁷ Дьэ оччоҕо Киһи Уола улуу күүстэнэн, кэрэмэн килбиэннэнэн былыкка уйдаран кэлэн иһэрин көрүөхтэрэ. ²⁸ Бу этиллибит туолан бардагына, эһиги сүһүөх-хүтүгэр туран санныйбыт төбөбүтүн өрө көтөхтөххүтүнэ, быһанар кэмгит чугаһаабытын көрүөххүт.

Смоковница холобура

²⁹ Итиэннэ маннык домоҕу кэпсээбитэ: «Бу үүнэн турар смоковницаны уонна атын да мастары ылан көрүн. ³⁰ Сэбирдэхтэрэ тыллан эрэллэрин көрдөххүтүнэ, эһиги сайын чугаһаабытын билэбит. ³¹ Син ол кэриэтэ бу этиллибит барыта туолан эрэрин көрдөххүтүнэ, Тангара Саарыстыбата чугаһаабытын билиэххит. ³² Кырдыгы эһиэхэ этэбин: субу көлүөнэ эстэ да илигинэ, Мин эппитим барыта туолуоҕа. ³³ Сир-халлаан суола суох симэлийиэҕэ, оттон Мин тылым симэлийиэ суоҕа.

Сэргэх буолуу

³⁴ Сүрэххит көртөн-нартан, арыгыттан, олох түбүгүттэн бэрдийбэтин, ити эппит Күнүм күүппэтэх кэмгитигэр соһуччу тийэн кэлбэтин туһугар, эһиги бэйэҕитин көрүнэ сылдыһын: ³⁵ ол Күн сир үрдүгэр олорооччуларга барыларыгар, илим түһэринии, соһуччу кэлиэҕэ. ³⁶ Онон сэргэх буолун, бу буолаары турар алдьархайтан быһһанан Киһи Уолун иннигэр турар туһугар, өрүү үгэ сылдыһын».

³⁷ Күнүһүн Кини Тангара Дьэтигэр үөрэтэрэ, оттон киэһэтин Елеон хайатыгар тахсан, түүнүн онно хаалара. ³⁸ Бар дьон сарсыарда бэрт эрдэ Кинини истэ Тангара Дьэтигэр кэлэллэрэ.

Иуда Иисус Христу тагнарарга быһаарынар

22 Паасха диэн ааттанар Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынныгыга чугаһабыта. ²Архиерейдар уонна сокуонньуттар норуоттан чаһыйар буолан, Иисуһу хайдах эмэ гынан биллибэтинэн өлөрөр сылтағы көрдүү сатаабыттара. ³Дьэ ол саҕана Искариот диэн ааттаах Иудаҕа, Уон Иккиэлэртэн биирдэстэригэр, сатана киирбитэ. ⁴Иуда архиерейдарга уонна Тангара Дьэитин харабылын тойотторугар тийэн, Иисуһу хайдах тутан биэрэр туһунан кэпсэппитэ. ⁵Кинилэр үөрэн харчы төлүөх буолбуттара. ⁶Иуда кинилэргэ тылын биэрэн, Иисуһу дьон көрбөт кэмигэр туттараары, тоҕоостоох түгэни көрдүү сатыы сылдыбыта.

Паасхаҕа бэлэмнэни

⁷Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынныгыгар, Паасхаҕа, аһаары баран оҕото өлөрүллэр күнэ үүммүтэ. ⁸Иисус Петраах Иоанны: «Баран, биһиэхэ паасханы* бэлэмнээн», — диэн сорукутаан ыппыта.

⁹«Паасханы ханна бэлэмниэхпитин баҕарабыный?» — кинилэр ыйыппыттара.

¹⁰Иисус эппитэ: «Куоракка киирэн иһэн, купсууннаах уу илдэ иһэр кинини көрсүөххүт. Кинини батыһан, ханна киирэр да, онно киирсээрин; ¹¹дьиэбэ киирэн, хаһаайынҥа „Үөрэтээчи үөрэнээчилэрин кытта Паасха аһын аһахтаах хоһо ханнатын ыйыттарар“ диэтэххитинэ, ¹²кени эһиэхэ бырааһынныкка анаан хайыы-үйэ толору тэриллибит киэн-куон үөһэнни хоһу көрдөрүөбү, онно бэлэмнээрин».

¹³Кинилэр куоракка тийэн, Иисус тугу эппитин барытын булан паасханы бэлэмнээбиттэрэ.

Аһы Тойон Аһылыга

¹⁴Кэмэ кэлбитигэр Иисус онно тийэн Апостолларын кытта аһаары өттүгэстээн сыппыта. ¹⁵Кени эппитэ: «Эрэйи-буруйу көрө иликпинэ, эһигини кытта бииргэ бу Паасха аһын аһахпын олус баҕарбытым. ¹⁶Эһиэхэ этэбин: бу Паасха аһылыгын, аны Тангара Саарыстыбатыгар буолуор диэри, Мин аһыам суоҕа».

* 22:8 Паасханы — Мф 26:19 быһаарытын көр.

¹⁷ Итиэннэ иһити ылан Тангараҕа махтанан баран, эппитэ: «Мань ылан үллэстэн иһин. ¹⁸ Эһиэхэ этэбин: Тангара Саарыстыбата кэлиэр диэри, Мин аны бу арыгыттан – виноград отонуттан – испэппин».

¹⁹ Итиэннэ килиэби ылан, Тангараҕа махтанан баран, тоһутан кинилэргэ биэрбитэ уонна эппитэ: «Бу – эһиги тускутугар бэриллэр Мин Этим-сииним; Миигин ахтан-санаан туран, эһиги манньк гынар буолун».

²⁰ Аһылык кэнниттэн кинилэргэ иһити биэрэн баран, эппитэ: «Бу иһит – эһиги тускутугар тохтор Мин Хааным бигэргэппит Саҥа Кэс Тыла. ²¹ Миигин таннарар киһи илиитэ Миэнин кытта биир остуолга баар; ²² Киһи Уола анаммытынан баран иһэр, ол эрэри Кинини таннарааччыны сор-мунг кэтэһэр». ²³ Үөрэнээччилэр бэйэ-бэйэлэрин икки ардыгар ким оннук быһыыланыан сөбүн кэпсэтэн барбыттара.

Ким саамай улаханий?

²⁴ Үөрэнээччилэр кинилэртэн хайалара ордук улахан аатырыахтааҕын туһунан мөккүспүттэрэ. ²⁵ Иисус эппитэ: «Ыраахтааҕылар норуоттары баһылыылар, бастаахтар үтүнү онороччуларбыт дэнэллэр. ²⁶ Оттон эһиэхэ оннук буолуо суохтаах: улаханньыт – кыраҕыт курдук буоллун, баһылыккыт – үлэһиккит курдук буоллун. ²⁷ Хайалара улаханий: аһаары өттүгэстээн сытааччы дуу, эбэтэр кинини аһатар үлэһитэ дуу? Өттүгэстээн сытааччы буолбатах дуу? Оттон Мин эһиэхэ үлэһиккит кэриэтэбин.

²⁸ Миигин тургутар бары ыарахан суолларга эһиги Миигинниин бииргэ сылдыбыккыт, ²⁹ онон Аҕам Миэхэ биэрбит Саарыстыбатын Мин эһиэхэ биэрэбин. ³⁰ Мин Саарыстыбабар эһиги Миигинниин биир остуолга аһааххыт, бүрүстүөлгэ олон Израиль уон икки аҕатын ууһун дьүүллүөххүт».

Петр мэлдьэһиитин өтө көрүү

³¹ Онтон Айыы Тойон эппитэ*: «Симон! Симон! Сатана эһигини сэлиэһинэй бурдугунуу сиксийээри, көрдөспүтэ, ³² ол

* 22:31 *Онтон Айыы Тойон эппитэ* – сорох былдьыгы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

эрээри Мин, эн итэбэлин энчирээбэтин туһугар, үнпүтүм. Эн эмиэ кэлин, эргиллэн кэллэххинэ, бырааттаргын бөбөр-гөтөөр».

³³ «Тойонуом! – диэбитэ Петр. – Мин Эйигин кытта хаалларга да, өлөргө да бэлэммин».

³⁴ Иисус эппитэ: «Эйиэхэ этэбин, Петр: бүгүн бөтүүк хаһыытыан иннинэ, эн Миигин билбэппин диэн үстэ мэлдьэһиэн».

Кумааһынньык, матаҕа уонна батас

³⁵ Онтон үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Мин эһигини кумааһынньыга да, матаҕата да, атаһа да суох ыппыппар эһиги туох эмэ кыһалҕаҕа ыллара сылдыбыккыт дуо?»

«Суох, туох да кыһалҕаны билбэтэхпит», – дэспиттэрэ.

³⁶ Иисус эппитэ: «Оттон билигин ким кумааһынньыктаах – онтун угуннун, матаҕатын эмиэ ылын; оттон ким онтуката суох, ол сонун атыылаан батас атыыластын. ³⁷ Эһиэхэ этэбин: Суруйууларга „Кинини хара дьайдаахтарга тэнгээбиттэрэ“ диэн Мин туспунаан этиллибит туолуох тустаах. Мин туспунаан суруллубута барыта туолан эрэр».

³⁸ Кинилэр эппиттэрэ: «Тойоммуот, манна икки батас баар».

«Сөп буолуо», – диэбитэ Иисус.

Елеон хайатыгар

³⁹ Кини мантан тахсан, үгэһинэн Елеон хайатыгар барбыта, үөрэнээччилэрэ кэнниттэн батыспыттара. ⁴⁰ Онно тийэн баран, кинилэргэ эппитэ: «Тургутууну тулуйар туһугар, үнүң». ⁴¹ Итиэннэ Бэйэтэ, бырахтахха, таас тийэр сиригэр баран, сөһүргэстээн туран үнпүтэ: ⁴² «Аҕаа! Оо, арай Эн бу эрэй-буруй иһитин Миигин тумуннарарың буоллар! Ол эрэри Мин көнүлбүнэн буолбатын, Эн көнүлгүнэн буоллун».

⁴³ Халлаантан Аанньал көстөн, Кинини бөбөргөппүтэ. ⁴⁴ Иисус ис-иһиттэн муунтуйан, ордук кыһаллан үнпүтэ, Кини көлөһүнэ сиргэ саккырыы тохтор хаан курдуга*.

* 22:43-44 *Халлаантан Аанньал көстөн, Кинини бөбөргөппүтэ. Иисус ис-иһиттэн муунтуйан, ордук кыһаллан үнпүтэ, Кини көлөһүнэ сиргэ саккырыы тохтор хаан курдуга* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

⁴⁵ Үнэн бүтэн баран, үөрэнээччилэрин кэлэн көрбүтэ, санаа-ба хам баттан, утуйа сыталлара. ⁴⁶ «Тоѳо утуйа сытабыт? — диэбитэ Кини. — Тургутууну тулуйар туһугар, туран үнгүн».

Иисус Христову тутуу

⁴⁷ Арай бу этэ турдабына, дьон кэлэн иһэрэ көстүбүтэ, инники Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ Иуда иһэрэ. Кини Иисуһу уураары, ыкса тийэн кэлбитэ. Иуда «мин кими ууруубун да, ол Иисус буолуоѳа» диэн дьонно эрдэтгэн бэлиэ биэрбит этэ.

⁴⁸ Иисус киниэхэ эппитэ: «Иуда! Эн Киһи Уолун уураангыһан таннарабын дуу?»

⁴⁹ Онуоха үөрэнээччилэр туюх буолан эрэрин өйдөөн: «Тойомуот! Батаһынан охсуһабыт дуо?» — диэн ыйыппытара. ⁵⁰ Биир үөрэнээччитэ архиерей кулутун уһа кулгаабын быһа охсубута.

⁵¹ «Түксү, тохтоон», — диэбитэ Иисус итиэннэ кулут кулгаабын тарбабынан таарыйан үтүөрдэн кэбиспитэ. ⁵² Онтон Кинини утары мустубут архиерейдарга, Таһара Дьэитин харабылын тойотторугар уонна аѳа баһылыктарга эппитэ: «Ороспуойу тутарга дылы, эһиги Миэхэ болоттоһон, үөрбэлэнэн кэлбиккит. ⁵³ Мин эһигини кытта күн аайы Таһара Дьэитигэр сылдыар эһим да, эһиги Миигин тыһыппатаххыт; оттон билигин — эһиги кэмнит, хараһа быһаһа».

Петр мэлдьэһиһтэ

⁵⁴ Иисуһу тутан архиерей дьэитигэр илдыбиттэрэ. Петр ырааһтан батыһан испитэ. ⁵⁵ Тиэргэн ортотугар кулуһун оттубуттарыгар дьон уот тула олоһубуттара, Петр кинилэр аттыларыгар олоһубута. ⁵⁶ Биир чаѳар кыыс кини уот таһыгар олоһоѳуна, одуулаһан баран: «Бу киһи эмиэ Кинини кытта сылдыара», — диэбитэ.

⁵⁷ «Мин Кинини билбэппин», — диэн Петр кыккыраччы мэлдьэспитэ.

⁵⁸ Чочумча буолан баран аны атын киһи кинини көрөн эппитэ: «Эн эмиэ итилэр киһилэринэѳин».

«Эчи суох!» — диэбитэ Петр.

⁵⁹ Чаас кэрининэн өссө биир киһи дьаныһан турбута: «Бу Галилея киһитэ, чахчы, Кинини кытта сылдыара».

⁶⁰ Ол эрэри Петр: «Эн ити тугу этэргин билбэппин», — диэн эмиэ мэлдьэһэн кэбиспитэ. Бу этэ турдабына, бөтүүк

хаһытаабыта. ⁶¹ Онуоха Айыы Тойон эргиллэн, Петр диэки көрбүтэ; Петр киниэхэ Айыы Тойон «бөтүүк хаһытыан иннинэ эн миигиттэн үстэ akkaастаныан» диэн эппитин өйдөөн кэлбитэ ⁶² уонна таска тахсан уйа-хайа суох ытаабыта.

Иисус Христуу кырбааһын

⁶³ Иисуһу тутан турар дьон Кинини үөбэн, кырбаан барбыттара. ⁶⁴ Харабын саба баайан баран, сирэйгэ охсуолуу-охсуолуу: «Пророк, эт: ким Эйигин оҕуста?» — дииллэрэ. ⁶⁵ Уонна араас элбэх куһаҕан тылынан үөхпүттэрэ-түүрбүттэрэ.

Синедрионна

⁶⁶ Сана күн үүнээгин кытта, норуот аҕа баһылыктара, архиепидар, сокуонньуттар түмсэн баран, Кинини синедрион иннигэр туруорбуттара. ⁶⁷ «Эн Христоскун дуо? — диэн ыйыппыттара. — Биһиэхэ эт!»

Иисус эппитэ: «Эттэхпинэ даҕаны, эһиги итэҕэйиэххит суоҕа; ⁶⁸ оттон ыйыттаһына, Миэхэ хоруйдуоххут суоҕа уонна Миигин босхолуоххут суоҕа*». ⁶⁹ Мантан ыла Киһи Уола Күүс-тээх Тангара уна өттүгэр олоруоҕа».

⁷⁰ Маныха бука бары: «Ол аата Эн Тангара Уолунаҕын дуо?» — дии түспүттэрэ.

«Ону бэйэбит эттигит», — диэбитэ Кини.

⁷¹ «Бу кэннэ биһиэхэ өссө туох туоһута нааданы? — дэспит-тэрэ. — Тугу эппитин бэйэбит иһиттибит!»

Пилакка илдьии

23 Мунньах дьоно бука бары туран, Кинини Пилакка илдьэн, ² буруйдаан барбыттара: «Биһиги Кини буруйун арыйдыбыт: Бэйэтин Христос Ыраахтааҕыбын дэнэн норуоп-путун иирдэр, император түһээнин төлөөмөн диир».

³ Пилат Киниттэн: «Эн, кырдык, иудей Ыраахтааҕытына-ҕын дуо?» — диэн ыйыппыта.

«Эн итинник этэбин», — Иисус хоруйдаабыта.

* 22:68 Уонна Миигин босхолуоххут суоҕа — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

⁴Архиерейдарга уонна мустубут дьонно Пилат: «Мин көрдөхпүнэ, бу Кини туох да буруйу онгорботох», – диэбитэ.

⁵Оттон кинилэр бири этэ турбуттара: «Кини бүтүн Иудея устун үөрэтэн, Галилеяттан маныха диэри норуоту ирдэр».

Ирокка илдьи

⁶Галилея туһунан истэн, Пилат: «Бу Галилея кинитэ дуо?» – диэн ыйыппыта.

⁷Кини Иисуһу, Ирод уобалаһыттан төрүттээһин билэн, ол кэмгэ Иерусалимга кэлэ сылдыар Ирокка ыппыта.

⁸Ирод, Кини туһунан элбэхтик истэн, уруккуттан көрүөн баҕарара, онон Иисуһу көрөн улаханлык үөрбүтэ, туох эмэ дыктини көрдөрөрө буоллар диэн, иһигэр эрэнэ саныыра. ⁹Ирод элбэҕи ыйыталаспытын үрдүнэн, Иисус киниэхэ тугу да хоруйдаабатаҕа. ¹⁰Архиерейдар уонна сокуонньуттар Кинини дыһыардаахтык буруйдаабыттара. ¹¹Ирод буйуннарыныын Иисуһу атаҕастаан, дуоһуйуор диэри күлүү-элэк онгостон баран, маанытык таньыннан, Пилакка төттөрү ыппыта. ¹²Бу күнтэн ыла урут өстөөх дьон Пилаттаах Ирод доҕордуу буолбуттара.

Өлөрөгө ууруу

¹³Пилат архиерейдары, аҕа баһылыктары уонна норуоту мунһан баран, ¹⁴эппитэ: «Эһиги бу Кинини норуоту ирдэр диэн, буруйдаан, миэхэ аҕалбыккыт. Мин эһиги бэйэҕит көрөн турдаххытына, Кинини доппуруостаатым да, ити этэр буруйгутуттан бири даҕаны булбатым; ¹⁵Кинини Ирокка ыта сылдыбыппар Ирод эмиэ тугу да булбата*. Өлөрөгө ууруллар ханнык эмэ буруйу онгорбута көстүбэтэ, ¹⁶онон накаастатан баран, босхолоум».

¹⁷Бырааһынныкка Пилат кинилэргэ биир хаайыылааҕы босхолохтааҕа**.

¹⁸Норуот күргүөмүнэн: «Кини өллүн! Биһиэхэ Варавваны босхолоо!» – диэн үөгүлээн барбыта. (¹⁹Варавва, куоракка өрө

* 23:15 Кинини Ирокка ыта сылдыбыппар Ирод эмиэ тугу да булбата – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Ирод эмиэ, туох да буруйу булбакка, Кинини төттөрү ытта».

** 23:17 Бырааһынныкка Пилат кинилэргэ биир хаайыылааҕы босхолохтааҕа – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

турууну тэрийэн, кинини өлөрөн, хаайыга сытара.) ²⁰ Пилат Иисүһү босхолуон баҕаран, кинилэртэн хат ыйыппыта. ²¹ Кинилэр бири үөгүлүү турбуттара: «Кириэскэ тиир, кириэскэ тиир – Кинини!»

²² Пилат үсүһүн эппитэ: «Кини туох куһаҕаны онгорбутай? Өлөрөгө ууруллар буруйу онгорботох, онон накаастаан баран – босхолуом».

²³ Онуоха күүстэрин мунунан хаһытаһан, Иисүһү кириэскэ тиирэри модьуйбуттара; онон кинилэр уонна архиерейдар хаһыллара* баһыйан, ²⁴ Пилат көрдөһүүнү толорорго быһаарыммыта. ²⁵ Көрдүүр кинилэрин – аймалҕаны таһаарбытын, кинини өлөрбүтүн иһин хаайыллыбыт Варавваны – Пилат босхолообута, оттон Иисүһү кинилэр илиилэригэр биэрбитэ.

Кириэскэ тириии

²⁶ Кинини өлөрө ильдэн иһэннэр, Киринеяттан төрүттээх Симон диэн кинини, ходуһаттан истэҕинэ, Иисус кириэһин сүктэрээри, араа тутан ылбыттара. ²⁷ Иисүһү үтүмэн үгүс кини батыһан иһэрэ, дыахталлар, Кинини аһынан, түөстэрин кырбана-кырбана, ытаһаллара. ²⁸ Иисус кинилэргэ хайыһан эппитэ: «Иерусалим кыргытара! Миигиттэн ытаһыман, бэйэҕиттэн уонна оҕолоргутуттан ытаһыҥ. ²⁹ „Оҕоломмоттор, төрөөбөт киэлилээхтэр, эмтэрбэт эмийдээхтэр дьоллоохтор!“ – диир күннэрэ кэлэн иһэллэр. ³⁰ Оччоҕо хайаларга: „Үрдүбүтүгэр сууллун!“, булгунньахтарга: „Биһигини саһыарыҥ!“ – диир буолуохтара. ³¹ Киил маһы манньк кэбилиир буоллахтарына, хаппыт мас хайдах буолуой?»

³² Кинини кытта икки бүрүстүүпүннүгү өлөрө илдьибиттэрэ. ³³ «Бас унуоҕа» диэн ааттаах сиргэ кэлэн, Иисүһү уонна бүрүстүүпүннүктэри тиирбиттэрэ: биирдэрин Кини уҥа өттүгэр, атынын – ханас өттүгэр.

³⁴ Иисус эппитэ: «Аҕаа! Бырастыгы гын кинилэри – тугу гыналлары билбэттэр».

Түөрөх бырахсаннар, таһаһын үллэстибиттэрэ. ³⁵ Маны ноуот көрөн турбута. Аҕа баһылыктар элэк онгостон этэллэрэ:

* 23:23 *Кинилэр уонна архиерейдар хаһыллара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «уонна архиерейдар хаһыллара» диэн тыллар суохтар.

«Атыттары быыһыра дии, Танара талбыт Христоһа буоллабына Бэйэтин быыһаннын!»

³⁶ Буойуннар эмиэ күлүү гынан, уксууһу уонугар үнүлүтэ-үнүлүтэ: ³⁷ «Иудей Ыраахтаабыта буоллаххына, Бэйэбин быыһан!» – дэһэллэрэ.

³⁸ Кириэскэ Кини үрдүнэн: «Бу иудей Ыраахтаабыта», – диэн гректии, латынныи, еврейдии* сурук турара.

³⁹ Кириэскэ ыйаабыт бүрүстүүпүннүктэриттэн биирдэстэрэ Кинини: «Эн, Христос буоллаххына, Бэйэбин уонна биһигини быыһаа!» – дии-дии үөбү турбута.

⁴⁰ Атына киһитин буойан этэрэ: «Бэйэн эмиэ итинник буруйданан баран, Танараттан куттаммаккын дуо? ⁴¹ Биһиги сөпкө буруйданныбыт, тугу онорбуппугар сөптөөбү ыллыбыт, оттон Кини буоллабына туох да куһаҕаны онорботоҕо». ⁴² Онтон Иисустан көрдөспүтэ: «Тойонуом, Саарыстыбаҕар тийдэххинэ, миигин санаар!»

⁴³ Иисус киниэхэ эппитэ: «Кырдыгы эйиэхэ этэбин: эн күн бүгүн Миигинниин ырайга буолуон».

Иисус Христос өлүүтэ

⁴⁴ Күнүс алта чаас саҕана сир үрдүнэн им балай хараҥа бүрүккээн, тоҕуска диэри** ыаһыран турбута: ⁴⁵ күн хараара өлбүтэ, Танара Дьэтин иһинээби танас быыс ортотунан хайа барбыта.

⁴⁶ Иисус улаханлык: «Аҕаа! Тыыммын Эйиэхэ туттарабын», – диэт, тыына быстыбыта.

⁴⁷ Туох буолбутун барытын көрөн турбут сотник Танараны айхаллаан баран: «Чаччы да бу Кырдыксыт Киһи эбит!» – диэбитэ.

⁴⁸ Кэлбит дьон буолбуту көрөн, айманан, түөстэрин кырбана-кырбана, тарҕаспыттара. ⁴⁹ Маны Иисуһу билэр дьон бары уонна Кинини Галилеяттан ыла батыһан кэлбит дьахталлар ыраахтан көрөн турбуттара.

* 23:38 *Гректии, латынныи, еврейдии* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 23:44 *Күнүс алта чаас саҕана... тоҕуска диэри* – күн ортотуттан күнүс үс чааска диэри.

Иисус Христуу харайыы

⁵⁰ Биир үтүө санаалаах, кырдыгынан олорор Иосиф диэн ааттаах Сүбэ чилиэнэ – ⁵¹ кинилэр куомуннаһыларыгар кыттыгана суох, бэйэтэ эмиэ Тангара Саарыстыбатын кэтэхэр киһи – ⁵² Пилакка кэлэн, Иисуһу ылаары көрдөспүтэ. ⁵³ Көнүллэтэн баран, Кинини кириэстэн арааран тангаһынан суулаабыта уонна очуоска оно хаһан оноһуллубут, ким да харайылла илик хаспах хоруобугар сытыарбыта. ⁵⁴ Ол бээтинсэ күн киэһэтэ, субуота үүнэн эрэр кэмэ этэ. ⁵⁵ Галилеяттан кэлсиспит дьахталлар батыһан тийэн, Иисуһу харайалларын көрбүттэрэ; ⁵⁶ ол кэнниттэн төннөн кэлэн, үчүгэй сыттаах арыыларын, оҕунуохтарын бэлэмнээбиттэрэ; Сокуон быһыытынан ити кэннэ субуотаҕа тугу да гымматахтара.

Тилли

24 Нэдиэлэ бастакы күнүгэр бэрт эрдэ, бэлэмнээбит үчүгэй сыттаах арыыларын ылан, дьахталлар хоруопка кэлбиттэрэ; кинилэри кытта атыттар эмиэ бааллара*. ² Арай көрбүттэрэ, хаспах айаҕын сабыы тааһа туора анһыллан турара. ³ Кинилэр иһирдьэ киирэннэр, Айыы Тойон Иисуһу булбатахтара. ⁴ Туох буолбутун өйдөөбөккө турдактарына, иннилэригэр сандархай манган таҕастаах икки киһи баар буолбута.

⁵ Олор, дьахталлар кутталларыттан умса көрбүттэригэр, эппиттэрэ: «Тыыннааҕы тоҕо өлбүттэр ортолоругар көрдүүгүт? ⁶ Кини манна суох – тиллибитэ! Өссө Галилеяҕа сылдьан эһиэхэ тугу эппитин өйдөөн: ⁷ Киһи Уола анһыылаах дьон илиитигэр бэриллэн тиириллэн баран, үһүс күнүгэр тиллиэхтээх диэбитин».

⁸ Дьэ онно Кини тугу эппитин өйдөөн кэлбиттэрэ; ⁹ хоруоптан төннөн кэлэн, тугу көрбүттэрин Кини уон биир үөрэнээччилэригэр уонна атыттарга барыларыгар кэпсээбиттэрэ. ¹⁰ Бу Мария Магдалина, Иоанна, Иаков ийэтэ Мария этилэр. Кинилэри кытта бииргэ сылдыбыт дьахталлар эмиэ Апостолларга ситинник эппиттэрэ. ¹¹ Апостоллар кинилэр тылларын

* 24:1 *Кинилэри кытта атыттар эмиэ бааллара* – сорох былдыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

сымьйарџаан итэџэйбэтэхтэрэ. ¹²Арай Петр туран хаспахха сүүр-бүтэ; тийэн иһирдэ өнгөйбүтэ, сууламмыт танас эрэ сытара; кини ону көрөн, сөџө-махтайа саныы-саныы, төттөрү барбыта.

Эммаус суолугар

¹³Ол күн икки үөрэнээччитэ, Иерусалимтан көстөн ордук ыраах Эммаус диэн дэриэбинэџэ баран иһэн, ¹⁴бу буолбут түбэлтэ туһунан кэпсэппиттэрэ. ¹⁵Ол кэпсэтэ истэхтэринэ, Иисус чугаһаан кэлэн, кинилэрдиин аргыстаһан барбыта. ¹⁶Кинилэр, харахтара баалан, Иисуһу билбэтэхтэрэ.

¹⁷«Бу туох туһунан кэпсэтэ иһэџит, туохтан санаарџаатыгыт?» – диэн ыйыппыта Иисус.

¹⁸Клеопа диэн ааттаах киһи эппитэ: «Бу күннэргэ Иерусалимга туох буолбутун Эн эрэ билбэккэ сылдыаџын быһыылаах».

¹⁹«Туох буолбутун?» – диэн ыйыппыта Иисус.

«Назарет Иисуһун туһунан этэбит, – диэбиттэрэ. – Кини Тангараџа уонна бар дьонго тылынан-өһүнэн да, дьайыгынан да кыаџын биллэрбит Пророк этэ. ²⁰Ону биһиги архиерейдарбыт, тойотторбут тутан ылан, өлөрөргө ууран, кириэскэ тиирбиттэрэ. ²¹Биһиги буоллаџына Кинини, Израилы босхолуотаах диэн, эрэнэ саныырбыт. Ол эрэри өссө маннык баар: бу түбэлтэ буолбута үһүс күнүгэр барда, ²²оттон бүгүн сорох дьахталларбыт биһигини сөхтөрдүлэр: сарсыарда эрдэ хоруобар тийэн, ²³Бэйэтин булбатахтар; онтон төннөн кэлэн, онно Аанньаллары көрбүттэрин кэпсээтилэр. Аанньаллар Кинини тыыннаах диэбиттэр. ²⁴Биһиги сорох дьоммут хоруопка бара сылдыбыттара – кырдык, барыта дьахталлар кэпсээбиттэрин курдук этэ: Кинини Бэйэтин көрбөтөхтөр».

²⁵Иисус эппитэ: «Оо, толкуйа да суох дьоннот! Пророктар эппиттэрин барытын итэџэйэргит дэ ыарахан буолар эбит. ²⁶Христос ити курдук эрэи-буруйу көрөн баран, албан аатырыахтаах этэ буолбат дуо?»

²⁷Иисус, Моисейтан уонна бары пророктартан саџалаан, Суруйууларга Кини туһунан этиллибити барытын быһаара испитэ. ²⁸Тийиэхтээх дэриэбинэлэригэр чугаһаан кэлбиттэрэ; Кини хайдах эрэ ааһа барыах курдук гыммыта. ²⁹Онуоха аргыстара Кинини тохтогон: «Күн киэһэрдэ, биһигини кытта манна хаал», – диэбиттэрэ. Онон дьиэџэ киирсэн, кинилэри кытта

хаалбыта. ³⁰ Аһаары олорбуттарыгар Кини килиэби ылан ал-
 ҕаан баран, тоһутан кинилэргэ биэрбитэ. ³¹ Дьэ онуоха харахта-
 ра аһыллан, Кини Кимин билбиттэрэ, ол гынан баран Иисус
 кинилэргэ көстүбэт буолан хаалбыта.

³² «Ол да иһин, аара суолга биһиэхэ кэпсии, Суруйуулары бы-
 хаара истэҕинэ, сүрэхпит өрүкүйбэтэҕэ этэ дуо?» – дэһиспит-
 тэрэ. ³³ Кинилэр сонно туран Иерусалимга төннүбүттэрэ; тии-
 йэн уон биир Апостол уонна атын үөрэнээччилэр түмсүбүт дьиэ-
 лэригэр киирбиттэригэр, ³⁴ анараангылар: «Айыы Тойон чахчы
 тилибит, аны Симонга көһүннэ», – дии тоһуйбуттара. ³⁵ Онуо-
 ха кинилэр эмиэ аара суолга туох буолбутун, ол кэннэ килиэп
 тоһута турдаҕына, Кинини билбиттэрин кэпсээбиттэрэ.

Иисус Христос үөрэнээчилэригэр көстүүтэ

³⁶ Бу туһунан кэпсэтэ олордохторуна, Иисус кинилэр орто-
 лоругар Бэйэтинэн баар буолан: «Эһиэхэ эйэ буоллун!» – диэ-
 битэ. ³⁷ Кинилэр, тыны көрдүбүт дии санаан, уолуйа куттам-
 мыттара.

«³⁸ Тоҕо куттанаҕыт? – диэбитэ Иисус. – Тоҕо саарбахтыы
 саныгыт? ³⁹ Илиибин-атахпын да көрүн: бу Мин Бэйэбинэн
 турабын. Кэлин, таарыйан да көрүн: тын этэ-сиинэ, унуоҕа
 суох, оттон Мин хайдахпыный?» ⁴⁰ Инньэ диэн баран, кини-
 лэргэ илиитин, атаҕын көрдөрбүтэ. ⁴¹ Үөрбүттэрэ бэрдиттэн
 итэҕэйбэккэ, бэркиһии турдаختарына, Иисус: «Манна туох эмэ
 астааххыт дуо?» – диэн ыйыппыта. ⁴² Үтүллүбүт балык кырбаһа
 уонна мүөт* баарын ылан биэрбиттэрин, ⁴³ көрөн турдахтары-
 на, ылан сиэбитэ.

⁴⁴ «Өссө эһигини кытта сылдьан Моисей Сокуонугар, Про-
 роктарга, Саалтыырга Мин туспунан суруллубут туолуохтаах
 диэн эппитим бу туолла», – диэбитэ Иисус. ⁴⁵ Итиэннэ Суру-
 йуулары өйдүүр гына өйдөрүн арыян баран, эппитэ: «⁴⁶ Суру-
 йууларга этиллибитинэн, Христос эрэйи-буруйу көрөн өлөн
 баран, үһүс күнүгэр тилиэхтээх этэ; ⁴⁷ Иерусалимтан ыла са-
 ҕалаан, аһыһыны-хараны бырастыы гыннарарга, аһыһыны би-
 линэн Таһараҕа эргиллэргэ бары омуктары Кини аатыттан

* 24:42 Уонна мүөт – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар
 суохтар.

үөрэтиллиэхтээх. ⁴⁸ Маныаха барытыгар эһиги туоһу буола-
быт. ⁴⁹ Аһам тугу биэриэх буолбутун Мин эһиэхэ ытыабым;
онон үөһэттэн күүс ылааххытыгар диэри, эһиги Иерусалимга
сылдьын».

Иисус Христос Халлаанга барыта

⁵⁰ Иисус үөрэнээччилэрин куораттан таһааран Вифанияга ил-
дыбитэ; онно тийэн баран, икки илиитин өрө уунан туран,
кинилэри алһаабыта. ⁵¹ Алгы туран, улам тэйдэр-тэйэн, Хал-
лаанга өрө тахсан барбыта. ⁵² Үөрэнээччилэрэ Киниэхэ сүгү-
рүйэн баран, улуу үөрүүнү үөрэн, Иерусалимга төннөн кэлбит-
тэрэ. ⁵³ Кинилэр Танарага айхал, алгыс этэн, өрүү Танара Дьыэ-
тигэр сылдыбаллара. Аминь*.

* 24:53 *Алгыс, аминь* — сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга бу тыл-
лар суохтар.

ИОАНТАН СИБЭТИЭЙ ЕВАНГЕЛИЕ

Тыл Киһи буолан кэлбитэ

1 Аан бастаан Тыл* баара, Тыл Тангараҕа баара, Тыл Танара этэ. ²Кини аан бастаанньыттан Тангараҕа этэ. ³Туох барыта Киниттэн саҕаламмыта, Кинитэ суох туох да саҕаламматаҕа. ⁴Кини олох төрдө этэ, оттон олох киһи аймах сырдыга этэ. ⁵Сырдык харанаҕа да сырдатар, харанга сырдыгы кыайар кыаҕа суох**.

⁶Тангара ыппыт киһитэ кэлбитэ, аата Иоанн диэн этэ. ⁷Бары киниттэн истэн итэҕэйэллэрин туһугар, кини дьонго сырдык туһунан кэрэһиттии кэлбитэ. ⁸Кини бэйэтэ сырдык буолбатах этэ, сырдык туһунан кэрэһиттии кэлбитэ.

⁹Бу аан дойдуга кэлэр хас биирдии киһини сырдатар дыһыннээх сырдык баара***. ¹⁰Сырдык бу дойдуга баара, бу дойду Киниттэн саҕаламмыта, арай бу дойду дьоно Кинини билбэтэхтэрэ; ¹¹Бэйэтин дойдутугар кэлбитэ эрэри, Бэйэтин дьоно ылымматахтара; ¹²оттон ылыммыттарга, Кинини итэҕэйээччилэргэ, Кини Тангара оҕолоро буолар быраабы биэрбитэ. ¹³Кинилэр хаантан, эттэн-сиинтэн, эр киһи баҕатыттан буолбакка, Тангараттан төрөөбүттэрэ.

¹⁴Тыл Киһи буолан Киниэхэ толору баар илгэлээх үтүнэн, кырдыгынан сьдьаайан, биһигини кытта олорбута, онон биһиги

* 1:1 *Тыл* (грек. Логос) – Айыы Тойон Тангара Иисус Христос ааттарыттан биирдэстэрэ.

** 1:5 *Кыайар кыаҕа суох* – эбэтэр «өйдүүр кыаҕа суох».

*** 1:9 Эбэтэр «Бу аан дойдуга кэлэн хас биирдии киһини сырдатар дыһыннээх сырдык баара».

ИОАНН 1

Кини кэрэмэн килбиэнин, Аҕа Төрөппүт соҕотох Уолун килбиэнин, көрбүппүт.

¹⁵ Иоанн Кинини кэрэһиттээн этэрэ: «„Кэннибиттэн Кэлэн Иһээччи иннибэр буолла, тоҕо диэтэххэ, мин иннибиттэн баара“ диэн, мин бу Кини туһунан эппитим!»

¹⁶ Киниэхэ толору баар илгэлээх үтүө баайтан биһиги бары бииртэн биир алгыһы ылбыппыт. ¹⁷ Сокуону Тангара Моисейынан бэрдэрбитэ, оттон таптала уонна кырдыгы Иисус Христос аҕалбыта. ¹⁸ Тангараны ким да хаһан да көрбөтөҕө, арай Аҕатыгар баар Кини Төрөппүт соҕотох Уола* биһиэхэ Тангараны көрдөрбүтэ.

Иоанн Сүрэхтээчи кэрэһиттээһинэ

¹⁹ Иоанн манньк кэрэһиттээбитэ. Иудей тойотторо Иерусалимтан Иоанга аҕабыттары кытта левиттэри ытан: «Эн кимниий?» – диэн ыйыттарбытара.

²⁰ Иоанн куотуна барбатаҕа, аккаастаммакка аһаҕастык эппитэ: «Мин Христос буолбатахпын».

²¹ «Оччоҕо кимниий, – диэбиттэрэ. – Илияҕын дуо?»

«Суох», – диэбитэ кини.

«Пророккун дуо?»

«Суох», – диэн хоруйдаабыта.

²² «Оччоҕо кимгин эт, – диэбиттэрэ. – Биһигини ыппыт дьонно тиэрдиэхпитин бэйэн тускунан тугу этэбин?»

²³ Иоанн эппитэ: «Исайя пророк эппитин курдук, мин „Айы Тойонно көнө суолла солоон“ диэн иччитэх сиргэ үөгүлээччи саҕатынабын».

²⁴ Онуоха фарисейдар ыппыт дьонноро ыйыппытара: ²⁵ «Эн Христос да, Илия да, Пророк да буолбатах буоллахына, тоҕо сүрэхтиигин?»

«²⁶ Мин ууга сүрэхтиибин, – диэбитэ Иоанн. – Оттон эһигини кытта Ким турарын эһиги билбэккит: ²⁷ Кини кэннибиттэн иһэрэ да, билигин иннибэр буолла. Мин Кини атаҕын таҕаһын да быатын сүөрэргэ сөбө суохпун». ²⁸ Бу Иоанн сүрэхтиир сиригэр, Иордан аттыгар Вифаварга**, буолбута.

* 1:18 *Төрөппүт соҕотох Уола* – сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга «Төрөппүт соҕотох Уола Тангара».

** 1:28 *Вифаварга* – сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга «Вифанияҕа».

Аан дойду аньытын Бэйэтигэр ылынар Агнец

²⁹ Сарсыныгар Иоанн киниэхэ кэлэн иһэр Иисуһу көрөн эппитэ: «Аан дойду аньытын-харатын Бэйэтигэр ылынар Таһара Агнеһа бу иһэр. ³⁰ „Кэннибиттэн Кэлэн Иһээччи иннибэр буолла, тоҕо диэтэххэ, мин иннибиттэн баара“ диэн бу Кини туһунан эппитим. ³¹ Мин Кинини билбэт этим гынан баран, Кини Израильга биллэрин туһугар ууга сүрэхтии кэлбитим».

³² Онтон Иоанн маннык туоһулаабыта: «Тыын холоуп курдук халлаантан Киниэхэ түһэрин көрбүтүм. ³³ Мин Кинини урут билбэт этим, ол гынан баран ууга сүрэхтэтэ миигин Ытааччы миэхэ Тыын үөһэттэн түһэн Кимиэхэ тохтуур да, Ол – Сибэтиэй Тыынынан Сүрэхтээччи буолар диэбитэ. ³⁴ Мин ону көрбүт буолан, Таһара Уола бу Кини диэн туоһулуубун!»

Маннайгы үөрэнээччилэр

³⁵ Сарсыныгар Иоанн икки үөрэнээччитин кытта эмиэ ол сиригэр турбута. ³⁶ Кини Иисус кэлэн иһэрин көрөөт: «Таһара Агнеһа бу иһэр!» – диэн санга аллайбыта.

³⁷ Маны истэн, үөрэнээччилэрэ иккиэн Иисуһу батыһан барбытара. ³⁸ Иисус кэннин хайыһан көрөн: «Эһиги тугу көрдүүгүт?» – диэн ыйыппыта.

«Равви (ол аата «Үөрэтээччи»), Эн ханна олоробуһунуй?» – диэн кинилэр хардары ыйыппытара.

³⁹ «Барсын, оччоҕо көрүүххүт», – диэбитэ Иисус. Бу уон чаас* саҕана этэ. Үөрэнээччилэр барсан, Иисус ханна олорорун көрбүттэрэ, итиэннэ киһэриэр диэри, Киниэхэ олорбуттара.

⁴⁰ Иоантан истэн Иисуһу батыспыт икки киһиттэн биридэстэрэ Симон Петр быраата Андрей этэ. ⁴¹ Андрей убайын Симоны бастакынан булан ылан эппитэ: «Биһиги Мессияны (ол аата Христуһу) буллубут». ⁴² Итиэннэ кинини Иисуска ильдэ кэлбитэ. Симон диэки көрөн баран Иисус: «Эн Иона** уола Симоһунун, – диэбитэ. – Аны мантан иннэ Кифа диэн ааттанан». (Ол аата Петр, «таас» диэн суолталаах аат.)

* 1:39 Уон чаас – күнүс түөрт чаас.

** 1:42 Иона – сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга «Иоанн».

Филиптээх Нафанаилы ынгырыы

⁴³ Нөнүгө күнүгэр Иисус Галилеяҕа барардыы быһаарынан, Филиби булан: «Миигин батыс», – диэбитэ.

(⁴⁴ Филипп Вифсаидаттан, Андрейдаах Петр куораттарыттан, төрүттээбэ.) ⁴⁵ Филипп Нафанаилы булан этэр: «Биһиги Моисей Сокуонугар уонна Пророктарга Суруллубуту – Назареттан төрүттээх Иосиф уолун Иисуһу – буллубут».

⁴⁶ «Ол Назареттан туох эмэ үтүө тахсыан сөп үһү дуо?» – Нафанаил саарбахтыыр.

«Барангыһын көр», – диэн хоруйдуур Филипп.

⁴⁷ Иисус Киниэхэ кэлэн иһэр Нафанаилы көрөн этэр: «Бу туох да албына-көлдүһүнэ суох дьин чахчы Израиль киһитэ».

⁴⁸ «Эн миигин хантан билэбин?» – Нафанаил дыктиргиир.

«Мин эйигин, Филипп өссө ыңыра илигинэ, смоковница анныгар көрбүтүм», – диэн хоруйдуур Иисус.

⁴⁹ «Равви! – Нафанаил саҕа аллайа түһэр. – Эн Таһара Уолуһаһын, Израиль Ыраахтааһытыһаһын!»

⁵⁰ Эйигин смоковница анныгар көрбүтүм диэбитим иһин, Миигин итэбэйэбин; аны маннааһар өссө улаханы көрүөбүһүн, – диир Иисус ⁵¹ уонна салгыы этэр: – Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин: мантан иннэ эһиги халлаан арылларын уонна Таһара Аанһаллара Киһи Уолугар түһэллэрин-өрө көтөллөрүн көрүөххүт».

Канаҕа буолбут уруу

2 Үһүс күнүгэр Галилея Канатыгар уруу буолбута, онно Иисус Ийэтэ сылдыбыта. ² Иисус үөрэнээччилэриниин урууга эмиз ыңырыллыбыттара. ³ Арыгы бүппүтүн көрөн, Иисус Ийэтэ Киниэхэ: «Арыгылара суох», – диэн этэр.

⁴ «Эн биһикки онно туохпут кыһалһатай? – диир Киниэхэ Иисус. – Мин кэмим өссө да кэлэ илик».

⁵ Ийэтэ чаһардарга: «Эһиги Кини тугу этэр да, ону толорун», – диир.

⁶ Манна иудейдар ыраастаналларыгар аналлаах иккилии эбэтэр үстүү мээрэй уу киирэр алта таас купсууна турара.

⁷ Иисус чаһардарга: «Иһиттэргэ уута толору күтүн», – диэн соруйар. Тобус-толору гына уу күталлар.

⁸ «Билигин мантан баһан ылан, урууну салайааччыга ильдэн биэрин», – диир Иисус. Арыгыны ильдэн биэрэллэр. ⁹ Урууну салайан ытааччы бу арыгы хантан кэлбитин билбэт этэ, арай ууну баспыт чабардар эрэ билэллэрэ, онон кини бу арыгыга кубулуйбут ууну амсайаат, күтүөтү ыңгыран ылан: ¹⁰ «Хайа да киһи бастаан арыгытын бастынын, онтон ыалдьыттар итирдэхтинэ, мөлтөбүн туруорар, – диэбитэ. – Эн буоллабына баччаанна диэри үчүгэй арыгыны харыстаан олобуккун».

¹¹ Ити курдук Иисус Галилея Канатыгар дыкти бэлиэни аан маннай онорон, Бэйэтин килбиэнин көрдөрүөбүттэн ыла үөрэнээччилэрэ Кинини итэҕэйбиттэрэ.

¹² Бу кэнниттэн Иисус Ийэтинин, бырааттарыныын уонна үөрэнээччилэринин Капернаумга кэлэн, хас да күн буолбуттара.

Таһара Дьэтин ырааһырдыы

¹³ Иудей Паасхата чугаһаан, Иисус Иерусалимга кэлбитэ. ¹⁴ Ол кэлэн көрбүтэ, Таһара Дьэтин тиэргэнигэр оҕус, бараан, холууп атыылааччылар, харчы уларытааччылар олоһолоро. ¹⁵ Иисус, быанан кымньыы онгостон, барааннары, оҕустары – барыларын Таһара Дьэтиттэн үүртэлээн таһаартаабыта, харчы уларытааччылар остуолларын түгнэритэ анньыталаан, харчыларын ыһыталаан кэбиспитэ. ¹⁶ Уонна холууп атыылааччыларга эппитэ: «Балары мантан киэр гынын! Мин Аһам Дьэтин эргин дьэ-тэ онгостуман!» ¹⁷ Онуоха үөрэнээччилэрэ «Эн Дьэҕэр тапта-лым Миигин уоттуу сиэҕэ» диэн Суруйууларга этиллибитин өйдөөн кэлбиттэрэ.

¹⁸ Оттон иудей тойотторо Киниэхэ эппиттэрэ: «Манньык быһыланар бырааптааххын Эн биһиэхэ ханнык дыкти бэлиэни көрдөрөн итэҕэтэҕин?»

¹⁹ «Бу Таһара Дьэтин үрэйин, Мин ону үс күнүнэн чөлүгэр түһэриэм», – диэн хоруйдаабыта Иисус.

²⁰ Маны истэн иудейдар абарбыттара: «Бу Таһара Дьэ-тэ түөрт уон алта сыл тухары тутуллубута, ону Эн үс күн иһигэр тутуон үһү дуо?» ²¹ Оттон Кини Таһара Дьэ-тэ диэн Бэйэтин этин-сиинин эппитэ. ²² Үөрэнээччилэрэ кэлин, Иисус өлбүттэртэн тиллибитин кэннэ, Кини итини эппитин өйдөөн, Суруйуулары итиэннэ Кини эппит тылын итэҕэйбиттэрэ.

*Иисус Христос
дьону курдат билэр*

²³Иисус Иерусалимга Паасха бырааһынньыгар сылдьан онгорор дыкти дьайыыларын көрөн, үгүс дьон Кинини итэҕэйбиттэрэ. ²⁴Оттон Кини барыларын билэр буолан, кинилэр итэҕэллэригэр эрэммэт этэ, ²⁵итиэннэ киһи кимин-тугун атын киминэн эмэ туоһулатарга кыһаллыбат этэ; киһи ис дууһатын Кини Бэйэтэ курдат билэрэ.

*Иисус Христос
уонна Никодим*

3 Иудейдар биир аҕа баһылыктара Никодим диэн ааттаах фарисей баара. ²Кини түүн Иисуска кэлэн эппитэ: «Равви! Эн Тангара ыппыт Үөрэтээччитэ буоларгын билэбит. Ким да, Тангара кинини кытта бииргэ буолбатаҕына, бу Эн көрдөрөр дыктилэргин онгорор кыаҕа суох».

³«Дьин кырдыгы эйиэхэ этэбин, — диэбитэ Иисус, — киһи үөһэттэн хаттаан* төрөөбөтөҕүнэ Тангара Саарыстыбатын көрөр кыаҕа суох».

⁴«Киһи кырдыан баран хайдах санаттан төрүөбэй? Ийэтин иһигэр төннөн иккиһин төрүүр кыахтаах үһү дуо?» — диэбитэ Никодим.

⁵Иисус эппитэ: «Дьин кырдыгы эйиэхэ этэбин: ууттан уонна Тыынтан төрөөбөтөх киһи Тангара Саарыстыбатыгар киирэр кыаҕа суох; ⁶эт-хаан эти-хааны, оттон Тыын тыыны төрөтөр. ⁷Эйиэхэ үөһэттэн төрүөх тустааххыт диэн эппиппин дыктиргээмэ. ⁸Тыын** ханна баҕарбыт сиригэр тыынар, санатын истэбин эрээри, хантан кэлэрин, ханна барарын билбэккин. Тыынтан төрөөбүт хас биирдии киһиэхэ оннук буолар».

⁹«Хайдах оннук буолар баҕайытай?» — диэбитэ Никодим.

¹⁰Иисус эппитэ: «Израиль үөрэтээччитэ эрээригин, итини билбэккин дуу? ¹¹Дьин кырдыгы эйиэхэ этэбин: Биһиги тугу билэрбитин этэбит, тугу көрбүспүтүн кэрэһилиибит, оттон эһиги

* ^{3:3} *Үөһэттэн хаттаан* — грек тыла икки суолталаах: «үөһэттэн» эбэтэр «хаттаан».

** ^{3:8} *Тыын* — «руах» диэн еврей тыла «тыал» уонна «тыын» диэн суолталаах.

Биһиги кэрэһилиирбитин ылыммаккыт. ¹² Мин эһиэхэ сирдээ-
 ҕи туһунан эпиппин итэҕэйбэт буоллаххытына, халлааннаабы
 туһунан эттэхпинэ, хайаан итэҕэйиэххитий? ¹³ Халлаанга баар*,
 Халлаантан түһэн кэлбит Киһи Уолуттан ураты атын ким да
 онно тахса сылдыбатыаҕа.

¹⁴⁻¹⁵ Моисей иччитэх сиргэ сылдьан алтан моҕойу өрө анһан
 таһаарбытыны, Киһи Уола, бары Киниэхэ итэҕэйээччи өл-
 бөтүн, бараммат олохтонорун туһугар, үөһэ таһаарыллыахтаах.
¹⁶ Таһара бу аан дойдуну ол курдук таптаан, Бэйэтин Төрөппүт
 Соҕотох Уолун, Кинини итэҕэйэр ханнык баҕарар киһи өлбө-
 түн, бараммат олохтонорун туһугар, биэрбитэ».

¹⁷ Таһара Уолун аан дойдуну дьүүлэтэ ыппатаҕа, аан дойду
 Кининэн быһһанарын туһугар ыппыта. ¹⁸ Кинини итэҕэйэр
 киһи дьүүлэммэт, отгон итэҕэйбэт киһи, Таһара Төрөппүт со-
 ҕотох Уолун аатын итэҕэйбэтэх буолан, хайыы-үйэ дьүүлэнэн
 турар. ¹⁹ Оттон дьүүл манньк: сырдык бу аан дойдуга кэлбитэ,
 ол гынан баран дьон хара дьайдаахтык быһыыланар буолан,
 сырдыктааҕар харанганы ордорбуттара. ²⁰ Куһаҕаны онгорор ки-
 һи сырдыгы абааһы көрөр, куһаҕаным арыллыа диэн куттанан
 сырдыкка барбат; ²¹ оттон кырдыгынан сылдыар киһи, тугу
 онгорбута барыта Таһара эппитинэн буолара көстөрүн туһугар,
 сырдыкка талаһар**.

Иисус Христос уонна Иоанн Сүрэхтээчи

²² Бу кэнниттэн Иисус үөрэнээччилэрин кытта Иудея сирин
 гэр кэлбитэ; онно кинилэрдиин бииргэ олон дьону сүрэх-
 тиир этэ. ²³ Иоанн эмиэ Салим таһынаабы элбэх уулаах сиргэ –
 Енонна – сүрэхтиирэ; дьон киниэхэ кэлэн сүрэхтэнэн барал-
 лара. (²⁴ Иоанн өссө хаайылла илигэ.)

²⁵ Ол саҕана кини үөрэнээччилэрэ иудейдары*** кытта ырааста-
 ны сиэрин-туомун туһунан мөккүспүттэрэ. ²⁶ Кинилэр Иоанна
 кэлэн эппиттэрэ: «Равви! Били эйигин кытта Иордан унуор

* 3:13 *Халлаанга баар* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу
 тыллар суохтар.

** 3:17-21 Бу кэрчик эмиэ Иисус Христос этиитэ буолуон сөп.

*** 3:25 *Иудейдары* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «биир
 иудейы».

ИОАНН 4

сылдыбыт, эн кэрэһиттээбит Кининг кэлэн сүрэхтии сылдыар, бары Киниэхэ баран эрэллэр».

²⁷ Иоанн хоруйдаабыта: «Халлаантан бэриллибэтэх буоллабына, киһи бэйэтэ тугу да ылсар кыаҕа суох. ²⁸ „Мин Христос буолбатахпын, Кини иннигэр ытыллыбытым“ диэн эппиппин эһиги бэйэҕит бигэргэтэр кыахтааххыт. ²⁹ Кыыс кэпсэтиилээх киһитэ – күтүөт; оттон күтүөт доҕоро, кини аттыгар туран, доҕорун санын истэн үөрэр эрэ. Ол үөрүүм билигин дьэ толору ситтэ. ³⁰ Кини улаатан, оттон мин аччаан иһиэхтээхпин».

Үөһэттэн Кэлээчи

³¹ Үөһэттэн Кэлээчи барыларыттан үрдүк, оттон сирдээҕи сир киһитин быһыытынан сирдээҕини сангарар; Халлаантан Кэлээчи барыларыттан үрдүк; ³² Кини тугу көрбүтүн, тугу истибитин туоһулуур, арай Кини туоһулуурун ким да ылыммат. ³³ Кини туоһутун ылыммыт киһи Таңара кырдыктааҕын бигэргэтэр, ³⁴ тоҕо диэтэххэ, Таңара Ыппыта Таңара тылын этэр: Таңара Киниэхэ Тыыны кэмэ суох биэрэр. ³⁵ Аҕата Уолун таптыыр буолан, тугу барытын Киниэхэ туттарбыта. ³⁶ Уолун итэҕэйэр киһи бараммат олохтоох, оттон Уолун итэҕэйбэт киһи олоҕу көрүө суоҕа*: Таңара уора-кылына киниттэн үйэлэр тухары араҕыа суоҕа.

Иисус Христос

уонна Самария дьахтара

4 Иисус Иоаннааҕар элбэх үөрэнээччилэнэн эрэрин, кинигэҕэр элбэхтик сүрэхтиирин туһунан сурах фарисейдарга тийбитин билэн ² (дьингэр, Кини Бэйэтэ буолбатах, үөрэнээччилэрэ сүрэхтииллэрэ), ³ Иудеяттан араҕан Галилеяҕа төннүбүтэ. ⁴ Барар суола Самариянан ааһара.

⁵ Кини Самарияҕа Сихарь куоракка, Иаков былыр уолугар Иосифка биэрбит өлбүгэ сирин кытыытыгар кэлбитэ. ⁶ Онно Иаков холуодьаһа баара. Иисус айантан сылайан, холуодьас атыгар сынньана олорбута. Күн ортотун саҕана этэ.

⁷ Биир Самария дьахтара холуодьастан уу баһа кэлбитэ. «Уугутан иһэрт эрэ», – диэбитэ Иисус. ⁸ Үөрэнээччилэрэ куоракка ас атыылаһа киирбит кэмнэрэ этэ.

* 3:27-36 Бу барыта Иоанн этиитэ буолуон сөп.

⁹ «Миигиттэн, Самария дьахтарыттан, уу көрдүүгүн дуу? – дьахтар соһуйбуга. – Эн иудейгын буолбат дуо?» (Иудейдар Самария дьонун иһиттэриттэн аһаабаттар-испэттэр.)

¹⁰ Иисус эппитэ: «Таңара тугу бэлэхтиирин, Ким эйиэхэ уугуттан иһэрт диирин билэринг эбитэ буоллар, Киниттэн бэйэн көрдөһүөн этэ, оччоҕо Кини эйиэхэ өлбөт мэнэ уутун биэриэ этэ».

«¹¹ Тойон! – диэбитэ дьахтар. – Эн уу баһар иһитэ суоххун, холуодьас буоллаҕына дирин, ол кэннэ өлбөт мэнэ уута эйиэхэ хантан баар буолуой? ¹² Эн ама бу холуодьаһы биһиэхэ биэрбит, мантан уолаттарыныын испит, сүөһүлэрин уулаппыт аҕабытынааҕар, Иаковтааҕар, улахан үһүгүн дуо?»

«¹³ Бу холуодьастан иһэр киһи сотору син биир утагыаҕа, – диэбитэ Иисус. – ¹⁴ Оттон Мин биэрэр уубун иһэр киһи үйэсаас тухары утагыа суоҕа. Мин биэрэр уум киниэхэ киирэн, бараммат олоххо сүүрүүрү устар дьүүктэ уута буолуоҕа».

¹⁵ Дьахтар эппитэ: «Тойонуом! Миэхэ ол уугуттан бэрсибэкиин ээ. Ону иһэн, аны утаппат буолар буоллахпына, манна уу баһа кэлиэм суоҕа этэ».

¹⁶ «Баран эргин ыңыран кэл», – диэбитэ Иисус.

¹⁷ «Мин эрэ суохпун», – диэн хоруйдаабыта дьахтар.

«Эрэ суохпун диэн кырдыгы эттин, – диэбитэ Иисус. – ¹⁸ Эн биэстэ эрдэнэ сылдыбытын, билигин эмиэ эйигин кытта олорооччу эрин буолбатах. Ити кырдыгы эттин».

«¹⁹ Тойонуом, мин көрдөхпүнэ, Эн пророк эбиккин, – диэбитэ дьахтар. – ²⁰ Биһиги аҕаларбыт бу хайаҕа тахсан Таңараҕа сүгүрүйэллэрэ, оттон эһиги сүгүрүйэр сир Иерусалимга баар диигит».

²¹ Иисус эппитэ: «Мин тугу этэрбин итэҕэй: эһиги аны Аҕаҕа сүгүрүйээри бу хайаҕа тахсаргыт да, Иерусалимга бараргыт да уурайар кэмэ кэлэн иһэр. ²² Эһиги туохха сүгүрүйэргитин билбэккит, оттон биһиги билэбит – быһабыл иудейдартан кэлиэҕэ. ²³ Ол эрээри Аҕаҕа дьин сүгүрүйээччилэр Тыын күүһүнэн дьиннээхтик сүгүрүйэр кэмнэрэ кэлэн иһэр, хайыы-үйэ кэллэ даҕаны. Аҕа оннук сүгүрүйүүнү кэтэһэр. ²⁴ Таңара – Тыын, онон Таңараҕа сүгүрүйээччилэр Тыын күүһүнэн дьиннээхтик Киниэхэ сүгүрүйүөх тустаахтар».

²⁵ Дьахтар эппитэ: «Мессия (ол аата Христос) кэлэрин билэбин. Кини кэлэн барытын биһиэхэ быһаарыа».

²⁶ «Ол — Мин, бу эйигин кытта Кэпсэтэ Олорооччу буолабын», — диэбитэ Иисус.

***Үөрэнээччилэр куораттан
кэлэллэр***

²⁷ Бу кэмнэ үөрэнээччилэрэ тийэн кэлэн, Кини дьахтары кытта кэпсэтэрин көрөн дыктиргээбиттэрэ; ол да буоллар «Эн киниттэн тугу ирдиигин?» эбэтэр «Кинини кытта тугу кэпсэттин?» диэн ким да ыйыппатаҕа.

²⁸ Дьахтар уулаах иһитин хаалларан, куоракка киирбитэ. ²⁹ Онон киирэн дьонно: «Олохпор тугу гыммыппын барытын бэйэбэр этэн биэрбит Кинини баран көрүн, — диэбитэ. — Кини Христос буолбатаҕа буолуо дуо?» ³⁰ Дьон куораттарыттан тахсан Киниэхэ барбыттара.

³¹ Ол кэмнэ үөрэнээччилэрэ: «Равви, аһаа!» — диэн көрдөспүттэрэ.

³² «Миэхэ эһиги билбэт аһылыккыт баар», — диэбитэ Иисус. ³³ Оноуоха үөрэнээччилэрэ бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Ким эрэ ас аҕалан биэрбитэ буолуо дуо?» — дэһиспиттэрэ.

³⁴ Иисус эппитэ: «Мин аһылыгым Миигин Ытааччы көнгүлүн толоруу уонна Кини үлэтин ситэрии буолар. ³⁵ Эһиги аны түөрт ыйынан бурдук быһыыта саҕаланыа дэһэҕит буолбат дуо? Оттон Мин эһиэхэ этэбин: төбөҕүтүн көтөҕөн, бурдуктаах бааһыналар хайдах курдук сырдаабыттары, быһарга уолдаспыттары көрүн! ³⁶ Бурдук быһааччы төлөбүр да ылар, бараммат олоххо анаан үүнүү да хомуйар, онон быһааччы да, хомуйааччы да иккиэн тэннэ үөрүөхтэрэ. ³⁷ Биирэ бурдук ыһар, атына үүнүүтүн хомуйар диэн өс хоһооно сөпкө этэр. ³⁸ Мин эһигини бэйэҕит эрэйдэнэн үүннэрбэтэххитин быстара ыыттым: онно атыттар үлэлээбиттэрэ, оттон эһиги кинилэр үлэлэрин түмүгүн үллэстэҕит».

³⁹ Бу Самария куоратын үгүс олохтоохторо «Олохпор тугу гыммыппын барытын бэйэбэр кэпсээн биэрдэ» диэбит дьахтары истэн, Иисуһу итэҕэйбиттэрэ. ⁴⁰ Онон Киниэхэ кэлэн өссө хаала түһэригэр көрдөспүттэрэ, ол иһин Кини бу куоракка икки күн буолбута.

⁴¹Этэр тылын истэн баран, өссө элбэх киһи итэҕэйбитэ, ⁴²онон дьахтарга этэллэрэ: «Билигин эн эрэ кэпсээнниттэн итэҕэйэр буолбатахпыт, аны бэйэбит иһиттибит, биллибит, Кини чахчы аан дойдуну Быыһааччы, Христос эбит».

Тойон уолун үтүөрдүү

⁴³Икки күн буолан баран Иисус Самария сириттэн тахсан, Галилеяҕа барбыта. ⁴⁴Кини пророк бэйэтин дойдутугар хаһан да чиэстэммэт диэн этэрэ. ⁴⁵Галилеяҕа кэлбитигэр Иерусалимна бырааһынньыкка сылдыбыт олохтоохтор, Иисус онгорбут дьиктилэрин барытын көрбүт буолан, Кинини үчүгэйдик көрсүбүттэрэ.

⁴⁶Иисус ууну арыгыга кубулуппут сиригэр Галилея Канатыгар эргиллэн кэлбитэ. Онно ыраахтааҕы үрдүк сололоох үдьүмэрэ кэлэ сылдыара. Кини уола Капернаумна ыалдыа сытара. ⁴⁷Иисус Иудеяттан Галилеяҕа төннөн кэлбит сураҕын истэн, кини Иисуска кэлэн, өлөөрү сытар уолун үтүөрдэригэр көрдөспүтэ.

⁴⁸«Туох эмэ бэлиэни, дьиктини көрө иликкитинэ, эһиги итэҕэйиэххит суоҕа», — диэбитэ Иисус киниэхэ.

⁴⁹«Тойоноум! Оҕом өлө илигинэ, тийэ оҕус», — ыраахтааҕы үдьүмэрэ көрдөспүтэ.

⁵⁰«Дьэиэбэр төнүн, уолун өлүө суоҕа», — диэбитэ Иисус. Кини Иисус эппитин итэҕэйэн, дьэитигэр барбыта. ⁵¹Чаҕардара кинини аара суолга көрсөн, уола үтүөрбүтүн туһунан эппиттэрэ. ⁵²Оҕото төһөҕө үтүөрэн барбытын ыйыппытыгар: «Этэ умайара бэҕэһээ сэттэ чаас* саҕана ааспыта», — диэбиттэрэ.

⁵³Оҕо аҕата маны истэн, Иисус уолун өлүө суоҕа диэбит кэмигэр оҕото үтүөрбүтүн билбитэ, онон бэйэтэ да, дьэилээхтэрэ да бука бары Кинини итэҕэйбиттэрэ.

⁵⁴Иисус бу иккис бэлиэ дьиктини, Иудеяттан Галилеяҕа төннөн кэлэн баран, онгорбута.

Вифездаҕа ыарыһаҕы үтүөрдүү

5 Бу кэнниттэн иудей бырааһынньыга буолбутугар Иисус Иерусалимна кэлбитэ. ²Иерусалимна Барааннар Ааннарын

* 4:52 *Сэттэ чаас* — күнүс биир чаас.

ИОАНН 5

чугаһыгар еврейдии Вифезда* диэн ааттаах биэс колоннадалаах хаһыы көлүйэ баар. ³Ол колоннадаларга бэрт элбэх ыарыһах — хараҕа суох, доҕолон, босхон дьон — уу долгуйарын кэтэһэн сыталлара. ⁴Арыт Айыы Тойон Аанһала көлүйэҕэ түһэн ууну бүллүгүрэтэрэ, оччоҕо, уу долгуйаатын кытта, ууга урут киирбит ханнык да ыарыылаах киһи үтүөрэн хаалара**. ⁵Манна отут аҕыс сыл устата ыалдыбыт киһи сытара. ⁶Иисус кинини көрөн, уһундук ыалдыбытын билэр буолан: «Үтүөрүөххүн баҕараҕын дуо?» — диэн ыйыппыта.

⁷«Тойонуом, баҕарабын! — дии түспүтэ ыарыһах. — Ол гынан баран, уу долгуйдаҕына, ууга киллэрэр киһим суох; хаһан бэйэм тийиэхпэр диэри, атын киһи иннибэр киирбитэ баар буолар».

⁸«Туран тэллэххин ылан бар», — диэбитэ Иисус. ⁹Сонно тутта киһи үтүөрэн хаалбыта, туран тэллэҕин ылан бэйэтэ хааман барбыта.

Бу субуота күн этэ. ¹⁰Ол иһин иудейдар тойотторо үтүөрбүт киһиэхэ: «Бүгүн субуота, онон тэллэххин тутта сылдыарын көнүллэммэт***», — диэбиттэрэ.

¹¹Кини эппитэ: «Миигин үтүөрдүбүт Киһи тэллэххин тутан бар диэбитэ».

¹²«Эйигин тэллэххин тутан бар диэбит хайа киһиний?» — иудейдар ыйыппытара.

¹³Иисус хайыы-үйэ хойуу дьон быыһынан киирэн бара охсон хаалбыт буолан, киһи Кини кимин билбэтэх этэ.

¹⁴Кэлин кинини, Таһара Дьэтигэр сылдыарын көрсөн**** Иисус: «Дьэ бу үтүөрэн чэгиэн буолан сылдыаҕын, — диэбитэ. — Аны аһыһыны онгоруума — онгордоххуна эйиэхэ итиннээҕэр куһаҕан буолуо». ¹⁵Киһи иудейдарга тийэн, кинини Иисус үтүөрдүбүтүн туһунан кэпсээбитэ.

* 5:2 *Вифезда* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Вифсаида», сорохторугар «Бетзата».

** 5:4 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

*** 5:10 Субуота күн үлэ 39 көрүнгэ, ол иһигэр таһаҕаһы, малы-салы таһыы, бобуллара.

**** 5:14 *Көрсөн* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «булан ылан».

Тагара Уолун былаана

¹⁶Субуотаға итинник дьайылары онгорорун иһин, иудейдар Иисуһу сойуолаһан, өлөрөр түгэни көрдөөбүттэрэ. ¹⁷Иисус буоллаҕына кинилэргэ этэрэ: «Аҕам өрүү үтүнү онгорор, онон Мин эмиэ үтүнү онгоробун». ¹⁸Субуотаны кэхэрин ааһан, өссө Тагараға тэннэхэн Кинини Аҕам диир диэннэр, иудейдар Иисуһу өлөрүөхтэрин ордук сэтэрэн туран баҕарбытара.

¹⁹Ол иһин Иисус кинилэргэ эппитэ: «Дьын кырдыгы эһиэхэ этэбин: Уола, Аҕата тугу онгорорун көрө илигинэ, Бэйэтин көңүлүнэн тугу да онгорор кыаҕа суох: Аҕата тугу онгорор да, Уола эмиэ ону онгорор. ²⁰Аҕата Уолун таптыыр буолан, тугу онгорорун барытын Уолугар көрдөрөр; оннооҕор да улахан эһигини сөхтөрөр дьайылары Уолугар көрдөрүөҕэ. ²¹Аҕата өлбүттэри тилиннэрэн, олоҕу биэрэрини, Уола эмиэ кими баҕарбытын тилиннэрэр. ²²⁻²³Аҕата кими да дьүүллээбэт: бука бары Аҕатын ытыктыылларын курдук, Уолун эмиэ ытыктаатыннар диэн, дьүүлү барытын Уолугар биэрбитэ. Ким Уолун ытыктаабат, ол Кинини ыппыт Аҕатын эмиэ ытыктаабат.

²⁴Дьын кырдыгы эһиэхэ этэбин: Мин этэр тылбын истэр, Миигин Ыппыты итэҕэйэр киһи бараммат олохтоох; кини өлөр өлүүтүн туораан бараммат олоххо киирбит буолан, дьүүлгэ турбат. ²⁵Дьын кырдыгы эһиэхэ этэбин: өлбүттэр Тагара Уола этэрин истэр итиэннэ истэн баран тиллэр кэмнэрэ кэлэн иһэр, хайыы-үйэ кэллэ даҕаны.

²⁶Аҕа, Бэйэтэ олох төрдө буоларыны, Уолун эмиэ олох төрдө гыммыта, ²⁷Кини Уола – Киһи Уола, ол иһин Кини дьүүлүүр быраабы Уолугар биэрбитэ. ²⁸Бу эппиппин дьиктиргээмэн. Хоруопка сытааччылар бука бары Тагара Уола этэрин истэр кэмнэрэ кэлэн эрэр. ²⁹Оччоҕо үтүнү онорбуттар Олоххо тиксээри, куһаҕаны онорбуттар Дьүүлгэ тураары тиллэн, хоруоптарыттан тахсан кэлиэхтэрэ. ³⁰Мин Бэйэм көңүлүнэн тугу да онгорор кыаҕым суох. Хайдах истэбин да, оннук дьүүлүүбүн, онон Мин дьүүлүм кырдыктаах: Мин Бэйэм көңүлүн буолбакка, Миигин Ыппыт Аҕам көңүлүн толорорго дьулуһабын.

Иисус Христос тухунан туогулааһын

³¹ Бэйэбин Бэйэм эрэ туогуланар буоллахпына, Мин туоһум дьингэ суох. ³² Миигин туоһулуур Атын Туоһу баар, Кини Мин туспунаан этэрэ кырдыктааһын билэбин. ³³ Эһиги Иоаннга киһи ыта сылдыбыккытыгар Иоанн кырдыгы туогулаабыта. ³⁴ Ол эрэри Мин киһиттэн туоһу эрэйбэппин, маны барытын эһиги быһанаргыт туһугар этэбин.

³⁵ Иоанн умайан сыдыааһа сырдата турар сибэтиинньик этэ, ол гынан баран эһиги кылгас кэмгэ эрэ кини сырдыга эһигини үөрдүүн баһарбыккыт. ³⁶ Оттон Миэхэ Иоантан ордук улахан туоһу баар: Аһам Миэхэ онгорторо биэрбит дьайыылар, Мин тугу онгорорум – ол барыта Миигин Аһам ыппытын туоһулуур. ³⁷ Миигин ыппыт Аһам Бэйэтинэн Мин туспунаан туогулаабыта, оттон эһиги Кини санатын да истэ, дьүһүнүн да көрө иликкит; ³⁸ итиэннэ Кини Ыппытын итэһэйбэт буолангыт, Кини тылын сүрэххитигэр ингэриммэккит. ³⁹ Эһиги Суруйуулары ааһан, бараммат олоххо тиксиэхпит диигит, ол иһин барытын кыһаллан туран чинчийэбит. Оттон Суруйуулар Мин туспунаан туоһулууллар эбээт. ⁴⁰ Ол эрэри эһиги Олоххо тиксэр туһугар Миэхэ кэлиэххитин баһарбаккыт.

⁴¹ Мин дьонтон Бэйэбэр албан ааты эрэйбэппин. ⁴² Эһиги сүрэххитигэр Тангараһа таптал суоһун билэбин. ⁴³ Мин Аһам аатыгар кэлбитим гынан баран, эһиги Миигин ылыммаккыт, оттон ким эмэ атын бэйэтин аатыгар тийээн кэллэбинэ, кинини ылынааххыт. ⁴⁴ Бэйэ-бэйэбиттэн хайһал ылсар, оттон Тангараһтан хайһал ыларга дьулуспат буоллааххытына, эһиги хайдах итэһэйэр кыахтанааххытыт?

⁴⁵ Аһатын иннигэр биһигини буруйдуо дии санаамаһан: эрэнэр Моисейгыт эһигини буруйдуоһа. ⁴⁶ Моисейы итэһэйэргит эбитэ буоллар, Миигин эмиэ итэһэйиэ этигит: кини Мин туспунаан суруйбута. ⁴⁷ Оттон кини суруйбутун итэһэйбэт буоллааххытына, Мин этэрбин хайдах итэһэйиэххитий?»

Бис тыһыынча киһини аһаты

6 Бу кэнниттэн Иисус Галилея муоратын унуоргу кытылыгар, Тивериада уобалаһыгар барбыта. ² Барыһахтары дьиктистик үтүөрдэрин көрөн, Кинини элбэх киһи батыспыта. ³ Иисус

ИОАНН 6

үөрэнээччилэрин кытта хайаҕа тахсан олорбута. ⁴Иудей бырааһынньыга Паасха чугаһаан турар кэмэ этэ.

⁵Иисус төбөтүн өндөтөн, элбэх киһи кэлэн иһэрин көрөн, Филипкэ эппитэ: «Дьону аһатарга хантан килиэп атыылаһабытый?» (⁶Кинилэри тургутан көрөн итинник ыйыппыта, дыһнэр, тугу гынарын билэр этэ.)

⁷«Икки сүүс динарийга* атыыластахха даҕаны син биир барыларыгар тийбэт, — диэбитэ Филип. — Киһи аайы тооромос да тиксиэ суоҕа».

⁸Үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ, Симон Петр быраата Андрей, Иисуска эппитэ: ⁹«Манна биир улчаан биэс дьэһимиэн килиэптээх, икки балыктаах эбит. Бачча элбэх дьонго ол ас үһү дуо?»

¹⁰«Дьону олордутаалаан», — диэбитэ Иисус. (Хойуу оттоох сир этэ.) Барыта биэс тыһыынча кэрингэ киһи олорбута. ¹¹Иисус килиэби ылан Танараҕа махтанан баран, үөрэнээччилэригэр үллэрбитин кинилэр олорор дьонго түгээспиттэрэ; балыгы эмиэ кимиэхэ төһөнү баҕарарынан үллэрбиттэрэ.

¹²Топпуттарын кэннэ, Иисус үөрэнээччилэригэр эппитэ: «Ордубут аһы тугу да хаалларбакка, хомуйан ылын». ¹³Онон биэс дьэһимиэн килиэптэн туох ордубутун хомуйан, уон икки тымтайы толорбуттара.

¹⁴Иисус дыктини онорбутун көрөн олорбут дьон: «Бу дойдуга кэлиэхтээх Пророк чаччы бу Кини эбит!» — диэн түмүккэ кэлбиттэрэ. ¹⁵Кэлэн Кинини тутан ылан баран, норуокка «Бу — бийиги ыраахтааҕыбыт» диэри гыналларын билэн, Иисус эмиэ соҕотоҕун хайаҕа тахсыбыта.

Уу устун хаамыы

¹⁶Киэһэрбитин кэннэ, үөрэнээччилэрэ муораҕа киирбиттэрэ, ¹⁷онгочолоругар олорон, унуор баар Капернаумга устубуттара. Харангаран эрэрэ, Иисус буоллаҕына өссө да кэлэ илигэ. ¹⁸Күүстээх тыал түһэн, муора бааллыран барбыта. ¹⁹Көс анаарын курдугу устан баран, Иисус муора устун хааман иһэрин, онгочолоругар чугаһаабытын көрөн улуйа куттамыттара. ²⁰«Куттаныманг, бу — Мин», — диэбитэ Иисус. ²¹Кинини олордоору гыммыттара да, онгочолоро ол кэмгэ тийиэхтээх кытылыгар тиксэ охсон хаалбыта.

* ^{6:7} Икки сүүс динарий — үлэһит аҕыс ыйдаах хамнаһа.

ИОАНН 6

²² Нөнүгө күнүгэр муора унуоргу кытылыгар хаалбыт дьон онно Кини үөрэнээччилэрэ киирбит соботох оночолоруттан ураты атын оночо суофун, Иисус* үөрэнээччилэрин кытта олорсубатафын, кинилэр бэйэлэрэ эрэ устан барбыттарын көрбүттэрэ. ²³ Ол ыккардыгар Айыы Тойон алжаабыт килиэбин сиэбит сирдэрин аттыгар Тивериадаттан эбии атын оночолор кэлитэлээбиттэрэ. ²⁴ Иисус Бэйэтэ да, үөрэнээччилэрэ да манна суохтарын көрөн, кэлбит дьон оночолоругар олорон, Иисуһу көрдүү Капернаумна устубуттара.

Олох килиэбэ

²⁵ Кини муора унуоргу кытылыгар сылдыарын булан, дык-тиргээн: «Равви! Эн манна хаһан кэлбиккиний?» – диэн ыйыппыттара.

«²⁶ Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – эһиги Мин онорбут дыктилэрбин өйдөөн буолбакка, килиэби тото сиэбит буолангыт, Миигин көрдүүгүт. ²⁷ Эһиги курсуйар аска буолбакка, бараммат олоххо тиксэрэр аска кыһаллар буолун. Оннук аһы эһиэхэ Киһи Уола биэриэҕэ: Аҕата Таһара Кинини Бэйэтин бэчээтинэн бэлиэтээбитэ».

²⁸ Кинилэр Иисустан: «Таһара сөбүлүүр дьайыыларын онгорор туһугар биһиги тугу гынабытый?» – диэн ыйыппыттара.

²⁹ «Таһара Ыппытын итэҕэйин, ол буолуо – Таһара сөбүлүүр дьайыытын оноруу», – диэбитэ Иисус.

«³⁰ Биһиги көрөн итэҕэйэрбит туһугар, Эн биһиэхэ туох дыкти бэлиэни көрдөрүөххүн сөбүй? – кинилэр ыйыппыттара. – Туох эмэ дыктини онгортон көрдөрүөҥ дуо? ³¹ „Кинилэри аһа-таары Халлаантан килиэп түһэрэн биэрдэ“ диэн суруллубутунуу, өбүгэлэрбит иччитэх сиргэ сылдьан Халлаантан түспүт мааннаны сиэбиттэрэ дии».

³² Иисус эппитэ: «Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин: килиэби Халлаантан Моисей ылан биэрбэтэҕэ, Мин Аҕам Халлаантан эһиэхэ дьингнээх килиэби биэрэр. ³³ Кини, Халлаантан Түһээччи, аан дойдуга Олоҕу Биэрээччи, Таһара килиэбэ буолар».

* 6:22 Онно Кини үөрэнээччилэрэ киирбит соботох оночолоруттан ураты атын оночо суофун, Иисус – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Онно биир эрэ оночо баарын, Иисус...»

³⁴ «Оо, Тойоммуот! – диэбитгэрэ. – Биһиэхэ оннук килиэби өрүүтүн биэрдэргин».

³⁵ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Мин олох килиэбинэбин. Миэхэ кэлэр киһи аччыктыа суоҕа, Миигин итэҕэйэр киһи хаһан да утатыа суоҕа. ³⁶ Ол эрээри эһиги Миигин көрөн да баран, итэҕэйбэккит диэн, Мин эһиэхэ этэн турабын. ³⁷ Аҕам Миэхэ тугу биэрэрэ барыта Миэхэ кэлиэҕэ, Миэхэ кэлээччини Мин киэр үүрүөм суоҕа. ³⁸ Мин Бэйэм көнүлбүн толоро буолбакка, Миигин Ыыппыт Аҕам көнүлүн толоро халлаантан түспүтүм. ³⁹ Мин Кини биэрбиттэн тугу да сүтэриэ суохтаахпын, тийэх күнгэ ону барытын тилиннэриэхтээхпин. Миигин ыыппыт Аҕам көнүлэ итинник. ⁴⁰ Кини Уолун көрөн итэҕэйбит киһи барыта бараммат олохтоноро – бу буолар Миигин ыыппыт Аҕам көнүлэ; Мин ол киһини тийэх күнгэ тилиннэриэҕим».

⁴¹ Кини «Мин Халлаантан түспүт килиэппин» диэбиттэн кыйаханан, иудейдар бэйэлэрин ыккардыларыгар мөнгүтэн барбыттара: ⁴² «Бу Иосиф уола Иисус буолбатах этэ дуо, аҕатын да, Ийэтин да биһиги билэбит буолбаат? Уонна баран хайдах „Мин Халлаантан түспүтүм“ дириий?»

⁴³ Мөнгүтүмэн, – диэбитэ Иисус, – ⁴⁴ Миигин ыыппыт Аҕам ынырбатах буоллаҕына, Миэхэ ким да кэлэр кыаҕа суох; Миэхэ кэлбит киһини Мин тийэх күнгэ тилиннэриэҕим. ⁴⁵ Проктар кинигэлэригэр „Барыларын Тангара үөрэтиэҕэ“ диэн суруллубута, онон Аҕам этэрин истэн үөрэммит киһи барыта Миэхэ кэлэр. ⁴⁶ Ол аата ким эрэ Аҕаны көрбүт диэн буолбатах, Тангараттан Кэлбиттэн ураты атын ким даҕаны Аҕаны көрбөтөҕө – Кини эрэ көрбүтэ. ⁴⁷ Дьинг кырдыгы этэбин эһиэхэ: ким Миигин итэҕэйэр*, ол бараммат олохтоох. ⁴⁸ Мин олох килиэбинэбин. ⁴⁹ Эһиги өбүгэлэргит иччитэх сиргэ сылдьан мааннаны сиэбиттэрэ гынан баран, син биир өлбүттэрэ; ⁵⁰ оттон бу Халлаантан түһэр килиэп оннук буолбатах: бу килиэби сиир киһи өлүө суоҕа. ⁵¹ Мин Халлаантан түспүт тыыннаах килиэппин: ким бу килиэби сиир, ол үйэлэр тухары олоруоҕа; Мин биэрэр килиэбим – Мин аан дойду олоҕун туһугар толук биэрэр Бэйэм Этим-сииним».

* 6:47 *Ким Миигин итэҕэйэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ким итэҕэйэр».

⁵² Онуоха иудейдар икки ардыларыгар мөккүөр сағаламмыта. «Бэйэтин Этин ол биһиэхэ хайдах сиэтэрий?» – диэн кинилэр абарбыттара.

⁵³ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Дьинг кырдьыгы эһиэхэ этэбин: эһиги Киһи Уолун Этин сиэбэт, Кини Хаанын испэт буоллахытына, искитигэр бараммат олохтонуоххут суоҕа. ⁵⁴ Мин Эппин сиир, Мин Хааммын иһэр киһи бараммат олохтоох – Мин кинини тиһэх күнгэ тилиннэриэбим. ⁵⁵ Мин Этим-сииним дьинг аһылык, Мин Хааным дьинг утах буолар. ⁵⁶ Мин Эппин сиир, Мин Хааммын иһэр киһи Миигин кытта биир буолар, Мин эмиэ кинини кытта бииргэбин. ⁵⁷ Олоҕу биэрэр Аҕам Миигин ыппытын, Мин Аҕабынан олорорум курдук, Миигинэн аһылыктанааччы эмиэ Миигинэн олоруоҕа. ⁵⁸ Бу – Халлаантан түспүт килиэп. Кини эһиги өбүгэлэргит сиэбит маанналарын* курдук буолбатах: кинилэр сиэн да баран өлбүттэрэ, оттон бу килиэби сиир киһи үйэлэр тухары олоруоҕа». ⁵⁹ Маны Иисус Капернаумна синагогаҕа үөрэтэригэр эппитэ.

Бараммат олох тыллара

⁶⁰ Үгүс үөрэнээччитэ итини истэн: «Туох муока тылларай! Итини ким кыайан истиэбэй?» – дэһиспиттэрэ.

⁶¹ Үөрэнээчилэрэ итинник мунатыйалларын билэн, Иисус эппитэ: «Бу эппиппин истэн дьулайдыгыт дуу? ⁶² Арай Киһи Уола урут сылдыбыт сиригэр үөһэ тахсарын көрүң, оччоҕо тугуй? ⁶³ Тыын олоҕу биэрэр, оттон киһиэхэ оннук кыах суох. Мин эһиэхэ этэр тылларбар олох Тыына баар. ⁶⁴ Ол да буоллар итэбэйбэт дьон эһиэхэ эмиэ бааллар». (Ким итэбэйбэтин, Кинини таннарыахтаабын Иисус хара маннайгыттан билэр этэ.)

⁶⁵ Итиэннэ эппитэ: «Аҕабыттан бэриллибэтэх буоллабына, ким даҕаны Миэхэ кэлэр кыаҕа суох диэн, Мин ол иһин эһиэхэ эппитим».

⁶⁶ Мантан ыла бэрт элбэх үөрэнээччитэ тэйэн, Кинини кытта бииргэ сылдыбат буолбуттара. ⁶⁷ Иисус Уон Иккиэлэриттэн: «Эһиги эмиэ Миигиттэн тэйиэххитин баҕарбаккыт дуу?» – диэн ыйыппыта.

* ^{6:58} *Маанналарын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «килиэптэрин».

⁶⁸ Симон Петр эппитэ: «Тойоммуот, Эйигиттэн тэйэммит кимиэхэ барыхпытый? Бараммат олох тылларын Эн билэҕин эбээт. ⁶⁹ Эн Христос, Тыыннаах Тангара Уола буоларгын* биһиги итэҕэйдибит да, биллибит да».

⁷⁰ «Мин эһигини Уон Иккиэннитин Апостолларынан талбатаҕым этэ дуо? Ол эрээри эһигиттэн бииргит – адьарай», – диэбитэ Иисус. ⁷¹ Кини манан Симон Искариот уолун Иуданы сирэйдээн эппитэ. Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, Иуда, Иисуһу таннаран санаалааҕа.

***Иисус Христуу бырааттара
итэҕэйбэттэр***

7 Бу кэнниттэн Иисус Галилея устун сылдыбыта, иудейдар өлөрөгө соруналларын иһин, Кини Иудеяҕа сылдыан баҕарбатаҕа. ² Иудей бырааһынньыга Отуу Туруорууга чугаһабыт кэмэ этэ. ³ Бырааттара Киниэхэ эппиттэрэ: «Эн бу дойдуну хаалларан, Иудеяҕа бар. Ити онгорор дыктилэргин үөрэнээччилэринг эмиэ көрдүннэр. ⁴ Дьонно биллэ-көстө сатыыр хайа да кини бэйэтин дьайыыларын кистээбэт. Эн, итинник дыктилэри онгорор кыахтаах буоллаххына, дьонно-сэргэҕэ Бэйэҕин тоҕо биллэрбэккин?» ⁵ Кинини бэл бырааттара итэҕэйбэт этилэр.

⁶ Мин кэмим өссө да кэлэ илик, – диэбитэ Иисус кинилэргэ, – оттон эһиэхэ ханнык баҕарар кэм табыгастаах. ⁷ Бу дойду эһигини абааһы көрүүн сатамат, оттон Миигин, кини дьайыылары мөкүтүн туоһулуурум иһин, абааһы көрөр. ⁸ Эһиги бу бырааһынньыкка барыҥ. Мин кэмим өссө кэлэ илик, онон бырааһынньыкка билигин барбаппын**». ⁹ Маны этэн баран, Иисус Галилеяҕа хаалбыта.

Иерусалимга Отуу бырааһынньыгар

¹⁰ Бырааттара бырааһынньыкка барбыттарын кэннэ, ким да билбэтинэн Бэйэтэ эмиэ онно барбыта. ¹¹ Иудейдар тойотторо

* ^{6:69} Эн Христос, Тыыннаах Тангара Уола буоларгын – сорох былдыргы гректии илиинэн суруйууга «Эн Тангара Сибэтиэйэ буоларгын» эбэтэр «Эн Христос, Тангара Сибэтиэйэ буоларгын».

** ^{7:8} Билигин – сорох былдыргы гректии илиинэн суруйууга «билигин барбаппын».

бырааһынньыкка: «Кини ханнаний?» — дии-дии Иисуһу көрдүүлэрэ.

¹² Мустубут дьон Кини туһунан араастаан мөккүһэллэрэ. Сорохторо «үтүө санаалаах» дииллэрэ, атыттара «норуоту албынныыр» диэн утараллара. ¹³ Ол эрэри, иудейдартан куттанар буолан, ким даҕаны аһаҕастык кэпсэппэт этэ.

¹⁴ Бырааһынньык хайыы-үйэ ортолоон эрдэбинэ, Иисус Таһара Дьэтигэр киирэн үөрэспитэ.

¹⁵ «Үөрэмэтэх буолан баран, Суруйуулары ити хайдах билэрий?» — диэн иудейдар дьиктиргээбиттэрэ.

¹⁶ Иисус кинилэргэ хоруйдаан эппитэ: «Мин үөрэтэр үөрөҕүм Миэнэ буолбатах, Миигин Ыһтааччы үөрөҕү. ¹⁷ Кини көнүлүн тутуһуон баҕарар киһи бу үөрэх Таһараттан кэлбитин дуу, эбэтэр Мин Бэйэбиттэн үөрэтэрбин дуу билиэҕэ. ¹⁸ Бэйэтин аатыттан үөрэтэр киһи бэйэтигэр албан ааты ситиһэ сатыыр, оттон ким Кинини Ыппыты албан аатырдыан баҕарар, ол дьин кырдыктаах, Кини сымыйалаабат. ¹⁹ Моисей эһиэхэ Сокуону биэрбэтэҕэ этэ дуо? Ол үрдүнэн хайаҕыт да Сокуону тутуспат. Эһиги тоҕо Миигин өлөрөр сылтаҕы көрдүүгүт?»

²⁰ «Искэр абааһы киирбит дуу? — диэн дьон быһыһыттан ханытаабыттара. — Ким Эйигин өлөрөөрү гынар үһүнүй?»

²¹ Иисус эппитэ: «Мин субуотаҕа биир дьиктини оноруохпуттан эһиги күн бүгүнгэ диэри уоскуйа иликкит. ²² Моисей эһиэхэ быһыллыы сиэрин-туомун олохтообута (дьинэр ону Моисей буолбатах, өбүгэлэргит олохтообуттара), ол иһин эһиги субуота күн быһыы онороҕут. ²³ Моисей Сокуона кэһиллибэтин туһугар, киһи субуотаҕа да быһыллар буоллаҕына, Мин киһини бүтүн бэйэтин субуота күн үтүөрдүбүппэр эһиги абараҕыт дуо? ²⁴ Таһыттан көрөн дьүүлүүргүтүн аны тохтотунг — кырдыктаах дьүүлү тутуһунг».

***Иисус Христос туһунан
араас мөккүөр***

²⁵ Маны истэн, Иерусалимтан сылдыар сорох дьон: «Өлөрөөрү көрдүүр Киһилэрэ бу буолбатаҕа буолуо дуо? — диэн кэпсэппиттэрэ. — ²⁶ Көр, аһаҕастык сангарар да, туох да диэбэттэр. Кини чаччы Христос буоларын тойоттор билбиттэрэ дуо? ²⁷ Ол гынан баран биһиги Кини Кимин, хантан сылдыарын билэбит,

оттон Христос кэллэбинэ, Кини хантан кэлбитин ким да билиэ суохтаах».

²⁸ Иисус Тангара Дьэитигэр үөрэтэ туран сана аллайбыта: «Миигин эһиги билэбит, хантан кэлбиппин эмиэ билэбит: Мин Бэйэм көнүлбүнэн кэлбэтэҕим – Миигин Дьын Кырдыктаах ыппыта. Кинини эһиги билбэккит, ²⁹ оттон Мин, Киниттэн кэлбит, Кинини билэбин. Миигин Кини ыппыта».

³⁰ Иисуһу тутан ылар тоҕоостоох түгэни көрдүү сатаабыттара да, кэмэ уолдьаһа илик буолан, Кинини ким да туптатаба. ³¹ Оттон мустубут дьонтон үгүстэрэ Кинини итэҕэйбиттэрэ. Итэҕэйбит дьон: «Христос, кэллэбинэ, ама бу Киһи онгорбу тунааҕар элбэх дьикти бэлиэни онгороро буолуо дуо?» – дэһэллэрэ.

***Харабыллар Иисус Христосу
тута кэлэлэр***

³² Дьон Иисус туһунан тугу кэпсэтэрин истэн, фарисейдар архиерейдардыын, Кинини туттара, харабылларын* ыппыттара.

«³³ Эһигинниин бииргэ сылдыар кэмим кылгаата, – диэбитэ Иисус. – Мин сотору Миигин Ыппыкка барыаҕым. ³⁴ Оччоҕо Миигин көрдөөн да, булуоххут суоҕа. Мин баар сирбэр эһиги кыайан тийбэккит».

³⁵ Иудейдар бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Ити, биһиэхэ буллартарбат гына, ханна бараары сорунарый? – дэһиспиттэрэ. – Туора омуктар тарҕанан олорор сирдэригэр баран, кинилэри үөрэтээри гынара буолуо дуо? ³⁶ Миигин көрдүөххүт да, булуоххут суоҕа, Мин баар сирбэр эһиги тийэр кыаххыт суох диэн тугу этэр быһыытай?»

Өлбөт мэнэ уутун өрүстэрэ

³⁷ Бырааһынньык бүтэһик улуу күнүгэр Иисус дьон ортоугар туран, дорҕоонноохтук эппитэ: «Ким утаппыт, Миэхэ кэлэн утаҕын ханнарыахтын. ³⁸ Миигин итэҕэйэр киһи сүрөҕүттэн, Суруйууларга этиллэринии, өлбөт мэнэ уутун өрүстэрэ

* 7:32 Тангара Дьэитэ бэрээдэги көрөр левит харабыллардаах этэ.

сүүрүгүрдүөхтэрэ». ³⁹ Манан Иисус Кинини итэҕэйэр дьонго бэриллэр Тыын туһунан эппитэ. Кини өссө да албан аатыра илик буолан, Сибэтиэй Тыын* кинилэргэ бэриллэ илигэ.

Дьон-сэргэ санаата хайдыһар

⁴⁰ Мустан турбут дьон халын халҕаһатыттан үгүстэр бу тыллары истэн: «Кини чаччы Пророк эбит!» – дэспиттэрэ.

⁴¹ «Бу – Христос!» – диэбиттэрэ атыттар.

«Христос Галилеяттан кэлэр үһү дуо? – сорохторо утарбыттара. – ⁴² Христос Давид удьуоруттан, Вифлеемтэн, Давид төрөөбүт-үөскээбит сириттэн кэлиэ диэн Суруйууларга этиллибэтэҕэ этэ дуо?» ⁴³ Ити курдук көй дьон Иисус туһуттан мөккүһэн турбуттара. ⁴⁴ Сорохтор Кинини тутан ылыахтарын баҕараллара эрэри, Киниэхэ ким да илиитин көтөхпөтөҕө.

*Иисус Христуу итэҕэйбэтэх
иудей тойотторо*

⁴⁵ Харабыллар архиерейдарга уонна фарисейдарга төннөн кэлбиттэрэ.

«Хайа, тоҕо тутан аҕалбатыгыт?» – дии тоһуйбуттара анараангылар.

⁴⁶ «Хаһан даҕаны ким да ити Киһи этэрин этэ илигэ!» – харабыллар хоруйдаабыттара.

«⁴⁷ Эһигини эмиэ бутуйбуттар дуу? – диэбиттэрэ фарисейдар. – ⁴⁸ Аҕа баһылыктартан, фарисейдартан ким эмэ Кинини итэҕэйбитин эһиги көрбүккүт дуо? ⁴⁹ Арай ити Сокуону билбэт, кырыыска турар ньудьү-балайдар итэҕэйэллэр!»

⁵⁰⁻⁵¹ Кинилэртэн биридэстэрэ, урут түүн Иисуска кэлэ сылдыбыт Никодим, эппитэ: «Биһиги Сокуоммут киһини, этэр тылын истибэккэ, тугу гыммытын билбэккэ эрэ, дьүүлүүр дуо?»

⁵² Маны эппитигэр: «Эн эмиэ Галилея этин буолбат дуо? – диэбиттэрэ. – Суруйуулары сирийэн көр, оччоҕо Галилеяттан Пророк кэлбэтин өйдүн». ⁵³ Ол кэнниттэн бары дьиэлэригэр тарҕаспыттара**.

* 7:39 *Сибэтиэй Тыын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тыын».

** 7:53–8:11 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

8 Иисус Елеон хайатыгар барбыта.

*Көссүүлээн тутуллубут
дяхтар*

² Сарсыарда эмиэ эрдэ Тангара Дьиэтигэр кэлбитигэр норуот бүттүүнэ Киниэхэ тийбитэ. Иисус олорон эрэ кэлбит дьону үөрэппитэ. ³ Бу кэмнэ сокуонньуттар уонна фарисейдар көссүүлээн тутуллубут дьахтары Киниэхэ аҕалан, ортолоругар туруоран баран: «⁴ Үөрэтээччи! Бу дьахтар көссүүлээн тутулунна, — диэбиттэрэ. — ⁵ Моисей бэйэтин Сокуонугар манныктары тааһынан тамнаан өлөрөргө соруйбута. Оттон Эн туох диигин?» ⁶ Кинилэр Иисуһу буруйдуур сылтах көрдөөн, үтэн-анһан көрөн итинник эппиттэрэ.

Иисус кинилэргэ кыһаллыбакка* умса нөрүйэн, тарбагынан сиргэ тугу эрэ суруйа олорбута. ⁷ Оттон арахпакка ыйыппыттарыгар төбөтүн өндөтөн эппитэ: «Энигитэн хайабыт анһыыта суох бастакынан кинини тааһынан бырахтын». ⁸ Итиэннэ эмиэ төнкөйөн, суруйбутунан барбыта.

⁹ Маны истэн кинилэр суобастара оонньоон, улаханһын-аччыгыйдыын биир-биир тарҕаһан хаалбыттара; соҕотох Иисус уонна ортоку турар дьахтар эрэ хаалбыттара**.

¹⁰ Иисус төбөтүн өндөтөн, дьахтартан ураты атын ким да суоҕун көрөн***: «Буруйдааччыларын ханналарый? Ким даҕаны эйигин дүүлээбэтэ дуо?» — диэн ыйыппыта.

¹¹ «Ким даҕаны, Тойонуом», — дьахтар хоруйдаабыта.

«Мин эмиэ эйигин дүүлээбэппин, — диэбитэ Иисус. — Чэ, дьиэҕэр бар уонна аны анһыны онорума».

* **8:6** *Кинилэргэ кыһаллыбакка* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** **8:9** Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Маны истэн кинилэр биир-биир тарҕаспыттара, бастакынан саамай аҕа саастаахтара барбыттара. Иисус уонна Кини иннигэр турар дьахтар иккиэйэҕин хаалбыттара».

*** **8:10** *Дьахтартан ураты атын ким да суоҕун көрөн* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар. *Буруйдааччыларын ханналарый?* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Бары ханна бардылар?»

Аан дойду сырдыга

¹² Иисус эмиэ норуokka туһаайан эппитэ: «Мин аан дойду сырдыгынабын. Ким Миигин батыспыт, ол хараҥаҥа сылдыа суоҕа, олох сырдыгар сылдыаҕа».

¹³ Маны эппитигэр фарисейдар: «Эн Бэйэҕин Бэйэн туоһуланаҕын, онон туоһун дьингэ суох», — диэбиттэрэ.

¹⁴ Иисус эппитэ: «Өскөтүн Бэйэм туспунан Бэйэм туоһулуур да буоллахпына, Мин туоһум дьингээх, тоҕо диэтэххэ, Мин хантан кэлбиппин уонна ханна баран иһэрбин билэбин; оттон эһиги Мин хантан кэлбиппин да, ханна баран иһэрбин да билбэккит. ¹⁵ Эһиги дьон куолутунан дьүүлүүгүт, оттон Мин кими да дьүүлээбэппин. ¹⁶ Өскөтүн дьүүлүүр да буоллахпына, Мин дьүүлүм дьингээх: Мин соҕотох буолбатахпын, Миигин Ыппыт Аҕам Миигин кытта баар. ¹⁷ Оттон эһиги Сокуонгугар икки киһи туоһута дьингээх туоһу диэн суруллан сылдьар. ¹⁸ Бэйэм туспунан Мин Бэйэм туоһулуубун, итиэннэ Миигин ыппыт Аҕам эмиэ Мин туспунан туоһулуур».

¹⁹ Маныаха Киниттэн: «Аҕан ханна баарый?» — диэн ыйыппыттара.

«Эһиги Миигин да, Аҕабын да билбэккит. Миигин билэргит эбитэ буоллар, Аҕабын эмиэ билиэ этигит», — диэбитэ Иисус.

²⁰ Кини бу тыллары Тангара Дьэтигэр харчы түһэрэр иһиттэр турар сирдэрин аттыгар үөрэтэ олон эппитэ. Кэмэ кэлэ илик буолан, ким даҕаны Кинини тутан ылбатаҕа.

*Мин барар сирбэр
эһиги кыайан тийбэккит*

²¹ Иисус кинилэргэ өссө төгүл эппитэ: «Мин сотору барабын. Эһиги Миигин көрдөөнгүт да, син биир аныылаах өлүүххүт. Мин барар сирбэр эһиги кыайан тийбэккит».

²² Иудей тойотторо маны истэн: «Ама Бэйэтигэр тийинээригынара буолуо дуо? — дэспиттэрэ. — Тоҕо Мин барар сирбэр эһиги кыайан тийбэккит диирый?»

²³ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Эһиги аллараангылартан, оттон Мин үөһээннилэртэн буолабын. Эһиги бу дойду дьонобут, оттон Мин бу дойду буолбатахпын. ²⁴ Ол иһин аныылаах-харалаах

өлүөххүт диэн эттим. Өскөтө бу Мин буоларбын итэҕэйбэтэх-хитинэ, эһиги аньыылаах өлүөххүт».

²⁵ «Эн кимнииний?» — диэн ыйыппытара кинилэр.

Иисус эппитэ: «Эһиэхэ этэrim курдук, Мин аан бастаан-ныттан баарбын*». ²⁶ Эһиги тускутунаан элбэҕи этиэм да, дьүүл-лүөм да этэ; ол эрээри Кини — Миигин Ыыппыт — кырдыгы эрэ этэр, онон Мин Киниттэн тугу истибиппин бу дойдуга этэбин».

²⁷ Кини Аҕатын туһунан этэрин өйдөөбөтөхтөрө. ²⁸ Ол иһин эппитэ: «Кини Уолун үөһэ таһаардаххытына, бу Мин буоларбын итиэннэ Бэйэбиттэн тугу да онгорбоппун, Аҕам үөрэппитин курдук этэрбин билиэххит. ²⁹ Миигин Ыыппыт Аҕам Миигин кытта бииргэ баар. Мин өрүүтүн Кини сөбүлүүрүн эрэ онгорорум иһин, Аҕам Миигин хаһан да соҕотохтуу хаалларбат». ³⁰ Маны эппитигэр элбэх киһи Кинини итэҕэйбитэ.

Көнүл дьон уонна кулуттар

³¹ Оттон итэҕэйбит иудейдарга Кини эппитэ: «Мин тылбыттан тахсыбат буоллаххытына, эһиги дьин чахчы Мин үөрэнээччилэrim буолаҕыт. ³² Эһиги кырдыгы билиэххит, оччоҕо кырдык эһигини босхолуо».

³³ «Биһиги Авраам удьуордарынабыт, — диэн хардарбыттара, — хаһан да кимизэхэ да кулут буолбатахпыт. Оччоҕо Эн тоҕо босхолонуоххут диигиний?»

³⁴ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин: аньыыны онгорор киһи барыта — аньыы кулута. ³⁵ Ол гынан баран кулуттара ыал дьизитигэр куруук олобот, уоллара үйэ тухары олорор. ³⁶ Онон эһиги, Уола босхолоотоҕуна эрэ, дьиннээхтик көнүл буолуоххут. ³⁷ Эһиги Авраам удьуордара буоларгытын Мин билэбин. Ол эрээри эһиги Мин этэр тылбын ылыммат буолангыт, Миигин өлөрөр сылтаҕы көрдүүгүт. ³⁸ Мин Аҕабар тугу көрбүппүн эһиэхэ кэпсиибин; оттон эһиги эмиэ бэйэҕит аҕаҕытыгар тугу көрбүккүтүн** — ону онгоробут».

* 8:25 *Мин аан бастаанныттан баарбын* — эбэтэр «Мин киммин эһиэхэ хара маннайгыттан эппитим».

** 8:38 *Тугу көрбүккүтүн* — сорох былтыргы гректии илиинэн суруйууга «тугу истибиккитин».

Эниги аҗабыт – адьарай

³⁹ «Биһиги аҗабыт – Авраам!» – диэбиттэрэ кинилэр.

Иисус эппитэ: «Эниги Авраам оҕолоро эбиккит буоллар, Авраам суолунан сылдыа этигит. ⁴⁰ Билигин эниги Миигин, Танараттан истибит кырдыкпын эһиэхэ эппиппэр өлөрөөрү гынабыт. Авраам итинник быһыыламмат этэ. ⁴¹ Эниги бэйэҕит аҗабыт курдук быһыыланабыт».

Бу тыллары истэн: «Биһиги булумһу оҕолор буолбатахпыт! – диэбиттэрэ. – Биир Аҗалаахпыт, биһиги Аҗабыт – Танара!»

⁴² Иисус эппитэ: «Танара эниги Аҗабыт эбитэ буоллар, эниги Миигин, Танараттан кэлбитим уонна билигин манна баарым иһин, таптыа этигит. Мин Бэйэм көнүлбүнэн кэлбэтэҕим – Кини Миигин ыппыта. ⁴³ Мин этэрбин тоҕо өйдөөбөккүтү? Кыайан истибэккит, ол иһин өйдөөбөккүт. ⁴⁴ Адьарай аҗалаах буолангыт, кини баҕатын толоруоххутун баҕарабыт, оттон кини хара маннайгыттан өлөрүөхсүт этэ. Кырдык диэн киниэхэ суох, онон кини кырдыкка тирэҕирбэтэҕэ. Сымыйаны этэригэр, бэйэтин киэнин этэр: кини сымыйаччытын ааһан, өссө сымыйа аҗата буолар. ⁴⁵ Оттон Мин кырдыгы этэрбин эниги итэҕэйбэккит. ⁴⁶ Эһигиттэн хайабыт эмэ Мин аһыыны онорбуппун саралыа дуо? Кырдыгы этэр буоллахпына, тоҕо Миигин итэҕэйбэккитий? ⁴⁷ Танара кинитэ Танара тылын истэр – эниги Танара дыно буолбатах буолангыт, истибэккит».

Иисус Христос уонна Авраам

⁴⁸ Маны эппитигэр иудейдар: «Эн Самария кинитинэҕин*, искэр абааһы киирбит диэн, биһиги кырдыгы этэр буолбаппыт дуо?» – диэбиттэрэ.

⁴⁹ Иисус эппитэ: «Мин испэр абааһы суох. Мин Аҗабын ытыктыбын, оттон эниги Миигин холуннарабыт. ⁵⁰ Ол эрэри Мин Бэйэбэр албан ааты көрдөөбөппүн: Көрдөөччү уонна Дьүүл-лээччи Атын. ⁵¹ Дьын кырдыгы эһиэхэ этэбин: Мин этэр тылбын толорор киһи хаһан да өлүө суоҕа».

* 8:48 *Самария кинитинэҕин* – еврей кинитин манньык этии үөһүүгэ тэннэхэрэ.

«⁵²Эн искэр абааны киирбитин билигин дьэ биллибит! – иудейдар өрүкүнэспиттэрэ. – Авраам өлбүтэ, пророктар эмиэ өлбүттэрэ, Эн буоллабына „Мин тылбын толорор киһи өлөр өлүү диэни хаһан да билиэ суоҕа“ диигин. ⁵³Ама Эн биһиги өлбүт аҕабытынааҕар Авраамнааҕар улахан үһүгүн дуо? Пророктар эмиэ өлбүттэрэ. Бу аата Бэйэҕин Киммин дэнэҕин?»

⁵⁴Иисус эппитэ: «Мин Бэйэбин Бэйэм албан аатырдынарым эбитэ буоллар, ол кураанах албан аат буолуо этэ; ол гынан баран Миигин Аҕам албан аатырдар, оттон эһиги Кинини „биһиги Таһарабыт“ диэн ааттыгыт. ⁵⁵Эһиги Кинини хаһан да билбэтэххит, оттон Мин Кинини билэбин. Билбэппин диирим буоллар, эмиэ эһиэхэ дылы сымыйаччы буолуом этэ. Ол эрээри Мин Кинини билэбин уонна Кини этэр тылын тутуһабын. ⁵⁶Авраам, эһиги аҕабыт, Мин күммүн көрөн үөрүөн баҕарбыта, итиэннэ көрөн баран үөрбүтэ даҕаны!»

⁵⁷Бу тыллары истэн иудейдар: «Эн өссө биэс уонгун да туола иликкин, уонна Авраамы көрбүт үһүгүн дуо?» – дэспиттэрэ.

⁵⁸«Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Иисус, – Мин, Авраам төрүөн инниттэн, баарбын». ⁵⁹Мань эппитигэр иудейдар Кинини быраҕаары, таас ылбыттара, онуоха Кини биллибэккэ быыстарынан ааһан, Таһара Дьийэтиттэн таһсан салгыы бара турбута*.

Хараҕа суоҕу үтүөрдүү

9 Иисус ааһан иһэн, төрүөбүттэн хараҕа суох киһини көрбүтэ. ²«Равви! Кини тоҕо хараҕа суох буолан төрөөбүтэ буолуой? – диэн үөрэнээччилэрэ ыйыппыттара. – Хайалара аһыыны-хараны онорбутуй: бэйэтэ дуу, төрөппүттэрэ дуу?»

«³Бэйэтин да, төрөппүттэрин да аһыыларыттан буолбатах, – диэбитэ Иисус. – Кини, Таһара күүһэ кини олоҕор көстөрүн туһугар, хараҕа суох буолбут. ⁴Миигин Ыһтааччы дьайыытын Мин** күн устата толоруох тустаахпын; сотору түүн бүрүүкээн

* ^{8:59} *Быыстарынан ааһан, Таһара Дьийэтиттэн таһсан салгыы бара турбута* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Таһара Дьийэтиттэн баран хаалбыта».

** ^{9:4} *Мин* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги».

кэлиэ, оччоҕо ону ким да онгорор кыаҕа суох буолуо. ⁵ Мин бу дойдуга баарым тухары, бу дойду сырдыгынабын». ⁶ Маны этээт, Кини сиргэ силлээн баран, ону буорга булкуйан, киһи хараҕын соппута, ⁷ уонна: «Силоам уутугар баран суун», – диэбитэ (Силоам – ол аата «Ытыллыбыт» диэн). Киһи онно тийээн суунаат, көрөр буолан төннүбүтэ.

⁸ Маныха ыаллара уонна урут кини хараҕа суоҕун билэр дьон: «Бу били умналыы олорор киһибит буолбат дуо?» – диэн дьиибэргээбиттэрэ.

⁹ «Кини», – дииллэрэ сорохтор.

«Суох, көннөрү маарынныыр эрэ», – атыттар саарбахтыыллара.

Оттон кини бэйэтэ буоллаҕына дьонно: «Бу мин ээ», – диирэ.

¹⁰ «Эн хайдах харахтанан хааллын?» – киниттэн ыйыппытара.

¹¹ «Иисус диэн Киһи буору силинэн илитэн баран, харахпын соппута уонна Силоамга тийээн суун диэбитэ. Онно суунан, мин көрөр буолан кэлиим».

¹² «Кини ханнаый?» – диэн ыйыппытара.

«Билбэппин», – диэбитэ үтүөрбүт киһи.

¹³ Бу уруккута хараҕа суох киһини фарисейдарга илдьибиттэрэ. ¹⁴ Иисус буору илитэн баран, киһи хараҕын сотон үтүөрдүбүт күнэ субуота этэ. ¹⁵ Фарисейдар эмиэ кини хайдах көрөр буолан хаалбытын ыйыппытара.

«Харахпар инчэҕэй буору биспитэ, ону суунан баран көрөр буолбутум», – диэбитэ киһи.

¹⁶ «Ол Киһи субуотаны тутуспат эбит, – дэспиттэрэ сорох фарисейдар. – Онон Кини Тангара ыппыт Киһитэ буолуон сатаммат».

Атыттар саарбахтаабытара: «Аньыылаах киһи манньык дык-тилэри хайдах онгоруоҕай?» Мантан сылтаан мөккүөр күөдүйбүтэ.

¹⁷ Хараҕа суохтан хат ыйыппытара: «Кини миигин көрөр гынна диигин. Эн санааҕар, Кини кимий?»

«Мин Кинини Пророк дии саныыбын», – диэбитэ киһи.

¹⁸ Иудей тойотторо кини көрбөт буола сылдьан харахтаммытын хайдах да итэҕэйбэтэхтэрэ. Онон аны төрөппүттэрин ынтыран ылан: ¹⁹ «Төрүөбүттэн хараҕа суох диир уолгут бу дуо? Уонна хайдах көрөр буолан хаалла?» – диэн ыйыппытара.

«²⁰Бу уолбут буоларын, кини хараҕа суох төрөөбүтүн биһиги билэбит, — төрөппүттэрэ хоруйдаабыттара. — ²¹Отгон билигин хайдах көрөр буолан хаалбытын, кини хараҕын ким арыйбытын билбэппит. Бэйэтиттэн ыйытын. Сааһын сиппит киһи — этиэҕэ».

²²Иудейдартан куттанан, төрөппүттэрэ итинник хоруйдаабыттара. Иисусу Христос диэн билиммит киһини синагогаттан үүрэр туһунан иудейдар хайыы-үйэ бэйэлэрин икки ардыларыгар сүбэлэспиттэрэ, ²³ол иһин төрөппүттэрэ «сааһын сиппит киһи, бэйэтиттэн ыйытын» диэбиттэрэ.

²⁴Хараҕа суох сылдьан харахаммыт киһини иккиһин ыңыран ылан: «Кырдыгы этиэм диэн андаҕай!* — диэбиттэрэ. — Ол Киһи аньыылааҕын биһиги билэбит».

²⁵Үтүөрбүт киһи эппитэ: «Кини аньыылааҕын-аньыыта суоҕун мин билбэппин, арай бири билэбин — урут көрбөт этим, билигин көрөбүн».

²⁶«Кини эйигин хайдах гынна? Хараххын хайдах көрөр онордо?» — диэн хат лаппыйан ыйыппыттара.

²⁷«Мин эһиэхэ эппитим да, истиэххитин баҕарбатаххыт, — диэбитэ кини. — Өссө истиэххитин баҕараҕыт дуо? Биитэр эһиги Кини үөрэнээччилэрэ буолуоххутун баҕараҕыт дуу?»

²⁸Онуоха кинини мөҕөн баран эппиттэрэ: «Эн Кини үөрэнээччинэҕин, оттон биһиги Моисей үөрэнээччилэринэбит. ²⁹Моисейдын Таңара кэпсэппитин билэбит, оттон бу Киһи хантан кэлбитин да билбэппит».

³⁰Харахаммыт киһи эппитэ: «Кини хантан кэлбитин билбэккит дьэ дьикти, оттон Кини буоллаҕына миигин көрөр гынна. ³¹Ол эрэри Таңара аньыылаахтары истибэтин биһиги билэбит ээ; Кинини ытыктыыр, Кини көнүлүн толорор киһини Таңара истэр. ³²Төрүөбүттэн хараҕа суох киһини ким эмэ көрөр гыммыта бу үйэҕэ иһиллэ илигэ. ³³Таңара ыппатаҕа эбитэ буоллар, Кини тугу да кыайан оноруо суоҕа этэ».

³⁴Фарисейдар маньы истэн: «Бүтүн бэйэн аньыыга-хараҕа булкуллан төрөөн баран, өссө биһигини үөрэтэ тураҕын дуо?» — диэбиттэрэ. Уонна үүрэн кэбиспиттэрэ.

* 9:24 *Кырдыгы этиэм диэн андаҕай!* — тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаатахха «Таңараны айхаллаа» (иудейдар киһини андаҕатар тыллара).

Дынг хаража суохтар

³⁵ Иисус кинини үүрбүттэрин истэн баран, булан ылан: «Эн Тангара Уолун* итэҕэйэҕин дуо?» — диэбитэ.

³⁶ «Тойонуом, итэҕэйиэхпин Кини кимий?» — диэн ыйыппыта киһи.

³⁷ «Урут Кинини эн көрбүтүн, билигин Кини эйигинниин кэпсэтэ турар», — диэбитэ Иисус.

³⁸ «Тойонуом, итэҕэйэбин!» — диэн санга аллайа түһээт, киһи Киниэхэ сүгүрүйбүтэ.

³⁹ Иисус эппитэ: «Бу аан дойдуга Мин дьүүл буолуутугар — көрбөт дьон көрөр буолалларыгар, көрөр дьон көрбөт буолалларыгар, кэлбитим».

⁴⁰ Кини аттыгар турбут сорох фарисейдар маны истэн: «Ама биһиги эмиэ хаража суох үһүбүт дуо?» — дэспиттэрэ.

⁴¹ «Хаража суоххут эбитэ буоллар, аньыыга кириэ суох этигит, — диэбитэ Иисус. — Ол гынан баран эһиги билигин көрөбүт диигит, онон аньыыгыт бэйэҕитигэр хаалар».

Бараан үөрүн туһунан домох

10 «Дын кырдыгы эһиэхэ этэбин: бараан далыгар аанынан кирибэккэ, атын сиринэн күрүөһүлээн кириээччи — ол уоруйах уонна түөкүн, ²оттон аанынан кириээччи — барааннар маньыһыттар. ³Маньыһыкка харабыл ааны аһан биэрэр, барааннар эмиэ кини сангатын истэллэр; оччоҕо кини барааннарын ааттарынан ыңыртаан таһырдыа таһаартыыр. ⁴Барааннарын таһааран баран, иннилэригэр кириэн бара турар, барааннар кини сангатын билэн, батыһан бараллар. ⁵Туора киһи сангатын атынгыраан, батыһахтааҕар буолуох, хата, куотуохтара». ⁶Иисус бу домоҕу кинилэргэ кэпсээбитэ эрээри, кинилэр домох суолтатын өйдөөбөтөхтөрө.

Иисус Христос — үтүө санаалаах Маньыһыт

⁷Онон Кини хаттаан эппитэ: «Дын кырдыгы эһиэхэ этэбин: Мин барааннар кириэр ааннарынабын. ⁸Мин иннибинэ

* ^{9:35} *Тангара Уолун* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Киһи Уолун».

кэлэ сылдыбыттар бары уоруйахтар уонна түөкүттэр этилэр, кинилэри барааннар истибэтэхтэрэ. ⁹Мин — ааммын: ким Миигинэн киирбит, ол быһһаныа, кириэ да-тахсыа да, тахсан мэччирэни да булуо. ¹⁰Уоруйах уора, өлөрө итиэннэ үрэйэ эрэ кэлэр, оттон Мин эһиэхэ олоҕу — толору олоҕу — биэрэ кэл-битим.

¹¹Мин үтүө маньыһыппын: үтүө маньыһыт барааннарын ту-хугар олоҕун толук биэрэр. ¹²Наймылаһан үлэлээччи — ол ма-ньыһыт буолбатах, барааннара киниэннэрэ буолбатахтар, онон кини бөрө иһэрин көрдөҕүнэ, барааннары быраҕан атаһа бил-лэрэр, оччоҕо барааннары бөрө тутаттаан сиир, үрүө-тараа ыһыталыыр. ¹³Наймыласпыт маньыһыт наймылаһан үлэлиир буолан, барааннарга кыһаммакка, куотан хаалар.

¹⁴Мин үтүө маньыһыппын: Мин Бэйэм барааннарбын билэ-бин, кинилэр эмиэ Миигин билэллэр. ¹⁵Аҕам Миигин билэрин курдук, Мин эмиэ Аҕабын билэбин, итиэннэ олохпун бараан-нарым тустарыгар толук уурабын. ¹⁶Миэхэ атын барааннар эмиэ бааллар, ол гынан баран билигин бу тиэргэннэ кинилэр суох-тар, Мин олоҕун эмиэ аҕаһахтаахпын. Кинилэр санабын ис-тиэхтэрэ, оччоҕо барыта биир үөр, биир Маньыһыт буолуо. ¹⁷Ол иһин Миигин Аҕам — олохпун кэлин хаттаан ылаары биэ-рэрим иһин — таптыыр. ¹⁸Мин олохпун ким да Миигиттэн был-дыан ылбат — Бэйэм биэрэбин. Мин олохпун биэрэр да, хаттаан ылар да былаастаахпын. Бу — Аҕам Миэхэ соруйбут соруҕа».

¹⁹Маньы истэн иудейдар эмиэ мөккүһэн турбуттара. ²⁰«Абаа-һыга буулатан өйүттэн тахсыбыт. Кинини тоҕо истэҕит?» — дииллэрэ үгүстэрэ.

²¹Атыттара утараллара: «Бу абааһыга буулаппыт киһи тыла-өһө буолбатах: абааһы көрбөтү көрөр онгорор үһү дуо?»

Иудейдар Иисус Христону

ылымматтар

²²Ол саҕана Иерусалимга Таһара Дьийэтин Ырааһырдыы бы-рааһынныһыга буолбута. Кыһын этэ. ²³Иисус Таһара Дьийэтигэр, Соломон колоннадатыгар* сылдыбыта. ²⁴Иудейдар тойотторо

* 10:23 *Соломон колоннадата* — Омуктар Тиэргэннэрин илинни өттүн кыйа барар колоннада.

Кинини төгүрүйэн баран ыйыппытгара: «Эн бинигини туох да быһаарыыта суох төһө өр маннык сырытыннараары гынабын? Биһиэхэ аһаҕастык эт: Эн Христоскун дуо?»

²⁵ Иисус кинилэргэ эппитэ: «Эһиэхэ эппитим даҕаны, эһиги итэҕэйбэккит. Аҕам аатынан онгорор дьайыыларым Мин туспунаан туоһулууллар. ²⁶ Ол эрэри, Мин эһиэхэ эппитим курдук*, эһиги Мин барааннарым буолбатаххыт, ол иһин Миигин итэҕэйбэккит. ²⁷ Бэйэм барааннарым Мин саҕабын истэллэр, Мин эмиэ кинилэри билэбин, онон Миигин батыһаллар. ²⁸ Мин кинилэргэ бараммат олоҕу биэрэбин: кинилэр хаһан даҕаны өлүөхтэрэ суоҕа, ким да Миигиттэн кинилэри былдьаан ылыа суоҕа. ²⁹ Миэхэ кинилэри биэрбит Аҕам кимтэн да улахан, онон Аҕабыттан ким да кинилэри былдьыыр кыаҕа суох. ³⁰ Аҕам биһикки – биирбит».

³¹ Маны этээтин, иудейдар Иисуһу өлөрөөрү, эмиэ таас ылбытгара.

³² «Мин эһиэхэ Аҕабыттан ылан, элбэх үтүнү онгордум, – диэбитэ Иисус. – Олоргон хайаларын иһин Миигин тааһынан тамнаан өлөрөөрү гынабыт?»

³³ Иудейдар хардарбытгара: «Үтүнү онгорорун иһин буолбатах, Тангараны холуннараарын, киһи эрэригин, Бэйэҕин Тангарабын дэнэрин иһин, өлөрөөрү гынабыт!»

³⁴ Иисус эппитэ: «Эһиги Сокуоннугар „Мин эттим – эһиги тагараларгыт“ диэн суруллубатаҕа дуо? ³⁵ Тагара Бэйэтин тылын туһаайбыт дьонун Суруйууларга тагаралар диэн ааттыыр, оттон Суруйуулар көтүллүбэттэр. ³⁶ Мин Тагара Уолунабын диэбиппэр эһиги Миигин Тагараны холуннарабын диигит. Оттон Аҕам Миигин Бэйэтэ талан ылан бу дойдуга ыппыта. ³⁷ Аҕам дьайыыларын онгорбот буоллахпына, эһиги Миигин итэҕэйимэн, ³⁸ оттон онгорор буоллахпына, Миигин да итэҕэйбэтэххит иһин, саатар, онгорор дьайыыларбын итэҕэйинг. Оччоҕо эһиги Аҕам Миэхэ баарын, Мин Аҕабар баарбын билиэххит даҕаны, итэҕэйиэххит даҕаны**».

* 10:26 *Мин эһиэхэ эппитим курдук* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:38 *Итэҕэйиэххит даҕаны* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³⁹ Маны эппитигэр эмиэ тутан ылаары соруммуттара гынан баран, Иисус кинилэргэ киирэн биэрбэтэҕэ. ⁴⁰ Кини өссө төгүл Иордан унуор баар, урут Иоанн сүрэхтээбит сиригэр баран, төһө эрэ кэм устата онно сылдыбыта. ⁴¹ Киниэхэ бэрт элбэх киһи тийэрэ. «Иоанн биир да дыктини онгорботоҕо гынан баран, Кини туһунан эппитэ барыта кырдык эбит», – дииллэрэ ол дьон. ⁴² Онно Иисуһу элбэх киһи итэҕэйбитэ.

Лазарь өлүүтэ

11 Вифанияҕа, Мария эдьийиниин Марфалыын олорор дэриэбинэлэригэр, биир Лазарь диэн киһи ыалдыбыта. ² Мария били Айыы Тойон атаҕын үчүгэй сыттаах арынан аҕаан баран баттаҕынан соппут дьахтар этэ. Ыалдыбыт Лазарь кини быраата этэ. ³ Онон Лазарь эдьийдэрэ Иисуска «Тойоммут, таптыыр киһинг ыалды сытар» диэн илдьит ыппытара.

⁴ «Ити өлөр ыарыы буолбатах, Тагараны албан аатырдар ыарыы, – диэбитэ Иисус, илдьити истэн баран. – Итинэн Тагара Бэйэтин Уолун албан аатырдыахтаах».

⁵ Иисус Марфаны, кини балтын уонна Лазары таптыыра. ⁶ Лазарь ыалдыбытын истэн баран, Иисус тохтообут сиригэр өссө икки күн буолбута. ⁷ Дьэ ол кэнниттэн үөрэнээччилэригэр: «Иудеяҕа төннүөҕүн», – диэбитэ.

⁸ Үөрэнээччилэрэ эппиттэрэ: «Равви! Иудейдар Эйигин субу аҕай тааһынан тамнаан өлөрөргө соруммуттара дии, тоҕо онно төннөөрү гынаҕын?»

⁹ Иисус эппитэ: «Күнүскү кэм уон икки чаастаах буолбат дуо? Күнүс сылдыар киһи, бу аан дойду сырдыгын көрө сылдьан, бүдүрүйбэт, ¹⁰ оттон түүн сылдыар киһи, сырдыгы кытта сылдыбат буолан, бүдүрүйэр». ¹¹ Инньэ диэн баран эппитэ: «Доҕорбут Лазарь утуйбут. Кинини уһугуннара барабын».

¹² «Тойоммуот! Утуйбут буоллаҕына, үтүөрүөҕэ», – диэбиттэрэ үөрэнээччилэрэ. ¹³ Лазарь өлбүтүн туһунан эппитин көннөрү утуйбутун этэр дии санаабытара.

¹⁴ Дьэ онуоха Иисус быһаччы эппитэ: «Лазарь өлбүт. ¹⁵ Ол кэмнэ онно суох буолан биэрбиппиттэн Мин эһиги тускутугар үөрэбин эрэ. Билигин эһиги итэҕэйиэххит. Киниэхэ барыаҕын».

¹⁶ Игирэ Анаара диэн ааттыыр киһилэрэ, Фома, үөрэнээччилэргэ: «Биһиги эмиэ баран Кинини кытта бииргэ өлүөбүҥ», – диэбитэ.

**Өлүүттэн тилиннэрэн
Олоҕу Биэрээччи**

¹⁷ Иисус кэлиитигэр Лазары харайбыттара хайыы-үйэ түөрт хоммут этэ. ¹⁸ Вифания Иерусалимтан чугас – икки биэрэстэлээх сиргэ баар. ¹⁹ Марфалаах Марияҕа бырааттарын аһытын үллэстэ элбэх иудей кэлэн олороро. ²⁰ Иисус кэлэн иһэрин истэн, Марфа Кинини көрсө утары барбыта; Мария дьиэтигэр олорон хаалбыта.

²¹ Марфа Иисуска эппитэ: «Тойонуом! Эн манна эбитин буоллар, быраатым өлүө суоҕа этэ. ²² Ол гынан баран Эн Тангараттан тугу да көрдөстөргүн, Кини сибилигин да Эйиэхэ биэриэҕин мин билэбин».

²³ «Быраатын тилиэ», – диэбитэ Иисус.

²⁴ «Кини тилии кэмигэр – бүтэһик күнҥэ тиллэрин билэбин», – диэбитэ Марфа.

²⁵ Иисус киниэхэ эппитэ: «Мин өлүүттэн Тилиннэрээччи уонна Олоҕу Биэрээччи буолабын. Миигин итэҕэйэр киһи, өлөн да баран, тилиэҕэ. ²⁶ Билигин баар дьон Миигин итэҕэйэр буоллахтарына өлүөхтэрэ суоҕа. Бу эппиппин эн итэҕэйэҕин дуо?»

²⁷ «Тойонуом, итэҕэйэбин! – диэн хоруйдаабыта Марфа. – Эн аан дойдуга кэлэн иһэр Христос – Тангара Уола буоларгын мин итэҕэйэбин».

²⁸ Инньэ диэт, баран балтын Марияны кистээн ыңыран ылан: «Үөрэтээччи кэллэ, эйигин ыңыраар», – диэбитэ. ²⁹ Маны истээт, Мария тура охсон, Киниэхэ барбыта. ³⁰ Иисус дэриэбинэҕэ киирэ илигэ – Марфалыын көрсүбүт сиригэр баара. ³¹ Дьиэҕэ кутурҕан үллэстэ олорбут иудейдар, Мария тиэтэйэ-саарайа ханна эрэ тахсан баран эрэрин көрөн, быраатын унуоҕар ытыы бардаҕа дии санаан, кэнниттэн батыспыттара.

³² Иисус баар сиригэр кэлэн, Мария сиргэ умса түһэн, Киниэхэ сүгүрүйбүтэ уонна: «Тойонуом! Эн манна баар эбитин буоллар, быраатым өлүө суоҕа этэ», – диэбитэ.

ИОАНН 11

³³ Мария уонна бииргэ кэлсибит иудейдар ытаһалларын көрөн, Иисус ис дууһатыттан курутуйан, хаана хамнаан*: ³⁴ «Ханна кистээтигит?» — диэн ыйыппыта.

«Тойоммуот, барыахха, көрдөрүөхпүт», — дэспиттэрэ.

³⁵ Иисус харабыттан уу-хаар баспыта.

³⁶ Маны көрөн иудейдар: «Көр, Лазарь күүскэ да таптыыр эбит!» — дэһиспиттэрэ.

³⁷ Оттон сорохторо: «Хараҕа суоҕу көрөр гыммыта дии, бу да киһини өлбөт гынар кыаҕа суох этэ дуо?» — диэбиттэрэ.

Лазарь тилиннэри

³⁸ Иисус өссө ордук улахан кутурҕанна ылларан, Лазарь сытар хоруобугар кэлбитэ. Ол тааһынан бүөлэммит ааннаах очуос куонхалайа этэ.

³⁹ «Тааһы халбарытын», — диэбитэ Кини.

Өлбүт киһи эдьийэ Марфа эппитэ: «Тойонуом, хайыы-үйө сыттаммыт ээ, хоруопка угуллубута төрдүс күнэ».

⁴⁰ «Итэҕэйдэххинэ, Таһара күүһүн көрүөн диэн эйиэхэ эппэтэҕим дуо?» — диэбитэ Иисус.

⁴¹ Аан тааһын халбарыппытара. Иисус халлаан диэки көрөн туран: «Аҕаа! Миигин истибитин иһин, Эйиэхэ махтанабын, — диэбитэ. — ⁴² Эн Миигин өрүү истэргин билэбин эрэри, Миигин Эн ыппыккын итэҕэйлэрин туһугар, бу турар дьонно анаан маны эттим». ⁴³ Инньэ диэн баран, Иисус күүстээх куолаһынан: «Лазарь, таҕыс!» — диэн ынҕырбыта. ⁴⁴ Онуоха илиитэ-атаҕа өлүннүк таһаһынан сууламмыт киһи тахсан кэлбитэ; сирэйэ былаатынан саба баайылла сылдыра.

«Сирэйин сабыытын сүөрүң, бардын», — диэбитэ Иисус турар дьонно.

Иисус Христуу утары куомуннаһы

⁴⁵ Марияҕа кэлбит иудейдартан үгүстэрэ Иисус онгорбут дык-титин көрөн, Кинини итэҕэйбиттэрэ, ⁴⁶ оттон сорохторо фарисейдарга тийэн Кини тугу гыммытын кэпсээбиттэрэ. ⁴⁷ Ону истэн, архиерейдар уонна фарисейдар синедриону түмэн

* 11:33 *Хаана хамнаан* — эбэтэр «долгуйан».

мунныхтаабытгара: «Тугу гынабыт? Бу Киһи элбэх дыктини онгорон эрэр. ⁴⁸ Маны аахайбакка хааллардахпытына, бары Кинини итэҕэйиэхтэрэ, оччоҕо римляндар кэлэн, биһиги ытык сирбитин* да, норуоппутун да былдыан ылыахтара».

⁴⁹ Биирдэстэрэ, ол дыл архиерейынан анаммыт Каиафа диэн киһи, эппитэ: «Эһиги тугу да өйдөөбөккүт – ⁵⁰ норуот олоҕу эстиэн кэриэтэ, биир киһи бар дьон туһугар өлбүтэ биһиэхэ** ордук!»

⁵¹⁻⁵² Маны кини бэйэтэ эппэтэҕэ, Иисус норуот туһугар – норуоту эрэ буолбакка, Таһара тарҕанан хаалбыт оҕолорун барыларын бииргэ түмээри өлүөхтээҕин, ол дыл архиерейынан талыллыбыт киһинэн – кининэн, Таһара этиппитэ.

⁵³ Бу күн Иисус өлөрөргө урууллубута. ⁵⁴ Онон Кини мантан иннэ иудейдарга аһаҕастык көстүбэт буолбута, иччитэх сир аттынааҕы дойдуга, Ефраим диэн куоракка, баран үөрэнээччилэрин кытта сылдыбыта.

⁵⁵ Иудей Паасхата чугаһан, бырааһыннык иннинэ ыраастанар сиэри-туому тутуһа дойду араас муннугуттан Иерусалимга элбэх киһи кэлбитэ. ⁵⁶ Кинилэр Иисуһу көрдүүлэрэ уонна Таһара Дьэтигэр көрсүһэн: «Туох дии саныгытый? Бырааһынныкка кэлиэ суоҕа дуо?» – диэн кэпсэтэллэрэ. ⁵⁷ Оттон архиерейдар уонна фарисейдар уураах таһаарбытгара: Иисус ханна баарын билэр киһи тойотторго тыллаан Кинини туттарыахтаах.

Вифанияҕа арыынан аҕаһын

12 Паасха буолуо алта күн иннинэ Иисус Вифанияҕа кэлбитэ, онно Кини өлбүттэртэн тилиннэрбит киһитэ Лазарь баара. ² Сонно Киниэхэ киһэ аһылык тэрийбиттэрэ: Марфа илии-атах буолбута, оттон Лазарь атыттары кытта Иисус аттыгар өттүгэстээн сыппыта. ³ Мария ыраас нард*** үчүгэй сыттаах биир муунта күндү арыытынан Иисус атаҕын аҕаан баран, баттаҕынан соппута; дьэ иһин бүтүннүү ол арыы сытынан сайбыта.

* 11:48 *Ытык сирбитин* – Иерусалимнааҕы Таһара Дьэтин.

** 11:50 *Биһиэхэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

*** 12:3 *Нард* – Мк 14:3 быһаарытын көр.

⁴ Онуоха үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ, Иисусу танна-
рарга санаммыт Иуда Искариот эппитэ: ⁵ «Бу арыны үс сүүс
динарийга атыылаан баран, харчытын дыдангыларга түнгэтэр
тоҕо сатамматаҕа эбитэй?» ⁶ Маны кини дыдангыларга кы-
һаллан буолбакка, уоруйах буолан эппитэ – харчы угар холбу-
каларын илдэ сылдьан, онно угуллар харчыттан арыт бэйэтэ
туттара.

«⁷ Марияны сангарыман, – диэбитэ Иисус. – Кини бу арыны
Мин хараллар күммэр анаан ууруммута. ⁸ Дыдангылар эһи-
гини кытта өрүү бииргэ буолуохтара, оттон Мин эһигини кыт-
та өрүү бииргэ сылдыам суоҕа».

Лазары утары куомуннаһы

⁹ Иудейдар үгүстэрэ Кини онно баарын билэн, Иисус туһут-
тан эрэ буолбакка, өссө Кини тилиннэрбит Лазарын туһуттан
кэлэллэрэ. ¹⁰⁻¹¹ Үгүстэр Лазары көрө кэлэн баран, Иисусу итэ-
ҕэйэн төннөллөрүн иһин, архиерейдар Лазары эмиэ өлөрөргө
быһаарыммыттара.

Иерусалимга кириш

¹² Сарсыныгар бырааһынньыкка мустубут үтүмэн үгүс кини
Иисус Иерусалимга баран иһэрин истэн, ¹³ пальма лабааларын
туппутунан Кинини көрсө тахсыбыттара. Кинилэр: «Осанна!
Израиль Үраахтааҕыта, Айыы Тойон аатыгар кэлэн иһээччи
алгыстаах!» – диэн хаһытаһаллара.

¹⁴⁻¹⁵ «Куттаныма, Сион кыһа*! Эн Үраахтааҕын мииниллэ
илик оселу миинэн эйиэхэ кэлиэҕэ» диэн суруллубутун кур-
дук, Иисус осел оҕотун булан мииммитэ. ¹⁶ Үөрэнээччилэрэ
бастаан маны өйдөөбөтөхтөрө гынан баран, кэлин, Иисус
албан аатырбытын кэннэ, Кини туһунан итинник суруллу-
бутун уонна Кинини итинник көрсүбүттэрин өйдөөн кэл-
биттэрэ.

¹⁷ Иисусу кытта урут бииргэ сылдыбыт дыон Кини Лазары
хоруобуттан ыңыран таһааран тилиннэрбитин кэпсэл онгостол-
лоро. ¹⁸ Ол иһин, Кини ити дыктини онорбутун истибит буол-
лан, бар дыон Кинини көрсө утары тахсыбыта.

* 12:14-15 *Сион кыһа* – Иерусалим.

¹⁹ «Тугу да ситиспэтэхпитин көрбөккүт дуо? — диэн фарисейдар бэйэлэрин икки ардыларыгар кэпсэтэллэрэ. — Дойду дыноно бүттүүнэ Кинини батыста!»

***Омуктар Иисус Христуһу
көрдүүлэр***

²⁰ Бырааһынньыкка Таңараҕа үнгэ кэлбит дыонтон сорохторо атын омуктар этилэр. ²¹ Кинилэр Галилея Вифсаидатыттан сылдыар Филипкэ тийэн: «Тойон, биһиги Иисуһу көрүөхпүтүн баҕарабыт», — диэн көрдөспүттэрэ. ²² Филипп баран ол туһунан Андрейга тиэрдибитэ; оттон Андрейдаах Филипп бэйэлэрэ Иисуска эппиттэрэ.

«²³ Киһи Уола килбиэнин көрдөрөр кэмэ кэллэ, — диэбитэ Иисус кинилэргэ. — ²⁴ Дьын кырдыгы эһиэхэ этэбин: сэлиэһинэй туораҕа буорга түһэн баран өлбөтөбүнэ, соҕотобун хаалар; оттон өллөбүнэ, элбэх аһы биэрэр. ²⁵ Олобун таптыыр киһи олобун сүтэриэбэ, оттон бу дойдутаағы олобун абааһы көрөр киһи олобун бараммат олоххо анаан быһыһаҕа. ²⁶ Ким Миэхэ сулууспалыыр, ол Миигин батыстын; Мин ханна баарбын да, кини эмиэ онно буолуоҕа; Миэхэ сулууспалыыр киһини Мин Аҕам үрдүктүк тутуоҕа».

***Иисус Христос өлөрүн
эрдэттэн этэр***

«²⁷ Билигин дууһам долгуйда. Тугу этиэмий? „Аҕаа! Бу чаастан Миигин быһаан ыл!“ диэм дуо? Бу чаас туһугар Мин кэлбитим эбээт. ²⁸ Аҕаа! Бэйэн ааккын албан аатырт».

Мань эппитигэр халлаантан: «Албан аатыртым, өссө даҕаны албан аатырдыам!» — диир саҕа иһиллибитэ.

²⁹ Онно турар дыон ити саҕаны истэн, этин эттэ дэспиттэрэ, сорохторо Аанһал Кинини кытта кэпсэттэ диэн быһаарбыттара.

³⁰ Бу эппиттэригэр хоруйдаан Иисус: «Бу саҕа Мин туспар буолбатах, норут туһугар иһилиннэ, — диэбитэ. — ³¹ Аан дойду дүүллэнэр кэмэ кэллэ, билигин бу аан дойду баһылыга киэр үүрүллүөбэ. ³² Онтон Миигин сиртэн үөһэ таһаардахтарына, Мин барыларын Бэйэбэр тардыабым».

³³ Итини Иисус хайдах өлүөхтээҕин өйдөтөн эппитэ.

³⁴ «Христос үйэлэр тухары баар буоларын Сокуонтан билэбит, — диэбитэ норуот, — оччоҕо Киһи Уола үөһэ таһаарыллыахтаах диэн Эн хайдах этэҕиний? Киһи Уола кимий?»

³⁵ Иисус эппитэ: «Сырдык эһиэхэ баар буола сылдыар кэмэ кылгаата. Эһиги, харанаҕа былдыаппат туһугар, сырдыкка сылдьын; харанаҕа сылдыар киһи ханна баран иһэрин билбэт. ³⁶ Сырдык эһиэхэ баарына, сырдыкка итэҕэйинг, оччоҕуна сырдык уолаттара буолуоххут». Маны этэн баран, Иисус баран хаалбыта. Кини ханна барбытын ким да билбэтэҕэ.

Иудейдар итэҕэйбэттэр

³⁷ Итиччэ элбэх дыктини онгорбутун үрдүнэн, кинилэр Иисуһу итэҕэйбэт этилэр. ³⁸ Онон Исаяя пророк: «Айыы Тойон! Бинигиттэн истибитин ким итэҕэйдэ? Айыы Тойон күүһүн ким көрдө?» — диэн эппитэ туолбута. ³⁹ Кинилэр итэҕэйэр кыахтара суоҕа, тоҕо диэтэххэ, Исаяя өссө маннык эппитэ: ⁴⁰ «Кини харахтарын көрбөт гыммыт, сүрэхтэрин тааһырпыт, онон харахтарынан да көрбөттөр, сүрэхтэринэн да өйдөөбөттөр; оннук буолбатаҕа эбитэ буоллар — Миэхэ эргиллиэ этилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөрдүөм этэ».

⁴¹ Иисус кэрэмэн килбиэнин көрбүт буолан, Исаяя Кини туһунан итинник эппитэ.

⁴² Тойотторгон бэрт элбэх киһи Иисуһу итэҕэйбитэ эрээри, фарисейдартан куттанан, синагогаттан араарыллымаары, итэҕэйэллэрин биллэрбэттэр этэ. ⁴³ Кинилэр Танара хайҕалынааҕар дьон хайҕалын ордорбуттара.

*Иисус Христос эппит тыла
дьону дьүүлүөҕэ*

⁴⁴ Иисус, бары истэллэрин курдук, доргуччу эппитэ: «Ким Миигин итэҕэйэр, ол Миигин буолбатах, Миигин Ыппыты итэҕэйэр. ⁴⁵ Ким Миигин көрөр, ол Миигин Ыппыты көрөр. ⁴⁶ Биир да Миигин итэҕэйэр киһи харанаҕа хаалбатын туһугар, Мин, сырдык, бу аан дойдуга кэлбитим. ⁴⁷ Оттон ким эмэ Мин этэр тылбын истэн баран, итэҕэйбэт буоллаҕына, кинини дьүүл-лээбэппин: Мин бу дойдуну, дьүүллүү буолбакка, быһыы кэлбитим. ⁴⁸ Миигин кээр анньар, Мин тылбын ылыммат киһи бэйэтэ дьүүлээччилээх: Мин эппит тылым кинини тиһэх күннэ»

дүүллүөбэ. ⁴⁹Тоҕо диэтэххэ, Мин тугу да Бэйэм көнүлбүнэн эппэтэҕим — Миигин Ыппыт Аҕам тугу хайдах эт диэбитин эппитим. ⁵⁰Кини кэриэһэ бараммат олоххо тиэрдэрин Мин билэбин, онон, Аҕам Миэхэ эппитин курдук, этэбин».

*Иисус Христос үөрэнээччилэрин
атахтарын сууйар*

13 Паасха бырааһынньыгыгын иннинэ Иисус бу аан дойдуну хаалларан, Аҕатыгар барар кэмэ кэлбитин билэр буолан, бу дойдуга баар Бэйэтин дьонун тиһэҕэр диэри уостубат тапта-лынан таптыырын көрдөрбүтэ.

²Киһээнни аһылык кэмигэр, Симон уолун Иуда Искариокка* Кинини таннарар санааны адьарай хайыы-үйэ инэрбитин кэннэ, ³Иисус, Аҕата барытын Кини илиитигэр биэрбитин, Бэйэтэ Тангараттан кэлбитин итиэннэ Киниэхэ баран иһэрин билэр буолан, ⁴аһы олорон, туран, тас таһаһын устубута, уонна сотторун курданан баран, ⁵суунар тааска уу кутан, үөрэнээччилэрин атахтарын сууйан, курдаммыт сотторунан сотон киирэн барбыта.

⁶Кини Симон Петрга чугаһаан кэлбитигэр Петр: «Тойонуом! Мин атаһын Эн сууйуохтаах үһүгүн дуо?» — диэбитэ.

⁷Иисус эппитэ: «Мин тугу гынарбын эн билигин билбэккин, кэлин өйдүөбүн».

⁸«Эн мин атаһын хаһан да сууйуон суоҕа», — диэбитэ Петр.

Иисус эппитэ: «Сууйбатахпына, эн Миэхэ туох да сыһыана суох буолуон».

⁹«Тойонуом! — дии түспүтэ Петр. — Атаһын эрэ буолбакка, илиибин, төбөбүн эмиэ сууй!»

¹⁰Иисус киниэхэ эппитэ: «Сууммут киһи турар бэйэтэ ыраас, онон атаһын эрэ суунуохтаах. Эһиги эмиэ ырааскыт, ол гынан баран бука бары ыраас буолбатахкыт». ¹¹Иисус, ким таннарыахтааһын билэр буолан, «бука бары ыраас буолбатахкыт» диэбитэ.

¹²Үөрэнээччилэрин атахтарын сууйан, таһаһын таннан, эмиэ өттүгэстээн сытан баран эппитэ: «Бу Мин эһиэхэ анаан тугу

* 13:2 *Симон уолун Иуда Искариокка* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Симон Искариот уолугар Иудаҕа».

гыммыппын билэбит дуо? ¹³Эһиги Миигин Үөрэтээччи уонна Тойон диэн сөпкө этэбит, чахчы оннук. ¹⁴Онон Мин, Тойоннут уонна Үөрэтээччигит, атаххытын сууйбут эбит буоллахпына, эһиги бэйэ-бэйэбит эмиэ атаххытын сууйсуохтааххыт. ¹⁵Манан, Мин тугу гыммыппыный да – эһиги эмиэ оннук гынаргыт туһугар, эһиэхэ холобур көрдөрдүм. ¹⁶Дьин кырдьыгы эһиэхэ этэбин: кулут тойонунааһар улахан буолбат, ким эмэ ыппыт киһитэ ыппытынааһар улахан буолбат. ¹⁷Эһиги маны билэн онорор буоллаххытына – алгыстааххыт.

Иисус Христос

ким таһнарыйахтааһын этэр

¹⁸Эһиги барыгыт тускутунан эппэппин: кимнээҕи талан ылыппын билэбин. Ол эрэри „Миигин кытта бииргэ килиэп сиэччи* Миигин тэпсэри онһунна“ диэн Суруйууларга этиллибит туолуохтун. ¹⁹Маны эһиэхэ билигин – туола илигинэ, кэлин туоллаһына, бу Мин буоларбын итэҕэйэргит туһугар, этэбин. ²⁰Дьин кырдьыгы эһиэхэ этэбин: Мин ыппыт киһибин ылынааччы Миигин ылынар, оттон Миигин ылынааччы Миигин Ыппыты ылынар».

«Эһигиттэн биир киһи Миигин таһнарыйаһа»

²¹Иисус маны этэн баран, ис-иһиттэн долгуйан кэлбитэ. «Дьин кырдьыгы эһиэхэ этэбин, – диэбитэ Кини, – эһигиттэн биир киһи Миигин таһнарыйаһа».

²²Үөрэнээччилэрэ Кини кими этэрин өйдөөбөккө, сирэй-сирэйдэрин көрсөн кэбиспиттэрэ. ²³Иисус биир таптыыр үөрэнээччитэ Кини аттыгар өттүгэстээн сытара. ²⁴Симон Петр киһиэхэ ити ким туһунан этэрин бил диэн бэлиэ биэрбитэ.

²⁵Кини Иисуска ыкса кэлэн: «Тойонуом, ол кимий?» – диэн ыйыппыта.

²⁶«Мин килиэби арыыга умһаан баран биэрэр киһим», – диэн хоруйдаабыта Иисус. Маны этээт, килиэп тооромоһун умһаан ылан, Симон Искариот улугар Иудаһа ууммуга. ²⁷Бу тооромоһу ылаатын кытта, Иудаһа сатана киирбитэ.

* 13:18 *Миигин кытта бииргэ килиэп сиэччи* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Мин килиэппин сиэччи».

Иисус киниэхэ эппитэ: «Оңгороргун оңоро оџус». ²⁸ Өттүгэс-тээн сытааччылартан ким даџаны Иисус киниэхэ тоџо итинник эппитин өйдөөбөтөџө. ²⁹ Сорохтор, Иудаџа харчылаах холбуйа баарын иһин, Иисус киниэхэ «бырааһынньыкка туттуохтаахпытын атыылас» диэбитэ, эбэтэр тугу эмэ дьадангыларга биэ-рэргэ соруйбута буолуо дии санаабыттара. ³⁰ Килиэби ылаат, Иуда тахсан барбыта. Түүн этэ.

Сага кэриэс

³¹ Кини тахсан барбытын кэннэ, Иисус: «Билигин Киһи Уолун килбиэнэ көһүннэ, Таңара килбиэнин эмиэ Кини көрдөрдө, — диэбитэ. — ³² Таңара кэрэмэн килбиэнин Кини көрдөрбүт эбит буоллаџына, бэрт сотору Таңара эмиэ Кини килбиэнин көрдөрүөџэ.

³³ Оџолоруом! Мин эһигини кытта бииргэ сылдыар кэмим кыра хаалла: эһиги Миигин көрдүөххүт гынан баран, иудейдарга эппитим курдук, билигин эһиэхэ эмиэ этэбин: Мин барар сирбэр эһиги кыайан тийбэккит.

³⁴ Мин сага кэриэһи эһиэхэ биэрэбин: бэйэ-бэйэџитин таптаан. Мин эһигини хайдах таптаабыппыный да, эһиги эмиэ ол курдук, бэйэ-бэйэџитин таптаан. ³⁵ Бэйэџит икки ардыгытыгар таптал баар буоллаџына, оччоџо эһиги Мин үөрэнээччилэрим буоларгытын бары билиэхтэрэ».

Петр мэлдьэһиэхтээџин

өтө көрүү

³⁶ «Тойонуом! Эн ханна бараџыный?» — диэн ыйыппыта Симон Петр.

«Мин барар сирбэр билигин эн Миигин кыайан батыһыан суоџа, — Иисус хоруйдаабыта, — ол эрээри кэлин батыһан барыан».

³⁷ «Тойонуом! Мин билигин Эйигин тоџо кыайан батыһыам суоџай? — диэбитэ Петр. — Эн тускар мин тыыммын да толук биэриэм!»

³⁸ «Мин туспар тыыннын толук биэриэн дуо? — диэбитэ Иисус. — Дьин кырдыгы эйиэхэ этэбин: бөтүүк хаһытыан икки ардыгар, эн Миигиттэн үстэ akkaастаныан».

Иисус Христос – Аѓаѓа тиэрдэр суол

14 «Эниги дыксиниэ суохтааххыт. Тагараны уонна Миигин итэѓэйин! ²Аѓам дыэтэ элбэх хостоох; оннук буолбатаѓа эбитэ буоллар, эниги олорор сиргитин бэлэмнии барабын диэн этиэм этэ дуо? ³Эниги олорор сиргитин бэлэмнээн баран, эргиллэн кэлиэм, итиэннэ эниги эмиэ Миигин кытта бииргэ буоларгыт туһугар, энигини Бэйэбэр ылыам. ⁴Оттон Мин ханна барарбын эниги билэѓит, суолун эмиэ билэѓит*».

⁵«Тойоммуот! Эн ханна бараргың биһиги билбэппит, онон барар суолгун хайдах билиэхпитий?» – диэбитэ Фома.

⁶Иисус хоруйдаабыта: «Мин Суол, Кырдык уонна Олох буолабын; Аѓабар Миигинэн эрэ кэлиэххэ сөп, атын суол суох. ⁷Эниги Миигин билэргит эбитэ буоллар, Аѓабын эмиэ билиэ этигит. Аны мантан инньэ Кинини билэѓит – эниги Кинини көрдүгүт».

⁸«Тойоммуот, – диэбитэ Филипп, – Аѓабын биһиэхэ көрдөрүң эбитэ буоллар! Биһиги онон сөп буолуо этибит».

⁹«Бачча тухары Мин энигинниин бииргэ сырыттым, ол тухары эн Миигин билбэтэххин дуу, Филипп? – диэбитэ Иисус. – Ким Миигин көрбүт, ол Аѓабын көрбүт. Биһиэхэ Аѓабын көрдөр диэн хайдах эн этэбин? ¹⁰Мин Аѓабар баарбын, Аѓам Миэхэ баарын эн итэѓэйбэккин дуо? Мин эһиэхэ этэр тылбын Бэйэм көңүлбүнэн этэр буолбатахпын: бу барыта – Миэхэ баар Аѓам дыайыта. ¹¹Эниги Мин Аѓабар баарбын, Аѓам Миэхэ баарын итэѓэйин; оттон Миигин итэѓэйбэт буоллаххытына, оччоѓо дыайыларбын көрөн итэѓэйин. ¹²Дың кырдыгы эһиэхэ этэбин: Миигин итэѓэйэр киһи Мин онорор дыайыларбын оноруоѓа, өссө оннооѓор да улаханнары оноруоѓа, тоѓо диэтэххэ, Мин Аѓабар барабын. ¹³Итиэннэ Мин ааппын ааттаан туран, Аѓабыттан тугу баѓарар көрдөстөххүтүнэ, Мин – Аѓа Уолунан албан аатырарын туһугар – эниги көрдөспүккүтүн толоруом. ¹⁴Өскөтүн Мин ааппын ааттаан туран, тугу баѓарар көрдөстөххүтүнэ**, ону толоруом.

* 14:4 *Мин ханна барарбын эниги билэѓит, суолун эмиэ билэѓит* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Мин барар сирим суолун эниги билэѓит».

** 14:14 *Тугу баѓарар көрдөстөххүтүнэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Миигиттэн тугу баѓарар көрдөстөххүтүнэ».

*Сибэтиэй Тыыны
биэриэх буолан эрэннэриш*

¹⁵ Миигин таптыыр буоллаххытына, Мин кэриэстэрбин толорун. ¹⁶ Мин Аҕабыттан көрдөһүөм, оччоҕо Аҕам эһиэхэ атын Уоскутааччыны – Кини кэлэн үйэлэр тухары эһигини кытта бииргэ буоларын туһугар – биэриэ. ¹⁷ Аҕам эһиэхэ Кырдык Тыынын – бу дойду көрбөт да, билбэт да буолан, ылынар кыаҕа суох Тыынын – ытыа; оттон эһиги Кинини билэҕит – Кини эһигини кытта баар, Кини эһиги искиитигэр буолуоҕа.

¹⁸ Мин кэлиэм – эһигини тулаайах хаалларыам суоҕа. ¹⁹ Бэрт кылгас кэминэн бу дойду Миигин аны көрүү суоҕа, оттон эһиги көрүүххүт, тоҕо диэтэххэ, Мин тыыннааҕым курдук, эһиги эмиэ тыыннаах буолуоххут. ²⁰ Ол күн эһиги Мин Аҕабар, эһиги Миэхэ, Мин эһиэхэ баарбын билиэххит. ²¹ Ким Мин кэриэстэрбин толорор – ол Миигин таптыыр; оттон Миигин таптыыр киһини Аҕам таптыаҕа, Мин эмиэ ол киһини таптаан, Бэйэм киниэхэ көстүөбүм».

²² Иуда (Искарот буолбатах) ыйыппыта: «Тойонуом! Аан дойдуга көстүбэккэ, эһиэхэ көстүөхпүн баҕарабын диэн ити хайдаҕый?»

²³ Иисус киниэхэ эппитэ: «Миигин таптыыр киһи Мин этэр тылбын толоруоҕа. Аҕам эмиэ кинини таптыаҕа, оччоҕо Биһиги бииргэ кэлэммит, киниэхэ дьээлэниэхпит. ²⁴ Миигин таптаабат киһи Мин тылбын толорбот, оттон эһиги истэр тылгыт Миэнэ буолбатах, Миигин ыппыт Аҕам киэнэ. ²⁵ Маны, эһигини кытта бииргэ эрдэхпинэ, эттим. ²⁶ Оттон Сибэтиэй Тыын, Мин туспар Аҕам эһиэхэ ытыахтаах Уоскутааччыта, эһигини барытыгар үөрэтиэҕэ, Мин эһиэхэ тугу эппиппин барытын өйдөтүөҕэ.

²⁷ Мин эһиэхэ эйэни хаалларабын, Бэйэм эйэбин эһиэхэ биэрэбин; Мин бу дойду биэрэриттэн атыннык биэрэбин. Эһиги дьиксиниэ, дьулайыа суохтааххыт. ²⁸ Эһигиттэн барыам итиэннэ эһиэхэ эмиэ кэлиэм диэн эппиппин иһиттигит. Эһиги Миигин таптыыргыт эбитэ буоллар, Аҕабар барабын диэбиппиттэн үөрүү этигит: Мин Аҕам Миигиннээҕэр улахан. ²⁹ Бу туһунан Мин эһиэхэ ол өссө туолуон иннинэ – кэлин туоллаҕына, Миигин итэҕэйэргит туһугар – эттим. ³⁰ Мин эһигини кытта

кэпсэтэр кэмим кыччаата — бу дойду баһылыга чугаһаата. Кини Мин үрдүбүнэн ханнык да былааһа суох. ³¹ Ол эрэри бу аан дойду Аҕабын таптыырбын билэрин туһугар, Мин Аҕам Миэхэ тугу соруубутун толоробун: турун, мантан барыабын.

Иисус Христос — виноград умнаһа

15 Мин дьиннээх виноград умнаһынабын, оттон Аҕам — виноград үүнэрээччи. ² Мин ас биэрбэт хас биирдии лабаабын Кини быһан ылан быраҕар, оттон ас биэрэр хас биирдии лабаабын, өссө элбэх аһы биэрдин диэн, ыраастыыр. ³ Мин эһиэхэ эппит тылбын ылынан, эһиги хайыы-үйэ ырааһырдыгыт. ⁴ Эһиги Миэхэ буолун, Мин эмиэ эһиэхэ буолуом. Лабаа умнаска буолбатаһына, бэйэтэ астамматын курдук, эһиги Миэхэ буолбатаххытына, эмиэ кураанах буолуоххут.

⁵ Мин умнаспын, оттон эһиги лабааларгыт. Миэхэ баар киһи, Мин эмиэ киниэхэ буоллахпына, элбэх аһы биэрэр. Эһиги Миигинэ суох тугу да гынар кыаххыт суох. ⁶ Ким Миэхэ буолбатах — лабаа курдук, кизэр быраҕыллан куура хатыаҕа; оннук лабааны хомуйан ылан, уокка быраҕаллар. ⁷ Оттон Миэхэ буоллаххытына, Мин этэр тылбын сүрэххитигэр ингэриннэххитинэ, эһиги тугу баҕараргытын көрдөһүн — ол барыта эһиэхэ бэриллиэҕэ. ⁸ Эһиги элбэх аһы биэрдэххитинэ, Мин үөрэнээччилэрим буоллаххытына, Аҕам онон албан аатырыаҕа.

Бэйэ-бэйэбитин таптаан

⁹ Аҕам Миигин таптаабытын курдук, Мин эмиэ эһигини таптаабытым: эһиги Мин тапталбар олорун. ¹⁰ Мин Аҕам ыйбытын толороммун Кини тапталыгар олорорум курдук, эһиги эмиэ Мин ыйбыппын толордоххутуна, Мин тапталбар олоруоххут. ¹¹ Маны — Мин үөрүүм эһиэхэ бэриллэн, эһиги сүрэххитин толорорун туһугар — эттим.

¹² Бу баар Мин кэриэһим: Мин эһигини таптаабытым курдук, эһиги эмиэ бэйэ-бэйэбитин таптаан. ¹³ Саамай улахан таптал — киһи доҕотторун туһугар олоҕун толук уурара. ¹⁴ Эһиги Мин кэриэспин толорор буоллаххытына, Миэхэ доҕотторум буолабыт. ¹⁵ Тойоно тугу гынарын кулута билбэт, онон аны эһигини кулуттарым диэбэппин, Мин, Аҕабыттан тугу истибиппин

барытын эһиэхэ эппит буолан, эһигини доҕотторум диэтим. ¹⁶ Миигин эһиги талбатаххыт – Мин Бэйэм эһигини талан ылбытым; баран туһаны аҕаларгыт, ол туһабыт үйэлэргэ барарын туһугар, итиэннэ Мин ааппын ааттаан туран Аҕабыттан тугу баҕарар көрдөстөххүтүнэ, Кини ону биэрэрин туһугар, Мин эһигини туруорбутум. ¹⁷ Мин кэриэһим бу баар: эһиги бэйэ-бэйэ-ҕитин таптаан.

*Бу дойду эһигини
абааһы көрүүбэ*

¹⁸ Бу аан дойду эһигини абааһы көрөр буоллабына, кини маннай Миигин абааһы көрбүтүн эһиги билиэх тустааххыт. ¹⁹ Эһиги бу дойду эбиккит буоллар, кини бэйэтин дьонун таптыа этэ; бу дойду буолбатаххыт иһин, мантан эһигини Мин талан ылбытым иһин, кини эһигини абааһы көрөр. ²⁰ Кулут тойонуттан улахан буолбат диэн эппиппин өйдүү сылдыһын. Миигин сойуоласпыт буоллахтарына, эһигини эмиэ сойуолаһахтара; Мин тылбын толорбут буоллахтарына, эһиги тылгытын эмиэ толоруохтара. ²¹ Ол эрээри кинилэр Миигин Ыппыты билбэт буоланнар, Мин аатым туһуттан эһиэхэ итинник сыһыаннаһахтара. ²² Мин бу дойдуга кэлэн кинилэргэ эппэтэҕим буоллар, кинилэр аһыыга буруйданыахтара суоҕа этэ, оттон билигин аһыыларын аһынар кыахтара суох. ²³ Миигин абааһы көрөр киһи Аҕабын эмиэ абааһы көрөр. ²⁴ Атын ким да кыайан онгорботун Мин кинилэргэ онгорботоҕум буоллар, кинилэр аһыыга киириэ суох этилэр; оттон билигин ону барытын көрөн да баран, Миигин да, Аҕабын да абааһы көрбүттэрэ. ²⁵ Ол эрээри кинилэр Сокуоннарыгар Миигин туох да оруна суох абааһы көрдүлэр диэн суруллубут туолуох тустаах.

²⁶ Аҕабыттан ытар Уоскутааччым, Аҕабыттан кэлэр Кырдык Тыһа, эһиэхэ кэллэһинэ, Мин туспунаан туоһулуоҕа. ²⁷ Хара маннайгыттан Миигин кытта бииргэ сылдыһыт буолан, эһиги эмиэ Миэхэ туоһу буолуоххут.

16 Маны Мин эһиэхэ итэҕэлгит энчирээбэтин туһугар эттим. ² Эһигини синагогалартан үүртэлиэхтэрэ; оннооҕор эһигини өлөрөр ким баҕарар манан Таһараҕа туһалыбын дии саныыр кэмэ кэлэн иһэр. ³ Кинилэр Мин Аҕабын да,

Миигин да билбэт буолан, оннук быһыыланыахтара. ⁴Ол кэм кэллэҕинэ, эһиэхэ ол туһунан тугу эппиппин өйдүүргүт туһугар итини эттим. Эһигинниин бииргэ сылдьар буолан урут эппэтэҕим.

Сибэтиэй Тыын соруга

⁵Оттон билигин Мин Миигин Ыыппыкка барабын; эһигиттэн ким да Миигиттэн „Ханна бараҕын?“ диэн ыйыппат. ⁶Ол гынан баран маны эппитим кэnnэ, эһиги сүрэххит курус санаанан туолла. ⁷Кырдьык этэбин: барарым эһиэхэ ордук буолуо; барбатахпына, Уоскутааччы кэлиэ суоҕа, оттон бардахпына, Мин Кинини эһиэхэ ытыаҕым, ⁸оччоҕо Кини кэлэн, аан дойду дыно аныы, кырдьык уонна дьүүл туһунан сыһа өйдөбүллээхтэрин саралыаҕа: ⁹аныы туһунан – Миигин итэҕэйбэттэрин иһин; ¹⁰кырдьык туһунан – Мин Аҕабар барарым итиэннэ эһиги аны Миигин көрбөккүт иһин; ¹¹дьүүл туһунан – бу аан дойду баһылыга дьүүлэммитин иһин.

¹²Өссө да элбэҕи этэрдээхпин эрээри, эһиги билигин ону барытын өйдүүр кыаххыт суох. ¹³Оттон Кини, кырдьык Тыына, кэллэҕинэ, эһигини бары кырдьыкка барытыгар үөрэтиэҕэ: Кини тугу этэрэ, ол Бэйэтин этиитэ буолуо суоҕа, Кини тугу истэрин эрэ этэн эһиэхэ кэнэҕэски кэми иһитиннэриэҕэ. ¹⁴Кини Мин этэрбин эһиэхэ иһитиннэрэн, Миигин албан аатырдыаҕа. ¹⁵Аҕабар туох баара барыта – Миэнэ, ол иһин Мин этэрбин эһиэхэ иһитиннэриэҕэ диэтим.

Санаарҕабыл уонна үөрүү

¹⁶Сотору кэминэн эһиги Миигин көрүөххүт суоҕа, онтон сотору буолан баран эмиэ көрүөххүт, тоҕо диэтэххэ, Мин Аҕабар барабын*».

¹⁷Маныха сорох үөрэнээччилэрэ: «Сотору кэминэн эһиги Миигин көрүөххүт суоҕа, онтон сотору буолан баран эмиэ көрүөххүт уонна Мин Аҕабар барабын диэн ити тугу этэрий?» – дэһиспиттэрэ. ¹⁸Онон кинилэр: «Сотору диэн тугу этэрий? Тугу этэрин өйдөөбөппүт», – диэн кэпсэппиттэрэ.

* 16:16 *Тоҕо диэтэххэ, Мин Аҕабар барабын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

¹⁹ Кинилэр тугу ыйытыахтарын баҕаралларын билэн, Иисус эппитэ: «Эниги бэйэ-бэйэҕиттэн сотору кэминэн эниги Миигин көрүөххүт суоҕа, онтон сотору буолан баран эмиэ көрүөххүт диэбиппин ыйыталаһаҕыт дуо? ²⁰ Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин: эниги ытаһааххыт, кутурҕанга ылларааххыт, оттон аан дойду үөрүөҕэ; ол эрэри эниги төһө да санаарҕаабыккыт иһин, санаарҕаабылгыт үөрүүгэ кубулуйуоҕа. ²¹ Дьахтар, төрүүр кэмэ кэллэҕинэ, эрэйи көрөр, оттон оҕолоннобуна, күн сиригэр сана киһи кэлбит үөрүүтүтэн эрэйин сонно умнан кэбиһэр. ²² Ол курдук эниги эмиэ билигин санааргыгыт эрэри, Мин энигини иккистээн көрүстөхпинэ, сүрэххит үөрүүнэн туолуоҕа, оччоҕо эниги үөрүүгүтүн ким да былдыан ылыа суоҕа. ²³ Ол күн Миигиттэн тугу да ыйыта барыаххыт суоҕа. Дьин кырдыгы эһиэхэ этэбин: Аҕабыттан Мин ааппар тугу баҕарар көрдөстөххүтүнэ, Кини ону биэриэҕэ. ²⁴ Билингэ диэри эниги Мин ааппар тугу да көрдөһө иликкит; көрдөһүң, оччоҕо ылыаххыт, оччоҕо үөрүүгүт толору буолуоҕа.

Бу дойдуну хотуу

²⁵ Баччаанга диэри мань барытын эһиэхэ таайтаран, домохторунан кэпсээн кэлиим, ол эрэри аны Аҕам туһунан домоҕо суох аһаҕастык этэр кэмим кэлэн иһэр. ²⁶ Ол күн эниги Киниттэн Мин ааппын ааттаан туран көрдөһүөххүт, эниги тускутугар Аҕабыттан Мин көрдөһүөм диэн эппэппин. ²⁷ Эниги Миигин таптаабыккыт, Мин Танараттан кэлбиппин итэҕэйбиккит иһин, Аҕам энигини таптыыр. ²⁸ Мин Аҕабын хаалларан бу дойдуга кэлбитим, аны билигин бу дойдуну хаалларан Аҕабар барабын».

²⁹ Үөрэнээччилэрэ эппиттэрэ: «Бу билигин ханнык да домоҕунан кэпсээбэккэ, аһаҕастык этэҕин. ³⁰ Билигин биһиги Эн тугу барытын билэргин, киһи Эйигиттэн ыйытарыгар наадыбаккын билэн, Танараттан кэлбиккин итэҕэйэбит».

«³¹ Билигин итэҕэйэҕит дуо? — диэбитэ Иисус. — ³² Кэм-кэрдии уолдыаһан эрэр, хайыы-үйэ уолдыаста даҕаны: эниги, Миигин соҕотохтуу хаалларан, хас биирдиигит бэйэҕит суолгутунан барыаххыт; ол эрэри, Мин соҕотох буолбатахпын, Миигин кытта Аҕам баар.

³³ Мань Мин эһиэхэ, эниги Миигинниин биир буолан, эйэҕэ тиксэргит туһугар, эттим. Бу дойдуга эниги эрэйи көрүөххүт, ол эрэри эрдийин: Мин бу аан дойдуну баһыйдым».

Иисус Христос үгүүтэ

17 Иисус мань этэн баран, халлаан диэки үөһэ көрөн туран: «Аҕаа! Кэм-кэрдий уолдыаста, – диэбитэ. – Уолун Эн кэрэмэн килбиэнгн көрдөрөрүн туһугар, Эн эмиэ Уолун килбиэнин бу дойдуга көрдөр. ²Эн Киниэхэ бүтүн киһи аймах үрдүнэн былааһы биэрбитин курдук, Кини эмиэ Эн Киниэхэ биэрбит дьонгор бараммат олобу биэриэбэ. ³Эйигин, соботох дьингнээх Тангараны, уонна Эн ыппыт Иисус Христоскун билии – бу баар бараммат олох.

⁴Мин сиргэ Эн кэрэмэн килбиэнгн көрдөрдүм, Эн соруйуугун толордум. ⁵Аны билигин, Аҕаа, Мин Эйиэхэ эрдэппинээҕи, аан дойду айыллыан инниттэн баар килбиэмминэн Миигин албан аатырт.

⁶Эн бу дойдуган Миэхэ биэрбит дьонгор Эн ааккын Мин арыйдым; кинилэр Эйиэннэрэ этилэр, кинилэри Миэхэ Эн биэрбитин, кинилэр Эн тылгын толордулар. ⁷Эн Миэхэ биэрбитин барыта Эйиэнэ буоларын кинилэр билигин дьэ өйдөөтүлэр; ⁸Эн Миэхэ биэрбит тылларгын Мин кинилэргэ тиэртим; кинилэр ону ылынан, Мин Эйигиттэн кэлбиппин дьингнээхтик өйдөөтүлэр, Миигин Эн ыппыккын итэҕэйдилэр.

⁹Мин кинилэр тустарыгар көрдөһөбүн: бүтүн аан дойду туһугар буолбатах, Миэхэ Эн биэрбит дьонун туһугар көрдөһөбүн – кинилэр Эйиэннэрэ буолаллар эбээт. ¹⁰Миэнэ барыта – Эйиэнэ, Эйиэнэ эмиэ Миэнэ; Мин албан аатым килбиэнин кинилэр көрдөрдүлэр.

¹¹Мин хайы-үйэ бу дойдуга буолбатахпын, Эйиэхэ баран иһэбин, оттон кинилэр бу дойдуга хаалаллар. Сибэтиэй Аҕаа! Эн Биһикки биэрбит курдук, кинилэр эмиэ биир сомоҕо буолалларын туһугар, кинилэри, Миэхэ биэрбит дьонгун, Бэйэн аатын күүһүнэн араҥаччылаа*. ¹²Мин бу дойдуга** кинилэрдиин бииргэ сылдьан, кинилэри Эн аатын күүһүнэн араҥаччылаатым;

* 17:11 *Кинилэри, Миэхэ биэрбит дьонгун, Бэйэн аатын күүһүнэн араҥаччылаа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кинилэри Миэхэ биэрбит аатын күүһүнэн араҥаччылаа».

** 17:12 *Бу дойдуга* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

кинилэри, Эн Миэхэ биэрбит дьонгун, Мин харыстаан илдэ сырыттым, онон өлөргө анаммыттан ураты кинилэртэн ким да өлбөтө. Суруйууларга этиллибит туолла.

¹³Билигин Мин Эйиэхэ баран эрэбин, онон кинилэр Мин толору үөрүүбүн үллэстэллэрин туһугар, мань, бу дойдуга эрдэx-пинэ, этэбин. ¹⁴Мин кинилэргэ Эн тылгын тиэртим; Мин бу дойду буолбатаҕым курдук, кинилэр эмиэ бу дойду буолбатахтарын иһин, аан дойду кинилэри абааһы көрдө. ¹⁵Бу дойдуттан кинилэри ыл диэн көрдөспөппүн — кинилэри хара дьайтан араҥаччылаа диэн көрдөһөбүн. ¹⁶Мин бу дойду буолбатаҕым курдук, кинилэр эмиэ бу дойду буолбатахтар. ¹⁷Эн кинилэри Бэйэн кырдьыгын күүһүнэн сибэтии гын: Эн тылын дьин кырдьыктаах. ¹⁸Эн Миигин бу дойдуга ыппытын курдук, Мин эмиэ кинилэри бу дойдуга ыттым. ¹⁹Кинилэр тустарыгар — Эн кырдьыгын кинилэри сибэтии гынарын туһугар, Мин Бэйэбин Эйиэхэ аныбын.

²⁰Мин кинилэр тустарыгар эрэ буолбатах, кинилэртэн истэн Миигин итэҕэйээччилэр тустарыгар эмиэ көрдөһөбүн; ²¹бары биир буоллуннар, Аҕаа, Эн Миэхэ, Мин Эйиэхэ баарым курдук, кинилэр эмиэ Биһиэхэ биир сомоҕо буоллуннар — Эн Миигин ыппыккын аан дойду итэҕэйиэхтин. ²²Эн Биһикки биирбит курдук кинилэр эмиэ биир буолалларын туһугар, Эн Миэхэ биэрбит килбиэнгин Мин кинилэргэ биэрдим. ²³Мин кинилэргэ баарбын, Эн Миэхэ бааргын; кинилэр эмиэ энкилэ суох биир сомоҕо буоллуннар; Эн Миигин ыппыккын, итиэннэ Миигин таптыырын курдук, кинилэри таптыыргын бу аан дойду билиэхтин.

²⁴Аҕаа! Эн Миэхэ биэрбит дьонун Мин баар сирбэр Миигинниин бииргэ буолуохтарын баҕарабын; Эн Миигин бу аан дойду айыллыан инниттэн таптаан биэрбит албан аатын килбиэнин кинилэр көрдүннэр. ²⁵Кырдьыктаах Аҕаа! Бу аан дойду Эйигин билбэтэх; оттон Мин Эйигин билэбин, кинилэр эмиэ Эн Миигин ыппыккын биллилэр. ²⁶Мин кинилэр сүрэхтэригэр баарым курдук, Эн Миигин таптаабыт тапталын эмиэ кинилэр сүрэхтэригэр баар буоларын туһугар, Мин кинилэргэ Эн ааккын арийбытым уонна арийыам даҕаны».

Иисус Христуу туталлар

18 Иисус маны этэн баран, үөрэнээччилэрин кытта, Кедрон үрүйэтин унгуордаан, сад баар сиригэр тийэн кирибиттэрэ. ²Кини үөрэнээччилэринин онно үгүстүк мустубут буолан, Кинини таннарыахтаах Иуда эмиэ ол сири билэрэ. ³Онон Иуда Рим буйуннарын этэрэтин, архиерейдар, фарисейдар ыппыт харабылларын ильдэ, банаарданан, уоттанан, сэптэнэн-сэбиргэллэнэн онно тийэн кэлбиттэрэ.

⁴Иисус, Кинини туох күүтэрин билэ-билэ, утары тахсан: «Кими көрдүүгүт?» – диэн ыйыппыта.

⁵«Иисус Назорейы», – дэспиттэрэ кэлбит дьон.

«Мин бу баарбын», – диэбитэ Иисус. Кинини таннарбыт Иуда эмиэ олору кытта турара. ⁶Иисус «Мин бу баарбын» диэбитигэр кинилэр кэннилэринэн чугурус гынан, суулан түспүттэрэ.

⁷Иисус иккиһин: «Кими көрдүүгүт?» – диэн ыйыппыта.

«Иисус Назорейы», – диэбиттэрэ.

⁸«Эһиэхэ эттим ээ: Мин бу баарбын, – диэбитэ Иисус. – Миигин көрдүүр буоллаххытына, атыттары тыытыман, бардынар». (⁹Онон Кини «Миэхэ биэрбит дьонгуттан хайаларын да сүтэрбэтим» диэн эппитэ туолбута.) ¹⁰Симон Петр ильдэ сылдьар батаһын кыыныттан таһааран, архиерей кулутун уна кулгаабын быһа охсубута. Кулут аата Малх диэн этэ.

¹¹«Батаскын кыыныгар ас, – диэбитэ Иисус Петрга. – Аһам Миэхэ биэрбит иһититтэн Мин ама иһиэм суоҕа дуо?»

*Иисус Христуу архиерейга
илдэммэр*

¹²Рим буйуннара тойоннорун уонна иудей харабыллары кытта, бары бииргэ саба түһэн, Иисуу кэлгийбиттэрэ. ¹³Кинини бастаан Аннаҕа, ол сыл архиерей буолбут Каиафа аҕа кынныгар, илдьибиттэрэ. ¹⁴Каиафа буоллаҕына били иудейдарга норуот туһугар биир киһи өлбүтэ ордук диэн сүбэлээбит киһи этэ.

Петр бастакы мэлдьэһиитэ

¹⁵Симон Петр атын биир үөрэнээччини кытта Иисуу баһыһан барбыттара; ол үөрэнээччи архиерейы билэр буолан, кини Иисуу кытта архиерей тиэргэнигэр кирисибитэ; ¹⁶Петр

тиэргэнгэ киирэр халбан аан таһыгар туран хаалбыта. Онтон архиерейы билэр үөрэнээччи тахсан аан харабыла дьахтарга этэн, Петры иһирдье киллэртэрбитэ.

¹⁷Халбан ааны харабыллыыр кулут дьахтар Петртан: «Эн эмиэ ити Киһи үөрэнээччитэ этин буолбат дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Эчи суох», – диэбитэ Петр.

¹⁸Тымныы этэ. Кулуттар харабыллары кытта чоһунан кулун уотун күөдүтэн иттэ тураллара. Петр эмиэ кинилэр аттыларыгар иттэ турбута.

*Архиерей Иисус Христову
доннуруостуур*

¹⁹Архиерей Иисустан үөрэнээччилэрин уонна үөрэтэр үөрөбүн туһунан ыйыппыта.

«²⁰Мин барытын дьонно аһаҕастык этэрим, – диэн хоруйдаабыта Иисус. – Иудейдар бары мунньустар сирдэригэр – синнагогаларга уонна Таһара Дьиэтигэр үөрэтэрим. Мин тугу да кистээн үөрөппэтэҕим. ²¹Тоҕо Миигиттэн ыйытаҕын? Истибит дьонтон ыйыт; тугу эппиппин кинилэр билэллэр».

²²Инньэ диэбитигэр чугас турар харабыл: «Архиерейга итинник хоруйдуугун дуо?» – диэн баран, Иисуһу сирэйгэ охсубута.

²³Иисус киниэхэ эппитэ: «Сыыһа эппит буоллахпына, сыыһабын ый, оттон сөпкө эппит буоллахпына, Миигин тоҕо охсоһун?»

²⁴Анна Кинини, кэлгиэтин сүөрбэккэ эрэ, Каиафа архиерейга ыйыппыта.

*Петр иккис уонна
үһүс мэлдьэһитэ*

²⁵Симон Петр тиэргэнгэ иттэ турбута. Ол турдагына: «Эн эмиэ Кини үөрэнээччитэ этин буолбат дуо?» – диэн ыйыппыттара.

Петр мэлдьэһэн: «Эчи суох», – диэн хоруйдаабыта.

²⁶Архиерей биир кулута, били Петр батаһынан кулгааҕын быһа охсубут киһитин уруута: «Эн Кинини кытта сад иһигэр тураргын көрбүтүм буолбат дуо?» – диэбитэ. ²⁷Петр эмиэ мэлдьэспитэ, сонно тута бөтүүк хаһытаабыта.

Пилат дыбарыаһыгар

²⁸ Каиафаттан Иисуһу Рим анаабыт баһылыгын дыбарыаһыгар илдэ барбыттара. Сарсыарда этэ. Паасха аһын аһахтаах иудейдар, киргийимээри, дыбарыаска киирбэтэхтэрэ. ²⁹ Пилат утары тахсан: «Бу Киһини туохха буруйдуугутуй?» – диэн ыйыппыта.

³⁰ «Бүрүстүүпүннүк буолбатаҕа буоллар, биһиги Кинини эйиэхэ аҕалыахпыт суоҕа этэ», – диэн хоруйдаабыттара.

³¹ «Кинини Бэйэҕит ылан, сокуонгут ирдэбилинэн дүүллээн», – диэбитэ Пилат.

«Биһиги кими да өлөрөрбүт көнүллэммэт», – иудейдар утарбыттара. (³² Ити курдук Иисус Бэйэтэ хайдах өлүөхтээҕин өтө көрөн эппитэ туолар буолбута.)

³³ Пилат дыбарыаска төттөрү киирэн Иисуһу ынгыран ылан: «Эн, кырдык, Иудей Ыраахтааҕытынаҕын дуо?» – диэн ыйыппыта.

³⁴ «Бэйэн маннык ыйытаҕын дуу, атыттар эйиэхэ Мин туспунан итинник эппиттэрэ дуу?» – диэн хоруйдаабыта Иисус.

³⁵ «Мин иудей үһүбүн дуо? – диэбитэ Пилат. – Эйигин миэхэ Бэйэн норуотун, архиерейдар тутан биэрдилэр. Эн тугу онорбуккунуй?»

³⁶ «Мин Саарыстыбам бу дойду киэнэ буолбатах, – Иисус хоруйдаабыта. – Бу дойду саарыстыбата эбитэ буоллар, дьонум Миигин иудейдарга биэрбэт туһугар туруулаһа этилэр. Ол гыннан баран Мин Саарыстыбам билигин манна буолбатах».

³⁷ «Ол аата Эн Ыраахтааҕы буоллаҕын дии?» – Пилат ыйыппыта.

«Ыраахтааҕыгын диэн эн этэҕин, – диэбитэ Иисус. – Мин кырдык туһунан туоһулаары төрөөбүтүм, ол туһугар бу дойдуга кэлбитим; кырдыгы таптыыр киһи Мин саҕабын истэр».

³⁸ «Кырдык диэн тугуй?» – диэбитэ Пилат.

Өлөрөгө ууруу

Инньэ диэн баран, эмиэ иудейдарга тахсан: «Кини туох да буруйдааҕын булбатым, – диэбитэ. – ³⁹ Эһиги Паасха аайы миэхэ биир киһини босхолотторор үгэстээххит, онон эһиэхэ иудей Ыраахтааҕытын босхолоохпун баҕараҕыт дуо?»

⁴⁰ Бары эмиэ күргүмүнэн: «Ити Киһини буолбатах, Варавваны босхолоо!» – диэн үгүлэспиттэрэ. Варавва ороспуой этэ.

19 Пилат Иисүһү таһыйалларыгар дыһайбыта. ²Буойуннар хатыылаах ыарҕаттан венук өрөн, Кини төбөтүгэр кэ-тэрдибиттэрэ, санныгар кыһыл сону саба бырахпыттара уонна: ³«Иудей Ыраахтааҕыта, туругур!» – дии-дии, сирэйгэ охсуолаа-быттара.

⁴Пилат дьонго эмиэ утары тахсан эппитэ: «Туох да буруйу булбатахпын билэргит туһугар, Кинини бу эһиэхэ таһаарабын». ⁵Онуоха төбөтүгэр хатыылаах ыарҕаттан өрүллүбүт венуктаах, кыһыл сону бүрүммүт Иисус тахсыбыта. «Бу Киһи!» – диэбитэ Пилат дьонго.

⁶Архиерейдар уонна харабыллар Кинини көрөн: «Кириэскэ тиир, кириэскэ тиир – Кинини!» – диэн үөгүлэспиттэрэ.

Пилат кинилэргэ: «Бэйэҕит ылан Кинини тиирин, – диэби-тэ. – Туох буруйдааҕын мин була иликпин».

⁷Иудейдар Пилакка хардарбыттара: «Биһиэхэ Сокуон диэн баар! Биһиги Сокуоммут быһыытынан бу Таһара Уолунабын дэнэр Киһи өлүөхтээх».

⁸Пилат бу тылы истэн, өссө улаханлык куттаммыта. ⁹Онон эмиэ дыбарыаска киирэн Иисустан: «Эн хантан кэлбикки-ний?» – диэн ыйыппыта. Иисус саһарбатаҕа.

¹⁰«Миэхэ хоруйдаабаккын дуо? – диэбитэ Пилат. – Мин Эйигин кириэскэ тиирэр да, босхолуур да былаастаахпын бил-бэккин дуо?»

¹¹Иисус эппитэ: «Эйиэхэ үөһэттэн бэриллэбэтэҕэ буол-лар, Эн Мин үрдүбүнэн ханнык да былааһа суох буолуон этэ; онон Миигин тутан эйиэхэ биэрбит киһи ордук улахан аһыылаах».

¹²Мантан ыла Пилат Кинини хайдах босхолууру тобула са-таабыта. Иудейдар үөгүлэһэ тураллара: «Кинини босхолуур буол-лаххына, эн император доҕоро буолбатаххын! Ыраахтааҕыбын дэнэр киһи императоры утары барар!»

¹³Пилат маны истэн, Иисүһү таһырдыа таһаарбыта уонна бэйэтэ «Лифостротон» («Таас Муоста»), отгон еврей тылынан «Гаввафа» диэн ааттанар сиргэ турар дьүүллүүр кириэһилэти-гэр олорбута. ¹⁴Бу Паасха иннинээҕи бээтинсэ күн ортотун диэки этэ.

«Эһиги Ыраахтааҕыгыт бу баар!» – диэбитэ Пилат иудейдарга.

¹⁵ «Киэр гын, киэр гын! Кириэскэ тиир — Кинини!» — диэн үөгүлэспиттэрэ.

«Ыраахтааҕыгытын кириэскэ тиирэбин дуо?» — диэбитэ Пилат.

Архиерейдар хардарбыттара: «Биһиги императортан атын ыраахтааҕыбыт суох!» ¹⁶ Онуоха дьэ Пилат Иисуһу тиирдэрэ биэрбитэ.

Голгофа

Буйуннар Иисуһу ильдэ барбыттара. ¹⁷ Кириэһин сүгэн, Кини «Бас уңуоҕа», еврей тылынан «Голгофа» диэн ааттанар сиргэ тахсыбыта. ¹⁸ Онно Кинини кириэскэ тиирбиттэрэ: Иисуһу ортоку, икки өттүгэр икки атын кинини.

¹⁹ Пилат хаптаһынна сурук суруйтаран баран кириэскэ саайтарбыта. Онно «Иисус Назорей, иудей Ыраахтааҕыта» диэн суруллубут этэ. ²⁰ Иисус кириэскэ тиирлибит сирэ куораттан чугас буолан, бу еврей, грек, латыын тылынан суруллубут суругу иудей үксэ кэлэн аахпыта. ²¹ Иудей архиерейдара Пилакка эппиттэрэ: «Иудей Ыраахтааҕыта диэн суруйума, иудей Ыраахтааҕытабын дэнээччи диэн суруй».

²² «Суруйбутум суруллубутунан турдун», — диэбитэ Пилат.

²³ Иисуһу тиирбит буйуннар Кини таҥаһын ылан түөрт аңыы, хас биирдиилэригэр тиксэрин курдук, үллэстибиттэрэ, хитонун эмиэ ылбыттара. Хитон тигии буолбатах, бүтүннүүтэ үөһэттэн сиигэ суох гына өрүү танас этэ. ²⁴ Буйуннар: «Мань хайытымыаҕын, хата түөрэх быраҕан, кимиэхэ тиксэрин быһаарыаҕын», — дэһиспиттэрэ. «Танаспын үллэстибиттэрэ, танаспын ылаары түөрэх бырахсыбыттара» диэн Суруйууларга этиллибит ити курдук туолбута. Буйуннар үкчү оннук быһыыламмыттара.

²⁵ Иисус кириэһин аттыгар Ийэтэ, Ийэтин балта, Клеопа кэргэнэ Мария итиэннэ Мария Магдалина тураллара. ²⁶ Иисус, Ийэтин уонна кини аттыгар турар таптыыр үөрэнээччитин көрөн, Ийэтигэр: «Бу — Эн уолун», — диэбитэ.

²⁷ Оттон үөрэнээччитигэр: «Бу — эн Ийэн», — диэн эппитэ. Мантан ыла үөрэнээччитэ Кини Ийэтин бэйэтигэр ылан олордубута.

Иисус Христос өлүүтэ

²⁸ Бу кэнниттэн Иисус барыга хайыы-үйэ туолбутун билэр буолан, Суруйууларга этиллибит ситэрин туһугар: «Утаттым», – диэбитэ.

²⁹ Онно толору уксуустаах купсуун турара. Буйуннар уксууһу гуупкаҕа оботторон ылан, иссоп лабаатыгар* иилэн баран, уоһугар үнгүлүпүттэрэ. ³⁰ Иисус уксууһу амсайан баран: «Туолла!» – диэбитэ. Уонна төбөтүн хонкутан, тыынын Таһараҕа биэрбитэ.

³¹ Бу бээтинсэ күн этэ. Ол иһин иудейдар, тириллибиттэри субуотаҕа – улуу күннэ – кириэскэ хаалларымаары, сотолорун уңуоҕун тоһуталаан баран кириэстэриттэн уһултарарыгар Пилаттан көрдөспүттэрэ.

³² Буйуннар кэлэн, бастакы киһи сототун уңуоҕун, онтон Иисустуун сэргэстэһэ тириллибит иккис киһи сототун үлтүрүтэ охсуолаабытара. ³³ Иисуһу кэлэн өлбүтүн көрөн, сототун уңуоҕун тоһуппатахтара. ³⁴ Ол гынан баран биир буйун Кини ойоҕоһун үнүүнэн анныбытыгар сонно бааһыттан хааннаах уу тохтубута.

³⁵ Ону эһиги итэҕэйэргит туһугар тус бэйэтинэн көрбүт киһи туоһулуур, кини чахчыны этэрин билэр буолан, туоһута кырдыктаах. ³⁶ Суруйууларга «Кини уңуоҕа тостуо суоҕа» диэн этиллибит ити курдук туолбута. ³⁷ Өссө атын кэрчиккэ «Кими супту анныбыттарын көрүөхтэрэ» диэн этиллэр.

Иисус Христу харайыы

³⁸ Бу кэнниттэн Иисуһу, иудейдартан куттанан Киниэхэ кистээн үөрэммит Аримафеяттан төрүттээх Иосиф кириэстэн устаары, көрдөспүтүн Пилат көңүллээбитэ. Онон Иосиф кэлэн, Кинини кириэстэн устубута. ³⁹ Иисуска урут түүн сылдыбыт Никодим эмиэ кэлбитэ, кини үчүгэй сыттаах сүүс муунта кэрингэ арыыны – смирналаах алоэны** – аҕалбыта. ⁴⁰ Иккиэн

* 19:29 *Иссоп лабаатыгар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үнгүүтэ». Иссоп – кыра ыарҕа үүнээйи. Сизэр-туом толороллоругар бу үүнээйи умнаһынан сүөһү хаанын ыһыахтыыллара.

** 19:39 *Алоэ* – сандаловай маһы үлтү мэлийэн онгоһуллубут бороһуок. Смирналаах алоэ булкудаһыгынан өлбүт киһини сотоллоро, оччоҕо этэ-сиинэ өр кэмнэ тулуһара.

Иисуһу ылан, иудейдар харайар үгэстэринэн үчүгэй сыттаах арыынан сотон баран, тагаска суулаабыттара. ⁴¹Кинини кириэскэ тиирбит сирдэригэр сад баара, онно ким да өссө харайылла илик санга хаспах-хоруоба баар этэ. ⁴²Иудейдар субуотаҕа бэлэмнэнэр күннэрэ – бээтинсэ буолан, Иисуһу чугасты ол хоруопка укпугтара*.

Кураанах хоруоп

20 Нэдиэлэ бастакы күнүгэр** Мария Магдалина сарсыарда эрдэ, халлаан өссө сырдыан иннинэ, хаспахха кэлэн көрбүтэ – арай ааны бүөлээбит таастара халбарытыллан хаалбыт этэ. ²Кини Симон Петрга итиэннэ Иисус таптыыр биир үөрэнээччитигэр сүүрэн тийэн: «Тойоммутун хоруобуттан ылан барбыттар, ханна гыммыттарын билбэппит», – диэбитэ.

³Сонно тута Петр ол үөрэнээччилин тахсан, хоруопка барбыттара. ⁴Иккиэн бииргэ сүүрбүттэрэ да, үөрэнээччи Петрдааҕар түргэнник сүүрэн, урут тийбитэ. ⁵Кини хаспах иһин өнгөйөн, тагас сытарын көрбүтэ, ол гынан баран иһирдьэ киирбэтэҕэ. ⁶Кэнниттэн тийбит Симон Петр иһирдьэ киирэн тагас сытарын, ⁷итиэннэ Иисус төбөтүн саппыт былааттара, таҕаһы кытта буолбакка, туспа сууланан сытарын көрбүтэ.

⁸Дьэ онтон хаспахха бастакынан кэлбит үөрэнээччи киирэн, бэйэтэ барытын көрөн, итэҕэйбитэ. ⁹Иисус өлбүттэртэн тиллиэхтээҕин туһунан Суруйууларга этиллибитин кинилэр өссө да өйдүү иликтэрэ. ¹⁰Онон үөрэнээччилэр дьиэлэригэр төннүбүттэрэ.

Иисус Христос

Мария Магдалинаҕа көстөр

¹¹Оттон Мария хаспах таһыгар ытыы турбута; ытыы-ытыы, төнкөйөн иһирдьэ өнгөйөн көрбүтэ, ¹²арай Иисус сыппыт сиригэр манан тагастаах икки Аанһал – биирдэрэ бас диэки, атына атаһа диэки өттүгэр – олороллоро.

* 19:42 Палестинаҕа кинини өлбүт күнүгэр харайаллара.

** 20:1 *Нэдиэлэ бастакы күнүгэр* – субуота кэнниттэн кэлэр күнгэ.

¹³ «Тоџо ытыгыный?» – кинилэр ыйыппытара.

«Тойоммун ылан барбыттар, ханна гыммыттарын билбэппин», – диэбитэ Мария. ¹⁴ Инньэ диэн баран кэннин хайыһан, Иисус турарын көрбүтэ, ол эрэри бу Кини буоларын билбэтэҕэ.

¹⁵ «Тоџо ытыгыный? Кими көрдүүгүнүй?» – Иисус ыйыппыта.

Сад көрөөччү буоллаҕа дии санаан, Мария: «Тойонуом! – диэбитэ. – Кинини мантан Эн таһаарбыт буоллаххына, ханна гыммыккын мизэхэ эт, мин баран Кинини ылыам этэ».

¹⁶ «Мария!» – диэбитэ Иисус.

Эргиллэ түһээт, Мария еврей тылынан: «Раввунни!» (ол аата «Үөрэтээччим!») – диэн санга аллайбыта.

¹⁷ Иисус эппитэ: «Мин Аҕабар өссө тахса иликпин, онон Миигин таарыйыма. Бырааттарбар баран Мин этэрбин тиэрт: Мин Бэйэм Аҕабар уонна эһиги Аҕаҕытыгар, Бэйэм Тангарабар уонна эһиги Тангараҕытыгар тахсабын». ¹⁸ Мария Магдалина баран Айыы Тойону көрбүтүн, Кини тугу эппитин үөрэнээччилэргэ кэпсээбитэ.

Иисус Христос

үөрэнээччилэригэр көстөр

¹⁹ Ол күн, нэдиэлэ бастакы күнүн киэһэтигэр, үөрэнээччилэр иудейдартан куттанан, түмсэр дьыэлэрин аанын хатанан олодохторуна, Иисус киирэн ортолоругар туран эппитэ: «Эһиэхэ эйэ буоллун!» ²⁰ Инньэ диэн баран, үөрэнээччилэригэр илиитин, атаҕын*, ойоџоһун көрдөрбүтэ. Үөрэнээччилэрэ Айыы Тойону көрөн, үөрэ түспүттэрэ.

²¹ «Эһиэхэ эйэ буоллун! – диэбитэ Иисус иккиһин. – Аҕам Миигин ыппытын курдук, Мин эмиэ эһигини ытабын». ²² Маны этэн баран, салгыны үрбүтэ уонна: «Сибэтиэй Тыны ылын! – диэбитэ. – ²³ Ким аньыытын бырастыы гынаҕыт да, ол аньыыта бырастыы буолуоҕа; ким аньыытын бырастыы гыммаккыт да, ол аньыыта бырастыы буолуо суоҕа».

* 20:20 *Илиитин, атаҕын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «илиитин, ойоџоһун».

Иисус Христос уонна Фома

²⁴ Уон Иккиэлэртэн биирдэстэрэ, Игирэ Аңаара диэн ааттаах Фома, Иисус кэлэ сылдыбыт кэмигэр суох этэ. ²⁵ Үөрэнээччилэр Фомаҕа: «Биһиги Айыы Тойону көрдүбүт», — диэн кэпсээбиттэрэ.

Фома эппитэ: «Илиитигэр тоһоҕо суолун көрө иликпинэ, бааһыгар тарбахпын, ойоһонугар илиибин уга иликпинэ, итэҕэйиэм суоҕа».

²⁶ Аҕыс хонон баран үөрэнээччилэр эмиэ дьибэҕэ олорубуттара, Фома кинилэри кытта баара. Аан халҕана хатанан турдагына, арай Иисус киирэн ортолоругар туран баран: «Эһиэхэ эйэ буоллун!» — диэбитэ. ²⁷ Онтон Фомаҕа туһаайан эппитэ: «Сөмүһэйгин аҕал, уонна бу икки илиибин көр, илиигин ойоһоспор ук. Уонна аны итэҕэйбэт буолума, итэҕэйэр буол».

²⁸ «Айыы Тойонум, Таңарам!» — диэбитэ Фома.

²⁹ Иисус эппитэ: «Эн көрөнгүн итэҕэйдин, көрбөккө эрэ итэҕэйбиттэр алгыстаахтар».

Бу кинигэ соруга

³⁰ Уонна да атын үгүс дьиктини Иисус үөрэнээччилэригэр көрдөрбүтэ да, ол туһунан бу кинигэҕэ суруллубата. ³¹ Оттон бу суруллубут барыта — Иисус Мессия, Таңара Уола буоларын итэҕэйэргит итиэннэ итэҕэйэннит Кини аатынан Олоххо тиксэргит туһугар, сурулунна.

Тивериада кытылыгар

21 Бу кэнниттэн Иисус үөрэнээччилэригэр аны Тивериада муоратын кытылыгар көстүбүтэ. Ол маннык этэ. ² Симон Петр, Игирэ Аңаара диэн ааттаах Фома, Галилея Канатыттан сылдыбар Нафанаил, Зеведей уолаттара уонна өссө икки атын үөрэнээччи буолан бары бииргэ сылдыбыттара. ³ Симон Петр кинилэргэ: «Мин балыктыы барабын», — диэбитэ.

«Биһиги эмиэ эйигин кытта барсабыт», — дэспиттэрэ анараангылар. Баран сонно онгочонон киирэн балыктаабыттара да, ол түүн устата тугу да ылбатахтара.

⁴ Онтон сарсыарда тын хатыыта Иисус кэлэн кытылга турбута, ол гынан баран үөрэнээччилэрэ Кинини билбэтэхтэрэ.

⁵ «Оџолоор! Балык тутга дуо?» – Иисус ыйыппыта.

«Мэлигир», – дэспиттэрэ.

⁶ «Илимнитин ончоџут уна өттүгэр түһэрин, оччоџо тутуоџа», – диэбитэ Кини. Илимнэрин түһэрбиттэрэ – аһары элбэх балык кэлэн, кыайан хостооботохторо.

⁷ Иисус таптыр үөрэнээччитэ Петрга: «Ити Айыы Тойон!» – диэбитэ.

Симон Петр ити Айыы Тойон буоларын истээт, таҥаһын ылан курданан баран (тас таҥаһын устан баран сылдыара) муораџа ыстаммыта. ⁸ Оттон атын үөрэнээччилэр ончонон балыктаах илимнэрин состорбутунан кытылга устан кэлбиттэрэ. Кытылтан ырааџа суох, сүүсчэкэ хаамыы кэринэ эрэ тэйиччи сылдыбыттара. ⁹ Сиргэ үктэнээт, чох күөдүтэн уот оттуллубутун, уот кытытыгар үтүллүбүт балык, килиэп сытарын көрбүттэрэ.

¹⁰ «Ити ылбыт балыккытыттан аџалын эрэ», – диэбитэ Иисус.

¹¹ Симон Петр баран сүүс биэс уон үс бөдөн балык иннибит илимин кытылга соһон таһаарбыта. Итиччэ элбэх балыктааџын үрдүнэн, илим хайа барбатаџа.

¹² «Кэлэн аһаан», – Иисус ынгырбыта. Үөрэнээччилэртэн ким да, бу Айыы Тойон буоларын билэн, санаата буолан «Эн Кимниний?» диэн ыйыппатаџа. ¹³ Иисус кэлэн килиэби, онтон балыгы ылан, кинилэргэ биэртэлээбитэ. ¹⁴ Бу тиллэн баран үөрэнээччилэригэр үһүс көстүүтэ этэ.

Иисус Христос уонна Петр

¹⁵ Аһыы олодохторуна, Иисус Симон Петртан ыйыппыта:

«Иона уола Симон!* Эн Миигин кинилэрдээџэр ордук таптыгыҥ дуо?»

«Таптыбын, Айыы Тойон, – диэбитэ Петр. – Мин Эйигин таптырбын Эн билэџин».

Иисус эппитэ: «Мин барааннарым оџолорун манаа».

¹⁶ Онтон иккиһин ыйыппыта: «Иона уола Симон! Эн Миигин таптыгыҥ дуо?»

«Таптыбын, Айыы Тойон, – диэбитэ Петр. – Мин Эйигин таптырбын Эн билэџин».

* 21:15-17 *Иона уола Симон!* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иоанн уола Симон».

«Мин барааннарбын манаа», – диэбитэ Иисус.

¹⁷ Онтон үсүһүн ыйыппыта: «Иона уола Симон! Эн Миигин таптыыгын дуо?»

Кини үсүһүн «Эн Миигин таптыыгын дуо?» диэбиттэн санныйан, Петр эппитэ: «Айыы Тойон! Эн барытын билэҕин. Мин Эйигин таптыырбын Эн билэҕин».

Иисус киниэхэ эппитэ: «Мин барааннарбын манаа. ¹⁸ Дьин кырдыгы эйиэхэ этэбин: эдэргэр эн, бэйэн курданангың, ханна баҕарбыт сиргэр барарың, оттон кырыйдаахына, икки илиигин быласты уунуоҕун, оччоҕо эйигин атын киһи курдаан, баҕарбат сиргэр ильдэ барыаҕа». ¹⁹ Кини мань Петр, хайдах өлөн, Танараны албан аатырдыахтааҕын өйдөтөн эппитэ. Инньэ диэн баран, киниэхэ: «Миигин батыс», – диэбитэ.

***Иисус Христос уонна
Кини таптыыр үөрэнээччитэ***

²⁰ Петр эргиллэн, кини кэнниттэн били киэһээнҕи аһылыкка Иисус түөһүгэр сыстан «Тойонуом! Эйигин таннарааччы кимий?» диэбит Иисус таптыыр үөрэнээччитэ иһэрин көрбүтэ. ²¹ Кинини көрөн, Петр Иисустан: «Айыы Тойон! Оттон кини хайдах буолуоҕай?» – диэн ыйыппыта.

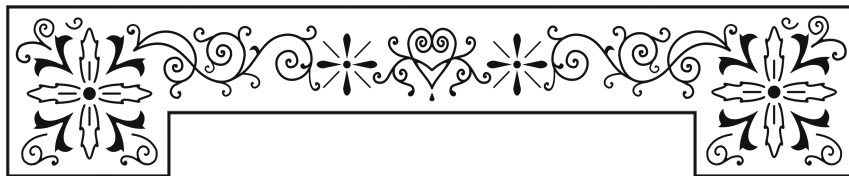
²² «Кини, Мин кэлиэхпэр диэри, баар буолуон баҕарар буоллахпына, онно эн тугун кыһалҕатай? – диэбитэ Иисус. – Эн Миигин батыс!»

²³ Бу кэнниттэн ол үөрэнээччи өлбөт үһү диэн тыл кинилэр ортолоругар тарҕаммыта. Ол эрэри Иисус Петрга кини өлүө суоҕа диэн эппэтэҕэ, «Кини, Мин кэлиэхпэр диэри, баар буолуон баҕарар буоллахпына, онно эн тугун кыһалҕатай?» диэбитэ.

²⁴ Бу туһунан ол үөрэнээччи бэйэтэ туоһулаан мань суруйда. Кини туоһута кырдыктааҕын биһиги билэбит.

²⁵ Иисус мантан да атыны элбэҕи онорбута; ону барытын сиһилии суруйар буоллар, суруллубут кинигэ барыта бүтүн аан дойдуга да кыайан батыа суох этэ дии саныбын. Аминь*.

* 21:25 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ АПОСТОЛЛАР ДЪАЙЫЫЛАРА

Кириш тьл

1¹⁻² Бастакы кинигэбэр, Феофил, мин Иисус тугу онорбутун, туохха үөрэппитин барытын аан маннайгыттан ыла саҕалаан, талан ылбыт Апостолларыгар Сибэтиэй Тыынынан ыйыы-кэрдии биэрэн баран Халлаанна ылыллыбыт күнүгэр диэри сээр-гээн суруйбутум. ³ Кириэскэ мунгнанан баран, Кини түөрт уон хонук устата үөрэнээччилэригэр көстөн, Тангара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Бэйэтэ тыыннааҕын элбэх итэҕэтиилээх чахчыларынан кэрэһилээн көрдөрбүтэ.

⁴ Биирдэ Апостоллар түмсэн олордохторуна, Кини эппитэ: «Иерусалимтан ханна да барбакка, Миигиттэн истибиккитин – Аҕам эрэннэрбитин – кэтэһин. ⁵ Иоанн уунан сүрэхтиирэ, оттон эһиги бу кэппэ аҕыйах хонугунан Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит».

Иисус Христос Халлаанна барыта

⁶ Ол иһин бары мустан, Киниттэн ыйыппытгара: «Айыы Тойон, Эһе Израиль Саарыстыбатын субу кэмнэ чөлүгэр түһэрэҕин дуо?»

⁷ Иисус эппитэ: «Аҕам Бэйэтин былааһынан ханнык болдьо-бу, кэми-кэрдиини анаабытын эһиги билэр кыаххыт суох. ⁸ Ол эрэри Сибэтиэй Тыын үөһэттэн түһэн эһиэхэ киирдэҕинэ, эһиги күүс ылан, Иерусалимга да, бүтүн Иудея, Самария да устун – сир бары уһугар тийэ Мин кэрэһиттэrim буолуоххут».

⁹ Кини мань этэн баран, көрөн турдахтарына, улам үөһэ тахсан барбыта уонна былыкка куустаран, көстүбэт буолбута.

АПОСТОЛЛАР 1

¹⁰ Баран эрэр сирин батыһа халлааны одуулаан турдахтарына, эмискэ кинилэр иннилэригэр манган тагастаах икки киһи баар буола түспүтэ.

¹¹ «Галилея дьоно! – диэбиттэрэ кинилэр. – Тоҕо халлааны одуулаан турдугут? Бу Иисус халлаанна ылыллан эһигиттэн хайдах баран эрэрин көрөбүт да, ол курдук эмиэ эһиэхэ эргиллэн кэлиэбэ».

Иуда оннугар атын киһини талыы

¹² Апостоллар Иерусалимтан биир биэрэстэлээх* Елеон диэн ааттаах хайаттан Иерусалимга төннөн кэлэн, ¹³ дьиэлэнэр үөһээнни хосторугар тахсыбыттара. Бу Петр, Иаков, Иоанн, Андрей, Филипп, Фома, Варфоломей, Матфей, Алфей Иакова, Симон Зилот итиэннэ Иаков быраата Иуда этилэр. ¹⁴ Кинилэр дьахталлары, Иисус Ийэтэ Марияны, Кини бырааттарын кытта бары өрүү бииргэ үгэллэрэ.

¹⁵ Биир оннук күн Петр үөрэнээччилэр ортолоругар туран (барыта сүүс сүүрбэччэ киһи мустубута) эппитэ: «¹⁶ Бырааттарым! Иисусу тутар дьону сирдээбит Иуда туһунан Сибэтиэй Тыын Суруйууларга эрдэттэн Давидынан этиппитэ туолуохтаах этэ. ¹⁷ Иуда биһиги кэккэбитигэр киирэн, Апостол сулууспатыгар тиксибитэ ¹⁸ гынан баран, хара дьайыыны онорон манһа ылбыт харчытынан сир атыыласпыта; онтон ол сиригэр төбөтүнэн үөһэттэн түһэн, өрөһөтө хайдан иһэ-үөһэ барыта ыһыллыбыта; ¹⁹ Иерусалим олохтоохторо бары ону истэн, ол сири бэйэлэрин тылларынан „Акелдама“, ол эбэтэр „Хааннаах хонуу“ диэн ааттаабыттара. ²⁰ Саалтыыр кинигэтигэр „Кини тиэргэнэ иччитэхсийдин, икки атахтаах онно олохсуйбатын“ диэн суруллубут. Эссө „кини солотун атын киһи ылыахтын“ диэн баар. ²¹⁻²² Онон Иуда оннугар биһиэхэ атын киһи холбоһуон наада. Кини Иоанн сүрэхтиириттэн сағалаан Айыы Тойон Иисус биһигиттэн үөһэ ылыллыбыт күнүгэр диэри, өрүү биһигини кытта бииргэ сылдьан, Кинини арыалласпыт киһи буолуохтаах. Кини эмиэ, бу биһиги курдук, Иисус тиллибитин туоһулуохтаах».

* 1:12 *Биир биэрэстэлээх* – тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаатахха «субуота суолун саға ыраах сиргэ баар». Субуотаға 900 м кэринэ сири эрэ барар көнүллэнэрэ.

АПОСТОЛЛАР 2

²³ Икки киһини – Иуст диэн аатгаах Иосибы (кинини өссө Варсава диэн ааттыыллара) уонна Матфийы – ²⁴⁻²⁵ туруоран баран, Тангараттан көрдөспүттэрэ: «Айыы Тойон, Эн киһи сүрэҕин курдаттыы көрөбүн. Бу иккиттэн кими талан ылбыккын, Иуда барыахтаах сиригэр бараары сүтэрбит Апостоллыыр сулууспатын кинилэртэн хайаларыгар биэрэргин ыйан көрдөр». ²⁶ Хайалара ылыахтааҕын билээри, сэрэбиэй бырахпыттарыгар сэрэбиэйдэрэ Матфийга түбэхэн, кини уон биир Апостолга холбоһор буолбута.

Сибэтиэй Тыын түһүүтэ

2 Биэс уонус күн үүнүүтэ бары эмиэ биир санаанан түмсүбүттэрэ. ² Эмискэ дьыэ иһигэр халлаантан күүстээх тыал түһэн эрэрин санатар тыас иһилибитэ. ³ Онтон уот тылыгар маарынныыр сарбынньахтар кэлэн, арахсыһан киһи-киһи айы тохтообуттарыгар, ⁴ бары, Сибэтиэй Тыынынан туолан, араас омук тылларынан сангаран барбыттара. Тыын кинилэргэ оннук дьобуруу биэрбитэ.

⁵ Бу – аан дойду норуоттарыттан барыларыттан мустубут иудейдар, Тангараҕа сүгүрүйэр дьон Иерусалимга кэлэ сылдьар кэмнэрэ этэ. ⁶ Ити тыас тыаһаабытыгар киһи бөҕөтө үмүөрүспүтэ; иһиттэхтэринэ, Апостоллар кинилэр төрөөбүт тылларынан сангараллара, дьон онтон соһуйан суугунаһа түспүттэрэ. ⁷ Бары сөрү диэн сөхпүттэрэ: «Бу сангара турааччылар бары Галилея дьоно этилэр буолбат дуо? ⁸ Оччоҕо бу тугу-тугу истэбитий? Кинилэр биһиги төрөөбүт тылбытынан сангараллар дии? ⁹ Биһиги Парфия, Мидия дьоно, эламиттар, Месопотамия, Иудея, Каппадокия, Понт, Асия, ¹⁰ Фригия, Памфилия, Египет олохтоохторо, Ливия Киринаяҕа сыста сытар уобаластарыттан, Римтэн кэлбиттэр, иудейдар уонна иудей итэҕэлин ылыммыт атын омуктар, ¹¹ Крит арыы олохтоохторо, арабтар – бука бары истэрбитигэр кинилэр Тангара улуу дьайыыларын туһунан биһиги төрөөбүт тылбытынан кэпсииллэр».

¹² Бары сөҕөн-махтаан, дьиибэргээн бэйэ-бэйэлэриттэн: «Бу аата тугуй?» – диэн ыйыталаһаллара.

¹³ Сорохторо эҕэлээхтик: «Ээ, минньигэс арыгыны тото испиттэр», – дэһэллэрэ.

Петр тыл этиитэ

¹⁴Петр уон биир Апостолы кытта бииргэ туран дьонго туһаан доргуччу эппитэ: «Иудея дьоно, Иерусалим олохтоохторо бука бары! Бу туох буолбутун билиэххитин баҕарар буоллаххытына, мин этэрбин болҕойон истин! ¹⁵Эһиги саныыргыт курдук, кинилэр итирик буолбатахтар, билигин баара-суоҕа үс эрэ чаас* буолла. ¹⁶Бу көрөргүтүн барытын хаһан эрэ Иоиль пророк төлкөлөөбүтэ: „¹⁷Бу тиһэх күннэргэ буолуоҕа, — диир Таңара: — Мин киһи аймахха Бэйэм Тыыммын ыыттаһына, эһиги уолаттаргыт-кыргыттаргыт Мин этэрбин тиэрдихтэрэ, эдэр уолаттаргыт көрүү көрүөхтэрэ, кырдыаҕастаргыт дирин суолталаах түүлэри түһүөхтэрэ. ¹⁸Мин Бэйэм Тыыммын кулуттарбар — эр дьонго, дыахталларга даҕаны — ыыттаһына, кинилэр бар дьонго Мин этэр тылбын тиэрдихтэрэ. ¹⁹Үөһэ халлаанга дыктилэри, аллара сиргэ сөбүмэр бэлиэлэри — хааны, уоту, будулҕан буруону — көрдөрүөбүм. ²⁰Айыы Тойон килбиэннээх улуу Күнэ үүнүөн иннинэ, күн өлбөөдүйэ өлүө, ый хаанныы кыһыа. ²¹Дьэ, оччоҕо Айыы Тойону аатын ааттаан ынырбыт киһи барыта быһһаныа“.

²²Израиль дьоно! Бу этэрбин болҕойон истин: Таңара эһиги көрөргүтүгэр Иисус Назорейга улуу дьайыылары, дыктилэри, араас бэлиэлэри онортторон, Кинини туоһулаан турар. Ону бэйэҕит билэҕит. ²³Таңара эрдэттэн анаан онкуллаабытын курдук, Кинини эһиэхэ тутан биэрбиттэрин эһиги, Таңараны билбэт омуктарга биэрэн, кириэскэ хам хараҕалатан өлөртөрбүккүт. ²⁴Ол эрээри Таңара өлөр өлүү бохсубутун үрэйэн, Кинини тилиннэрбитэ: өлүү Кинини хайдах да бохсон ильдэ хаалар кыаҕа суоҕа. ²⁵Кини туһунан Давид этэр: „Иннибэр өрүүтүн Айыы Тойону көрөрүм — туохтан да толлон турбатым туһугар, Кини мин уһа өттүбэр сылдыар. ²⁶Онтон сүрээдим өрө тэбэр, уоспар өрөгөй тыллара киирэллэр, төһө да өлөр онгоһуулаах буолларбын, эрэлим бөҕөргөтөр — ²⁷миигин анараа дойдуга хаалларыан суоҕа, сибэтиэйин этин-сиинин имирдиэн суоҕа. ²⁸Эн миэхэ олох суолун ыйбытын, онон Бэйэн иннигэр туруоран сүрэхпин үөрүүнэн толоруон“.

²⁹Бырааттарым! Эһиэхэ быһа бааччы этэрбин көнүллээн: өбүгэбит Давид өлбүтэ, хараллыбыт хоруоба биһиэхэ күн бүгүнгэ

* 2:15 *Үс эрэ чаас* — сарсыарда тоҕус чаас.

АПОСТОЛЛАР 2

диэри турар. ³⁰ Давид пророк этэ, онон Тангара Христу кини эт-хаан удьурдарыттан бүрүстүөлгэ олордуюх буолан андаҕай-бытын билэрэ. ³¹ „Дуухата аадка хаалларыллыбатаҕа, этэ-сиинэ имирэн сүппэтэҕэ“ диэн Христос тиллиэхтээҕин кини эрдэттэн өтө көрөн эппитэ. ³² Дьэ онон Тангара Кинини, Иисуһу, тилин-нэрбитин биһиги бары туоһулуубут. ³³ Кини үөһэ, Тангара уҥа өттүгэр, ылыллан, Аҕата эрэннэрбитин – Сибэтиэй Тыныны – биһиэхэ ылан ытта. Ону эһиги бу билигин көрдүгүт-иһиттигит. ³⁴⁻³⁵ Давид бэйэтэ Халлаанга ытта сылдыбатаҕа гынан баран этэр: „Айыы Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эһиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өттүбэр олоҕо диэбитэ“ диэн.

³⁶ Онон, Израиль норуота, бигэтик өйдүөх тустааххын: Иисуһу – эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүтүн – Тангара Айыы Тойон уонна Быһааччы гыммыта».

Апостолларга 3000 кэринэ кини холбоһор

³⁷ Маныаха дьон сүрэхтэригэр ыттаран, Петртан уонна атын Апостоллартан: «Бырааттарбыт, оччоҕо тугу гынабыт?» – диэн ыйыппытара.

³⁸ Петр эппитэ: «Аньыыгытын билинэн Тангараҕа эргиллин! Эһиги хас биирдии бэйэҕит – аньыыгытын-буруйгутун бырас-тыы гыннарар туһугар – Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнин, оччоҕо эһиги Сибэтиэй Тыын бэлэҕин ылыаххыт. ³⁹ Тангара тугу эрэннэрбитэ эһиэхэ, эһиги оҕолоргутугар да, ыраах сылдыар да дьонго – Айыы Тойон Тангарабыт ыңгырбыт дьонугар – бука барыгытыгар ананар».

⁴⁰ Уонна да атын элбэх тылынан өйдөтөн: «Бу содур көлүөнэттэн быһһанын», – диэн ыңгырбыта. ⁴¹ Онон Петр тылын улгумнук ылыммыт дьон сүрэхтэнэн, ол күн барыта үс тыһыынча кэринэ итэҕэйээччи эбиллибитэ.

Итэҕэйээччилэр олохторо

⁴² Кинилэр Апостоллар үөрэтэллэрин тиһигин быспакка бол-ҕойон истэллэрэ, бука бары бииргэ аһыллара, бииргэ үнгэллэрэ. ⁴³ Апостоллар Иерусалимга* элбэх дьиктини, бэлиэни

* 2:43 *Иерусалимга* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 3

көрдөрөннөр, хас биирдии киһи ис дууһатыттан Тангараттан толлор буолбута.

⁴⁴ Итэҕэйээччилэр биир ньыгыл сомоҕо этилэр, бары уопсай бас билиилээхтэрэ. ⁴⁵ Баайдарын-дуолларын, бас билиилэрин барытын атыылаан баран, ким туох кыһалжалааҕынан көрөн үллэрэллэрэ. ⁴⁶⁻⁴⁷ Хас күн аайы биир санаанан Тангара Дьэтигэр сылдыллара, дьизэлэригэр түмсэн килиэп тоһутан, Тангараны айхаллаан туран истинник үөрэ-көтө аһыыллара. Бар дьон кинилэри таптыыра, оттон Айыы Тойон Церковка снаттан саҥа быыһанааччылары күннэтэ аҕалан ахсааннарын эбэн иһэрэ.

Босхон умнаһыты үтүөрдүү

3 Биирдэ Петрдаах Иоанн иккиэйэбин Тангара Дьэтигэр тоһус чаастааҕы* үнүүгэ баран испиттэрэ. ² Тангара Дьэтин «Кэрэ Аан» диэн ааттанар олбуорун аанын аттыгар биир төрүө-бүттэн босхон киһи олороро. Кинини күн аайы, көтөҕөн аҕалан аанга олордон кэбиһэллэрэ, онно олорон, кини киирэр дьонтон умналыыра. ³ Петрдаах Иоанн киирэн эрэллэрин көрөн, кини ытыһын тоһуйбута. ⁴ Кинини болҕомтолоохтук көрөн баран, иккиэн: «Биһигини көр эрэ», – диэбиттэрэ.

⁵ Тугу эрэ биэриэхтэрэ дии санаан, умнаһыт өрө көрө түспүтэ.

⁶ «Үрүң да, кыһыл да көмүһэ суохпун, – диэбитэ Петр, – ол гынан баран туох баардаахпыттан эйиэхэ бэрсэбин: Иисус Христос Назорей аатынан этэбин – туран хаамп!» ⁷ Уонна уҥа илиититтэн өрө тардан туруорбутугар, икки тобугун сүһүөҕэ эмискэ бөҕөргөөн, киһи тирэҕирэ түспүтэ, ⁸ ойон туран хаампытынан барбыта; онон, Тангараны уруйдаан-айхаллаан, кинилэри кытта бииргэ хаамсан, Тангара Дьэтигэр дьизэрэнкэйдээн киирбитэ. ⁹ Кини Тангараны айхаллаабытынан хааман киирбитин дьон барыта көрбүтэ. ¹⁰ Бу били Кэрэ Аан таһыгар умналыыр босхон үтүөрэн хаалбытын көрөн, олус диэн сөхпүттэрэ-дбулайбыттара.

* ^{3:1} *Тоһус чаастааҕы* – күнүс үс чаастааҕы. Бу кэмнэ Тангара Дьэтигэр сиэртибэ биэрэллэрэ.

Соломон колоннадатыгар

¹¹ Үтүөрбүт киһи Петрдаах Иоанны батыһа сылдыарын көрө бэркиһээн, бары кинилэргэ, Соломон колоннадата* диэн сиргэ, саба сырсан кэлбиттэрэ. ¹² Маны көрөн, Петр мустубут дьонно эппитэ: «Израиль дьоно! Биһигини тоҕо дьиктиргээбиттии одуулаһан турабыт? Биһиги бэйэбит күүспүтүнэн дуу, үтүөбүтүнэн дуу кинини хаамар гыммыт буолбатахпыт. ¹³ Аҕаларбыт – Авраам, Исаак уонна Иаков – Таңаралара Уолун Иисуһу албан аатырдыбыта, оттон эһиги Кинини туттаран тойотторго биэрбиккит, Пилат босхолуурга санаммытын үрдүнэн, Киниттэн киэр хайыспыккыт. ¹⁴ Сибэтиэйтэн, Кырдыксыттан akkaастанан, өлөрүөхсүтү босхолууругар Пилаттан көрдөспүккүт. ¹⁵ Эһиги Олох Баһылыгын өлөрбүккүт гынан баран, Таңара Кинини өлбүттэргэн тилиннэрбитэ. Кини тиллибитин туоһулара биһиги баарбыт. ¹⁶ Бу көрөр, бэркэ билэр ыарыһах киһигитин Иисус аата, Кини биэрбит итэҕэлэ сибилегин, бары көрөн турдаххытына, үтүөртэ. ¹⁷ Ол эрээри, бырааттарым, эһиги, тойотторгут курдук, эмиэ билбэккэбит, итинник быһыыламмккытын мин өйдүүбүн. ¹⁸ Христос эрэйи-буруйу көрүөхтээҕин туһунан Таңара эрдэттэн Бэйэтин бары пророктарынан этиттэрбитэ ити курдук туолбута.

¹⁹ Онон аныыгыт-харабыт сотулларын туһугар, аныыгытын билинэн, Таңараҕа эргиллин; ²⁰ оччоҕо Айыы Тойон эһиэхэ биэрэр уоскуланг кэмэ кэллэҕинэ, Таңара эһиэхэ анаабыт Иисус Христотун ыытыаҕа. ²¹ Таңара тугу барытын чөлүгэр түһэрэрин туһунан Бэйэтин сибэтиэй пророктарынан этиттэрбит кэмэ кэлиэр диэри, Христос Халлаанга сылдыахтаах. ²² Моисей өбүгэлэрбитигэр** этэн турар: „Айыы Тойон Таңарабыт, миигин ыппытын курдук, эһиэхэ бэйэбит бырааттаргытыттан Пророгу ыытыа. Кини тугу этэрин барытын эһиги толорон иһиэхтээххит. ²³ Ол Пророк тылын истибэтэх киһи, норуотуттан туораан, имири эстиэҕэ“. ²⁴ Пророктар – Самуилтан саҕалаан кэлинни пророктарга тийэ – бука бары бу күннэр тустарынан

* 3:11 *Соломон колоннадата* – Ин 10:23 быһаарытын көр.

** 3:22 *Өбүгэлэрбитигэр* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 4

иһитиннэрэллэрэ. ²⁵Оттон эһиги ол пророктар удьуордарына-
быт, онон Тангара өбүгэлэргитин кытта онгорсубут сөбүлэһиитэ
эһиэхэ чопчу сыһыаннаах. Бу туһунан Тангара Авраамна: „Сир
омуктара бары эн удьуорунг өнгөтүнэн үтүө алгыска тиксиэх-
тэрэ“, – диэн эппитэ. ²⁶Тангара Уолун, Иисуһу, тилиннэрэн
баран – эһигини хас биирдиигитин аньыттан-хараттан киэр
хайыһыннаран үтүө алгыска тиксэрээри – бастакынан эһиэхэ
ыппыта».

Петрдаах Иоанн хаайыллаллар

4 Кинилэр иккиэн норуоту кытта кэпсэтэ турдактарына, аҕа-
быыттар, Тангара Дьэитин харабылын тойоно уонна садду-
кейдар тийээн кэлбиттэрэ. ²Норуоту үөрэтэллэрин уонна Иисус
тиллиитэ өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин кэрэһилиир диэн кэпсиил-
лэрин истэн, улаханлык абаран-сатаран, ³иккиэннэрин тутан
ылбыттара; ол гынан баран киэһэ буолан сарсыардаанга диэ-
ри хаайан кэбиспиттэрэ. ⁴Тангара тылын истибиттэр үгүстэрэ
итэҕэйбиттэрэ; итэҕэйбит эр дьон биэс тыһыынча кэрингэ этэ.

Петр синедрион иннигэр тыл этиитэ

⁵Сарсыныгар Иерусалимна иудей тойотторо, аҕа баһылык-
тар уонна сокуонньуттар мустубуттара. ⁶Анна архиерей, Каиа-
фа, Иоанн, Александр итиэннэ кинилэр атын да хаан-уруу ай-
махтара бааллара. ⁷Кинилэр Апостоллары ортолоругар киллэ-
рэн туран: «Бу туох күүһүнэн, ким аатынан эһиги итини онгор-
дугут?» – диэн ыйыппыттара.

⁸Онуоха Сибэтиэй Тыһынынан туолан, Петр эппитэ: «Норуот
салайааччылары, Израиль аҕа баһылыктара! ⁹Өскөтүн биһигит-
тэн бүгүн босхон киһиэхэ онгорбут үтүөбүт туһунан туоһулаһар,
кени хайдах үтүөрбүтүн ыйыталаһар эбит буоллаххытына,
¹⁰эһиги да, Израиль норуота да – бары биллэххит буоллун:
эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүт кэннэ, Тангара тилиннэр-
бит Иисус Христос Назорейын аата ¹¹бу киһини үтүөрдэн, ки-
ни эһиги иннигитигэр турар. Иисус туһунан этиллэр: „Эһиги,
тутааччылар, киэр бырахпыт тааскыт муннук тутуах тааһа буол-
ла“. ¹²Биһигини быһыһыр Киниттэн атын ким да суох; Кени
аатыттан ураты – биһиги быһыһанарбытыгар бэриллибит атын
аат – бу күн сиригэр суох!»

АПОСТОЛЛАР 4

¹³Петрдаах Иоанн хорсуннарын көрөн уонна үөрэбэ суох бостуой дьон буолалларын билэн, аҕа баһылыктар дьиибэргэбиттэрэ гынан баран, Иисуһу кытта бииргэ сылдыбыттарынын сэрэйбиттэрэ. ¹⁴Үтүөрдүбүт киһилэрэ субу турар буолан, синедрион чилиэннэрэ тугу да булан утары эппэтэхтэрэ. ¹⁵Онон синедрионтан тахса түһэллэригэр дьаһайан баран, бэйэлэрэ сүбэлэспиттэрэ: «¹⁶Бу дьону хайдах гынабыт? Илэ-чахчы дьиктини онорбуттарынын Иерусалим олохтоохторо бука бары билэллэр, ону мэлдьэһэр кыахпыт суох. ¹⁷Аны сурах-садык норуокка салгы тэнийиэ, онон Иисус аатын кимиэхэ да ааттаман диэн сэрэтэн, букатын бобуохха».

¹⁸Апостоллары ынтыран ылан, аны Иисус аатын төрүт ааттаабакка, им-дьым сылдыалларыгар бирикээстээбиттэрэ. ¹⁹Петрдаах Иоанн эппиттэрэ: «Бэйэҕит санаан көрүң, Тангаратааҕар эһигини ордук истэрбит Тангара иннигэр төһө сөптөөх буолуой? ²⁰Биһиги тугу көрбүппүтүн-истибиппитин кэпсээбэккэ сылдыар кыахпыт суох».

²¹Онорбут дьиктилэрин иһин бар дьон барыта Тангараны айхаллыыр буолан, буруйдуур тоҕоос булбакка, саанан баран, Апостоллары ыытан кэбиспиттэрэ. ²²Дьиктитик үтүөрбүт киһи сааһа түөрт уонуттан тахсыбыт этэ.

Итэҕэйээччилэр махтанан үгүүлэрэ

²³Босхолонон баран, Петрдаах Иоанн дьонноругар кэлэн, архиерейдар уонна аҕа баһылыктар туох диэбиттэрин барытын кэпсээбиттэрэ. ²⁴Ону истэн, бары биир санаанан Тангараҕа үгүттэрэ: «Сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Улуу Баһылык Тангара!» ²⁵Эн Бэйэн кулутун, биһиги өбүгэбит Давид уонунан Сибэтиэй Тыныны этиппитин: „Тоҕо норуоттар айманаллар, тоҕо омуктар кураанахха куомуннаһаллар? ²⁶Сир ыраахтааҕылары өрө турдулар, баһылыктар Айыы Тойону уонна Кини Христуһун утары куомуннастылар“. ²⁷⁻²⁸Дьэ дьың-чахчы, Эн модун кыаххынан эрдэттэн эппитинг туолуон иһин, бу куоракка Ирод, Понтий Пилат, иудейдар, атын да норуоттар Эн Сибэтиэй Уолгун Иисуһу утарса мустубуттар. ²⁹Онон билигин, Айыы Тойон, кинилэр суһурҕаналларынын

* 4:24 *Тангара* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 5

көр-иһит уонна биһиэхэ, кулуттаргар, Эн тылгын туохтан да куттаммакка, хорсуннук тиэрдэрбитигэр күүстэ салҕаа, ³⁰эм-тиир-үтүөрдэр илиигин утары уун итиэннэ Сибэтиэй Уолун Иисус аатынан бэлиэлэри, дыктилэри онорон көрдөр!»

³¹Үнгэн бүтэллэрин кытта, түмсүбүт дьиэлэрэ дьигиһийэн ылбыта, Сибэтиэй Тыын сүрэхтэрин толорон, бука бары, ин-нэн-толлон турбакка, Таһара тылын иһитиннэрэн барбыттара.

Итэҕэйэччилэр бырааттыы тапталлара

³²Итэҕэли ылыммыттар бары биир сүрэхтээхтэрэ, биир дуу-һалаахтара; ким да бэйэтин бас билиитин бэйэм эрэ киэнэ диэ-бэккэ, барытын бииргэ бас билэн ололбуттара. ³³Апостоллар Айыы Тойон Иисус Христос* тиллибитин туһунан бар дьонно уһулуччу күүстээхтик туоһулаабыттара; Таһара Бэйэтин илгэ-лээх үтүөтүн кинилэргэ өлгөмнүк биэрэрэ. ³⁴Быстар, кыаммат киһи кинилэргэ суоҕа: ким сирдээх сирин, дьиэлээх дьиэтин атыылаан киллэрбит үптэрин ³⁵аҕалан, Апостоллар иннилэри-гэр ууран биэрэллэрэ, ону киһи аайы, туох кыһалҕалаахтары-нан көрөн, үллэрэллэрэ. ³⁶Ол курдук Иосия, Апостоллар Вар-нава (ол аата «бөҕөргөтөөччү») диэн ааттаабыт киһилэрэ, Кипр арыыттан төрүттээх левит, ³⁷бас билэр сирдээҕин атыылаан, харчытын аҕалан Апостоллар атаһарыгар ууран биэрбитэ.

Ананиялаах Сапфира

С¹⁻² Биир Анания диэн киһи, баайын атыылаан баран, ойоҕу-нуун Сапфиралыын сүбэлэһэн, үбүн сороҕун кистээбитэ итиэн-нэ ордугун аҕалан, Апостоллар иннилэригэр уурбута.

³Онуоха Петр эппитэ: «Анания! Эн, бу хайдах сатанаҕа бэ-ринэн, Сибэтиэй Тыынна сымыйалыгың, сирин атыытыттан сороҕун кистиигин? ⁴Тугу бас билэриң барыта бэйэн киэнэ этэ, атыылаан ылбыт үбүн эмиэ бэйэн дьаһалгар киирбитэ буолбат дуо? Уонна хайдах маннык санааҕа кэлин? Эн дьонно буол-бакка, Таһараҕа сымыйалаатың».

⁵Мань истээт, Анания тыһа быстан охтон түспүтэ. Бу туһу-нан истибит эрэ барыта улаханлык куттаммыта. ⁶Эдэр уолаттар туран, бокуонньугу таһаска суулаан, таһааран харайбыттара.

* ^{4:33}Христос – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 5

⁷ Бу кэнниттэн үс чаас ааспытын кэннэ туох буолбутун билэ илик Анания ойоҕо тийээн кэлбитэ. ⁸ Петр киниттэн ыйыппыта: «Эт эрэ миэхэ, сиргит атыыта бачча харчыга турбута дуо?»

«Соҕордук, ситиччэҕэ», – диэн дьахтар бигэргэппитэ.

⁹ «Бу туох буолан эниги Айыы Тойон Тынынын холоон көрөөрү кигистигит? – диэбитэ Петр. – Көр, бу эргин харайан киирдилэр, эйигин эмиэ таһаарыахтара».

¹⁰ Дьахтар эмискэ Петр аттыгар охтон түһэн өлөн хаалбыта. Киирэн кэлбит уолаттар дьахтар өлбүтүн көрөн, таһааран эрин аттыгар харайбыттара. ¹¹ Церковь бүтүннүү уонна бу түбэлтэни истибиттэр бары улуу кутталга ылларбыттара.

Итэҕэйээччилэр ахсааннара үүнэ турар

¹² Тангара Бэйэтин Апостолларынан бар дьонго үгүс дыктилэри, элбэх бэлиэлэри көрдөрбүтэ. Итэҕэйээччилэр бары биир санаанан Соломон колоннадатыгар түмсэллэрэ. ¹³ Атын дьон дуулайан, кинилэргэ холбоһо сатаабатахтара да, норуот кинилэри үтө тылынан ахтара. ¹⁴ Улам-улам үгүс эр дьон, дьахталлар Айыы Тойону ылынан, итэҕэйээччилэр ахсааннара үксээн испитэ. ¹⁵ Барыһахтары, аһан иһэр Петр, саатар, күлүгэ түстүн диэн, таһырдыа таһааран от, тагас тэллэхтэргэ сытыартыыллара. ¹⁶ Чугас эргиннээҕи куораттартан киһи бөҕөтө Иерусалимга* хотоҕостуу субспута, ыарыһахтары, быртах тыыннарга буулаппыттары аҕалтыыллара; аҕалбыт дьонноро бары үтүөрэн иһэллэрэ.

Апостоллары хаайаллар

¹⁷ Архиерей уонна кинини кытта бииргэ сылдьар саддукей бөлөҕүн дьоно ордугургуу санаан ¹⁸ Апостоллары тутан ылан куорат хаайыытыгар уктарбыттара. ¹⁹ Онуоха Айыы Тойон Аанһала түүн хаайыы аанын аһан, кинилэри таһаартаан баран, эппитэ: ²⁰ «Барың, Тангара Дьэитигэр киирэн норуокка Олох Тылын иһитиннэрин».

²¹ Маныха Апостоллар сарсыарда эрдэ Тангара Дьэитигэр киирэн, үөрэтэн барбыттара. Ол ыккардыгар архиерей уонна

* ^{5:16} Чугас эргиннээҕи куораттартан... Иерусалимга – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иерусалим эргиннээҕи куораттартан».

АПОСТОЛЛАР 5

кинини кытта бииргэ сылдыааччылар мустан, синедриону уонна Израиль аҕа баһылыктарын барыларын ынгыртаан баран, хаайыттан Апостоллары аҕалтара, дьон ыппыттара.

Синедрион мунһаҕа

²² Үлэһиттэр хаайыыга тийэн, Апостоллары булбакка, төнөн кэлэн: ²³ «Хаайыы үчүгэйдик хатанан турар, харабыллар аантан халбарыйбатахтар, оттон күлүүһү аһан иһирдьэ киирбиппит — ким да суох!» — диэн тыллаабыттара. ²⁴ Маны истэн, архиерейдар уонна Тангара Дьэтин харабылын тойоно ол туох буоллаҕай диэн санааҕа түспүттэрэ. ²⁵ Онтон биир киһи кэлэн: «Били хаайбыт дьоннугу Тангара Дьэтигэр киирэн үөрэтэ тураллар!» — диэн кэпсээбитэ. ²⁶ Онуоха харабыл тойоно үлэһиттэрин илдэ баран, норуот биһигини тааһынан тамныа диэн куттанан, Апостоллары күһэлэнгэ суох аҕалбыта.

²⁷ Кинилэри аҕалан, синедрион иннигэр туруорбуттарыгар архиерей эппитэ: ²⁸ «Ити Киһи туһунан аны үөрэтимэн диэн биһиги эһигини кытаанахтык боппуппут буолбат дуо? Ону истибэккэ, бэйэҕит үөрэххитинэн Иерусалимы биир гына толордугут! Ол Киһи өлбүтүгэр өссө биһигини буруйдаары гынаҕыт».

²⁹ Петр уонна Апостоллар эппиттэрэ: «Биһиги Тангараҕа ордук бас бэриниэхтээхпит. ³⁰ Эһиги Иисуһу кириэскэ ыйаан өлөрбүккүт эрэри, өбүгэлэрбит Тангаралара Кинини тилиннэрибитэ. ³¹ Буруйу-аныыны билинэн бырастыы гыннарар кыаҕы Израильга бэлэхтиир туһугар, Тангара Иисуһу Баһылык уонна Быһааччы гынан үрдэтэн, Бэйэтин унга өттүгэр олордубута. ³² Маныаха биһиги да, Тангара Киниэхэ бас бэринээччилэргэ биэрбит Сибэтиэй Тыына да туоһу буолабыт».

Гамалиил сүбэтэ

³³ Кинилэр мантан уордаһан, Апостоллары өлөрөргө санаммыттара*. ³⁴ Онуоха Гамалиил диэн ааттаах биир фарисей, норуот ытыктыыр сокуонньута, синедрион ортотугар туран, Апостоллары быстах кэмгэ таһаара түһэллэригэр дыһал биэрбитэ. «³⁵ Израильтяннар! — диэбитэ кини. — Бу дьону хайдах

* ^{5:33} *Өлөрөргө санаммыттара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өлөрүөхтэрин баҕарбыттара».

АПОСТОЛЛАР 6

гынаргытын маннай үчүгэйдик толкуйдаан көрүң. ³⁶ Сотору-таабыта, бу эрэ иннинэ, бэйэтин ханнык эрэ улуу киһибин дэ-нэр Февда өрө тура сылдыбыта, киниэхэ түөрт сүүсчэкэ киһи холбоспута. Кинини өлөрбүттэрин кэннэ, батыһааччылара ба-ры ыһыллан, суола-иһиэ суох сүппүттэрэ. ³⁷ Февда кэнниттэн, биэрэпис саҕана, Галилеяттан төрүттээх Иуда өрө туран, төһө эмэ киһини бэйэтигэр тардыбыта эрээри, өлбүтүн кэннэ, баты-һааччылара бары эмиэ ыһыллыбыттара. ³⁸ Онон билигин эһиэ-хэ этэбин: бу дьону тыытыман, босхолоонг. Кинилэр дьыалала-ра дьон сүбэтинэн, тэрээһининэн эбит буоллабына, эһигинэ да суох бэйэтэ тохтуо, ³⁹ оттон Танара ыйытынан буоллабына, эһиги кыайан тохтоуоххут суоҕа, хата, өссө Танараны утары охсуһар буолан тахсыаххыт».

⁴⁰ Кини тылын ылыммытара. Апостоллары ыңыран ылан кымныбынан таһыйтаран баран, аны Иисус аатын ахталларын бобон туран, босхолообуттара. ⁴¹ Апостоллар, Айыы Тойон Иисус аатын иһин кыһарыллар дьолго тиксибиттэриттэн үөрэн-кө-төн, синедрионтан тахсан барбыттара. ⁴² Кинилэр, күн аайы Та-нара Дьэтигэр да, ыалтан-ыалга да сылдьан үөрэтэллэрин, Иисус Христос туһунан иһитиннэрэллэрин тохтоппотохторо.

Маннайгы диаконнар

6 Ол саҕана, үөрэнээччилэр ахсааннара үксээн сырыттабына, гректии сангарар еврейдэр ортолоругар «олохтоох еврейдэр күннээҕи аһылык түңэтигэр биһиги огдооболорбутун көйгө-түтэллэр» диэн кинигир-хангыр сангарсыы буолбута. ² Онон уон икки Апостол үөрэнээччилэри ыңыран ылан, эппиттэрэ: «Би-һиги Танара тылын хаалларан, аһылык тэрээһинигэр охторбут сатамат. ³ Онон, бырааттарбыт, бэйэҕиттэн Сибэтиэй Тыы-ны толору ылыммыт, муударай өйдөөх, үтүө ааттаах-суоллаах сэттэ киһини талын. Бу сулууспаны кинилэргэ сүктэриэхпит, ⁴ оттон бэйэбит тиһигин быспакка үнүөхпүт, Танара тылын иһи-тиннэриэхпит».

⁵ Кини этиитин мунньах дьоно биһирээн, итэҕэли уонна Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан диэн киһини, Фи-либи, Прохоры, Никанору, Тимону, Пармены уонна Танара-ны итэҕэйбит омук киһитин, Антиохияттан төрүттээх Нико-лайы, талбыттара. ⁶ Кинилэри Апостоллар иннилэригэр илдьэн,

АПОСТОЛЛАР 7

туруорбуттара, Апостоллар үнэн баран, кинилэргэ илиилэрин уурбуттара.

⁷ Таңара тыла Иерусалимга улам тэнийэн-тарғанан, үөрэнээччилэр ахсааннара элбээн испитэ, аҕабыттартан эмэ бэрт элбэх киһи итэҕэлгэ бас бэриммитэ.

Стефан тутулуута

⁸ Оттон итэҕэли уонна Таңара күүһүн толору ылыммыт Стефан норуokka уһулуччулаах дыктилэри, сөҕүмэр бэлиэлэри көрдөрбүтэ. ⁹ «Босхоломмуттар синагогаларын» сорох дьоно (онно Кириная, Александрия, Киликия, Асия иудейдара сылдьаллара) Стефаны кытта мөккүһөн турбуттара; ¹⁰ ол эрээри кини муударай өйдөөхтүк, Сибэтиэй Тыынынан салайтаран, этэрин хайдах да утарар кыахтара суоҕа. ¹¹ Онон соруйан хас да киһини кигэн: «Моисейы уонна Таңараны холуннараарын истибиппит», — дэппиттэрэ. ¹² Итиэннэ норуоту, аҕа баһылыктары уонна сокуонньуттары өрө туруоран Стефаны туттаран, синедрионга илтэрбиттэрэ. ¹³ Сымыйа туоһулары туруортаан баран: «Бу киһи бииргэм Сибэтиэй Дьибитин, Сокуоммутун холуннараар, — диэн этиппиттэрэ. — ¹⁴ Ити Иисус Назорей туһунан Кини бу Дьибэни урухсаллыа, биһиэхэ Моисей биэрбит үгэстэрин уларытыа диирин истибиппит».

¹⁵ Синедрионга олорооччулар бука бары Стефаны тонолуппакка одууласпыттара; кинилэр көрдөхтөрүнэ, Стефан сирэйэ Аанньал сирэйин курдуга.

Стефан тыл этиитэ

7 Архиерей Стефантан: «Бу чахчыны этэллэр дуо?» — диэн ыйыппыта.

«² Бырааттарым, аҕа дьонум, этэрбин болҕойон истин! — Стефан этиитин саҕалаабыта. — Биһиги өбүгэбит Авраам өссө Месопотамияҕа эрдэҕинэ, Харранга көһүөн иннинэ, албан ааттаах Таңара киниэхэ көстөн: ³ „Сиргиттэн-уоккуттан, аймах-билэ дьоннугтан, аҕан дьибиттэн араҕан Мин ыйар сирбэр бар“, — диэн эппит. ⁴ Ол иһин Авраам халдейдар дойдуларыттан араҕан, Харранга олохсуйбут. Кэлин, аҕата өлбүтүн кэннэ, Таңара кинини манна, билигин эһиги олорор сиргитигэр, көһөрөн аҕалбыт. ⁵ Мантан киниэхэ уллунах да саҕа өлбүгэ

сири биэрбэтэх гынан баран, Авраам өссө оҕото суох сырыттабына, бу сири киниэхэ уонна кини удьуордарыгар биэриэх буолан эрэннэрбит. ⁶Таңара киниэхэ эппит: „Эн удьуордарын туора дойдуга кэлэн, түөрт сүүс сыл устата кулут буолан баттанан олоруохтара. ⁷Ол эрээри кинилэри кулут онгостубут норуот Мин дьүүлбэр туруоҕа. Оттон эн удьуордарын ити дойдуттан тахсан, Миэхэ манна, бу сиргэ, сүгүрүйэр буолуохтара“. ⁸Таңара Авраамы кытта сөбүлэһии онгорсубутун бэлиэтигэр киниэхэ быһыллыы сиэрин-туомун биэрбит. Ол иһин Авраам, уола Исаак төрөөбүтэ ахсыс күнүгэр, киниэхэ быһыы онгорбут, оттон Исаак Иаковка, Иаков буоллабына уон икки уолаттарыгар онгорбуттар.

⁹Биһиги өбүгэлэрбит ордук санаан, Иосибы Египеккэ атыылаабыттар; ол гынан баран, Таңара кинини кытта бииргэ буолан, ¹⁰бары ыарахаттарган быһаан ылан, киниэхэ муударай өйү биэрбит, Египет ыраахтааҕытын — фараонун үтүө сыһыанын бэлэхтээбит. Ыраахтааҕы Иосибы Египет сиригэр бүтүннүүтүн уонна бэйэтин дьиэтин-уотун дьаһайарга анаабыт.

¹¹Оттон Египеккэ, Ханаан сиригэр сутуран, улуу кыһалҕа кыһарыйбытыгар, биһиги өбүгэлэрбит эмиэ аһыыр астары бастан хаалбыт. ¹²Египеккэ бурдук баар сурабын истэн, Иаков өбүгэлэрбитин онно ыппыт. Ол кинилэр Египеккэ маннайгы сырыылара эбит. ¹³Иккиһин кэлбиттэригэр Иосиф убайдарыгар кинилэр бырааттара буоларын билиммит, онон кини төрдүн-уһун фараон эмиэ билбит. ¹⁴Иосиф аҕатын Иаковы, туох баар аймахтарын — барыта сэттэ уон биэс киһини бэйэтигэр ыныртарбыт, ¹⁵онон Иаков Египеккэ көһөн тийбит. Иаков да, өбүгэлэрбит да — бары онно олорон өлбүттэр. ¹⁶Унуохтарын Сихемгэ илдьэн, Авраам Сихем киһитин уолаттарыттан үрүн көмүскэ атыылаһан ылбыт хоруобугар харайбыттар.

¹⁷Таңара Авраамна андаҕайбыт эрэннэриитэ туолара чугаһаан истэбин аайы, Египеккэ олорор еврей норуотун ахсаана улам үксээн-үүнэн испит. ¹⁸Оттон Иосибы билбэт санга ыраахтааҕы былааска кэлбит. ¹⁹Бу ыраахтааҕы биһиги норуоппутун туора көрөн, ыччаттара быһыннын диэн, санга төрөөбүт оҕолорун быраҕан иһэргэ күһэйбит. ²⁰Ол саҕана Моисей төрөөбүт, кини Таңара көрүүтүгэр сүрдээх үчүгэй оҕо эбит; оҕо үс ый устата аҕатын дьиэтигэр көрүллүбүт-харайыллыбыт; ²¹оттон

АПОСТОЛЛАР 7

уолчааны таһырдыа хаалларбыттарыгар, фараон кыыһа, кинини булан ылан, төрөппүт уолун курдук ииппит. ²² Инньэ гынан Моисей Египет бары муудараһын баһылаан, тылынан-өһүнэн да, үлэтинэн-хамнаһынан да уһулуччулаах киһи буола үүнэн тахсыбыт.

²³ Түөрт уон сааһын туолуута бырааттарын, Израиль дьонун көрсүөн баҕарар санаа кинини үүйэ-хаайа туппут. ²⁴ Биирдэ Израиль киһитин атаҕастыы туралларын көрөн, кини, ону иэстэһэн, Египет киһитин өлөрөн кэбиспит. ²⁵ Моисей: „Таңара Израиль дьонун миигинэн босхолоттороору гынарын бэйэм дьонум өйдүөхтэрэ“, – дии санаабыт даҕаны, анараангылара өйдөөбөтөхтөр. ²⁶ Нөнүө күнүгэр кинилэр охсуһа сылдыалларын көрөн: „Эһиги бырааттыыларгыт эбээт, уонна баран тоҕо бэйэ-бэйэбитин атаҕастыыгыт?“ – диэн эйэлэһиннэрэ сатаабыт. ²⁷ Онуоха чугастаабытын атаҕастыы турар киһи, Моисейы киэр анһан баран: „Ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй? ²⁸ Биитэр, бэҕэһээ Египет киһитин өлөрбүтүң курдук миигин эмиэ өлөрүүххүн баҕараһын дуу?“ – диэн дьорҕойбут. ²⁹ Маны истэн, Моисей Египеттэн күрээп, Мадиам сиригэр* баран олохсуйбут; кини икки уола онно төрөөбүттэр.

³⁰ Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. Биирдэ киниэхэ Синай хайатын аттынаабы иччитэх сиргэ умайа турар хатыылаах талах төлөнүгэр Айыы Тойон Аанһала көстүбүт. ³¹ Моисей, ону дьиктиргээн, сыныйан көрөөрү чугаһаан иһэн, Айыы Тойон саңатын истибит: ³² „Мин эн өбүгэлэрин Таңаралара – Авраам, Исаак уонна Иаков Таңарата – буолабын!“ Моисей ис-иһиттэн титирэс буола долгуйан, көрүүн да дьулайбыт. ³³ Айыы Тойон киниэхэ эппит: „Бу үктэнэн турар сирин сибэтиэй сир, онон сандалиаһын уһул. ³⁴ Мин, норуотум Египет сиригэр атаҕастабылга олорорун көрөн, ыар ынчыгын истэн, кинини босхолоору түһэн кэлиим. Онон, хомун, Мин эйигин Египеккэ ытабын“.

³⁵ Бу Моисейы, ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй диэн киэр анһыбыт киһилэрин, Таңара хатыылаах талах быыһыгар көстүбүт Аанһалынан этитэн, баһылык уонна босхолооччу гынан ыппыт. ³⁶ Бу кини, Моисей, норуотугар,

* 7:29 *Мадиам сирэ* – Аравия уобалаһа.

кулутгааһынтан таһааран иһэн, Египет сиригэр, Кыһыл муораҕа уонна иччитэх сиргэ түөрт уон сыл устата дыктилэри, сөбүмэр бэлиэлэри көрдөрбүт. ³⁷ Бу кини, Моисей, Израиль дьонугар: „Таңара миигин туруорбутун курдук, бэйэҕит бырааттаргытыттан эмиэ Пророгу туруоруоҕа, Кинини истээрин“, – диэн төлкөлөөбүт. ³⁸ Бу кинилиин, Моисейдыын, иччитэх сиргэ түмсүбүт дьону кытта бииргэ сырыттаҕына, Синай хайатыгар Аанһал кэпсэппит, бу кини биһиги өбүгэлэрбитин кытта бииргэ сылдыбыт, тыыннаах тыллары ылан биһиэхэ биэрбит; ³⁹ биһиги өбүгэлэрбит бу киниэхэ, Моисейга, бас бэриниэхтэрин баҕарбакка, кээр хайыһан, сүрэхтиин-быардыын төттөрү Египеккэ тартыспыттар. ⁴⁰ Ааронтан: „Биһигини Египет сириттэн таһаарбыт Моисейбыт туохха түбэспитин билбэппит, онон сирдиир таңараларда биһиэхэ онорон кулу“, – диэн көрдөспүтүтэр. ⁴¹ Итиэннэ ол күннэргэ оҕус эмэгэтин оностон баран, онтукаларыгар сиэртибэ биэрэн үөрүү-көгүү, көр-нар бөҕө буолбуттар. ⁴² Онон Таңара кинилэртэн кээр хайыһан, халлаан эттиктэригэр сүгүрүйэллэрин бопсо сатаабат буолбут. Бу туһунан пророктар кинигэлэригэр суруллубут: „Израиль норуота! Түөрт уон сыл усталаах-туоратын тухары иччитэх дойдуну кэрийэ сылдьан, эһиги Миэхэ туох бэлэҕи-туһаҕы биэрбиккитий? ⁴³ Эһиги Молох отуутун, Ремфан таңараҕыт сулуһун – сүгүрүйүөхпүт этэ диэн быһан онгостубут эмэгэттэргитин – илдэ сылдыбыккыт. Онон Мин эһигини Вавилонтан өссө ыраах көһөрөн илдьим“.

⁴⁴ Өбүгэлэрбит иччитэх сиргэ Туоһулааһын Скиниятын илдэ сылдыбыттар. Ол Моисейдыын Кэпсэтээччи соруйуутунан, киниэхэ көрдөрүллүбүт холобурга олобуран онгоһуллубут Скиния этэ. ⁴⁵ Иисус Навины кытта бииргэ сылдыар өбүгэлэрбит Скинияны ылан, Таңара урут биһиги өбүгэлэрбититтэн кыйдаабыт норуоттарын сирдэригэр аҕалбыттар. Скиния Давид ыраахтааҕылыыр кэмигэр диэри баар эбит. ⁴⁶ Таңара тапталын ылбыт Давид, Иаков Таңаратыгар дьиэ тутуулары, көрдөспүт да, ⁴⁷ дьиэни Соломон туппут. ⁴⁸ Ол гынан баран, Үрдүк Таңара киһи туппут дьиэтигэр олоҕорбот, пророк эппитин курдук: „Халлаан – Мин бүрүстүөлүм, ⁴⁹ сир – атаһың ууран олоҕор үктэлим. Ханһык бэйэлээх дьиэни эһиги Миэхэ тутуоххутуй, эбэтэр Мин сынһанар сирбин? – диир Айыы Тойон. – ⁵⁰ Бу баары барытын Мин айбытым буолбат дуо?“

АПОСТОЛЛАР 8

⁵¹ Оо, өһөс санаалаах, бүтэй кун сүрэхтээх, бүөлэммит кулгаахтаах дьон! Эһиги эмиз, өбүгэлэргит курдук, мэлдьи Сибэтиэй Тыыны утарабыт. ⁵²⁻⁵³ Пророктартан хайаларын эһиги аҕаларгыт сойуоласпатахтарай? Кинилэр бэл Кырдыксыт кэлэрин өтө көрөн эппит дьону өлөрбүттэрэ. Оттон эһиги – Таңара Аанньаллара эһиэхэ тиэрдибит Сокуоннарын ылан баран туступатах дьон – Кырдыксыты таннаран биэрэн өлөрбүккүт!»

Стефан олүүтэ

⁵⁴ Маны истэн, кинилэр уордайбыт уохтарыгар хабырынан ылбыттара. ⁵⁵ Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан Халлааны анааран, Таңара кэрэмэн килбиэнин уонна Таңара уңа өттүгэр турар Иисуһу көрөн, ⁵⁶ эппитэ: «Халлаан арыллыбытын, Киһи Уола Таңара уңа өттүгэр турарын көрөбүн».

⁵⁷ Бары үөгүлэхэ түһээт, кулгаахтарын саба туттубуттара уонна кинини, күргүөмүнэн саба түһэн, ⁵⁸ куорат таһыгар таһааран, тааһынан илдьи тамнаабыттара. Туоһулара таңастарын Савл диэн эдэр уол турар сиригэр устан бырахпыттара.

⁵⁹ Стефан, тааһынан быраҕаттыы турдактарына: «Айыы Тойон Иисус, дууһабын ыл, – диэн үнэ-көрдөһө турбута, ⁶⁰ онтон сөһүргэстии түһэн күүһүн мунунан, – Айыы Тойон, бу аныһыларын бырастыы гын!» – диэн саҥа аллайан баран, тыына быстыбыта.

Савл христианнылары сойуолуур

8 Савл Стефаны өлөрбүттэрин сөпсүүр этэ. Бу күнтэн ыла Иерусалимнааҕы церковь улууканнаах сойуолааһынҥа түбэспитэ, онон Апостоллартан ураты атын дьон бары Иудея, Самария дэриэбинэлэринэн тарҕаспыттара. ² Стефан унуоһун Таңараҕа бэриниилээх дьон көтөхпүттэрэ, кинини аһыһан ытабыл-сонгобул бөҕө буолбута.

³ Оттон Савл церковы муннуура: дьиэттэн дьиэҕэ киирэ-киирэ, эр дьону, дьахталлары, соһоттоон таһааран, хаайыыга быраҕаттыыра.

Самарияҕа Евангелиены иһитиннэри

⁴ Тарҕанан барбыт дьон Таңара тылын сир-сир аайы сылдьан иһитиннэрэллэрэ. ⁵ Филипп Самария куоратыгар кэлэн, Христос туһунан кэпсээбитэ. ⁶ Кини этэр тылын иһитиннэрэн, араас

АПОСТОЛЛАР 8

дьиктини көрдөрөн, дьон-сэргэ болѳомтотун түмэ тарпыта. ⁷Быртах тыынна буулаппыт үгүс дьонтон тыынар үөгүлэспитинэн тахсан бараллара, элбэх босхон, доѳолон киһи үтүөрбүтэ. ⁸Бу куоракка улуу үөрүү буолбута.

⁹Манна уруккуттан Самария норуотун абынан-хомуһунунан сөхтөрөр Симон диэн биир улуутумсуйар киһи баара. ¹⁰Кини этэрин бары, кыратыттан улаханыгар тийэ, сэргээн истэн: «Таңара сүдү күүһэ диэн дьэ бу кини сылдыар!» – дэһэллэрэ.

¹¹Өр кэм устата хомуһунунан сөхтөрөн, дьон кинини истэр этилэр. ¹²Онтон Таңара Саарыстыбатын уонна Иисус Христос туһунан Евангелиены иһитиннэрэр Филиби итэҕэйэн, бары – эр дьон да, дьахталлар да – сүрэхтэммиттэрэ. ¹³Симон бэйэтэ эмиэ итэҕэйбитэ, сүрэхтэнэн баран, Филиби батыһа сылдыар буолбута, кини сүдү күүстээх дьайыыларын, дьиктилэрин олус сөѳө көрөрө.

¹⁴Самария олохтоохторугар, Таңараны ылыммыттарын истэн, Иерусалимга баар Апостоллар Петрдаах Иоанны ыппыттар; ¹⁵кинилэр кэлэн итэҕэйээччилэр, Сибэтиэй Тыыны ылыналлары туһугар, үнпүттэрэ. ¹⁶Тыын бу дьонго өссө түһэ илигэ, кинилэр Айы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммит эрэ этилэр. ¹⁷Петрдаах Иоанн илиилэрин уурбуттарыгар, кинилэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыттар.

¹⁸Апостоллар илиилэрин уурдахтарына, Таңара Тыына бэриллэрин көрөн, Симон харчылаах кэлэн ¹⁹эппитэ: «Илибин уурбут киһим Сибэтиэй Тыыны ылары туһугар, Миэхэ эмиэ, манньк кяхта кулун эрэ».

«²⁰Таңара бэлэѳин харчыга атыылаһарга санаммытын иһин, көмүскүн туппутунан өлүөн, – диэбитэ Петр. – ²¹Биһиги сулууспабытыгар эн ханнык да кыттыгаһын, кыттар быраабын да суох: маньаха сөбө суох сүрэхтээххин Таңара көрөн турар. ²²Онон бу аньыыгын билинэн Айы Тойонтон көрдөс, оччоѳо, баѳар, ити санааѳын бырастыы гыныаѳа. ²³Эн, аһы үөһүнэн туолангын, аньыыга бохсуттарбыккын».

²⁴Онуоха Симон: «Бу эппиккиттэн биирэ да туолбатын туһугар, Айы Тойонтон мин туспар көрдөһүн», – диэбитэ.

²⁵Апостоллар кэрэһиттээн, Айы Тойон тылын иһитиннэрэн баран, Иерусалимнаабыттар, аара элбэх Самария дэриэбинэлэригэр сылдыан, Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Филипп уонна Эфиопия үрдүк сололооҕо

²⁶ Филиппкэ Айыы Тойон Аанньала эппитэ: «Туран Иерусалимтан Газаҕа барар соҕуруу суолга тий». (Билигин бу суолунан сылдыбаттар.) ²⁷ Филипп туран ол суол диэки баран испитэ. Арай көрдөҕүнэ: биир аттакы эфиоп, Эфиопия Кандакиятын* (атыннык эттэххэ, сарыыссатын) хааһынатын тутар үрдүк сололоох үлэһитэ, Тангараҕа үгэн-сүгүрүйэн баран, ²⁸ Иерусалимтан төннөн иһэрэ. Кини колесницаҕа олорон, Исаяя пророгу ааҕа иһэрэ. ²⁹ Тыын Филиппкэ: «Колесницаҕа чугаһаан аргыстаһан бар», — диэбитэ.

³⁰ Филипп ситэн кэлэн, киһи Исаяя кинигэтин санга таһааран ааҕарын истэн: «Тугу ааҕаргын өйдүүгүн дуо?» — диэн ыйыппыта.

³¹ «Киһи быһаарыыта суох хантан өйдүөмүй?» — диэбитэ анараангыта, уонна Филиби колесницаҕа тахсан сэргэстэһэ олороругар ынгырбыта. ³² Кини Суруйуулартан манньык кэрчиги ааҕа иһэрэ: «Кинини, бараан курдук, өлөрө илдьибиттэрэ; түү кырыяаччы иннигэр бараан оҕото чуумпуран турарыныы, Кини ылы-чып турбута. ³³ Кинини атаҕастаабыттара, кырдьыгынан сууттаабатахтара. Олорор олоҕун сиртэн араарбыттара — оччотугар Кини удьуордарын туһунан ким кэпсиэҕэй?»

³⁴ Аттакы Филиптэн ыйыппыта: «Көрдөһөбүн, быһаар эрэ, пророк бу ким туһунан этэрий: бэйэтин туһунан дуу, атын ким эрэ туһунан дуу?»

³⁵ Онуоха Филипп, Суруйуулар бу кэрчиктэриттэн саҕалаан, Иисус туһунан кэпсээбитэ. ³⁶ Ол ыккардыгар, айаннаан, уулаах сиргэ тийэн кэлбиттэрэ. «Хор, бу уу баар эбит. Мин сүрэхтэнэрбин туох мэхэйдирий?» — диэбитэ аттакы.

³⁷ Филипп эппитэ: «Ис сүрэххиттэн итэҕэйэр буоллаххына, сүрэхтэниэххин сөп».

Киһи хоруйдаабыта: «Иисус Христос Тангара Уола диэн итэҕэйэбин»**. ³⁸ Уонна колесницаны тохтоторго дьаһайбыта. Филипптээх аттакы иккиэн ууга киирбиттэрэ; Филипп кинини

* 8:27 *Кандакия* — эфиоптар судаарыстыбаларын салайар ийэ сарыысса титула.

** 8:37 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

АПОСТОЛЛАР 9

сүрэхтээбитэ. ³⁹ Уутган тахсыбыттарыгар аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ*, отгон Филиби Айыы Тойон Аанньала илдэ барбыта. Аттакы кинини харафын далыттан сүтэрэн да кэбистэр, салгыы үөрэ-көтө айанныы турбута. ⁴⁰ Филипп буолафына Азокка баар буолан хаалбыта; Кесарияҕа тийиэр диэри, сылдыбыт куораттарыгар барыларыгар Евангелиены иһитиннэрэ испитэ.

Савл итэҕэли ылыныыта

9 Савл, өссө да өһүнэн-сааһынан тыһанан, Айыы Тойон үөрэнээччилэрин өлөртүөх буолан суохурҕанан, архиерейга кэлбитэ: ² киниттэн көрдөһөн, бу үөрэҕи тутуһааччылары буллар эрэ – эр киһи буоллун, дыахтар буоллун – барыларын кэлгийэн Иерусалимга аҕаларын көнгүллүүр суругу Дамаск синагогаларын аатыгар суруйтаран ылбыта. ³ Дамаска чугаһаан истэҕинэ, ара суолга эмискэ халлаантан киниэхэ сырдык сандаара түспүтэ. ⁴ Кини сиргэ охтон түһэн баран: «Савл, Савл, тоҕо Миигин сойуолаһаҕын?» – диир саҕаны истибитэ.

⁵ «Кимнииний Эн, Айыы Тойон?» – диэн ыйыппыта Савл.

Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын**. Үөрбэни утары барарың ыарахан буолуо».

⁶ Савл тигирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: «Айыы Тойон, тугу онор диэн дыһайаҕын?»

Онуоха Айыы Тойон: «Туран куоракка тий, тугу гынарҕын онно этиэхтэрэ», – диэбитэ.

⁷ Аргыстара сөҕөн тылларыттан маппытара: саҕа иһиллэрэ эрэри, ким да баара көстүбэт этэ. ⁸ Савл турбута – арай хараҕа тугу да көрбөт буолан хаалбыт этэ. Онон кинини, илииттэн сиэтэн, Дамаска илдьибиттэрэ. ⁹ Үс күн устата кини икки хараҕынан көрбөт буолбута, тугу да аһаабатаҕа да, испэтэҕэ да.

* 8:39 *Аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 9:5 *Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын* – бу кэнниттэн кэлэр «„Үөрбэни утары барарың ыарахан буолуо“. Савл тигирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: „Айыы Тойон! Тугу онор диэн дыһайаҕын?“ Онуоха Айыы Тойон киниэхэ эппитэ: „Туран...“» диэн кэрчик сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга суох.

АПОСТОЛЛАР 9

¹⁰ Дамаска Анания диэн Иисус үөрэнээччитэ баара; арай кини көрүү көрдөбүнэ, Айыы Тойон: «Анания!» – диэн ынгырбыта.

«Бу баарбын, Айыы Тойонум!» – дии түспүтэ кини.

¹¹ Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Туран Көнө диэн ааттанар уулуссаҕа таҕыс; онно Иуда дьыэтигэр тийиэн, Савл диэн Тарс куораттан кэлэ сылдьар киһини ыйыт. Кини билигин үнэ турар; ол үнэ туран, ¹² Анания диэн киһи кэлэн, хараҕынан көрөр буоларын туһугар, киниэхэ илиитин уурбутун көрдө».

¹³ Анания буоллаҕына эппитэ: «Айыы Тойон! Ол киһи Иерусалимга Эн сибэтийдэргэр төһөлөөх куһаҕаны онорбутун мин үгүс дьонтон истэн турабын; ¹⁴ манна даҕаны кини Эн ааккын ааттааччылары тутарга архиерейдартан көңүл ылан кэлбитэ».

¹⁵ Айыы Тойон эппитэ: «Кини – Мин Бэйэм ааптын араас норуоттарга, ыраахтааҕыларга уонна Израиль норуотугар иһитиннэргэ талан ылбыт киһим. Онон баран эт. ¹⁶ Мин аатым туһугар төһө муннаныахтааҕын Бэйэм киниэхэ көрдөрүөбүм».

¹⁷ Анания баран, ол дьыэҕэ киирэн, Савлга илиитин ууран туран эппитэ: «Быраатым Савл! Эн көрөр буоларын, Сибэтиэй Тыыны толору ылынарын туһугар, эйиэхэ миигин Айыы Тойон – кэлэн истэххинэ, суолгар көстүбүт Иисус – ыытта». ¹⁸ Савл, сонно хараҕыттан балык хатырыга түһэр курдук гынаатын, эмискэ көрөр буолан хаалбыта; онон туран сүрэхтэнэн баран, ¹⁹ аһаан сэниэ киллэриммитэ.

Савл Дамаска Евангелиены иһитиннэрэр

²⁰ Савл үөрэнээччилэри кытта Дамаска хас да күн буолбута; уталыппакка, синагогалары кэрийэ сылдьан, Иисус туһунан, Кини Танара Уола буолар диэн иһитиннэрэн барбыта. ²¹ Истибитгэр бука бары дьиибэргииллэрэ: «Иисус аатын ааттааччылары Иерусалимга сойуоласпыт кини буолбатах этэ дуо? Манна даҕаны кинилэри архиерейдарга тутаттаан илдьээри кэлбитэ буолбат дуо?»

²² Савл улам бөҕөргөөн, Иисус дьин Христос буоларын дакаастаан, Дамаска олорор иудейдары муннукка ыкпыта.

Савл өлөртөн быһыһанар

²³ Онтон ыла балайда кэм ааспыта. ²⁴ Иудейдар, сүбэлэхэн баран, Савлы өлөрөргө санаммыттара. Ол гынан баран тугу соруммуттарын Савл билбитэ: кинини өлөрөөрү, куораттан тахсар

АПОСТОЛЛАР 9

ааны күннэри-түүннэри маньыллара. ²⁵ Ол иһин үөрэнээччилэр түүн кинини, тымтайга олондон баран, куорат истиэнэтин тас өттүгэр түһэрбиттэрэ.

Савл Иерусалимга сырыыта

²⁶ Савл Иерусалимга кэлэн үөрэнээччилэргэ холбоһо сатаабыта да, бары киниттэн куттанар этилэр, үөрэнээччи буолбутун ким да итэҕэйбэтэҕэ. ²⁷ Онон Варнава, кинини Апостолларга илдэ кэлэн, Савл, Дамаска баран иһэн Айыы Тойону көрбүтүн, Айыы Тойон киниэхэ тугу эппитин, кини, Дамаска сылдьан, Иисус аатын хорсуннук иһитиннэрбитин кэпсээбитэ. ²⁸ Онон Савл аны кинилэрдиин бииргэ сылдьар буолбута, уонна туохтан да чаҕыйбакка, Иерусалим устун сылдьан, Айыы Тойон Иисус аатынан үөрэтэрэ. ²⁹ Грек тыллаах еврейдэр, Савлы, утарыласпытын иһин, өлөрөргө санаммыттара. ³⁰ Ону билэн, бырааттара Савлы Кесарияҕа илдьибиттэрэ, онтон Тарска ыппыттара.

³¹ Иудея, Галилея уонна Самария устун баар церковтарга* уоскулан кэмэ үүммүтэ. Кинилэр улам үүнэн-бөҕөргөөн, Айыы Тойону диринник ытыктыыр, Киниттэн толлор буоланнар, Сибэтиэй Тыын көмөтүнэн ахсааннара элбии турбута.

Эней уонна Тавифа

³² Петр сир-сири кэрийэн Лиддаҕа олонор сибэтиэйдэргэ** тийэн кэлбитэ. ³³ Онно босхонноон сыппыта аҕыс сыл буолбут Эней диэн киһини көрсүбүтэ.

³⁴ «Эней! Иисус Христос эйигин үтүөрдэр, туран тэллэххин хомуй», — диэбитэ Петр. Эней сонно туран кэлбитэ. ³⁵ Лидда, Сарон олохтоохторо бука бары, мань көрөн, Айыы Тойонго эргиллибиттэрэ.

³⁶ Иоппияҕа*** биир Тавифа (Серна) диэн ааттаах үөрэнээччи дыахтар баара, кини өрүү үтүөнү онгороро, дыаданыларга көмөлөһөрө. ³⁷ Ол күннэргэ Тавифа ыалдьан өлөн хаалбыта.

* 9:31 *Церковтарга* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «церковка».

** 9:32 *Сибэтиэйдэргэ* — Тагара дьонугар.

*** 9:36 *Иоппия* — Яффа.

Кинини сууйан баран, үөһээ хоско сытыарбыттара. ³⁸Лидда Иоппийаттан чугас, онон Петр Лиддаҕа баарын истэн, үөрэ-нээччилэр суһаллык кэлэ оҕустун диэн икки кининэн илдьит ыппыттара. ³⁹Петр ол дьону кытта барсыбыта; тийбитигэр кинини үөһээни хоско таһаарбыттара; онно огдооболор төгүрүйэн туран, ытыы-ытыы, Серна тыыннааҕар тикпит ырбаахыларын, онтон да атын таһаһын көрдөрбүттэрэ.

⁴⁰Петр барыларын хостон таһааран баран, сөһүргэстээн туран Таһараҕа үһпүтэ, онтон бокуонньукка туһаайан: «Тавифа, тур!» – диэбитэ. Дьахтар хараҕа аһыллан, Петры көрөн баран, оронугар олоро түспүтэ. ⁴¹Петр, киниэхэ илиитин уунан, тура-рыгар көмөлөспүтэ уонна итэҕэйээччилэри, огдообо дьахталлары барыларын ыңыран ылан, Тавифаны кинилэр иннилэригэр туруорбута. ⁴²Бу сурах Иоппияны биир гына тарҕанан, бэрт үгүс киһи Айыы Тойону итэҕэйбитэ. ⁴³Петр Иоппияҕа Симон имийһиккэ элбэх хоммута.

Петр уонна Корнилий

10 Кесарияҕа биир Корнилий диэн киһи баара. Кини Италия когортатын сотнига этэ. ²Корнилий дьиэтин кэргэт-тэрин барыларын кытта Таһараны итэҕэйэрэ, Киниттэн тол-лоро; дьадангыларга өлгөмнүк көмөлөһөрө, өрүүтүн үнгэ сыл-дьара. ³Биирдэ тоҕус чаас саҕана, Корнилий көрдөбүнэ, Таһара Аанньала кини дьиэтигэр киирэн: «Корнилий!» – диэн ыңырбыта.

⁴Кини, Аанньалы көрөн, куттанан: «Тугуй, Айыы Тойон?» – дии түспүтэ.

Аанньал эппитэ: «Таһара эн үһпүт үһүүтүн, дьонно көмөбүн өйдөөн кэллэ. ⁵Онон билигин Иоппияҕа дьону ытан, Петр диэн ааттанар Симоны ыңыртар. ⁶Кини билигин муора кытытыгар дьиэлээх биир Симон диэн имийһиккэ ыалдыттаан олорор. Эһиги бүтүн дьиэ кэргэнинэн быһанар тылгытын эйиэхэ кини этиэҕэ».

⁷Кэпсэппит Аанньала барбытын кэннэ, Корнилий икки ча-ҕарын уонна Таһараны итэҕэйэр буйунун ыңыран ылбыта; ⁸итиэннэ кинилэри, барытын быһааран биэрэн баран, Иоп-пияҕа ыппыта.

Петр дыктини көрүүтэ

⁹ Нөнгүө күнүгэр, кинилэр айаннаан куоракка чугаһаан ис-
тэхтэринэ, алта чаас саҕана* Петр дыиэ үрдүгэр үнгэ тахсыбыта.
¹⁰ Кини эмискэ аччыктаан аһыан баҕаран кэлбитэ. Аһы бэлэм-
нии сырыттаһтарына, иһиттэн көтөбүллэн, ¹¹ Халлаан арыллан
турарын көрбүтэ: Халлаантан түөрт муннуга баайыылаах кэтит
танас курдук туох эрэ иһит сиргэ түһэн ээрэ; ¹² иһиккэ сир
үрдүгэр баар кыыл-сүөл, эриэн үөн эгэлгэтэ, кынаттаах көтөр
арааһа хааламмыт этэ.

¹³ «Петр, туран, мантан өлөрөн сиэ!» – диэн ыңырап саҕа
иһиллибитэ.

¹⁴ «Суох, туох да иһин сиэбэппин, Айыы Тойон. Мин хаһан
даҕаны быртаҕы, кирдээҕи сиэбэтэҕим», – диэбитэ Петр.

¹⁵ Били саҕа киниэхэ иккистээн эппитэ: «Тангара ыраастаа-
бытын кирдээх диэмэ».

¹⁶ Бу манньк саҕа үстэ иһиллибитин кэннэ, иһит төттөрү**
Халлаанга тахсыбыта.

¹⁷ Кини, бу туох суолталаах көстүү буолуой диэн толкуйга тү-
һэн олоодобуна, били Корнилий ыппыт дыоно, имиһит Си-
мон дыиэтин ыйдаран, олбуорун ааныгар кэлэн, тохтообуттара.

¹⁸ «Петр диэн ааттаах Симон манна баар дуо?» – диэн хаһы-
таабыттара.

¹⁹ Тугу көрбүтүн өйдүү-төйдүү сатыы олоодобуна, Тыын Пет-
рга: «Көр, ол үс киһи эйигин көрдүү сылдыбаллар, – диэбитэ. –
²⁰ Аллара түһэн, кыратык да саараннаабакка, ити дыоннуун ба-
рыс – кинилэри эйиэхэ Мин ыппытым».

²¹ Кини, аллара түһэн, Корнилий ыппыт дыонугар: «Көр-
дүүр киһигит бу баарбын, – диэбитэ. – Туох соруктаах кэл-
лигит?»

²² Анараангылар эппиттэрэ: «Биһигини Корнилий сотник
ытта. Корнилий Тангараттан толлор үтүөкэн киһи, иудей но-
руота кинини сөбүлүүр. Сибэтиэй Аанһал киниэхэ: „Петры
дыиэбэр ыңыран этэр тылын иһит“, – диэн соруубут үһү».

²³ Петр дыону, дыиэбэ ыңыран киллэрэн, күндүлээбитэ.

* 10:9 *Алта чаас саҕана* – күнүс уон икки чаас саҕана.

** 10:16 *Төттөрү* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эмискэ».

Корнилий дьэтигэр

Нөнүө күнүгэр Петр кинилэри кытта айанна туруммуга; сорох Иоппиятаабы бырааттара эмиэ барсыбыттара. ²⁴ Сарсыныгар Кесарияҕа кэлбиттэрэ. Корнилий, урууларын-аймахтарын, чугас доҕотторун мунһан, күүтэн олороро. ²⁵ Петр дьэиэҕэ киирэн истэҕинэ, Корнилий утары кэлэн, сөһүргэстии түһэн, сүгүрүйбүтэ.

²⁶ Петр кинини туруоран: «Тур, доҕор, мин эмиэ киһибин ээ», – диэбитэ.

²⁷ Иккиэн, кэпсэтэ-кэпсэтэ, дьэиэҕэ киирбиттэрэ: элбэх киһи мустан олороро. ²⁸ Петр кинилэргэ эппитэ: «Иудей киһитэ атын омук дьонун кытта чугасаһара, кинилэргэ сылдыара бобулларын эһиги билэбит; ол эрээри Таһара миэхэ кими да кирдээх, куһаҕан дии санаама диэн эппитэ. ²⁹ Онон ыңырбыккытыгар мин биир тылы утары эппэккэ кэлиим. Миигин туох дьыалаҕа ыңыртардыгыт?»

³⁰ Корнилий кэпсээбитэ: «Түөрт хонуктаабыта, эмиэ баччаҕа диэри постанан баран*, тоҕус чааска дьэиэбэр үнэ турдахпына, арай иннибэр сандаархай таһастаах киһи көстөн кэлэн эттэ: „³¹ Корнилий, мэлиппэнг тийдэ, дьаданыларга көмөбүн Таһара өйдөөн кэллэ, ³² онон Иоппияҕа киһитэ ыһтан Симон Петры ыңыртар; кини муора кытылыгар имииһит Симон дьэтигэр ыалдьыттыы олорор; кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэбэ**“. ³³ Мин сонно эйигин ыңыртара ыппытым. Дьэ онон кэлбитин олус үчүгэй. Таһара*** эйиэхэ тугу соруйбутун сиһилии истээри, билигин бу биһиги Кини иннигэр турабыт».

Петр тыл этиитэ

«³⁴ Таһара кими да чорбоппотун дьэ дьин-чахчы биллим, – диэн саҕалаабыта Петр этэр тылын. – ³⁵ Таһара хайа да норуокка Киниттэн толлор, кырдыгы тутуһар дьону сөбүлүүр. ³⁶ Кини,

* 10:30 *Постанан баран* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:32 *Кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэбэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар

*** 10:33 *Таһара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

Иисус Христос биэрэр эйэтин туһунан Евангелиены иһитин-нэртэрэн, Израиль норуотугар Бэйэтин тылын тиэрдибитэ. Туох баар барытын Айыы Тойоно Иисус буолар. ³⁷⁻³⁸ Иоанн сүрэхтэнэргэ ыңырбытын кэнниттэн, Галилеяттан сағалаан бүтүн Иудея устун туох буолбутун эһиги бэйэбит билэбит: Танара Назарет Иисуһун Сибэтиэй Тыынынан уонна сүдү күүһүнэн бэлиэтэбитэ, Кини, Танараны кытта бииргэ буолан, сир-сир аайы үтүнү онороро, адьарайга бохсуттарбыттары барыларын үтүөрдэрэ. ³⁹ Иисус Иудея дойдутугар уонна Иерусалимга тугу онорбутун туоһулар бу биһиги баарбыт. Онтон Кинини кириэскэ ыйаан өлөрбүттэрэ. ⁴⁰⁻⁴¹ Өлбүтэ үһүс күнүгэр Танара Кинини тилиннэрэн баран, норуokka барытыгар буолбакка, Бэйэтэ эрдэттэн талан ылбыт туоһуларыгар эрэ, ол аата өлөн баран тиллибитин кэннэ, Кинилиин бииргэ аһаан-сиэн сылдыбыт дьонно – биһиэхэ эрэ – көрдөрбүтэ. ⁴² Уонна Кини тыыннаахтары да, өлбүттэри да дүүллүүргэ анаабыт Судьуйата Иисус буоларын дьонно иһитиннэрэбитигэр, туоһулуурбутугар соруйбута. ⁴³ Пророктар бары Кини туһунан туоһулуулар: Иисуһу итэҕэйэр ханнык баҕарар киһи аһыыта-буруйа Кини аатынан бырастыы буолуоҕа».

Омуктар Сибэтиэй Тыыны ылыналлар

⁴⁴ Петр өссө этэн бүтэ илигинэ, кинини истээччилэргэ барыларыгар Сибэтиэй Тыын кирибитэ. ⁴⁵⁻⁴⁶ Петры кытта кэлсибит итэҕэйэр еврейдэр бу дьон, араас атын тылларынан сангаран, Танараны айхаллыылларын истэн, Сибэтиэй Тыын бэлэҕэ атын омуктарга эмиэ бэриллибитин көрөн, олус сөхпүттэрэ. Онуоха Петр эппитэ: ⁴⁷ «Сибэтиэй Тыыны эмиэ биһиги курдук ылыммыт дьон уунан сүрэхтэнэллэрин ким туорайдахыан сөбүй?»

⁴⁸ Инньэ диэн баран Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнэллэригэр соруйбута. Кинилэр Петрган өссө да аҕыйах хонукка хаала түс диэн көрдөспүттэрэ.

Петр Иерусалим церковыгар тыл этэр

11 Танара тылын омуктар эмиэ ылыммыттарын Апостоллар уонна Иудея итэҕэйээччилэрэ истибиттэрэ. ²⁻³ Петр Иерусалимга кэлбитигэр итэҕэйбит еврейдэр кинини: «Эн баран, быһыллыбатах дьону кытта бииргэ аһабыккын», – диэн хомуруйбуттара.

⁴Туох буолбутун Петр кинилэргэ саас-сааһынан кэпсээн барбыта: «⁵Мин Иоппия куоракка, үнгэ тураммын, ис-испиттэн өрө көтөбүллэн кэлбитим. Ол туран көрдөхпүнэ, арай, түөрт мун-нугуттан тиирэ тардыллыбыт улахан тангаска майгынныыр туох эрэ иһит халлаантан түһэн кэлэн аттыбар тохтообута. ⁶Иһин өнгөйөн көрбүтүм: онно түөрт атахтаах арааһа, адьырҕа кыыллар, эриэн үөһнэр, көтөрдөр бааллара. ⁷Арай онтон санга иһиллэн: „Тур, Петр, мантан өлөрөн сиэ“, – диэбитэ.

⁸„Суох, Айыы Тойон, туох да быртах, кирдээх мин айахпар хаһан да киирэ илик“, – диэн хоруйдаабытым. ⁹„Тангара ыраастаабытын кирдээх диэмэ“, – били санга халлаантан иккиһин иһиллибитэ. ¹⁰Бу курдук үс төгүл хатыламмыта, онтон барыта халлаанна төттөрү тахсан барбыта. ¹¹Арай сонно мин олорор дьийэм* иннигэр Кесарияттан сорукка ыппыт үс кинилэрэ кэлэн тохтообуттара. ¹²Тыын кинилэрдиин саараннаабакка барсарбар эппитэ. Миигин кытта бу алта бырааттарым барсыбыттара. Баран киһибит дьийэтигэр киирбиппит. ¹³⁻¹⁴Хаһаайыммыт дьийэтин иһигэр сибэтиэй Аанһыалы көрбүтүн, Аанһыал киниэхэ „Иоппияҕа дьонно ыытан, Петр диэн ааттанар Симоны ынгыртар, кини эйиэхэ бэйэҕин уонна дьийэ кэргэнгин бүтүннүүтүн быһыһыр тыллары этиэҕэ“ диэн эппитин кэпсээбитэ.

¹⁵Мин саһардыы кэпсээн эрдэхпинэ, урут биһиэхэ курдук, Сибэтиэй Тыын кинилэргэ эмиэ түһэн киирбитэ. ¹⁶Онуоха мин: „Иоанн уунан сүрэхтиирэ, эһиги буоллаҕына Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит“, – диэн Айыы Тойон урут биһиэхэ этэрин өйдөөн кэлбитим. ¹⁷Өскөтүн Тангара биһиэхэ, Айыы Тойон Иисус Христуһу итэҕэйбиттэргэ, биэрбит бэлэҕин кинилэргэ эмиэ бэлэхтиир буоллаҕына, Тангараҕа мэхэйдэхэр ол мин кимминий?»

¹⁸Кинилэр мань истэн уоскуйан: «Ол аата омуктар олоххо тиксэллэрин туһугар, аһыһыны билинэр кыах кинилэргэ эмиэ бэлэхтэммит буоллаҕа», – диэн Тангараҕа айхал эппиттэрэ.

* 11:11 *Мин олорор дьийэм* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги олорор дьийэбит».

Антиохия христианнара

¹⁹ Стефан өлбүтүн кэннэ сағаламмыт сойуолаһынтан куопут дьон Финикияға, Кипргэ уонна Антиохияға тийбиттэрэ. Кинилэр Тагара тылын еврейдэргэ эрэ иһитиннэрэллэрэ. ²⁰ Ол эрээри сорохторо, Кипртэн, Киринаяттан төрүттээхтэрэ, Антиохияға кэлэн, Айыы Тойон Иисус туһунан атын омукарга кэпсээбиттэрэ. ²¹ Айыы Тойон күүстээх илиитинэн көмөлөһөн, үгүмэн үгүс киһи, итэҕэли ылынан, Айыы Тойонго эргиллибитэ.

²² Бу туһунан сурах Иерусалим церковыгар тийбитигэр кинилэр Варнаваны Антиохияға барарга соруудахтаабыттара. ²³ Варнава онно тийиэн, Тагара кинилэргэ биэрбит илгэлээх үтүөтүн көрөн, үөрбүтэ уонна барыларын ис сүрэххититтэн Айыы Тойонго итэҕэллээх буолун диэн ынырбыта. ²⁴ Кини Сибэтиэй Тыыны уонна итэҕэли толору ылыммыт үтүөкэн киһи этэ, онон бэрт элбэх киһи Айыы Тойонго кэлбитэ.

²⁵ Бу кэнниттэн Варнава Савлы көрдүү Тарска аттаммыта, кинини, онтон булан ылан, Антиохияға ильдэ барбыта. ²⁶ Кинилэр сылы быһа церковка сылдьан, элбэх дьону мунһан үөрэппиттэрэ. Үөрэнээччилэр «христианнар» диэн аан бастаан Антиохияға ааттаммыттара.

²⁷ Ол сағана Антиохияға Иерусалимтан пророктар кэлбиттэрэ. ²⁸ Олортон биирдэстэрэ, Агав диэн ааттаах киһи, туран, Сибэтиэй Тыын күүһүнэн өтө көрөн, аан дойду үрдүнэн улуу сут буолуохтаағын эппитэ (ол сут Клавдий император сағана кэлбитэ). ²⁹ Онон үөрэнээччилэр кыахтара тийэринэн Иудеятаағы бырааттарыгар көмө ыытарга быһаарыммыттара. ³⁰ Хомуйбут үптэрин Варнавалаах Савлынан пресвитердарга ыппыттара.

Петр хаайыыттан дыктитик босхолонуута

12 Ол сағана Ирод ыраахтаағы күөмчүлээн, церковь сорох дьонун сойуолаһан барбыта. ² Кини Иоанн быраатын Иаковы болотунан кэртэрэн өлөртөрбүтэ. ³ Иудейдар санаалара көнһүөрбүтүн көрөн, Петры эмиэ хаайбыта. Бу Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынныңын сағана этэ. ⁴ Кини Петры, туттаран, хаайыыга уктарбыта уонна Паасха кэнниттэн норуот иннигэр дүүүлгэ таһаараары, түөртүү киһилээх түөрт симиэнэ харабылы

туруоран, маньырга дьаһайбыта. ⁵Петр хааллан олорор кэмигэр церковь, кыһаллан туран, кини туһугар Тангараҕа үһпүтэ.

⁶Ирод кинини дьүүлүү таһаарыахтаах күнүн иннинээҕи түүн Петр, икки буйун ыккардыгар икки сыабынан бохсуллан, утуйа сыппыта, харабыллар аанга манаан тураллара. ⁷Эмискэ Айыы Тойон Аанньала баар буолбута, хаайыы иһигэр сырдык сыдыаайбыта. Аанньал Петры өтүккэ анньан уһугуннаран баран: «Тура оҕус», – диэбитэ. Петр илиитин бохсубут сыаптар төлө барбыттара.

⁸«Кургун баан, атахын кэт», – диэбитэ Аанньал.

Петр кини эппитин толорбута. Онтон Аанньал: «Таннан миигин батыс», – диэбитэ.

⁹Аанньал тугу гынара дьингээҕин-дьингэ суоҕун билбэккэ эрэ, көннөрү көстүү эрэ быһыылаах диэн саныы-саныы, Петр тахсан батыһан испитэ. ¹⁰Бастакы икки харабылы аһан, куоракка тахсар тимир аанга тийэн кэлбиттэригэр аан бэйэтэ аһылла биэрбитэ. Тахсан куорат биир уулуссатын аһалларын кытта, Аанньал эмискэ суох буолан хаалбыта.

¹¹Дьэ онно Петр өйдөнөн кэлбитэ: «Билигин чахчы көрдүм: Айыы Тойон Аанньалын ытан, миигин Ирод илиититтэн уонна иудей норуота эрэммит былаҕайыттан быһаан ылла».

¹²Тула өттүн көрүнөн баран, кини Марк диэн ааттаах Иоанн ийэтэ Мария дьэтигэр элбэх киһи мустан үгэ олороругар тийбитэ. ¹³Петр олбуор аанын тонсуйбутугар Рода диэн дьэ үлэһитэ кыыс ким кэлбитин билэ тахсыбыта. ¹⁴Кыыс Петр куолаһын билэн, үөрүүтүтэн олбуор аанын да аспакка, дьэиэҕэ төттөрү сүүрэн киирэн: «Таһырдыа Петр турар!» – диэбитэ.

¹⁵Онуоха анараангылар: «Өй-мэй буолбуккун ээ», – дэспиттэрэ. Кыыс эппитин этэ турбута. «Аанньала сылдыар эбит», – диэбиттэрэ онуоха.

¹⁶Петр тохтообокко тонсуйа турбута. Ааны дьэ аһан, кинини көрөн бары олус соһуйбуттара. ¹⁷Кини санарыман диэн илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, Айыы Тойон хайдах кинини хаайыттан таһаарбытын кэпсээбитэ итиэннэ: «Бу туһунан Иаковка уонна бырааттарбытыгар иһитиннэрээрин», – диэт, тахсан атын сиргэ барбыта.

¹⁸ Сарсыарда, Петр мэлийэн, буйуннар аймалҕан бөҕө буолбуттара. ¹⁹ Ирод, Петры көрдөөн булбакка, харабыллары, доппуруостаан баран, өлөрөргө уурбута. Бу кэнниттэн кини Иудеятан Кесарияҕа баран олорбута.

Ирод өлүүтэ

²⁰ Ирод Тирдээх Сидон олохтоохторугар улаханнык уордайбыта. Кинилэр аһы-үөлү ыраахтааҕы уобалаһыттан ылар буолан, бары биир санаанан киниэхэ тийбиттэрэ уонна үрдүкү үлэһитин, Власты, бэйэлэрин диэки тардан, эйэлэһэргэ көрдөспүттэрэ.

²¹ Болдохтоох күнүгэр Ирод ыраахтааҕылыыр таһаһын кэтэн, үрдүк олоҕор олорон баран, олохтоохторго тыл эппитэ. ²² «Бу киһи этиитэ буолбатах, Таһара этиитэ!» – диэн норуот сана аллайа турбута. ²³ Таһара албан аатын бэйэтигэр ылыммытын иһин, сонно Айыы Тойон Аанһала ыарыынан сууһаран, Ирод чизэрбэҕэ быһа сиэтэн өлбүтэ.

²⁴ Таһара тыла улам үүнэн, тарҕанан-тэнийэн испитэ. ²⁵ Варнавалаах Савл сорукутарын толорон, Марк диэн ааттамыт Иоанны ильдэ Иерусалимтан Антиохияҕа төннүбүттэрэ.

Варнавалаах Павелы сорукука ытыты

13 Антиохиятааҕы церковка пророктар уонна үөрэтээччилэр бааллара: Варнава, Нигер диэн хос ааттаах Симон, Киринеяттан төрүттээх Луций, Ирод* ыраахтааҕылыын бииргэ иитилибит Манаил уонна Савл. ² Кинилэр Айыы Тойонго сулууспалыы, постана сылдыар кэмнэригэр Сибэтиэй Тыын эппитэ: «Мин ыңгырар дьыалабын толороллоругар Варнавалаах Савлы иккиэннэрин туспа арааран ылын». ³ Онон постанан туран үгэн, иккиэннэригэр илиилэрин ууран баран, айанна атаарбыттара.

⁴ Сибэтиэй Тыын сорукука ыппыт дьоно – Варнавалаах Савл, Селевкияҕа барбыттара, онтон Кипргэ устубуттара; ⁵ Саламинна сылдьан, иудейдар синагогаларыгар Таһара тылын иһитиннэрбиттэрэ; Иоанн көмөлөһөөччү буолан, кинилэри кытта бииргэ сылдыбыта.

* 13:1 *Ирод* – Ирод Антипа.

⁶ Арыны бүтүннүүтүн кэрийэн баран, Пафка тийэн биир сымыйа пророгу, Вариисус диэн хомуһуннаах иудей кинитин, көрсө түспүттэрэ. ⁷ Кини Сергей Павел диэн проконсулу — улахан өйдөөх кинини — кытта сылдыра. Сергей Павел Варнавалаах Савлы ынгыртаран ылан, Таңара тылын истиэн баҕарбыта.

⁸ Аптаах Элима (бу аат суолтата «аптаах» диэн) уобалас баһылыгын итэҕэлтэн тэйтээри кинилэргэ туорайдаһа сатаабыта. ⁹ Савл (Павел), Сибэтиэй Тынынан туолан, кинини утары көрөн туран, эппитэ: «¹⁰ Араас албынынан, хара дьайынан туолбут адьарай уола, кырдык өстөөҕө! Айыы Тойон көнө суолуттан туората сатыыргын хаһан тохтотоһун? ¹¹ Көр бу, Айыы Тойон эйиэхэ илиитин көтөҕөр: эн, кэмэ кэлиэр диэри, хараҕа суох буолуон, күн сырдыгыттан матыан».

Сонно Элима им балай харангаҕа саба бүрүйтэрэн, сирдыт көрдөөн эргичинни түспүтэ. ¹² Уобалас баһылыга, маны көрөн, Айыы Тойон үөрэбин сөҕөн, итэҕэли ылыммыта.

Писидия Антиохиятыгар

¹³ Пафтан уунан айаннаан, Павел аргыстарыныын Памфилия Пергиятыгар кэлбиттэрэ. Манна Иоанн, кинилэртэн араһан, Иерусалимга төннүбүтэ. ¹⁴ Кинилэр, Пергияттан салгыы айаннаан, Писидия Антиохиятыгар тийэн, субуота күн синагогаҕа киирэн олорубуттара. ¹⁵ Сокуонтан уонна Пророктартан ааҕан баран, синагога салайааччыллара кинилэргэ дьон ыытан: «Бырааттарбыт, норуokka этэрдээх-үөрэтэрдээх буоллаххытына, тылла этин», — диэн илдьиттээбиттэрэ.

¹⁶ Павел, туран илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, эппитэ: «Израиль дьоно уонна Таңараны ытыктааччылар бука бары, истин! ¹⁷ Израиль норуотун Таңарата биһиги өбүгэлэрбитин талан ылан баран, өссө Египеккэ олодохторуна, кинилэри өрө тутан, күүстээх илиитинэн ол сиртэн сиэтэн таһаарбыт. ¹⁸ Кини норуоту, Египеттэн таһааран баран, иччитэх сиргэ түөрт уонча сыл устата аһатан-сиэтэн илдьэ сылдыбыт, ¹⁹ онтон Ханаан сиригэр олодор сэттэ норуоту имири эһэн баран, сирдерин Израиль дьонугар үллэрэн биэрбит. ²⁰ Бу кэнниттэн, түөрт сүүс биэс уон сыл кэрингэ ааспытын кэннэ, кинилэргэ Самуил пророкка тийэ араас судьуйалары биэртэлээбит. ²¹ Онтон

өбүгэлэрбит ыраахтаағы көрдөөбүттэригэр, Таңара кинилэргэ ыраахтаағыны – Вениамин аҕатын уһуттан төрүттээх Кис уолун Саулу – биэрбит. Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. ²²Таңара кэлин, Саулу туоратан баран, ыраахтаағынан Давиды аныырыгар кини туһунан манньк туоһулаан эппит: „Мин сүрэҕим сөбүлүүр кинитин, Иессей уолун Давиды, буллум, онон тугу соруйбуппун барытын кини толоруо“. ²³Таңара эрэннэрбитин толорон, Израилы Быыһааччыны – Иисуһу – Давид удьордарыттан таһаарбыта. ²⁴Кини кэлиэн аҕай иннинэ, Иоанн Израиль норуотун бүтүннүүтүн аныыны билинии бэлиэтигэр сүрэхтэнэргэ ыңырбыт. ²⁵Иоанн суолун түмүктүүрүгэр: „Эниги миигин ким буолуо дии саныгытыт? – диэбит. – Мин эниги кэтэһэргиттэн атыммын. Кини мин кэннибиттэн кэлэн иһэр, мин Кини атаҕын таһаһын быатын да сүөрэргэ сөбө суохпун“.

²⁶Бырааттарым, Авраам удьордара уонна Таңараҕа сүгүрүһэр атын да дьон! Бу быыһабыл туһунан илдьит эһиэхэ ытылынна. ²⁷Иерусалим олохтоохторо уонна тойотторо Кинини, билбэккэлэр, хас субуота аайы ааҕылар Пророктар тылларыгар хайдах этиллибитэй да, сол курдук дьүүлээбиттэрэ. ²⁸Өлөрөргө төрүөт буолар ханнык да буруйу булбаккалар, Кинини өлөрөрүгэр Пилаттан көрдөспүттэрэ. ²⁹Суруйууларга этиллибитти барытын толорон баран, Кинини кириэстэн устан хоруопка сытыарбыттара. ³⁰Ол эрэри Таңара Кинини өлөр өлүүттэн тилиннэрбитэ. ³¹Иисус Галилеяттан Иерусалимҕа Кинини кытта бииргэ кэлсибит дьонго – билигин норуокка Кини туһунан туоһулааччыларга – элбэх күн устата көстүбүтэ.

³²Биһиги эмиэ эһиэхэ үөрүүлээх илдьити иһитиннэрэбит: Таңара биһиги өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбит тылын толордо, биһиэхэ, кинилэр удьордарыгар, Иисуһу тилиннэрдэ. ³³Бу туһунан иккис псаломҕа „Эн Миэхэ Уолум буолаҕын, бүгүн Мин Эһиэхэ Аҕа буоллум“ диэн этиллэр. ³⁴Оттон Кинини өлбүттэртэн тилиннэрэн, Кини этэ-сиинэ имирэн сүппэтин туһунан „Давидка биэриэх буолан эрэннэрбит үтүө суолларбын эһиэхэ экчи биэриэм“ диэн этэр. ³⁵Ол иһин атын псаломҕа „Бэйэн Сибэтиэйгин иингэ имирдиэн суоҕа“ диэн этии эмиэ баар.

³⁶Давид бэйэтин кэмигэр Таңара соруйбут соругун толорон баран, уһун уутун утуйбута; унуоҕа өбүгэлэрин аттыгар хараллан,

сири кытта сир буолбута. ³⁷Отгон Иисуһу Таңара өлөр өлүүт-тэн тилиннэрбитэ, онон Кини кэхтиини билбэтэбэ.

³⁸Бырааттарыам, эһиги аныыгыт-буруйгун Кини туһугар бырасты буоларын билиэх тустааххыт. ³⁹Кинини итэбэйэр ханнык баҕарар киһи Моисей Сокуона кыайан босхолооботох туох баар аныытыттан-буруйуттан Кини көмөтүнэн босхолононор. ⁴⁰⁻⁴¹Пророктар: „Көрүң бу, күлүү-элэк онгостооччулар! Бэркиһээбитинэн сүгүн, дьүгэлийин! Кэпсээбиттэрин да иһин итэбэйбэт суолгутун Мин эһиги үйэҕитигэр онгоробун“, — диэн эппиттэрэ. Онон кинилэр эппит тыллара эһиэхэ тийбэттин туһугар, сэрэнэн сылдыһын».

⁴²Иудей синагогатыттан* тахсан истэхтэринэ, омуктар кинилэртэн, аныгыскы субуотаҕа эмиэ кэлэн, бу туһунан кэпсииллэригэр көрдөспүттэрэ. ⁴³Мустубут дьон тарҕаспытын кэннэ, үгүс иудейдар уонна иудей итэбэлин ылынан Таңараҕа сүгүрүйдэр омук дьоно Павеллаах Варнаваны кэннилэриттэн батыһан барбыттара. Апостоллар, кинилэри кытта кэпсэтэн, Таңара илгэлээх үтүөтүгэр бас бэринэн олорун диэн, үөрэппиттэрэ-өйдөппүттэрэ.

⁴⁴Аныгыс субуотатыгар куорат барыта кэриэтэ Таңара тылын** истээри тобуоруспута. ⁴⁵Норуот мустубутун көрөн, иудейдар ордук санааннар, тыл быраҕан, үөбөн, Павел этэрин барытын утарсан барбыттара. ⁴⁶Павеллаах Варнава чаҕыйбатахтара: «Биһиги Таңара тылын бастакынан эһиэхэ тиэрдилэхтээх этибит. Ону кизэр анньар, бараммат олоххо тиксэргитин бэйэҕитигэр сөбө суох диир буоллаххытына, бу тылы атын омуктарга иһитиннэрэр буолуохпут. ⁴⁷Айыы Тойон биһиэхэ: „Эн сир уһуктарыгар тийэ быһабылы аҕаларын туһугар, Мин Эйигин бары омуктарга сыдыайар сырдык онордум“, — диэн кэс тылын этэн турар».

⁴⁸Омук дьоно, мань истэн үөрэн-көтөн, Айыы Тойон тылын айхаллаан, бараммат олоххо анаммыт өттүлэрэ бары итэбэйбиттэрэ.

* 13:42 *Иудей синагогатыттан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «синагогаттан».

** 13:44 *Таңара тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон тылын».

АПОСТОЛЛАР 14

⁴⁹ Айыы Тойон тыла дойду бүттүүнүн устун тэнийэн-тарҕанан испитэ. ⁵⁰ Ол эрэри иудейдар, тангараһыт баай дьахталлары, куорат бас-көс дьонун кучуйан, Павеллаах Варнаваны, сойуолатан, бэйэлэрин сирдэриттэн үүрдэрэн кэбиспиттэрэ. ⁵¹ Павеллаах Варнава буоллаҕына, атахтарын быылын тэбээн баран, Иконияҕа барбыттара. ⁵² Оттон үөрэнээччилэр бары, Сибэтиэй Тынынан туолан, үөрэ-көтө сылдыбыттара.

Иконияҕа

14 Иконияҕа кэлэн, үгэстэринэн, иудей синагогатыгар киирэн, көй элбэх иудейдар да, омук дьоно да итэҕэйэрин курдук, ылыннарыылаахтык үөрэппиттэрэ. ² Ол эрэри итэҕэйбэт иудейдар омук дьонун өйүн-санаатын сүһүрдэн, кинилэри бырааттыыларга утары туруорбуттара. ³ Ону ол диэбэккэ, Апостоллар, манна өссө да өр хаалан, Айыы Тойон туһунан хорсундук кэпсээбиттэрэ. Айыы Тойон Бэйэтин илгэлээх үтүөтүн туһунан үөрэтэр тылы туоһулаан, кинилэр илиилэринэн бэлиэлэри, араас дьиктилэри онгороро. ⁴ Куорат дьоно икки ангы хайдыбыта: сорохторо иудейдар диэки охтубуттара, атыттара Апостоллар диэки буолбуттара. ⁵ Омуктар иудей тойотторун кытта куомуннаһан Павеллаах Варнаваҕа саба түһэн, тааһынан тамнаан өлөрөргө санаммыттарынан ⁶ билэн, Апостоллар Ликаония куораттарыгар Листраҕа, Дервияҕа баран бизэрбиттэрэ уонна ол эргин атын сирдэринэн сылдьан ⁷ Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Листраҕа уонна Дервияҕа

⁸ Листраҕа биир төрүөбүттэн босхон, хаһан да хаамар диэни билбэтэх киһи баара; ⁹ кини Павел этэр тылын истэ олоҕорбута. Павел киниэхэ хараҕын хатаан, бу киһи итэҕэлэ кинини үтүөрдэр кыахтааҕын көрөн, ¹⁰ доргуччу эппитэ: «Айыы Тойон Иисус Христос аатыгар эйиэхэ этэбин: сүһүөххэр тур!» Киһи сонно ойон туран хаампытынан барбыта.

¹¹ Мустубут дьон, Павел тугу гыммытын көрөн, Ликаония тылынан: «Киһи дьүһүнүн-бодотун ылынан, биһиэхэ тангалар түспүттэр!» — диэн хаһытаспыттара. ¹² Онон Варнаваны Зевс, оттон Павелы, үксүн кини сангарарын иһин, Гермес диэн ааттаабыттара. ¹³ Зевс храмын үлэһитэ (храма куорат таһыгар

баара), куорат ааныгар оѳустардаах, өрүллүбүт веноттардаах кэлэн, норуоту кытта бииргэ сиэртибэ биэрэрдии оностубуга.

¹⁴ Ону истэн, Апостоллар, Павеллаах Варнава, тагастарын хайыта тыыттан баран, дьон ортотугар ойон киирэн: «¹⁵ Доѳоттор! Бу туох ааттааѳы быһыыланан эрэѳит? – диэн күөмэйдэрин мунунан сангаран тохтото сатаабыттара. – Биһиги эмиэ эһиги курдук дьоммут ээ! Эһиги сымыйа танаралартан киэр хайыһангыт сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Тыыннаах Тангараѳа эргиллэргит туһугар, биһиги эһиэхэ Евангелиены иһитиннэрэбит. ¹⁶ Ааспыт көлүөнэлэргэ Кини хас биирдии норуот бэйэтин суолунан сылдыарын бопсубатаѳа эрэри, ¹⁷ өрүү үтүөнү онорон, биһиэхэ халлаантан ардаѳы ыытан, сайынын өлгөм үүнүүнү биэрэн, аһыыр аспытын хааччыйан, сүрэхпитин үөрүүнэн толорон, Бэйэтин туһунан туоһулуура». ¹⁸ Инньэ гынан кинилэргэ сиэртибэ биэрэ сатыыр норуоту бэрт эрэйинэн тохтотон дьиэлэригэр ыталаабыттара.

Манна хаалан үөрэтэ сырыттаһтарына, ¹⁹ Антиохияттан уонна Иконияттан иудейдар тийэн кэлбиттэрэ. Ол иудейдар, хорсундук үөрэтэ сылдыар Апостоллары «кырдыгы тугу да эп-пэттэр, барыта сымыйаны санараллар» диэн утаран, норуоту кинилэртэн тэйитэр курдук тылларыгар киллэрбиттэрэ. Итиэннэ дьону күөртээн Павелы тааһынан тамнатын баран, өллө диэн, куорат тас өттүгэр соһон кэбиспиттэрэ. ²⁰ Тулатыгар үөрэнээччилэрэ үмүөрүспүттэригэр Павел туран куоракка киирбитэ; онтон нөнгүө күнүгэр Варнавалыын Дервияѳа барбыта.

Сирия Антиохиятыгар төннүү

²¹ Бу куоракка Евангелиены иһитиннэрэн, бэрт элбэх киһи үөрэнээччи буоларын ситиһэн баран, төттөрү Листранан, Икониянан, Антиохиянан барбыттара; ²² суолларын былаһын тухары үөрэнээччилэр санааларын бөѳөргөтө, итэбэллэрин ыһыктыбаттарыгар такайа, «Тангара Саарыстыбатыгар биһиги элбэх эрэйи көрсөн кириэхтээхпит» диэн үөрэтэ испиттэрэ; ²³ церковтарга сылдьан пресвитердары анаталаабыттара уонна постанан туран үгэн баран, кинилэри барыларын итэбэйбит Тангараларын көрүүтүгэр-истиитигэр туттарбыттара. ²⁴ Онтон Писидияны ааһан, Памфилияѳа кэлбиттэрэ, ²⁵ Пергия дьонугар Айыы Тойон

тылын* иһитиннэрэн баран, Атталияҕа барбыттара. ²⁶ Кинилэр Антиохияҕа — бу түмүктээбит үлэлэрин санга саҕалыылларыгар бырааттара кинилэри Танара үтөө кыһамньытыгар туттарбыт сирдэригэр — уунан айаннаабыттара. ²⁷ Онно тийээн церкову түмэн, Танара кинилэргэ тугу онорбутун, хайдах атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэйэн биэрбитин кэпсээбиттэрэ. ²⁸ Кинилэр үөрэнээччилэри кытта Антиохияҕа өссө да өр буолбуттара.

Иерусалимга буолбут Сүбэ Мунньах (Собор)

15 Иудеяттан ханнык эрэ дьон Антиохияҕа кэлэн, итэҕэйээччилэри: «Моисей сиэрин-туомун толорон быһыллыбатахытына, эһиги быһанар кыаххыт суох буолуо», — диэн үөрөппиттэрэ. ² Павел да, Варнава да ону кытта сөбүлөспөккөлөр, улахан мөккүөр саҕаламмыта. Онон Павеллаах Варнаваны уонна бэйэлэриттэн хас да киһини талан, кинилэри Иерусалимга ыттан Апостолларга уонна пресвитердарга бу дьыаланы быһаарталларыгар сүбэлэспиттэрэ.

³ Церковь ыппыт дьоно Финикиянан, Самариянан ааһан иһэн, атын омуктар итэҕэли ылыммыттарын туһунан кэпсээн, бырааттарын барыларын үөрдүбүттэрэ. ⁴ Иерусалимга тийбиттэригэр оннооҕу церковь да, Апостоллар, пресвитердар да бары үөрө көрсүбүттэрэ; тийбит дьон кинилэргэ Танара тугу онорбутун, атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэччи аспытын кэпсээбиттэрэ.

⁵ Онуоха фарисейдар бөлөхтөрүттэн итэҕэйбит дьон туран: «Итэҕэйбит омук дьоно быһыллыах тустаахтар; кинилэртэн Моисей Сокуонун тутуһаллары ирдэниллиэхтээх», — диэбиттэрэ.

⁶ Апостоллар уонна пресвитердар бу дьыаланы дьүүлэхэри мустубуттара. ⁷ Уһун быһаарсыы кэнниттэн Петр туран эппитэ: «Бырааттарым! Омук дьоно Евангелиены миигиттэн истэн итэҕэли ылыналлары туһугар, Танара хара маннайгыттан миигин эһигиттэн талан ылбытын билэҕит. ⁸ Киһи сүрөҕин курдат билэр Танара син биир биһиэхэ курдук кинилэргэ эмиэ Сибэтиэй Тыһыны бэлэхтээн, кинилэри ылынарын көрдөрбүтэ. ⁹ Сүрэхтэрин итэҕэлинэн ыраастаабыт буолан, кинилэри да, биһигини да туох да диэн араарбатаҕа. ¹⁰ Оччотугар эһиги тоҕо

* 14:25 *Айыы Тойон тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тылы» эбэтэр «Танара тылын».

АПОСТОЛЛАР 15

өбүгэлэрбит да, бэйэбит да кыайан көтөхпөтөх бурбалдыбытын үөрэнээччилэргэ кэтэрдэн, Тангараны үтэн-анньан көрөбүт? ¹¹ Биһиги эмиэ кинилэр курдук Иисус Христос Айыы Тойон үтүөтүнэн быһанарбытын итэҕэйэбит».

¹² Онуоха мунньах бүтүннүү ах барбыта. Бары чуумпуран олон, Варнавалаах Павел кэпсээннэрин – Тангара омук дьонугар кинилэринэн көрдөрбүт дыктилэрин, сөбүмэр бэлиэлэрин туһунан – истибиттэрэ.

Иаков тыл этиитэ

¹³ Кэпсээн бүппүттэрин кэннэ тылы Иаков ылбыта: «Бырааттарым! Аны миигин истин. ¹⁴ Тангара Бэйэтин аатыгар омуктартан норуот талан, кинилэргэ үтүө кыһамньытын көрдөрбүтүн Симон быһааран биэрдэ. ¹⁵ Пророктар этиилэрэ эмиэ итиннэ сөп түбэхэр; Суруйууларга этиллэр: „¹⁶ Кэлин эргиллэн кэлэммин, Давид сууллубут дьиэтин хат туруоруом, урусхал быһыттан таһааран, чөлүгэр түһэриэм. ¹⁷ Оччоҕо атыттар, Мин ааппын истибит норуоттар бары Айыы Тойону көрдүүр буолуохтара, – диир Айыы Тойон, маны барытын Онорооччу“. ¹⁸ Бу туһунан былыр-былыргыттан биллэрбит Тангара этиитэ итинник.

¹⁹ Онон Тангараҕа хайыһан эрэр омук дьонугар туорайдаспат сөп дии саныбын. ²⁰⁻²¹ Биһиги кинилэргэ сурукта суруйуоҕун. Моисей Сокуона былыр-былыргыттан хас куорат аайы үөрэтиллэрин, субуота ахсын синагогаларга ааһылларын быһыытынан, эһиги эмэгэт танараларга сиэртибэлэнэн киртийбит астан, содур быһыыттан, муомахтанан өлбүт кыыл-сүөл этиттэн, хаантан туттунун, тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онгоруман* диэбин».

Апостоллар суруктара

²² Апостоллар уонна пресвитердар церковы бүтүннүүтүн кытта сүбэлэһэн, бэйэлэрин ортолоруттан хас да киһини талан Павеллаах Варнаваны кытта Антиохияҕа ыытарга быһаарбыттара. Онон бырааттары салайар дьону – Варсава диэн ааттаах Иуданы уонна Силаны – талан, ²³ маннык суругу ыппыттара:

* 15:20-21, ²⁹ Тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онгоруман – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

«Антиохияға, Сирияға, Киликияға баар омук бырааттарбытыгар Апостоллартан, пресвитердартан уонна бырааттаргытытан эбэрдэ.

²⁴ Биһиги кэккэбиттэн тахсыбыт сорох дьон биһигиттэн туох да ыйыы-кэрдии ылбакка эрэ, „эһиги быһыллыы сиэрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт“* диэн сими́тиннэрен санаабытын түһэрибиттэрин иһиттибит. Онон бары түмсэн сүбэлэһэммит, ²⁵ биир санаанан хас да киһини талан, таптыыр бырааттарбытын Варнавалаах Павелы кытта эһиэхэ ыытарга быһаардыбыт. ²⁶ Кинилэр Айыы Тойоммут Иисус Христос аатын туһугар олохторун да харыстаабат дьон. ²⁷ Онон Иудалаах Силаны эһиэхэ ыытабыт, кинилэр бу маны быһааран биэриэхтэрэ. ²⁸ Сибэтиэй Тыын да, биһиги да быһаарыбытынан, уһулуччу суолталаахтан атын тугу да эһиэхэ сүктэрбэт сөп. Онон ²⁹ эмэгэттэргэ сиэртибэлэммит астан, хаантан, муомахтаммыт сүөһү этиттэн туттунун, содурдук быһыланыман, бэйэбитигэр баҕарбаккытын атыттарга оноруман. Маны тутуһар буоллаххытына, бэрт сөпкө гынабыт. Этэннэ буолун».

³⁰ Онон, ыппыт дьонноро Антиохияға тийэн, дьону мунһан, суругу туттарбыттара. ³¹ Суругу ааҕан баран, анараангылар сүбэ-ама ылан үөрбүттэрэ. ³² Иудалаах Сила бэйэлэрэ эмиэ пророк дьон быһыытынан, бырааттарын өйдөтөн, күүстэрин бөҕөргөтөн бэрт элбэҕи кэпсээбиттэрэ. ³³ Манна балайда сылдыа түспүттэрин кэннэ, бырааттара кинилэри ыппыт дьонноругар төттөрү эйэни кытта атаарбыттара. ³⁴ Ол эрээри Сила мана хааларга быһаарыммыта. Иуда Иерусалимга төннүбүтэ**.

³⁵ Павеллаах Варнава Антиохияға олорон, үгүс атын дьону кытта Айыы Тойон тылын үөрэппиттэрэ, бар дьонно иһитиннэрбиттэрэ.

Павеллаах Варнава арахсаллар

³⁶ Балайда кэм ааспытын кэннэ, Павел Варнаваға: «Төннөммүт Айыы Тойон тылын иһитиннэрбит куораппыт аайы

* 15:24 *Эһиги быһыллыы сиэрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 15:34 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

бырааттарбытыгар таарыйан ааһахха, хайдах ололорун көрүөххэ», — диэн тыл киллэритэ. ³⁷ Варнава буоллабына Марк диэн ааттаах Иоанны эмиэ илдьэ барыан баҕарара. ³⁸ Ол эрэри Павел кинилэри Памфилияҕа хаалларан араҕан барбыт, үлэлэрин салҕаспатах кинини илдьэ барбат санаалааҕа. ³⁹ Онтон сылтаан хомойсуу тахсан тус-туспа барбыттара: Варнава Маркы илдьэ Кипргэ устубута, ⁴⁰ оттон Павел Силаны талан ылан, бырааттара кинини Тангара* үтүө кыһамнытыгар тутгарбыттарыгар, айанна туруммута. ⁴¹ Кинилэр иккиэн Сирия уонна Киликия устун церковтары бөҕөргөтө испиттэрэ.

Павеллаах Силаҕа Тимофей холбоһор

16 Онтон Павел Дервиянан Листраҕа тийбитэ; онно биир Тимофей диэн ааттаах үөрэнээччи баара. Кини ийэтэ итэҕэйэр иудей дьахтара, аҕата грек этэ. ² Листраҕа да, Иконияҕа да баар биир итэҕэллээхтэрэ Тимофей туһунан үчүгэйи эрэ этэллэрэ. ³ Павел кинини илдьэ барыан баҕарбыта, онон, аҕата грек буоларын олохтоох иудейдар билэллэрин иһин, киниэхэ быһыы сиэрин-туомун онорбута. ⁴ Кинилэр куораттары кэрийэ сылдьан, итэҕэйээчилэри Апостоллар уонна пресвитердар Иерусалимга ылыммыт быһаарыныыларын бигэтик тутуһун диэн өйдөтөллөрө. ⁵ Церковтар, итэҕэллэрэ бөҕөргөөн, күннэтэ ахсааннара элбээн испитэ.

Павелы Македонияҕа ыҕырыы

⁶ Кинилэр Фригиянан уонна Галатия дойдутунан ааспыттара; Тангара тылын Асияҕа үөрэтэллэрин Сибэтиэй Тыын көнүллээбэтэҕэ. ⁷ Мисия кыраныыссатыгар тийэн баран Вифинияҕа ааһарга холонон көрбүттэрэ да, Тыын** эмиэ көнүллээбэтэҕэ. ⁸ Онон, Мисияны ааһан, Троадаҕа барбыттара.

⁹ Арай Павел түүн көрүү көрдөбүнэ, биир Македония кинитэ: «Македонияҕа кэлэн биһиэхэ көмөлөс!» — диэн ааттаһа турара. ¹⁰ Киниэхэ бу көстөөтүн, биһиги Айыы Тойон Евангелиены иһитиннэрэргэ ыҕырда диэн түмүккэ кэлэн, сонно Македониялыырга быһаарыммыппыт.

* 15:40 *Тангара* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

** 16:7 *Тыын* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус Тыына».

Филиппыга кэли

¹¹ Онон Трoадаттан уунан устан, быһа Самофракия арыыга тийэн баран нөнүө күнүгэр Неапольга аттамыппыт, ¹² онтон Филиппыга тийбиппит. Филиппы – Рим холоунньата, Македония уобалаһын киин куората. Бу куоракка биһиги хас да күн буолбуппут. ¹³ Субуота күн куораттан тахсан, өрүс кытылыгар, иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэн үгэр сирдэригэр*, тийбиппит. Онно олорон мустубут дыахталлары кытта кэпсэппиппит. ¹⁴ Фиатира куораттан сылдыар, күндү кыһыл таһаһынан эргинэр Лидия, Таһараны ытыктыыр дыахтар, биһиги кэпсэтэритин иһиллээн олоубута. Айыы Тойон Лидия сүрэжин арыян биэрэн, кини Павел этэрин бэркэ болҕойон истибитэ. ¹⁵ Онтон бэйэтэ да, дыэттин дыоно да бары сүрэхтэммитэрин кэннэ, биһигиттэн: «Миигин Айыы Тойонго эрэллээх диэн билиммит буоллаххытына, мин дыибэр олорун», – диэн көрдөһөн тылын ылыннарбыта.

Павеллаах Сила хайыллалар

¹⁶ Биирдэ биһиги үгэр сиргэ баран иһэммит, көрбүөччүлүүр тыыҥна буулаппыт, инникени этэн биэрэн тойотторугар баһаам барыһы киллэрэр чаһар кыһы көрсө түспүппүт. ¹⁷ Кини Павелы уонна биһигини батыһа сылдьан: «Бу дыон Үрдүктэн Үрдүк Таһара кулуттара! Кинилэр биһиэхэ** быһанар суолу иһитиннэрэллэр!» – диэн хаһытыыра. ¹⁸ Хас да күнү быһа кэлиили кэппитигэр абаран, Павел кэннин хайыһан туран, тыыҥна: «Иисус Христос аатынан эйигин киниттэн таһыс диэн соруйабын!» – диэбитэ. Сонно куһаҕан тыын тахсан барбыта. ¹⁹ Барыс киллэринэр эрэллэрэ сүппүтүн көрөн, кыыс хаһаайыт-тара Павеллаах Силаны тутан ылан, куорат болуоссатыгар тойотторго илдьибиттэрэ. ²⁰ Куорат дыаһалтатыгар аһалан: «Бу дыон иудей эрээрилэр, биһиги куораппытын аймыылар, – диэн үнсүбүттэрэ. – ²¹ Кинилэр биһиги, Рим дыоно, ылыныа да, толоруо да суохтаах сирбитин-туоммутун тарҕаталлар».

* 16:13 *Иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэр үгэр сирдэригэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги быһа холоон сэрэйбит сирбитигэр».

** 16:17 *Биһиэхэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

²² Норуот эмиэ Павеллаах Силаҕа утары буолбута. Куорат тойотторо кинилэри таҥастарын ньылбы тартаран баран тайабынан таһыйалларыгар дыһайбыттара. ²³ Иккиэннэрин үлтү сынһан баран, хаайыыга бырахпыттара, харабылга кытаанахтык маньырыгар дыһал биэрбиттэрэ. ²⁴ Оннук дыһалы ылан, харабыл кинилэри түгэх түрмэбэ укпуга, атахтарыгар мас адаҕа кэ-тэрдибитэ.

Павеллаах Сила дыктитик быһһаныылара

²⁵ Түүн үөһүн саҕана Павеллаах Сила Таҥараҕа үгэн айхал ырыаларын ыллаабыттара; атын хаайыылаахтар бары кинилэр ыллыылларын истэн олоруттара. ²⁶ Эмискэ күүстээх сир хамсааһына буолан, хаайыы төрдүттэн түөрэннээбитэ; сонно ааннар бары тэлэллэ түспүттэрэ, хаайыылаахтар хандалыллара төлүтэ барбыттара. ²⁷ Хаайыы харабыла уһуктан, ааннар бары аһаҕастарын көрөн, хаайыылаахтар күрээбиттэр дии санаан болотун хаба тардан ылан, бэйэтигэр тийинээри гыммыта. ²⁸ Ону көрөн Павел: «Куһаҕаны онгостума, биһиги бары баарбыт!» — диэн ханытыты түспүтэ.

²⁹ Харабыл уот аҕалтаран баран, Павеллаах Силаҕа сүүрэн кирибитэ уонна тип-титирэс буола долгуйан, иннилэригэр сөһүргэстии түспүтэ. ³⁰ Онтон кинилэри таһаартаан баран: «Тойотторуом! Быһһанар туһугар тугу гынабын?» — диэн ыйыппыта.

³¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Айыы Тойон Иисус Христуһу итэҕэй, оччоҕо бэйэн да, дыиэн дыоно да бары быһһаныххыт». ³² Уонна киниэхэ, кини дыиэтин кэргэттэригэр бука барыларыгар Айыы Тойон тылын иһитиннэрбиттэрэ. ³³ Харабыл сонно түүн кинилэри хаайыыттан таһааран баастарын сууйан баран, дыиэтин кэргэттэрин кытта бииргэ сүрэхтэммитэ. ³⁴ Кини Павеллаах Силаны дыиэтигэр аҕалан күндүлээбитэ, бэйэтэ да, дыоно да бары Таҥараны итэҕэйбиттэриттэн үөрбүттэрэ-көпүттэрэ.

³⁵ Сарсыарда куорат салалтата киниэхэ үлэһиттэрин бытан: «Били дыону босхолоо», — диэн илдьиттээбитэ. ³⁶ Хаайыы харабыла Павелга илдьити тиэрдибитэ: «Тойоттортон дыһал кэллэ. Эһигини босхолуур үһүбүн. Онон тахсан эйэни кытта барын».

³⁷ Ол эрээри Павел кэлбит дьонго эппитэ: «Биһигини, Рим гражданнын*, бар дьон көрөн турдагына, туох да сууга суох кырбаан хаайыгыга бырахпыттара. Итиэннэ билигин кэлэн ким да билбэтинэн киэр утаараары гыналлар дуо? Оннук эрэ буолуо суоҕа! Бэйэлэрэ кэлэн таһаардыннар».

³⁸ Үлэһиттэрэ бу тылы тириэрдиттэригэр, анараангылар Павеллаах Сила Рим гражданныра буолалларын истэн, улаханлык куттаммыттара. ³⁹ Онон бэйэлэринэн кэлэн бырастыы гынарга көрдөһөн баран, хаайыттан таһаарбыттара уонна куораттан баралларыгар көрдөспүттэрэ. ⁴⁰ Кинилэр хаайыттан тахсан, Лидия дьиэтигэр тийбиттэрэ. Онон бырааттарын көрсөн санааларын көтөҕөн баран, салгыы айаннаабыттара.

Фессалоникаҕа буолбут аймалҕан

17 Амфиполу, Аполлонияны ааһан, кинилэр иудей синагогата баар Фессалоника куоратыгар кэлбиттэрэ. ² Павел үгэһинэн синагогаҕа киирэн, үс субуота тухары дьону кытта Суруйуулары ырыппыта. ³ Кини Христос сору-муну көрөн өлөн баран тиллиэхтээҕин өйдөтөн-дакаастаан: «Бу — Мин эһиэхэ кэпсиир Иисус Христотум буолар», — диирэ. ⁴ Кинилэртэн сорохторо — Танараны ытыктыыр бэрт элбэх омук дьоно да, үгүс биллэр-көстөр хотуттар да — итэҕэйэн, Павеллаах Силаҕа холбоспуттара.

⁵ Ол эрээри итэҕэйбэтэх иудейдар Апостоллары ордук санаан, баһаартан күн-көдьүүһэ суох нэгэй дьону хомуйан, норуоту түмэ тардан, куораты аймаабыттара, Иасон дьиэтигэр кэлэн Павеллаах Силаны норуот мунһаҕар таһаараары ыкпыттара-түүрбүттэрэ. ⁶ Итиэннэ кинилэри булбакка, Иасону уонна сорох итэҕэйээччилэри тутан, куорат тойотторугар илдьибиттэрэ. «Бу аан дойду үрдүнэн айдааны тардыбыт дьон аны манна тийэн кэлбиттэр! — диэн айдаан бөҕөтүн тардыбыттара. — ⁷ Иасон өссө кинилэри дьиэтигэр олордор! Кинилэр бука бары Иисус диэн атын ыраахтааҕы баар дэһэллэр, онон император сокуоннарын утараллар, толорботтор». ⁸ Бу буруйдааһынтан

* 16:37 *Рим гражданныра* — Рим империятыгар олорор дьон сороҕо эрэ Рим гражданнын үрдүк быраабынан туһанара. Кинилэргэ элбэх чэпчэтии, быраап көрүллэрэ, кинилэри кырбыыр, накаастыыр, тиирэн өлөрөр буоллара.

дьон-сэргэ да, куорат тойотторо да бары аймаммыттара. ⁹ Кинилэр Иасону уонна атын итэҕэйээччилэри күһэйэн туран, толук харчы төлөтөн эрэ баран, ыталаабыттара.

Верияҕа эмиэ ыарахаттары көрсөллөр

¹⁰ Павеллаах Силаны бырааттара, сэрэхэдийэн, сол түүн Верияҕа атаарбыттара; Верияҕа тийээт, кинилэр синагогаҕа барбыттара. ¹¹ Маннаабылар Фессалоника дьонунааҕар быдан сайаҕас этилэр: Тангара тылын ис сүрэхтэриттэн ылынан, бу этиллибит төһө чаччылааҕын билээри, күн аайы Суруйуулары ырыталлара. ¹² Ол түмүгэр үгүстэрэ – ытыктанар грек дьахталлара да, эр дьон да – итэҕэйбиттэрэ.

¹³ Фессалоника иудейдара Павел Тангара тылын Верияҕа эмиэ үөрөппитин истэн, аны онно тийэн дьону булкуйан, утары туруоран барбыттара. ¹⁴ Онон бырааттара Павелы суһаллык муораҕа атаарбыттара. Силалаах Тимофей Верияҕа хаалбыттара. ¹⁵ Павел аргыстара кинини Афиныга диэри атааран баран, Силалаах Тимофейга «төһө кыалларынан түргэнник миэхэ кэллиннэр» диэн Павел илдьитин илдэ төттөрү айаннаабыттара.

Афиныга

¹⁶ Афиныга тийэн дьонун кэтэһэ сылдьан, куорат эмэгэтинэн туолбутун көрөн, Павел ис-иһиттэн абарбыта. ¹⁷ Кини синагогаҕа иудейдары уонна Тангараны ытыктыыр атын да омуктары кытта сэхэргэхэрин таһынан, өссө күн аайы болуоссатынан ааһар дьонунун кэпсэтэрэ. ¹⁸ Биирдэ кинини кытта эпикуреецтар уонна стоиктар мөккүспүттэрэ. Сорохторо: «Бу хой баһын туойааччы манан тугу этиэн баҕарарый?» – дииллэрэ. Атыттара, кини Иисус итиэннэ тилли* туһунан кэпсиирин иһин: «Арааһа, туора тангаралар үөрэхтэрин тарҕатар быһыылаах», – диэн сабаҕалыыллара.

¹⁹ Кинини Ареопаг** мунһаҕар аҕалан: «Бу эн туох санга үөрөҕүн тарҕатаргын биһиги билиэхпитин сөп дуо? – диэн

* 17:18 *Тилли* – гректии «Анастасис». Павелы истибит дьон кини «Анастасия» диэн ааттаах хайа эрэ дьахтар тангара туһунан кэпсиир дии санаабыт буолуохтарын сөп.

** 17:19 *Ареопаг* – Афины куоракка баар томтор аата. Бу томтор үрдүгэр мунһахтыыр Үрдүкү Суут эмиэ маннык ааттанара.

ыйыппытара. — ²⁰Туох эрэ бэрт дыктини иһитиннэрэбин ээ. Бу тугун-ханныгын билиэхпитин баҕарабыт». ²¹Афины олохтоохторо уонна манна олорор омук дьоно туох эмэ саганы-сонуну кэпсэтэн, эбэтэр истэн күнү-дьылы атааралларын туохтан да ордороллоро.

²²Павел Ареопаг ортотугар туран эппитэ: «Афины олохтоохторо! Барытыттан сылыктаан көрдөхпүнэ, эһиги итэҕэли туох да олус ытыктыыр дьон эбиккит. ²³Ити оннооҕор ааһан иһэн, ытык сирдэргитин кэрийэ сылдьан, „Биллибэт Тангараҕа“ диэн суруктаах сиртибэнньиги булан ыллым ээ. Дьэ ол Кини — эһиги кимин да билбэккэ эрэ сүгүрүйэр Тангараҕыт — туһунан мин эһиэхэ иһитиннэриэхпин баҕарабын.

²⁴Бу аан дойдуну бүтүннүүтүн, аан дойдуга баары барытын айбыт Тангара сирдээх халлаан Айыы Тойоно буолан, киһи тутан биэрбит дьиэтигэр олорбот, ²⁵дьон Киниэхэ илиитинэн тутан-хабан үлэиирин эрэйбэт, тоҕо диэтэххэ, Кини хаһан да тугунан да тутасыйбат, төттөрүтүн, Бэйэтэ туохха барытыгар олоҕу, тыһыар тыһыны — тугу барытын биэрэр. ²⁶Тангара биир киһиттэн киһи-аймаҕы үөскэтэн сир көхсүн устун олохсуппута, ыйаахтаах кэмнэрин-кэрдиилэрин, олорор сирдэрин чэрчитин ыйан-быһан биэрбитэ. ²⁷Ити барыта дьон Тангараны көрдүүрүн, хас биирдиибиттэн ырааҕа суоҕун сэрэйэн-билэн, Кинини булан ылалларын туһугар этэ. ²⁸Кининэн биһиги олоробут, Кининэн хамсыбыт, Кининэн тыыннаах сылдьабыт. Эһиги сорох хоһоонньуттарыт эмиэ: „Биһиги бары Кини ууһунабыт“, — диэн этэн тураллар.

²⁹Онон, биһиги Тангара ууһа эбит буоллахпытына, Тангараны кыһыл дуу, үрүн дуу көмүһүнэн эбэтэр таастан киһи бэйэтэ сатабыллаах уус илиитинэн кыһан эбэтэр өйүттэн айан онгорбут мөссүөнүгэр холуу саныа суохтаахпыт. ³⁰Урут хараҕаҕа муна сылдыбыппытын буруйга туруорбат эрэри, Тангара билигин киһи барыта аһыытын-харатын билинэн, Киниэхэ эргиллэригэр ынырар. ³¹Кини бу аан дойдуну кырдыктаахтык дьүүлүүр күнүн хайыы-үйэ болдьоон, Судьуйатын анаан турар. Дьэ ол иһин, бу туһунан бар дьонно туоһулаан, Тангара Кинини өлбүттэртэн тилиннэрбитэ».

³²Өлбүттэр тилиилэрин туһунан истэн, сорохтор эбэлээхтик күлсүбүттэрэ, оттон атытара: «Бу туһунан эйигин өссө истэ

кэлиэхпитин баҕарабыт», – дэспиттэрэ. ³³Павел тахсан барбыта. ³⁴Сорохтор, ол иһигэр Дионисий Ареопагит* уонна Дамарь диэн ааттаах дыахтар, онтон да атыттар, итэҕэйэннэр, киниэхэ холбоспуттара.

Павел Коринф куоракка кэлэр

18 Павел Афиныттан Коринф куоракка барбыта; ²онно Клавдий иудейдары Римтэн барарга дыаһайбытын иһин, ойоҕунуун Прискиллалыын соторутааҕыта Италияттан көһөн кэлбит Понт уобалаһыттан төрүттээх Акила диэн иудейы көрсүбүтэ. Кинилэргэ кэлэн, ³бэйэтин курдук балаакка онорор идэлээхтэрин билэн, хаалан бииргэ үлэлэспитэ. ⁴Хас субуота аайы кини синагогаҕа үөрэтэрэ, иудейдары уонна атын омуктары өйдөтө, тылын ылыннара сатыыра.

⁵Онтон Македонияттан Силалаах Тимофей кэлбиттэригэр Павел аны атын туохха да аралдьыйбакка эрэ, иудейдарга Иисус дьын Христос буоларын туһунан Тыын салайыытынан** туоһулаабыта. ⁶Иудейдар кинини утарсан үөҕэн барбыттарыгар, Павел таһаһын быылын тэбэнэн баран, эппитэ: «Өлөр суолу талар буоллаххытына, чэ, бэйэҕит буруйдааххыт, мин ырааспын; аны мантан иннэ атын омуктарга барабын».

⁷Бу кэннэ тахсан синагога таһыгар дьиэлээх Тит Иуст диэн Таһараны ытыктыыр киһиэхэ тийбитэ. ⁸Синагога тойоно Крисп бүтүн дьиэ кэргэттэрин кытта Айыы Тойону итэҕэйбиттэрэ; Коринф олохтоохторуттан үгүстэрэ, Павел этиитин истибит дьон, эмиэ итэҕэли ылынан сүрэхтэммиттэрэ.

⁹Биирдэ Айыы Тойон түүн Павелга көстөн: «Куттаныма, салгыы үөрэтэ сырыт, сангата суох сылдыма, – диэбитэ. – ¹⁰Мин эйигинниин бииргэбин, онон ким да эйиэхэ туох да куһаҕаны оноруо суоҕа – бу куоракка Мин киһим элбэх». ¹¹Павел онно биир сыл алта ый устата олорон дьону Таһара тылыгар үөрэппитэ.

* 17:34 *Ареопагит* – Ареопаг чилиэнэ.

** 18:5 *Тыын салайыытынан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Иудейдар Павелы дьүүлгэ тардаллар

¹² Галлион Ахайя уобалаһын баһылыга буолбутугар, иудейдар куомуннаһан, Павелы тутан ылан, суукка аҕалбыттара уонна: ¹³ «Бу киһи Тангараҕа Сокуонтан атыннык сүгүрүйэргэ үөрэтэр», – диэн үнсүбүттэрэ.

¹⁴ Павел тыл кыбытыан да иннинэ, Галлион иудейдарга эппитэ: «Иудейдар, истинг эрэ! Өскөтүн буруйу оноруу тахсыбыта эбэтэр хара дьайдаах суолга сананыы баара буоллар, мин эһигини истэр төрүөттээх буолуом этэ. ¹⁵ Оттон бэйэҕит үөрэххит, ааккыт-суолгут уонна Сокуонгут туһунан мөккүһөр буоллахытына, ону миигинэ суох быһаарсын. Мин оннугу дьүүллүөхпүн баҕарбаппын». ¹⁶ Уонна барыларын сууттан үүрэн таһаарбыта.

¹⁷ Гректэр* бары синагога тойонун Сосфены тутан ылан, сууттуур сир таһыгар кырбаабыттара да, Галлион кымаардаан да көрбөтөҕө.

Прискилла, Акила уонна Аполлос

¹⁸ Павел өссө да элбэх күн сылдьан баран, бырааттарын кытта бырастыылаһан Сирияҕа устубута, Прискиллалаах Акила эмиэ барсыбыттара. Павел Кенхрейгэ кэлэн, Тангараҕа мэктиэ тылын биэрбитин бэлиэтигэр төбөтүн бириэйдэппитэ. ¹⁹ Ефескэ кэлбиттэригэр, аргыстарын хаалларан баран, синагогаҕа тийиэн иудейдары кытта кэпсэппитинэн барбыта. ²⁰ Бу куоракка өссө тохтуу түһэригэр көрдөспүттэрин сөбүлөммэтэҕэ, ²¹ бараары бырастыылаһа туран эппитэ: «Бу кэлэр бырааһынныгы мин хайаан да Иерусалимга ылыахтаахпын. Тангара биэрдэҕинэ, эһиэхэ эргиллэн кэлиэм». Ефестэн Павел хараабылга олорсон айаннаабыта. ²² Кесарияҕа сылдьан баран Иерусалимга тийбитэ уонна церковы эҕэрдэлээт, быһа Антиохияҕа ааспыта. ²³ Онно балайда буолан баран, Павел Галатия дойдутун, Фригияны кэрийэн, үөрэнээччилэри бөҕөргөтөн салгыы айаннаабыта.

²⁴ Ефескэ биир Аполлос диэн Александрияттан төрүттээх, устар ууну сомоҕолуур уус тыллаах, Суруйуулары үчүгэйдик билэр

* 18:17 *Гректэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

еврей кийтэ тийэн кэлбитэ. ²⁵ Кини Иоанн сүрэхтээһинин эрэ билэр эрээри, Айыы Тойон Суолугар үөрэммит буолан, Айыы Тойон туһунан итийэн-кутуйан туран, сөпкө үөрэтэрэ. ²⁶ Аполлос синагогаҕа хоодуоттук үөрэтэн барбыта. Үөрэтэрин истэн баран, Акилалаах Прискилла кинини дьиэлэригэр ильдэн, Айыы Тойон Суолун* киниэхэ чуолкайдаан, быһааран биэрбиттэрэ.

²⁷ Аполлос Ахайяҕа барарга быһаарыммытыгар бырааттара сөбүлэһэн, үөрэнээччилэргэ кинини үчүгэйдик көрсүн диэн сурук суруйбуттара. Кини онно тийэн Тангара илгэлээх үтүөгүнэн итэҕэли ылыммыт дьонго улаханлык туһалаабыта: ²⁸ Иисус диэн Христос буоларын бар дьон иннигэр Суруйууларынан итэҕэтиилээхтик дакаастаан, иудейдары самнарбыта.

Ефескэ

19 Аполлос Коринфка сырыттаҕына, Павел хаптал хайалаах дойдуларынан айаннаан, Ефескэ кэлбитэ. Онно хас да үөрэнээччи баарын булан: ² «Эһиги итэҕэйэргитигэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыккыт дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Сибэтиэй Тыын баарын да истэ иликпит», – диэбиттэрэ үөрэнээчилэр.

³ «Оччоҕо хайдах сүрэхтэммиккитий?»

«Иоанн эппитин курдук, сүрэхтэммиппит».

⁴ «Иоанн аһыһыны билинии бэлиэтигэр сүрэхтиирэ, – диэбитэ Павел. – Кини кэнниттэн Кэлээччини – Христос Иисусу – итэҕэйэллэригэр ынҕыра».

⁵ Маны истэн үөрэнээчилэр Айыы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммиттэрэ. ⁶ Павел кинилэргэ илиитин уурбутугар Сибэтиэй Тыын түһэн, урут билбэт тылларынан сангарар буолбуттара, Тангара этэрин дьонго тиэрдэр кыахтаммыттара. ⁷ Бу дьон барыта уон иккиэ этилэр.

Ефес церквын олохтоохун

⁸ Онтон Павел синагогаҕа барбыта. Кини ол синагогаҕа үс ый устата сылдьан, Тангара Саарыстыбатын туһунан итэҕэтиилээхтик, хорсуннук үөрэппитэ. ⁹ Ол эрээри сорохтор тыйыһыран,

* 18:26 Айыы Тойон Суолун – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангара Суолун».

АПОСТОЛЛАР 19

кинини истибэккэ, итэбэйбэттерин биллэрэн, дьон ортотугар Айыы Тойон Суолун туһунан араас куһаҕаны сангарбыттарыгар Павел кинилэртэн тэйэн, үөрэнээччилэрин туспа арааран ылбыта уонна күн аайы Тиранн оскуолатыгар үөрэппитэ. ¹⁰ Бу курдук икки сыл устата Айыы Тойон Иисус кэс тыла Асия олохтоохторугар: иудейдарга да, омуктарга да – барыларыгар тийибитэ.

Скева сэттэ уола

¹¹ Таһара Павелга элбэх дьиктини онорторор буолан, ¹² дьон кини таарыйбыт былааттарын, таһастарын ыарыһахтарга курдуу баайаллара, оччоҕо ол бааммыт дьон бары үтүөрэн хаалаллара, куһаҕан тыыннар кинилэртэн тахсан бараллара.

¹³ Бэл сорох устугас иудейдар, тыыннары үтэйээччилэр, куһаҕан тыыннарга буулаппыт дьонно Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан холонон көрөллөрө. Кинилэр: «Эһигини Павел үөрэтэр Иисухун аатынан үтэйэбит», – дииллэрэ. ¹⁴ Иудей архиерейа Скева сэттэ уола эмиэ оннук холонон көрбүттэр. ¹⁵ Ол гынан баран, куһаҕан тыын кинилэргэ хардарбыт: «Иисуху мин билэбин, Павелы да билэбин, оттон эһиги кимнээхтэргитий?» ¹⁶ Инньэ диэт, куһаҕан тыынна буулаппыт киһи үрдүлэригэр түспүт уонна күүһүнэн баһыйан утарылаһар кыах биэрбэккэ, үлтү кырбаталаан, дьыэттэн сыгынньах куоттартаабыт. ¹⁷ Ефескэ олорор иудейдар да, омуктар да бары маны истэ дьулайан, Айыы Тойон Иисус аатын сэрэнэн ааттыыр буолбуттара.

¹⁸ Итэбэйбиттэртэн үгүстэрэ кэлэн, туох куһаҕаны онорбуттарын барытын аһаҕастык билинэллэрэ. ¹⁹ Абынан-хомуһунунан дьарыктаммыт үгүс дьон бэйэлэрин кинигэлэрин хомуйан аҕалан, бар дьон көрөн турдаҕына, уоттаабыттара. Умайбыт кинигэ сыанатын ааҕан көрбүттэрэ – биэс уон тыһыынча үрүн көмүс драхма* буолбута. ²⁰ Айыы Тойон үөрэбэ итинник кимиэллээхтик үүнэн-тэнийэн, кыабыран иһэрэ.

* 19:19 *Драхма* – гректэр үрүн көмүс манньааттара. Биир драхма үлэһит күннээҕи орто хамнаһа этэ.

Ефескэ буолбут өрө туруу

²¹ Павел, манна барытын бүтэрэн-оһорон баран, Македониялаах Ахайянан Иерусалимга барарга быһаарыммыта. «Онно сылдыан баран, Рим куораты эмиэ көрүөхтээхпин», – диирэ. ²² Кини икки көмөлөһөөччүтүн, Тимофейдаах Ераһы Македонияҕа ытан баран, бэйэтэ өссө аҕыйах кэмнэ Асияҕа хаала түспүтэ.

²³ Ол кэмнэ Айыы Тойон Суолун утарар улахан аймалҕан тахсыбыта. ²⁴ Үрүн көмүстэн Артемида храмын* кутан атылаан, олохтоох уустарга кырата суох барыһы киллэрэр Димитрий диэн ааттаах көмүс ууһа ²⁵ бэйэтин биир идэлээхтэрин мунһан, эппитэ: «Доҕоттор! Биһиги олохпут уйгута бу идэбиттэн быһаччы тутулуктааҕын бэйэҕит билэҕит. ²⁶ Эһиги көрө да, истэ да сылдыаҕыт: бу Павел Ефескэ эрэ буолбатах, бүтүн Асия үрдүнэн үгүс киһи өйүн сүүйдэ, итэҕэтэн бэйэтигэр тарта. Кини үөрэтэринэн, дьон бэйэлэрин илиилэринэн тутан-хабан онгорбут танаралара ханнык да танара буолбатах үһүлэр. ²⁷ Ол аата биһиги идэбит аанһа ахтыллыбат буоларын ааһан, өссө улуу танара Артемида храма кытта суолтатын олоччу сүтэрэригэр тийэр. Онон Артемида бүтүн Асияҕа, аан дойдуга дьон-сэргэ сүгүрүйэр танарата буолар албан аата өлбөөдүйүөн сөп».

²⁸ Маны истэн, дьон уордаһан: «Ефес Артемидата – улуу танара!» – диэн хаһытаабыттара. ²⁹ Сотору куорат бүтүннүүтэ оргуйан турбута. Олохтоохтор Павел аргыстарын – Македония дьонун Гайдаах Аристархы – туппутунан театрга тоҕо анһан тийбиттэрэ. ³⁰ Павел норуokka тахсаары гыммытын үөрэнээччилэрэ бопсубуттара. ³¹ Асия сорох тойотторо, Павел доҕотторо, театрга кэлбэтин диэн көрдөһөн киниэхэ киһи ыппыттара.

³² Мустубут дьон аамы-саамы буолбуттара, бары түн-тан хаһытаһаллара; үгүстэрэ тоҕо мустан туралларын да билбэт этилэр. ³³ Иудейдар тыл киллэриилэринэн норуоттан Александры ыңыран таһаарбыттара; Александр тыл этээри, болҕомто

* 19:24 Ефескэ үүнүү-быйан танаратын Артемида аатырбыт храма баара. Бу аан дойду сэттэ кэрэ дыктиттэн биирдэстэрэ буолара. Храм иһигэр киһини санатар быһыылаах халлаантан түспүт «таас» (метеорит буолуон сөп) – «Артемида ытык мөссүөнэ» баара.

көрдөөн, илиитин өрө ууммута. ³⁴ Ол эрээри, кини иудей буоларын билэн, бары икки чаас кэринэ: «Ефес Артемидата – улуу тангара!» – диэн хаһытаан ньиргитэ турбуттара.

³⁵ Куорат тойоно дьону чуумпурдан баран эппитэ: «Ефес олохтоохторо! Ефес куорат улуу Артемида тангараҕа уонна кини халлаантан түспүт ытык мөссүөнүгэр сүгүрүйэрин ким билбэтий? ³⁶ Бу туһунан ханнык да мөккүөр суох буоллаҕына, эһиги уоскуйуохтааххыт, толкуйа суох быһыыланыа суохтааххыт. ³⁷ Бу дьонтон хайалара да Артемида храмын халаабатах, эһиги тангараҕытын холуннарбатах, ол үрдүнэн кинилэри манна тутан аҕалбыккыт. ³⁸ Димитрий биир идэлээхтэрин кытта кими эмэ үнсэрдээх буоллахтарына, суут да, салалта да баар: ологорго тийээн үнгүстүннэр. ³⁹ Өссө атын туох эмэ быһаарсардаах буоллаххытына, ол барыта туһааннаах мунһах көрүүтүгэр кириэҕэ. ⁴⁰ Оттон бу бүгүнгү быһыбыт иһин биһиги өрө турбут аатын ылан буруйга тиксиэхпитин сөп. Туохтан бу үлүгэр айманан мустубуппутун биһиги хайдах да кыайан быһаарыахпыт суоҕа». Маны этэн баран, кини мустубут дьону тарҕаппыта.

Павел Македониянан уонна Ахайянан айана

20 Аймалҕан хаптайбытын кэннэ, Павел үөрэнээччилэри ыныран сүбэлээн-амалаан баран, быраһаайдаһан, Македонияҕа аттаммыта. ² Аара суолга сир-сир аайы сылдьан, үөрэнээччилэри бэрт элбэххэ үөрэтэн баран, Грецияҕа тийбитэ. ³ Онно кини үс ый буолбута. Сирияҕа субу устаары аҕай сылдьан, иудейдар кинини утары куомуннаспыттарын истэн төттөрү Македониянан айанныырга күһэллбитэ.

⁴ Павелы кытта Асияҕа диэри* Верия куораттан сылдьар Пирр уола Сопатр, Фессалоника олохтоохторо Аристарх, Секунд, Дервияттан кэлбит Гай, Тимофей уонна Асия дьоно Тихиктээх Трофим барсыбыттара. ⁵ Кинилэр урут тийээн, биһигини Троадаҕа көһүппүттэрэ. ⁶ Оттон биһиги Көтөхтөрүүтэ суох Килиеп быраһынньыгын кэнниттэн Филиппыттан хараабылынан айаннаан, биэс хонугунан кинилэргэ Троадаҕа тийибиппит. Онно сэттэ күн буолбуппут.

* 20:4 *Асияҕа диэри* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Павел Троадаға тийэх сырғыта

⁷ Нэдиэлэ маннайгы күнүгэр үөрэнээччилэр килиэп тоһутуугар түмсүбүттэрэ. Сарсыныгар барыахтаах буолан, Павел дьону кытта түүн үөһүгэр диэри кэпсэппитэ. ⁸ Үөһэ, биһиги мустубут хоспутугар, элбэх сибэтиинньик умайан турара. ⁹ Евтих диэн биир эдэр киһи түннүк сыһаһатыгар олорбута. Павел өр кэпсээбитигэр, кини диринник утуйан хаалан, утуйбутунан үһүс мэндиэмэнтэн таһырдыа сууллубута; сүүрэн түспүттэрэ, уол өлө сытара. ¹⁰ Павел аллара түһэн, уолу ыга кууһан баран: «Айманыман, уолгут тыыннаах», – диэбитэ. ¹¹ Уонна үөһэ тахсан килиэп тоһутан ылан сиэн баран, күн тахсыар диэри, өссө да өр кэпсэппитэ, дьэ онтон сарсыарда айанна туруммута. ¹² Уолларын дьэтигэр этэннэ атааран, бары сүргэлэрэ улаханлык көтөҕүллүбүтэ.

Троадаттан Милиткэ айан

¹³ Биһиги Павелы кэтэһэ барбакка хараабылга олорон, кинини ыла Аска устубуппут; сатыы айаннаары кини бэйэтэ итинник соруйбута. ¹⁴ Аска көрсүбүтүгэр биһиги, кинини хараабылга ылан, Митиленаға устан кэлбиппит. ¹⁵ Онтон Митиленааттан араҕан, сарсыныгар Хиос утарытыгар кэлэн тохтообуппут, нөнүө күнүгэр Самоска тиксибиппит, ол кэнниттэн Трогиллияға сылдьан баран, өссө биир күнүнэн Милиткэ кэлбиппит. ¹⁶ Павел Иерусалимна тиэтэйэр буолан, Асияға тардыллымаары, Ефескэ таарыйбакка аһарга быһаарыммыта. Табылынаҕына, Биэс уонус күн бырааһынньыгар кини Иерусалимна буолуон баҕарара.

Ефес пресвитердарын кытта көрсүһүү

¹⁷ Павел Милиттэн дьону ытан, Ефес пресвитердарын ынгыртарбыта; ¹⁸ тийиэн кэлбиттэригэр эппитэ: «Мин, Асияға үктэниэхпиттэн ыла, манна хайдах олорбуппун эһиги билэҕит. ¹⁹ Иудейдар туорайдахалларыттан араас эрэйи да көрүстөрбин, Айыы Тойон иннигэр үрдүктүк санаммакка, хараҕым уутун бараан туран, сулууспалаабытым. ²⁰ Эһиэхэ туһалаах буоло диэбиппин тугу да көтүппэккэ, бар дьон да иннигэр, дьэ-лэргитинэн да сылдьан, үөрэтэrim. ²¹ Таһара иннигэр аһыыны

билиниини уонна биниги Айыы Тойоммутугар Иисус Христоска* итэҕэли иудейдарга да, омуктарга да иһитиннэрэрим.

²² Аны билигин миигин туох көрсөрүн билбэтэрбин даҕаны, Сибэтиэй Тыын угуйуутунан бу Иерусалимнаан иһэбин. ²³ Арай Сибэтиэй Тыын миигин хаайыы, эрэй-кыһалҕа күүтэрин туһунан хас куорат аайы туоһулуур. ²⁴ Ол эрээри мин туохтан да торуттан турбаппын, олохпун да биэрэрбин кэрэйбэппин. Биэтэккэ эрэ тийдэрбин, Айыы Тойон Иисустан ылбыт сулууспабын толорон, Таңара илгэлээх үтүөтүн туһунан Евангелиены иһитиннэрдэрбин диэн эрэ баҕалаахпын!

²⁵ Таңара Саарыстыбатын туһунан үөрөппит дьоммуттан – эһигиттэн – ким даҕаны аны миигин көрбөтүн билэбин. ²⁶⁻²⁷ Онон бүгүн кэрэһилиибин: мин суобаһым ыраас, мин эһиэхэ Таңара көнүлүн тугу да энчирэппэккэ биллэрдим, онон хайаҕыт да хааныгар буруйум суох. ²⁸ Эһиги бэйэбитигэр уонна Сибэтиэй Тыын эһиэхэ көрдөрө-маната биэрбит бараанын үөрүгэр болҕомтолоох буолун, Таңара Уола Бэйэтин Хаанынан толуйан ылбыт дьонун – Айыы Тойон уонна Таңара Церковын** – туһугар кыһанын. ²⁹ Мин барбытым кэннэ эһиги ортобутугар бараан үөрүн аһыммат торҕон бөрөлөр кириэхтэрин билэбин. ³⁰ Эһигиттэн бэйэбититтэн эмиэ, үөрэнээччилэри тардар туһугар, кырдыгы токурутан кэпсиир дьон тахсан кэлиэхтэрэ. ³¹ Онон сэрэхтээх буолун, үс сыл тухары күннэри-түүннэри утумун быспакка сэрэппиппин, хас биирдиигитин хараҕым уутун тоҕон туран үөрэппиппин умнуман.

³² Аны билигин эһигини Таңараҕа уонна Кини эһигини бөҕөргөтөр, Бэйэтин бары дьонун кытта тэнгэ нэһилиэстибэ биэрэр кыахтаах илгэлээх үтүө тылыгар туттарабын. ³³ Мин кимтэн да үрүн да, кыһыл да көмүһүн эрэйбэтэҕим: ³⁴ бэйэм да, аргыстарым да кыһалҕаларын бу харым күүһүнэн толуйан олорбуппун бэйэҕит билэҕит. ³⁵ Тугу да гыммытым иһин, барытыгар манньк үлэлээн-хамсаан кыамматтарга көмөлөһүөхтээхпитин, Айыы Тойон Иисус „ылардааҕар биэрэр ордук алгыстаах“ диэн

* 20:21 *Иисус Христоска* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуска».

** 20:28 *Айыы Тойон уонна Таңара Церковын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңара Церковын».

Бэйэтинэн эппит тылларын умнуо суохтаахпытын холобур буолан көрдөрбүтүм».

³⁶ Маны этэн баран, Павел сөһүргэстээн барыларын кытта бииргэ Таңараҕа үнпүтэ. ³⁷ Бары ытаһа-ытаһа, кинини моонньуттан кууһан туран уурууллара. ³⁸ Ордук Павел аны хаһан даҕаны миигин көрүөххүт суоҕа диэбиттэн хараастыбыттара. Онтон кинини хараабылга диэри атааран биэрбиттэрэ.

Павел Иерусалимга айана

21 Кинилэри кытта быраһаайдаһан баран, биһиги муораҕа тахсан, быһа Коска кэлбиппит. Нөнүө күнүгэр Родоска тийбиппит, онтон Патараҕа барбыппыт; ² Патараттан Финикияҕа бараары турар хараабылы булан, салгыы онно олорсон айаннаабыппыт. ³ Кипр кытылын кыйа баран (арыы хаһас өттүбүтүгэр хаалбыта), Сирияҕа устубуппут. Тиргэ хараабылбыт таһаҕаһын сүөкэниэхтээбэ, онон биһиги кытылга тахсан, ⁴ олохтоох үөрэнээччилэри булан кинилэргэ сэттэ күн буолбуппут. Үөрэнээччилэр Тыын этэрин истэн, Павелы Иерусалимга барыма диэн тылларыгар киллэрэ сатаабыттара. ⁵ Айанныыр кэммит кэлэн, биһиги суолга туруммуппут. Бары кэргэттэрин, оҕолорун кытта куорат таһыгар тахсан, биһигини атаарбыттарыгар, кытылга сөһүргэстээн туран, Таңараҕа үнпүппүт. ⁶ Быраһаайдаһан баран, биһиги хараабылбытыгар ыттыбыппыт, кинилэр дьэилэригэр төннүбүттэрэ.

⁷ Биһиги бу Тиргэн саҕалаабыт муоранан айаммытын Птолемаидаҕа тийэн түмүктээбиппит; онно бырааттарбытын көрсөн, ол күн кинилэри кытта бииргэ сылдыбыппыт. ⁸ Нөнүө күнүгэр Павел уонна биһиги, кини аргыстара, суолга туруммуппут. Кесарияҕа кэлэн, Иерусалимга талыллыбыт сэттэ диаконтан биирдэстэрин – Евангелиены иһитиннэрэр Филипп – дьэитигэр түспүппүт. ⁹ Кини эргэ бара илик түөрт пророк кыргыттардааҕа.

¹⁰ Хас да хоммуппут кэннэ, Иудеяттан биир Агав диэн пророк кэлбитэ. ¹¹ Кини биһиэхэ киирэн, Павел курун ылан илиитин-атаҕын кэлгиммитэ уонна эппитэ: «Сибэтиэй Тыын этэр – Иерусалим иудейдара бу куру курданааччыны маннык кэлгийэн баран, омуктар илиилэригэр биэриэхтэрэ». ¹² Маны истэн, биһиги да, олохтоох христианнар да Павелы Иерусалимга барыма диэн ааттасыппыт.

АПОСТОЛЛАР 21

¹³ «Бу туох буолан хараххыт уутунан суунан сүрэхпин аймаатыгыт? — диэбитэ Павел. — Айыы Тойон Иисус туһугар мин Иерусалимга хаайыллыахтааҕар буолуох, өлөрбүн да кэрэйбэппин».

¹⁴ Кинини кыайан тылбытыгар киллэрбэккэ: «Айыы Тойон көнүлэ буоллун!» — диэн баран, дьэ уоскуйбуппут. ¹⁵ Манна хас да хонон баран, хомунан Иерусалимга барбыппыт. ¹⁶ Кесарияттан хас да үөрэнээччи барсыбыта. Кинилэр биһигини түһүөхтээх дьиэбитигэр — Кипртэн төрүттээх Мнасонга — тиэрдэн биэрбиттэрэ. Мнасон эрдэтээнни үөрэнээччилэртэн биирдэстэрэ этэ.

Иерусалимга

¹⁷ Иерусалимга кэлбиппитигэр бырааттарбыт үөрэ-көтө көрсүбүттэрэ. ¹⁸ Нөнгүө күнүгэр биһиги Павелы кытта Иаковка барбыппыт, онно пресвитердар эмиэ мустубуттара. ¹⁹ Павел кинилэри эбэрдэлээн баран, Таңара атын омуктарга кинини сулууспалатан тугу онорторбутун барытын сиһилии кэпсээбитэ.

²⁰ Кини кэпсээнин истэн, Таңараҕа айхал этэн баран: «Бырааппыт, хас тыһыынча иудей итэҕэли ылыммытын бэйэн көрөбүн, — диэбиттэрэ. — Кинилэр бары Сокуону кыһанан туран тутуһаллар. ²¹ Оттон эн тускунан иудейдары Моисей Сокуонуттан туоруурга үөрэтэр, уол оҕолоругар аны быһыллыы сиэрин-туомун онорторботторугар, ханнык да биһиги үгэспитин тутуспаттарыгар ынырар диэн сураҕы истибиттэр. ²² Оччотугар хайыбыт? Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо*. ²³ Онон биһиги тылбытын ылынаргар сүбэлиибит: манна андаҕар биэрбит түөрт киһилээхпит, ²⁴ олору ильдэ барангыны ыраастаныы сиэрин-туомун толорон баран, төбөлөрүн бириэйдэнэр харчыларын төлүүрүн буоллар. Оччоҕо ити тарҕатар сурахтара сымыйатын, эн Сокуону тутуһа сылдьаргыны бары көрүөхтэрэ. ²⁵ Оттон итэҕэйбит омук дьонун туһунан этэр буоллахха, кинилэргэ атын тугу да боппокко**, арай эмэгэттэргэ сиэртибэлэммит

* 21:22 *Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кэлбиккин дьон хайаан да билиэ».

** 21:25 *Атын тугу да боппокко* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

АПОСТОЛЛАР 21

астан, хаантан уонна муомахтанан өлбүт сүөһү этиттэн туттунунг, содурдук быһыыланыман диэн суруйдубут».

²⁶ Нөнүө күнүгэр Павел ол дьону ылан, кинилэрдиин бииргэ ыраастаныы сизэрин-туомун толорон баран, Тангара Дьэтигэр киирэн, аньыттан ыраастанар кэмнэрэ хаһан бүтэрин, итиэннэ хас биирдиилэрин иһин сиртибэ бэриллэрин биллэрбитэ.

Павелы тутуу

²⁷ Бу сэттэ күн бүтэн эрдэҕинэ, Асиятаабы иудейдар кини Тангара Дьэтигэр сылдыарын көрөн, бүтүн норуоту аймаан кинини тутан ылбыттара.

²⁸ «Израиль дьоно, көмөлөһүн! — диэн үөгү-хаһыы бөҕөтүн түһэрбиттэрэ. — Бу киһи сир-сири кэрийэ сылдьан биһиги норуоппутун, Сокуоммутун уонна сибэтиэй сирбитин утарарга үөрэтэр. Аны Тангара Дьэтигэр туора омуктары киллэрэн, сибэтиэй сири киртиппит!» ²⁹ Бу иннинэ аҕай Павел куоракка Трофим диэн Ефес киһитин кытта сылдыарын көрөннөр, Тангара Дьэтигэр кинини бука аҕала сылдыбыт буолуохтаах диэн бүтэйдии сэрэйэн көрөн итинник эппиттэрэ.

³⁰ Куорат барыта аймаммыта, дьон бөҕө үмүөрүспүтэ. Павелы тутан ылан, Тангара Дьэтиттэн соһон таһаарбыттара, ааны кэнниттэн саба охсон кэбиспиттэрэ. ³¹ Өлөрөөрү гынан эрдэхтэринэ, бүтүн Иерусалим үрдүнэн айдаан буолбут сураҕа Рим тыһыынча киһилээх сэриитин тойонугар тийбитэ. ³² Кини буйуннарын уонна сотниктарын ылан аймалҕан тахсыбыт сиригэр сүүрбүтэ. Сэрии тойонун уонна буйуннары көрөн, дьон Павелы кырбыылларын тохтопсуттара.

³³ Сэрии тойоно тийэн кэлэн, Павелы икки сыабынан бохсуттаран баран, аатын-суолун, тугу онгорбутун туоһуласпыта. ³⁴ Мустубут дьонтон сорохторо бири, атыттара атыны хаһытаспыттара. Айдаана бэрдиттэн тойон тугу да кыайан истибэккэ, Павелы кириэппэскэ* ильдэргэ дьаһайбыта. ³⁵ Буйуннар кинини кириэскэ тиэрдэн баран, дьон ыга анһан турар буолан, салгыы көтөҕөн барарга күһэллибиттэрэ. ³⁶ Кэннилэриттэн

* 21:34 *Кириэптэс* — Тангара Дьэтин хотугулуу-арҕаа өтүгэр турар Антоний кириэптэһэ. Кириэптэскэ Рим буйуннарын хаһаармата уонна хаайыы бааллара.

халбагалыгы анһан иһээчилэр: «Өллүн!» – диэн хаһыыта-һаллара.

³⁷ Кириэппэскэ киирэн иһэн, Павел тойонго эргиллэн: «Эйиэхэ аһыйах тылы этиэхпин сөп дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Хайа эн гректии сангарар эбиккин дуу? – анараанһыта соһуйа түспүтэ. – ³⁸ Үнүр өрө турууну күөртээн кураайымаһа түөрт тыһыынча бандьыты ильдэ барбыт Египет киһитэ эн дуо?»

³⁹ Павел эппитэ: «Мин еврейбин, Киликия биллэр куоратыттан Тарстан төрүттээхпин. Бука диэн норуокка тыл этэрбин көгүллээ эрэ, көрдөһөбүн».

⁴⁰ Сэрии тойоно көгүллээбитигэр Павел кирилизкэ туран илиитин уунан, норуокка бэлиэ биэрбитэ. Уу чуумпу буолбутугар кини еврейдии тыл эппитэ:

Павел Иерусалим иудейдарыгар тыл этиитэ

22 «Бырааттарым уонна аһа дьонум! Билигин эһиги иннигитигэр көмүскэнэр тылбын истин».

² Павел еврейдии сангарбытын истэн, өссө ордук чуумпурбуттара.

«³ Мин Киликия Тарс куоратыгар төрөөбүт еврейбин, – диэбитэ Павел. – Бу куоракка олон, өбүгэлэрбит Сокуоннарыгар Гамалиил салайытынан кичэйэн туран үөрэммитим. Син биир бу бүгүнгү эһиги курдук мин эмиэ Тангара иннигэр толоруохтаах эбээһинэспин ис сүрэхпиттэн дьулунан туран толорорум. ⁴ Бу үөрэби тутуһааччылары харса-хабыра суох, бэл, өлүөхтэригэр диэри, сойуолаһарым, дьахталлары, эр дьону кэлгийэн хаайыыга быраһаттыбырм. ⁵ Ол туһунан архиерей да, аһа баһылыктар да бигэргэтиэхтэрин сөп. Биирдэ кинилэртэн Дамаска олонор иудей бырааттарым ааттарыгар сурук суруйтаран ыламын, Дамаска аттамытым. Мин оннооһу христианнары тутан аһалан, Иерусалимга накаастатар соруқтаабым.

⁶ Аара суолга, Дамаска чугаһаан истэхпинэ, күн ортотун саһана тулабар эмискэ халлаантан чаһылхай сырдык сандаарбыта. ⁷ Мин сиргэ охтон түспүтүм. Онтон: „Савл, Савл, эн тоһо Миигин сойуолаһаһын?“ – диир саһаны истибитим.

⁸ Мин хардары: „Кимгиний Эн, Айыы Тойон?“ – диэн ыйыппытым.

Кини миэхэ: „Эн сойуолаһар Иисус Назорейын буолабын“, – диэбитэ. ⁹ Аргыстарым сырдыгы көрөн уолуһа куттаммыттара*, ол эрээри миигин кытта Кэпсэтээччи сангатын истибэтэхтэрэ.

¹⁰ „Айыы Тойон, тугу гынабын?“ – диэн ыйыппытым мин.

Айыы Тойон миэхэ эппитэ: „Туран Дамаска бар, тугу гыныахтааххын барытын онно этиэхтэрэ“. ¹¹ Чабылхай сырдыктан харабым саатан, олох тугу да көрбөт буолан хаалбытым, онон аргыстарым илиибиттэн сизтэн куоракка тиэрдибиттэрэ.

¹² Онтон Дамаска олорор биир Анания диэн, Сокуону энкилэ суох тутуһар, иудейдар бары үтүө тылынан ахтар киһилэрэ ¹³ миэхэ кэлэн: „Быраатым Савл! Хараххын көр“, – диэбитэ. Мин сонно кинини дьэнкэтик көрөн кэлбитим.

¹⁴ Кини миэхэ эппитэ: „Өбүгэлэрбит Тангаралара эйигин, Кини көнүлүн билэрин итиэннэ Кырдыксыты көрөн Кини этэрин истэрин туһугар, талан ылла. ¹⁵ Онон эн тугу көрбүккэр-истибикиккэр бар дьон иннигэр Кини туоһута буолуон. ¹⁶ Тоҕо уталытыаххыный? Туран сүрэхтэн, Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан, аньыыгын-харабын суун“.

¹⁷ Иерусалимга төннөн кэлэн баран, Тангара Дьизитигэр үнгэ туран, мин ис-испиттэн өрө көтөҕүллэн кэлбитим. ¹⁸ Онно миэхэ Кини көстөн кэлэн эппитэ: „Кытаат тиэтэй, Иерусалимтан бара оҕус: манна Мин туспунан туоһулуургун ылыныахтара суоҕа“.

¹⁹ Мин эппитим: «Айыы Тойон! Мин Эйигин итэҕэйээччилэри хаайталаабыппын, синагогаларга кырбаабыппын кинилэр билэллэр; ²⁰ Эн туоһун Стефан хаана тохторугар мин эмиэ баарым, кинини өлөрөллөрүн сөпсөһөммүн, тааһынан тамнааччылар таңастарын манаан турбутум».

²¹ Онуоха Кини эппитэ: «Мин эйигин ыраах олорор омуктарга ытыам – онно барыан».

Павел – Рим гражданина

²² Баччаанга диэри болҕойон туран баран, бу тыллары истэн, эмиэ хаһы бөҕөнү гүһэрбиттэрэ: «Манньык киһини сир сирэйттэн имири сотун, тыыннаах хаалара сатамат!» ²³ Итинник

* ^{22:9} Сырдыгы көрөн уолуһа куттаммыттара – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сырдыгы көрбүттэрэ».

ханыгтаһа, тагастарын уста-уста өрө быраҕатты, буору ыһа турдахтарына, ²⁴ сэри тоино Павелы кириэппэскэ илдэллэригэр уонна таһыйан туран, кинини утары туохтан итинник ханыгтаспыттарын билэллэригэр дыһайбыта. ²⁵ Остуолбаҕа курунан кэлгийэн эрдэхтэринэ, Павел аттыгар турар сотника: «Рим гражданинын таһыйар эһиэхэ көнүллэнэр этэ дуо, өссө буолаары буолан туох да силиэстийэтэ суох?» – диэбитэ.

²⁶ Маны истэн, сотник сэри тоиноугар тийэн: «Бу тугу гыннан эрэбин? Ити киһи Рим гражданина эбит», – диэбитэ.

²⁷ Тойон тийэн кэлэн: «Миэхэ эт, эн чахчы Рим гражданинаҕын дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Чажчы», – диэбитэ Павел.

²⁸ «Мин улахан харчыны кутан туран, маннык бырааптаммытым», – диэбитэ тойон.

«Оттон мин төрүөхпүттэн маннык бырааптаахпын», – Павел хоруйдаабыта.

²⁹ Кинини доппуруостаары сорунан турбут дыон сонно тэйэн биэрбиттэрэ. Рим гражданинын кэлгийбиттэрин билэн, сэри тоино улаханнык куттаммыта.

Павел синедрион иннигэр

³⁰ Нөнгүө күнүгэр кини, иудейдар туохха буруйдууларын чопчу билээри, Павел хандалытын уһултаран баран, архиерейы уонна синедриону бүтүннүүтүн мунньубута. Павелы синедрионна аҕалан иннилэригэр туруорбута.

23 Синедрион чилиэннэрин кэриччи көрөн баран, Павел эппитэ: «Бырааттарым! Мин олоҕум тухары, күн бүгүнгүгэр диэри, Таһара иннигэр ыраас суобастаах олорон кэлиим».

² Анания архиерей, маны истэн, Павел иннигэр турар дыонно: «Ылың, уоһун ибили охсон биэрин!» – диэн бирикээстээбитэ.

³ «Таһара бэйэбин охсуоҕа, испиэскэлээх истиэнэ! – диэбитэ Павел. – Манна Сокуон хараҕынан дьүүлээри олорор ааттааххын уонна өссө Сокуону кэһэн, миигин охсорго бирикээстиигин!»

⁴ Аттыгар турааччылар: «Таһара архиерейын үөһэбин дуо?» – диэбиттэрэ.

⁵ «Бырааттарым, кини архиерейын билбэтэҕим, — диэбитэ Павел. — Кырдьык, „норуотун баһылыктарын үөбүмэ“ диэн этиллэн турар».

⁶ Манна мустан олорооччулартан сорохторо фарисейдар, сорохторо саддукейдар буолалларын Павел билэрэ, онон кини дорҕоонноох куолаһынан эппитэ: «Бырааттарым! Мин фарисейбын, дьонум эмиэ фарисейдар. Өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин итэҕэйэrim иһин, миигин бу дьүүлүү тураллар».

⁷ Маны эппитигэр фарисейдар саддукейдары кытта мөккүһэн турбуттара, мунньах икки аһы хайдыбыта. (⁸ Саддукейдар өлбүттэр тиллиэхтэрэ суоҕа, Аанньаллар да, тыыннар да суохтар дииллэр, оттон фарисейдар ону барытын билинэллэр.)

⁹ Хаһы-үөгү бөҕө буолбута; фарисейдар өттүлэриттэн сокуонһуттар туран: «Бу киһи туох да куһаҕаны онгорбутун көрбөтүбүт. Баҕар, кинини кытта чахчы Аанньал дуу, тыын дуу кэпсэппит буоллун? Танараҕа утарылаһымыаҕын», — диэн мөккүсүттэрэ. ¹⁰ Мөккүөр өссө күөртэммитигэр сэрии тойоно аны Павелы тырыта тыгтан кэбиһиэхтэрэ диэн сэрэхэдийэн, буйуннарыгар «аллара түһэн, кинини дьон быһыттан таһааран кириэппэскэ илдьин» диэн бирикээс биэрбитэ.

¹¹ Түүн Павелга Айы Тойон көстөн: «Эрдий, Павел! — диэбитэ. — Мин туспунан, Иерусалимга туоһулаабытын курдук, аны Римгэ туоһулуу тустааххын».

Павелы утары куомуннаһы

¹² Сарсыарда иудейдартан сорохторо киксэн баран, Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ ас да аһа, утах да иһиэ суох буолан андаҕайбыттара. ¹³ Барыта түөрт уонтан таһса киһи куомуннаспыта. ¹⁴ Кинилэр архиерейдарга уонна аҕа баһылыктарга кэлэн эппиттэрэ: «Биһиги Павелы өлөрүөхпүт иннинэ, аһа да, уу да иһиэ суох буолан андаҕайдыбыт. ¹⁵ Онон эһиги уонна синедрион чилиэннэрэ сэрии тойонугар илдьиттээн: Павелы эһиэхэ таһаардын. Иудейдар кини дьыалатын ингэн-тонгон көрөргө быһаарбыттар үһү диэн. Биһиги кинини аара суолга өлөрүөхпүт».

¹⁶ Бу куомуннаһы туһунан Павел балтын уола истэн, кириэппэскэ тийэн кинини сэрэппитэ.

¹⁷ Павел биир сотнигы ыңгыран: «Бу уолу сэрии тойонугар илт. Кини туох эрэ этэрдээх», — диэбитэ.

¹⁸ Анараангны киһи уолу тойонго ильдэн биэрбитэ: «Хаайыылаах Павел миигин ыгыран ылан, бу уолу эйиэхэ ажаларбар көрдөстө. Эйиэхэ этэрдээх үһү».

¹⁹ Тойон уолу тэйиччи сизтэн ильдэн: «Тугу этэрдээххиний?» – диэн ыйыппыта.

²⁰ Эдэр киһи эппитэ: «Иудейдар Павел дыалатын ингэн-тогон чуолкайдыхпыт диэн сылтагыран, кинини сарсын синедрион иннигэр таһааргар эйигиттэн көрдөһөрдүү кигистилэр.

²¹ Эн кинилэри төрүт истимэ: түөрт уонтан тахса киһи кинини тоһуурга кэтэһэн сыталлар. Ол дыон Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ, аһыа да, иһиэ да суох буолан андаҕайбыттар. Билигин бэлэм олоролор, эн эрэ дыаһалгын күүтэллэр».

²² Сэрии тойоно: «Бу миэхэ кэпсээбиккин кимиэхэ да этимэ», – диэн баран, уолу ытан кэбиспитэ.

Павелы Кесарияҕа ильдээлэр

²³ Онтон икки сотнигың ыгыран, дыаһал биэрбитэ: «Икки сүүс сатыы буойуну, сэттэ уон аттаах киһини итиэннэ икки сүүс үгүүлээх дыону бэлэм гының. Кинилэр бу түүн үс чааска* Кесарияҕа барыахтара. ²⁴ Оселларда бэлэмнээн, Павелы олордон Феликс баһылыкка тириэрдиихтэ».

²⁵ Кини манньк ис хоһоонноох сурук суруйбута:

«²⁶ Үрдүк солороох Феликс баһылыкка Клавдий Лисийтэн эҕэрдэ».

²⁷ Бу киһини иудейдар тутан өлөрөөрү турдахтарына, мин буойуннарбың кытта кэлэн, Рим гражданина буоларың билэн, быһаан ылбытым. ²⁸ Кинини туохха буруйдууларың билээри, бэйэлэриң синедрионнарыгар илдьибитим да, ²⁹ буруйдааһыннара барыта Сокуоннарың мөккүөрдээх өрүттэригэр сыһыаннааба, онон өлөрөргө уруулар эбэтэр хаайыыга угуулар буруйу көрбөтөбүм. ³⁰ Бу киһини утары куомуннаспыттарың туһунан миэхэ тириэрдиттэригэр, кинини туту эйиэхэ ыттым уонна буруйдааччыларга кинини туохха буруйдууларың эмиэ эн иннигэр этэллэригэр дыаһайдым. Этэннэ буол**».

* 23:23 *Үс чааска* – киэһэ тоҕус чааска.

** 23:30 *Этэннэ буол* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³¹ Онон буюуннар кини бирикээһин толорон, Павелы түүн Антипатридаға ильдэ барбыттара. ³² Нөнүө күнүгэр аттаах дьон Павелы ильдэ Кесарияға айаннаабыттара, атыттара кириэппэскэ төннүбүттэрэ. ³³ Кесарияға барбыт дьон суругу баһылыкка тириэрдээт, Павелы киниэхэ туттарбыттара. ³⁴ Феликс суругу ааҕан баран, Павелтан ханнык уобаластан сылдааһын диэн ыйыппыта. Киликияттан сылдаарын билэн баран: ³⁵ «Буруйдааччыларын кэллэхтэринэ, дыалааһын истиэм», — диэбитэ. Итиэннэ кинини Ирод дыбарыаһыгар манабылга туталларыгар дыаһал биэрбитэ.

Феликс дыяланы көрөр

24 Биэс хонон баран Анания архиерей хас да аҕа баһылыгы уонна Тертулл диэн адвокаты кытта кэлбитэ. Кинилэр баһылыкка Павелы үнсэллэрэ. ² Павелы ыңыран киллэрбиттэригэр Тертулл буруйдуур тылын манньк саҕалаабыта: «³Үрдүк сололоох Феликс! Биһиги эн өнгөбүнэн, эн муударайдык салайангың, бу эйэлээх олоххо олоробут. Эн биһиги норуоппутугар элбэх сана үтүө уларытыылары киллэрбиккин хаһан баҕарар, ханна баҕарар биһиги дириг махталынан ылынабыт. ⁴Ол эрээри эйигин сылатыхпын баҕарбаппын, онон кылгастык кэпсиирбитин үгэскинэн тулуурдаахтык истэргэр көрдөһөбүн.

⁵ Биһиги көрдөхпүтүнэ, бу киһи дьонго-сэргэҕэ чумаатааҕар кутталламыт; кини аан дойду үрдүнэн иудейдар өрө турууларын күөдүтээччи, Назорей сымыйа үөрөһүн тутуһааччы буолар. ⁶Бу киһи бэл Танара Дьэитин киргитэргэ сананан турар! Биһиги кинини тутан ылан, Сокуоммут хараһынан дьүүлүөхпүтүн баҕарбыппыт да, ⁷сэрии тойоно Лисий кэлэн, хара күүһүнэн былдыаан ылан, эйиэхэ ыппыта. ⁸Биһигини, буруйдааччылары эмиэ, эйиэхэ барарбытыгар дыаһайбыта. Бу киһини доппуруостааххына, биһиги буруйдааһыммыт барыта кырдыктааһын бэйэн да өйдөөн».

⁹ Иудейдар барыта чахчыны этэр диэн буруйдааччыны өйөөбүттэрэ.

Павел көмүскэнэн тыл этиитэ

¹⁰Тыл этэрин көнгүллээн, баһылык бэлиэ биэрбитигэр Павел этиитин манньк саҕалаабыта: «Эн бу норуоту үгүс сыл устата дьүүллээн кэлбиккин билэбин, онон көмүскэнэр тылбын холкутук этиэм. ¹¹Мин Иерусалимна Танараға сүгүрүйэ кэлбитим

баара-суоҕа уон икки эрэ хоммутун эн бэрт дэбигистик билиэх-хин сөп. ¹² Ол тухары ким да мин кимниин эмэ Тангара Дьэитигэр мөккүһэрбин, синагогаҕа, эбэтэр куоракка атын сиргэ сылдьан норуоту аймыырбын көрбөтөҕө. ¹³ Онон бу сибилегин миигин буруйдуу турар суоллара кырдыктааҕын дакаастыыр кыахтара суох. ¹⁴ Ол эрээри өбүгэлэрбит Тангараларыгар мин бу дьон „сымыйа үөрэх“ диэн ааттыыр үөрэхтэрин тутуһан сүгүрүйэрбин билинэбин. Мин Сокуонҕа уонна Пророктар кинигэлэригэр суруллубуту барытын итэҕэйэбин, ¹⁵ онон син биир бу кинилэр эрэнэллэрин курдук, мин эмиэ үтүөлэр да, мөкүлэр да бары тиллиэхтэрэ диэн Тангараҕа эрэллээхпин. ¹⁶ Мин эмиэ кинилэр курдук, суобаһым Тангара да, дьон да иннигэр өрүүтүн ыраас буоларыгар дьулуһабын.

¹⁷ Сылдыбыбатаҕым элбэх сыл буолан баран, мин Иерусалим-на бэйэм норуоппар көмө харчы аҕала уонна сиртибэ биэрэ эргиллэн кэлбитим. ¹⁸ Кинилэр миигин, Тангара Дьэитигэр ыраастаныы сиэрин-туомун онгорбутум кэннэ, булан ылбыттара; онно туох да дьон тоҕуоруһуута, айдаан-куйдаан суоҕа. ¹⁹ Арай Асияттан сылдьар хас да иудей баара. Миигин туохха эмэ буруйдуурдаах буоллактарына, кинилэр бүгүн манна эн иннигэр турар буолуохтарын сөп этэ. ²⁰ Эбэтэр бу турааччылар этиэх тустаахтар: кинилэр миигин синедрион иннигэр туруоран, туох буруйу онгорбуппун дакаастабыттарай? ²¹ Арай, кинилэр ортолоругар туран улаханлык: „Бүгүн эһиги миигин өлбүттэр тиллиилэрин итэҕэйэrim иһин, дьүүлүгүт“, — диэн эппиттээхпин».

Павел Кесария хаайылааҕа

²² Маны истэн баран, Феликс, Айыы Тойон Суолун туһунан атыттардааҕар ордук билэр буолан, дьыаланы тохтотон кэбиспитэ. «Сэрии тойоно Лисий кэллэҕинэ, дьыалаҕытын көрүөҕүм», — диэн быһаарбыта. ²³ Уонна сотникка Павелы манабылга тут, ол эрээри көнгүлүн наһаа хааччахтаама, доҕотторо кини туһугар кыһаллаларын бобума диэн дьаһайбыта.

²⁴ Хас да хонон баран Феликс ойоҕун Друзилланы кытта (ойоҕо еврей дьахтара этэ) тийэн кэлэн, Павелы ыңыртаран ылан, Христос Иисуска итэҕэл туһунан кэпсиирин истибитэ. ²⁵ Ол эрээри Павел кинилэргэ кырдыгы тутуһан олоруу, бэйэни

кыатаныы уонна кэнэбэс Дьүүл туһунан кэпсиириттэн дыксиинэн: «Чэ, бар, бүгүн сөп буолуо. Кэлин бириэмэлэннэхпинэ, ынгыртара сылдыам», — диэбитэ. ²⁶Босхолоттороору, харчы биэриэ диэн эрэнэ саныыр буолан, кини Павелы сотору-сотору ынгыртаран ылан кэпсэтэрэ.

²⁷Икки сыл ааспытын кэннэ, Феликс оннугар Порций Фест олорбута. Иудейдар санааларын табаары, Феликс Павелы хаайыттан таһаарбатаҕа.

Павел император дьүүлүн модьуйар

25 Уобаласка кэлэн үс хонон баран, Фест Кесарияттан Иерусалимга аттаммыта. ²Онно тийибитигэр архиерей уонна куорат бас-көс дьоно кэлэн, Павелы үнгсэн бараннар: ³«Үтүөтэ онгор, кинини Иерусалимга ынгыртар», — диэн көрдөспүттэрэ. Бэйэлэрэ буоллабына кинини аара суолга өлөрөр санаалаахтара. ⁴Фест кинилэргэ: «Павел Кесарияҕа манабыллаах олорор, мин бэйэм эмиэ сотору онно барыахтаахпын», — диэн эппитэ. ⁵«Барсар кыахтаах дьоннот миигин кытта барыстыннар. Онно тийээн, кинини буруйдаатыннар», — диэбитэ кини. ⁶Кинилэргэ аҕыс дуу, уон дуу эрэ хонон баран Фест Кесарияҕа төннүбүтэ.

Нөнүө күнүгэр кини дьүүлүүр кириэһилэтигэр олорон, Павелы аҕалалларыгар дьаһайбыта. ⁷Павел киирбитигэр Иерусалимтан кэлбит иудейдар тула туран, кинини бэрт элбэх ыар суолга буруйдаабыттара да, онтукалара төһө кырдыктаабын кыайан дакаастаабатахтара.

⁸Павел көмүскэнэригэр: «Мин иудей Сокуонун да, Таңгара Дьэтин уонна императоры да утары ханнык да буруйу онгорботоҕум», — диэбитэ.

⁹Фест иудейдарга үчүгэй буолан: «Иерусалимга барсан, бу буруйдааһыннарынан мин дьүүлбэр туруоххун баҕарабын дуо?» — диэн ыйыппыта.

¹⁰Мин император дьүүлүн иннигэр турабын, — диэбитэ Павел, — онон дьүүлэнэрбэр да манна дьүүлэниэхтээхпин. Иудейдары мин тугунан да атаҕастаабатабым, ону бэйэн бэркэ билэбин. ¹¹Өскөтүн мин туох эмэ сыһаны этэр уонна өлөрөргө ууруллар буруйу онгорбут буоллахпына, өлөртөн акаастаммаппын. Оттон бу дьон сымыйаны этэр буоллахтарына, ким да

миигин кинилэргэ биэрэр кыаҕа суох. Мин император дүүл-
лүүрүгэр модьуйабын*».

¹²Фест сүбэһиттэрин кытта кэпсэтэн баран: «Император
дүүллүүрүгэр модьуйар буоллаххына, императорга барыан», –
диэн түмүктээбитэ.

Павел Агриппаны кытта көрсүһүүтэ

¹³Хас да күн буолан баран сэттэ уобалаһы салайар Агриппа
ыраахтааҕы Вереникалыын Фесты эфэрдэлии Кесарияҕа кэлбит-
тэрэ. ¹⁴Онно элбэх күн буолбуттарыгар Фест Агриппаҕа Павел
дьыалатын кэпсээбитэ: «Манна Феликс хаайыыга хаалларбыт
киһитэ баар. ¹⁵Иерусалимҕа сырыттаһына, архиерейдар уонна
иудей аҕа баһылыктара кинини буруйдаан, суукка тардарга мо-
дьуйбуттара. ¹⁶Мин кинилэргэ: „Рим үгэһэ баар: хайа да киһини,
буруйдааччыларын кытта сирэй көрсөн туран көмүскэнэ или-
гинэ, өлөртөрө биэрэр табыллыбат“, – диэн хоруйдаабытым.
¹⁷Онон иудейдар манна кэлбиттэригэр мин уталыппакка нөнүө
күнүгэр дүүлүүр кириэһилэбэр олорон, ол киһини бэйэбэр
аҕалтарбытым. ¹⁸Буруйдааччылар кинини сирэй көрсөн туран,
күүтэ санаабыт биир да буруйбун ааттаабатахтара; ¹⁹арай кинини
кытта бэйэлэрин итэҕэллэрин уонна ханнык эрэ өлбүт Иисус
туһунан мөккүһэн барбыттара. Павел ол Киһини тыыннаах диэн
туоһулуура. ²⁰Бу дьыаланы хайдах быһаарыахпын билбэккэ, Па-
велтан: „Иерусалимҕа тийиэн онно дүүллэниэххин баҕарабын
дуо?“ – диэн ыйыппытым. ²¹Ол гынан баран кини император
дүүллүүрүгэр модьуйбутун иһин, императорга ытар кыах көс-
түөр диэри, манабылга тутан ололорлоругар дьаһайбытым».

²²Агриппа: «Мин эмиэ ол киһини истиэхпин баҕарабын», –
диэбитэ.

«Сарсын истиэн», – диэн Фест эрэннэрбитэ.

²³Сарсыныгар Агриппалаах Вереника сэрии тойотторугар,
куорат бастын дьонугар арыаллатан, бэрт мааны быһыыга-май-
гыга суут буолар киэн саалатыгар киирбиттэрэ. Фест Павелы
аҕалалларыгар дьаһал биэрбитэ.

* 25:11 *Император дүүллүүрүгэр модьуйабын* – Рим гражданина импера-
тор дүүллүүрүгэр модьуйар бырааптааҕа (чуолаан өлөргө ууруллубут
буоллаҕына).

«²⁴Агриппа ыраахтаағы уонна манна биһигини кытта бииргэ олорооччулар! – диэбитэ Фест. – Иерусалимга да, манна да баар элбэх ахсааннаах иудейдар бука бары миэхэ үнсэр, тыыннаах хаалыа суохтаах диэн туруорсар киһилэрэ бу билигин эһиги иннигитигэр турар. ²⁵Ол гынан баран кини өлөрөргө ууруллар ханнык эмэ буруйу онорбутун мин булбатым. Бэйэтэ император дьүүлүүрүгэр модьуйбутун быһыытынан, кинини онно ыттарга быһаарбытым. ²⁶Ол эрэри күн судаарга туох да быһаарыылааҕы суруйарым суох буолан, чинчийэн баран суруйаары, бүгүн эһиги, ордук эн Агриппа ыраахтаағы иннигэр, кинини таһаарга дыһал биэрдим. ²⁷Хаайыылааҕы, туохха буруйдууларын ыйбакка эрэ, ыытары толкуйа суох быһыы курдук көрөбүн».

Павел көмүскэнэр этиитэ

26 «Дьыалаҕын быһааран биэрэрин көнүллэнэр», – диэбитэ Агриппа Павелга.

Павел болҕойоллоругар көрдөһөн аҥаар илиитин өрө уунан баран, көмүскэнэр тылын саҕалаабыта: «²Агриппа ыраахтаағы! Бүгүн эн иннигэр туран көмүскэнэр кыахтанаммын, бэйэбин дьоллоохпун дэнэбин. ³Эн иудейдар туох баар үгэстэрин, мөккүһэр өрүттэрин барытын үчүгэйдик билэбин. Онон миигин бука диэн тулуйан истэргэр көрдөһөбүн.

⁴Мин эдэр сааспыттан төрөөбүт норуотум ортотугар Иерусалимга хайдах олорубуппун иудейдар бары билэллэр. ⁵Кинилэр миигин өрдөөнүттэн билэллэр, онон баҕараллара эбитэ буоллар, биһиги итэҕэлбит саамай кытаанах бөлөбүн ыйыытынан фарисей быһыытынан олорубуппун бэйэлэрэ да туоһулуо этилэр. ⁶Билигин мин Таһара өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбитин толоруо диэн эрэнэrim иһин, бу дьүүлэнэ турабын. ⁷Ол туоларын эрэнэн биһиги норуоппут уон икки аҕа ууһа күннэри-түүннэри кыһанан туран, Таһараҕа үгэллэр. Дьэ бу эрэлим иһин, Агриппа ыраахтаағы, иудейдар миигин буруйдуулар. ⁸Таһара өлбүттэри тилиннэрэр кыахтаағын эһиги тоҕо кыаллыбат суол дии саныгыты?

⁹Мин эмиэ Иисус Назорей аатын утаран элбэҕи оноруохтаахпын дии саныырым. ¹⁰Ол санаабын мин Иерусалимга ситиспитим: архиерейдартан көңүл ылан, элбэх сибэтийдэри хаайыыга бырахтарбытым, кинилэри өлөрөллөрүгэр куолаһпын

биэрэрим. ¹¹ Синагогалары барытын кэрийэ сылдьан, итэбэллэриттэн тэйитэ сатаан муннуурум, Иисуһу холуннартара сатыбырым, утарар уордаах санаам бэрдиттэн, бэл омук куораттарыгар сойуолаһа барарым.

¹² Биирдэ эмиэ оннук архиерейдартан болумуочуйа уонна сорудах ылан, Дамаска аттаммытым. ¹³ Күн ортотун сағана ара суолга айаннаан истэхпинэ, үрдүк сололоох, миигин уонна аргыстарбын тула күннээбэр чабылхай сырдык сандарбыта. ¹⁴ Биһиги бары сиргэ охтон түспүштү. Онтон мин еврей тылынан ыңыраар сағаны истибитим. „Савл, Савл! Эн тоҕо Миигин сойуолаһаҕын? Үөрбэни утары барарын кытаанах буолуо“, – диэбитэ ол саға. ¹⁵ Мин: „Кимнииний Эн, Айыы Тойон?“ – диэн ыйыппытым. Кини эппитэ: „Мин эн сойуолаһар Иисуһун буолабын. ¹⁶ Сиртэн тур. Мин эйигин Бэйэбэр үлэһитинэн талаары итиэнэнэ бүгүн тугу көрбүккэр уонна инники көрүөхтээххэр туоһу гынаары, эйиэхэ көһүннүм. ¹⁷ Эйигин Израиль дьонуттан уонна атын омуктардан араначчылаан туран кинилэргэ ыттахпына ¹⁸ эн кинилэр харахтарын арыһыан, харанаттан сырдыкка, сатана былааһыттан Таңараҕа эргилиннэриэн, оччоҕо кинилэр Миэхэ итэбэллэринэн аныылары-харалара бырастыы буолан Таңара норуотугар кириэхтэрэ“. ¹⁹ Онон, Агриппа ыраахтааҕы, мин халлаантан миэхэ көстүбүтү утары барбатаҕым. ²⁰ Бастаан Дамаск уонна Иерусалим, онтон бүтүн Иудея олохтоохторун, кэлин атын омуктары аныылары билинэн Таңараҕа эргиллэллэригэр уонна ол билиммиттэрин олохторунан туоһулууларыгар ыңырбытым. ²¹ Ол иһин иудейдар миигин, Таңара Дьэитигэр сырыттаһына, тутан ылан өлөрөргө соруммуттара. ²² Ол гынан баран Таңара миэхэ көмөлөһөн, мин бүгүнгэ диэри кырларга да, улууларга да туоһулаан кэлиим; пророктар уонна Моисей кэнэбэс туох буолуохтааҕын туһунан өтө көрөн эппиттэриттэн атын тугу да эппэппин, ²³ Христос сору-муну көрөн баран, өлбүттэртэн бастакынан тиллээт, иудейдарга да, атын норуоттарга да сырдык кэлбитин биллэриэхтээбэ диэн иһитиннэрэбин».

²⁴ Павел маннык көмүскэнэ турдаҕына, Фест саната көбдүүөрүйэ түспүтэ: «Павел, эн өйө суох киһилии тыллаһан эрэҕин! Аһара үөрэхтэнэнгин, өйгүнэн булкуллубуккун!»

«²⁵ Суох, ытыктабыллаах Фест, мин өйбүнэн булкулла иликпин, – диэн хоруйдаабыта Павел. – Кырдыктаах чөл тыллары

этэбин. ²⁶ Ыраахтаағы ону билэр, ол иһин мин кини иннигэр иннибэккэ кэпсиибин. Туох буолбутун кини билбэккэ-исти-бэккэ хаалбытын мин хайдах да итэҕэйбэппин: барыта, ханна эрэ түнкэтэх муннукка буолбатах, хараҕын далыгар ааспыта. ²⁷ Агриппа ыраахтаағы, эн пророктары итэҕэйэбин буолбат дуо? Итэҕэйэргин билэбин».

²⁸ «Миигин христианин гынарын түргэнэ бэрт буолаарай?» – диэбитэ Агриппа.

²⁹ Павел эппитэ: «Түргэн буоллун, бытаан буоллун, эн эрэ буолбатах, бүгүн миигин истэн олорооччулар бука бары бу хандалыттан ураты бүтүннүүтүгэр миэхэ холоонноох буолаларын туһугар, мин Тангараттан көрдөһүөм этэ».

³⁰ Маны эппитигэр ыраахтаағы, баһылык, Вереника уонна кинилэри сэлэлээн олорооччулар бука бары туран, тахсан барбыттара. ³¹ Саалаттан тахсан баран, бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Бу киһи өлөрөргө да, хаайыларга да сөптөөх туох да буруйу онорботох», – диэн кэпсэппиттэрэ.

³² Агриппа Фесткэ эппитэ: «Императорга тийэр санаалааҕын биллэрбэтэҕэ эбитэ буоллар, кинини күн бүгүн да босхолуохха сөп эбит».

Римнэ айан

27 Италияҕа барарбыт быһаарыллыбытыгар Павел уонна атын хаайыылаахтары Август сэриитин сотнигар Юлийга туттарбыттара. ² Биһиги Адрамиттий хараабылыгар олорон, Асия сирдэрин кыйа устар санаалаах айанга туруммуппут. Биһигини кытта Фессалоникаттан сылдыар Македония киһитэ Аристарх барсыбыта.

³ Нөнүө күнүгэр Сидонга тийбиппит. Юлий Павелга амарах сыһаннаах буолан, доҕотторугар сылдьан, туох кыһалҕалааҕын толуйтарарын көнүллээбитэ. ⁴ Сидонтан тахсан баран, тыала утарыта бэрт буолан, Кипргэ тиксибиппит, ⁵ онтон Киликиялаах Памфилия аттынан ааһан, муораны туораан, Миры диэн Ликия куоратыгар кэлбиппит. ⁶ Сотник Италияҕа устуохтаах Александрия хараабыла турарын булан, биһигини онно көһөрбүтэ. ⁷ Хас да күн устата бытааннык устан, Книд куоракка тийбиппит, онтон тыалыттан мэхэйдэтэн, барыахтаах хайысхабытынан барбакка, Крит арыыга Салмон тумуһах туһаайытынан

чугаһаабыппыт. ⁸ Бу сири эрэйинэн ааһан, Ласея куорат таһынааҕы Үчүгэй Тиксии диэн ааттанар сиргэ кэлбиппит.

⁹ Элбэх күммүт баранан, Пост* да ааһан, салгыы устарбыт улам кутталланан барбыта, онон Павел сүбэлээбитэ: ¹⁰ «Доҕоттоор! Айаммыт мантан иннэ кутталланыһы; таһаҕаска, хараабылга эрэ буолбатах, бэйэбитигэр да сэрэхтэниэх чинчилээх».

¹¹ Ол эрэри сотник Павеллааҕар куормаһыты уонна хараабыл хаһаайынын ордук итэҕэйэр этэ. ¹² Бу бириистэн кыстыырга табыһа суох буолан, үгүстэрбит муораҕа тахсан, кыаллар буоллаҕына, Финиккэ тийэ сатыырга сүбэлээбиттэрэ (Финик — соҕуруулуу-арҕаа уонна хотугулуу-арҕаа диэки хайыһа сытар Крит арыы бириистэнэ).

Буурҕа

¹³ Соҕуруунну тыал үрбүтүгэр кинилэр күүппүпүт дьэ кэллэ дии санаан, баарыстарын туруоран, Крит кытылын кыйа устубуттара. ¹⁴ Чочумча буолаат, арыы диэки тэн «эвроклидон» диэн ааттанар хотугулуу-илинни күүстээх тыал түспүтэ. ¹⁵ Хараабылбыт тыалга саба оҕустаран, хайдах да утарылаһар кыаҕа суох буолбута, онон биһиги долгунга быһа бэринэн, тыал ханна кыйдыырынан устубуппут. ¹⁶ Клавда диэн кыракый арыыны тыалтан арыый хаххалаах өттүнэн ааһан иһэн, быһылаанна туттуохтаах оночобутун кыл мүччү быһаан, кытаатыннанан биэрбиппит. ¹⁷ Оночону көтөҕөн таһааран баран, аны хараабылбыт эркиннэрин ханаатынан эпсэри тардан кэлгийбиппит; Сирт кумаҕар** чаарга олоруохпут диэн сэрэхэдийэн баарыһы түһэрэн, тыал хайа диэки үүрэринэн дьулуруйан испиппит. ¹⁸ Нөнүө күнүгэр буурҕа өссө ордук күүһүрбүтүгэр таһаҕаһы сүөкээн барбыппыт, ¹⁹ оттон үһүс күммүтүгэр туттар малбытын кытары ууга бырахпыппыт. ²⁰ Халлааммыт хас эмэ күнү быһа күнэ да, сулуһа да көстүбэт буола болоорон турбута, силлиэ

* 27:9 *Пост* (евр. Йом-Киппур) — Тишри ый 10 күнүгэр бэлиэтэнэрэ (баһаан ыйын — алтынны ортого). Бу кэмгэ күһүнгү буурҕа түһэр буолан, муоранан айаннаһын кутталланара, онон сыры сэтинни ортотуттан кулун тутар ортотугар диэри тохотуллара.

** 27:17 *Сирт кумаҕар* — Ливия кытылын чугаһынааҕы кумах чаар. Бу өс номоҕор кирибит кутталлаах сир этэ.

мөлтүөх быһыыта биллибэтэҕэ. Быһанар эрэлбит улам симэлийэн испитэ.

²¹ Аһаабатахтара быданнаабыт дьон ортотугар туран, Павел эппитэ: «²² Доҕоттор! Мин сүбэбин ылынан Криттэн тахсыбатаххыт эбитэ буоллар, манньк эрэйи, сүтүгү көрсүө суох этигит. Оттон билигин, көрдөһөбүн, эрдийин, эһигиттэн ким да өлүө суоҕа, хараабылбыт эрэ алдьаныа. ²³ Мин бас бэринэр, сүгүрүйэр Тангарам Аанһала бөлүүн миэхэ көстөн ²⁴ эттэ: „Куттаныма, Павел! Эн император иннигэр туруохтааххын, онон бу хараабылынан бииргэ устан иһэр аргыстаргын Тангара эйиэхэ бэлэхтиир“, – диэтэ. ²⁵ Онон, доҕотторуом, эрдийин, Кини миэхэ эппитэ туолуо диэн, мин Тангараҕа эрэнэбин. ²⁶ Биһигини хайаан да ханнык эрэ арыыга тиксэриэхтээх».

²⁷ Уон төрдүс түүммүтүгэр Адриатическай муора устун дьулуруйан испиппит. Түүн үөһүн саҕана мотуруостар ханнык эрэ сир чугаһаабыт сибикитин билэн, ²⁸ уу дирингин кэмнээн көрбүттэрэ – арай сүүрбэ саһаан буолбута; онтон кыратык бара түһээт, кэмнээбиттэрэ – уон биэс саһаанга тийибитэ. ²⁹ Аны хараабылбытын тааска таһааран сабыа диэн сэрэнэн, түөрт кутурук дьаакыры түһэрэн баран, халлаан сырдыырын кэтэспиппит. ³⁰ Мотуруостар күрүүргэ сананан, тумус дьаакыры быраҕабыт диэн ааттаан, онгочону муораҕа түһэрэн эрдэхтэринэ, ³¹ Павел сотникка уонна буйуннарга: «Кинилэр хараабылга хаалбатахтарына, эһиги быһанар кыаххыт суох буолуо», – диэбитэ. ³² Онуоха буйуннар онгочо кэлгиллибит быатын быһыта кэрдибиттэрэ – онгочо ууга баран түспүтэ.

³³ Сырдыан иннинэ, Павел барыларын аһаан сэниэтэ киллэринин диэн көрдөспүтэ: «Аһаабатаххыт бүгүн уон төрдүс күнэ буолла, тугу да амсайан көрө иликкит. ³⁴ Онон аһыргытыгар көрдөһөбүн, оччоҕо эрэ тыыннаах хаалыаххыт эбээт. Баскытыттан биир баттах түһүө суоҕа». ³⁵ Инньэ диэн баран, килиэби ылан, бары көрөн турдахтарына, Тангараҕа махтамыта уонна тоһутан сиэн барбыта. ³⁶ Эгди буолан бары эмиэ аһаабыппыт. ³⁷ Хараабылга барыта икки сүүс сэттэ уон алта киһи этибит. ³⁸ Тото аһаан баран, хараабылбытын чэпчэтэн, тиэллэн иһэр ээлиэһинэй бурдугу муораҕа сүөкээбиппит.

³⁹ Сарсыарда буолбутугар мотуруостар хайа да сирин кыайан быһаарбатахтара, арай ханнык эрэ кумах кытыллаах хомону

көрөн, кыаллар буоллагына, хараабылы онно тиксэрэргэ санаммытгара. ⁴⁰ Дьаакырдары таһааран баран, бааллан турбут урууллары сүөртэлээн, кыра баарыһы туруоран кытыл диэки устубуптут. ⁴¹ Ол иһэн хараабылбыт харгыга оҕустаран чаардаан хаалбыта. Тумсунан кумахха диринник анньыллан, олорон хаалбыт хараабыл куорматын долгун тоҕута охсон алдыаппыта. ⁴² Буойуннар хаайыылаахтары, аны харбаан тахсан куотан хаалыахтара диэн, өлөртүүргэ быһаарыммытгара. ⁴³ Ол гынан баран сотник Павелы быыһыан баҕарар буолан, буойуннары тохтоппута уонна сатаан харбааччылар бастакынан ууга ыстанан сири булалларыгар, ⁴⁴ оттон атыттар хаптаһынна, хараабыл сэмнэҕэр уйдаран усталларыгар дьаһал биэрбитэ. Инньэ гынан, бары этэннэ сири булбуптут.

Мальта арыытыгар

28 Быһанан баран билбиппит: арыыбыт аата «Мелит» диэн этэ. ² Олохтоохтор биһиэхэ олус амарахтык сыһыаннаспытгара; ардах түһэ турар буолан, силбик баҕайы этэ, онон кинилэр кутаа оттон баран, биһигини барыбытын кэлэн иттин диэн ыңырбытгара. ³ Павел амынньыар бөҕөнү хомуйан аҕалан, уокка бырахпытыгар — төлөнгө салаппыт дьааттаах эриэн үөн хатанан тахсан, илиитигэр ыйана түспүтэ. ⁴ Олохтоохтор кини илиитигэр эриэн үөн иилистэ сылдыарын көрөн: «Бу киһи чахчы өлөрүөхсүт эбит. Муораҕа өлбөтөҕүн үрдүнэн, иэстэбил танарата ситэн ылла, тыыннаах ордорбот буолла», — дэспиттэрэ. ⁵ Павел эриэн үөнү уокка илгэн кэбиспитэ, туох да буолбатаҕа. ⁶ Дьон, кини этэ иһэн тахсарын эбэтэр эмискэ өлөн түһэрин кэтэһэн баран, туох да куһаҕан буолбатагынын көрөн, аны санаалара уларыйан, «бу киһи хайа эрэ тангара эбит» диэн түмүккэ кэлбиттэрэ.

⁷ Бу сиргэн чугас арыы баһылыга Публий уһаайбата баара. Кини биһигини дьиэтигэр ыңыран илдьэн үс күн устата бэрт эйэ-ҕэстик ыалдыттаппыта. ⁸ Публий аҕата иһинэн ыалдьан тиийгирэ сыгара; Павел киниэхэ киирэн, Тангараҕа үгэн баран илиитин ууран үтүөрдүбүтэ. ⁹ Бу түбэлтэ кэнниттэн арыыга баар атын ыарыахтар кэлэн, эмиз үтүөрдүттэрэ, ¹⁰ онон биһиэхэ улахан ытыктабыллаахтык сыһыаннаспытгара, барарбытыгар туох кыһалҕалаахпытын барытын толору хааччыан ыппытгара.

Римнэ айан

¹¹ Үс ый буолан баран биһиги бу арыыга кыстаабыт «Диоскурдар»* диэн ааттаах Александрия хараабылыгар олорсон барбыппыт; ¹² онтон Сиракузыга кэлэн, үс күн турбуппут. ¹³ Сиракузыттан тахсан кытылы кыйа устан, Ригияҕа тийбиппит; ол өйүүнүгэр собуруунну тыал түһэн, икки күнүнэн Пугеолга кэлбиппит. ¹⁴ Онно бырааттарбытын булан, кинилэр көрдөһүүлэринэн сэттэ күн буолбуппут, онтон Римнэ барбыппыт.

¹⁵ Римнээҕи бырааттарбыт биһиги иһэрбитин истэн, сорохторо Аппий болуоссатыгар, атытара Үс Гостиница аттыгар көрсө тахсыбыттара. Кинилэри көрөн, Павел Танараҕа махтаммыта, сүргэтэ көтөбүллүбүтэ. ¹⁶ Римнэ кэлбиппитигэр сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта**, оттон Павелы туһунан анал харабыллаах олорорун көнүллээбитэ.

Павел Римнэ үөрэтиитэ

¹⁷ Үс хоноот, Павел бас-көс иудейдары ынгыртаран ылан баран, бары бииргэ түмсүбүттэригэр эппитэ: «Бырааттарым! Миигин, бэйэм норуотум, өбүгэлэрбит үгэстэрин утары тугу да онгорботоҕум үрдүнэн, Иерусалимга сырыттаһына, тутан ылан, римляннарга биэрбиттэрэ. ¹⁸ Кинилэр миигин доппуруостаан баран, өлөрөргө ууруллар туох да буруйа суохпун билэн, босхолоору гыммыттарын ¹⁹ иудейдар утарбыттара; онон император суутун модьуйарга күһэллибитим. Ол эрэри мин ол суукка да тийиэн, норуоппун буруйдуур санаам суоҕа. ²⁰ Дьэ ол иһин, Израиль Эрэлин иһин хандалыга бохсуллубут буолан, эһигини, сирэй көрсөн кэпсэтээри, ынгыртардым».

²¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Биһиги эн тускунан ханнык да суругу Иудеяттан туппатахпыт; кэлэ сылдыар бырааттарбытыттан хайалара да эн тускунан тугу да иһитиннэрбэтэҕэ, туох да куһаҕаны эппэтэҕэ. ²² Ол эрэри санааҕын истиэпитин баҕарабыт. Ити үөрэх туһунан сир-сир айы мөккүһэллэрин истэ сылдыабыт».

* 28:11 *Диоскурдар* – грек мифологиятыгар: Зевс таңара игирэ уолаттара Кас уонна Поллукс, муоранан айаннааһыны арангаччылыыр таңаралар.

** 28:16 *Сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

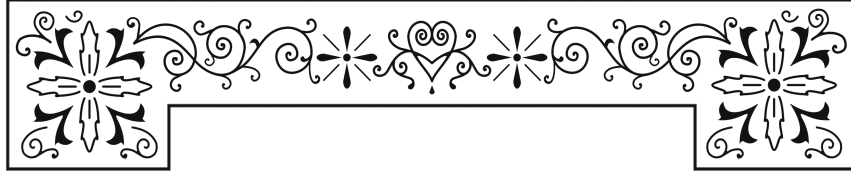
²³ Онон көрсөр күннэрин болдьоһон, үлэхтээх күннэригэр Павел түһэн олорор дьиэтигэр бэрт элбэх киһи тийэн кэлбитэ. Кини кэлбит дьонго сарсыардаттан киһээннэ диэри Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Иисус туһунан этиллибит барыта кырдыктааһын Моисей Сокуонугар уонна Проктарга олобуран, өйдөтөн-быһааран биэрбитэ. ²⁴ Сорохторо кини этэр тылын ылыммыттара, сорохторо итэҕэйбэтэхтэрэ. ²⁵ Бэйэ-бэйэлэрин кытта кыайан тыл тылларыгар киирсибэккэлэр, тарбаһан эрдэхтэринэ, Павел эппитэ: «Сибэтиэй Тыын өбүгэлэрбитигэр* Исаяя пророгунан үчүгэйдик да этиттэрбит эбит: „²⁶ Бу норуokka тийэн эт: кулгааххытынан истиэххит эрэри, өйдүөххүт суоҕа, хараххытынан көрүөххүт эрэри, булан көрүөххүт суоҕа. ²⁷ Ол курдук бу дьон сүрэҕэ таастыйбыт, кулгаахтарынан да куһаҕаннык истэллэр, харахтары да быһа симпиттэр; онтон атын эбитэ буоллар, харахтарынан көрөн, кулгаахтарынан истэн, сүрэхтэринэн өйдөөн, Миэхэ эргиллиэ этилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөрдүөм этэ диэн“. ²⁸ Онон Таһара быһабылын туһунан Илдыт Тыл атын омуктарга ытыллыбытын эһиги биллэххит буоллун. Кинилэр истиэхтэрэ».

²⁹ Маны эппитигэр иудейдар, бэйэлэрин икки ардыларыгар улаханлык мөккүһэ-мөккүһэ, тарбаспыттара**.

³⁰ Павел бүтүн икки сыл тухары бары кыһалбатын бэйэтэ уйунан, куортамга олорбута; киниэхэ кэлээччини барытын үөрэ көрсөрө. ³¹ Кини хорсуннук, туохтан да чаҕыйбакка, Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсиирэ уонна Айыы Тойон Иисус Христос туһунан үөрэтэрэ.

* 28:25 *Өбүгэлэрбитигэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өбүгэлэргитигэр».

** 28:29 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.

СИБЭТИЭЙ ИАКОВ АПОСТОЛ ИЛДЫТ СУРУГА

1 Омуктар ортолоругар тарѳанан олорор уон икки аѳа ууһугар Тангара уонна Айыы Тойон Иисус Христос кулуттарыттан – Иаковтан эѳэрдэ.

Итэѳэл уонна муударас

²⁻³ Бырааттарыам, итэѳэлгитин тургутуу тулууру үөскэтэрин билэн туран, эһигини холоон көрөр араас ыарахаттар күһэйдэхтэринэ, ону барытын улуу үөрүүнэн көрсөр буолун. ⁴Эһиги бары өттүнэн ситэн-хотон, туох да итэѳэһэ суох буоларгыт туһугар, тулууругутун тиһэѳэр тийэ мүччүрүтүө суохтааххыт. ⁵Өскөтүн эһигиттэн хайаѳыт эмэ муудараһа тийбэт буоллаѳына, ону кини Танараттан көрдөстүн, оччоѳо барыларыгар дьэллэмник, сэмэтэ-сунхата суох биэрэр Тангара киниэхэ муударай өйү биэриэѳэ. ⁶Ол эрээри кини Танараттан көрдөһөрүгэр, кыратык да саарбахтаабакка, диринник итэѳэйэн туран көрдөстүн. Саарбахтыыр киһи муора долгунун курдук: тыал кинини таптаабытынан ытыйар, уһа-ханас быраѳаттыыр. ⁷Оннук киһи Айыы Тойонтон тугу эмэ ылым этэ диэн санамматын даѳаны. ⁸Бигэ санаата суох киһи бары суолугар барытыгар мунаах буолар.

⁹Биир итэѳэллээх дьаданы бырааттарбыт – Тангара кинилэри үрдэтэриттэн үөрүөхтээхтэр, ¹⁰оттон баай киһи – Тангара кинини намтатарыттан үөрүөх тустаах, тоѳо диэтэххэ, кини баайа-дуола, сибэкки от курдук, кылгас үйэлээх. ¹¹Күн тахсан өнүрүк куйаас түстэѳинэ, сибэкки умнаһа куура хатан, кэрэ бэйэтэ кэхтэрин, сибэккитэ түһэрин курдук, баай киһи эмиэ түбүгүн үгэнигэр кэхтиэѳэ.

¹²Аньыыга тардар моһоллору тулуурдаахтык туораабыт киһи алгыстаах: оннук киһи тургутууну тулуйан баран, Айыы Тойон* Кинини таптыыр дьонго биэриэх буолан эрэннэрбит олобун мэнньиэһин ылыаба. ¹³Аньыы угаайытыгар киирэн биэрээччи «Миигин Тангара угуйар» диэбэтин: Тангара куһаҕанга умсугуйбат уонна кими да аньыыга уккуйбат. ¹⁴Ханнык баҕарар киһи бэйэтин аньыылаах баҕатын батыһан, ол умсулҕаныгар ылларан, аньыы угаайытыгар киирэн биэрэр; ¹⁵имэннээх баҕа санаа аньыыны үөскэтэн төрөтөр, оттон аньыы, улааттар-улаатан, өлүүгэ тиэрдэр.

¹⁶Онон, таптыыр бырааттарым, бэйэҕитин албыннаныман. ¹⁷Сиргэ баар бары үтүнү, энкилэ суох үчүгэй бэлэҕи барытын күнү, ыйы, сулустары айбыт Аба Тангара бэлэхтиир; Кини ханан да кубулуйбат, Киниэхэ уларыыы күлүгэ да түспэт. ¹⁸Тангара биһигини, Кини санга айымньыларыттан бастакылара буоларбыт туһугар, кырдыктаах тыл көмөтүнэн төрөппүтэ.

Тангара тылын истии уонна толоруу

¹⁹Онон, таптыыр бырааттарым**, хайабыт да истэргэ чуор, сангарарга бытаан, уордайарга нэс буолуохтаах. ²⁰Уордайар киһи Тангара кырдыгынын онорор кыага суох. ²¹Онон бары кирихары, сөнөн сылдыар өс санааны киэр анһан, бу сүрэххитигэр олордунан дууһаҕытын быһыылар кыахтаах тылы улгумнук ылыныҥ. ²²Истибиккитинэн эрэ мунгурданан, бэйэҕитин албыннаныман, истибит тылгытын тутуһун. ²³Тангара тылын истэр эрэри, толорбот киһи сиэркилэбэ көрүнэр киһи курдук: ²⁴киһи күлүгүн көрүнэ түһэн баран – тэйдэ да, сонно дьүһүнүн-бодотун умнан кэбиһэр. ²⁵Оттон киһиэхэ көнгүлү биэрэр энкилэ суох сокуон ис дьинин сыныһан өйдүүр уонна ону толорор киһи умнуган истээччи буолбатах, кини истибит тылын толорор, онон тугу гынарыгар барытыгар алгыстаах буолуо.

* 1:12 *Айыы Тойон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангара». Мэнньиэс (*нууч.* венец) – күрэхтэһиигэ кыайбыт киһи төбөтүгэр кэтэр венога.

** 1:19 *Онон, таптыыр бырааттарым* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Онон өйдөөн, таптыыр бырааттарым».

²⁶Энигиттэн хайафьт эрэ Тангарафа бэриниилээхпин дэнэ сылдьан, тылын кыана туттубат буоллафына, ол аата бэйэтин албыннанар — кини Тангарафа бэриниилэммитэ туохха да турбат. ²⁷Кыһалфа кыһарфана хаарыйар тулаайахтарыгар, огдооболоругар көмөлөһүү, бэйэни аньыылаах дойду кириттэн харыс-таныы — бу баар Афа Тангара иннигэр ыраас, омсото суох дьин бэриниилээх буолуу.

Сирэй көрбөх буолууттан сэрэтии

2 Бырааттарым! Килбиэннээх Айыы Тойоммутун Иисус Христуһу итэҕэйэр дьон сиэринэн эниги киһиэхэ барытыгар биир тэн үтүө сыһыаннаах буолун. ²Арай мустан олодоххутуна, тарбадын аайы кыһыл көмүс биһилэхтээх сиздэрэй бэйэлээх баай киһи уонна илбирийбит таҥастаах дьадангы киһи киирдиннэр. ³Эниги баайдык таҥныбыт киһини көрөн: «Баһаалыста, манна кэлэн олоҕор», — диэн ыныран баран, дьадангыга: «Эн антах тур» биитэр «Кэл бэттэх, атафым аттыгар олоҕор», — диэтэххитинэ, ⁴искитигэр араарсыыны таһааран, мөкү судьуйалыы быһыыланафьт буолбатах дуо?

⁵Истинг эрэ, таптыыр бырааттарым, Тангара дьадангы дьону — итэҕэлинэн байытаары, Кинини таптыыр дьонго эрэннэрбит Саарыстыбатыгар киллэрээри — талан ылбыта этэ буолбатах дуо? ⁶Эниги буоллафына дьадангылары сэнээтигит. Баайдар энигини атафастыылар, суукка биэрэллэр буолбат дуо? ⁷Эниги итэҕэйэн ылыммыт үтүөкэн ааккытын баһаафьрдааччылар эмиэ кинилэр буолбатахтар этэ дуо? ⁸Өскөтүн эниги Суруйууларга этиллибит «Чугастаафьгын, бэйэфин таптыырын курдук, таптаа» диэн үрдүкү сокуону толорор буоллаххытына, үтүө суолу тутуһафьт. ⁹Оттон киһини кимиттэн-тугуттан көрөн сыһыаннаһар буоллаххытына, эниги аньыыны онгороннут, Сокуон иннигэр буруйдаах буолан тахсафьт. ¹⁰Сокуону бүттүүнүн тутуһар эээри, бииригэр эмэ аньыыны онгорор киһи барытыгар буруйдаах буолар. ¹¹«Көссүүлэһимэ» диэбит Тангара «өлөрүмэ» диэн эмиэ эппитэ, онон эн көссүүлэспэт эээри, өлөрөр түбэлтэфьр син биир Сокуону кэһэбин. ¹²Эниги тылгыт-өскүт, быһыыгыт-майгыгыт, тугу гынаргыт барыта көнүл Сокуонунан дьүүлэниэхтээх дьон сиэринэн буолуохтаах. ¹³Амарафа суох дьон бэйэлэрэ амарафа суохтук дьүүлэниэхтэрэ; оттон амарах быһыы дьүүлгэ турбат.

Итэҕэл уонна дьайыы

¹⁴Бырааттарыам, итэҕэйэбин диир киһи онтуката олорор олоҕуттан көстүбэт буоллаҕына, кини итэҕэйбитэ туох көдьүүстээх буолуой? Ол итэҕэлэ кинини өрүһүйүүн сөп дуо? ¹⁵Өскөтүн биир итэҕэллээх быраата дуу, балта дуу таннар танҥаа биитэр аһыыр аһа суох буола сылдьалларын көрө-көрө, ¹⁶хайаҕыт эмэ «Чэ, эйэни кытта барын, ичигэстик танна, үчүгэйдик аһыы-сии сылдыын» диэн баран, аһыылларыгар ас, тангалларыгар танас бэрсибэтэҕинэ, ити эппитэ туох туһалаах буолуой? ¹⁷Син ол кэриэтэ итэҕэл эмиэ туох да үтүө дьайыыта суох аҥаардас буоллаҕына – өлбүт итэҕэл.

¹⁸Баҕар, ким эрэ: «Сороххо итэҕэйэр кыах, оттон сороххо үтүөнү онгорор кыах бэриллэр», – диэҕэ. Оччоҕо мин киниэхэ этиэм: «Ол дьайыыта суох итэҕэлгин миэхэ көрдөр, оттон мин итэҕэлбин эйиэхэ олохпунан көрдөрүөм». ¹⁹Эн Тангара биир диэн итэҕэйэҕин. Бэрт сөп, абааһылар эмиэ итэҕэйэллэр, бэл кутталларыттан салыбырас буолаллар. ²⁰Оттон эн, оттомо суох киһи, дьайыыта суох итэҕэл өлбүт* итэҕэл буоларын билиэххин баҕараҕын дуо? ²¹Өбүгэбит Авраам уолун Исаагы сиэртибэнниккэ ууран Тангара биһирэбилин ылбыта буолбат дуо? ²²Итэҕэлэ кини дьайыытыгар көмөлөспүтүн, оттон дьайыыта итэҕэлин мунутуурдук ситэрэн-хоторон биэрбитин эн көрбөккүн дуо? ²³Итинэн Суруйууларга этиллибит туолбута: «Авраам Тангараны итэҕэйбитэ, ол иһин Тангара кинини кырдыксыт кининэн билиммитэ». Онон Авраам Тангара доҕорунан ааттаммыта. ²⁴Киһи аҥаардас итэҕэлинэн эрэ буолбакка, дьайыытынан эмиэ быһыанарын көрбөккүт дуо? ²⁵Содур дьахтар Раав эмиэ, чуннуу кэлбит Израиль дьонун дьиэтигэр саһыаран баран, атын суолунан куоттаран биэрэн быһаммыта буолбат дуо? ²⁶Киһи тыына быһыннаҕына, этэ-сиинэ өлүк эрэ буолан хааларын курдук, үтүө дьайыыта суох итэҕэл эмиэ – өлбүт итэҕэл.

Тылы кыана туттуу туһунан

3 Бырааттарым, бары үөрэтээччи буоларга дьулуһуманг. Билэргит курдук, биһиги, үөрэтэр дьон, ордук кытаанахтык дьүүллэниэхпит, ²тоҕо диэтэххэ аһыыны бука бары элбэхтик

* ^{2:20} *Өлбүт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кураанах».

онгоробут. Ким аньыны сангарбат – ол бүтүн бэйэтин үүн-нүүр-тэһиинниир сиппит-хоппут киһи. ³Холобур, биһиги аты айааһаары айаһар үүн кэтэртэхпитинэ, бүтүн бэйэтин салайар кыахтанабыт. ⁴Эбэтэр хараабылы ылан көрүң: хайдахтаах курдук улаханый, хайдахтаах күүстээх тыал кинини хамсарый! Ол эрээри итинник сүүнэ хараабыл биир кыракый уруулга салайтаран, куормаһыт ханна баһарбытын хоту устар. ⁵Киһи тыла эмиэ ситигирдик: кып-кыракый эрээри, арбанара хара баһаам. Санаан көрүң: быычыкаайык уот кыыма түһэн, төһөлөөх элбэх ойууру сирий! ⁶Тыл эмиэ уот, биһиги эппитигэр-хааммытыгар баар аньы-хара эйгэтэ; тылбыт бүтүн бэйэбитин киртитэр, гееннаттан умайар буолан, олохпут эргимтэтин бүтүннүүтүн уоттуур. ⁷Ханнык баһарар кыыл-сүөл, көтөр, үөн-көйүүр уонна байһал харамайдарын айылһатын киһи айылһата сыһытар кыахтаах, сыһыппыта даһаны, ⁸арай бэйэтин тылын ким да сыһытар кыаһа суох: бу – өлөрөр сүлүһүнү толору ингэриммит, туохха да кыайтарбат хара дьай. ⁹Тылбытынан биһиги Аһа Танараны* айхаллыбыт, эмиэ тылбытынан Танараһа холоонноон айыллыбыт дьону кырыбыт. ¹⁰Биир киһи уһуттан алгыс да, кырыыс да суккуллар. Бырааттарыам, хайдах да итинник буолуон сатамат. ¹¹Биир дьүүктэттэн икки араас уу – аһы туустаах уонна ньулуун уу – тэнгэ сүүрүө дуо? ¹²Бырааттарыам, смоковницаһа маслина, виноградка смоква үүммэтин курдук, туустаах уонна ньулуун уу биир дьүүктэттэн сүүрбэт.

Үөһэттэн бэриллэр муударас

¹³Эһигиттэн хайаһыт муударай өйдөөһүй, дирин толкуйдааһый? Кини онтукатын үтүөкэн олоһунан, муударай өйө үөскөппит көрсүө-сэмэй майгытынан көрдөрдүн. ¹⁴Оттон сүрэххитигэр бэрт былдьаһар хара санааны ингэринэн, кингит-хаангыт холло сылдьар буоллаһына, хайһана барыман, кырдыгы балыйан сымыйалааман. ¹⁵Онтукаһыт үөһэттэн түһэр муударас буолбатах, сирдээһи өй, киһи муудараһа, абаһы өйө. ¹⁶Ханна ордугурһаһын, кингэнии баар да, онно хайаан да сатарыйы, бары куһаһан барыта баар буолар. ¹⁷Оттон үөһэттэн түһэр

* ^{3:9} Танараны – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойону».

муударас, бастатан туран, ыраас, ол кэннэ эйэ-дэмнээх, сэмэй, истигэн, өрүүтүн амарах, өрүүтүн үтөнү онгорор, кырдыгы тутуһар, истин-иһирэх буолар. ¹⁸Эйэни олохтуур дьон эйэ-дэмнээхтик ыспыт сиэмэлэриттэн кырдык үүнүүтүн өлгөмнүк ылыахтара.

Бу дойдулуун доҕордоһуу – Тангараҕа өстөнүү

4 Эһиги өстөһүүгүт, иирсээннит барыта хантан күөдүйээн тахсарый? Эккитигэр-хаангытыгар охсуһар кыдыктаргытыттан буолбатах дуо? ²Тугу эрэ баҕараҕыт да, баҕарбыккыт эһиэхэ кэлбэт, суох, ол иһин эһиги өлөрсөбүт. Ордугургуугут да, кыайан ситиспэккит; иирсэҕит, өстөһөбүт да, Тангараттан көрдөспөт буолангыт, туоххут да суох. ³Көрдөһөргүтүгэр эһиги үтөбүэ дьулуһан буолбакка, табылгытын тарҕатаары көрдөһөбүт, ол иһин эһиэхэ бэриллибэт. ⁴Оо, содурдар! Бу аһыылаах дойдулуун доҕордоһуу Тангараҕа өстөнүү буоларын билбэт үһүгүт дуо? Онон, ким бу аһыылаах дойдуну кытта доҕордоһуон баҕарар, ол Тангараҕа өстөөх буолар. ⁵Эбэтэр «Тангара биһиги испитигэр олохсуппут Тыына, күнүүлүөбүр диэри, таптыыр» диэн Суруйууларга этиллибит тыл өскүөрүтүн эрэ тыл дии саныгыт дуо? ⁶Ол эрэри соччонон Тангара өлгөм илгэлээх үтөнү биэрэр. «Тангара үрдүктүк сананааччыларга утарылаһар, сэмэйдэргэ үтөтүк сыһаннаһар» диэн ол иһин этиллибитэ.

⁷Онон Тангараҕа бас бэринин, адьарайга утарылаһын, оччоҕо адьарай эһигиттэн тэскилиэ. ⁸Тангараҕа чугаһаан, оччоҕо Тангара эһиэхэ эмиэ чугаһыа. Аһыылаахтар, илиигитин ыраастанын, халбаннааччылар, сүрэххитин көннөрүнүн. ⁹Кэмсинин, ытаан, аймаһыйын – күлүүт ытабылга, үөрүүгүт кутурҕанна кубулуйуохтун. ¹⁰Айыы Тойон иннигэр сыһыйын, оччоҕо Кини эһигини үрдүктүк тутуо.

¹¹Бырааттарыам, бука диэн бэйэ-бэйэҕитин холуннарсыбат буолун. Быраатын холуннарар, дьүүллүүр киһи Сокуону холуннарар, Сокуону дьүүллүүр; ол аата эн Сокуону толорооччу буолбакка, хайыы-үйэ бэйэн судьуйа буолан хаалаҕын. ¹²Сокуон Таһаарааччы уонна Судьуйа биир эрэ баар: Кини эрэ өрүһүйэр, Кини эрэ өлөрөр кыахтаах. Оттон эн атын киһини дьүүллүүр кимниин-туоххунуй?

Улаханньк сананааччылары сэрэтии

¹³Билигин эһиги, «бүгүн-сарсын манньк куоракка баран, сыл буолан, эргинэн барыс киллэриниэхпит» дэһээччилэр, миигин истин!¹⁴ Эһигини бэл сарсын туох күүтэрин билбэккит буолбат дуо? Эһиги олоххут диэн тугуй? Быстах кэмгэ тахса түһэн баран, уостан хаалар паар буолбатах дуо?¹⁵ Оттон эһиги буоллабына «Айыы Тойон биэрдэбинэ, тыыннаах буоллахпытына, ону да оноруохпут, мань да ситэриэхпит» диир оннугар,¹⁶ бэрдимсийэр идэбитинэн киһиргэнэбит: итинник киһиргэнии барыта аныы буолар.¹⁷ Онон үтүнү хайдах онгорору билэ-билэ, ону онорбот киһи аныыны онорор.

Баайдары сэрэтии

С Аны билигин, баайдар, миигин истин! Эһиги ытаан-сонгоон, аймаһыйын: эһиэхэ аана суох алдьархай ааннаан иһэр.² Муспут баайгыт-дуолгут барыта илдьи сытыйбыт, танаскытын-сапкытын көйүүр сиэбит,³ кыһыл да, үрүн да көмүскүт дьэбин буолбут — ол дьэбинэ эһигини утары туоһу буолан, эккитин-сииннитин уот курдук түрүтэ сиэбэ. Эһиги тиһэх күннүтүгэр анаан кылаат мунньуммуккут!⁴ Бааһынабытын көрбүт-харайбыт үлэһиттэргит хамнастарын төлөөбөккөбүт, ити энэлийэр сангалара энсиллэр, кинилэр энэлгэннэрэ хайыы-үйэ Айыы Тойон Саваоф* кулгааҕар тийдэ!⁵ Эһиги сиргэ байан-тайан олорубуккут, дуоһууоххутугар диэри көччүйбүккүт, идэһэ буолардыы, сүрэххит сыаланыар диэри, уойбуккут.⁶ Эһиги кырдыксыттары дьүүлээн өлөрбүккүт. Кинилэр эһиэхэ утарыласпатахтара.

Тулуурдаах буолуу уонна Танараҕа үгүү

⁷ Онон, бырааттарыам, Айыы Тойон кэлиэр диэри, мөлтөөн-ахсаан биэриэмэн, тулуурдаах буолун. Көрбөккүт дуо бурдук сириг онорооччу, сиртэн күүтүүлээх үүнүүтүн ылыар диэри, күһүннү да, сааскы да ардабы хайдах курдук тулуурдаахтык күүтэрин!⁸ Эһиги эмиэ ол курдук тулуурдаах буолун, кытаанах санааланын — Айыы Тойон кэлэрэ чугаһаата.⁹ Дьүүлгэ турбат туһугар, бырааттарыам, бэйэ-бэйэбитин сэмэлэспэт-сунхаласпат

* ^{5:4} Саваоф (евр.) — «Халлаан сэриитин Тойоно».

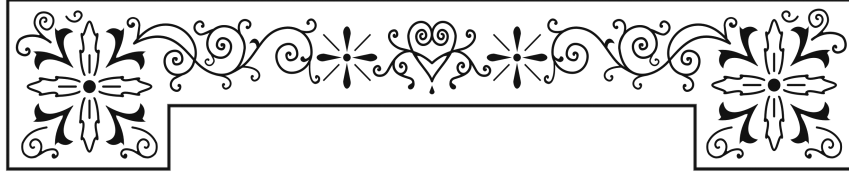
ИАКОВ 5

буолун: Судьуйа хайыы-үйэ субу аанна кэлэн турар. ¹⁰Бырааттарым, Айыы Тойон аатынан эппит-үөрэппит пророктары эрэи-кыһалҕаны тулуйуу холобура онгостун. ¹¹Билэргит курдук, биһиги тihэбэр диэри тулуйбут дьону алгыстаахтар диэн ааттыбыт. Иов эрэи-муну хайдах тулуйбутун туһунан эһиги истибиккит, итиэннэ амарах сүрэхтээх, аһыныгас санаалаах Айыы Тойон киниэхэ тihэбэр хайдах сыһыаннаспытын эмиэ билэбит.

¹²Уонна, бырааттарым, хаһан да андаҕайбат буолун, халлаанынан да, сириэн да, атын тугунан даҕаны андаҕайман; эһиги сөп диэбиккит чахчы сөп буоллун, суох диэбиккит чахчы суох буоллун, оччоҕо дьүүлгэ туруоххут суоҕа.

¹³Ким эһигиттэн эрэи көрөр — Таһараҕа үнтүн. Ким үөрэр-көтөр — псаломнары ыллаатын. ¹⁴Ким ыалдьар, ол Церковь пресвитердарын ыһырдын, оччоҕо кинилэр кэлэн ыарыһаҕы елей арыынан сотон баран, кини туһугар Айыы Тойон аатынан үнтүннэр. ¹⁵Итэбэл үнүүтэ ыарыһаҕы үтүөрдүө, Айыы Тойон кинини сүһүөбэр туруоруо, аһыыны-буруйу онгорбут буоллаҕына, онто бырастыы буолуо. ¹⁶Онон үтүөрэр туһугар, бэйэ-бэйэҕитигэр аһыыгытын этинэр, бэйэ-бэйэҕит туһугар үнэр буолун. Кырдыксыт күүстээх үнүүтэ үгүһү онгорор кыахтаах. ¹⁷Илия эмиэ биһиги курдук киһи этэ гыннан баран, ардах түспэтин диэн үнпүтүгэр, сиргэ үс сыл алта ый устата ардах түспэтэҕэ, ¹⁸онтон эмиэ үнпүтүгэр — халлаан ардаҕын түһэрбитэ, сир үүнүүтүн биэрбитэ.

¹⁹Бырааттарыам! Өскөтүн эһигиттэн хайаҕыт эрэ кырдыктан туораабытын ким эмэ көнө суолугар төнүннөрдэбинэ, ²⁰кини билиэх тустаах: аһыылааҕы албын суолуттан эргилиннэрбит киһи дууһатын өлөр өлүүттэн быһыһаҕа, үгүс аһыытын-харатын бырастыы гыннарыаҕа.

СИБЭТИЭЙ ПЕТР АПОСТОЛ БАСТАКЫ ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻² Атын дойдуларга кый бырах тарѳанан, Понт, Галатия, Каппадокия, Асия уонна Вифиния сирдэригэр олорооччуларга, Аѳа Тангара эрдэттэн анаабытынан, Тыын сибэтии гыныытынан, Иисус Христуу истэргэ уонна Кини Хаанынан ыраастанарга талыллыбыттарга бука барыларыгар – Иисус Христос Апостола Петртан.

Эһиэхэ бары илгэлээх үтүнү кытта эйэ-ил үүнэ-үксүү туруохтун!

Тыыннаах эрэл

³ Иисус Христуу өлбүттэртэн тилиннэрэн, мунура суох үтө санаатынан биһигини сангалыы төрөппүт Тангараѳа, Айыы Тойоммут Иисус Христос Аѳатыгар, алгыс буолуохтун! Биһиги онтон тыыннаах эрэллэнэммит, ⁴⁻⁵ эһиэхэ, Тангара тийэх кэмнэ арыллыахтаах быһабылга анаан сүдү күүһүнэн араначчылыыр дыонугар, бэриллэрдии халлаанга ууруллубут, сүппэт-симэлийбэт, ыраас кэхтибэт нэһилиэстибэѳэ тиксэрбитин кэтэһэбит. ⁶ Итэѳэлгитин тургутар араас ыарахаттартан быстах кэмнэ эрэйдэнэр да эбит буоллаххытына, эһиги ол кэнэѳэс кэлэри өйдөөн-санаан үөрэр-көтөр буолун. ⁷ Уотунан ыраастаннар даѳаны, син биир кэбириир-алдыанар хайа да кыһыл көмүстээѳэр эһиги тургутууну ааспыт итэѳэлгит ордук күндү буолан тахсыахтаах. Оччоѳо эһиги Иисус Христос кэлэр Күнүгэр Кини хайѳалын ылыаххыт, үрдүк чиэскэ, албан аакка тиксиэххит. ⁸⁻⁹ Эһиги Кинини көрбөтөргүт да, таптыыгыт, билиннэ диэри көрө илик да буолларгыт, итэѳэ-йэѳит, уонна итэѳэлгит соруугун – дууһаѳыт быһанарын – ситиһэн, киһи тылынан кыайан эппэт улуукан үөрүүтүн үөрэѳит.

¹⁰Эннхэ анаммыт илгэлээх үтүнү төлкөлөөбүт пророктар бу быһабылга сыһаннаабы барытын ымпыгар-чымпыгар тийэ үөрэппиттэрэ, ¹¹кинилэргэ баар Христос Тыына Кини эрэйи-муну көрөн баран, албан аатырыахтаабын төлкөлүүрүгэр ханнык уонна хайдах кэми эппитин инэн-тонон чопчулаабытара. ¹²Урут кинилэр тугу өтө көрөн эппиттэрэ (ону билигин – Евангелиены иһитиннэрэр дьонунан – халлаантан ытыллыбыт Сибэтиэй Тыын эннхэ биллэрбитэ) – ол барыта бэйэлэрин эрэ тустарыгар буолбакка, эннги тускутугар буоларын Тангара кинилэргэ арыйбыта. Бу кистэлэни бэл халлаанга баар Аанһаллар кытта өнөйөн көрүөхтэрин баһараллар.

Сибэтиэй олоххо ынҕыры

¹³Онон өйгүтүн-санаабытын түмүнэн, сэргэх сылдьан, Иисус Христос эргиллэн кэлэригэр эннхэ бэриллиэхтээх илгэлээх үтүөбэ бигэтик эрэнинг. ¹⁴Истигэн оһолор буоларгыт быһыытынан, урут Тангараны билбэт кэмнитинээби дьаллыккытынан салайтарыман, ¹⁵эннгини ынҕырбыт Сибэтиэй холобурунан бэйэбит эмнэ тугу ғынаргытыгар барытыгар сибэтиэй буолунг. ¹⁶Суруйууларга «Мин сибэтиэйбин, онон эннги эмнэ сибэтиэй буолунг» диэн этиллэр.

¹⁷Өскөтүн эннги хас биирдии киһини, кимиттэн-тугуттан тутулуга суох, тугу онорбутунан көрөн дьүүлүүр Судьуйаны Аһабыт диир буоллахытына, бу сирдээби олоххут кэмин Киниттэн толлон-торуттан туран атаарынг. ¹⁸Билэргит курдук, эннги өбүгэлэргиттэн утумнаабыт сүпсүктээх олоххуттан алдьанар-кэбириир үрүн да, кыһыл да көмүскэ атылаһыллыбыт буолбатахыт, ¹⁹ханнык да энкилэ суох ыраас Агнец курдук буолбут Христос күндү Хаанынан толуйуулан ылыллыбыккыт. ²⁰Кини өссө аан дойду айыллыан инниттэн ананан, эннги тускутугар бу тиһэх кэмнэ кэлбитэ. ²¹Кини баар буолан, эннги Кинини өлбүт-тэртэн тилиннэрбит, албан аатырдыбыт Тангараны итэбэйэннит, итэбэлгит да, эрэлгит да – барыта Тангараба түмүллүбүтэ.

²²Онон, бырааттарыам, кырдыкка Тыын көмөтүнэн* истигэн буолан, дууһабытын ыраастанан, быраатты дьоннутун өрүү ыраас ис сүрэххиттэн таптаанг. ²³Эннги өлөр-сүтэр сиэмэттэн

* 1:22 *Тыын көмөтүнэн* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

буолбакка, өлбөт-сүппэт сиэмэттэн – Тангара үйэлэр тухары тыыннаах тылыттан хат төрөөбүккүт. ²⁴Суруйууларга этиллэр: «Киһи аймах – от кэриэтэ, киһи албан аата – сибэкки кэриэтэ: от хагдарыйа хатан, сибэккитэ иинэн түһэр, ²⁵оттон Айыы Тойон тыла үйэлэр тухары өлбөт-сүппэт». Бу эһиэхэ иһитиннэриллибит Евангелие туһунан этиллэр.

Тыыннаах таас уонна сибэтиэй норуот

2 Онон бары өс санааны, удаһыны, сирэй көрбөх быһыыны, ордук санаһыыны, холуннарсыыны киэр анһан, ²быһаһанар курдук үүнэн тахсар туһугар, санга төрөөбүт кыһыл оҕолуу, Тангара тылын ыраас үүтүн иһэргэ дьулуһун. ³Айыы Тойон хайдахтаах курдук үтүөтүн эһиги хайыы-үйэ билбиккит. ⁴Онон кэлин, чугаһаан Киниэхэ – дьон киэр анһыбыт, оттон Тангара талан ылбыт күндү Тыыннаах Тааһыгар! ⁵Уонна бэйэҕит эмиэ тыыннаах таастар буолангыт, Тангара сөбүлүүр духуобунай сиртибэтин Иисус Христуһунан биэрэр Кини сибэтиэй үлэһиттэрэ буолар туһугар, духуобунай дьыэ буола үүнэн-үрдээн иһин. ⁶Суруйууларга этиллэр: «Көр бу, муннук тутуах тааһын – талыллыбыт, күндү тааһы – Мин Сионҥа олук ууран эрэбин; Кинини итэҕэйэр киһи кыбыстыыга кириэ суоҕа». ⁷Кини эһиэхэ, итэҕэйээччилэргэ, – күндү таас, оттон итэҕэйбэттэргэ – «тутааччылар бырахпыт таастара»; ол эрэри бу таас кэлин «муннук тутуах тааһа буолла»; өссө этиллэр: «Бу – дьон ингнэр тааһа, охтор очуоһа» диэн. ⁸Онон Тангара тылын истэр эрэри, бас бэриммэт дьон бүдүрүйэллэр – кинилэр анабыллара оннук.

⁹Оттон эһиги талыллыбыт аймах – Ыраахтааҕы дьыэтин кэргэнэ, Тангара үлэһиттэрэ, сибэтиэй норуот, эһигини харанаттан килбиэннээх сырдыгар ынҕырбыт Тангара үтүөкэн дьайыылары биллэрэргэ талыллыбыт Кини Бэйэтин тус дьоно – буолабыт. ¹⁰Хаһан эрэ эһиги норуот буолбатах этигит, оттон билигин Тангара норуота буоллугут; хаһан эрэ Тангара аһыныгас сыһыанын билбэт этигит, оттон билигин ону биллигит.

Тангара кулуттара

¹¹Таптыыр бырааттарыам! Бу дойдуга эһиги кэли дьон, ааһан иһэр айанныыт эрэ буоларгыт быһыытынан, көрдөһөбүн: дууһаҕыгар утары турар эт-хаан кыдыктарыттан тэйэ туттун,

¹²Тангараны итэҕэйбэт дьон ортолоругар үтүөкэн олоҕунан оло-рун; оччоҕо, үтүөнү онгороргутун көрдөхтөрүнэ, эһигини хара санаалаахтар диэн үөхпүтүгэр да иһин, Тангараны кэлэр Күнү-гэр айхаллыахтара.

¹³Онон дьон олохтообут ханнык баҕарар салалтатыгар Айыы Тойон туһугар бас бэринин: үрдүкү былааска – ыраахтааҕыга да, ¹⁴буруйу онгорооччулары буруйдуур, үтүөнү онгорооччулары көбүлүүр Кини баһылыктарыгар даҕаны. ¹⁵Өйө суох ньүдү-ба-лай дьон ону-маны тыллаһытын биһиги үтүөнү онорон тох-тоторбутугар Тангара баҕарар, ¹⁶онон көңүл дьон быһыытынан олорун, көңүлү туһанан мөкү быһыыны кистэнэрдии буолбак-ка, Тангара кулуттарыны. ¹⁷Барыларын ытыктаан, бырааттар-гытын таптаан, Тангараттан толлун, ыраахтааҕыга ытыктабыл-лаахтык сыһыаннаһын.

Эрэйи-муну көрбүт Христос холобура

¹⁸Эһиги, үлэһиттэр, үтүө, сымнаҕас тойотторгутун эрэ буол-батах, хаҕыстары эмиэ ытыктаан, кинилэргэ бас бэринин. ¹⁹Олоҕо суох атаҕастабылга түбэхэн баран, Тангараны санаан эрэйи-муну тулуйар киһи, Кини хайҕалын ылыаҕа. ²⁰Онгорбут буруйгун иһин кырбанаргытын тулуйар буоллаххытына, эһиэхэ туох хайҕала кэлиэхтээбэй? Оттон үтүөнү оноро сылдьан эрэй-дэнэргитин тулуйар буоллаххытына, Тангара алгыһын ылыаххыт. ²¹Тангара эһигини тулуурдаах буоларга ыңгырбыта, тоҕо диэ-тэххэ, Христос эмиэ, Кини суолунан барарбыт туһугар биһиэ-хэ* холобур көрдөрөн, биһиги туспутугар эрэйдэммитэ. ²²«Ки-ни туох да аныыны-буруйу онгорботоҕо, биир да сымыйа ты-лы сангарбатаҕа». ²³Үөбүллэ сылдьан үөхсүүнэн хардарбатаҕа, эрэйи-муну көрө сылдьан кими да саамматаҕа – ону барытын Кырдыктаах Судьуйаҕа эрэнэн туттарара. ²⁴Биһиги аныыт-тан босхолонон кырдык иһин олорорбут туһугар, Кини би-һи аныыбытын-буруйбутун санныгар сүгэн кириэскэ таһаар-быта: Кини бааһыран, эһиги үтүөрбүккүт. ²⁵Ханан эрэ эһиги Маныһыта суох муна-тэнэ сылдьар барааннар курдук этигит, оттон билигин Маныһыкка – дууһаҕытын Араҕаччылааччы-га – төнүннүгүт.

* ^{2:21} *Биһиэхэ* – сорох былгыгы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

Эр-ойох сыһыанын туһунан

3¹⁻² Ол курдук, Тангара тылын ылыммат эрдээх дьахталлар эмиэ, эрдэргит эһиги Тангараттан толлор ыраас олоххутун көрөн, биир тылы этиппэккэ, итэҕэли ылыналлары туһугар, кинилэргэ бас бэринин. ³Тас көстүүгүт – баттаххыт чочуонай онгоһуута, кыһыл көмүс симэххит, сиздэрэй танаскыт-сапкыт – эһиги киэргэлгит буолбатын, ⁴ол оннугар сүрэххит ис дьингэ, сымнаҕас холку майгыгыт кэхтибэт кэрэтэ эһигини киэргэттин. Бу буолар – Тангара иннигэр күндү киэргэл. ⁵Ол курдук урут Тангара эрэнэр сибэтиэй дьахталлар эмиэ эрдэригэр бас бэринэн, бэйэлэрин итинник киэргэтинэллэрэ. ⁶Сарра Авраамы тойонум диэн ааттаан, киниэхэ бас бэринэрэ. Эһиги эмиэ туохтан да чаҕыйан турбакка үтүнү онорор буоллаххытына, кини оҕолоро буолабыт.

⁷Ол курдук, эһиги эр дьон эмиэ, кэргэттэргит уйаннарын өйдөөн туран, кинилэргэ үтүөтүк сыһыаннаһын; кэргэттэргит эмиэ эһиги курдук илгэлээх олоххо киирэллэрин быһыытынан, үнэр үнүүгүт мэхэйэ суох буоларын туһугар, кинилэри ытыктаан.

Кырдьык иһин эрэйдэни

⁸Тигэҕэр, бары биир өйдөөх-санаалаах, аһыныгас, бэйэ-бэйэҕитин таптыыр, амарах, эйэҕэс*, сэмэй буолун; ⁹куһаҕанна куһаҕанынан, үөхсүүгэ үөхсүүнэн хардарыман; төттөрүтүн, алгыһы ыларга ынрыллыбыккытын билэ сылдьан, эһигини ата-ҕастааччылары алҕаан. «¹⁰Олоҕу таптыыр, үтүө күннэри көрүүн баҕарар киһи куһаҕаны сангарартан, албыны тыллаһартан туттунун; ¹¹куһаҕантан тэйэн биэрин, үтүнү онорун, эйэни көрдөөн, эйэҕэ дьулуһун. ¹²Айыы Тойон хараҕа кырдыктаах дьонго туһуланар, кулгааҕа кинилэр үгэллэрин истэр, оттон хара дьайдаахтык быһыыланааччыларга Айыы Тойон утары турунар».

¹³Өскөтүн эһиги үтүө дьыала иһин кыһаллар-мүһэллэр буоллаххытына, ким эһиэхэ куһаҕаны оноруоҕай? ¹⁴Оттон кырдык туһугар эрэйдэнэр да буоллаххытына, эһиги алгыстааххыт; онон

* ^{3:8} *Эйэҕэс* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

кинилэртэн куттаныманг, симиттэн туруманг. ¹⁵ Айыы Тойон Тангараны* ис сүрэххитинэн ытыктаанг; эниги эрэлгитин туоһулаааччыларга көрсүөтүк, ытыктабыллаахтык хоруйдуурга өрүүтүн бэлэм буолунг. ¹⁶ Үтүө суобастаахтык олорунг, оччоҕо энигини хара санаалаахтар диэн үөҕэллэриттэн Христуһу итэҕэйэр үтүө олоххутун баһааҕырдааччылар бэйэлэрэ кыбыстыахтара. ¹⁷ Ол эбэтэр, куһаҕаны онгортон эрэйдэниэхтээҕэр, Тангара көнгүлүнэн буоллаҕына, үтүөнү оноро сылдьан эрэйдэммит ордук; ¹⁸ Христос эмиэ биридэ букатыннаахтык, биһигини Тангараҕа аҕалаары, Бэйэтэ Кырдыксыт эээри, аныылаахтар биһиги туспутугар, биһиги буруйбутун боруостаан, эрэйи-муну көрбүтэ; этин-сиинин өлөрбүттэрэ эээри, Кини тынынан тиллибитэ, ¹⁹ уонна эмиэ тынынан аллара түһэн, хараҕаҕа хаайылла сытар өлбүттэргэ Тангара тылын иһитиннэрбитэ. ²⁰ Ол хаһан эрэ Тангараҕа бас бэриммэтэх дьон этилэр, Тангара кинилэри Ной ковчегга тутулан бүтүөр диэри тулуурдаахтык көһүппүтэ да, ковчег иһигэр кирибит аҕыйах киһи, аҕыс эрэ дууһа, тыыннаах орпуга. ²¹ Бу барыта – энигини быһыһыр сүрэхтэни уобараһа. Сүрэхтэни – эт кириин суунуу буолбатах, Тангараҕа үтүө суобаһы эрэннэри – Иисус Христос тиллиитинэн биһигини быһыһыр. ²² Кини билигин халлаанна Тангара уна өттүгэр олорор; Киниэхэ Аанһаллар, халлааннааҕы былаастар, күүстэр – бука бары бас бэриммиттэрэ.

Итэҕэйэччилэр олохторо чыгха атын буолуохтаах

4 ¹⁻² Онон, Христос биһиги туспутугар этинэн-хаанынан эрэйдэммитин курдук, эниги эмиэ соннук санаанан сэбилэниэхтээххит. Этинэн-хаанынан эрэйдэнэр киһи сиргэ олороро хаалбыт кэмин имэнг кыдыгар биэрбэккэ, Тангара ыйарынан олоруохтаах, аныыны онгорорун тохтотуохтаах. ³ Урут, олоххут ааспыт кэмигэр, Тангараны билбэт омуктар курдук кирдээх олоххо, араас дьаллыкка, арыгыга ылларан – искит уйарынан аһаан-сиэн, эмэгэттэргэ сүгүрүйэн түктэри быһыылана сылдыбыккыт да сөп буолуо. ⁴ Итэҕэйбэт дьон аны билигин эниги кинилэрдиин содурдук быһыыламат буолбуккутун дьийбэргииллэр, ол иһин энигини үөҕэллэр. ⁵ Кинилэр бэрт сотору өлбүтү-тыыннааҕы

* ^{3:15} Айыы Тойон Тангараны – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон Христуһу».

барытын дьүүлүүр Судьуйаҕа эппиэттиэхтэрэ. ⁶Дьэ ол иһин, эт-тэнэн-хааннанан олорбут олохторугар дьон быһыытынан дьүүл-лэнэн баран, Тангара көнүлүн хоту тыыннарынан олороллорун туһугар, Евангелие өлбүт дьонго кытта иһитиннэриллибитэ.

⁷Ол эрээри туох барыта бүтэр уһуга чугаһаата. Онон эһиги өйдөөхтүк-төйдөөхтүк олорун, сэргэхтик үнэ сылдыһын. ⁸Туох-тааҕар да бэйэ-бэйэбитин ис сүрэххитигэр таптаан. Таптал үгүс аһыыны-хараны бырасты гыннарар. ⁹Ханнык да мунаты-йыыта суох бэйэ-бэйэбитигэр ыалдытымсах буолун. ¹⁰Тангара биэрэр араас дьобурунан үтүнү онгорорго анаан туруоруллубут дьон быһыытынан, биирдии бэйэбит Киниттэн ылбыт ураты дьобургутунан бэйэ-бэйэбитигэр туһалаһын. ¹¹Ким тылын иһитиннэрэр, үөрэтэр дьобурдаах, ол Тангара тылын иһитиннэрдин; ким сулууспалыыр, ол Тангара биэрэр кыагынан сулууспалаа-тын. Барыта Иисус Христуһунан Тангара албан аатыраһын ту-һугар буолуохтаах. Киниэхэ үйэттэн үйэҕэ албан аат буолуох-тун, Кини былааһа туругура туруохтун! Аминь.

Христос эрэһин үлэстии

¹²Таптыыр бырааттарым! Эһигини уотунан тургутар быһыы-га-майгыга түбэстэххитинэ, дыктиргээмэн, атаарҕы санаамаҥ, ¹³хата ол оннугар, Христос эрэһин-мунун үлэстэбит диэн үөрэр буолун, оччоҕо Кини килбиэннээх кэлиитигэр эһиги өрөгөйдүү үөрүүххүт. ¹⁴Христос аатын туһуттан эһигини үөҕэр-хомуруйар буоллаһтарына, эһиги алгыстанаҕыт: ол аата эһиэхэ албан аат-таах Тыын, Тангара Тыына баар. Анараанҕылар Кини аатын ба-һааҕырдаллар, оттон эһиги Кинини албан аатырдаҕыт. ¹⁵Эһи-гиттэн ким да киһини өлөрөн, уоран, куһаҕаны онорон эбэтэр атын киһи бас билиитигэр суудайан* эрэ сору көрбөтөр; ¹⁶от-тон христианин быһыытынан эрэйи-кыһалҕаны көрөртөн кы-быстыман, хата Христос аатын сүгэбит диэн, Тангараҕа махта-нын. ¹⁷Дьүүлээһини Тангара Бэйэтин дьонуттан саҕалыаҕа; өс-көтүн дьүүл маннай биһигиттэн саҕаланар буоллаҕына, Тангара Евангелиетын ылыммат дьону дьэ ханнык бүтэр уһук күүтэрэ буолуой? ¹⁸«Бэл, кырдыксыт эрэйинэн быһанар, оччоҕо итэ-ҕэлэ суох аһыылаах киһи хайдах буолуоҕай?»

* 4:15 *Атын киһи бас билиитигэр суудайан* — эбэтэр «донуосчут буолан».

¹⁹ Онон Тангара кэнгүлүнэн эрэйи көрөр дьон үтүнү онорон, Киниэхэ, эппит тылын толорор эрэбиллээх Айааччыга, олохторун туттардыннар.

Тангара норуотугар кыһамньы

5 Эһиги пресвитердаргытыттан, мин бэйэм эмиэ пресвитер, Христос тулуйбут эрэйин-мунун туоһута, субу көстүөхтээх кэрэмэн килбиэнгэ бииргэ тиксиэхтээҕим быһыытынан, көрдөһөбүн: ²Тангара эһиги көрүүгүтүгэр-харайыгытыгар тутгарбыт бараанын үөрүн күһэлэн кыһайытынан буолбакка, Тангараны үөрдэрдии, бэйэҕит үтүө баҕаҕытыттан, барыстанар сааттаах санааттан буолбакка, ис сүрэххиттэн көрүн-истин. ³Эһиги харалтаҕытыгар бэриллибит үөргэ тойордообокко, бэйэҕитинэн туохха барытыгар холобур буолун. ⁴Дьэ оччоҕо Үрдүкү Маныһыт тийэн кэллэҕинэ, эһиги албан аат кэтибэт мэнньэһин кэтиэххит.

⁵Эһиги, эдэрдэр эмиэ, пресвитердаргыт тылларын истин. Бука бары бэйэ-бэйэҕитигэр бас бэринэр сытыары майгылаах сэмэй буолун, тоҕо диэтэххэ, «Тангара үрдүктүк сананааччыларга утарылаһар, оттон сэмэйдэргэ үтүөтүк сыһыаннаһар».

⁶Онон кэмэ кэллэҕинэ Тангара эһигини үрдүктүк тутарын туһугар, Киниэхэ улгумнук бас бэринин. ⁷Кини эһиги тускутугар кыһаллар, онон туох баар кыһалбаҕытын барытын Киниэхэ сүктэрин. ⁸Өйдөөн-төйдөөн сылдыһын, сэрэхтээх буолун: өстөөххүт адьарай кими эмэ булан мэниэстээри тула эргийэ, хаһайды хаһыты сылдыһар. ⁹Биир итэҕэллээх бырааттаргыт аан дойду үрдүнэн эмиэ манньк эрэйи көрсөллөрүн билэн туран, киниэхэ, адьарайга, бигэ итэҕэлгитинэн утарылаһын. ¹⁰Биһигини, Христос Иисуһу итэҕэйбиттэри, үйэлэргэ өлбөөдүйбэт килбиэннээх сырдыгар ыңырбыт Тангара – бары илгэлээх үтүнү Биэрээччи – эһигини, быстах кэмнэ эрэйдэммикит кэннэ, Бэйэтинэн энкилэ суох гынан бөҕөргөтүөхтүн, күүс-сэниэ киллэрэн халбаннаабат оноруохтун*. ¹¹Киниэхэ

* ^{5:10} *Бэйэтинэн энкилэ суох гынан бөҕөргөтүөхтүн, күүс-сэниэ киллэрэн халбаннаабат оноруохтун* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Бэйэтинэн энкилэ суох гынан бөҕөргөтүө, күүс-сэниэ киллэрэн халбаннаабат оноруо».

1 ПЕТР 5

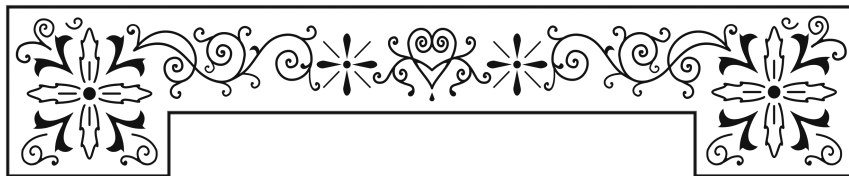
үйэттэн үйэлэр тухары албан аат буолуохтун, Кини былааһа тургура туруохтун! Аминь.

¹²Бу кылгас сурукпун эһигини бөбүргөтөөрү, манна эппитим барыта Таһара дьин илгэлээх үтүөтэ буоларын бигэргэтээри, бэриниилээх диэн эрэнэр киһим, бырааккыт Силуан, көмөтүнэн суруйдум. Онон мань бигэтик тутуһун.

¹³Эмиэ эһиги курдук талыллыбыт Вавилоннааһы балтыгыт уонна уолум Марк эһиэхэ эбэрдэ ытталлар. ¹⁴Бэйэ-бэйэһитин таптал уураһытынан эбэрдэлэһин. Эһигинниин, Христос Иисустуун* биир буолбуттардыын бука барыгытыныын, эйэ энгээрдэһиэхтин. Аминь**.

* 5:14 *Христос Иисустуун* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христостуун».

** 5:14 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПЕТР АПОСТОЛ ИККИС ИЛДЫТ СУРУГА

1 Тангарабыт уонна Быһааччыбыт, кырдьыгы тутуһар Иисус Христос, эмиэ биһиэхэ биэрбитин курдук, күндүттэн күндү итэбэли биэрбит дьонугар – Иисус Христос кулута уонна Апостола Симон* Петрган.

²Тангараны уонна Христос Иисус** Айыы Тойоммутун билэн истэххит айыы, эһиэхэ бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил үүнэ-үксүү туруохтун!

Дьин билии туһунан

³Биһигини кэрэмэн килбиэнинэн, үтүө быһыытынан ыңырыбыт Тангараны биллэрэн, Кини дьин итэбэл олоҕор ирдэнэри барытын Бэйэтин Тангара күүһүнэн биһиэхэ толору биэрбитэ. ⁴Эһиги Тангара айылбатын кытыктаахтара буолангыт, аан дойдуну сатарыппыт араас имэн сутулуттан быһанаргыт туһугар, Кини улууттан улууну, күндүттэн күндүнү биэриэх буолан эрэн-нэрэр тылын эппитэ. ⁵Онон эһиги туох баар кыһамныгытын ууран, итэбэлгитинэн үтүө быһыыгытын-майгыгытын, үтүө быһыыгытынан билиигитин көрдөрөргө дьүлүһүн; ⁶билиигитинэн бэйэни кыатаныыны, бэйэни кыатаныынан тулууру, тулуургутунан Тангараҕа бэриниилээх буолууну, ⁷бэриниилээх булуугутунан бэйэ-бэйэҕитигэр бырааттыы истин сыһыангытын, истин сыһыангытынан тапталы көрдөрүн. ⁸Өскөтүн бу барыта

* 1:1 *Симон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Симеон».

** 1:2 *Христос Иисус* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус» эбэтэр «Иисус Христос».

эһиэхэ толору баар, эбиллэ-үүнэ турар буоллабына, эһиги Айы Тойоммутун Иисус Христу билиигит ситиһиилээх, үтүө түмүктээх буолуоҕа. ⁹ Оттон кимиэхэ эмэ бу суох буоллабына, ол киһи харабынан көрбөт биитэр харалҕан кэриэтэ: кини урукку аһыытыттан-харатыттан ырааһырбытын таһы-быһа умнубут. ¹⁰ Онон, бырааттарым, Таһара эһигини ыһырбыта, талан ылбыта өссө ордук итэҕэтиилээх буолан иһэр гына олорорго кыһаллын; оннук олодоххутуна, эһиги хаһан да инниэххит суоҕа. ¹¹ Быһааччы Айы Тойоммут Иисус Христос бараммат үйэлээх Саарыстыбатыгар көнүллүк киирэр аан биһиги иннибитигэр ити курдук тэлэччи аһыллыаҕа.

¹² Төһө да итини билэн, дын кырдыкка тирэҕирбиккит иһин, мин эһиэхэ өрүү саната туруом. ¹³⁻¹⁴ Айы Тойоммут Иисус Христос миэхэ арыһытын курдук, сотору бу дойдуттан аттаныхтаахпын билэбин, онон тыыннаабым тухары, итини барытын өйдөтө-саната сылдыарым сөп дии саныбын. ¹⁵ Барбытым да кэннэ, бу эппиппин өрүүтүн өйдүү сылдыаргыт туһугар, мин бары күүспүн уруом.

***Христос кэрэмэн килбиэнин
кэрэһиттэрэ***

¹⁶ Айы Тойоммут Иисус Христос сүдү күүстээх кэлиитин туһунан эһиэхэ иһитиннэрэритигэр биһиги була сатаан онгоһуллубут үһүйээннэргэ олоҕурбатахпыт, Кинини улуукан Бэйэтин уу харахпытынан көрбүт буоламмыт кэпсээбиппит. ¹⁷ «Мин көнүлбүн толорор Тапталлаах Уолум бу баар» диир саҕа Киниэхэ килбиэннээх халлаантан сатараан түспүтүгэр Кини Аҕа Таһараттан үрдүк чиеһи, албан ааты ылбыта. ¹⁸ Ол халлаантан иһиллибит саһаны биһиги Кинини кытта сибэтиэй хайа үрдүгэр туран истибиппит.

¹⁹ Онон пророктар тыллара чахчылаабын биһиги бигэтик билбиппит. Күн улам сырдаан, сүрэххитигэр сарсыардаангы сулус сыдыайыар диэри, эһиги бу тылга, харана сиргэ сырдатар сибэтиинниккэ курдук, олус сөпкө тардыһабыт. ²⁰ Туох ханнык иннинэ эһиги бири билиэх тустааххыт: Суруйууларга этиллэр пророктар өтө көрүүлэрин киһи бэйэтэ хайдах да быһаарар кыаҕа суох. ²¹ Биир да өтө көрүү киһи баһатынан этиллибэтэҕэ, ону Сибэтиэй Тыһын Таһара дьонунан этиппитэ.

Сымыйа үөрэҕи тарҕатааччылар

2 Израиль норуотугар сымыйа пророктар баар буола сылдыбыттарын курдук, эһиэхэ эмиэ сымыйаны үөрэтээччилэр баар буолан, дьон итэҕэлин үрэйэр эмсэҕэлээх үөрэхтэри киллэриэхтэрэ, кинилэри толуйан ылбыт Айыы Тойонтон akkaастанан, сотору өлөллөрүн онгостуохтара. ²Үгүстэр кинилэр содур суолларын батыһан, дьонго Кырдьык Суолун баһааҕырдар сылтах биэриэхтэрэ. ³Бу оботтоох санаалаах дьон эһигини албыннарыгар үктэтиэхтэрэ; ол эрэри кинилэр бириигэбэрдэрэ тахсыбыта ыраатта – кинилэри өлөр өлүү кэтээр.

⁴Танара аһыһыны онорбут аанһаллары бэл харыһыйбатаҕа: кинилэри үтүгэн түгэбин им балай харанатыгар хаайан, Дьүүл Күнүн кэтэһиннэрэн сыаптаан сытыарбыта; ⁵Кини былыргы аан дойдуну да харыһыйбатаҕа: Танараны билиммэт дьонноох аан дойдуга улуу мотуогу аҕалбыта, көнө суолга ынҕырбыт Ной дьэиэ кэргэниттэн эрэ аҕыс дууһаны тыыннаах хаалларбыта. ⁶Содомнаах Гоморра куораттарын имири эһэргэ ууран, күл-көмөр гынан, кэнэҕэс үөскүүр бас бэриммэт дьонго сэрэтэр холобуру көрдөрбүтэ, ⁷оттон үүнэ-тэһиинэ суох барбыт содур дьон ортотугар омороруттан ыар санааҕа баттан сылдыар кырдыксыт Лоту Кини быһаан ылбыта ⁸(бу көнө киһи, бар дьон суута-сокуона суох быһыыланарын күннэтэ көрө-истэ сылдьан, иһигэр олус эрэйдэнэрэ). ⁹⁻¹⁰Оччотугар, биллэн турар, Айыы Тойон бэриниилээх дьону аһыы угайытыттан хайдах быһыыры, оттон суута-сокуона суохтары, ордук эт-сиин түктэри кыдыгар ыларбыттары, Айыы Тойон былааһын билиммэт, баламат, таптаабыттарынан аамдыамаан сылдыар, үөһээнгилэри үөҕэртэн саллыбат дьону, Дьүүл Күнэ үүнэн буруйданыахтарыгар диэри, хайдах тутары-хабары билэр. ¹¹Оннооҕор Аанһаллар кинилэри күүстэринэн-кыахтарынан төһө эмэ баһыйар эрэрилер, Айыы Тойон иннигэр этэн-сэмэлээн буруйдаабаттар, ¹²оттон итилэр буолаҕына бэйэлэрэ да өйдөөбөт суолларын үөҕэллэр. Кинилэр ситэн ылан өлөрүллэр, айылҕалара тардарынан эрэ сылдыар дьиикэй кыыл курдук имири эстиэхтэрэ. ¹³Суута-сокуона суохтары сэт-сэлээн ситиэҕэ. Кинилэр күрүлүүр күнүстэри

көрүлээн-нарылаан көччүйэллэр, бииргэ асаһан, эһигини албыннаан дуоһуйаллар. ¹⁴Харахтара биир кэм имэн уотунан умайар, аһыыга баҕарыылара хаһан да хаммат. Бу ситэ-хото илик дууһалаахтары дэн үктэтэр, сии-аһыы үөрэммит торҕон дьон кырыыска тураллар. ¹⁵Кинилэр көнө суолтан туорааннар, аһыыны онгорон манһа ыларын ордорбут Восор уолун Валаам суолунан баран муммуттар. ¹⁶Ол эрээри, Валаам суута-сокуона суох быһыыта сараланан турар: миинэн иһэр тыһы осела киһилии саһаран, өйө суох быһыыланан эрэр пророгу тохтоппут.

¹⁷Бу – куура хаппыт сүлбэлэр, буурҕа кыйдыыр былыттар; кинилэри хаһан да дьайҕарбат им балай кэтэһэр. ¹⁸Бу дарбааннаах, хойгур тыллаах-өстөөх дьон муна-тэнэ сылдыааччылартан сабыс-сага тэйэн эрээччилэри эт-хаан имэнэр, содур олоххо төттөрү уккуйаллар. ¹⁹Бэйэлэрэ аһыы-хара кулуттара эрээрлэр, көңүлү биэриэх буолан эрэннэрэллэр. Ким киһиэхэ хотторор да, киһиэхэ кулут буолар. ²⁰Аһыы Тойону, Быһааччыбытын Иисус Христуу, билэн бу аһыылаах дойдуга кириттэн-харыттан быһһанан баран, хат онно батыллар, хат баһыйтарар дьон уруккуларынааҕар ордук куһаҕан туруктаналлар. ²¹Кырдык суолун билэн баран, кинилэргэ бэриллибит сибэтиэй кэриэстэн киэр хайыһан танһарыахтары кэриэтэ, бу суолу олох да билбэтэхтэрэ буоллар ордук буолуох этэ. ²²Кинилэр буоллаһына, «ыт кулгуйбут сиригэр төннөр», «сибииннэ, сууйбут да иһин, бадарааныгар булкуллар» диэн бэргэн өс хоһоонноругар этиллибитин курдук, быһыыланаллар.

Аһыы Тойон Күнэ

З¹⁻²Таптыыр бырааттарыам! Бу хайыы-үйэ иккис сурукпун эһиэхэ суруйабын. Суруктарбар хайатыгар да эһиги өйгүтүгэр ыраас санааны уһугуннаран, сибэтиэй пророктар урут өтө көрөн эппиттэрин итиэннэ эһиэхэ бэйэҕит Апостолларгыт тиэрдибиттэрин – Быһааччы Аһыы Тойон кэриэһин – өйдүү сылдыаргыт туһугар, санаттым. ³Туох ханнык иннинэ эһиги бири билиэх тустааххыт: тиһэх кэмнэ аһыылаах баҕаларын эрэ батыһар дьон баар буолуохтара; кинилэр эһигини элэк онгостон: ⁴«Кини кэлиэх буолан эрэннэрбитэ ханна

баарый? Өбүгэлэрбит өлүөхтэриттэн, аан дойду айыллыа-
 ҕыттан ыла, туох да уларыйбыта көстүбэт, барыта уруккуту-
 нан», — дэһиэхтэрэ. ⁵Маннык саныыр дьон сир-халлаан Та-
 нара тылынан ууттан уонна уунан айыллыбытын билбэттэр.
⁶Ууттан айыллыбыт оччотооҕу аан дойду ууттан эстибитэ,
⁷оттон бу эмиэ Танара тыла арангаччылыыр билинни сирэ-
 халлаана Дьүүл Күнүгэр, Танараны билиммэт дьон өлөрүгэр,
 уокка умайарга ананан турар.

⁸Таптыыр бырааттарым, эһиги биир суолу умнуо суохтаах-
 хыт: Айыы Тойонго биир күн тыһыынча сыл кэриэтэ, оттон
 тыһыынча сыл биир күн кэриэтэ. ⁹Сорохтор бытаарар дииллэр
 эрээри, Айыы Тойон эрэннэрбитин толороругар бытаарбат.
 Кини ким да өлүөн баҕарбат буолан, кини барыта аньытын
 билинэн Танараҕа эргиллэрин туһугар, биһиэхэ* тулуурдаах-
 тык сыһыаннаһар.

¹⁰Айыы Тойон Күнэ, түүн уоруйах кэлэрин курдук, кэлиэҕэ.
 Ол күн халлаан лүһүгүрээбитинэн көстө сүтүөҕэ, куйаар бары
 эттиктэрэ умайан урусхалланыахтара, сир уонна сир үрдүгэр
 баар барыта уокка умайыаҕа.

¹¹⁻¹²Туох барыта ити курдук урусхалланыахтаах эбит буол-
 лаҕына, уотунан күлүбүрээбит халлаан сүтүөхтээх, куйаар
 бары эттиктэрэ умайан ууллуохтаах күннэрэ — Танара Кү-
 нэ — кэлэрин баҕаран туран кэтэһээччилэр, эһиги, Танараҕа
 бэриниилээх сибэтиэй олоххутугар хайдахтаах буолуох тус-
 тааххытый? ¹³Ол эрээри, Кини эрэннэрбитин хоту, биһиги
 кырдыктаах быһыы олохсуйбут санга халлаанын, санга сири
 көһүтэбит.

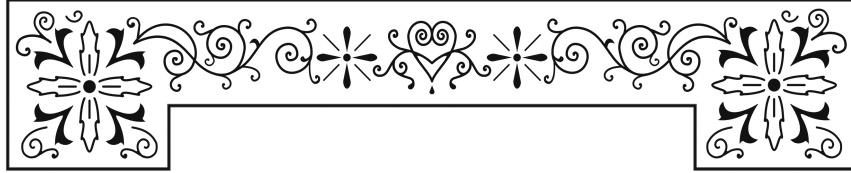
¹⁴Дэ ол иһин, таптыыр бырааттарым, ону күүтэргитигэр,
 Кини иннигэр ыраас, энкилэ суох, эйэ-дэмнээх буолан ту-
 рар туһугар, бары күүскүтүн уурун. ¹⁵Уонна Айыы Тойоммут
 өр тулуйарын биһиэхэ быһанар кыағы биэрэр ди саныыр
 буолун; бу туһунан таптыыр бырааппыт Павел, Танара ки-
 ниэхэ биэрбит муударайын туһунан, эһиэхэ суруйбут сурук-
 тарыгар барытыгар этэр. ¹⁶Маны кини хас суругун аайы этэр
 эрээри, өйдүүргэ ыарахан суоллары суруйар буолан, сорох-
 сорох итэҕэлгэ тирэҕирбэтэх ньүдү-балай дьон өлөллөрүн

* ^{3:9} *Биһиэхэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

2 ПЕТР 3

онгостон, ону эмиэ атын Суруйуулары курдук түктэри тойоннуулар.

¹⁷ Онон, эһиги, таптыыр бырааттарым, бу туһунан хайбы-үйэ билэргит быһыытынан, суута-сокуона суох дьон муммут суолугар туораабат, бигэ тирэххитин сүтэрбэт туһугар, сэрэхтээх буолун, ¹⁸ Айыы Тойоммутун уонна Быһааччыбытын Иисус Христуу билэн, Кини илгэлээх үтүөтүн инэринэн, үүнэн-үрдээн иһинг. Киниэхэ билигин да, үйэттэн үйэбэ да албан аат! Аминь.

СИБЭТИЭЙ ИОАНН АПОСТОЛ БАСТАКЫ ИЛДЫТ СУРУГА

Олох Тыла

1 Биһиги эһиэхэ аан бастаангыттан Баары: Кими истибиппитин, илэ харахпытынан көрбүппүтүн, анаарбыппытын, илиибитинэн таарыйбыппытын – Олох Тылын иһитиннэрэбит. ² Бу Олоҕу биһиэхэ Таңара көрдөрбүтэ: биһиги Ону көрбүт буоламыт, туоһулуубут уонна Аҕаҕа баар бараммат Олох биһиэхэ кестүбүтүн туһунан эһиэхэ иһитиннэрэбит. ³ Эһиги биһигинниин бодоруһаргыт туһугар, биһиги тугу көрбүппүтүн-истибиппитин эһиэхэ иһитиннэрэбит, оттон биһиги Аҕалыын уонна Кини Уола Иисус Христостуун бодоруһабыт. ⁴ Бу туһунан эһиэхэ, үөрүүгүт* толору буоларын туһугар, суруйабыт.

Сырдыкка сылдыһы

⁵ Биһиги Киниттэн истэн, эһиэхэ тиэрдэр үөрүүлээх илдьиппит манньк: Таңара – сырдык, Киниэхэ ханнык да хараҥа суох. ⁶ Өскөтүн биһиги Кинилиин бодоруһабыт диир эрээрибит, хараҥаҕа сылдыар буоллахпытына, ол аата сымыйалыыбыт, кырдыгынан олорбоппут; ⁷ оттон Кини сырдыкка баарын курдук, биһиги эмиэ сырдыкка сылдыар буоллахпытына, оччоҕо бэйэ-бэйэбитин кытта бодоруһабыт, оччоҕо Кини Уолун Иисус Христос Хаана биһигини бары аһыыттан-хараттан ыраастыыр. ⁸ Өскөтүн аһыыта суохпут дэнэр буоллахпытына, бэйэбитин албыннанабыт, ол аата биһиги сүрэхпитигэр кырдык кыыма да суох. ⁹ Оттон аһыыбытын-буруйбутун Таңара иннигэр билинэр

* 1:4 *Үөрүүгүт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үөрүүбүт».

1 ИОАНН 2

буоллахпытына, Кини эрэллээх уонна кырдыктаах буолан, биһигини бырастыгы гыныаҕа, бары куһаҕантан ыраастыаҕа. ¹⁰Аньыыны онгорботохпут дэнэр буоллахпытына, биһиги Кинини сымыйаччы курдук көрдөрөбүт, ол аата Кини тыла биһиги сүрэхпитигэр суох.

2 Оҕолоруум! Маны мин эһиэхэ аньыыны онгорботуннар диэн суруйабын; оттон өскөтүн ким эмэ аньыыга киирдэҕинэ, биһиги туспутугар Аҕа иннигэр Көрдөһөөччү: Иисус Христос — Кырдыксыт баар; ²Кини — биһиги аньыыбыт-буруйбут иһин, биһиги эрэ буолбатах, бүтүн аан дойду аньыытын-буруйун иһин толук буолбут сиэртибэ.

³Биһиги Кинини билбиппитин Кини кэриэстэрин тутуһарбытынан билэбит. ⁴«Кинини биллим» дии сылдьан, Кини кэриэстэрин толорбот киһи — сымыйаччы, оннук киһи сүрэҕэр кырдык диэн суох; ⁵оттон Кини тылын толорор киһи сүрэҕэр Таһара таптала дьин чаччы сиппит-хоппут: бу мантан биһиги билэбит Кинилиин биир буолбуппутун. ⁶Кинини кытта биир буоллум диир киһи, Кини олоҕун курдук, олоруохтаах.

⁷Таптыыр бырааттарым! Мин эһиэхэ саҕа кэриэһи буолбакка, эһиги аан маҕнайгыттан билэр, былыргы кэриэскитин суруйабын. Былыргы кэриэс — эһиги хара маҕнайгыттан истибит тылгыт. ⁸Ол гынан баран эмиэ да саҕа кэриэһи суруйабын; бу кэриэс кырдыктааҕа Киниттэн да, эһигиттэн да ырылыччы көстөр: хараҥа ааһан, дьингнээх сырдык хайыы-үйэ тыган эрэр.

⁹Сырдыкка сылдыабын диир эээри, быраатын абааһы көрөр киһи өссө да хараҕаттан тахса илик. ¹⁰Быраатын таптыыр киһи сырдыкка сылдыар, онон кини туохтан да иннибэт; ¹¹оттон быраатын абааһы көрөр киһи хараҕаттан тахса илик — им балайга былдыатан, хайа да диэки баран иһэрин билбэт.

¹²Оҕолор, мин эһиэхэ суруйабын: эһиги аньыыгыт-буруйгут Кини аатын туһугар бырастыгы буолбута.

¹³Аҕалар, мин эһиэхэ суруйабын: эһиги аан бастаангыттан Баары билбиккит.

Эдэрдэр, мин эһиэхэ суруйабын: эһиги хара дьайдааҕы кыайбыккыт.

Эрдэҕэс оҕолор, мин эһиэхэ суруйабын: эһиги Аҕаны биллигит.

¹⁴Афалар, мин эһиэхэ суруйдум: эһиги аан бастаангыттан Баары билбиккит.

Эдэрдэр, мин эһиэхэ суруйдум: эһиги күүстээххит, эһиги Тангара тылын сүрэххитинэн ылынан, хара дьайдаафы кыайбыккыт.

Бу аньыылаах дойдуну таптааман

¹⁵Бу аньыылаах дойдуну да, бу дойдуга баары да таптааман: бу дойдуну таптыыр киһи сүрэбэр Афа таптала суох. ¹⁶Бу дойдуга баар барыта: аньыылаах киһи имэнгэ-кыдыга, харафын абылана, бу олоххо тугунан киэн туттара — Афаттан кэлбэт, бу дойдуттан бэйэтиттэн көбөн тахсар. ¹⁷Бу дойду имэнниин-кыдыктыын симэлийэ сүтүөбэ, оттон Тангара көңүлүн толорор киһи үйэлэр тухары олоруоҕа.

Христуһу утарааччылартан сэрэтии

¹⁸Оҕолоор! Бу тиһэх кэм кэллэ. Антихрист кэлиэхтээбин эһиги истэн турабыт. Тиһэх кэм кэлбитин биһиги Христуһу утарааччы хайыы-үйэ үксээбитинэн билэбит. ¹⁹Кинилэр бэйэбит ортобуттан тахсыбыттара эрээри, биһиэннэрэ буолбатах этилэр: биһиэннэрэ эбиттэрэ буоллар, биһигини кытта хаалыа этилэр, онон, бараннар, биһиэннэрэ буолбатахтара көстөн тахсыбыта. ²⁰Оттон эһиэхэ Сибэтиэй Тангара Тыына баар буолан, эһиги тугу барытын билэбит. ²¹Мин эһиэхэ кырдыгы билбэккит диэн суруйар буолбатахпын, кырдыгы билэргит, ханнык да сымыйа кырдыктан тахсыбатын өйдүүргүт иһин суруйдум. ²²Онон сымыйаччы диэн кимий? Ол — Иисуһу, Кини Христос буоларын, мэлдьэһээччи. Антихрист Афаны да, Уолу да мэлдьэһэр. ²³Ким Уолун ылыммат, ол Афата суох, ким Уолун билинэр, ол Афалаах. ²⁴Онон аан маннайгыттан тугу истибиккитин тутуһан олорун. Маннайгыттан истибиккитин тутуһа сырыттааххытына, эһиги Уолун да, Афатын да кытта бииргэ буолуоххут. ²⁵Бараммат олох — бу баар Кини биһиэхэ биэриэх буолан эрэннэрбитэ!

²⁶Маны эһигини дэнг үктэтээччилэр тустарынан суруйдум. ²⁷Оттон эһиги тускутунан этэр буоллааха, эһиэхэ Тангара Тыына баар буолан, эһиги ким да үөрэтэригэр наадыбаккыт — Тыын Бэйэтэ эһигини барыга-барытыгар үөрэтэр. Ол үөрэтэрэ барыта дын кырдыктаах, ханнык да албына суох, онон, Кини тугу үөрэтэрий да, эһиги ону тутуһан олорун.

Тагара оџолоро

²⁸ Онон, оџолоор, Кини кэллэбинэ куттаммат, саакка-суукка киирбэт туһугар, Кинилиин биир буолун. ²⁹ Кини кырдыксытын билэр буоллаххытына, кырдыгы онорор киһи барыта Киниттэн төрөөбүтүн эмиэ билиэхтээххит.

3 Аџабыт биһиэхэ хайдахтаах курдук таптала бэлэхтээбитий! Биһиги Тагара оџолорунан ааттанабыт. Кырдык, биһиги Кини оџолоро буоллубут; бу дойду Кинини билбэт буолан, биһигини билбэт. ² Таптыыр бырааттарыам! Биһиги билигин Тагара оџолорунабыт, оттон кэлин өссө хайдах уларыйарбыт биһиэхэ ситэ арыллан биллэ илик. Арай биһири чуолкай билэбит: ол арылынабына, биһиги Кинини дын Бэйэтин көрөммүт, Кини курдук буолуохпут. ³ Киниэхэ итинник эрэллээх киһи Кини ырааһын иһин, бэйэтин ыраастанар.

⁴ Аньыыны онорор киһи Тагара Сокуонун кэхэр; аньыы – суута-сокуона суох быһыыланыы. ⁵ Кини биһиги буруйбутун аньыыбытын киэр илдьээри кэлбитин, Бэйэтэ туох да аньыта суоҕун билэбит. ⁶ Кинилиин биир буолбут киһи аньыыны онорбот, оттон аньыыны онорор киһи Кинини көрбөтөх да, билбэтэх да. ⁷ Оџолоор! Эһиги кимиэхэ да албыннатыман. Кырдыгынан сылдыар киһи Кини курдук кырдыктаах. ⁸ Аньыыны онорор киһи – адьарай киһитэ, тоџо диэтэххэ, аньыыны хара маннайгыттан адьарай онорбута; ол иһин Тагара Уола кини онорбутун үрэйэ кэлбитэ. ⁹ Тагараттан төрөөбүт киһиэхэ Тагара сиэмэтэ баар, онон кини аньыыны онорбот, Тагараттан төрөөбүт буолан, аньыыны онорор кыаџа суох. ¹⁰ Ким кырдыгынан сылдыбат, ол быраатын таптаабат киһи курдук, эмиэ Тагара киһитэ буолбатах. Ким Тагара оџото, ким адьарай оџото буоларын биһиги итинэн араарабыт.

Бэйэ-бэйэбитин таптаан

¹¹ Бу баар – эһиги аан маннайгыттан истибит кэриэс тылгыт: биһиги бэйэ-бэйэбитин таптаахтаахпыт, ¹² быраатын өлөрбүт, хара дьайдаах төрүөџэ Каин курдук буолуо суохтаахпыт. Туох иһин кини быраатын өлөрбүтэй? Бэйэтэ мөкүнү, быраата үтөнү онорорун иһин буолбатах этэ дуо?

1 ИОАНН 3

¹³ Бырааттарыам, бу дойду энигини абааһы көрөр буоллаҕына, эниги ону дыктиргээмэн. ¹⁴ Биһиги өлөр өлүүттэн туораан олоххо киирбиппитин билэбит, тоҕо диэтэххэ, бырааттарбытын таптыбыт; быраатын* таптаабат киһи өлөр өлүү кытаҕаһыттан өссө да мүччүрүйэ илик. ¹⁵ Быраатын абааһы көрөр киһи – өлөрүөхсүт, оттон эниги билэргит курдук, ханнык да өлөрүөхсүт бараммат олохтоммот, кини сүрэҕэр бараммат олох суох.

¹⁶ Иисус Христос биһиги туспутугар олоҕун толук ууран, биһиги таптала билбиппит, онон бэйэбит эмиэ бырааттарбыт тустарыгар олохпутун кэрэйиэ суохтаахпыт. ¹⁷ Оттон баҕарара барыта баар үскэм олохтоох эрэри, биир итэҕэллээх быраата тийиммэтин көрө-көрө, киниттэн хайын охсунар киһиэхэ Танара таптала хайаан баар буолуоҕай? ¹⁸ Оҕолоруом! Кыһыл тылбытыгар, кэпсээммитигэр эрэ таптыр буолумуоҕун, дыһнээхтик таптырбытын олорор олохпутунан көрдөрүөҕүн.

¹⁹ Биһиги дыһнээх кырдык дыно буоларбытын итинтэн билэбит**, итинэн Кини иннигэр суобаспытын*** уоскутунабыт. ²⁰ Оттон өскөтүн бэйэлээх бэйэбит суобаспыт биһигини дүүлүүр буоллаҕына, биһиги суобаспытынааҕар улахан, тугу барытын билэр Танара биһигини дүүлээбэт буолуо дуо! ²¹ Таптыр бырааттарыам, өскөтүн суобаспыт дүүлүүрүн онорбот буоллахпытына, биһиги Танараҕа эрдээхтик чугаһыбыт, ²² уонна Кини кэриэстэрин тутуһар, сөбүлүүрүн онорор буоламыт, тугу баҕарар көрдөһөн, Киниттэн ылабыт. ²³ Оттон Кини кэриэһэ – Уолун Иисус Христос аатыгар итэҕэл уонна, биһиэхэ ыйбытын курдук, бэйэ-бэйэҕэ таптал. ²⁴ Кини кэриэһинэн олорор киһи Кинини кытта биир буолар, кини сүрэҕэр Танара баар. Оттон Танара биһиги сүрэхпитигэр баарын Кини биһиэхэ биэрбит Тыһыттан билэбит.

* 3:14 *Быраатын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 3:19 *Итинтэн билэбит* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «итинтэн билиэхпитин сөп».

*** 3:19-21 *Суобаспытын* – тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаахха «сүрэхпитин».

Тагара Тыына уонна антихрист тыына

4 Таптыыр бырааттарым! Бу аан дойдуга сымыйа пророк элбээтэ, онон эһиги киһини эрэ барытын итэҕэйбэт буолун, киниэхэ Тагара Тыына баар дуу, атын дуу диэн, кинилэри тургутан көрөр буолун. ²Тагара Тыынын манньык арааран билиэххит: Киһи буолан кэлбит Иисус Христуу билинэр дьонго Тагара Тыына баар, ³оттон Киһи буолан кэлбит Иисус Христуу* билиммэт киһиэхэ Тагара Тыына буолбатах, антихрист тыына баар; ол антихрист кэлиэхтээбин эһиги истэн тураҕыт, кини бу дойдуга билигин хайыы-үйэ баар буолбут.

⁴Оҕолоор! Эһиги, Тагараттан төрөөбүт дьон, кинилэри банныйбыккыт: эһиэхэ Баар бу дойдуга баардааҕар улахан. ⁵Кинилэр бу дойду буоланнар, бу дойдулуу сангараллар, онон дойдулара кинилэри истэр. ⁶Оттон биһиги Тагара дьонобут; Тагараны билэр киһи биһигини истэр, Тагараны билбэт киһи биһигини истибэт. Кырдьык тыынын уонна албын тыынын биһиги итинэн арааран билэбит.

Тагара – таптал

⁷Таптыыр бырааттарым! Бэйэ-бэйэбитин таптыаҕын. Таптал Тагараттан кэлэр, онон таптыыр киһи барыта Тагараттан төрөөбүт буолан, Кинини билэр. ⁸Тагара – таптал. Таптаабат киһи Тагараны билбэт. ⁹Тагара биһигини таптыырын бу аан дойдуга соҕотох Уолун, биһиги Кининэн олоххо тиксэрбит туһугар, ытан биллэрбитэ. ¹⁰Биһиги Тагараны таптаабыппыт иһин буолбатах, Тагара Бэйэтэ биһигини таптаан, аньыттанхараттан толуйан ылаары, биһиги туспутугар Уолун ыппыта. Дьиннээх таптал диэн бу баар.

¹¹Таптыыр бырааттарым! Тагара биһигини ситигирдик таптаабытын кэннэ, биһиги эмиэ бэйэ-бэйэбитин таптыах тустаахпыт. ¹²Тагараны ким да хаһан да көрбөтөҕө, ол гынан баран, бэйэ-бэйэбитин таптыыр буоллахпытына, биһиги сүрэхпитигэр Тагара баар, ол аата Кини таптала биһиэхэ дьин-чахчы сиппит-хоппут.

* ^{4:3} *Иисус Христуу* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуху», «Айы Тойон Иисус Христуу» эбэтэр «Христуу».

¹³ Кинилиин биир буолбуппутун, Кини эмиэ биһиги сүрэх-питигэр баарын Бэйэтин Тыынын биһиэхэ биэрбитинэн билэбит. ¹⁴ Ону биһиги, Кинини көрбүт дьон, Аҕата Уолун аан дойдуну быһатаары ыппыта диэн туоһулуубут. ¹⁵ Иисус Тангара Уола буоларын билинэр киһи сүрэхэр Тангара баар, онон кини Тангараны кытта өрүү бииргэ сылдьар. ¹⁶ Биһиги, Тангара биһигини таптыырын билэн, Кини тапталын итэҕэй-биппит.

Тангара – таптал, онон таптыыр киһи Тангараны кытта биир буолар: кини сүрэхэр Тангара баар. ¹⁷ Таптал биһиги сүрэх-питигэр оннук ситэн-хотон, биһиги бу дойдуга, Кини олобутун курдук олорор буоламмыт, Дьүүл Күнүн бигэ эрэмнүүлээх көрсөр кыахтаахпыт. ¹⁸ Таптал куттанары билбэт – сиппит-хоппут таптал кутталы киэр кыйдыыр. Куттанар киһи эрэйи көрөр, кини таптала ситэтэ суох.

¹⁹ Онон, доҕотторуом, Тангара биһигини бастакынан таптаабытын быһыытынан, биһиги эмиэ Кинини таптыабын*. ²⁰ «Тангараны таптыбын» диір эрээри, быраатын абааһы көрөр киһи – сымыйаччы: хараҕын далыгар сылдьар быраатын таптаабат киһи хайдах хараҕар көстүбэт Тангараны таптыаҕай?*** ²¹ Оттон Кини биһиэхэ биэрбит кэриэһэ этэр: Тангараны таптыыр киһи быраатын эмиэ таптыахтаах.

Тангара Уолугар итэҕэл

5 Иисус Мессия буоларын итэҕэйэр киһи Тангараттан төрөөбүт; оттон Төрөппүтү таптыыр киһи Киниттэн Төрөөбүтү эмиэ таптыыр. ² Биһиги Тангара оҕолорун таптыырбытын маннык билэбит: өскөтүн Тангараны таптыыр, Кини эппитин тутуһар буоллахпытына, ол аата Кини оҕолорун эмиэ таптыбыт. ³ Тангараҕа таптал диэн Кини кэриэстэрин тутуһуу буолар, оттон Кини кэриэстэрэ тутуһарга ыарахана суохтар. ⁴ Тангараттан төрөөбүт ханнык баҕарар киһи бу дойдуну кыайар; бу аан

* 4:19 *Биһиги эмиэ Кинини таптыабын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги эмиэ таптыбыт», сорохторугар «биһиги Тангараны таптыбыт», «биһиги бэйэ-бэйэбитин таптыбыт».

** 4:20 *Хайдах... таптыаҕай?* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «таптаабат».

дойдуну баһыйбыт күүс – биһиги итэбэлбит. ⁵ Иисус Тангара Уола буоларын итэбэйэр киһиттэн ураты бу аһыылаах дойдуну ким кыайыаҕай?

Тангара Бэйэтин Уолун туоһулааһына

⁶ Бу Кини буолар: уунан, хаанынан уонна Тыынынан, уунан эрэ буолбакка, хаанынан эмиэ кэлбит Иисус Христос. Тыын эмиэ Кини туһунан туоһулуур, тоҕо диэтэххэ, Тыын – кырдьык. ⁷ Халлаанга үс туоһу баар: Аҕа, Тыл уонна Сибэтиэй Тыын. Бу Үс биир сомоҕолор. ⁸ Сиргэ эмиэ үс туоһу баар: тыын, уу уонна хаан, бу үс бары бири этэллэр*. ⁹ Өскөтүн биһиги киһи туоһутун ылынар буоллахпытына, Тангара туоһута оннооҕор быдан күүстээх: Уолун туһунан Кини Бэйэтинэн туоһулуур. ¹⁰ Тангара Уолун итэбэйэр киһиэхэ бу туоһу сүрөбүр баар, оттон Тангараны итэбэйбэт киһи, Тангара Бэйэтин Уолун туһунан туоһулаабытын итэбэйбэт буолан, Кинини сымыйаччы курдук көрдөрөр. ¹¹ Кини туоһута манньк: Тангара биһиэхэ бараммат олоҕу биэрбитэ, оттон бу олох Кини Уолугар баар. ¹² Уолун ылынар киһи – олоҕу ылынар, Уолун ылыммат киһи – олоҕу ылыммат.

Тангараҕа үгүү күүһэ

¹³ Бу маны мин эһиэхэ, Тангара Уолун аатыгар итэбэйээччилэргэ, эһиги Кинини итэбэйэн бараммат олохтоноргутун билэргит туһугар, суруйдум. ¹⁴ Ол иһин биһиги, Тангара көнүлүн хоту тугу да көрдөстөхпүтүнэ, Кини биһигини истэригэр бигэ эрэллээхпит. ¹⁵ Оттон Кини биһиги көрдөһөрбүтүн барытын истэрин билэр буоллахпытына, көрдөһөрбүтүн биэрэрин эмиэ билэбит.

¹⁶ Өскөтүн ким эмэ биир итэбэллээх быраата аһыыны онгорорун көрдөбүнэ (онто өлөр аһыы буолбатах буоллаҕына), быраатын туһугар үнтүн, оччоҕо Тангара ол киһиэхэ олоҕу биэриэбэ (өлөр аһыыны онгорбот киһиэхэ). Өлөр аһыы диэн баар, ол туһугар үнтүн диэбэппин. ¹⁷ Мөкү быһыы барыта аһыы, ол эрэри өлөр аһыы буолбатах.

* 5:7-8 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Үс туоһу баар: Тыын, уу уонна хаан; бу үс туоһу үһүн бири этэллэр».

1 ИОАНН 5

¹⁸ Тангартан төрөөбүт киһи аныыны онгорботун биһиги билэбит; Тангартан төрөөбүт киһи бэйэтин харыстанар, онон хара дьайдаах кинини таарыйбат. ¹⁹ Биһиги Тангара дьоно буоларбытын, оттон аан дойду бүтүннүүтэ хара дьайга хам ыларан сытарын билэбит. ²⁰ Итиэннэ Тангара Уола кэлэн, биһиги дьингнээх Тангараны билэрбит, Кини Уолун Иисус Христуһу кытта бииргэ буоларбыт туһугар, биһиэхэ сырдыгы*, өйдүүр кыағы биэрбитин эмиэ билэбит. Кини баар дьингнээх Тангара уонна бараммат олох.

²¹ Оҕолоор! Сымыйа тангаралартан харыстаныҥ! Аминь**.

* 5:20 *Сырдыгы* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 5:21 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ИОАНН АПОСТОЛ ИККИС ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻² Мин эрэ буолбатах, дынг кырдыгы билбиттэр бука бары-быт, биһиги сүрэхпитигэр ингэн сылдыар, үйэлэр тухары биһигинниин буолар кырдык туһугар, дынг тапталынан таптыыр хотуммутугар эйиэхэ, Тангара талыылааһар, уонна эн оҕолоргор – миигиттэн, кырдыаһастан*, эһэрдэ.

³ Аһа Тангара уонна Кини Уола Иисус Христос Айыы Тойон** илгэлээх үтүөлэрэ, аһыныгас сыһыаннара, иллэрэ-эйэлэрэ бары кырдыгы уонна тапталы кытта эһигинниин энгээрдэһиэхтин!

Кырдык уонна таптал

⁴ Аһаттан ылбыт кэриэспитин толорон, кырдыгы бэриниилээхтик тутуһа сылдыар дьон эн оҕолорун ортолоругар баалларын көрөн, мин улаханлык үөрдүм. ⁵ Онон, күндү хотун, билигин санга кэриэһи буолбакка, хара маннайгыттан истибит кэриэспитин тоһоһолоон туран, бэйэ-бэйэбитин таптыаһын диэн эһигиттэн көрдөһөбүн. ⁶ Таптал – Кини кэриэстэринэн олоруу. Бу кэриэһи тутуһуохтааххыт туһунан эһиги хара маннайгыттан истибиккит.

⁷ Кини буолан кэлбит Иисус Христуу билиммэт албын-көлдүүн дьон бу аан дойдуга элбээтилэр: кинилэр албыннарын ааһан, Христуу утараллар. ⁸ Онон кытаатан бэйэһитин көрүнэ

* 1:1-2 *Кырдыаһас* – «пресвитерос» диэн грек тылын атын суолтата «аһа баһылык».

** 1:3 *Айыы Тойон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

2 ИОАНН 1

сылдын: үлэбит* түмүгүн үрэйэн-сарайан кэбиспэккэ, толору төлөбүрү ыларга дьулунун. ⁹Христос үөрэжин кэһэн туора хаамар, бу үөрэжи тутуспат киһи Тангарата суох, оттон Христос үөрэжин тутуһан олорор киһиэхэ Аҕата да, Уола да баар. ¹⁰Эһиэхэ кэлэр эрээри, бу үөрэжи ильдэ кэлбэт киһини дьиэжитигэр киллэримэн, эбэрдэлээн көрсүмэн. ¹¹Эбэрдэлээн көрсөр киһи кини мөкү дьайытыгар кыттыгастанар.

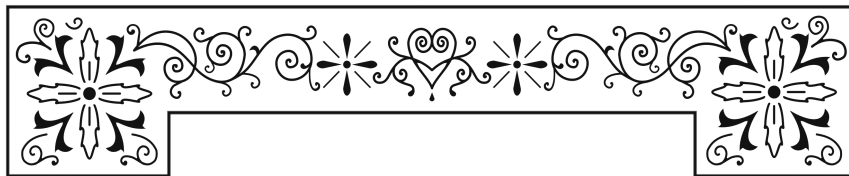
Түмүк тыл

¹²Бэрт элбэҕи суруйуом этэ гынан баран, эһигини кытта ку-мааҕынан-чэрэниилэнэн кэпсэтиэхпин баҕарбаппын; үөрүү-гүт толору буоларын туһугар, бэйэжитигэр тийэн сирэй көрсөн олорон кэпсэтиэм диэн эрэнэ саныбын.

¹³Эһиэхэ эдьийинг, Тангара талыылааҕын, оҕолоро эбэрдэлэрин ытталлар. Аминь**.

* 1:8 *Үлэбит* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үлэҕит».

** 1:13 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ИОАНН АПОСТОЛ ҮҮС ИЛДЫТ СУРУГА

1 Күндүгүк саныр Гайбар – эйигин ис сүрэжиттэн таптыыр кырдыаҕастан.

²Таптыыр оҕом, мин эн тускар – барыга бары ситиһиилээх буоларгар, дууһан чөлүн курдук, доруобуйан эмиэ чэгиэн-чэбдик буоларыгар – Таһарабыттан көрдөһөбүн. ³Бырааттарбыт кэлэн, эн кырдыгы эрэллээхтик тутуһарын туһунан кэпсээбиттэригэр улаханлык үөрдүм. ⁴Оҕолорум кырдыгы тутуһан ололорлорун истэртэн ордук улахан үөрүү миэхэ суох.

⁵Таптыыр оҕом, бырааттаргар да, айан дьонугар да көмөлөһөргөр барытыгар дын итэҕэллээх киһи быһыытынан кыһаллаһын. ⁶Эн кинилэри таптыыргын церковка бырааттарың туоһулаабыттара. Тоойуом, дьоннун Таһара туһугар сөптөөбүнэн көрөн тэрийэн ыттаргың бэрт буолуо этэ. ⁷Итилэрин айанна туруналларыгар итэҕэлэ суохтартан тугу да ылбакка эрэ, Кини аатың туһугар туруммуттара. ⁸Онон кырдык иһин бииргэ үлэлиир туһугар, биһиги итинник дьоммутун өйүөхүбуох тустаахпыт.

⁹Церковка суруйбутум гынан баран, бастыыр баҕалаах Диотреф биһигини билиммэт. ¹⁰Чэ, тийдэхпинэ, тугу онорбутун санатыам. Биһигини кырыктаах тылынан үөҕэригэр сөп буолбакка, өссө бырааттарбытын киллэрбэтин таһынан, киллэрэр баҕалаахтары кытта бобор, бэл, церковтан үүртэлиир.

¹¹Таптыыр оҕом, эн куһаҕан холобуру батыһыма, үтүө холобуру батыс. Үтүөнү онгорор киһи – Таһара киһитэ, оттон куһаҕаны онгорор киһи Таһараны билбэт.

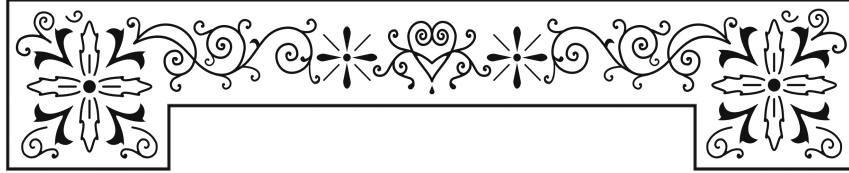
3 ИОАНН 1

¹²Димитрий туһунан ким барыта, оннооҕор дынг кырдык бэйэтинэн туоһулаабыта; биниги эмиэ туоһулуубут, оттон биниги этэрбит кырдыктаабын эһиги бэйэҕит билэҕит.

¹³Бэрт элбэҕи суруйуом этэ гынан баран, бөрүөнэн-чэрэниилэнэн кэпсэтиэхпин баҕарбаппын; ¹⁴сотору бэйэҕэр тийэн, сирэй көрсөн олорон сэлэргэһиэм диэн эрэл санаалаахпын.

¹⁵Эйиэхэ эйэни баҕара хаалабын. Доҕотторунг эҕэрдэлэрин ытталлар; эн эмиэ доҕотторбутугар бука барыларыгар эҕэрдэтэ тириэрт. Аминь*.

* 1:15 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ИУДА* АПОСТОЛ ИЛДЫТ СУРУГА

1 Аҕа Тангара сибэтии гыммыт**, Иисус Христос арангаччылаа-быт ынгырыылаах дьонугар – Иисус Христос кулута, Иаков быраата Иудаттан.

²Эһиэхэ Тангара аһыныгас санаата, эйэтэ, таптала үүнэ-үксүү туруохтун!

Сымыйанан үөрэтээччилэр

³Таптыыр бырааттарым! Эһиэхэ барыбыт быһһаныбыт туһунан суруйарды ис сүрэхпиттэн соруна сылдьан, сибэтиэйдэргэ*** биирдэ букатыннаахтык бэриллибит итэҕэл иһин туруулаһаргытыгар ынгыран суруйары уталыппат сөп дии санаатым. ⁴Былыр-былыргыттан бу Дьүүлгэ анаммыт, Тангараны билиммэт дьон бииһиги кэккэбитигэр биллибэтинэн-көстүбэтинэн өтөн киирдилэр. Кинилэр содур олохторун көмүскэнэн, Тангарабыт илгэлээх үтүө тапталын токурутан кэпсииллэр, соҕотох Улуу Баһылык Тангараны****, Айыы Тойоммутун Иисус Христуһу, билиммэттэр.

* *Сибэтиэй Иуда* – Айыы Тойон Иисус Христос эрэллээх үөрэнээччитэ уонна чугас аймаҕа (убайа эбэтэр быраата). Ол гынан баран кини сэмэй суругар бу туһунан ахтыбат, «Иаков быраата» эрэ дэнэр.

** 1:1 *Аҕа Тангара сибэтии гыммыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аҕа Тангара таптаабыт».

*** 1:3 *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно.

**** 1:4 *Улуу Баһылык Тангараны* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Улуу Баһылыгы».

⁵Төһө да итини хайыы-үйэ билбиккит иһин, мин эһиэхэ биир суолу санатыахпын баҕарабын: Айыы Тойон Бэйэтин норуотун Египет сириттэн быһаан таһааран баран, итэҕэй-бэтэхтэри кэлин имири эспитэ; ⁶оттон дьонун былаастарын харыстаабакка, олорор эйгэлэрин хаалларан барбыт аанньаллары, Дьүүл улуу Күнэ үүнүөр диэри, аллараангы им-балай түгэбэр үйэлэр тухары сыаптаан сытыарар. ⁷Кинилэр курдук эмиэ содур быһыыламмыт, түктэри дьалынна ылларбыт Содом, Гоморра уонна ол эргиннээҕи куораттар олохтоохторо, сэттэригэр умуллубат уокка умайаннар, сэрэтэр холобур буолбуттара.

⁸Олор курдук бу «көрүүлэнээччилэр» эмиэ бэйэлэрин кирти-тэллэрин ааһан, Айыы Тойон былааһын билиммэттэр итиэннэ килбиэннээх Аанньаллары үөҕэллэр. ⁹Бэл, Михаил Архангел өлбүт Моисей этин-сиинин туһуттан адьарайдыын мөккүһэллэригэр буруйдуур-хомуруйар тылы туттубатаҕа, арай: «Айыы Тойон эйигин бобуохтун!» – эрэ диэбитэ. ¹⁰Балар буоллабына оннооҕор тугу билбэттэрин кытары үөҕэллэр; оттон дьиикэй кыыл курдук айылҕалара тардарынан эрэ билэр суоллара кинилэргэ алдьанар-сатарыйар төрүөттэрэ буолбут. ¹¹Сор-мун күүтэр бу Каин суолун кэтэр, барыстанар баҕаттан Валаам курдук аһыыга-хараҕа батыллар, Корей курдук өрө туран өлөр дьону! ¹²Таптал Аһылыгар түмсэргитигэр кинилэр эһиэхэ моһол төрдө буолаллар; бу бэйэлэрин эрэ көрүнэр маньыһыттар, саатар диэни билбэккэ, эһиэхэ аһыы эрэ кэлэллэр. Бу – тыал кыйдыы сылдыар кураан былыттар, ас биэрбэтэх, икки төгүл өлбүт, төрдүлэриттэн түөрүллүбүт күһүнү мастар; ¹³сааттаах быһыыларынан күүгэн аллар байҕал суостаах долгуннара, үйэлэргэ халбарыйбат халын харанга кэтэхэр муна-тэнэ сылдыар сулустара.

¹⁴Бу кинилэр тустарынан Адам кэнниттэн сэттис сүһүөх Енох эмиэ өтө көрөн эппитэ: «Көр бу, Айыы Тойон аата-ахса биллибэт сибэтиэй Аанньалларыныын кэлэн иһэр! ¹⁵Айыы Тойон тийэн кэлэн, барыларын дьүүллүөҕэ, итиэннэ кинилэр ортолоругар баар суута-сокуона суох быһыыланааччылар Тангараны билиммэккэ тугу быһыыламмыттарын, Кинини билиммэт аһыылаахтар туох дьэбир тылынан утаран сангарбыттарын бүтүннүүтүн саралыаҕа!»

ИУДА 1

¹⁶ Бу биир кэм сангалаах сылдбар, туохха да сөп буолбат, аньыылаах бабаларын батыһар дьон дарбааннаахтык тыллаһаллар, туһанар баһаттан сирэй көрбөх быһыыланаллар.

Бийы-кэрдии, сэрэтии

¹⁷ Оттон эһиги, таптыыр бырааттарыам, Айыы Тойоммут Иисус Христос Апостоллара тугу өтө көрөн эппиттэрин өйдүү сылдыһың. ¹⁸ Кинилэр: «Тинэх кэм кэллэбинэ, Тангараны билим-мэккэ, энгин кыдыктарын хоту кэрээнэ суох быһыыланар күлүү-элэк онгостооччулар баар буолуохтара», — диэн эһиэхэ этэллэрэ. ¹⁹ Бу хайдыһыны таһаарар, аньыылаах дойду сиэринэн олорор дьонно Танара Тыына суох.

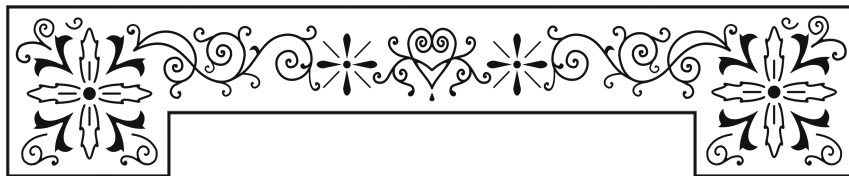
²⁰ Оттон эһиги, таптыыр бырааттарым, сибэтиэй итэҕэлгитинэн бэйэбитин бөҕөргөтүнэн, Сибэтиэй Тыынынан үнэн, ²¹ Айыы Тойоммут Иисус Христос амарах санаатыттан биэрэр бараммат олоһун кэтэһэн, Танара тапталыгар бигэ эрэлгитин энчирэппэккэ олорун. ²² Сорохторго, өйдөөн-дьүүлээн туран, амарахтык сыһаннаһың, ²³ оттон сороһу улуу сэрэбинэн уоттан өрүһүйэн таһаарың, кинилэр имэннээх эттэрэ киртиппит таһаһың да таарыйартан дыксинэн туран, аньыыларын саралыыр буолун*.

Алгыс

²⁴ Эһигини охтууттан өрүһүйэн, энкилэ суох онорон, Бэйэтин Кэрэмэн Килбиэнин иннигэр үөрдэ-көтүтэ туруорар күүстээх ²⁵ соһотох Муударай** Танара — Иисус Христос Айыы Тойоммутунан биһигини Быһааччы — айхаллаах албан аата, улуу кыаҕа, сүдү күүһэ, бараммат былааһа бары үйэ инниттэн, билигин итиэннэ үйэттэн үйэлэр тухары туругура туруохтун! Аминь.

* 1:23 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сороһу, мунаарар өтүн, уоттан быһаан таһаарың; сороххо амарахтык сыһаннаһың, ол гынан баран кинилэр имэннээх эттэрэ киртиппит таһаһың да таарыйартан дыксинэр буолун».

** 1:25 *Муударай* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ РИМ ХРИСТИАННАРЫГАР ИЛДЫТ СУРУГА

1 Тангара Евангелиетын бар дьонно иһитиннэрэргэ талылан ыңгырыллыбыт Апостолтан, Иисус Христос* кулута Павелтан.

²⁻⁴ Кини айылҕатынан Давид удьуора буолан төрөөбүт, оттон сибэтиэй буолуу тынынан Тангара Уола буолара өлбүттэртэн тилибитигэр толору күүстээхтик арыллыбыт Айыы Тойоммут Иисус Христос туһунан Евангелиены Тангара Бэйэтин пророктарынан бэрт өрдөөннүттэн этиттэрэн, Сибэтиэй Суруйууларга эрэннэрбитэ. ⁵ Бары норуоттары итэбэлгэ бас бэринэргэ Кини аатынан ыңгырар туһугар, Апостол буолар үрдүк быраабы Тангара биһиэхэ Кининэн бэрдэрбитэ. ⁶ Эһиги, Иисус Христос ыңырбыт дьоно, эмиэ бу норуоттар ортолоругар бааргыт.

⁷ Эһиэхэ, Тангара таптыыр дьонугар, сибэтиэй буоларга ыңгырыллыбыттарга – Рим христианнарыгар бука барыгытыгар Аҕа Тангарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христаноҥунан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Павел Римнэ сылдыар баҕата

⁸ Бастатан туран, бүтүн аан дойдуга эһиги итэбэлгит иһиллэ турарын иһин, барыгыт тускутугар Иисус Христоһунан Тангарабар махтанабын. ⁹⁻¹⁰ Кини Уолун Евангелиетын иһитиннэрэн,

* 1:1 *Иисус Христос* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос Иисус».

РИМЛЯННАРГА 1

өйбүн-сүрэхпин түмэн сулууспалыыр Тангарам миигин үтүө көнгүлүнэн кэмниэ-кэнэҕэс, билигин, эһиэхэ тиэрдэрэ буоллар диэн, өрүү эһигини өйдөөн-санаан туран үгэрбин Бэйэтинэн туоһуло. ¹¹⁻¹²Туох эмэ духуобунай бэлэҕи үллэстэн эһигини бөҕөргөтөөрү, биир итэҕэлбитинэн – эһиэнинэн да, миэнинэн да – хардарыта өйөөһөөрү, эһигини көрүөхпүн олус да баҕарабын. ¹³Бырааттарыам, эһиги билиэххитин баҕарабын: атын норуоттарга курдук эмиэ тийэн туох эмэ туһаны аҕалаары, эһиэхэ барарды элбэхтик санаммытым гынан баран, билингэ да диэри үгүс мэхэйи көрсөбүн.

¹⁴Мин араас норуокка – греккэ да, варварга да, муударайга да, харанаҕа да – барыларыгар иэстээхпин. ¹⁵Онон, бэйэм туспунаан этэр буоллахха, мин Евангелиены эһиэхэ, Рим олохтоохторугар, эмиэ иһитиннэрэргэ ис сүрэхпиттэн дьулуһабын. ¹⁶Христос Евангелиетыттан мин сааппаппын: бу – хас биирдии итэҕэйэр киһи, бастатан туран, иудей, ол кэннэ атын омук, быһанарыгар анаммыт Тангара күүһэ. ¹⁷Суруйууларга «кырдыксыт итэҕэлинэн тыыннаах буолуоҕа» диэн этиллибитин курдук, бу Евангелиеҕа Тангара киһини итэҕэл маннайгы кэрдийиһиттэн үрдүкү кэрдийиһигэр тиэрдэр кырдыга арыллар.

Киһи аймах буруйа

¹⁸Кырдыгы аньыынан тууйар дьон ханнык баҕарар буруйда-рыгар-аньыыларыгар, төттөрү быһыыларыгар халлаантан Тангара уора-кылына түһэрэ субу кэллэ. ¹⁹Тангара туһунан киһи тугу билиэн сөбө барыта кинилэргэ аһаҕастык көстөн турар, ону Тангара кинилэргэ көрдөрбүтэ. ²⁰Аан дойду айыллыаҕыттан ыла Кини харахха көстүбэт өрүгтэрэ: үйэлэргэ уҕараабат күүһэ-күдэҕэ, Тангара айылҕата – Кини айбытын барытын сыныйан көрдөххө-иһиттэххэ, ырылыччы көстөн турар, онон «билбэтэхпит» диэн ким да куотунар кыаҕа суох.

²¹Ол гынан баран кинилэр Тангара туһунан билэн да баран, Тангараҕын диэн айхаллаабатахтара, махтамматахтара, хата ол оннугар өйдөрө-санаалара сүпсүккэ ылларан, ньүдү-балай сүрэхтэрэ эбии ыаһырбыта; ²²муударайбыт диэн хайҕана сылдьан, өйдөрүттэн тахсаннар, ²³өлбөт үйэлээх Тангара кэрэмэн килбиэнин өлөр үйэлээх киһи, араас көтөр-сүүрэр, үөн-көйүүр дьүһүнүнэн солбуйбуттара.

РИМЛЯННАРГА 2

²⁴Дьэ ол иһин Таңара кинилэри, сүрэхтэрин аньыылаах баҕатын хоту, кирдээх быһыы-майгы көнүлүгэр биэрэн, бэйэлэринэн эттэрин-сииннэрин киртитиммиттэрэ, ²⁵Таңара кырдыгынын сымыйанан солбуйбуттара, Айбыкка тус Бэйэтигэр (Киниэхэ үйэлэр тухары алгыс буолуохтун, аминь.) сүгүрүйэр оннугар, Кини айбыт араас харамайыгар үнэр-сүктэр буолбуттара. ²⁶Ол иһин Таңара кинилэри араас сааттаах имэн көнүлүгэр биэрбитэ: дьахталлара эр дьону кытта айылҕа сиэринэн сыһыаннаһыларын киһи айылҕатын утарар сыһыаннаһынан солбуйбуттара; ²⁷эр дьонноро эмиэ, дьахталлардыын айылҕа сиэринэн олоруохтаах олохторун хаалларан, бэйэ-бэйэлэригэр имэнирэр буолбуттара; эр дьон эр дьону кытта сааттаахтык быһыыланан, муммуттарын иэстэбилигэр сэккэ-сэлээннэ түбэһэллэрин оностоллор.

²⁸Таңараны үтүө өйдөрүнэн билиниэхтэрин баҕарбатахтарынын иһин, Таңара кинилэри онгоһуллуо суохтаабы онорорго уккуйар сатарыйбыт өйдөрүн көнүлүгэр биэрбитэ: ²⁹кинилэр араас аньыыга, содур*, куһаҕан быһыыга, харам санааҕа, өһүөннэ, ордук санаһыыга хам ыларбыттара, ол иһин кинилэр өлөрсөллөр, атааннаһаллар, албынныыллар, куһаҕан майгынаналлар, ³⁰дьону хобулууллар, холуннараллар, Таңараны абаһы көрөллөр, бэйэ-бэйэлэрин атаҕастаһаллар, киһиргэнэллэр, үрдүктүк сананаллар, куһаҕанна сатабыллаахтар, төрөппүттэригэр бас бэриммэттэр, ³¹толкуйа суохтар, эппит тылларын толорботтор, тон сүрэхтээхтэр, эйэлэһимтиэтэ суохтар**, аһыныгас буолуу диэн тугун билбэттэр. ³²Итинник быһыылаах-майгылаах дьон Таңара кырдыктаах дьүүлүнэн өлөр аналлаахтарынын билэ-билэлэр, бэйэлэрэ ситигирдик быһыыланалларынын аһан, өссө атыттары тэптэрэн биэрэллэр.

Таңара кырдыктаах дьүүлэ

2 Онон эн, атыттары дьүүлүүр ханнык баҕарар киһи, буруйтан хайдах да куотунар кыағын суох: атын киһини дьүүлээннгин эн бэйэҕин дьүүлэнэҕин, тоҕо диэтэргин, атыттары

* 1:29 *Содур* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 1:31 *Эйэлэһимтиэтэ суохтар* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

РИМЛЯННАРГА 2

омнуолуу сылдьан, бэйэнг кинилэр курдук быһыыланабын. ²Оттон итинник быһыыланааччылары бука барыларын Тангара кырдыктаах дүүлэ күүтэрин биһиги билэбит. ³Оо, киһи! Атыттары омнуолуу сылдьан, бэйэнг кинилэр курдук быһыыланар буолан баран, Тангара дүүлүттэн мүччү түһүөм дии саныыгын дуо? ⁴Эбэтэр, Тангара үтүө санаата эйигин аныыгын-харабын билинэргэр сирдиирин билбэт буолангың, Кини мунгура суох үтүө, уйугас сыһыаның, кэмэ суох тулуурун аанһа ахтыбаккын дуу? ⁵Өһөскүнэн, кэмсинэри билбэт сүрэххинэн, эн Тангара кырдыктаах дүүлэ арыллар уордаах күнэ кэлэригэр буруйгун эбии хангатына сылдьабын. ⁶Тангара «хас биирдии киһиэхэ кини тугу онгорбутунан көрөн төлүөбэ»: ⁷өрүүтүн үтүөнү онгорон Тангараттан дынгнээх албан ааты, үрдүк чиеһи, өлбөт үйэни ыларга дьулуспуттары бараммат олоххо тиксэриэбэ, ⁸оттон бэйэлэрин эрэ билинэр, кырдыкка бас бэриммэт, аныыны батыһар дьэбир дьонго уорун-кылынын биллэриэбэ.

⁹Куһаҕаны онгорор киһи, бастатан, иудей, ол кэннэ атын омук дьонун дууһаларыгар курутуйуу, кыараҕастыйыы ыган кэлэр, ¹⁰оттон үтүөнү онгорор киһиэхэ, бастатан, иудейга, ол кэннэ атын омукка, албан аат, чиес итиэннэ эйэ-ил тиксэр. ¹¹Тангара кими да чорбоппот.

¹²Суруллубут Сокуона суох сылдьан аныыны онгорбут дьон Сокуон дүүлүгэр турбакка өлүөхтэрэ, оттон Сокуоннаах сылдьан аныыны онгорбут дьон Сокуон харабынан дүүллэниэхтэрэ (¹³тоҕо диэтэххэ, Сокуону истээччилэр буолбакка, Сокуону тутуһааччылар Тангара иннигэр кырдыктаах дьонунан билиниллиэхтэрэ. ¹⁴Сокуона суох норуоттар Тангара Сокуона этэрин айылҕаларынан онгорор буоллахтарына, төһө да Сокуона суох олохторун иһин, бэйэлэригэр бэйэлэрэ сокуон буолаллар; ¹⁵иннэ гынан кинилэр Тангара Сокуона сүрэхтэригэр суруллан сылдьарын көрдөрөллөр; сороҕор буруйдаан, сороҕор көмүскээн, ону суобастара да, санаалара да эмиэ туоһулуур). ¹⁶Мин иһитиннэрэр Евангелиебар этиллэринэн, дьон кистэлэн дьайыытын Тангара Иисус Христуһунан* дүүлүгөр Күнүгэр эмиэ ситинник буолуоҕа.

* ^{2:16} *Иисус Христуһунан* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос Иисуһунан».

Иудейдар уонна Сокуон

¹⁷ Оттон эн иудейбын дэнэнгин, Сокуонга эрэнэбин, Тангараҕа чугаскынан хайџанаџын; ¹⁸ Кини көнүлүн билэр буолангынын, Сокуонтан үөрэнэнгин, сөптөөх суолу сатаан талаџын; ¹⁹⁻²⁰ итиэннэ билии-көрүү, дын кырдык толору түмүллүбүт Сокуонун билэр буолангынын, хараџа суохтары сирдибин, хараџа сылдыааччылары сырдатабын, ньүдү-балайдары такайабын, кыра оџолору үөрэтэбин диэн бэйэџэр бүк эрэнэбин. ²¹ Оччотугар атыттары үөрэтэр эээригин, хайаан бэйэн үөрэмэккин? «Уорбат куолу» диэн үөрэтэ сылдьан, тоџо бэйэн уораџын? ²² «Көссүүлэхимэ» дии сылдьан, тоџо бэйэн көссүүлэхэбин? Эмэгэттэн сиргэнэбин диигин, оччоџо тоџо храмнары халыгынын? ²³ Сокуонунан киэн туттар эээри, тоџо бэйэн Сокуону кэхэнгин, Тангара чиэхин киртитэџин? ²⁴ «Эһигиттэн сылтаан атын омуктар Тангара аатын баһааџырдаллар». Суруйууларга иннэ диэн этиллэр.

²⁵ Сокуон тугу этэрин барытын толорор эрэ буоллаххына, иудей бэлиэтинэн быһыллыбытын эйиэхэ туһалыыр, оттон Сокуону кэхэр буоллаххына, син биир быһыллыбатаџын тэнэ. ²⁶ Онон быһыллыбатах киһи Сокуон этэрин толорор буоллаџына, Тангара кинини быһыллыбыт киһилии көрүө суоџа дуо? ²⁷ Оччоџо атын норуот киһитэ, быһыллыбатах гыннан баран, Сокуон ирдэбилин тутуһааччы, – эйигин, суруллубут Сокуоннаах, быһыллыбыт бэлиэлээх эээри Сокуону кэхээччини, – сэмэлиэ суоџа дуо? ²⁸ Этигэр быһыы онорторбут тас көрүнгүнэн эрэ иудей – ол өссө иудей буолбатах. ²⁹ Сүрэџэр-быарыгар быһыы онорторон, ис дууһатыттан иудей буолбут киһи – дыннээх иудей: киниэхэ быһыыны Сокуон буукубата буолбакка, Тангара Тыына онорор. Бу киһиэхэ хайџал дьонтон буолбакка, Тангара тиксэр.

Тангара мэлдьи эрэбил

3 Онон иудей буолуу тугунан ордугуй, эбэтэр быһыллыы сиэрэ-туома туох туһалааџый? ² Бары өтгүнэн ордук, ол эбит буоллаџына, Тангара Бэйэтин тылын туох хайа иннинэ кинилэргэ эрэнэн иһитиннэрбитэ. Оччоџо хайдаџый? ³ Кинилэртэн ким эмэ итэџэйбэтэх буоллаџына, итэџэлэ суохтар диэн, Тангара

РИМЛЯННАРГА 3

эмиэ кинилэргэ эрэннэрбитин толоруо суоҕун сөп дуо? ⁴Хайдах да оннук буолбат. Ким барыта дьэнкэтик өйдүөхтүн: Тангара бигэ тыллаах, оттон киһи сымыйаччы. Ол иһин Суруйууларга этиллэр: «Эн этэрин барыта кырдыктаах, онон сууккар кыайыылаах Эн тахсыан».

⁵Оттон биһиги аньыылаах быһыыбыт-майгыбыт Тангара кырдыктааҕын өссө ордук ырылыччы көрдөрөр буоллаҕына, тугу диибитий? Баҕар, Тангара биһиэхэ сыһа уордайара буолаарай? (Мин дьон куолутунан ыйытабын.) ⁶Биллэн турар, оннук буолбатах. Итинтэн атыннык Тангара бу аан дойдуну хайдах дүүлүөҕэй? ⁷Ким эрэ, баҕар, этиэ: «Арай мин сымыйабыттан Тангара кырдыга ырылыччы көстөн, Кини онтон өссө ордук албан аатырар буоллаҕына, миигин аньыылаах-буруйдаах киһи быһыытынан дүүлүөххэ сөп дуо?» ⁸Бу этии «үтүнү ситиһэр туһугар, куһаҕаны онор» диэбиккэ тэннээх; итинник үөрэтэллэр диэн холуннаран, сорох-сорохтор биһигини бэл үөҕэллэр. Оннуктар дүүлэнэллэрэ саамай сөптөөх.

Биир да кырдыксыт суох

⁹Онон туох түмүккэ кэлэбит? Биһиги, иудейдар, атын омуктардааҕар ордук балаһыанньаҕа сылдыабыт дуо? Суох, туох да ордукпут суох. Иудей да, атын омук да — бука бары аньыы хабалатыгар сылдыалларын биһиги хайыы-үйэ быһаардыбыт. ¹⁰Суруйууларга этиллибитин курдук: «Кырдыксыт киһи суох, биир да суох; ¹¹өйдөөх киһи мэлигир, Тангараҕа ким да кыһаллыбат; ¹²суолтан бары туораабыттар, бары туһата суох буолбуттар, үтүнү онгорор ким да суох. ¹³Бэлэстэрэ — иин мангалайа; тыллара аһар албын; аяхтара толору моҕой дьаата, ¹⁴тыллара-өстөрө — кырыыс, аһы-аба; ¹⁵хааны тоҕорго быһыйдара дьэ киирэр; ¹⁶кинилэр ааспыт суоллара барыта — алдыаты-кээһэти, ыһы-тоҕуу; ¹⁷эйэлээх суолу билбэттэр. ¹⁸Тангараттан толлор санаа кинилэргэ кылам да гыммат».

¹⁹⁻²⁰Сокуон тугу этэрэ барыта киниэхэ бас бэринэр эрэ дьонго туһайылар, онон ким даҕаны көмүскэнэн хардарар кыаҕа суох: Тангара иннигэр аан дойду бүтүннүүтэ буруйдаах. Сокуону тутуһан биир да киһи Кини иннигэр кырдыктааҕынан билиниллэ суоҕа, — Сокуон дьонго аньыы диэн тугун өйдөтөр эрэ.

Итэҕэлинэн буруйтан быһһаныы

²¹Оттон билигин Тангара киһини быһһыыр суола Сокуонтан тутулуга суох арылынна. Бу туһунан урут Сокуон да, Пророктар да туоһулууллара. ²²Бу – Иисус Христуһу итэҕэйэн быһһаныы итэҕэйээччилэргэ барыларыгар аналлаах. Манна туох да уратылаһыы суох, ²³тоҕо диэтэххэ, бары аһыыны онгорбуттара, бары Тангара килбиэннээх сырдыгыттан маппыттара, ²⁴ол эрэн бука бары, бэйэлэрин үтүөлэринэн-өҥөлөрүнэн буолбатах, Кини эрэ үтүөтүнэн, кинилэри толуйан ылбыт Христос Иисус өҥөтүнэн буруйдарыттан быһһаналлар. ²⁵⁻²⁶Итэҕэйбиттэр бука бары Кини Хаанынан ыраастаннынар диэн, Тангара аһыыттан толуйар сиэртибэ буоларга Кинини анаабыта; онон Тангара, урут киһи аймағы өр тулуйбут кэмигэр оноһуллубут аһыыны-буруйу накаастаабакка хаалларан, кырдыгы тутуспутун көрдөрбүтэ. Манан Кини Бэйэтин кырдыктаах быһһытын-майгытын таһынан өссө Иисуһу итэҕэйээччилэри буруйтан быһһыырын көрдөрөр.

²⁷Оччоҕо хайҕанарбыт туох хааларый? Туох да хаалбат. Ханнык Сокуонна олоҕуран? Дьайыылары ирдиир Сокуонна дуо? Суох, итэҕэли ирдиир Сокуонна олоҕуран. ²⁸Киһи Сокуону тутуһан буолбакка, итэҕэлинэн быһһанарын биһиги билинэбит. ²⁹Ама, Тангара иудейдар эрэ Тангаралара үһү дуо, атын норуоттарга эмиэ Тангара буолбатах үһү дуо? Биллэн турар, Кини бары норуоттар Тангаралара. ³⁰Тангара биир эрэ, Кини быһһылыбыт да, быһһылыбатах да омугу, итэҕэйдэхтэринэ, хайаларын да буруйдарыттан быһһыыр. ³¹Ол аата биһиги итэҕэли өрө тутан Сокуону көтүрэбит дуо? Биллэн турар, көтүрбэппит! Биһиги Сокуону бөҕөргөтөбүт.

Авраам холобура

4 Оччоҕо төрүт өбүгэбит Авраам туһунан тугу диибитий? ²Авраам үтүө дьайыыларын иһин кырдыксыт киһинэн билиниллибит буоллаҕына, биллэн турар, онон киэн туттуон сөп этэ, ол эрэри Тангара иннигэр буолбатах. ³Суруйуулар

* ^{4:1}Эбэтэр «Оччоҕо өбүгэбит Авраам бэйэтин кыабынан тугу ситиспитэй?»

РИМЛЯННАРГА 4

туох дииллэрий? «Авраам Тангараны итэҕэйбитэ, ол иһин Тангара кинини кырдыксыт кийинэн билиммитэ». ⁴Үлэлиир кийиэхэ туох төлөнөрө бэлэх буолбакка, аахсан ылар хамнаһа буолар. ⁵Ол эрэри кийи бэйэтин үтүөтүгэр-өнгөтүгэр эрэммэккэ, буруйдаабы буруйуттан быһыыыр Тангараны итэҕэйэр буоллабына, Тангара кини итэҕэлин кырдыктаах көнө быһыынан билинэр. ⁶Ол курдук эмиэ туох да өнгөтө суоҕун үрдүнэн, Тангара кырдыксытынан билиммит кийитин Давид алгыстаабынан ааттыр: «⁷Буруйдара бырастыы гыныллыбыттар, аньыылара сотуллубуттар – алгыстаахтар. ⁸Айыы Тойонно аньыыта-харата буруйга турбатах кийи алгыстаах».

⁹Оттон бу алгыстаны быһыллыбыт иудейдарга эрэ аналлаах дуу, быһыллыбатах атын норуоттарга эмиэ ананар дуу? Биһиги «Авраам Тангараны итэҕэйбитэ, ол иһин, Тангара кинини кырдыксыт кийинэн билиммитэ» диибит. ¹⁰Хаһан билиммитэй: Авраам быһыллыан иннинэ дуу, быһыллыбытын кэннэ дуу? Быһыллыан иннинэ, кэлин буолбатах. ¹¹Кини Тангараны итэҕэйэн кырдыктаах кийинэн билиниллибитин бэлиэтигэр, ону бигэргэтэр бэчээт быһыытынан, быһыы сиэрин-туомун онгорторбута. Онон Тангара быһыллыбатах дьону эмиэ итэҕэллэрин иһин кырдыктаах көнө дьонунан билинэрин туһугар, Авраам бары итэҕэйээччилэр аҕалара буолбута. ¹²Быһыллыбыттарга эмиэ – тас сиэри-туому эрэ тутуһааччыларга буолбакка, аҕабыт Авраам өссө быһыллыан инниттэн ылыммыт итэҕэлин олук түһэрсэн итэҕэйээччилэргэ кини аҕалара буолар.

Авраамга эрэннэри

¹³Тангара аан дойдуну бас билиэн диэн Авраамга уонна кини удьуордарыгар эрэннэриитэ Сокуону тутуһууга туох да сыһыанна суоҕа, итэҕэлинэн быһыаныыга эрэ сыһыаннааҕа. ¹⁴Бу эрэннэри Сокуону тутуһааччыларга сыһыаннааҕа эбитэ буоллар, итэҕэл туох да туһата суох буолуо этэ, эрэннэри эмиэ кураанах буолуо этэ: ¹⁵Сокуон уордаах-кылыннаах дьүүлтэн ураты атын тугу да эрэннэрбэт, тоҕо диэтэххэ, сокуон суох сиригэр эрэ сокуону кэһии диэн суох.

¹⁶Онон Тангара тугу эрэннэрбитэ үтүө бэлэх буолан, Авраам удьуордарыгар: Сокуонга бас бэринээччилэргэ да, Авраам итэҕэлин олук уурсааччыларга да – барыларыгар бэриллэрин туһугар,

бу эрэннэрий итэбэлгэ олобулар. Отгон Авраам биһиги барыбыт духуобунай аҕабыт буоларын ¹⁷ туһунан Суруйууларга «Эйигин Мин элбэх норуот аҕата онордум» диэн этиллэр, онон өлбүтү да тилиннэрэр, суоҕу да баар курдук ынырар Танаратын – итэбэйбит Танаратын – иннигэр Авраам биһиги аҕабыт буолар. ¹⁸ Кини эрэл кыыма да суоҕун үрдүнэн, эрэнэн туран итэбэйэн, «эн удьуорун элбэхтэн-элбэх буолуо» диэн суруллубутунан, үгүс норуоттар аҕалара буолбута. ¹⁹ Ол кэннэ итэбэлин энчирэппэккэ, сүүсчэкэ саастаах бэйэтэ: «Этим-сииним эмэхсийбитэ ыраатта, кырдыаҕас Саррабар оҕо үөскүүр кыаҕа суох», – дии санаабатаҕа*, ²⁰⁻²¹ Танара эрэннэрбитин саарбахтыы барбатаҕа, хата бигэ итэбэлин энчирэппэккэ, Кинини айхаллаабыта. ²² Онон бу итэбэлин иһин Танара Авраамы кырдыксыт көнө киһинэн билиммитэ. ²³ Ол гынан баран Суруйууларга баар «кырдыксыт киһинэн билиммитэ» диэн этии киниэхэ эрэ буолбатах, ²⁴ биһиэхэ – Айыы Тойоммутун Иисус Христуһу өлөр өлүүттэн тилиннэрбит Танараны итэбэйээччилэргэ эмиэ туһааннаах. ²⁵ Иисус Христос биһиги аньыыбытын-буруйбутун боруостуур туһугар, өлөр өлүү илиитигэр бэриллибитэ, биһигини быһыһыр туһугар, тиллибитэ.

Буруйтан быһһаныы түмүгэ

5 Онон итэбэлбитинэн буруйбутуттан быһһанаммыт, билигин биһиги Айыы Тойоммут Иисус Христос өнгөтүнэн Танараны кытта эйэлээхпит. ² Кини биһигини бу билинги алгыстаах олох-путугар итэбэл суолунан тиэрдэн, биһиги Танара килбиэннээх сырдыгар тиксэр эрэллэммитинэн киэн туттабыт. ³ Итинэн эрэ буолбатах, эрэй-кыһалҕа тулууру үөскэтэрин билэр буолан, эрэйи көрөрбүтүнэн эмиэ хайҕанабыт. ⁴ Тулуурдаах киһи үөрүйэх буолар, үөрүйэх киһи эрэмньилэнэр, ⁵ отгон эрэмньибит, биһиэхэ бэриллибит Сибэтиэй Тыһынан сүрэхпитигэр Танара таптала кутулар буолан, биһигини кыбыстыыга киллэрбэт.

⁶ Христос, биһиги өссө мөлтөх эрдэхпитинэ, анаммыт кэмигэр аньыылаахтар тустарыгар өлбүтэ. ⁷ Кырдыксыт да туһугар

* 4:19 «Этим-сииним эмэхсийбитэ ыраатта,.. кыаҕа суох», – дии санаабатаҕа – сорох быллыгы гректии илиинэн суруйууга «этэ-сиинэ эмэхсийбитин өйдүүр».

РИМЛЯННАРГА 5

ким эмэ өлө барара саарбах, арай үтүөнү онгортубут киһитин ту-
хугар, биир эмэ киһи өлөргө быһаарыныа эбитэ дуу. ⁸Оттон
Христос биһиги өссө аныылаах дьон эрдэхпитинэ, биһиги тус-
путугар өлбүтэ. Итинэн Тангара биһиэхэ Бэйэтин тапталын көр-
дөрбүтэ. ⁹Онон билигин буруйтан-аныыттан Кини Хаанынан
быһаммыт дьон, биһиги, Тангара уордаах-кылыннаах дьүүлүт-
тэн эмиэ Кининэн быһаныхпыт. ¹⁰Ол эбэтэр, биһиги, Таңга-
раҕа өстөөх сылдыбыт дьон, Кини Уола өлөн Тангараны кытта
эйэлэспит буоллахпытына, билигин Кини Уолун олоҕунан өссө
ордук быһаныхпыт. ¹¹Ол эрээри итинэн эрэ бүппэт: Тангараны
кытта биһигини эйэлэһиннэрбит Айыы Тойоммут Иисус Хрис-
тос үтүөтүнэн биһиги билигин Тангаранан киэн туттабыт.

Адам уонна Христос

¹²Аныы-хара киһи аймахха биир киһинэн, Адамынан, кии-
рэн, кини аныытыттан өлөр өлүү баар буолбута, онон дьон
барыта аныыланан, өлүү бар дьонго барытыгар тарҕаммыта.
¹³Сокуон инниттэн да бу аан дойдуга аныы-хара баара гынан
баран, Сокуон суоҕар аныы буруйга турбат этэ. ¹⁴Ол да буол-
лар өлөр өлүү, Адамтан Моисейга диэри кэм усталаах-туораты-
гар аңаардастыы баһылаан, бэл Адам аныытыгар холоонноох
аныыны онорботох дьону бэйэтигэр бас бэриннэрбитэ.

Адам буоллаҕына Атыны, аан дойдуга Кэлиэхтээҕи, сирэй-
дээн көрдөрөр уобарас буолар. ¹⁵Ол эрээри Тангара бэлэҕин
Адам буруйун кытта тэнниир табыллыбат. Биир киһи буруйут-
тан элбэх киһи өлбүт буоллаҕына, Тангара илгэлээх үтүөтэ,
биир Киһинэн – Иисус Христуһунан – элбэх киһиэхэ тиксэр-
бит үтүө бэлэҕэ, хайдахтаах курдук сүнгэн буолуой! ¹⁶Тангара
үтүө бэлэҕин биир киһи аныытын содулун кытта тэнниир та-
быллыбат: ол саҕана соҕотох биир аныы иһин буруйдуур дьүүл
уурааҕа тахсыбыта, оттон билигин Тангара үтүө бэлэҕэ үгүс бу-
руйу бырастыы гыннарда. ¹⁷Өлөр өлүү аңаардас биир киһи со-
ҕотох буруйунан баһылыыр былааһы ылбыт эбит буоллаҕына,
Тангара буруйтан быһыһыр өлгөм илгэлээх үтүөтүн бэлэх ылбыт
дьон эмиэ, биир Иисус Христуһунан Тангараны кытта бииргэ
олоххо баһылыллара биллэн турар.

¹⁸Онон биир киһи буруйунан бүтүн киһи аймах дьүүлгэ турбу-
тунуу, соҕотох биир Киһи кырдыктаах быһыыта дьону барытын

буруйтан быһаан, олобу бэлэhtiир. ¹⁹ Биир киһи истигэнэ суоҕа элбэх киһини аһыыга тэппитини, соҕотох биир Киһи истигэнэ элбэх дьону быһыаҕа.

²⁰ Сокуон кэлбитигэр Сокуону кэһии үксүү түспүт буоллаҕына, аһыы үксээбитигэр Тангара илгэлээх үтүөтэ эмиэ хас эмэ төгүл күүһүрбүтэ, ²¹ онон өлөр өлүү төрүөтэ буолбут аһыы хайдах баһылаабыт да, ол курдук Тангара илгэлээх үтүөтэ биһигини кырдыксыт дьон онорон, Иисус Христос Айыы Тойоммут көмүтүнэн бараммат олоххо киллэрээри, эмиэ баһылаабыта.

Христос биһизхэ дьыгнээх олобу биэрбитэ

6 Онон туох диибитий? Тангара илгэлээх үтүөтэ күүһүрэн истин диэн, эмиэ уруккут курдук, аһыыбытын ыһыктыбакка сылдыабыт дуо? Олох оннук буолуо суохтаах! ² Биһиги, өлөн аһыы былааһыттан тахсыбыт дьон, аһыылаах олобунан хайаан салгы олоруохпутуй? ³ Эбэтэр биһиги, Христос Иисустуун биир буолаары сүрэхтэммиттэр, Кини өлүүтүгэр сүрэхтэммиттин эһиги билбэккит дуу? ⁴ Онон өлүүгэ сүрэхтэнэн, Кинилиин бииргэ көмүллэммит, Аҕатын килбиэннээх күүһүнэн өлбүттэртэн тиллибит Христос курдук билигин биһиги эмиэ сана олобу олорор кыахтаахпыт.

⁵ Биһиги Кини өлбүтүн курдук өлөн Кинилиин холбостохпутуна, эмиэ Кини курдук тиллиэхтээхпит. ⁶ Эппит-хааммыт араас кыдыктан босхолонон, аны аһыы-хара кулута буолбаппыт туһугар, биһиги эргэ киһибит Кинини кытта кириэскэ тиирлибитин билэбит, ⁷ оттон өлбүт киһи аһыыттан босхолонон. ⁸ Өскөтүн биһиги Христуу кытта өлбүт буоллахпытына, эмиэ Кинилиин бииргэ олоруохпут диэн итэҕэйэбит. ⁹ Биһиги билэбит: Христос өлбүттэртэн тиллэн баран аны өлбөт, онон өлөр өлүү Кини үрдүнэн аны ханнык да былааһа суох. ¹⁰ Кини биһигини аһыыттан биирдэ букатыннаахтык босхолуур туһугар өлбүтэ, оттон билигин Тангара туһугар олорор. ¹¹ Ол курдук, эһиги эмиэ Христос Иисуу – Айыы Тойоммутун* кытта биир буолангыт, аһыы туһа кэллэҕинэ, өлбүтүт, Тангара туһа кэллэҕинэ, тыыннаахпыт дии саныр буолун.

* ^{6:11} Айыы Тойоммутун – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

РИМЛЯННАРГА 7

¹² Онон эһиги өлөр онгоһуулаах эхкитин-сиингитин аһьыы-хара аны бас билбэтин, эт-хаан кыдыыгар эһигини баһылапатын. ¹³ Эхкит-сиингит тугун да аһьыыга туран биэримэн, хара дьайга туһаннарыман, ол оннугар өлбүттэртэн тиллибит дьон быһыытынан бэйэһитин Тангараҕа тутгарын, оччоҕо эхкит-сиингит бүтүннүүтэ үтөнү онгортон Киниэхэ сулууспалыа. ¹⁴ Аһьыы аны эһигини салайыа суохтаах: эһиги Сокуон былааһыгар буолбакка, Тангара илгэлээх үтөтүн былааһыгар олоробут.

Кырдык кулуттара

¹⁵ Оччоҕо тугуй? Сокуон былааһыгар буолбакка, Тангара илгэлээх үтөтүн былааһыгар олоробут диэн, аһьыыны онгоробут дуо? Хайдах да оннук буолуо суохтаах! ¹⁶ Кимиэхэ эмэ баскытын бэринэн, бары этиитин толорорго бэлэм буоллаххытына, кини кулута буоларгытын ама өйдөөбөккүт дуо: эһиги өлүүгэ анһар аһьыы кулуттара эбэтэр Тангараны кытта эйэлэһиннэрэр истигэн буолуу кулуттара буолабыт. ¹⁷ Хаһан эрэ эһиги аһьыы кулуттара этигит, оттон билигин, Тангараҕа махтал, ылыммыт үөрэххитигэр ис сүрэххитинэн бас бэриннигит, ¹⁸ аһьыыттан босхолонон, кырдыктаах быһыы кулуттара буоллут.

¹⁹ Киһи өйүгэр дэбигис түһэ охсубатын иһин, тийимтиэ буоллун диэн бу курдук этэбин. Хаһан эрэ мөкүтүк быһыыланаары кирдээх быһыы-майгы, бары куһаҕан кулута буолбуккүт курдук, билигин, аны сибэтийдик олорор туһугар, үтө быһыы-майгы кулуттара буолун. ²⁰ Урут аһьыы кулуттара эрдэххитинэ, эһиги үтөҕө бас бэриммэт «көнүл» дьон этигит. ²¹ Ол сылдьан туох ситиһиилээх этигитий? Онтукабытыттан билигин бэйэһит саатабыт: эһиги «ситиһиигит» түмүгэ өлөр өлүү этэ. ²² Оттон билигин, аһьыыттан босхолонон Тангараҕа кулут буолбуккүт кэннэ, эһиги ситиһиигит – сибэтийдэ буолуу, оттон олоххут түмүгэ – бараммат олох. ²³ Аһьыы төлөбүрэ – өлүү, оттон Тангара бэлэҕэ – Христос Иисус Айыы Тойоммутун кытта биир буолан тиксэр бараммат олохпүт.

Эр-ойох буолуу холобура

7 Ама эһиги, бырааттарым, (сокуону билэр дьоннуун кэпсэтэбин дии саныыбын) киһи тыыннаабын тухары эрэ, сокуон кини үрдүнэн былаастаабын билбэккит дуо? ² Холобура, эрдээх дьахтар, эрэ тыыннаабын тухары, кинини кытта сокуонунан

РИМЛЯННАРГА 7

холбоһо сылдыар, оттон эрэ өллөбүнэ, эрин кытта холбообут сокуонтан босхолоноор. ³Онон эрэ тыыннааҕар атын киһини кытта олорор буоллаҕына, көссүүлэспитинэн ааһыллар; оттон эрэ өллөбүнэ, ол сокуонтан төлөрүйэн, атын киһиэхэ эргэ бардаҕына да, көссүүлэспитинэн ааһыллыбат.

⁴Син ол кэриэтэ, бырааттарым, Христос өлбүтүн быһыытынан эһиги эмиэ өлбүккүт, онон Атынга – өлбүтүртэн Тиллибиккэ – бас бэринэр туһугар, Сокуонтан босхолонон мантан иннэ Танара иннигэр туһалаах олоҕу олоруоххут. ⁵Урут сатарыйбыт айылҕабыт аһыылаах баҕатынан олорор эрдэспитинэ, Сокуон уһугуннарбыт араас имэнэ-кыдыга эппитигэр-сииммитигэр дьайа сылдыара, онон биһиги өлөр өлүүгэ тиэрдэр мөкү дьайылары оноробут. ⁶Оттон билигин, Христу кытта бииргэ өлөн, биһигини хааччахтыы сылдыбыт Сокуонтан босхолонобут, онон мантан иннэ уруккут курдук Сокуон хараҕын аахпакка, сангалыы – Сибэтиэй Тыынынан – Танараҕа сулууспалыбыт.

Испитигэр баар аһыы содула

⁷Онон туох диибитий? Сокуон аһыылаах дуо? Хайдах да иннэ диир кыахпыт суох. Ол эрэри, аһыы диэн тугун мин Сокуон баар эрэ буолан билбитим. Сокуон «баҕарыма» диэбэтэҕэ буоллар, баҕарар диэн тугун өйдүөм да суоҕа этэ. ⁸Ол гынан баран аһыы-хара, кэриэстэн тэптэн, мин испэр араас аһыылаах баҕа санааны үөскэппитэ. Сокуон суоҕар аһыы өлүк эрэ буолар. ⁹Хаһан эрэ мин Сокуона суох олорбутум, онтон Танара кэриэһэ кэлбитигэр – аһыы эмиэ тиллэн кэлбитэ, ¹⁰мин буоллаҕына өлбүтүм; ити курдук олоххо тиэрдилэһтээх кэриэс миигин өлүүгэ тиэрдилэ: ¹¹аһыы, кэриэстэн тэптэн, миигин албынна үктэппитэ уонна эмиэ кэриэһи туһанан миигин өлөрбүтэ. ¹²Онон Сокуон сибэтиэй, кини ыйыта-кэрдилэ эмиэ барыта үтүө, сибэтиэй уонна кырдыктаах.

¹³Оччоҕо үтүө суол миигин ама өлөргө тиэртэ дуо? Суох, оннук буолбатах. Аһыы миигин өлөр өлүүгэ тиэрдэн бэйэтин ис дьинин көрдөрдө. Аһыы, миигин өлөрөөрү, үтүөнү туһаммыта, онон кэриэс баар буолан, аһыы хайдах курдук аһыылааҕа өссө ордук ырылыччы көстөн тахсыбыта.

¹⁴Сокуон духуобунайын биһиги билэбит, оттон мин аһыы кулута буоларга атылламмыт эт-хаан айылҕалаахпын. ¹⁵Тугу

гынарбын бэйэм да өйдөөбөппүн: тугу баҕарарбын онгорбоппун, тугу абааһы көрөрбүн онгоробун. ¹⁶Отгон тугу баҕарбаппын онгорор буоллахпына, Сокуон үтүө диэн этиигэ сөбүлэнэбин, ¹⁷онон ити мин дьайыым буолбатах, мин испэр баар аныы дьайыыта. ¹⁸Миэхэ (мин сатарыйбыт айылҕабар) туох да үтүө суоҕун билэбин; үтүөнү онгорор баҕа баар да, ону онгорбутум көстүбэт. ¹⁹Баҕарар үтүөбүн онгорбоппун, баҕарбат куһаҕаммын – ону дьэ хото онгоробун. ²⁰Отгон тугу баҕарбаппын онгорор буоллахпына, ону мин буолбатах, испэр баар аныы онгорор.

²¹Онон мин испэр манньк сокуон дьайарын көрөбүн: үтүөнү онгоруохпун баҕардахпына, миэхэ куһаҕан эрэ табыллар эбит. ²²Өйбүнэн-сүрэхпинэн Тангара Сокуонун биһирибин ²³эрээри, эппэр-хааммар адьас туора сокуон дьайа сылдьар: ол сокуон өйүм-санаам биһирир Сокуонун кытта утарсан, миигин эппэр-хааммар инэ сылдьар аныы сокуонун хаайыылааҕа гынар. ²⁴Оо, сордоох киһибин! Бу өлөр онгоһуулаах эппиттэн-хааммыттан миигин ким босхолуй? ²⁵Тангарабар махтанабын: Кини миигин Иисус Христоска – Айыы Тойоммутугар – босхолоппута.

Ити аата мин өйбүнэн Тангара Сокуонугар, оттон этим-хааным айылҕатынан аныы сокуонугар сулууспалыбын.

Сибэтиэй Тыын салайар олоҕо

8 Онон билигин, Христос Иисустуун биир буолан, сатарыйбыт айылҕаларынан олорбокко, Тыын ыйарынан олорор дьон* ханнык да дьүүлүнэн дьүүлэммэттэр – ²Христос Иисуска баар олох Тыынын сокуона биһигини аныы уонна өлүү сокуонуттан босхолообута. ³Биһиги сатарыйбыт эт-хаан айылҕабыт утарылаһарыттан мөлтөөбүт Сокуон кыайан онгорботоҕун Тангара онгорбута: Кини Бэйэтин Уолун киһи аныылаах этигэр-сиинигэр холоонноох эттээн-сииннээн дьон аныытын боруостуур сиэртибэҕэ ыппыта, онон Кини киһиэхэ дьайа сылдьар аныыга бүтэһиктээх бириигэбэр таһаарбыта. ⁴Бу, аныылаах айылҕалара тардарынан буолбакка, Тыын ыйарынан олорор дьон, биһиги, билигин Сокуон кырдыктаах ирдэбилинэн олорбут туһугар буолбута.

* 8:1 *Сатарыйбыт айылҕаларынан олорбокко, Тыын ыйарынан олорор дьон* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

РИМЛЯННАРГА 8

⁵Аньыылаах айылбаларынан олорооччулар аньыыга тардыһаллар, оттон Тыын ыйытынан олорооччулар – духубунайга дьулуһаллар. ⁶Аньыыга тардыһар киһи өйө-санаата кинини өлүүгэ тиэрдэр, оттон Тыынынан салаллар духубунай өй-санаа кинини эйэлээх олоххо тиксэрэр. ⁷Аньыылаах өй-санаа Тангараҕа кыр өстөөх – кини Тангара Сокуонугар бас бэриммэт, бэринэр кыаҕа да суох. ⁸Онон сатарыйбыт айылбаларынан салаллар дьон Тангара санаатын табар кыахтара суох.

⁹Оттон эһиги, Тангара Тыына эһиэхэ баарын быһыытынан аньыылаах айылбаһытынан буолбакка, Тыын үөрэтэринэн олороһут; оттон Христос Тыына суох киһитэ Киниэнэ буолбатах. ¹⁰Өскөтүн Христос эһиги сүрэххитигэр баар буоллаһына, төһө да эккит-сиингит аньыы содулуттан өлөр оноһууламматын иһин, Тангараны кытта эйэлэһэнгит дууһаһыт тыыннаах. ¹¹Иисуһу өлбүттэртэн тилиннэрбит Тангара Тыына эһиэхэ баар буоллаһына, Кини – Христосу Тилиннэрбит – эһиэхэ баар Бэйэтин Тыынынан эһиги өлөр эккитин-сиингитин эмиэ тилиннэриэҕэ.

¹²Онон, бырааттарыам, биһиги эт-хаан айылбаһытыгар иэспит суоһун быһыытынан, эппит-хааммыт тугу баһарбытынан сылдыһа суохтаахпыт; ¹³сатарыйбыт айылбаһыт баһатын батыһан олордоххутуна, эһиги өлүөххүт, оттон айылбаһыт аньыылаах дьайыһыларын Тыын көмөтүнэн өһөрдөххүтүнэ, олоххо тиксиэххит. ¹⁴Тангара Тыынынан салайтарааччылар бука бары Тангара уолаттара буолаллар. ¹⁵Кутталга хат олорорго күһэйэр кулут тыынын эһиги ылымматаххыт эбээт, эһигини Тангара уолаттара онгорор Тыыны ылынан, Кини этитэн: «Авва, Аһаа!» – диэн ыһыраһыт. ¹⁶Биһиги Тангара оһолоро буоларбытын бу Тыын биһиги сүрэхпитигэр кэрэһилиир. ¹⁷Оттон Тангара оһолоро буоллахпытына, ол аата Кини нэһилиэнньиктэрэбит, Христосу кытта бииргэ нэһилиэстибэ ылабыт – Кинини кытта бииргэ эрэйдэнэр буоллахпытына, Кинини кытта бииргэ кэрэмэн килбиэннэ тиксиэхпит.

Килбиэннээх албан аат

¹⁸Бу билигин быстах кэмнэ эрэйдэнэрбит, биһиэхэ кэнэ-һэс арыллыахтаах килбиэннэ холоотоххо, букатын туох да суолтата суох дии саныыбын. ¹⁹Сиргэ-халлаанга баар барыта Тангара Бэйэтин уолаттарын хаһан аһаһастык көрдөрөрүн эрэнэн

РИМЛЯННАРГА 8

туоххаһыйа көһүтэр; ²⁰⁻²¹ (айыллыбыт барыта сүпсүккэ бэйэтин көнгүлүнэн бэриммэтэбэ, Бас Бэриннэрээччи көнгүлүнэн бэриммитэ); айыллыбыт эрэ барыта эрэнэр эрэлэ – өлөр өлүү хабалатыттан босхолонон, Тангара оҕолорун килбиэннээх көнгүллэрин үллэстии. ²² Тангара айбыта барыта күн бүгүнгэ диэри төрүүр талыта киирбитти ынчыктыырын, энэлийэрин билэбит; ²³ кини эрэ мунганаар буолбатах, биһиги эмиэ, санга олох саҕалананытын кэрэһилиир Тыыны ылбыттар, хаһан Тангара уолаттара буоларбытын, эппит-сииммит толуйууларын кэтэһэн, испитигэр энэлийэбит. ²⁴ Ол эмит биһиги эрэлбитинэн быһһанан сылдыабыт. Биһиэхэ эрэннэриллибити хайыы-үйэ көрөн турарбыт эбитэ буоллар, кэлбити тоҕо эмиэ кэтэһиэ этибитий? ²⁵ Оттон өссө көрө иликпитин эрэнэр буоллахпытына, ону тулуурдаахтык күүтэбит.

²⁶ Тыын эмиэ биһигини, мөлтөхтөрү, бөҕөргөтөр; биһиги хайдах үнүөхтээхпитин да билбэппит, ол гынан баран Тыын, киһи тылынан да кыайан эппэтти, диринник өрүтэ тыынан, Бэйэтэ биһиги туспутугар Тангара иннигэр көрдөһөр. ²⁷ Киһи сүрүҕин курдатты Көрөөччү эмиэ Тыын туох санаалааһын билэр – Тыын Тангара көнгүлүнэн сибэтийдэр* тустарыгар көрдөһөр.

²⁸ Оттон Тангараны таптыыр, Кини көнгүлүнэн ынгырыллыбыт дьонно туох барыта үтүнэн эргийэрин биһиги билэбит. ²⁹ Тоҕо диэтэххэ, Кини Уола элбэх бырааттыылартан улаханнара буоларын туһугар, Тангара эрдэттэн, өссө төрүү да иликтэриттэн, билбит дьонун Бэйэтин Уолугар холоонноох буоларга анаабыта. ³⁰ Онон Кини кими анаабытын ынгырбыта, кими ынгырбытын буруйтан быһһаабыта, оттон буруйтан быһһаабыт дьонун албан аатырдыбыта.

Тангара таптала

³¹ Бу кэннэ өссө тугу этиэхпитин сөбүй? Өскөтүн Тангара биһиги диэки буоллаһына, ким биһигини утарыһай? ³² Кини, Бэйэтин Уолун харыһыйбакка биһиги туспутугар толук биэрбит Тангара, Уолун кытта атыны барытын биһиэхэ хайдах бэлэхтиэ суоһай? ³³ Тангара талбыт дьонун ким буруйдуоһай? Буруйтан быһһыыр Тангара дуо? ³⁴ Ким дьүүлүөһэй? Ким да дьүүлүүр

* 8:27 *Сибэтийдэр* – Тангара дьоно.

РИМЛЯННАРГА 9

кыаҕа суох! Өлөн баран тилибит Христос Иисус, Тангара уна өттүгэр олорон, Бэйэтинэн биһиги туспутугар көрдөһөр. ³⁵Туох биһигини Тангара* тапталыттан араарыаҕай: эрэй-мун дуу, араас кыһарыйыы, сойуолааһын дуу, аас-туор олох, дыдайыы, куттал суоһааһына дуу, болот дуу? Суруйууларга этиллэр: ³⁶«Эн тускуттан биһигини күннэтэ өлөртүүллэр, өлөрүллэргэ анаммыт барааннар кэриэтэ көрөллөр». ³⁷Ол эрэри биһиги маны барытын биһигини таптыыр Тангара күүһүнэн кыайабыт. ³⁸Мин бигэтик итэҕэйэбин: өлөр өлүү да, олох да, Аанһаллар да, халлаанна баар дыһалталар, күүстэр да, билинни да, кэнэбэски да кэм, ³⁹үөһөөннү үрдүк эйгэ да, алларааннү үтүгэн да түгэҕэ, ханнык баҕарар атын айыллыбыт да биһигини Тангара биһиэхэ Христос Иисус Айыы Тойоммутунан көрдөрбүт тапталыттан араарар кыаҕа суох.

Тангара талбыт норуота

9 Христос иннигэр кырдыгы этэбин, сымыйалаабаппын, ону миэхэ Сибэтиэй Тыынынан суобаһым да бигэргэтэр – ²улуукан кутурҕанна ылларан ааспат-бүппэт эрэйтэн мин сүрэҕим ыалдьар: ³хаан-уруу бырааттарым тустарыгар кырыыска туран, бэйэм Христостан араарылларбын ордоруом этэ! ⁴Кинилэри, Израиль дьонун, Тангара Бэйэтин уолаттарынан ааттаабыта, кинилэргэ кэрэмэн килбиэнин көрдөрбүтэ, кинилэри кытта сөбүлэһии онорсубута, кинилэргэ Сокуону биэрбитэ, Тангараҕа дыһыннээхтик сүгүрүйэр суолу арыйбыта, уонна эрэннэрэр тылларын кинилэргэ эппитэ; ⁵кинилэр улуу төрүттэрдээхтэр, үйэттэн үйэҕэ алгыстаах, баартан барытыттан үрдүк Тангара – Христос – эмиэ кинилэр ортолоругар төрөөбүтэ, аминь.

⁶Ол эрэри Тангара Израиль туһунан этиитэ хайдах да бэйэтин күүһүн ыһыктыбатаҕа. Израиль кинитэ эрэ барыта дыһын Израиль кинитэ буолбатах, ⁷итиэннэ «Исаак ыччата эн ааккын ааттаа» диэн этиллибитин быһыытынан Авраамтан үөскээбит эрэ барыта кини оҕото буолбатах. ⁸Ол аата Авраам оҕото эрэ барыта Тангара оҕото дэммэт, арай Тангара эрэннэриитинэн төрөөбүт эрэ оҕолор Кини оҕолоро дэнэллэр. ⁹Оттон ол эрэннэри тыла манньк этэ: «Бу кэмгэ эмиэ кэлиэм, онно Сарра уолланыаҕа».

* 8:35 *Тангара* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос».

¹⁰ Итинэн эрэ бүшпэт. Ревекка оџолоро эмиэ биир аџаттан, биһиги өбүгэбиттэн Исаактан, үөскээбиттэрэ. ¹¹ Игирэлэр өссө төрүүхтэрин инниттэн (ол аата үтүнү да, мөкүнү да оноруохтарын иннинэ, Тангара талара туохтан да тутулуга суох көнүлүн – ¹² киһи дьайытыттан буолбакка, Тангара ынгарыттан эрэ тутулуктааџын – көрдөрөөрү), Ревеккаџа «улахана кыратыгар үлэһит буолуоџа» диэн этиллибитэ. ¹³ Онон «Иаковы Мин талан ыллым, оттон Исава туораттым» диэн Суруйууларга этиллибит туолбута.

¹⁴ Оччоџо туох диибитий? Тангара кырдыгы көрбөт диибит дуо? Хайдах да иннэ диир кыахпыт суох. ¹⁵ Тангара Моисейга этэр: «Үтүнү оноруохпун баџарар киһибэр үтүнү оноруом, аһынарбын аһыным». ¹⁶ Онон Тангара үтүнү онороро ким да баџатыттан, дьаныарыттан буолбакка, Тангараттан Бэйэтиттэн эрэ тутулуктаах. ¹⁷ Суруйууларга Тангара фараонна: «Күүспүн эйигинэн көрдөртөөрү, Мин аатым сир үрдүнэн биллэрин ситиһээри эйигин үрдэппитим», – диир. ¹⁸ Онон Тангара үтүөтүк сыһыаннаһан баџарбыт киһитигэр үтүөтүк сыһыаннаһар, өсөһүннэриэн баџарбыт киһитин өсөһүннэрэр.

Тангара уора-кылына уонна үтүө сыһыана

¹⁹ «Оччоџо туох иһин Кини киһини буруйдууруй? Ким кини көнүлүн утары барыаџай?» – диэн эн миэхэ. ²⁰ Оо, эн, киһи, Тангараны кытта мөккүһэр бу кимнигий? Иһит онгорор ууска онгорбут иһитэ ама: «Тоџо эн миигин маннык онордун?» – диэн өрөлөһөн туруо дуо? ²¹ Көһүйэ охсооччу биир туойтан мааныга да, күннэтэ да туттулар көһүйэни, хайатын да онгороро көнүлэ буолбатах дуо?

²² Арай оттон Тангара Бэйэтин кырдыктаах уорун-кылынын, сүдү күүһүн көрдөрөөрү, уордайбыт дьонун – имири эстиэхтээхтэри – өр тулуйбут буоллун, оччоџо тугуй? ²³ Албан аатырарга бэлэмнээбит, амарахтык сыһыаннаспыт дьонугар Бэйэтин албан аата хайдахтаах мунура суох улуутун көрдөрөөрү оннук гыммыт буоллаџына, оччоџо тугуй? Оттон Кини амарахтык сыһыаннаспыт дьоно биһиги буолабыт эбээт! ²⁴ Кини биһигини, иудейдартан эрэ буолбакка, атын норуоттартан эмиэ ынгарбыта; ²⁵ ол туһунан Кини Осия кинигэтигэр этэр: «Атын норуоту Бэйэм норуоппунан ааттыам, таптаабатахпын тапталааџым

диир буолуом. ²⁶Эһиги Мин норуотум буолбатаххыт диэбит сир-бэр кинилэри Тыыннаах Тангара уолаттара диэн ааттыахтара».

²⁷Оттон Израиль туһунан Исаяя бу курдук өрө күүрүүлээхтик эппитэ: «Израиль уолаттара муора кумаҕыныы элбээбиттэрин да иһин, сорохторо эрэ быһһаныаҕа; ²⁸Айыы Тойон туох да уталытыыта суох бэрт сотору сир дьонун бириигэбэрин таһаарыаҕа». ²⁹Исаяя эрдэттэн эппитинии: «Өскөтүн Айыы Тойон Саваоф* аҕыйах дьон удьуорун биһиэхэ ордорботоҕо буоллар, биһиги Содомнаах Гоморра кэриэтэ буолуо этибит».

Израиль итэҕэлэ суоҕа

³⁰Онон туох түмүккэ кэллибит? Тангара кырдыгыгын көрдөөбөтөх норуоттар итэҕэйэн кырдык суолугар үктэннилэр, ³¹оттон кырдык сокуонун көрдөөбүт Израиль ону булбата. ³²⁻³³Киниэхэ тоҕо кыаллыбата? Тоҕо диэтэххэ кини итэҕэли буолбакка, Сокуон дьайыыларын** эрэммитэ. «Көр бу, Сионна таас уурабын – бу таастан дьон ингнэр буолуоҕа, очуос тааһы туруорабын – бу таастан охтор буолуоҕа. Ол эрэри Кинини итэҕэйэр киһи кыбыстыыга кириэ суоҕа» диэн Суруйууларга этиллибитин курдук, кинилэр «харгыс таастан» ингнэн бүдүрүйбүттэрэ.

10 Бырааттарым! Сүрэҕим баҕарар баҕата, Тангараҕа үнэр үнүүм – Израиль быһһаныыта***. ²Мин бэйэбинэн туоһулуубун: кинилэр Тангара көнүлүн ис сүрэхтэриттэн дьулуһан туран толоруохтарын баҕараллар, ол гынан баран бу дьулуһуулар дьингнээх билиигэ олоҕурбат. ³Тангара кырдыгыгын билбэккэ, бэйэлэрин кырдыктарын бигэргэтэ сатыыр буоланнар, кинилэр Тангара кырдыктаах көнүлүгэр бас бэриммэтэхтэрэ. ⁴Оттон Сокуон бүтэр уһуга – Христос: онон билигин хас биирдии Кинини итэҕэйээччи кырдыктаах көнө киһи буолар кыахтанар.

* ^{9:29} Айыы Тойон Саваоф – Иак 5:4 быһһаарыытын көр.

** ^{9:32} Сокуон дьайыыларын – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «дьайыылары».

*** ^{10:1} Израиль быһһаныыта – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кинилэр быһһаныылар».

Быһанар суол киһиэхэ барытыгар аһаҕас

⁵ Сокуону тутуһан быһаныы туһунан Моисей бу курдук суруйар: «Сокуон ирдэбилин барытын толорбут эрэ киһи олоххо тиксиэбэ». ⁶ Оттон итэҕэлинэн быһаныы маннык этэр: «Ким халлаанга тахсыай?» – диэн бэйэбиттэн ыйытыма (Христуһу сиргэ түһэрэ сатаабытты). ⁷ Эбэтэр: «Ким үтүгэн түгэбэр түһүөй?» – диэмэ (Христуһу өлбүттэртэн таһаара сатаабытты). ⁸ Оттон Суруйуулар туох дириллэрий? «Танара тыла эйиэхэ чугас: тылгар да баар, сүрэххэр да баар». Бу – итэҕэл тыла, биһиги үөрэтэр-иһитиннэрэр тылбыт. ⁹ Иисуһу Айыы Тойон диэн тылгынан аһаҕастык билинэр уонна Танара Кинини өлбүттэртэн тилиннэрбитин ис сүрэххиттэн итэҕэйэр буоллаххына, быһаныан: ¹⁰ ким сүрэҕинэн итэҕэйэр – кырдыксыт киһинэн билиниллэ, ким итэҕэлин аһаҕастык билинэр – быһаныа. ¹¹ Суруйууларга «Кинини итэҕэйэр киһи кыбыстыыга кириэ суоҕа» диэн этиллэр. ¹² Бу – туох да ура тылаһыта суох иудейдарга да, атын норуоттарга да барыларыгар туһуланар этии, тоҕо диэтэххэ Айыы Тойон барыбытыгар биир, Кини ыңыраар дьону барытын өлгөмнүк алгыыр. ¹³ «Айыы Тойону аатын ааттаан ыңырыт ханнык баҕарар киһи быһаныа».

¹⁴ Оттон итэҕэйбэтэх дьон Кинини хайдах ыңырыахтарай? Истибэтэх дьон хайдах итэҕэйиэхтэрэй? Иһитиннэрэр-кэпсиир киһи суох буоллаҕына, Кини туһунан хайдах истиэхтэрэй? ¹⁵ Үөрөҕи тарҕаттара ыппатах буоллахтарына, хайдах баран кэпсиэхтэрэй? Суруйууларга этиллэр: «Эйэбэ*, үтүөбэ үөрэтэр Евангелиены иһитиннэрээччилэр кэллэлэрэ хайдах дыкки үчүгэйий!» ¹⁶ Ол гынан баран истибит эрэ барыта ону ылыммыт буолбатах. «Айыы Тойон! Биһигиттэн истибитин ким итэҕэйдэ?» – диир Исая. ¹⁷ Онон, итэҕэл Евангелиены истииттэн үөскүүр, оттон Евангелиены Танара тылын** иһитиннэрээччилэр аҕалаллар. ¹⁸ Ол эрээри эһигиттэн ыйытыам этэ: кинилэр ама истибэтэхтэр үһү дуо? Биллэн турар, истибиттэрэ! «Кинилэр

* 10:15 *Эйэбэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 10:17 *Танара тылын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос тылын».

сангалара бүтүн сир үрдүнэн дуораһыйбыта, эппит тыллара сир-халлаан сиксигэр тийэ иһиллибитэ».

¹⁹Өссө манныгы ыйытыам этэ: Израиль ама билбэтэх үһү дуо? Моисей бастакынан эппитэ: «Норуот диэбэт норуокку-тунан эһигини күнүүлэтиэм, Миигин өйдөөбөт харана норуотунан эһигини абардыам». ²⁰Исайя буоллабына өссө ордук хорсуннук этэр: «Миигин көрдөөбөтөх дьон булан ыллылар, ыйыппатах дьонго Мин Бэйэбин биллэрдим». ²¹Отгон Израиль туһунан кини маннык диир: «Истигэнэ суох, өһөс норуокка үһүн күнү быһа икки илибин уунан турбутум».

Танара Израильга амарах сыйыана

11 Манан тугу этиэхпин баҕарабыный? Ама Танара Бэйэтин норуотун киэр аста дуо? Биллэн турар, киэр аспат! Мин эмиэ Израиль киһитинэбин, Авраам удьорунабын, Вениамин аҕатын уһуттан төрүттээхпин. ²Суох, Танара эрдэттэн билбит норуотун киэр анныбатаҕа. Суруйууларга Илия туһунан туох дэммитин билбэккит дуо? Кини Танараҕа: ³«Айыы Тойон! Пророктаргын өлөртөөтүлэр, сиэртибэнныктэргин урусхаллаатылар. Соҕотох мин эрэ хааллым, аны билигин мин тыыммар турунан эрэллэр», — диэн Израилы үнсүбүтүгэр ⁴Танара туох диэн хоруйдууруй? «Мин Ваал иннигэр сөһүргэстээбэтэх сэттэ тыһыынча киһини Бэйэбэр ордоруммутум», — диир. ⁵Ол курдук билигин эмиэ Танара Бэйэтин илгэлээх үтүөтүнэн талан ылан ордоруммут дьоно бааллар. ⁶Танара үтүөтүнэн буоллабына, ол аата киһи өнгөтүнэн буолбатах, онтон атын эбитэ буоллар Танара үтүөтэ үтүөнэн ааттаныа да суоҕа этэ; оттон бэйэн үтүө дьайыгынан буоллабына, ол аата Танара үтүөтүнэн буолбатах, онтон атын эбитэ буоллар, эн үтүө дьайыың хайыы-үйэ үтүөнэн ааттаныа суоҕа этэ*.

⁷⁻⁸Оччоҕо хайдаҕый? Израиль дьулуспут сыалын ситиспэтэх. Ол сыалы сорохтор эрэ, Танара талбыт дьоно, ситиспиттэр, уоннаабылара, итэҕэйбэккэ, эбии тыһыһырбыттар. Суруйууларга

* 11:6 *Оттон бэйэн үтүө дьайыгынан буоллабына, ол аата Танара үтүөтүнэн буолбатах, онтон атын эбитэ буоллар, эн үтүө дьайыың хайыы-үйэ үтүөнэн ааттаныа суоҕа этэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

этиллибитин курдук, «Тангара кинилэргэ улугуруу тыынын бытан, күн бүгүнгэ диери харахтара көрбөт, кулгаахтара истибэт». ⁹ Давид эмиэ этэр: «Малааһыннара бэйэлэригэр оҕуур, угаайы уонна туһах буоллун – сэттэрэ-сэлээннэрэ ситиэхтин; ¹⁰ харахтара тугу даҕаны көрбөт гына бүрүлүннүн, систэрэ үйэ-саас тухары көммөтүн».

Самсаммыт лабаалар

¹¹ Оччоҕо маннык ыйыты үөскүүр: ама Израиль турбатты бүдүрүйбүтэ буолуо дуо? Биллэн турар, оннук буолбатах! Ол эрэри кинилэр охтоннор, кинилэргэ күнүүнү уһугуннараары, атын норуоттарга быһабыл кэллэ. ¹² Онон кинилэр охтубуттарын түмүгэр аан дойду дьоно дэлэй алгыска тиксибит, кинилэр тутайбыттарын түмүгэр атын омуктар байбыт буоллахтарына, кэлин Израиль бүтүннүүтэ Тангараҕа эргилиннэҕинэ, ол эргиллиитэ эмиэ аан дойдуга төһөлөөх элбэх үтүнэн тосхойуй!

¹³⁻¹⁴ Билигин эһиэхэ, атын норуоттарга, туһаайан этэбин. Мин, норуоттар Апостоллара, Бэйэм хаан-уруу норуоппар күнүүнү уһугуннараммын, саатар, сорохторун эмэ быһаан ылаайабынны диэн эрэл санаабын ыһыктыбакка Тангараҕа сулууспалыырбынан киэн туттабын. ¹⁵ Бэйэм норуотум киэр анныллыыта Тангараны кытта бүтүн аан дойдуну эйэлэһиннэрбит эбит буоллаҕына, Тангара кинилэри ылыныыта туохха холоонноох буолуой? Өлөн баран тиллигэ тэннэһиэ суоҕа дуо? ¹⁶ Бастакы үүнүү быһытынан Тангараҕа анаммыт тиэстэ сороҕо сибэтиэй буоллаҕына, тиэстэ бүтүннүүтэ сибэтиэй буолар. Силиһэ сибэтиэй буоллаҕына, лабаалара эмиэ сибэтиэйдэр.

¹⁷ Сорох лабаалара тостубуттарыгар эн, дьиикэй маслина, кинилэр оннуларыгар самсанангын, дьингээх маслина силиһин сүмэһинин үллэстэр буоллаххына, ¹⁸ лабаалартан үрдүктүк сананыма. Үрдүктүк сананар буоллаххына, сэрэн – силиһи эн туппаккын ээ, силис эйигин тутар. ¹⁹ «Миигин сыһыннын диэн лабаа тостубута», – диэн, баҕар. ²⁰ Сөп, үчүгэй. Ол гынан баран кинилэр итэҕэйбэт буоланнар тостон түспүттэрэ, отгон эн итэҕэлгинэн тутулан тураҕын: онон улаханлык сананыма, хата сэрэнэ сырыт. ²¹ Тангара төрүт-уус лабаалары харыһыйбатах буоллаҕына, көр, эйигин да харыһыйыа суоҕа. ²² Эн Тангара үтүө

да, кытаанах да сыһыанын көрөбүн: тостон түспүккэ Кини кытаанах, оттон эйиэхэ, Тангара үтүө санаатыгар эрэнэрин тухары, үтүө сыһыаннаах; уларыйдакхына — эн эмиэ кэрдиллиэн. ²³Ол эрээри анараангылар, итэҕэйдэхтэринэ хат самсанахтара: Тангара төттөрү самсыыр күүстээх. ²⁴Эн, дьиикэй маслинаттан быһыллан барангыны, айылҕаҕын утаран, атын олордун маслинаҕа самсаммыт буоллакхына, бу мас төрүт-уус лабаата төрөөбүт маһыгар самсанара, биллэн турар, быдан дөбөн буолуо.

Израиль бүтүннүүтэ быһыаныа

²⁵Бырааттарыам! Улаханлык санамматыннар диэн, мин эһиэхэ биир кистэлэни арыйыахпын баҕарабын: Израиль дьонно быстах эрэ кэмгэ, омуктар туһааннаах ахсааннара Тангараҕа кэлиэр эрэ диэри, итэҕэйдэт тыйыс санааламмыттар. «²⁶Сионтан Быһааччы кэлэн, Иаков удьурдарын аныгыларын кээр гынаҕа. ²⁷Аныгыларын-буруйдарын суох гыннакхына, кинилэри кытта сөбүлэһии онгорсуом», — диэн суруллубутун курдук, Израиль бүтүннүүтэ быһыаныаҕа.

²⁸Кинилэр Евангелиены ылыммакка, эһиги тускутугар Тангараҕа өстөөхтөр, оттон талыллыбыт норуот быһыытынан — өбүгэлэрин туһуттан Тангара таптыыр норуота буолаллар. ²⁹Тангара биэрбит бэлэбин туура тутан ылбат, ынгырыытын уларыппат. ³⁰Эһиги, хаһан эрэ Тангараҕа бас бэриммэт дьон, билигин, кинилэр бас бэриммэккэлэр, Тангараҕа бырастыы гыннарбыккыт курдук, ³¹кинилэр эмиэ, Тангара эһигини бырастыы гыммытын иһин, Киниэхэ бырастыы гыннараары, тылын истибэттэр. ³²Тангара кэлин барыларын бырастыы гынар туһугар, бука барыларын истигэнэ суох буолуу билиэнигэр ылбыта.

³³Оо, Тангара баайа, муударай өйө, тугу барытын билэрэ-көрөрө мунура да суох буоллаҕа! Таайыллыбат да буоллаҕа Кини дьүүлэ, өйдөмөт да буоллаҕа Кини суола-иһиэ! «³⁴Ким Айыы Тойон өйүн ситэн өйдөөбүтэ баарай? Ким Киниэхэ сүбэһит-амаһыт буолбута баарай? ³⁵Ким тугу биэрбиттээх буолан Киниттэн төлөбүр эрэйиэҕэй?» ³⁶Туох барыта Киниттэн кэлэр, туох барыта Кининэн турар, туох барыта Киниэхэ ананар. Киниэхэ үйэттэн үйэҕэ албан аат, аминь!

Христос биэрэр сана олоҕо

12 Онон, бырааттарым, Тангара амарах санаатын туһугар эһигиттэн көрдөһөбүн: бэйэбитин бүүс-бүтүннүү Киниэхэ сөбүлэтэр тыыннаах сибэтиэй сиэртибэ быһыытынан Тангараҕа бэрининг — ол буолуо эһиги Киниэхэ дынг духуобунай сулууспаҕыт. ²Бу аһыһылаах дойду сиэрин-майгытын батыһыманг, ол оннугар Тангара көнгүлүн, Кини тугу үтүө, сөптөөх, энкилэ суох үчүгэй диирин билэр туһугар, өйдүүн-санаалыын төрдүттэн уларыйын.

³Апостол буолар алгыстаах бырааптаммыт киһи быһыытынан, эһиэхэ барыгытыгар этэбин: бэйэбитин үрдүктүк санаммат буолун, Тангара хас биирдиигитигэр биэрбит итэҕэлинэн көрөн сөптөөхтүк сыаналанын. ⁴Холобура, бу бэйэбит эппитин-сиимитин да ылан көрүөбүң: биир бэйэбит элбэх миэстэлэрдээхпит, ол миэстэлэрбит бары тус-туспа аналлаахтарын курдук, ⁵биһиги эмиэ элбэх да буолларбыт, Христостуун холбоһоммут бука бары биир Эт-сиин буолабыт, оттон тус-туһунан ыллахха, бары биир Эт-сиин сорҕолорунабыт. ⁶Онон Танараттан араас дьобуруу бэлэх ыламмыт, бары тус-туһунан аналлаахпыт: Тангара этэрин дьонго тиэрдэр кыахтаах пророк, итэҕэлин кыагынан көрөн, Тангара этэрин тиэртин, ⁷ким сулууспалыыр — сулууспалаатын, ким үөрэтэр — үөрэттин, ⁸ким бөһөргөтөр — бөһөргөттүн, ким бэрсэр — ис сүрүөттэн бэристин, ким салайар — кыһамнылаахтык салайдын, ким үтүөнү онорор санаалаах — ол үтүөнү үөрэ-көтө онордун.

Таптал

⁹Тапталгыт истинг буоллун; куһаҕантан тэйэ туттун, үчүгэйи тутуһун. ¹⁰Быраатты дьон быһыытынан бэйэ-бэйэбитин истинник таптаан, атыттары бэйэбитинээҕэр үрдүктүк тутун; ¹¹эрчимнитин энчирэтимэн, сүрэххит төлөнүн сөбүрүтүмэн, Айыы Тойонго сулууспалаан; ¹²эрэлинэн уоскутунун, ыарахаттарга кытаанах тулуурдаах буолун, тиһигин быспакка үнгүн; ¹³сибэтийдэр кыһалжаларын үллэстин; айан дьонун амарахтык көрсүн. ¹⁴Эһигини сойуолаһар дьону алҕаан, кинилэри кыраабакка-таныйбакка алгыыр эрэ буолун. ¹⁵Үөрэри кытта үөрсүн, ытыыры кытта ытаһын. ¹⁶Бэйэбит икки ардыгытыгар иллээх буолун, үрдүктүк сананыман, кыраҕа-хараҕа, кыһалжалаахха чугас

буолун, бэйэбэитинэн дуоһуйуман; ¹⁷ куһаҕанна куһаҕанынан хардарыман, бар дьон иннигэр үтүнү эрэ онгорорго кыһаллын.

¹⁸ Эһиги өттүгүтүнэн кыаллар буоллабына, дьону барытын кытта эйэ-дэмнээх буолун. ¹⁹ Доһотторуом, хаһан да куһаҕаны иэстэспэт буолун, иэстэбили Танараҕа хаалларын. «„Иэстэбил – Миэнэ, Мин иэстэһиэбим“, – диир Айыы Тойон» диэн суруллубута. ²⁰ Онон «өстөөххүн, аччык буоллабына, аһат, утаппыт буоллабына, утабын ханнар, иннэ гынан эн кинини кыбыһыннарыан». ²¹ Куһаҕанна кыайтарыма, куһаҕаны үтүбүнэн кыай.

Былааска бас бэринии

13 Ханнык баҕарар киһи үрдүкү салалтаҕа бас бэриниэхтээх. Танараттан бэриллибэтэх былаас диэн суох; баар былаас барыта Танара көңүлүнэн олохтоммута. ² Ким былааны утарар, ол Танара олохтообутун утарар, онон утарылаһааччылар бэйэлэринэн дьүүлү булунохтара. ³ Салайааччылар үтүнү онгорор дьонго буолбакка, куһаҕаны онорооччуларга кутталлаахтар. Былаастаахтар куттамат буолуоххун баҕарабын дуо? Үтүнү оноро сырыт, оччоҕо кинилэртэн хайҕалы эрэ ылыан. ⁴ Салайааччы – эйиэхэ үчүгэй буоларын туһугар Танараҕа үлэиир. Оттон куһаҕаны онгорор буоллаххына, сэрэн, кини мээнэҕэ болоттоох сылдыбат: салайааччы, куһаҕаны онорооччулары уодьуганнаан, Танараҕа сулууспалыыр. ⁵ Онон буруйданыам диэн куттанан эрэ буолбакка, киниэхэ суобаскынан бас бэриниэх тустааххын. ⁶ Ол иһин эһиги нолуок төлүүгүт. Салалта дьонго күннэтэ анал үлэлэрин толороллоругар Танараҕа сулууспалыыллар. ⁷ Онон кимиэхэ баҕарар тугу биэриэхтээххитин: нолуок буоллун нолуогу, түһээн буоллун түһэни, ытыктабыл буоллун ытыктабылы, чизэ буоллун чизэни биэрэр буолун.

Бэйэ-бэйэҕэ сыһыан

⁸ Кимиэхэ да туох да иэстээх хаалыман, эһиги бэйэ-бэйэбэитигэр таптал эрэ иэстээх буолуохтааххыт. Чугастаабытын таптыыр киһи Сокуон ирдэбилин барытын толорбут. ⁹ Ол эбэтэр «көссүүлэһимэ», «өлөрүмэ», «уорума», «сымыйанан туоһулаама»*, «атын

* 13:9 *Сымыйанан туоһулаама* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

киһи киэнигэр баҕарыма» диэн кэриэстэр бары атын кэриэстэри кытта «чугастаабыгын, бэйэбин таптыырын курдук, таптаа» диэн этиигэ түмүллэллэр. ¹⁰Таптал чугастаабытыгар куһаҕаны онгорбот, онон таптал Соқуон бүтүүнүн туолуута буолар.

¹¹Кэм-кэрдии кэмчитин билэр дьон сиэринэн олорун: утуйбут уубутуттан уһуктар чааспыт* хайыы-үйэ кэллэ, быһанарбыт бастаан итэҕэйбит кэммитинээҕэр билигин ордук чугаһаата. ¹²Түүн аһан, күн сырдаан эрэр. Онон харанга дьайыыларын киэр илгэммит, сырдыгынан сэбилэниэбин.

¹³Күнүскү кэм сиэринэн – дэлэй-былас көччүргээбэккэ, арыгылаабакка, имэнирбэккэ, содурҕаабакка, иирсибэккэ, ордук санаспакка – үтөө быһыылаахтык сылдыһабын; ¹⁴Айыы Тойоммутун Иисус Христуһу куйах онгостун, эппит-сииммит иннигэр кыһамныыны имэннэ кубулутуманг.

Мөлтөх уонна күүстээх

14 Итэҕэлэ кытаата илик киһини кытта, мөккүспэккэ эрэ сыһыаннаһар буолун. ²Холобура, биир киһи тугу барытын сиэххэ сөп дии саныыр, оттон итэҕэлэ кытаата илик киһи оҕуруот аһын эрэ аһыыр. ³Аһыыр киһи аһабаты сэниэ суохтаах, аһабат киһи аһыыры сэмэлиэ суохтаах – Танара кинини эмиэ, эйигин ылыммытын курдук, ылыммыта. ⁴Атын киһи кулутун сэмэлиир эн кимгиний? Кулута охтубутун-охтубатабын Айыы Тойоно Бэйэтэ быһаарыа. Охтубут да буоллабына, туруоҕа – Танара** кинини туруорар күүстээх.

⁵Сорох киһи ханнык эрэ күнү ордук суолталыыр, оттон сороххо күн эрэ барыта тэн курдук. Хас биирдии киһи бэйэтэ хайдах өйдүүрүнэн салайтарыахтаах. ⁶Ханнык эрэ күнү ордук суолталыыр киһи Айыы Тойон туһугар суолталыыр, оттон суолталаабат киһи – Айыы Тойон туһугар суолталаабат. Ким аһыыр, ол Танараҕа махтанан, Айыы Тойон туһугар аһыыр, ким аһаабат, ол эмиэ Танараҕа махтанан, Айыы Тойон туһугар аһаабат. ⁷Биһигиттэн хайабыт да олороругар бэйэтин туһугар олорбот, өлөрүгэр бэйэтин туһугар өлбөт. ⁸Олорор буоллахпытына, Айыы

* 13:11 *Утуйбут уубутуттан уһуктар чааспыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «утуйбут уугутуттан уһуктар чааскыт».

** 14:4 *Танара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

Тойон туһугар олоробут, өлөр буоллахпытына, Айыы Тойон туһугар өлөбүт: онон өлбүппүт да, тыыннаахпыт да иһин, өрүүтүн Айыы Тойон бас билиитигэр баарбыт.

⁹Христос өлбүттэри да, тыыннаахтары да баһылаары, өлөн баран олоххо төннүбүтэ. ¹⁰Оччоҕо тоҕо эн бырааккын одуу быһа олоробуунуй? Оттон эн тоҕо бырааккын сэниигиний? Христос* дьүүлүгэр бары туруохпут. ¹¹Ол эбит буоллаҕына, «Олохпунан андаҕайабын, — диир Айыы Тойон, — сүһүөхтээх эрэ барыта Миэхэ сүгүрүйүөҕэ, тыллаах эрэ барыта Тангараны биллиниэҕэ», — диэн суруллубута. ¹²Онон хас биирдиибит бэйэтин туһугар Тангараҕа эппиэттиэҕэ.

Дьону аһыыга киллэримэ

¹³Онон аны бэйэ-бэйэбитин дьүллэһэрбитин-ырытыһарбытын тохтотон, туох эмэ сылтабынан бырааппытын бүдүрүппэт, аһыыга киллэрбэт туһугар, кыһаллыаҕын. ¹⁴Мин Айыы Тойон Иисуһу ылыммыт бигэ санаабар, ис-иһиттэн кирдээх ас диэн суох, арай тугу эрэ оннук дии саныыр киһиэхэ эрэ онтуката кирдээх буолар. ¹⁵Аһыыр аскын көрөн быраатын хомойор буоллаҕына, ол аата эн хайыы-үйэ таптал сокуонун кэспиккин. Аһыыр аскынан киһини өлөрүмэ — кини туһугар Христос өлбүтэ.

¹⁶Эһиги үчүгэй дииргитин атын дьон үөхпэттэрин курдук олорун. ¹⁷Тангара Саарыстыбата ас да, утах да буолбатах — Сибэтиэй Тыын үөскэтэр кырдыктаах быһыыта, эйэтэ, үөрүүтэ. ¹⁸Христоска итинник сулууспалыыр киһи Тангараҕа сөбүлэтэр уонна бар дьон ытыктабылын ылар.

¹⁹Онон эйэ-дэмнээх буолуоҕун, итэҕэлбитин бөҕөргөтүһэргэ дьулуһуоҕун. ²⁰Тангара онгоһуутун ас туһуттан үрэйимэ. Ас барыта ыраас, ол эрэри аһыыр аскынан киһини аһыыга киллэрэр буоллаххына, сыһа быһыыланаҕын. ²¹Эн эт сииргиттэн, арыгы иһэргиттэн, биитэр өссө тугу эрэ гынаргыттан быраатын бүдүрүйэр, аһыыга киирэр, итэҕэлэ мөлтүүр буоллаҕына, онтон аккаастаммытын ордук. ²²Ити туһунан бэйэн туох итэҕэл санаалааххын искэр тута сырыт, ону Тангара эрэ биллин. Дьин ис санаатынан олороругар бэйэтин сэмэлэммэт киһи алгыстаах. ²³Оттон саарбаҕалыы-саарбаҕалыы аһыыр киһи хайыы-үйэ

* 14:10 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангара».

дүүллэммит, тоџо диэтэххэ искэр эрэммэккэ эрэ онгорорун барыта – аньы.

²⁴⁻²⁵ Мин иһитиннэрэр Евангелием уонна Иисус Христос туһунан проповедь тыла үөрэтэринэн, итиэннэ үйэлэр тухары кистэнэн баран, билигин пророктар суруйууларыгар өлбөт үйэлээх Тангара соруйуутунан, бары норуоттары итэбэлгэ бас бэринэллэрин туһугар арыллыбыт кистэлэн кырдык этэринэн, эһигини бөџөргөтөр кыахтаах ²⁶ соџотох муударай Тангараџа үйэлэр тухары Иисус Христотунан албан аат буолуохтун! Аминь*.

15 Биһиги күүстээхтэр бэйэбитин эрэ харана сатаабакка, мөл-төхтөргө сүгэхэрдэрин чэпчэтиһиэх тустаахпыт. ² Хас биирдиитбит чугастааџытын итэбэлин күүһүрдэр туһугар, киниэхэ үчүгэй буолаарай диэн, кинини үтүџэ үөрэтэргэ кыһаныахтаах. ³ «Эйигин үџэччилэр үџэр тыллара Миэхэ түстэ» диэн суруллубутун курдук, Христос эмиэ Бэйэтин туһун көрүммэтэџэ. ⁴ Оттон урут суруллубут барыта, биһиги Суруйуулартан тулууру, уоскулангы сомсоммут эрэлбитин энчирэппэппит туһугар, биһигини өйдөтөн суруллубута.

⁵⁻⁶ Киһиэхэ тулууру үөскэтэр, уоскулангы биэрэр Тангара эһиги Христос Иисус холобурун батыһан, бука бары биир санаанан, биир куолаһынан Тангараны, Айыы Тойоммут Иисус Христос Аџатын айхаллыыргыт туһугар, эһиэхэ биир өйү-санааны үөскэтиэхтин.

Евангелие бары норуоттарга туһуланар

⁷ Онон Тангара албан аатын туһугар бэйэ-бэйэџитин, Христос эһигини ылыммытын курдук, ылынар буолун. ⁸⁻⁹ Иисус Христос – иудейдарга – Тангара кырдыктааџын көрдөрөн, кинилэр өбүгэлэригэр эрэннэриллибитти толороору, оттон атын норуоттарга – үтүө сыһыанын иһин Тангараны айхаллыыр кыахтанныннар диэн – амарах санаатыттан үлэһит буолбута. Бу туһунан Суруйууларга «Онон Эйигин, Айыы Тойон, омуктар ортолоругар айхаллыам, Эн ааккар хайџал ырыатын ыллыам» диэн этиллэр. ¹⁰ Өссө манньк баар: «Омуктар, Кини норуотун кытта бииргэ

* 14:24-26 Сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик 16 түһүмэх бүтүүтүгэр баар.

үөрүг-көтүн!»¹¹ Итиэннэ этиллэр: «Айхаллаанг Айыы Тойону, бары норуоттар! Уруйдаанг Кинини, бары биис уустара!»

¹²Исайя эмиэ этэр: «Иессей силиһэ үөскээн, норуоттары баһылыы кэлиэбэ, омуктар эрэнэр эрэллэрэ Кини буолуоҕа». ¹³Онон эрэлгит Сибэтиэй Тыынынан эбиллэ турарын туһугар, эрэл Танарата эһиэхэ итэҕэлгит хоту бары үөрүүнү, эйэни толору биэриэхтин.

Павел – атын норуоттарга ытыллыбыт Апостол

¹⁴Бырааттарым, эһиэхэ бары үтүө, бары билии барыта толору баар, онон эһиги бэйэ-бэйэҕитин хайа баҕарар үөрэтиһэр-өйдөтүһэр кыахтааххыт диэн мин испэр бүк эрэнэ саныбын. ¹⁵⁻¹⁶Ол эрэри, Танара үтүө алгыһынан атын норуоттар тустарыгар Христос Иисуска сулууспалыырым быһыытынан, бу сорох-сорох суоллары эһиэхэ санатан балачча хорсуннук суруйдум. Норуоттар Сибэтиэй Тыын көмөтүнэн ырааһыран, Танара сөбүлүүр бэлэбэ буолалларын туһугар, мин кинилэргэ Евангелиены иһитиннэрэммин, Танараҕа сулууспалыыбын.

¹⁷Иисус Христостуун биир буолан Танараҕа сулууспалыырбынан мин киэн туттар кыахтаахпын. ¹⁸⁻¹⁹Христос норуоттары Танараҕа бас бэриннэрэр туһугар тылынан да, дьайыытынан да, араас сөбүмэр бэлиэнэн, дьикти күүһүнэн, Танара Тыынын кыағынан миэхэ тугу онорторбутуттан ураты атыны этэргэ соруммат буоламмын, бу курдук хорсуннук этэrim сөп дии саныбын. Христос Евангелиетын мин Иерусалимтан Иллириккэ тийэ иһитиннэрбитим. ²⁰⁻²¹«Сураҕын да тута иликтэр билиэхтэрэ, кулгаахтарынан да истэ иликтэр истиэхтэрэ» диэн этиллибитин курдук, мин атыттар уурбут акылааттарыгар тутумаары, Евангелиены Христос аата өссө иһиллэ илик сиригэр иһитиннэрэргэ дьулуһарым. ²²Дьэ субу туһуттан бэрт элбэхтик мэхэйдэтэн эһиэхэ тийбэккэ хаалбытым.

Павел Римгэ сылдыар былаана

²³Аны билигин бу диэки оннук сир бүттэ, онон эһиэхэ тийэ сылдыар өрдөөннү баҕа санаабын дьэ толороммун, ²⁴Испанияҕа сылдьан баран*, эһиэхэ тийиэм. Саатар ааһан иһэн көрсүһэн,

* 15:24 *Испанияҕа сылдьан баран* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Испанияҕа баран иһэн».

кылгас кэмнэ да буоллар, эһигинниин алтыһан дуоһуйуом этэ. Ол кэммэ миигин суолбар атааран биэриэххит этэ диэн эрэнэ саныбын. ²⁵Оттон бу билигин сибэтийдэргэ туһалыыр санаалаах Иерусалимнаан эрэбин. ²⁶Македониялаах Ахайя христианнара Иерусалимнаағы дьаданы бырааттарбытыгар көмө ыттарга быһаарыммыттара. ²⁷Үтүөкэн быһаарыныны ылыннылар, уонна кинилэргэ иэстээх да буоллахтара: анараангылар бэйэлэрин духуобунай баайдарын омуктары кытта үллэстибиттэрин быһыытыннан, омуктар эмиэ кинилэр сирдээҕи кыһалбаларыгар көмөлөһүөх тустаахтар. ²⁸Бу сорукупун толорон, кинилэргэ анаан хомуллубуту булгуччу тиэрдэн баран, эһиэхэ таарыйан Испанияҕа барыам. ²⁹Эһиэхэ тийдэхпинэ, Христос Евангелиетын алгыһын* толору илдьэ тийиэм диэн эрэнэбин.

³⁰⁻³¹Бырааттарым, мин эһигиттэн Айыы Тойоммут Иисус Христос туһугар уонна Сибэтиэй Тыын тапталын туһугар көрдөһөбүн: Иудеяҕа баар итэҕэйбэт дьонтон быһанарым итиэннэ Иерусалимга илдьэр көмөбүн сибэтийдэр үөрүүнэн ылыналларын туһугар, Танараҕа үгэн миигин кытта бииргэ туруулаһын. ³²Оччоҕо, Танара биэрдэҕинэ, үөрэ-көтө тийиэн эһигини кытта бииргэ уоскуйуом этэ. ³³Эйэ-ил Танарата өрүү эһигини барыгытын кытта бииргэ буолуохтун. Аминь**.

Тус эбэрдэлэр

16 Биир итэҕэллээхпитин, Кенхрея церковын диакониссатын Фиваны, эһиэхэ мэктиэлиибин. ²Айыы Тойон туһугар кинини итэҕэйээччилэр сиэрдэринэн көрсүң, эһиэхэ сылдьан туох эмэ кыһалбаланнаҕына, кытаатан көмөлөһүң. Бэйэтэ эмиэ туох да элбэх киһиэхэ, ол иһигэр миэхэ улаханлык тирэх буолбута.

³Христос Иисуска бииргэ сулууспалыыр доҕотторбор Прискиллалаах Акилаҕа миигиттэн эбэрдэтэ тиэрдин. ⁴Кинилэр мин туспар олохторун толук ууралларын да кэрэйбэт этилэр; кинилэргэ мин эрэ буолбатах, омук христианнын церковтара

* 15:29 *Христос Евангелиетын алгыһын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос алгыһын».

** 15:33 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох, ол оннугар 16:25-27 кэрчик кирибит.

бары махтаналлар. Кинилэр дьийэтээҕи церковтарыгар эбэрдэтэ тиэрдинг.

⁵ Ахайяҕа Христуһу аан бастакынан итэбэйбит таптыыр Еленеппэр эбэрдэ буоллун.

⁶ Биһиги түспутугар бары күүһүн ууран туран үлэлээбит Мариамна эбэрдэ.

⁷ Эбэрдэтэ тиэрдинг миигин кытта хаайыыга бииргэ олорбут аймахтарбар, Апостолларга киэнник биллэр, өссө мин иннибинэ Христуһу итэбэйбит Андрониктаах Юнияҕа*.

⁸ Эбэрдэ Айыы Тойон иннигэр таптыыр Амплийбар.

⁹ Эбэрдэ биһигини кытта бииргэ Христоска сулууспалыыр Урбанна уонна таптыыр Стахийбар.

¹⁰ Эбэрдэ Христос эрэллээх кинитинэн биллибит Апеллеска.

Эбэрдэ Аристовул дьийэ кэргэттэригэр. ¹¹ Эбэрдэ буоллун аймахпар Иродионна уонна Наркисс дьийэ кэргэттэриттэн Айыы Тойону итэбэйэччилэргэ.

¹² Эбэрдэ Айыы Тойон туһугар сулууспалыыр Трифеналаах Трифосаҕа. Эбэрдэ Айыы Тойон туһугар күүһүн харыстаабакка үлэлээбит күндү доҕорбор Персидаҕа.

¹³ Эбэрдэ Айыы Тойон талыылааҕа Руфка, миэхэ эмиэ ийэ буолбут кини ийэтигэр.

¹⁴ Эбэрдэ Асинкриска, Флегонна, Ермна, Патровка, Ермийгэ уонна кинилэри кытта баар атын бырааттарбытыгар.

¹⁵ Эбэрдэ Филологка, Юлияҕа**, Нирейга, кини балтыгар уонна Олимпанна, итиэннэ кинилэргэ баар сибэтийдэргэ барыларыгар.

¹⁶ Бэйэ-бэйэбитин сибэтиэй уураһыынан эбэрдэлэһинг. Христос церковтара бары эһиэхэ эбэрдэ ытталлар.

¹⁷ Бырааттарыам, эһигиттэн көрдөһөбүн: үөрэммит үөрэххитин утары баран эһиэхэ хайдыһыыны таһаарар, моһолу үөскэтэр дьонтон сэрэһинг; кинилэртэн тэйэ туттун. ¹⁸ Оннуктар Айыы Тойоммутугар Иисус Христоска*** буолбакка, куртахтарыгар култ буолаллар, өс-киирбэх дьон сүрэбин ньуолбар сангаларынан,

* 16:7 *Юнияҕа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Юнийга».

** 16:15 *Юлияҕа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Юлийга».

*** 16:18 *Айыы Тойоммутугар Иисус Христоска* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойоммутугар Христоска».

РИМЛЯННАРГА 16

уран тылларынан сүүйэллэр. ¹⁹Эһиги истигэннитин киһи барыта билэр, онон мин эһигиттэн үөрэбин эрэ; ол эрээри, үтүнү онгорорго муударай өйдөөх, мөкүнү онгорорго мунур өйдөөх буолуоххутун баҕарабын.

²⁰Эйэ-ил Танарата бэрт сотору сатананы атаххыт анныгар сууһарыаҕа. Айыы Тойоммут Иисус Христос* илгэлээх үтүөтэ эһигини энээрдэһиэхтин. Аминь.

²¹Бииргэ сулууспалыыр доҕорбуттан Тимофейтан эбэрдэтэ тутун; аймахтарым Луций, Иасон уонна Сосипатр эмиэ эбэрдэлэрин тиэрдэллэр.

²²Мин эмиэ, бу суругу суруйбут Тертий, эһиэхэ христианны эбэрдэбин ытабын.

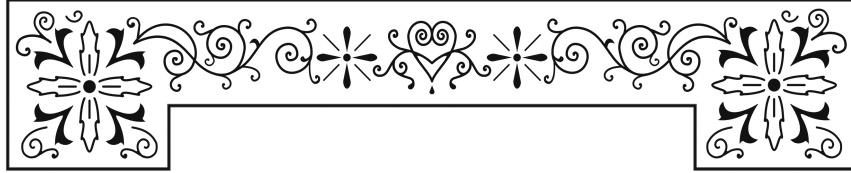
²³Миигин да, церковы да дьэтигэр түмэр Гаий эһиэхэ эбэрдэтин ытар.

Куорат казначейа Ераст уонна бырааппыт Кварт эбэрдэлэрин ыталлар**.

²⁴Эһигинниин бука барыгытыныын Айыы Тойоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөтэ энээрдэһиэхтин. Аминь.

* 16:20 *Айыы Тойоммут Иисус Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойоммут Иисус».

** 16:23 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга мантан салгыы бу сурук 14:24-26 кэрчигэ кирибит, ол оннугар 16:24 суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ КОРИНФ ХРИСТИАННАРЫГАР БАСТАКЫ ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻²Таңара Коринф* куораттаабы церковыгар: Христос Иису-
һу итэбэйэн Таңараға анаммыттары, сибэтиэй буоларга ыны-
рыллыбыттары кытта бииргэ ханна баҕарар – кинилэргэ да,
биһиэхэ да, – Айыы Тойоммут Иисус Христос аатын ыныраач-
чыларга бука барыгытыгар – Иисус Христос Апостола буоларга
Таңара көнгүлүнэн ынырыллыбыт Павелтан уонна бырааккы-
тыттан Сосфентан.

³Эһиэхэ Аҕа Таңарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус
Христостан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо ту-
роохтун!

Таңараға махтаныы

⁴Эһиги Христос Иисуһу итэбэйэн Таңара илгэлээх үтүөтүн
бэлэх ылбыккыт иһин, мин Таңарабар өрүүтүн махтанабын.
⁵Христостуун биир буолан, эһиги тугу барытын – тыл уонна
билии бары баайын – сомсубуккут. ⁶Биһиги Христос туһунан
туоһулаабыппыт кырдыгы Таңара ити курдук бигэргэппит
буолан, ⁷эһиги билигин, Айыы Тойоммут Иисус Христос кэ-
лэрин кэтэһэргитигэр, Сибэтиэй Тыын биэрэр ханнык да дьо-
бурунан тутайбаккыт. ⁸Айыы Тойоммут Иисус Христос Күнүн

* ^{1:1-2} *Коринф* – Пелопоннеһы кытта Грецияны холбуур, Коринф билии-
тигэр турар порт куората. Биһиги эрабыт I үйэтигэр араас омуртар, чоу-
лаан римляндар, гректэр, еврейдэр олорут үрдүк сайдыылаах куораттара.

1 КОРИНФЯННАРГА 1

эниги туох да буруйа-сэмэтэ суох көрсөргүт туһугар, Кини энигини тигэбэр тийэ халбаннаабат чин гыныаҕа. ⁹ Уолун Иисус Христуу, биһиги Айыы Тойоммутун кытта ыкса бодоруһарга энигини ыңырбыт Тангара ити курдук эрэбил.

Итэҕэйээччилэр хайдыһыылара

¹⁰ Бырааттарым, Айыы Тойоммут Иисус Христос аатынан энигиттэн көрдөһөбүн: бука бары сүбэҕитин түмэн бири этэр буолун, бэйэ-бэйэҕит икки ардыгар ханнык да хайдыһыы ончу суох буоллун, бары биир тынынан, биир санаанан сомоҕолоһун. ¹¹ Хлоя дьэ кэргэниттэн иһиттэхпинэ, бырааттарым, эниги бэйэҕит искитигэр мөккүөрдээх эбиккит. ¹² Ити эниги хас биирдиигит «мин Павел киһитэбин», «оттон мин Аполлос киэнэбин», «мин Кифаны батыһабын», «оттон мин – Христуу» дииргитин этэбин. ¹³ Ама Христос хас да бөлөххө хайынна дуо? Эбэтэр эниги тускутугар кириэскэ Павел тириллибитэ этэ дуу? Эбэтэр эниги Павел аатынан сүрэхтэммиккит дуу? ¹⁴ Энигиттэн Крисп уонна Гаий кэннэ атын кими да сүрэхтээбэтэҕим иһин Тангараҕа** махтанабын, ¹⁵ онон бэйэтин аатынан сүрэхтээбитэ диэн миигин ким да этэр кыаҕа суох. (¹⁶ Өссө Стефан дьэ кэргэнин сүрэхтээбитим, онтон атыттары сүрэхтээбиппин өйдөөбөппүн.) ¹⁷ Христос миигин сүрэхтээтин диэн буолбакка, Евангелиены иһитиннэрдин диэн ыппыта, итиэннэ Христос Кириэһин күүһүн сүтэрбэтим туһугар, Кини миэхэ киһи аймах муудараһын тутуннарбатаҕа.

Христос – Тангара күүһэ уонна муудараһа

¹⁸ Кириэс туһунан үөрэтии, өлүү суолунан баран иһээччилэр истэллэригэр «өйө суох дойдох», оттон биһиэхэ, быһһанааччыларга, Тангара күүһэ буолар. ¹⁹ Суруйууларга «муударайдар муударастарын монкуруут ытыам, билиилээхтэр билиилэрин билиниэм суоҕа» диэн этиллэр. ²⁰ Оччоҕо ханна баарый муударай өйдөөх? Ханна баарый дирин билиилээх сокуонньут? Ханна баарый бу үйэ сатабыллаах мөккүһээччитэ? Бу аан дойду

* 1:13 *Ама Христос хас да бөлөххө хайынна дуо?* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «хас да бөлөх буола хайдыбатаҕа».

** 1:14 *Тангараҕа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангарабар».

1 КОРИНФИЯННАРГА 2

муудараһа олох да муударайа суоҕун Тангара көрдөрдө буолбаат? ²¹ Бу аан дойду бэйэтин муударай өйүн күүһүнэн Тангараны, Кини муудараһын көрөн билбэтэҕин иһин, Тангара Кинини итэҕэйээччилэри биһиги үөрэтэр үөрэхпит «өйө суох» тылынан быһыһырга быһаарыммыта. ²² Иудейдар итэҕэтэр дык-ти бэлиэлэри эрэйэллэр, гректэр үрдүк муудараһы көрдүүлэр, ²³ оттон биһиги – кириэскэ тириллибит Христос туһунан иһитиннэрэбит. Кини иудейдарга – харгыс таас, атын норуоттарга – «өйө суох дойҕох», ²⁴ оттон ыңырыылаахтарга, кинилэр, иудей да, грек да буоллуннар, Тангара күүһэ уонна үрдүк муудараһа – Христос – буолар; ²⁵ тоҕо диэтэххэ, Тангара «муударайа суох» курдук дьайыта дьон дьайытынааҕар муударай, Тангара «мөлтөх» курдук дьайыта дьон дьайытынааҕар күүстээх.

²⁶ Бырааттарым, Тангара ыңырыылаахтара, бэйэбитин да ылан көрүң: эһиги урут ким-туох дьон этигитий? Бу дойду сыанабылынан муударай дэтиэх эһиэхэ элбэҕэ көстүбэт, кыахтаах-былаастаах дэтиэх хойуута суох, үтүө төрүттээх дэтиэх эмиэ аҕыйах. ²⁷ Ол эрээри Тангара, муударайдары саакка ытыаары, бу дойду муударайа суоҕун, кыахтаахтары кыбыһыннараары, бу дойду кыаҕа суоҕун талбыта; ²⁸ суолталааҕы суох онороору, бу дойду аата-суола суоҕун, биллибэтин-көстүбэтин, суолтата суоҕун талан ылбыта. ²⁹ Онон хайа да киһи Тангара иннигэр өгнөр кыаҕа суох. ³⁰ Тангара биһигини Христос Иисустуун биир гынан, Христос биһиги муудараспыт буолбута, биһигини буруйтан быһаабыта, Бэйэтигэр анаммыт сибэтиэй дьон гынан толуйан ылбыта. ³¹ Онон «ким эмэ тугунан эмэ хайҕаныан баҕарар буоллаҕына, Айыы Тойон дьайытынан хайҕаннын».

2 Бырааттарым, мин эһиэхэ Тангара туһунан кэрэһилии* кэлэрбэр этэр тылым дэгэтинэн кэрэхсэтэ, өркөн өйбүнэн сөхтөрө кэлбэтэҕим. ² Эһиэхэ сылдыар кэммэр мин Иисуһу – кириэскэ тириллибит Христосу – эрэ билэргэ, онтон атыны барытын таһыччы умнарга быһаарыммытым. ³ Онон эһиэхэ мөлтөөнахсаан, ис-испиттэн саллан, улаханлык долгуйан сылдыбытым. ⁴⁻⁵ Эһиги итэҕэлгит киһи муудараһыгар буолбакка, Тангара

* ^{2:1} Тангара туһунан кэрэһилии – сорох былтыгы гректии илиинэн суруйууга «Тангара кистэлэнин биллэрэ кэлэрбэр».

1 КОРИНФИЯННАРГА 2

күүһүгэр тирэбирэрин туһугар, мин этэр тылым да, үөрэтэр үөрэжим да киһи муударанын итэҕэтиилээх тыла буолбакка, Тыын күүһүн кэрэһитэ буолбута.

Сибэтиэй Тыын биэрэр муудараһа

⁶Оттон дын муудараны биһиги сиппит-хоппут дьонно иһитиннэрэбит; биһиги бу үйэ да, бу үйэ баранар былаастаах баһылыктарын да муударанын буолбатах, ⁷Танара муударанын – Кини биһигини албан аатырдар туһуттан, ханнык да үйэ үүнүөн инниттэн онкуллаан баран, кэмэ кэлиэр диэри кисти сылдыбыт кистэлэнин – иһитиннэрэбит. ⁸Биһиги иһитиннэрэр муударасытын бу үйэ баһылыктарыттан ким да билбэтэх; билбиттэрэ эбитэ буоллар, кэрэмэн килбиэн Айы Тойонун киирискэ тириэ суох этилэр. ⁹Ол гынан баран Суруйууларга этиллибитин курдук, «Танара Кинини таптыыр дьонно тугу бэлэмнээбитин биир эмэ киһи харабынан көрбүтэ, кулгаабынан истибитэ, сүрэбинэн сэрэйбитэ диэн суох».

¹⁰Оттон биһиэхэ Танара бу кистэлэн муудараны Бэйэтин Тыынынан арыйбыта; Тыын ол курдук тугу барытын, бэл диэтэр, Танара түгэбэ биллибэт дириннэрин кытта чинчийэр. ¹¹Киһи ис санаатын ким билбитэ баарай? Арай киһи бэйэтин ис тыына эрэ ону билиэн сөп. Син ол кэриэтэ Танара санаатын Танара Тыыныттан атын ким даҕаны билбэт. ¹²Ол эрэри биһиги, Танара биһиэхэ тугу бэлэх биэрбитин билэр туһугар, бу дойду тыынын буолбакка, Танара ыппыт Тыынын ылбыппыт. ¹³Биһиги бу туһунан киһи аймах муудараныттан үөрэммит тылбытынан биллэрэр буолбатахпыт, Тыын үөрөппит тыларынан духуобунайы духуобунайдык* быһаарабыт. ¹⁴Танара Тыына суох киһи Танара Тыыныттан кэлэри ылыммат, кини ол кэлэри «өйө суох дойдох» дии саныыр, итиэннэ өйдүүр да кыаҕа суох, тоҕо диэтэххэ ону Тыын эрэ көмөтүнэн өйдүүр-дьүүллүүр сөп. ¹⁵Оттон Танара Тыынын ылыммыт духуобунай киһи тугу барытын өйдүүр-дьүүллүүр, арай кинини ким даҕаны дьүүллүүр кыаҕа суох. ¹⁶«Айы Тойон өйүн ким ситэн өйдөөбүтэ баарай? Ким Киниэхэ сүбэһит-амаһыт буолбута баарай?» Оттон биһиги Христос өйүн өй гыммыппыт.

* 2:13 *Духуобунайы духуобунайдык* — эбэтэр «духуобунайы духуобунай дьонно быһаарабыт»; «духуобунай суоллары атын духуобунай суоллары кытта тэннибит».

Биһиги Таңараҕа бииргэ сулууспалыбыт

3 Бырааттарым, мин эһигини кытта духуобунай дьоннуун курдук кэпсэтэр кыаҕа суох буоламмын, өссө да бөҕөргүү илик дьоннуун, Христуһу итэҕэйэр олохторугар кэм да уу ньулдаҕай сылдыар кыра оҕолордуун курдук кэпсэтэrim. ²⁻³ Кыайан аһыыр кыаххыт суоҕун иһин, мин эһигини хоччооххой аһынан буолбатах, үтүнэн аһаппытым. Эһиги өссө да бөҕөргүү илик буолангыт, билигин даҕаны хоччооххойу аһыыр кыаххыт суох. Бэйэ-ҕит ыккардыгытыгар ордугурҕаһар, мөккүһэр, тыл тылгытыгар киирсибэт* буоллаххытына, бөҕөргүү иликкит, кэм да бу аһыылаах дойду куолутунан олороҕут буолбатах дуо? ⁴ Биирдэскит «мин Павел киһитэбин», атынгыт «мин Аполлос киһитэбин» дэһэ сылдыар буоллаххытына, ол аата бу дойду үгэһин тутуһар буолбатаххыт дуо? ⁵ Павел диэн кимий? Аполлос диэн кимий? Хайалара да, ону да Айыы Тойон биирдии бэйэлэригэр төһөнү биэрбитинэн, эһигини итэҕэлгэ сирдээн аҕалбыт үлэһиттэр эрэ буолаллар. ⁶ Мин үүнээйи сиэмэтин олордубутум, Аполлос уу куппута, оттон ону Таңара үүннэрбитэ. ⁷ Ол иһин олоодооччу да, уу кутааччы да туох даҕаны суолталара суох, арай ону үүннэрэр Таңара эрэ суолталаах! ⁸ Олоодооччу да, уу кутааччы да биир үлэни толороллор эрэри, хайалара даҕаны төлөбүрү төһөнү үлэлээбитинэн ылыаҕа. ⁹ Биһиги Таңараҕа бииргэ сулууспалыыр үлэһиттэрбит, оттон эһиги Таңара сонуога, Таңара тутууга буолаҕыт.

¹⁰ Таңара миэхэ биэрбит үтүө дьобурун туһанан, мин мындыр тутууччы быһыытынан дьибэ акылаатын түһэрбитим, оттон ол үрдүгэр атын киһи салгыы тутар; ол гынан баран, хас биирдии киһи хайдах туттарын көрүнүөх тустаах. ¹¹ Хайыы-үйэ түһэриллибит акылааттан атын акылааты ким даҕаны уураар кыаҕа суох; ууруллубут акылаат – Иисус Христос. ¹² Бу акылаат үрдүгэр ким баҕарар кыһыл да, үрүн да көмүстэн, күндү таастан да, мастан да, оттон да, солоттон да дьибэ туттубутун иннигэр, ¹³ хайдах үлэлээбитэ көстөн кэлиэҕэ: ким хайдах үлэлээбитин кэнэҕэс Күн сырдатан көрдөрүөҕэ; оччоҕо барыта уотунан арыллыаҕа – хас

* 3:2-3 *Тыл тылгытыгар киирсибэт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

1 КОРИНФИЯННАРГА 4

биирдии киһи үлэтэ-хамнаһа хайдаһын уот тургутуоҕа. ¹⁴Ким туппут тутуута тулуспут — ол наҕараада ылыаҕа, ¹⁵оттон ким туппута умайбыт — хоромньуланыаҕа; бэйэтэ быһһаныа гынан баран, умайа турар уоттан өрүһүнэр курдук буолуоҕа.

¹⁶Эһиги Тангара дьиэтэ буоларгытын, искитигэр Тангара Тыына баарын, ама, билбэккит дуо? ¹⁷Тангара дьиэтин үрэйбит киһини Тангара бэйэтин үрэйиэҕэ: Кини дьиэтэ ол курдук сибэтиэй; оттон Кини дьиэтэ эһиги буолабыт!

¹⁸Эһигиттэн ким даһаны бэйэтин албыннамматын. Биирдэскит эмэ бу дойду сизеринэн муударайбын дэнэр буоллаһына, дын муударай буоларын түһүгэр өйө суох буолбута ордук. ¹⁹Бу дойду муудараһа Тангара хараҕар өйө суох буолууга тэннэхэр. Суруйууларга этиллэр: «Кини муударай өйдөөхтөрү бэйэлэрин добуурдарыгар ингиннэрэр». ²⁰Өссө маннык баар: «Муударай өйдөөхтөр өйдөөбүмсүйэллэрэ туох да көдүүһэ суоҕун Айыы Тойон билэр».

²¹Онон ким даһаны киминэн эмэ өттөйөн хайҕанар туһунан санамматын даһаны, тоҕо диэтэххэ, туох барыта эһиэнэ буолар: ²²Павел да, Аполлос да, Кифа да, бу аан дойду да, олох да, өлөр өлүү да, билинни да, кэлэр кэм да — барыта эһиэнэ. ²³Оттон эһиги — Христос кизннэрэҕит, Христос буоллаһына — Тангара кизнэ.

Христос Апостоллара

4 Онон ким баҕарар биһигини Тангара кистэлэнгин биллэрэр анал соруктаах Христос үлэһиттэрин быһһытынан көрүөх тустаах. ²Хас биирдии оннук үлэһиттэн эрэллээх буолара эрэйиллэр. ³Оттон бэйэм туспунан этэр буоллахпына, эһиги да, атыттар да миигин хайдах дьүүлүүргүтүгэр мин дьөрү улахан суолтаны уурбаппын; бэйэбин бэйэм да дьүүлэнэ барбаппын. ⁴Төһө да суобаһым ырааһын иһин, буруйа-сэмэтэ суохпун дэм-мэппин; мин судьуйам — Айыы Тойон. ⁵Онон кэмин иннинэ, Айыы Тойон кэлиэр диэри, кими даһаны дьүүлээбэт-ырыппат буолун. Кини кэлэн, хараһаҕа кистэммити сырдаттаһына, сүрэх кистэлэнгин арыйдаһына, дьэ оччоҕо хас биирдии киһи Тангараттан хайҕал ылыаҕа.

⁶Бырааттарым, бу мань барытын эһиги тускутугар, суруллубуту аһары түһэн мыыдарастаабат буола үөрэнэргит, бэйэ-бэйэҕит

1 КОРИНФИЯННАРГА 4

иннигэр үрдүктүк санаммаккыт туһугар, бэйэбин уонна Аполлоһу холобур гынан этэбин. ⁷ Кырдыга даҕаны, эйигин атыт-тартан ким чорботоруй? Тангараттан ылбатаҕым диирин эйиэхэ туох баарый? Оттон ылбыт буоллаххына, тоҕо ылбатах киһиэхэ дылы хайҕанаҕын?

⁸ Хата эһиги хайыы-үйэ силиккит ситэ охсубут дии! Номнуо аһара байбыккыт, биһигинэ суох ыраахтааҕы буолбуттуу санаммыккыт. Оо, арай, биһиги эһигинниин бииргэ ыраахтааҕылыырбыт туһугар, эһиги дынгнээхтии ыраахтааҕы буолбуккут эбитэ буоллар дуу! ⁹ Ол эрэри, биһиги бүтүн аан дойду – Аанһаллар да, киһи аймах да – хараҕар испэктээк буолбуппут; ол иһин саныбын ээ: Танара биһигини, Бэйэтин Апостолларын, өлөргө ууруллубут дьоннуу, аһаҕастык тиһэх миэстэҕэ туруорарга быһаарбыт. ¹⁰ Биһиги Христос туһугар өйө суохпут – эһиги Христостуун биир буолан өйдөөххүт; биһиги мөлтөхпүт – эһиги күүстээххит; эһиги албан ааттааххыт – биһиги сэнэбилгэ сылдыабыт. ¹¹ Күн бүгүнгэ диэри аччыктыбыт, утатабыт, сыгыннах сылдыабыт, холдьоҕуллабыт, сири-дойдуну кэрийэбит, ¹² кыһыл илиибитинэн үлэлээн айахпытын булунабыт. Үөхтэхтэринэ – алгыбыт, сойуолаатахтарына – тулуйабыт; ¹³ баһааҕыртахтарына – үтүнэн хардарабыт; биһиги бу дойдуга бөх-сыыс кэриэтэ билингэ диэри бар дьон тэпсилгэнигэр сылдыабыт.

¹⁴ Маны эһигини кыбыһыннараары буолбатах, таптыыр оҕолорбор курдук өйдөтөөрү, суруйабын. ¹⁵ Христосу итэҕэйэр олох-хутугар төһө да эһигини тыһынчанан иитээччи такайбытын иһин, эһиги элбэх аҕалаах буолбатаххыт, мин эһиэхэ Христос Иисус туһугар Евангелиены иһитиннэрэммин эһиги аҕабыт буолбутум. ¹⁶ Ол иһин эһигиттэн көрдөһөбүн: мин Христосу холобур тутгарым курдук, эһиги эмиэ миигин холобур тутгун. ¹⁷ Бу туһуттан эһиэхэ таптыыр уолбун, Айыы Тойон эрэллээх киһитин Тимофейы, ыыттым. Кини эһиэхэ тийэн мин Христосу* батыһар суолум-иһим ханна да, хайа да церковка үөрэтэриттэн унга-хангас халбаннаабатын өйдөтүөҕэ.

¹⁸ Миигин кэлбэт эрэ диэн, сорох-сороххут олус улаханлык санаммыт. ¹⁹ Ол эрэри Айыы Тойон барар суолбун салайан

* 4:17 *Христосу* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос Иисусу».

1 КОРИНФЯННАРГА 5

биэрдэбинэ, өтөр эһиэхэ тийэммин, улаханлык санаммыттар тылларын буолбатах, күүстэрин тургутан көрүөбүм. ²⁰Танара Саарыстыбата киһи тылыгар буолбатах, ис күүһүгэр биллэр. ²¹Онон хайатын ордоробут? Чыпчахайдаах тийэбин дуу, сымнаҕас-сылаас таптал тыыннаах тийэбин дуу?

Содур быһыыны саралааһын

5 Бэл Танараны итэҕэйбэт омуктарга да баара иһиллибэтэх содур быһыы-майгы эһиэхэ үөдүйбүтүн туһунан кырдык сурах тийэн кэллэ. Эһигиттэн бииргит аҕатын кэргэнин ылан олорор диэн иһиттим. ²Итинник быһыыламмыт киһини бэйэ-ҕит эйгэҕиттэн таһаарар, ытыыр-кэмсинэр оннугар, эһиги өссө улаханлык санана сылдаабыт. ³⁻⁴Төһө да эһиги ортобутугар суоҕум иһин, ис тыыммынан эһигинниин бииргэ буоламмын, мин хайыы-үйэ манныгы быһаардым: Айыы Тойоммут Иисус Христос* аатын ааттаан түмсэргитигэр, онно миигин эмиэ киллэрэн туран, итинник быһыыламмыт киһини Айыы Тойоммут Иисус Христос күүһүнэн ⁵сатанаҕа биэрин: Айыы Тойоммут Иисус Христос Күнүгэр** дууһата быһһанарын туһугар, этэ-сиинэ эрэйдэннин.

⁶Эһиги тугунан да хайһанар кыаххыт суох. Кыра аһытыттан тиэстэ бүтүннүүтэ көтөбүллэрин ама билбэт үһүгүт дуо? ⁷Онон, аһытыттан ырааһыран санга тиэстэ буолар туһугар, эргэ аһытыыны кыһыйан ылан киэр быраһын; биһиги Паасхабыт Христос хайыы-үйэ биһиги туспутугар сиэртибэлэнэн турар, онон эһиги аһытыта суох ньулуун килиэп буолабыт. ⁸Паасха бырааһынныгыгын омсо-кыдык, куһаҕан быһыы аһытытыгар көтөбүллүбүт эргэ килиэбинэн буолбакка, көтөхтөрүүтэ суох ыраас быһыы, кырдыктаах буолуу килиэбинэн ылаабын.

⁹Эһиэхэ ыппыт сурукпар содур дьону кытта бодоруһуман диэн суруйан турабын. ¹⁰Мин бу дойду содур, инсэ-обот, албын-түөкэй, эбэтэр эмэгэктэ сүгүрүйэр дьонун туһунан эппэтэҕим, оннук эбитэ буоллар, эһиги бу дойдуттан тахсан барбыккыт

* 5:3-4 *Айыы Тойоммут Иисус Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойоммут Иисус».

** 5:5 *Айыы Тойоммут Иисус Христос Күнүгэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон Күнүгэр».

1 КОРИНФИЯННАРГА 6

көнө буолуо этэ; ¹¹ол оннугар, биир итэҕэллээх бырааппыт дэ-тэ сылдьан содур, эбэтэр инсэ-обот, эмэгэксэ сүгүрүйэр, эбэтэр быдыар тыллаах-өстөөх, итирэр-кутурар, уорар дьону кытта бодоруһуман диэн суруйбутум; оннуктары кытта бииргэ аһаабат да буолун. ¹²⁻¹³Таска сылдьар туора дьону хайаан мин дүүллүө-мүй? Таһынааҕылары Танара дүүллүүр. Оттон иһинээҕилэри эһиги бэйэҕит дүүллүөхтээххит буолбатах этэ дуо? Онон «содур дьону бэйэҕит искититтэн туоратын».

Итэҕэйээччилэр бэйэ-бэйэлэрин кытта сууттаһыылары

6 Эһигиттэн хайабыт эрэ биир итэҕэллээх быраатын кытта мөккүөрдээх буоллаҕына, ол дьыаланы сибэтийдэргэ* биэрэн быһаартарарын оннугар, хайдах санаата баран Танараны итэҕэйбэт дьонго сууттарарый? ²Сибэтийдэр бу аан дойдуну сууттуохтаахтарын эһиги билбэккит дуо? Оннук бүтүн аан дойдуну дүүллээри сылдьан, хайаан букатын дуона суох кыра дьыаланы бэйэҕит кыайан дүүллээбэккитий? ³Биһиги кэнэҕэс бэл аанһаллары дүүллүөхтээхпитин эһиги билбэккэ сылдьабыт дуо? Оччотугар күннээҕи дьыаланы-куолуну быһаарсарбыт быдан дөбөн буолаарай? ⁴Эһиги күннээҕи олоххут үнсүүтүн-харсытын церковка туох да ыйааһына суох дьонунан тоҕо быһаартарабыт? ⁵Кыбыһынныннар диэн этэбин: ама биир итэҕэллээх бырааттарын дьыалаларын быһааран биэрэр кыахтаах, үтөө өйдөөх киһи бэйэҕит ортоҕутугар суох үһү дуо? ⁶Оттон эһиэхэ быраат быраатын кытта сууттаһа сылдьар, өссө буолаары буолан итэҕэйбэт дьон иннигэр! ⁷Бэйэ-бэйэҕитин үнсө-харса сылдьаргыт даҕаны эһиги ааккытын улаханлык түһэрэр. Ити оннугар атаҕастанары тоҕо тулуйбатыгыт? Ити оннугар сүтүктэнэри тоҕо ордорботугут? ⁸Эһиги буоллаҕына бэйэлээх бэйэҕитинэн атаҕастаан туран кинилэртэн туура тутан ылабыт, өссө буолаары буолан биир итэҕэллээх бырааттаргытыттан. ⁹Хара санаалаахтар Танара Саарыстыбатыгар тиксибэттэр диэни эһиги билбэккит дуо? Бэйэҕитин албыннана барыман: содурдар да, эмэгэксэ сүгүрүйээччилэр да, көссүүлэхээччилэр да, бэйэ-бэйэлэригэр имэнирэр түктэри дьалынна ылларбыт эр дьон да, ¹⁰уоруйахтар да, бэригимсэхтэр, арыгыһыттар да,

* ^{6:1} Сибэтийдэр – Танара дьоно.

1 КОРИНФЯННАРГА 6

дьону үөбээчилэр-холуннарааччылар да, талабырдыттар да Тангара Саарыстыбатыгар тиксибэттэр. ¹¹Эһиги сороххут эмиэ хаһан эрэ итинник этэ, ол эрэри сууммукут-ырааһырбыккыт, Тангараҕа анаммыккыт, Айыы Тойоммут Иисус Христос аатынан уонна Тангарабыт Тыынын күүһүнэн буруйтан-сэмэттэн босхоломмукут.

Содур буолуу туһунан

¹²«Миэхэ туох барыта көнүллэнэр» диигит эрэри, туох барыта туһалаах буолбатах; сөп, «миэхэ туох барыта көнүллэнэр», ол эрэри мин онтон туохха да тутулукка ыларыа суохтаахпын. ¹³Сөп, «ас – куртахха, куртах – аска ананар»; ол эрэри Тангара хайатын да суох гыныаҕа. Оттон киһи этэ-сиинэ содур быһыыга буолбатах, Айыы Тойонго ананар, онон киһи этин-сиинин Айыы Тойон бас билэр. ¹⁴Тангара Айыы Тойону тилин-нэрбитэ, онон биһигини да Бэйэтин күүһүнэн тилиннэриэҕэ. ¹⁵Эһиги эккит-сиингит Христос Этин-сиинин сорҕото буоларын, ама, билбэккит дуо? Уонна хайаан эһигини Христостан арааран ыламмын, сэлээччэх дьахтарга холбуохпунуй? Оннук эрэ буолуо суоҕа! ¹⁶Эбэтэр, сэлээччэх дьахтардыын хоонньооччу кинилиин биир эт-хаан буоларын эһиги билбэккит дуо? «Икки эт-хаан биир эт-хаан буолуохтара» диэн этиллэн турар буолбатах дуо? ¹⁷Ол курдук эмиэ Айыы Тойону кытта холбооччу Айыы Тойоннуун биир тыын буолар. ¹⁸Онон содур быһыыттан куотун; киһи ханнык да аныыны онгорбутун иһин, ол онгорбут аныыта этигэр-сиинигэр сыһыана суох, оттон содур киһи бэйэтин этин-сиинин утары аныыны онгостор. ¹⁹Эһиги эккит-сиингит Тангара эһиэхэ биэрбит Сибэтиэй Тыынын дьээтэ буоларын, бэйэбитин бэйэбит бас билиммэккитин өйдөөбөккүт дуо? ²⁰Эһиги ыарахан сыанаҕа атыылаһыллыбыккыт, онон эккитин-сиингитин, дууһабытын – бүтүн бэйэбитин Тангара бас билэрин быһыытынан, эккитинэн да, дууһабытынан да Тангараны албан аатырдар гына олорун*.

* 6:20 Онон эккитин-сиингитин, дууһабытын – бүтүн бэйэбитин Тангара бас билэрин быһыытынан, эккитинэн да, дууһабытынан да Тангараны албан аатырдар гына олорун – сорох былыргы гректин илиинэн суруйууга «онон эккитинэн-сиингитинэн Тангараны албан аатырдар курдук олорун».

Бял буолуу туһунан

7 Аны эһиги миэхэ суруйбуккут туһунан этэр буоллахха, эр киһи кэргэннэммэтэ ордук. ²Ол гынан баран содур быһыыга-майгыга киирэн биэрбэт туһугар, эр киһи барыта ойохтоох, дьахтар барыта эрдээх буолуохтаах. ³Эр киһи ойоҕор үтүөтүк сыһыаннаһахтаах, дьахтар эригэр эмиэ биир оннук буолуохтаах. ⁴Дьахтар этин-сиинин бэйэтэ буолбатах, кини тойон эрэ бас билэр, оттон эр киһи этин-сиинин эмиэ бэйэтэ буолбатах, хотуна бас билэр. ⁵Бэйэ-бэйэбиттэн куотунуман, арай иккиэн сүбэлэһэн баран, поһу тутуһар*, Таңараҕа үгэр кэмнитигэр эрэ бэйэ-бэйэбиттэн туттунар буолун, ол кэнниттэн эмиэ, сатана чараас сиргитин билэн, имэнгирдэн, анһыыга уккуйбатын туһугар, бииргэ буолун. ⁶Ол эрээри мань мин модьуйбакка, көнүллээн эрэ этэбин. ⁷Киһи барыта бэйэм курдук сылдыһан баҕарыам этэ гынан баран, хас биирдии киһи Таңараттан ылыт кыаҕа тус-туһунан – сорох кыаҕа биир, иккис кыаҕа атын.

⁸Оттон анаардас дьонго, огдооболорго этиэм этэ: кинилэр мин курдук соҕотоҕун сылдыһаллара ордук. ⁹Арай, кыайан туттуммат буоллахтарына, ыал буоллуннар; имэнгирэ сылдыһах кэриэтэ кэргэннэммит көнө.

¹⁰Оттон ыал буолбуттартан – мин буолбатах, Айыы Тойон Бэйэтэ модьуйар: дьахтар эриттэн араһыа суохтаах, ¹¹араһар түбэлтэтигэр соҕотох хаалыахтаах, эбэтэр эрин кытта эйэлэһиэхтээх; эр киһи ойоҕун эмиэ быраҕыа суохтаах.

¹²Оттон атыттарга – Айыы Тойон буолбатах, мин бэйэм этэбин: итэҕэйбэт ойохтоох хайа эмэ бырааппыт ойоҕо сөбүлэһэн олорор буоллаһына, киниттэн араһыа суохтаах. ¹³Итэҕэйбэт эрдээх дьахтар, эрэ сөбүлэһэн олорор буоллаһына, эмиэ араһыа суохтаах. ¹⁴Тоҕо диэтэххитинэ, итэҕэйбэт эр киһи итэҕэйэр ойоҕунан сибэтии буолар, оттон итэҕэйбэт дьахтар итэҕэйэр эринэн сибэтии буолар. Онтон атын эбитэ буоллар, оҕолоргут кирдээх буолуо этилэр, оттон билигин кинилэр эмиэ – Таңараҕа анаммыт оҕолор. ¹⁵Итэҕэйбэт киһи араһыан баҕардаһына, араһыстын, оннук түбэлтэҕэ биһиги биир итэҕэллээхтэрбит

* ^{7:5} *Поһу тутуһар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

1 КОРИНФИЯННАРГА 7

хааччахтамматтар: Айыы Тойон биһигини* эйэлээх буоларга ынгырар. ¹⁶Эргин быыһаабаккын дьахтар хантан билэҕин? Эр киһи эмиэ ойоххун быыһаабаккын хантан билэҕин?

Танара хайдах анаабытын хоту олорун

¹⁷Ол гынан баран ханнык баҕарар киһи Танара киниэхэ хайдах анаабытын, Айыы Тойон туохха ынгырбытын хоту дьаһанан олордун. Мин маны церковтарга барыларыгар сүбэлиибин. ¹⁸Ким иудей бэлиэтинэн быһыллан баран ынгырыллыбыт – ол чэрин сүтэрэ сатаабатын, оттон ким быһыллыбакка сылдьан ынгырыллыбыт – быстарбатын. ¹⁹Быһыллы да, быһыллымы да туох да суолталара суох, арай Танара кэриэстэрин тутуһуу эрэ суолталаах. ²⁰Хайа да киһи туох солороох сылдьан ынгырыллар да, ол солотун уларыппатын. ²¹Кулут буола сылдьан ынгырылыннахына, симиттимэ, оттон босхолонон кыахтаах буоллахына, үтүө суолу туһаммытын ордук. ²²Тоҕо диэтэххэ, Айыы Тойон ынгырбыт кулута Айыы Тойон көнгүл киһитэ буола түһэр; ол тэнэ көнгүл киһи эмиэ ынгырылынна да, Христос кулута буолар. ²³Танара эһигини ыарахан сыанаҕа атыыласпыта, онон дьон кулута буолуман. ²⁴Бырааттарым, ким ханнык солороох сылдьан ынгырыллар да, Танара иннигэр ол солотунан сырыттын.

Сулумахтар уонна огдооболор

²⁵Оттон эдэр кыргыттарга тустаах Айыы Тойонтон миэхэ туох да ыйыы-кэрдийи суох эрэри, Айыы Тойон үтүөтүнэн Кини итэҕэллээх киһитэ буоламмын, манныгы сүбэлиибин. ²⁶Билинҕи кыһалҕалаах кэмгэ киһи сулумах сылдьара ордук дии саныбын. ²⁷Кэргэннээх буоллахына, араха сатаама, кэргэнэ суох буоллахына, кэргэннэнэ сатаама. ²⁸Ол эрэн, ыал буоллахына да, аныыны онгорбоккун, кыыс эргэ барара эмиэ аныы буолбатах. Ити эрэри ыал буолааччылар бу олоххо элбэх эрэйи көрсүөхтэрэ, оттон мин эһигини эрэйтэн босхолоохпун баҕарабын.

²⁹Бырааттарым, бу этэр этиим сүннүүнэн маннык: бириэмэ бэрт кыра хаалла, онон кэргэннээхтэр даҕаны кэргэнэ суох курдук, ³⁰ытаһааччылар ытаабат курдук, үөрээчилэр үөрбэт курдук, атыылаһааччылар да атыыласпатах курдук, ³¹бу аан дойду

* 7:15 *Биһигини* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһигини».

1 КОРИНФЯННАРГА 7

дьарыгын дьарыктанааччылар дьарыктаммат курдук буолуохтаахтар. Ол тоҕо диэтэххэ, бу билинги аан дойду өр барыа суоҕа.

³²Эһигини кыһалҕа кыһарыйыан мин баҕарбаппын. Сулумах киһи Айыы Тойон санаатын табаары, Айыы Тойон дьыалатыгар кыһаллар-мүһэллэр, ³³оттон ыал киһи кэргэнин санаатын табаары, сирдээҕи дьыаланан түбүгүрэр. Эрдээх дьахтар уонна эргэ бара илик кыыс туспалаахтар*: ³⁴эрэ суох дьахтар эбэтэр кыыс Айыы Тойон туһугар кыһаллар, хайдах гынан Айыы Тойон санаатын табарын, этинэн-сиининэн, өйүнэн-санаатынан сибэтиэй буоларын туһунан саныыр, оттон эрдээх дьахтар, эрин санаатын табаары, сиргэ баарга кыһаллар. ³⁵Мин маны, эһиги илиигитин-атаххытын баайа сатаан буолбатах, эһиэхэ туһалаах буолаарай диэн, үтүө сиэринэн тиһигин быспакка, туохха да аралдьыйбакка эрэ, Айыы Тойонно сулууспалаатыннар диэн этэбин.

³⁶Ким эмэ кыыһа** сааһын ситэн баран, эргэ барбакка олорун сиэрэ суох суол диир буоллаҕына, бэйэтэ ону хайдах саныырынан быһаардын, ол аныы буолуо суоҕа; оннук кыыс эргэ бардын. ³⁷Оттон сүрүҕэр халбаннаабат бигэ быһаарыныны ылыммыт киһи, ким да күһэйбэт буолан, чин санаатын ылынан кыыһын эргэ биэрбэккэ, ыраас хаалларардыы санаммыт буоллаҕына, сөпкө быһаарынар. ³⁸Ол аата кыыһын эргэ биэрэр киһи сөпкө гынар, оттон эргэ биэрбэккэ санаммыт киһи быһаарыныныта өссө ордук.

* 7:32, 33 *Сулумах... түбүгүрэр. Эрдээх дьахтар уонна эргэ бара илик кыыс туспалаахтар* – эбэтэр «Сулумах... түбүгүрэр. Инньэ гынан икки аныы тардыстар».

** 7:36-38 *Кыыһа* – эбэтэр «кэпсэтиилээх кыыһа». Оччоҕо манньк тылбаастыахха сөп: «Кэпсэтиилээх кыыһа сааһын сиппитин үрдүнэн кинини ылбакка сылдыарын сиэрэ суох суол диир, имэннээх санаатын кыана туттубат киһи бэйэтэ хайдах саныырынан быһаарыннын; аныы буолуо суоҕа, ол кыыһын ойох ыллын. ³⁷ Оттон сүрүҕэр халбаннаабат бигэ быһаарыныны ылыммыт киһи, ким да кинини күһэйбэт, бэйэтэ эмиэ баҕа санаатын кыана туттар буолан, чинник быһаарынан ойох ылбаттыы санаммыт буоллаҕына, сөпкө быһаарынар. ³⁸ Ол аата кэпсэтиилээх кыыһын кытта ыал буолар киһи сөпкө гынар, оттон кыыһы кэргэн ылбаттыы, ырааһын сүтэрбэтти, санаммыт киһи быһаарыныныта өссө ордук».

1 КОРИНФИЯННАРГА 8

³⁹ Дьахтар, эрэ тыыннаабын тухары, эрин кытта сокуон быһытынан быстыбат ситимнээх; оттон эрэ өллөбүнэ, кини холбоһуон баһарар кинитиниин холбоһоро көнүлэ гынан баран, ол кинитэ Айыы Тойону итэҕэйэр киһи буолуохтаах. ⁴⁰ Ити эрээри кини эргэ барбатабына, ордук алгыстаныа этэ. Бу тус бэйэм санаам гынан баран, Тангара Тыына миэхэ эмиэ баар дии саныбын.

Эмэгэккэ сиэртибэлэммит эт

8 Эмэгэккэ сиэртибэлэммит эт туһунан биһиги билэбит, этэргэ дылы, «билии биһиэхэ барыбытыгар баар». Ол эрээри, билии кинини киэмситэр, оттон таптал бөҕөргөтөр. ² Ким эмэ тугу эмэ билэбин дии сананар эбит буоллабына, ол аата билиэхтээҕин өссө ситэри билэ илик. ³ Оттон Тангараны таптыыр кинини Тангара билэр.

⁴ Онон, эмэгэккэ сиэртибэлэммит эт туһунан. Аан дойду эмэгэттэрэ туох да суолтата суохтарын, биир Тангараттан ураты атын Тангара суоҕун биһиги билэбит. ⁵ Төһө да «тангара» дэтээччилэр халлаанга да, сиргэ да баалларын иһин, («тангаралар» да элбэхтэр, «тойоттор» да аһыйаҕа суохтар), ⁶ биһиги биир эрэ Тангара Аҕалаахпыт: туох барыта Киниттэн төрүттээх, биһиги эмиэ олохпутун Киниэхэ анаан олоробут; итиэннэ биир эрэ Айыы Тойон баар – Иисус Христос, туох барыта Кининэн төрүттэммитэ, биһиги эмиэ Кининэн олоробут. ⁷ Ол эрээри киһи эрэ барыта маны билэр буолбатах. Сорохтор билингэ диэри суобастарыгар эмэгэт тангаралары билинэр буоланнар, кинилэргэ сиэртибэлэммит эти тангараларга анаммыт сиэртибэ дии санаан сирилэр, инньэ гынан кинилэр ситэ-хото илик суобастара киртийэр. ⁸ Ас биһигини Тангараҕа чугаһаппат: биһиги аһаан да көмөппүт, аһаабакка да сүтүктэммэппит.

⁹ Ол да буоллар, эһиги бу көнүлгүт бөҕөргүү илик итэҕэллээх дьону бүдүрүтэр сылтах буолбатын курдук, сэрэнэн сылдыһын. ¹⁰ Ситэ-хото илик итэҕэллээх киһи эйигин, оннук билиилээх кинини, эмэгэт дьиэтигэр киирэн аһы-сии олороргун көрдөбүнэ, суобаһа онтон эр ылан сиэртибэ этин сииргэ сананыа суоҕа дуо? ¹¹ Оччоҕо эн билиигиттэн сылтаан итэҕэлэ өссө бөҕөргүү илик быраатын былаҕайга былдьатыа, оттон кини туһугар Христос өлөн турар эбээт! ¹² Онон бырааттаргытын утары

1 КОРИНФЯННАРГА 9

итинник аньыны онгорон кинилэр бөбөргүү илик суобастарын бааһырдангыт, эниги Христуу утары аньыны оностофут. ¹³ Онон, мин аһыыра аһым туһуттан быраатым аньыга киирэн биэрэр буоллабына, кинини дэн үктэтиэм кэриэтэ, үйэбэр эт сиэм суоҕа.

Апостол бырааба

9 Мин Апостол буолбатахпын дуо? Көнүл киһи буолбатахпын дуо? Иисус Христуу, биһиги Айыы Тойоммутун, көрбөтөбүм этэ дуо? Эниги Айыы Тойоннуун биир буолуугут – мин үлэм түмүгэ буолбатах дуо? ² Атыттар миигин Апостол диэбэт да буоллахтарына, эһиэхэ мин Апостолбын. Мин Апостол буоларбын бигэргэтэр бэчээт – эниги Айыы Тойоннуун биир буолуугут.

³ Бу баар миигин дьүүлүүр дьонно утары этэр көмүскэниим.

⁴ Биитэр биһиэхэ бу үлэбит иһин үссэнэр, утахпытын ханнарар быраап суох үһү дуо? ⁵ Эбэтэр, атын Апостоллар дуу, Айыы Тойон бырааттара дуу, Кифа дуу курдук, биир итэҕэллээх кэргэт-тэрбитин аргыс гынан илдьэ сылдьар быраап биһиэхэ суох дуо?

⁶ Биитэр соҕотох мин итиэннэ биир Варнава эрэ үлэлээн, аһахпытын булунохтаах үһүбүт дуу? ⁷ Ханлык буйун бэйэтин суутугар сэриилэһэрий? Ким виноград олордон баран, отонуттан сиэбэтий? Ким үөр сүөһүнү маньыр эрэри, үтүттэн испэтий?

⁸ Бу туһунан күннээҕи олохтон эрэ ылан холобурдуур буолбатахпын, Сокуон эмиэ итинник этэр. ⁹ Моисей Сокуонугар «бурдук астыыр оҕуһу томторуктааман» диэн суруллар. Тангара оҕуска кыһанан итинник этэрэ буолуо дуо? ¹⁰ Биһиэхэ анаан этэрэ биллэн турар буолбатах дуо? «Сир хорутааччы да, бурдук астааччы да үүнүүттэн өлүүлэһэр эрэллээх үлэлиллэр» диэн, биллэн турар, биһиэхэ анаан суруллар. ¹¹ Эһиэхэ духуобунай сиэмэни ыһан баран, ол үүнүүттэн күннэтэ аһыырга-таннарга наадалааҕы эрэйдэхпитинэ, ама аһары элбэҕи эрэйиэхпит дуо? ¹² Атыттар эһигиттэн оннук эрэйэр бырааптаах буоллахтарына, биһиги кинилэрдээҕэр ордук улахан бырааптаах буолуохпут суоҕа дуо?

Ол гынан баран, манлык бырааптаахпытынан биһиги туһаматахпыт, туһаныхтааҕар хата Христос Евангелиетын хаамытыгар туох да буюму-моһойу таһаарбат туһугар тугу барытын тулуйабыт. ¹³ Тангара Дьэитин үлэһиттэрэ Тангара Дьэиттэн

1 КОРИНФИЯННАРГА 9

аһыыллаларын, сиэртибэ биэриигэ сулууспалааччылар эмиэ сиэртибэнныктэн өлүүлэрин ылаалларын эһиги билбэккит дуо? ¹⁴ Евангелиены иһитиннэрээччилэргэ эмиэ Айыы Тойон итинник сулууспалаан айахтарын ииттэллэригэр сорууйбута.

¹⁵ Ол эрээри, мин бу бырааптарбыттан хайатын даҕаны туһамматаҕым. Уонна дэ туһанарды сананан маны суруйа олоорор буолбатахпын. Мин киэн туттар суолбун ким эмэ туора сотуон кэриэтэ, өлбүтүм көнө. ¹⁶ Евангелиены иһитиннэрэрбэр киэн туттарым миэхэ тугум да суох. Бу – мин булгуччу толоруохтаах ытык иэһим. Миэхэ хайдахтаах эрэй-мун буолуо этэй арай дьонго Евангелиены иһитиннэрбэтим эбитэ буоллар! ¹⁷ Өскөтүн бу сулуусабын бэйэм үтүө көңүлбүнэн талан ылан толорор буоллахпына, төлөбүр ылыахпын даҕаны сөп этэ, оттон бэйэм көңүлбүнэн буолбатах буоллаҕына, ол аата мин сүктэриллибит соруудаҕы толоробун. ¹⁸ Оччоҕо туох төлөбүрэ миэхэ кэлиэхтэҕий? Танара тылын иһитиннэрэрбэр, Христос туһунан тугу да эрэйбэккэ эрэ иһитиннэрэрим итиэннэ Евангелие биэрэр быраабынан туһамматым – бу буолар мин үрдүк наҕараадам.

¹⁹ Төһө да көңүлүм, ким да кулута буолбатаҕым иһин, элбэх киһини тардаары, мин барыларыгар кулут буолбутум: ²⁰ иудейдары тардаары, иудейдарга иудей кэриэтэ*, Моисей Сокуонугар бас бэринээччилэри тардаары, Сокуонна бас бэринээччи кэриэтэ буолбутум; ²¹ Сокуону билбэт дьону тардаары (төһө да Танара Сокуонун биллэрбин, Христоска бас бэриннэрбин) Сокуону билбэт киһи кэриэтэ буолбутум; ²² оттон мөлтөхтөрү тардаары, мөлтөҕү кытта мөлтөх кэриэтэ буолбутум. Саатар сорохторун эмэ быһаан ылаары, барыларыгар барыларын курдук буолбутум. ²³ Маны барытын мин Евангелие туһугар, кини алгыһын үллэстэр баҕа санаабыттан, оноробун.

²⁴ Күрөс былдыһааччылар бука бары сүүрэллэрин, ол гынан баран бириискэ биирдэстэрэ эрэ тиксэрин билбэккит дуо? Онон, доҕотторуом, бириискэ тиксэр курдук сүүрүн. ²⁵ Бөҕөстөр бары туохха барытыгар бэйэлэрин кыатана үөрэнэллэр: кинилэр иинэр-кэхтэр бириискэ дьулуһаллар, оттон биһиги үйэлэр тухары ииммэт-кэхтибэт мэнньиэскэ дьулуһабыт. ²⁶ Ол иһин мин

* 9:20 *Иудей кэриэтэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэнииттэн «төһө да Сокуонна бас бэриммэтэрбин» диэн тыллар бааллар.

күрэххэ сүүрэрбэр туох да сорууга суох киһи курдук сүүрэр буолбатахпын, түһүлгэбэ охсуһарбар – салгыны эрэ дайбыахха диэн охсуһаппын. ²⁷ Атыттарга Евангелиены иһитиннэрэ сылдьан бэйэм сөбө суох дэтэн күрэхтэһииттэн туоратыллан хаалбатым туһугар, эппин-сииммин сыһытан туран дьулуурбар бас бэриннэрэбин.

Сымыйа таңгаралартан сэрэтии

10 Бырааттарыам, өбүгэлэрбит бука бары былыт халын хаххатыгар сылдыбыттары, бары муораны курдаттаан ааспыттары өйдүөххүтүн баһарабын; ² кинилэр бары Моисейга холбоһон былыкка уонна муораҕа сүрэхтэммиттэрэ, ³ бары биир духуобунай аһы аһылыктамыттара, ⁴ бары биир духуобунай утаҕы утахтамыттара: ол хайдах диэтэххэ, кинилэри кытта барсан иһэр духуобунай очуос таастан утахтары ханнараллара, оттон ол таас – Христос Бэйэтэ этэ. ⁵ Ол эрэри Таңгара уордайар санаата бэрт үгүс киһиэхэ хоммут буолан, кинилэр өлүктэрэ иччитэх сир устун тэлгэнэн хаалбыта. ⁶ Бу барыта биһиэхэ, кинилэр курдук куһаҕанна баһатыһаппыт туһугар, сэрэтии буолар. ⁷ Онон, сорох өбүгэлэрбит сүгүрүйбүттэрин курдук, эмэгэккэ сүгүрүйэр буолуман; кинилэр тустарынан Суруйууларга «норуот олорон аһаан-иһэн барбыта, онтон туран эмэгэт иннигэр үңкүү-битии тэрийбитэ» диэн этиллэр. ⁸ Кинилэртэн сорох дьонно содурдук быһыыламыттары курдук, биһиги эмиэ содурдук быһыыланар буолумуоҕун; оннук быһыылана сырыттаһарына, соҕотох биир күн иһигэр сүүрбэ үс тыһыынча киһилэрэ суорума суоламыта. ⁹ Кинилэр сорохторо Христу* үтэн-анһан көрбүттэринии, биһиги Кинини оннук үтэн-анһан көрөр буолумуоҕун; кинилэр инньэ гына сылдьан эриэн үөннэргэ тиктэрэн өлбүттэрэ. ¹⁰ Өбүгэлэрбит сорохторо кэриэлийбиттэрин курдук, кэриэлийэр буолуман; кинилэри, оннук кэриэлийбиттэрин иһин, өлөрөр-өһөрөр Аанһал ходуйтаабыта. ¹¹ Бу барыта биһиэхэ сэрэтэр холобур буолбута итиэннэ тиһэх үйэлэргэ тийбит дьону, биһигини, өйдөтөөрү, Суруйууларга киирбитэ.

* 10:9 *Христу* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойону».

¹² Онон тирэхтээхтик турабыт дии сананар дьон, охтубат ту-
хугар, сэрэхтээх буоллуннар. ¹³ Эһиги көрсүбүт ыарахан быһыы-
гыт-майгыгыт – киһи тулуйар тургутуута. Тангара эппит тылын
экчи толорор, онон хаһан даһаны эһигини кыаххыт таһынан
тургуттарыа суоҕа; итиэннэ тургутуулар кэмнитигэр, тулуйаргыт
туһугар, эһиэхэ күүс да биэриэҕэ, тахсар суолу да көрдөрүөҕэ.

¹⁴ Онон, таптыыр бырааттарым, эмэгэҕкэ сүгүрүйэртэн куо-
тар буолун. ¹⁵ Мин эһигини толкуйдаах дьон курдук санааммын
этэбин, онон бу тугу эппиппин ырынгалаан көрүн. ¹⁶ Бу махта-
нан туран иһэр алгыстаах иһиппит биһигини Христос Хаа-
ныгар тиксиһиннэрэр буолбатах дуо? Оттон бу тоһутан ылан
сиир килиэппит биһигини Христос Этигэр-сиинигэр тикси-
һиннэрэр буолбатах дуо? ¹⁷ Бу килиэп биир, оттон биһиги эл-
бэх да буолларбыт биир килиэби үллэстэр буоламмыт, эмиэ
биир Эт-сиин буолабыт.

¹⁸ Израиль норуотун ылан көрүөбүн: сиэртибэлэммити сиэч-
чилэр сиэртибэнныккэ кытыктаах буолаллар буолбатах дуо?
¹⁹ Бу аата туох диэн этэр быһыыбыный? Эмэгэт тангаралар туох
эмэ суолталаахтар диэн этэбин дуу, биитэр эмэгэттэргэ бэлэх-
туһах бэриллэр ас эмиэ туох эмэ суолталаах диэн этэбин дуу?
²⁰ Суох, инньэ диэбэппин. Тыыннаах Тангараны билбэт омуктар
бэлэхтэрин-туһахтарын Тангараҕа буолбакка, абааһыларга биэ-
рэллэр диэн этэбин, оттон эһиги абааһылары кытта сибээстэ-
һиэххитин мин баһарбаппын. ²¹ Айыы Тойон иһититтэн иһэ
сылдьан абааһы иһититтэн иһэр кыаххыт суох, Айыы Тойон
аһын аһыы сылдьан абааһы аһын аһыыр кыаххыт суох. ²² Ха-
йаан биһиги Айыы Тойону күнүүлэтэргэ сорунуохпутуй? Ама
биһиги Кинитээҕэр күүстээх үһүбүт дуо?

²³ «Биһиэхэ барыта көнүллэнэр», бэрт сөп, ол эрэри барыта
биһиэхэ туһалаах буолбатах, «биһиэхэ барыта көнүллэнэр», ол
эрээри барыта көмөлөөх буолбатах. ²⁴ Ханнык баһарар киһи бэ-
йэтигэр эрэ туһалаахха буолбакка, атын киһиэхэ туһалаахха
дьулуһуохтаах.

²⁵ Баһаарга атыыланар аһы-үөлү ингэ-тоҕо барбакка, холку суо-
бастаах олорон сиир буолун. ²⁶ Суруйууларга этиллибитин кур-
дук, «сир уонна сир үрдүгэр баар барыта Айыы Тойон киэнэ».

²⁷ Тангараны итэҕэйбэт ханнык эмэ киһи дьиэтигэр ыалдьытта-
та ынҕырдаһына, бара сылдыаххытын баһарар буоллаххытына,

күндүлүүр аһылыгын барытын ингэ-тонго барбакка эрэ, холку суобастаах олорон сиир буолун. ²⁸ Арай ким эмэ эһиэхэ: «Бу кэрэх этэ», — диэтэбинэ эрэ, оннук эти ол эппит киһи туһугар, кини суобаһын туһугар сизэмэн. «Сир уонна сир үрдүгэр баар барыта Айыы Тойон киэнэ»*. ²⁹ Мин эһиги суобаскыт туһунан эппэппин, ол киһи суобаһын туһунан этэбин. Тоҕо мин көңүл-бүн атын киһи суобаһа хааччахтахтаабый? ³⁰ Өскөтө мин махтанан туран аһыыр буоллахпына, тоҕо махтанар аһым иһин ким эрэ миигин сэмэлиэхтээбэй?

³¹ Онон, ас да аһабыккыт, утах да испиккит — тугу гыммыккыт барыта Тангараны албан аатырдыах эрэ тустаах. ³²⁻³³ Мин эмиэ бэйэм туһабын көрүммэккэ, үгүс дьонго туһалаах буолаарай диэн, кинилэр быһһаналларын туһугар, туохха барытыгар, киһиэхэ барытыгар санааларын табардыы сыһыаннаһарым курдук, эһиги эмиэ иудейдары да, атын омуктары да, Тангара церкөвүн да аһыыга киллэрбэт курдук олорун.

11 Мин Христуһу холобур туттарым курдук, эһиги эмиэ миигин холобур туттун.

Дьахтар үгэригэр төбөтүн бүрүнүөхтээбин туһунан

² Бырааттарыам**, мин туохха үөрэппиппин барытын өйдүүсаны сылдьаргыт, атыттартан ылан эһиэхэ тугу тиксэрбиппин хайдах тиэрдибитим курдук тутуһаргыт иһин, эһигини хайгыбын эрэ. ³ Эһиги өссө хайа баһарар эр киһиэхэ Христос бас буоларын, хайа баһарар дьахтарга эрэ тойон, оттон Христоска Тангара бас буоларын билиэххитин баһарабын. ⁴ Эр киһи, бэргэһэтин устубакка эрэ, Тангараҕа үгэр, Кини этэр тылын дьонго тиэрдэр буоллабына, бэйэтин баһын саакка-суукка угар. ⁵ Дьахтар, төбө сыгыннаһа Тангараҕа үгэр, Кини этэр тылын дьонго тиэрдэр буоллабына, бэйэтин баһын саакка-суукка угар; итинник гынара син биир баттабын күлтэччи ыларбытыгар тэннээх. ⁶ Дьахтар төбөтүн бүрүнүөн баһарбат буоллабына,

* 10:28 «Сир уонна сир үрдүгэр баар барыта Айыы Тойон киэнэ» — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 11:2 *Бырааттарыам* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

1 КОРИНФИЯННАРГА 11

баттағын кырыйтаран кэбистин; отгон баттағын кырыйтарыан эбэтэр күлтэччи ылланын кыбыстар буоллағына, төбөтүн бүрүнүн. ⁷Онон эр киһи Тангара уобараһа, албан аата буоларын быһыытынан төбөтүн саптыа суохтаах; дыахтар буоллағына эрин албан аата буолар. ⁸Ол эбит буоллағына, эр киһи дыахтарган үөскээбэтэ, дыахтар эр киһиттэн үөскээбитэ; ⁹эр киһи дыахтарга ананан айыллыбатаҕа, дыахтар эр киһиэхэ ананан айыллыбыта. ¹⁰Дьэ ол иһин Аанньаллар тустарыгар, дыахтар төбөтүгэр бас бэринэр бэлиэлээх буолуохтаах. ¹¹Ол эрэри, биһиги Айыы Тойоннуун биир буолбут олохпутугар эр киһи дыахтарган тутулуга суох буолбат, дыахтар да эр киһиттэн тутулуга суох буолбат. ¹²Тоҕо диэтэххэ, дыахтар эр киһиттэн үөскээбитин курдук, эр киһи эмиэ дыахтарган төрүүр, отгон туох баар барыта Тангараттан кэлэр.

¹³Бэйэбит да тойонноон көрүң, дыахтар төбөтүн бүрүммэккэ эрэ Тангараҕа үгэрэ төһө сиэрдээҕий? ¹⁴⁻¹⁵Эр киһи баттағын уһатара кыбыстыылаах, отгон дыахтар баттағын уһатара хайдаллаах суол диэн айылҕа бэйэтэ эһигини үөрэтэр буолбат дуо? Уһун баттах дыахтарга бүрүнэр сабыы быһыытынан бэриллибит. ¹⁶Отгон ким эмэ бу туһунан миигин кытта мөккүһүн баҕарар буоллағына, биһиги да, Тангара церковтара да оннук үгэспит суох.

Айыы Тойон Аһылыга

¹⁷Отгон бу мань сүбэлиирбэр эһигини хайҕаабалпын: эһиги бииргэ түмсэргит туһалыырын оннугар, эһигини айгыратар эрэ эбит. ¹⁸Бастакытынан, түмүстэргит эрэ, тус-туспа хайдыһаргыт туһунан истэбин; бу истибитим сороҕо оруннаағын итэҕэйэбин. ¹⁹Эһиги ортобутугар тус-туһунан суолу этии баар буолуохтаах даҕаны, оннук эрэ түбэлтэҕэ хайаҕыт ыйааһыннаағы этэрэ биллиэн сөп.

²⁰Итиэннэ эһиги түмсэр быһыыгыт-майгыгыт Айыы Тойон Аһылыгар түмсүү диэн ааттанар кыаҕа суох. ²¹Киһи барыта ким хайа иннинэ бэйэтин аһын сии охсорго тиэтэйэр, онтон сылтаан сороххут хам аччык хаалар, сороххут тотуор диэри иһэр. ²²Ама аһыырга уонна иһэргэ эһиги дьийэтэ суох үһүгүт дуо? Эбэтэр Тангара церковын аанньа ахтыбаккыт оччо дуу, биитэр дыадангылары атаҕастыыр быһыыгыт оннук дуу? Бу туһунан

эһиэхэ тугу диэхпиний? Хайгым дуо? Хайџаабатым биллэн турар.

²³ Мин Айы Тойонтон Бэйэтиттэн билбиппин эһиэхэ тиэрдибитим: тангарыллыбыт түүнүгэр Иисус Айы Тойон килиэби ылан, ²⁴ Тангараџа махтаммыта уонна тоһутан баран эппитэ: «Мань ылан сиэн*», бу эһиги тускутугар тоһутуллар Мин Этим, онон Миигин өйдөөн-санаан туран маннык гынар буолун», — диэбитэ. ²⁵ Онтон эмиэ аһылык кэнниттэн иһити ылан: «Бу иһит — Мин Хааным бигэргэппит саҥа кэс тыла; бу иһиттэн иһэргитигэр Миигин өйдөөн-санаан туран иһэр буолун», — диэбитэ. ²⁶ Ол аата Кини кэлиэр диэри, бу килиэби сиэтэххит, бу иһиттэн истэххит аайы, эһиги Айы Тойон өлбүтүн биллэрэџит.

²⁷ Ол иһин ким сөбө суохтук бу килиэби сиэбит, Айы Тойон иһититтэн испит, ол Айы Тойон Этин уонна Хаанын утары буруйдаах буолар. ²⁸ Ол иһин киһи бастаан бэйэтин ыараннатан-чинчийэн көрөн эрэ баран, бу килиэптэн сиэттэх, бу иһиттэн иһиэхтэх. ²⁹ Ким бэйэтин тургутунан көрбөккө** эрэ, Айы Тойон Этигэр уонна Хааныгар суолта биэрбэккэ***, сөбө суохтук килиэп сиир уонна бу иһиттэн иһэр, ол бэйэтин дүүлгэ тардарды, аһыыр уонна иһэр. ³⁰ Ол иһин эһиги ортоџутугар элбэх мөлтөх, ыарыһах дьон баар, ол иһин элбэх киһи өлөр. ³¹ Биһиги бэйэбитин бэйэбит дүүллэнэрбит эбитэ буоллар, дүүлгэ тардыллыа суох этибит. ³² Оттон Айы Тойон дьарыйдаџына, бу аан дойдуну кытары тэн дүүлгэ туруорбат туһугар, биһигини итинник көннөрөр.

³³ Онон, бырааттарым, Аһылыкка түмсэргитигэр бэйэ-бэйэџитин кэтэһэр буолун. ³⁴ Дүүлгэ түбэһэрдии түмсүбэт туһугар, ким аччык, ол дьээтигэр аһаатын. Мантан атынын тийдэхпинэ сүбэлиэм.

* 11:24 *Мань ылан сиэн* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 11:29 *Бэйэтин тургутунан көрбөккө* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

*** 11:29 *Айы Тойон Этигэр уонна Хааныгар суолта биэрбэккэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Эккэ уонна Хаанна суолта биэрбэккэ».

Сибэтиэй Тыын бэлэхтэрин туһунан

12 Оттон Тыын бэлэхтэрин туһунан, бырааттарым, сыһа өйдөбүллээх хаалыаххытын баҕарбаппын. ²Эһиги бэйэҕит билэҕит, Тангараны итэҕэйбэт эрдэххитинэ, ким эрэ эһигини тардан ильдэрин курдук, тыла суох эмэгэттэргэ бара тураргыт. ³Эһиги өйдүүххүтүн баҕарабын: Тангара Тыынынан сангарар хайа да киһи «Иисус анафема*» диэн этиэ суоҕа, итиэннэ ким да Сибэтиэй Тыына суох хаһан даҕаны «Иисус – Айыы Тойон» диэн билиниэ суоҕа.

⁴Тыын бэлэхтиир духуобунай дьобурун арааһа элбэх гынан баран, ону барытын биир Тыын биэрэр. ⁵Сулууспалааһын тус-туска көрүнгээх эрээри, барыта биир Айыы Тойонго ананар. ⁶Дьайыы көрүнгэ атын-атын эрээри, барытыгар эмиэ биир Тангара дьайыыны онгорор. ⁷Барыларыгар туһалаах буоллун диэн, хас биирдии киһиэхэ Тыын ураты көстүүтэ бэриллэр. ⁸Биир киһиэхэ Тыын муударай тылы этэр дьобуру, иккискэ эмиэ ол Тыын билиини тиэрдэр дьобуру, ⁹сороххо эмиэ ол Тыын итэҕэли, оттон атынна эмиэ ол Тыын** ыарыыны үтүөрдэр араас дьобуру биэрэр, ¹⁰кимиэхэ эрэ дьиктини онгорор, кимиэхэ эрэ Тангара этиитин дьонго тиэрдэр пророк дьобурун, кимиэхэ эрэ тыыннары арааран билэр, кимиэхэ эрэ араас тылларынан сангарар, кимиэхэ эрэ ол тыллары ис хоһооннорун быһаарар кыағы биэрэр. ¹¹Бу маны барытын, Бэйэтэ сөбүлүүрүнэн хас биирдии киһиэхэ тус-туска үллэрэн, барыбытыгар биир Тыын онгорор.

Элбэх миэстэттэн турар биир Эт-сиин

¹²Холобур, киһини ылан көрүүбүн. Киһи соҕотох гынан баран, миэстэлэрэ элбэх; биир*** эт-сиин миэстэлэрэ, төһө да элбэхтэрин иһин, бары биир эт-сиин буолаллар, – Христос эмиэ оннук. ¹³Биһиги бука бары: ким иудей, ким атын омук буоллун, ким кулут, ким көнгүл буоллун – биир Тыынынан биир

* 12:3 *Анафема (грек.)* – кырыыска турдун.

** 12:9 *Ол Тыын* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «биир Тыын».

*** 12:12 *Биир* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

Эт-сиин буолар туһугар сүрэхтэммиппит; биһиэхэ барыбытыгар Тангара биир Тыны биэрбитэ.

¹⁴Оттон киһи этэ-сиинэ биир эрэ миэстэттэн буолбакка, элбэх миэстэттэн турар. ¹⁵Өскөтө атах: «Мин илии буолбатахпын, онон субу эт-сиин сорҕото буолбатахпын», – диэтэҕинэ, ол аата кини эт-сиин сорҕото буолбатах үһү дуо? ¹⁶Эбэтэр кулгаах: «Мин харах буолбатахпын, онон эт-сиин сорҕото буолбатахпын», – диэтэҕинэ, ол аата кини эт-сиин сорҕото буолбатах үһү дуо? ¹⁷Өскөтө киһи этэ бүтүннүү харах эбитэ буоллар, хайдах истиэ этэй? Ангардас истэрэ эрэ буоллар, тугунан сыты билиэ этэй? ¹⁸Ол эрэри, Тангара эт-сиин хас биирдии миэстэтин Бэйэтэ сөп дииринэн оннун булларбыт. ¹⁹Арай барыта биир эрэ миэстэттэн турара эбитэ буоллар, эт-сиин ханна буолуо эбитэй? ²⁰Ол эрэри элбэх миэстэттэн да турдар, киһи – биир эт-сиин. ²¹Онон харах илиигэ: «Эн миэхэ наадата суоххун», оттон бас атаха: «Эһиги миэхэ наадата суоххут», – диирэ сатамат. ²²Төттөрүтүн, эппитигэр быдан мөлтөх курдук көстөр миэстэлэрбит, ис дынгэр, тыын суолталаахтар; ²³оттон дьонно көрдөрөрбүт бөрүкүтэ суох диир миэстэбитин хаһан баҕарар ордук кыһаллан харыстыыбыт. ²⁴⁻²⁵Онон көстөрө бөрүкүтэ суох миэстэбит үчүгэй көстүүлээх буоларын туһугар кыһаллабыт, оттон үчүгэй көстүүлээх миэстэбит оннук кистэнэргэ наадыбат. Ол гынан баран эккэ-сиингэ хайдыһы суох буоллун, бары бэйэ-бэйэлэригэр биир тэнник кыһалынныннар диэн, Тангара суолталамат миэстэлэргэ ордук улахан болҕомтону уурарды барыларын бииргэ танган холбообут; ²⁶онон биирдэрэ эрэйдэннэҕинэ, атытара бары эрэйи көрөлөр, биир миэстэ ытыктаннаҕына, эт-сиин бүтүн бэйэтэ үөрэр.

²⁷Эһиги эмиэ – Христос Этэ-сиинэ буолабыт, хас биирдиигит, туспа ыллахха, Эт-сиин сорҕото буолар. ²⁸Ол курдук, Тангара сорохтору Церковка, бастатан туран, Апостолларынан анаабыт, иккиһинэн, Кини этэрин дьонно тиэрдэр пророктары, үсүһүнэн, үөрэтэр-уһуйар кыахтаах дьону туруорбут. Онтон салгыы сороххо дыктини онгорор, сороххо үтүөрдэр, көмөлөһөр, салайар, араас тылы билэр дьобуру биэртэлээбит. ²⁹Киһи барыта Апостол дуо? Бары пророктар дуо? Бары үөрэтэллэр дуо? Бары кыайан дыктини онгороллор дуо? ³⁰Бары эштиир-үтүөрдэр кыахтаахтар дуо? Бары араас тылынан санараллар, бары ону сатаан быһаараллар дуо?

³¹Ол эрээри, доѳотторуом, итиннээѳэр барытынааѳар уху-луччу үрдүк турар дьоѳурга дьулуһун! Билигин мин эһиэхэ чулууттан чулуу биир суолу көрдөрүөм.

Таптал

13 Өскөтө мин араас омуҕ, бэл Аанһыал да тылынан сангарар буолан бараммын – сүрэхпэр таптала суох буоллахпына, ол аата мин – танкыныыр эрэ алтаммын, чылыгырыыр эрэ чуорааммын. ²Өскөтө мин Таңгара этиитин дьонно тиэрдэр дьоѳурдаах пророк, бары кистэлэни барытын билэр, бары өттүнэн толору билиилээх итиэннэ бэл хайалары да оннуттан халбарытар күүстээх итэѳэллээх киһи буолан бараммын – сүрэхпэр таптала суох буоллахпына, ол аата мин туох да буолбатахпын. ³Өскөтө мин туох баар баайбын-дуолбун барытын дьаданыларга түһэтэн, эппин-сииммин уокка уматтара биэрэн да бараммын* сүрэхпэр таптала суох буоллахпына, онтукам миэхэ туох да туһата суох.

⁴Таптал тулуурдаах, амарах санаалаах, таптал ордугурѳаабат, таптал арбаммат, улаханлык санаммат, ⁵сүөргү быһыыламмат, бэйэтин эрэ иннин көрүммэт, хоргуппат, куһаҕаны өйдүү сылдыбат, ⁶куһаҕантан үөрбэт – кырдыктан үөрэр; ⁷барытын уйар, барытын итэѳэйэр, барытын эрэнэр, барытын тулуйар. ⁸Таптал хаһан да уостубат. Таңгара этиитин дьонно тириэрдэр дьоѳур – сүтүөѳэ, атын тылынан сангарар дьоѳур – уурайыаѳа, билии-көрүү дьоѳура эмиэ хаһан эрэ туһата ааһыаѳа. ⁹Билингнитэ биһиги итэѳэс билиилээхпит, Таңгара этиитин тириэрдэр дьоѳурбут да ситэтэ суох, ¹⁰ол эрээри ситии-хотуу, энкилэ суох буолуу кэмэ кэллэѳинэ, ситэтэ суох, итэѳэс диэн аны суох буолуу.

¹¹Мин оѳо сылдьан оѳолуу сангарарым, оѳолуу толкуйдуурум, санаабын оѳолуу этинэрим; онтон сааспын ситэн баран, оѳолуу быһыыбын-майгыбын хаалларбытым. ¹²Билингнитэ биһиги өлбөөркөй өстүөкүлэѳэ көстөр күлүк омоонун эрэ үдүкбадык көрөбүт, оттон кэмэ кэллэѳинэ, сирэй көрсөн турардыы көрүөхпүт; билингнитэ сорѳотун эрэ мин билэбин, оттон кэмэ

* 13:3 *Эппин-сииммин уокка уматтара биэрэн да бараммын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «хайѳанаары, эппин-сииммин биэрэн да баран».

кэллэжинэ, Тангара миигин билэрин курдук, толору билиэбим. ¹³Оттон билигин субу үс: итэбэл, эрэл, таптал — баар; ол эрэн таптал барыларыттан улахан.

Тыын бэлэхтэрин туһунан өссө биирдэ

14 Туохтан да ордук тапталга талаһын; ол эрээри Тыын атын бэлэхтэригэр эмиэ, ордук пророк дьобуругар, дьулуһун. ²Ким биллибэт тылынан сангарар, ол дьонго буолбакка, Тангараҕа туһулаан сангарар, тобо диэтэххэ кини тугу сангарарын ким да өйдөөбөт, кини Тыын күүһүн туһунан кистэлэни этэр. ³Оттон Тангара этиитин дьонго тиэрдэр пророк дьону бөбөр-гөтөн, өйдөтөн-сүбэлээн, уоскутан сангарар. ⁴Ким биллибэт тылынан сангарар, ол бэйэтин туһатыгар сангарар, оттон пророк церковны бөбөр-гөтөр.

⁵Эһиги бары атын тылларынан сангарыаххытын баҕарабын эрээри, Тангара этиитин тиэрдиккит ордук: атын тылынан сангарар киһитээбэр Тангара этиитин дьонго иһитиннэрэр пророк быдан туһаны аҕалар (арай анараангы, церковны бөбөр-гүүрүн-үүнэрин туһугар эппитин быһааран биэрэр эрэ буоллабына, баһыйтарыа суоҕа).

⁶Арай, бырааттарым, мин билигин эһиэхэ тийэн кэлэн, олох билбэт тылгытынан кутан-симэн барар буолуум. Тангара миэхэ туох эрэ санганы арийбытын эбэтэр тугу эрэ билбиппин үллэстэн, Тангара этиитин иһитиннэрэн дуу эбэтэр үөрэтэн дуу, өйдөнөр гына сангарбатахпына, мин эһиэхэ туох туһаны аҕалыахпыный?

⁷Дорҕоон таһаарар кута-сүрэ суох маллары, флейтаны эбэтэр арфаны ылан көрүөбүт. Тус-туһунан наардаммыт дорҕооннору таһаарбат буоллахтарына, флейтаҕа эбэтэр арфаҕа тугу оонньууларын биһиги хайдах билиэхпитий? ⁸Оттон турба чуолкайа суох тыаһы үрэн таһаарар буоллабына, ким кыргыһыга бэлэмнэниэбэй? ⁹Ол курдук эһиги эмиэ атын тылынан өйдөммөт гына сангарар буоллаххытына, тугу дииргитин атыттар хайдах билиэхтэрэй? Дьонго да эппиккит, тыалга да сангарбыккыт биир буолуо суоҕа дуо?

¹⁰Холобура, аан дойдуга төһөлөөх элбэх араас омук тыла баарый, олортон биир да тыл дорҕооно киһиэхэ өйдөммөт буолбат. ¹¹Оттон мин, атын киһи этэр тылын өйдөөбөт буоллахпына,

ол аата киниэхэ омук киһитэбин, кини эмиэ миэхэ туора дойду киһитэ буолар. ¹²Ол курдук эһиги эмиэ, Тыын бэлэхтиир дьобурдарыгар дьулуһаргытыгар, Церковы бөһөргөтөр дьобурдарынан бэйэбитин байытына сатаан.

¹³Онон эн, атын тылынан сангарар киһи, эйиэхэ быһаарар дьобур тиксэрин туһугар үгэр буол. ¹⁴Тоҕо диэтэргит, мин атын тылынан үгэр буоллахпына, төһө да ис тыыммынан үгэртэбин, өйүм онтон тугу да туһаммаг.

¹⁵Оччоҕо тугу гыныахтаахпыный? Ис тыыммынан үгэр буоллахпына, өйбүнэн эмиэ үгүөм; ис тыыммынан Тангараны туойан ыллыыр буоллахпына, өйбүнэн эмиэ ыллыам. ¹⁶Тоҕо диэтэххэ, эн Танараҕа ис тыыннынан эрэ махтанар буоллаххына, аттыгар турар көннөрү киһи эн махтал тылгар хайдах «аминь» диэн этиэҕэй? Эн туох дииргин кини өйдөөбөт эбээт. ¹⁷Эн төһө да үчүгэйдик махтаммытын иһин, атын киһи итэҕэлэ онтон бөһөргөөбөт. ¹⁸Мин Тангарабар махтанабын: эһигиннээҕэр хайаҕытынааҕар да элбэх атын тылынан сангарабын; ¹⁹ол эрээри церковка ким да билбэт тылынан үтүмэн үгүс тылы кутан-симэн сангарбыппынааҕар, атын дьону үөрэтэрдии, өйдөнөр гына биэс тылы эппитим ордук.

²⁰Бырааттарым! Өйгүтүнэн-санааҕытынан кыра оҕо буолуман; куһаҕанна — кыһыл оҕонон хаалын, үчүгэйгэ — сиппит-хоппут өйдөнүҥ.

²¹Сокуонна суруллубут: «„Атын тылынан, атын омук көмөтүнэн бу норуоту кытта кэпсэтиэм; ол гынан баран оччоҕуна да кинилэр Миигин истиэхтэрэ суоҕа“, — диир Айыы Тойон». ²²Онон атын тылынан сангары итэҕэйээччилэргэ буолбакка, итэҕэйбэт дьонно бэлиэ буолар, оттон пророк дьобура итэҕэйбэттэргэ буолбакка, итэҕэйээччилэргэ ананар. ²³Итэҕэйээччилэр бары бииргэ түмсэн баран, бука бары атын-атын биллибэт тылларынан сангаран турдаххытына, ону билбэт эбэтэр итэҕэйбэт дьон киирэн кэлэн, эһигини ииримтийбиттэр диэхтэрэ суоҕа дуо? ²⁴Оттон арай бары Тангара этэр тылын дьонно тириэрдэр буоллахтарына, онно итэҕэйбэт эбэтэр билбэт киһи түбэхэ киирдэҕинэ, ол истибитэ барыта кинини саралыыр, барыта кинини дьүүлүүр буоллаҕына, ²⁵кини, сүрэҕин кистэлэнэ арыллан, сиргэ сөһүргэстии түһэн Танараҕа сүгүрүйэн баран: «Чаччы да Тангара эһигини кытта бииргэ эбит!» — диэн ис сүрэҕиттэн санга аллайыа суоҕа дуо?

Сүлуусна бэрээдэктээхтик барыхтаах

²⁶ Онон, бырааттарым, туох түмүккэ кэллибит? Бары бииргэ түмсэргитигэр хас биирдигит айхал ырыалаах, үөрэтиилээх, Тангара арийан биэрбит этиилээх, атын тылынан кэпсиирдээх, эбэтэр ол кэпсэммити быһаарардаах кэлэр буолун. Бу барыта эһигини бөбүргөтөр соруктаах буолуохтаах.

²⁷ Оттон ким эмэ атын тылынан кэпсиирдээх буоллабына, икки, саамай элбээбитэ, үс киһи тыл эттин, ону даҕаны тус-туһунан, ити кэннэ бииргит ону быһааран биэрдин. ²⁸ Оттон быһааран биэрээччин суох буоллабына, церковка сангарыма, бэйэнг искэр Тангараҕа анаан эт. ²⁹ Пророктартан эмиэ икки эбэтэр үс киһи тыл эттин, уоннаабылар кинилэр эппиттэрин ыарантан-ырытан көрдүннэр. ³⁰ Оттон олорор дьонтон хайаларыгар эрэ Тангара туох эмэ санганы арийан биэрдэбинэ, бастаан сангарар киһи тохтоотун; ³¹ бары үөрэнэргит, бары бөбүргүүргүт туһугар, Тангара этиитин бары утуу-субуу иһитиннэриэххитин сөп. ³² Пророктар Тангара этэрин дьонго тириэрдэр дьобурдарын кыайан кыана туттуох тустаахтар, — ³³ Тангара бэрээдэгэ суох буолуу Тангарата буолбатах, Кини — эйэ-ил төрдө.

Сибэтийдэр церковтарыгар барыларыгар буоларын курдук, ³⁴ дьахталлар церковка сангарыа суохтаахтар. Сокуон этэринэн, дьахтар сангарара көнүллэммэт, кини бас бэриниэх тустаах. ³⁵ Оттон туохха эмэ үөрэниэхтэрин баҕарар буоллахтарына, ол туһунан дьэилэригэр эрдэриттэн ыйыталастыннар; дьахтар церковка сангарара омнуолаах.

³⁶ Эбэтэр Тангара тыла эһигиттэн эрэ тахсар дуу? Эбэтэр аңаардас эһиэхэ эрэ тийдэ дуу? ³⁷ Өскөтө ким эрэ бэйэтин пророкпун биитэр духуобунайбын дэнэр буоллабына, бу мин эһиэхэ суруйарым Айыы Тойон кэриэһэ буоларын кини өйдүөх тустаах. ³⁸ Оттон ким өйдөөбөт, ол өйдөөбөтүн даҕаны*.

³⁹ Онон, бырааттарым, Тангара этэрин дьонго тиэрдэр пророк дьобуругар дьулуһун, ол эрээри атын тылынан сангаралларын бопсуман. ⁴⁰ Барыта сирдээхтик, бэрээдэктээхтик эрэ барыхтаах.

* 14:38 *Оттон ким өйдөөбөт, ол өйдөөбөтүн даҕаны* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «оттон ким эмэ ылыммат буоллабына, кинини эмиэ ылымматыннар».

Христос тиллиитэ

15 Билигин, бырааттарым, мин эһиэхэ бэйэм иһитиннэрбит Евангелиебын санатыахпын баһарабын. Эһиги бу Евангелиены ылынан, олоххут халбаннаабат бөһө тирэһэ оностубуккут, ²эмиэ бу Евангелиенан, мин эһиэхэ үөрэппиппин чинник тутуһар буоллаххытына, быһһанаһыт; оттон тутуспат буоллаххытына, — ол аата эһиги кураанахха итэһэйбиккит.

³Бастатан туран, мин эһиэхэ бэйэм тугу ылыммыппын тиэрдибитим: Суруйууларга эрдэттэн этиллибитин курдук, Христос биһиги буруйбутун-аньыбытын боруостаары өлбүтүн, ⁴эмиэ Суруйууларга эрдэттэн этиллибитин курдук, Кини көмүллэн баран үһүс күнүгэр тиллибитин, ⁵уонна бастаан Кифаһа, онтон Уон Иккиэлэргэ, ⁶онтон биир кэмнэ биэс сүүстэн таһса бырааттарга көстүбүтүн (олортон үксүлэрэ билигин тыыннаахтар, сорохторо уһун ууларыгар утуйбуттара), ⁷ол кэнниттэн Иаковка уонна бары Апостолларга көстүбүтүн, ⁸онтон барыларын кэнниттэн миэхэ — ханнык эрэ итэһэс төрүөххэ көстүбүтүн туһунан эһиэхэ тиэрдибитим. ⁹Мин Апостоллартан барыларыттан саамай дуона суохтарабын, Таһара Церковын сойуолааһыт буоламмын Апостол ааттанарым да сөбө суох. ¹⁰Ол эрэри Таһара илгэлээх үтүөтүнэн бүгүн мин Апостол буола сылдьабын. Кини миэхэ биэрбит үтүө дьөһүра кураанахха хаалбатаһа, мин кинилэрдээһэр хайаларынааһар да элбэхтик үлэлээбитим; ити гынан баран ол мин буолбатах, Таһара илгэлээх үтүө күүһэ миигин кытта бииргэ үлэлээбитэ. ¹¹Онон, мин да буолуум, кинилэр да буоллуннар, биһиги манньк үөрэтэбит, эһиги эмиэ мань итэһэйбиккит.

Өлбүттэр тиллиилэрэ

¹²Биһиги Христос өлбүттэртэн тиллибитин туһунан иһитиннэрэ-кэпсии сырыттаһпытына, хайдах эһигиттэн сорох дьон өлбүттэр тиллибэттэр диэн этэр буолалларый? ¹³Өскөтө өлбүттэр тиллибэт эбит буоллаһтарына, ол аата Христос эмиэ тиллибэтэх, ¹⁴оттон Христос тиллибэтэх буолаһына, ол аата биһиги сымыһа сураһы иһитиннэрэбит, ол аата эһиги эмиэ халтайга итэһэйэбит*.

* 15:14 *Эһиги эмиэ халтайга итэһэйэбит* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги эмиэ халтайга итэһэйэбит».

¹⁵ Өлбүттэр тиллибэт буоллахтарына, бииги Танара туһунан, Кини отой да тилиннэрбэтэх Христотун тилиннэрбитэ диэн туоһулааммыт, сымыйа туоһулар буолан тахсабыт. ¹⁶ Өлбүттэр тиллибэт буоллахтарына, ол аата Христос эмиэ тиллибэтэх, ¹⁷ оттон Христос тиллибэтэх буоллаҕына, ол аата эһиги суоҕу итэҕэйэҕит: эһиги өссө даҕаны буруйгутун-аньыгытын сүкпүтүнэн сылдыаҕыт. ¹⁸ Оччотугар Христоска итэҕэллэрин ыһыктыбакка эрэ өлбүттэр эмиэ суорума суолламмыттар. ¹⁹ Бииги эмиэ бу олохпутугар эрэ Христоска эрэнэр буоллахпытына, ол аата кимнээҕэр да дьоло суох дьоммут.

²⁰ Ол эрээри Христос өлбүттэртэн тиллибитэ, уһун ууларын утуйбуттартан аан бастакынан турбута. ²¹ Тоҕо диэтэххэ, кинитэн сылтаан өлөр өлүү кэлбит буоллаҕына, ол курдук эмиэ өлбүттэр Кинитэн сылтаан тиллиэхтэрэ. ²² Адамна кытыктаахтар бары өлөллөрүн курдук, Христоска кытыктаахтар бары тиллиэхтэрэ. ²³ Хас биирдии киһи бэйэтин тустаах кэмигэр тиллиэҕэ: аан бастакынан Христос тиллибитэ, онтон Кини кэллэҕинэ, Христос дьоно тиллиэхтэрэ. ²⁴ Дьэ онтон Кини Саарыстыбатын Аҕатыгар – Танараҕа – туттардаҕына, бары дьаһалтаны, бары былааһы, дьайар күүһү самнардаҕына, бүтэр уһук тийэн кэлиэҕэ. ²⁵ Танара Кини өстөөхтөрүн барыларын атаҕын анныгар самнаран биэриэр диэри Христос ыраахтааҕылыахтаах. ²⁶ Онтон бүтэһик өстөөх, өлөр өлүү, бахтайыаҕа, ²⁷ тоҕо диэтэххэ, Танара баары бүттүүнүн Христоска бас бэриннэрэн атаҕын анныгар ууран биэрбитэ. Баары барытын Киниэхэ бас бэриннэрдэ диэн суруллубут буоллаҕына, ол аата барыны бары Киниэхэ Бэриннэрээччиттэн ураты барыта бас бэриммитэ дьэнкэтик өйдөнөр. ²⁸ Оттон Танара баары бүттүүнүн Киниэхэ бас бэриннэрдэҕинэ, оччоҕо аны Уола Бэйэтэ эмиэ баары бүттүүнүн Киниэхэ Бэриннэрээччигэ бас бэриниэҕэ, оччоҕо Танара бар дьонно барытыгар барытынан буолуоҕа.

²⁹ Онтон атын эбитэ буоллар, өлбүттэр тустарыгар дьон тоҕо сүрэхтэниэ этилэрэй? Өлбүттэр букатын тиллибэт буоллахтарына, оччотугар өлбүттэр тустарыгар туох инниттэн сүрэхтэнэллэрий? ³⁰ Оччотугар бииги эмиэ туох иһин чаас аайытын алдьархай айаҕын өнгөйөбүтү? ³¹ Бэйэм туспунаан эттэххэ, өлүү айаҕын күн аайы өнгөйөбүн. Бу туһунан, бырааттарыам, Айы Тойоммут Христос Иисус иннигэр эһигинэн киэн туттар

үөрүүбүнэн туоһулуубун. ³² Киһи сиэринэн толкуйдаатахха, өлбүттэр тиллибэт буоллахтарына, мин Ефескэ адьырҕа кыыллары кытта охсуһаммын тугу туһаммыппыный? «Сарсын өлүөхпүт турдаҕа, онон кытаатан аһаан-иһэн хаалыабын!» Оннук дуо? ³³ Албынҕа киирэн биэримэн! «Куһаҕан доҕоттордуун кударыстахха, хаарыан быһыы-майгы сатарыйар»*. ³⁴ Онон өйгүтүн-төйгүтүн булунан, аһыныны онгороргутун тохтотун. Баҕар, саатыххыт да буоллар, этэбин: эһигиттэн сороххут Танараны билбэт.

Саҥа эһигит-сиһигит хайдах буолуой?

³⁵ Ол гынан баран ким эмэ: «Өлбүттэр хайдах тиллиэхтэрэй? Тилиннэхтэринэ, хайдах эттээх-сииннээх кэлиэхтэрэй?» — диэн ыйытыа. ³⁶ Оо, толкуйа суох! Ыһар сиэмэн, өлбөтөбүнэ, тиллиэ суоҕа буолбаат? ³⁷ Ыһаргар эн бүтүн үүнээйини буолбакка, сыгынньах туораабы, элиэһинэйи дуу, атын туораабы дуу ыһабын, ³⁸ ол эрээри Танара ол сиэмэни хайдах баҕарарынан эттиир-сиинниир, хас биирдии сиэмэҕэ туспа эти-сиини биэрэр. ³⁹ Хамныыр харамай этэ-сиинэ барыта атылы буолбатах: киһи этэ-сиинэ туһунан, сүөһү этэ-сиинэ туһунан, балык киэнэ туһунан, көтөр киэнэ эмиэ туһунан. ⁴⁰ Халлаан эттиктэрэ бааллар, сир эттиктэрэ эмиэ бааллар: ол эрээри халлаан эттиктэрин килбиэнэ туспа, сир эттиктэрин килбиэнэ — эмиэ туһунан. ⁴¹ Күн килбиэннээх сырдыга туһунан, ый килбиэннээх сырдыга туһунан, сулустар киэннэрэ эмиэ туһунаннар; сулус даҕаны атын сулустартан кэрэ көстүүтүнэн уратылаах буолар.

⁴² Өлбүттэр тиллэллэригэр эмиэ ол курдук буолуоҕа: өлөн-сүтэн буорга угуллар — өлбөт-сүппэт аналлаах туран кэлэр; ⁴³ буорайан-буомтуйан буорга угуллар — албан аатыран туран кэлэр; мөлтөөн-ахсаан буорга угуллар — күүһүрэн-уоҕуран туран кэлэр; ⁴⁴ эт-хаан айылҕалаах эттик буорга угуллар — духуобунай эттик туран кэлэр. Эт-хаан айылҕалаах эттик да баар, духуобунай эттик да баар. ⁴⁵ Суруйууларга «бастакы киһи Адам тыыннаах дууһа буолбута» диэн суруллубута, оттон бүтэһик Адам олоҕу биэрэр тыын буолар. ⁴⁶ Ол эрээри духуобунай хаһан да уругаабат, маннай

* 15:33 Грек суруйааччыта Менандр «Таис» диэн комедиятыттан (б. э. иннинээҕи 3 үйэ).

эт-хаан айылғалаах кэлэр, ол эрэ кэнниттэн духуобунай кэлиэх-тээх. ⁴⁷ Бастакы киһи сирдээҕи буолан сир-буор састааптааҕа; оттон иккис киһи — халлаантан кэлбит Айыы Тойон*. ⁴⁸ Сиртэн-буортан турар киһи хайдах этэй да, сирдээҕилэр эмиэ оннуктар; Халлаантан кэлбит хайдаҕый да, халлааннааҕылар эмиэ оннуктар; ⁴⁹ хайдах биһиги сирдээҕи киһи мөссүөнэ мөссүөннээх этибитий да, соннук эмиэ Халлааннааҕы мөссүөнүн ылыныахпыт.

⁵⁰ Ол гынан баран, бырааттарым, мин эһиэхэ манныгы этиэм: эттэн-хаантан турар сирдээҕи киһи хайдах да Тангара Саарыстыбатыгар тиксибэт, өлөр оноруулаах хайдах да өлбөт оноруулаахха кытыктаммат. ⁵¹⁻⁵² Эһиэхэ кистэлэнги этэбин: биһиги бука бары өлөр буолбатахпыт**, ол гынан баран, бүтэһик турба тыаһаатаҕына, эмискэ чыпчылҕан түгэнигэр бука бары дьүһүн уларыыахпыт, тоҕо диэтэргит, ол турба тыаһаатын кытта өлбүттэр тиллэн туран кэлиэхтэрэ, оттон биһиги дьүһүн уларыыахпыт. ⁵³ Ол аата биһиги кэхтэр оноруулаах айылҕабыт кэхтибэт айылҕаҕа кубулуйуохтаах, өлөр оноруулаах айылҕабыт өлбөт-сүппэт оноруулаах айылҕаҕа кубулуйуохтаах. ⁵⁴ Оттон кэхтэр оноруулаах кэхтибэт аналлаахха, мунгур үйэлээх бараммат үйэлээххэ кубулуйдаҕына, «Өлөр өлүү кыайтарда! Кыайы күнэ үүннэ!» диэн суруллубут туолуо. ⁵⁵ «Өлөр өлүү! Ханна баарый эн өргөһүн? Үтүгэн түгэҕэ! Ханна баарый эн кыайыын?»***

⁵⁶ Өлөр өлүү өргөһө — аһыы-буруй; оттон аһыы Сокуонтан тэптэн күүһүрбүтэ. ⁵⁷ Махтал буолуохтун Айыы Тойоммутунан Иисус Христонуан биһиэхэ кыайыыны бэлэхтээбит Тангараҕа!

⁵⁸ Онон, таптыыр бырааттарым, тулхадыйбат тууралаах чинг буолун, уга-хангас халбаннааман; Айыы Тойонно кураанахха сулууспалаабаккытын билэн туран, Айыы Тойон дьыалатыгар мэлдьи хотуулаах буолун.

* 15:47 *Айыы Тойон* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 15:51-52 *Бука бары өлөр буолбатахпыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги бука бары өлүөхпүт, ол гынан баран бука бары уларыяр буолбатахпыт».

*** 15:55 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Өлөр өлүү! Ханна баарый эн кыайыын? Өлөр өлүү! Ханна баарый эн өргөһүн?» эбэтэр «Үтүгэн түгэҕэ! Ханна баарый эн өргөһүн?»

Иерусалимнаағы христианнарға ытыллар көмө

16 Аны сибэтийдэргэ анаан хомуллар көмө туһунан этэр буоллахха, мин Галатиятаағы церковтарга олохтообут үгэспин тутуһар буолун. ²Кэлбитим кэннэ, хомуйа сатыы сылдыбат туһугар, хас биирдиигит нэдиэлэ маннайгы күнүн аайы үбүттэн-хамнаһыттан төһө кыалларынан туспа уурунан иһэр буоллун. ³Кэллэхпинэ, хомуйбут үтүө көмөбүтүн Иерусалимна тиэрдэрдии, бэйэҕит талбыт дьоннутунан суруктаан ытыабым. ⁴Оттон бэйэм барарым табыллар буоллабына, кинилэр миигин кытта барсыахтара.

Айан былаана

⁵Македонияға сылдьан баран эһиэхэ тийиэҕим; суолум Македониянан ааһар. ⁶Эһиэхэ, баҕар, тохтуу түһүөбүм, баҕар, кыстыам даҕаны, оччоҕо барарбар эһиги миигин атааран биэриэ этигит. ⁷Аны эһигини кытта ааһан эрэ иһэн көрсүһөхпүн баҕарбаппын, Айыы Тойон биэрдэҕинэ, син тохтуу түһүөм диэн эрэнэбин. ⁸Ефескэ Биэс уонус күн бырааһынньыгар диэри сылдыһам, — ⁹манна иннибэр улуукан киэн аан тэлэччи аһыллан турар, утарсааччы да баһаам.

¹⁰Тимофей тийдэҕинэ, киниэхэ ханнык да куттал суоһаабатын курдук көрө-истэ сылдыаарын; кини эмиэ мин курдук Айыы Тойон дьыалатын толоро сылдьар. ¹¹Онон ким да кинини сэһии көрүө суохтаах, хата кытаатан миэхэ кэлэр гына тэрийэн эйэнэн атааран биэрээринг. Манна бырааттарбыныын кинини күүтэбит.

¹²Оттон бырааппыт Аполлос туһунан этэр буоллахха, кинини бырааттарбытын кытары эһиэхэ ытыаарыбын бэркэ көрдөспүтүм да, билигин барыан олох баҕарбатаҕа, онон бэйэтигэр табыгастаах кэмгэ эһиэхэ тийиэҕэ.

¹³Эһиги сэргэх сылдыһын, итэҕэлгитин бигэтик тутуһун, эр санааланын, халбаннаабат бөҕө буолун. ¹⁴Тугу да гыммыккыт иһин, барытын таптыыр сүрэхтэн онгорун.

Түмүк көрдөһүү. Эҕэрдэлэри тиэрдии

¹⁵Стефан дьыэ кэргэттэрэ Ахайяға аан бастакынан итэҕэйбитэрин, сибэтийдэргэ көмөлөһөр аналы ылыммыттарын билэбит. Онон, бырааттарым, эһигиттэн көрдөһүөм этэ: ¹⁶итинник

1 КОРИНФЯННАРГА 16

дьонго итиэннэ бииргэ сулууспалаһар, бары сыраларын биэрэр ханнык баҕарар үлэхиттэргэ истигэн буолун.

¹⁷ Стефан, Фортунат уонна Ахаик тийэн кэлбиттэриттэн олус үөрдүм: кинилэр эһигини суохтаппатылар, ¹⁸ онон барыбыт – мин да, эһиги да – сүргэбитин көтөхтүлэр. Маннык дьону ытыктаан.

¹⁹ Асиятааҕы церковтар эһиэхэ эҕэрдэ ытталлар; Акилалаах Прискилла уонна кинилэр дьэйтээҕи церковтара Айыы Тойон туһугар эһигини истинник эҕэрдэлииллэр. ²⁰ Бырааттаргыт бука бары эһиэхэ эҕэрдэ тиэрдэллэр. Сибэтиэй уураһынан бэйэ-бэйэҕитин эҕэрдэлэһин.

²¹ Аны билигин бу бэйэм суруйан эрэбин: миигиттэн, Павелтан – эҕэрдэ. ²² Ким Айыы Тойон Иисус Христуһу таптаабат – ол анафема. Маран-афа!* ²³ Айыы Тойоммут илгэлээх үгүөтэ эһигиниин энгээрдэһиэхтин. ²⁴ Эһигини, Христос Иисуһу итэҕэйээччилэри барыгытын кытта, мин тапталым бииргэ буолуохтун. Аминь**.

* 16:22 *Маран-афа!* (арамей.) – «кэл, Айыы Тойон» эбэтэр «Айыы Тойон кэллэ».

** 16:24 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ КОРИНФ ХРИСТИАННАРЫГАР ИККИС ИЛДЫТ СУРУГА

1 Тангара Коринф куораттаабы церковыгар итиэннэ Ахайя устун олорор сибэтиэйдэргэ* бука барыгытыгар – Тангара көнүлүнэн Иисус Христос Апостола буолбут Павелтан уонна бырааккытыттан Тимофейтан.

²Эһиэхэ Аҕа Танарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Тангараҕа махтаныы

³Айыы Тойоммут Иисус Христос Аҕа Тангаратыгар – амарах санаалаах Аҕаҕа, уоскулангы биэрэр Тангараҕа – алгыс буолуохтун! ⁴Тангара биһигини уоскутарын курдук, биһиги бэйэбит эмиэ араас эрэйгэ-мунга түбэспит дьону уоскутарбыт туһугар, көрсөр бары кыһалҕабытыгар Кини биһигини уоскутар, санаабытын бөҕөргөтөр. ⁵Төһөнөн биһиги Христос көрсүбүт эрэйинкыһалҕатын көрсөбүт да, соччонон Кини биһигини бөҕөргөтөр көмөтө үксээн иһэр. ⁶Биһиги эрэйдэнэр да буоллахпытына, эһиги бөҕөргүүргүт, быһанаргыт туһугар, эрэйдэнэбит; эһиги эмиэ биһиги тулуйар эрэйбитин тулуйан быһанабыт**.

* 1:1 *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно.

** 1:6 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Биһиги эрэйдэнэр да буоллахпытына, эһиги бөҕөргүүргүт, быһанаргыт туһугар эрэйдэнэбит; оттон Тангара биһигини бөҕөргөттөбүнэ, эһиги эмиэ бөҕөргүүргүт, биһиги тулуйар эрэйбитин эрдээхтик тулуйарга күүс ылабыт».

2 КОРИНФЯННАРГА 1

⁷ Биһиги эһиэхэ эрэмньибит күүстээх. Тангара биһиэхэ эһиги бөҕөргүүргүт, быһанаргыт туһугар көмөлөһөр, тоҕо диэтэххэ биһиги эһигинниин биир эрэи-кыһалҕаны үллэстэр эрэ буолбатахпыт, ону ааһан өссө бары биир уопсай тирэхтээхпит.

⁸ Дьэ ол иһин, бырааттарбыт, биһиги Асияҕа ыарахан быһыга-майгыга түбэнэ сылдыбыппытын эһиги билбэккэ хаалыаххытын баҕарбаппыт. Тыннаах хаалар эрэлбитин сүтэриэхпитигэр диэри, кыахпыт таһынан — инчэҕэй эттээх кыайан тулуйбат — ыарахаттарын көрсүбүппүт. ⁹ Өлөр бириигэбэрбит таҕыста дии санаан, бэйэбитигэр эрэммэккэ, өлбүттэри тилиннэрэр күүстээх Тангараҕа эрэнэрбит. ¹⁰⁻¹¹ Кини биһигини субу тирээн турар өлөр өлүүттэн быһаан ылбыта (өрүү быһыһыр даҕаны), итиэннэ эһиги үгэргит күүһүнэн инникитин даҕаны өрүһүйэ туруо диэн эрэнэбит. Оччоҕо бэрт элбэх дьон үгэрин истэн биһиэхэ үтүө көмөнү ыппытын иһин, үгүстэр Тангараҕа махтанар буолуохтара.

Павел Коринфка сылдыар былаана уларыйар

¹² Биһиги бу дойдуга, чуолаан эһиги ортоҕутугар Тангараҕа сөбүлэтэр курдук аһаҕастык, истинник — сирдээҕи муудараска буолбакка, Тангара илгэлээх үтүө санаатыгар салайтаран олобуппутун суобаспыт туоһулурунан киэн туттабыт. ¹³⁻¹⁴ Биһиги туох да атын хос санаата суох эһиэхэ бу ааҕаргытын, өйдүүргүтүн эрэ суруйабыт, онон суруйбуппутун барытын толору өйдөөххүт диэн эрэнэбин; Айыы Тойоммут Иисус Христос Күнэ үүннэҕинэ, биһиги бары — эһиги да, биһиги да — хардарыта бэйэ-бэйэбитинэн киэн туттуохтаахпытын төһө эмэ өйдөөбүт дьон буоллаххыт.

¹⁵ Маннык бигэ эрэллээх буоламмын, эһигини иккистээн алгыска тигистиннэр диэн, бастаан эһиэхэ тийэ сылдыар санаалааҕым, ¹⁶ онтон Македониялаахтаах, Македонияттан хат эмиэ эргиллэн кэлиэхтээх этим; оччоҕо эһиги миигин тэрийэн Иудеяҕа ытыахтаах этигит. ¹⁷ Бу маннык быһаарынан мин уолҕамчытык быһылааммытым буолуо дуо? Биитэр, бу аныылаах дойду куолутунан «сөп, сөп» диэн сөбүлэһэ туран тылбын уларытан «суох, суох» диэн akkaастана оҕустум дуу? ¹⁸ Тангара туоһу буолуо: биһиги эһиэхэ эрэннэрэр тылбыт арыт «сөп», арыт «суох» диэн уларыйа турбат. ¹⁹ Биһиги — мин уонна Силуаннаах

2 КОРИНФЯННАРГА 2

Тимофей – эһиэхэ биллэрбит Иисус Христоспут, Танара Уола, «сөп» дии туран, «суох» диэбэт этэ; Кини куруутун биир «сөп» диэн тыллааҕа. ²⁰Танара тугу эрэннэрбитин барытын толорор «сөп» диэн харда – Христос Бэйэтэ буолар! Ол иһин, Танараны албан аатырдар туһугар, биһиги Кинини кытта биир буоламмыт, «Дьин чаччы оннук, аминь!» диэн сана аллайыбыт. ²¹Эһигини да, биһигини да Христосунан бөбүргөтөөччү, ытык соругу толорорго анааччы – Танара; ²²Кини биһигини Бэйэтин бэчээтинэн бэлиэтээн баран, кэнэҕэс кэлэри мэкһиэлээн биһиги сүрэхпитигэр Сибэтиэй Тыынын олохсуппута.

²³Танара мин дууһабар туоһу буолуоҕа: эһигини харыстыыр эрэ буоламмын, Коринфка баччаанга диэри тийэй иликпин. ²⁴Оннук итэҕэйинг, маннык итэҕэйинг диэн биһиги эһигини күһэйэ-модьуйа сатааппыт ээ, хата хайдах эмэ гынан үөрдээйэбит диэн эһиги тускутугар кыһаллабыт-мүһэллэбит; оттон эһиги итэҕэллээх эрэ буолангыт халбаннаабакка чинник тураҕыт.

2 Инньэ гынан хат харааһыннарбат туһугар, эһиэхэ барбатыгы быһаарынным. ²Өскөтүн, мин эһигини хомотор буолахпына, хомоппут киһибиттэн ураты ким миигин үөрдүөй? ³Дьэ ол иһин эһиэхэ тийдэхпинэ, миигин үөрдүөхтээх дьоммуттан хомойумаарыбын, сурукпун суруйбутум. Мин үөрүүм эһиги барыгыт үөрүүтэ буолар диэн мин бигэтик эрэнэ саныыбын. ⁴Сурукпун, улуукан хараастыгыга ылларан, сүрэхпэр ыттаран, харадым уутунан сууна олорон, суруйбутум. Эһигини хомотор санаам ончу суоҕа, арай эһиэхэ ийэр мунгура суох тапталбын билиэххитин эрэ баҕарарым.

Буруйдаағы бырастыы гынын

⁵Ким эмэ миигин хомоппут буоллаҕына, ол миигин буолбатах, хайа эрэ өтгүнэн (наһаа күүркэтиэхпин баҕарбаппын) эһигини барыгытын хомоппут. ⁶Киниэхэ элбэх дьонтон тиксибит накаастабыл да сөп буолуо, ⁷онон эһиги кинини, олус санаатын түһэрэн иэдэйбэтин туһугар, бырастыы гыммыккыт, уоскупкуккун ордук буолуо. ⁸Ол иһин киниэхэ бырааттыгы тапталгытын көрдөрүң диэн эһигиттэн көрдөһөбүн. ⁹Мин эһигини тургутан көрөөрү, туохха да буолбутун иһин, төһө истигэннитин билээри суруйбутум. ¹⁰Эһиги кими бырастыы гынаҕыт да,

2 КОРИНФЯННАРГА 3

мин эмиэ кинини бырастыы гынабын; оттон кими эмэ бырастыы гыммыт буоллахпына (өскө киһи бырастыы гыныаҕа баар эбит буоллаҕына), мин кинини Христос иннигэр эһиги тускутугар бырастыы гыммытым. ¹¹ Бэйэ-бэйэбитин бырастыы гынсар эрэ буоллахпытына, сатана албыныгар киирэн биэриэхпит суоҕа. Кини уодаһыннаах сыалын-соругун биһиги билбэт-көрбөт буолбатахпыт.

Саҕа Кэс Тыл үлэһиттэрэ

¹² Христос туһунан Евангелиены иһитиннэрэ Троадаҕа кэлэн баран, төһө даҕаны Айыы Тойон миэхэ ааны тэлэччи аһан биэрдэр, ¹³ бырааппын Тити онно булбатахпыттан улаханлык дьиксинэн сылдыбытым; ол иһин кинилэрдиин бырастыыланан баран манна, Македонияҕа кэлбитим.

¹⁴ Танараҕа махтал буоллун: Кини биһигини Христос өрөгөйдөөх хаамытыгар, билиэн ылыллыбыт дьоннуу, өрүүтүн Кини кэнниттэн батыһыннаран, Христуһу билии минньигэс сытын биһигинэн сир-сир аайы тарҕаттара турар. ¹⁵ Быһанар суолунан баран иһээчилэр да, өлөр өлүү суолунан иһээчилэр да ортолоругар биһиги Танараҕа Христос арамаата буолабыт. ¹⁶ Өлөр суолунан барааччыларга бу — өлүү дьулаан сыта, оттон быһанааччыларга — олох кэрэнэн сайыыта буолар. Ким баарый манньк соругу толорор кыахтаах? ¹⁷ Биһиги, үгүстэр* курдук, Танара тылын уларытан-тэлэритэн баран, уҥа-ханас эргиммэппит; суох, биһиги, Танара ыппыт дьонун сиэринэн, Христостуун биир буолан, ис сүрэхпиттэн Танара иннигэр үөрэтэбит.

3 Ама биһиги эһигинниин хат билсигэ сатыахпыт дуо? Ама сорох-сорохтор курдук, хардарыта — биһигини эһиэхэ, эһигини биһиэхэ — мэктиэлиир суруктарга наадыһаахпыт дуо? ² Эһиги бэйэҕитинэн биһиги** сүрэхпитигэр суруллубут мэктиэ сурук, киһи барыта көрөн билэр, ааҕар суруга буолаҕыт эбээт! ³ Эһиги Христос суруйбут суругунаҕыт; бу сурук биһиги үлэбит түмүгэр чэрэниилэнэн буолбакка, Тыыннаах Танара Тыынынан,

* 2:17 *Үгүстэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «атыттар».

** 3:2 *Биһиги* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиги».

2 КОРИНФЯННАРГА 3

суорба таас ньюуругар буолбакка, сүрэх-быар иһигэр суруллубутун, эһиги бэйэҕитинэн көрдөрөбүт.

⁴Христос баар буолан, биһиги Тангара иннигэр манньк эрэм-ньилээхпит. ⁵Бу үлэни толорор кыахтаахпыт дэниэхпитин, оннук кыахпыт суох, толорор кыағы биһиэхэ Тангара биэрэр. ⁶Саҥа Кэс Тыл үлэһиттэрэ буолар кыағы биһиэхэ Кини биэрбитэ; ол аата бу Кэс Тыл тыын суолтатынан буукуба, суруллубут сокуон буолбат, Тыын Бэйэтинэн буолар, тоҕо диэтэххэ, суруллубут сокуон өлөрөр, оттон Тыын олоҕу биэрэр.

Саҥа Кэс Тыл килбиэнэ

⁷Бэл суорба тааска суруллубут, өлүүгэ тиэрдэр Сокуонна сулууспалааһын килбиэнэ бэрдиттэн Израиль уолаттара, Моисей сирэйигэр сыдыайбыт быстах кэмнээх килбиэни тулуйбакка, кини сирэйин көрөр кыахтара суоҕа; ⁸оннук эбит буоллаҕына, Тыын сулууспалааһына быдан ордук килбиэннээх буолуо суоҕа дуо? ⁹Дьүүлгэ-сэмэҕэ тиэрдэр Сокуонна сулууспалааһын оннук албан аатырар буоллаҕына, буруйтан босхолуур сулууспалааһын албан аата быдан күүстээх. ¹⁰Кырдыга даҕаны, быдан күүстээх килбиэн сыдыайбытыгар хаһаангыта эрэ килбиэннээх Сокуон сырдыга өһөн хаалар. ¹¹Ааһар аналлаах оннук албан аатыра сылдыбыт буоллаҕына, ааспат аналлаах албан аата быдан күүстээх.

¹²Манньк бигэ эрэллээх буоламмыт, биһиги туохтан да иннэн-толлон турбаппыт, ¹³ааһар аналлаах албан аат килбиэнэ өһөрүн Израиль уолаттара көрбөтүннэр диэн сирэйин былаатынан тууна бааммыт Моисей курдук буолбаппыт. ¹⁴Ол эрэри кинилэр өйдөрө-санаалара им балай харангаҕа муммута: Эргэ Кэс Тыл кинигэлэрин ааҕалларыгар эмиэ соннук сабыы, ону Христос эрэ ылан быраҕар кыахтаах буолан, баччаанга диэри өйдөрүттэн уһулла илик. ¹⁵Онон Моисейы ааҕалларыгар ол сабыылар билингэ диэри сүрэхтэрин бүрүйэ сылдыар, ¹⁶«оттон Айыы Тойонго эргилиннэхтэринэ, ол сабыы аһыллар». ¹⁷Айыы Тойон – Тыын. Айыы Тойон Тыына ханна баар да, онно көнгүл баар. ¹⁸Биһиги бука бары сирэйбитин саптыбакка эрэ, Айыы Тойон кэрэмэн килбиэнин сиэркилэҕэ көрөр курдук көрөн, килбиэнтэн килбиэнгэ ыттан, улам Киниэхэ маарыннаан иһэбит. Бу барыта Айыы Тойон Тыынын дьайыыта буолар.

Туой көһүйэлээх духуобунай кылаат

4 Онон биһиги, Тангара үтүө санаатыттан манньк сулууспаны эрэммит дыно, санаабытын түһэрбэппит; ²ол оннугар кистэлэн сааттаах дыайылары ууратан, ханнык да албыннаанына, Тангара тылын токурутуута суох, кырдыгы аһаҕастык биллэрэн, Тангара иннигэр бэйэбитин хайа баҕарар киһи суобанын дүүлүгэр биэрэбит. ³Биһиги биллэрэр Евангелиебыт, кимизэхэ эмэ өйдөммөт да буоллаҕына, өлүү суолунан баран иһээччилэргэ өйдөммөт. ⁴Тангара уобараһа — Христос — кэрэмэн килбиэнин туһунан Евангелие сырдыга сыдыайбатын диэн, бу үйэ тангарата кинилэр өйдөрүн харангардыбыт, ол иһин итэҕэйбэттэр. ⁵Биһиги бэйэбитин биллэрэ сатаабаппыт ээ, Христос Иисуһу, Айыы Тойону биллэрэбит, оттон бэйэбит эһиэхэ Иисус туһугар — кулуттарбыт. ⁶Тоҕо диэтэххэ, «харанаттан сырдык тыктын» диэбит Тангара, Иисус Христос сирэйигэр сыдыайбыт Бэйэтин килбиэнин биллэрэн биһигини сырдатаары, сүрэхпитигэр күндэлэс сырдыгынан сыдыайбыта.

⁷Биһиги буоллаҕына манньк күндү кылаат угуллубут туой бочуктара эрэ буолабыт. Онон бу мунура суох күүс биһиэнэ буолбатаҕа, Тангара киэнэ буолара ырылыччы көстөр. ⁸Биһигини бары өттүбүтүтэн ыгаллар-түүрэллэр эрэри, муннукка хаайтарбаппыт; эрэл эрэ быстыах туругар сылдыабыт эрэри, эрэлбит быстыбат; ⁹сойуолуулар эрэри, Тангара биһигини хаалларбат; самнарбыттарын да иһин, өлөн-охтон биэрбэппит. ¹⁰Иисус олоҕо биһиги эппитигэр-сииммитигэр арылларын туһугар, биһиги бу өлөр оҥоһуулаах эппитигэр мэлдьи Айыы Тойон* Иисус өлүүтүн илдэ сылдыабыт. ¹¹Итиэннэ биһиги тыыннаахпыт тухары, өлөр оҥоһуулаах эппитигэр-сииммитигэр Иисус олоҕо арылыннын диэн, бэйэбитин Иисус туһугар, тиһигин быспакка, өлөр өлүүгэ бэринэбит. ¹²Онон биһиэхэ өлүү күүһэ, оттон эһиэхэ олох күүһэ дыайар.

¹³Ол эрэри «итэҕэйэр буоламмын Тангараҕа айхал эппитим» диэн Суруйууларга этиллибитин курдук, биһиги эмиэ оннук итэҕэл тыынын ингэринэммит, итэҕэйэр буоламмыт бар дыонҕо Евангелиены иһитиннэрэбит. ¹⁴Айыы Тойон Иисуһу

* 4:10 *Айыы Тойон* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

2 КОРИНФЯННАРГА 5

тилиннэрбит Тангара биһигини эмиэ Иисуһу кытта тилиннэрэн, эһигинниин бииргэ Бэйэтин иннигэр туруоруо диэн биһиги билэбит. ¹⁵ Онон Тангара өлгөм илгэлээх үтүөтэ улам-улам үксээн-тэнийэн элбэх дьон сүрүбэр махталы үөскэтэн, Кинини албан аатырдан, сүүрүктүү алларын туһугар, бу барыта эһиги туһабытыгар буолар.

Итэҕэлинэн олоруу

¹⁶ Ол иһин биһиги санаабытын түһэрбэппит. Төһө да тас көрүҥмүт улам иинэн-кэхтэн истэр, ис олохпут күнтэн күн сангардыллан иһэр. ¹⁷ Бу олоххо көрсөр быстах кэмнээх чэпчэки эрэйбит биһиэхэ ол эрэйбитин элбэх төгүл сабырыйар бараммат үйэлээх, толору ыйааһыннаах балысхан албан ааты аҕалыаҕа. ¹⁸ Онон биһиги харахпытын көстөр эйгэҕэ буолбакка, көстүбэт эйгэҕэ хатыбыт. Бу көстөр эйгэ мунур үйэлээх, оттон көстүбэт эйгэ үйэтэ мунура суох.

Биһиги халлааннааҕы дьыэбит

5 Биһиги бу билигин олорор отуубут – сирдээҕи эппит-сииммит – үрелиннэбинэ, биһиэхэ илиинэн тутуллубатах, үрэлибэт үйэлээх дьыэ халлаанга Тангарааттан тиксэрин билэбит. ² Дьэ ол иһин манна сылдьан биһиги, халлааннааҕы дьыэбитигэр киириэхпитин туоххаһыйа баҕаран, ыараханлык өрө тыынабыт. ³ Оннук эрэ «тангыннахпытына», сыгыннах хаалыахпыт суоҕа. ⁴ Бу сирдээҕи отуубутугар олорорбут тухары биһиги ыараханлык өрүтэ тыынабыт. Сирдээҕи дьыэбититтэн тахсыахпытын баҕаран буолбатах, өлөр онгоһуулаах эппит-сииммит өлбөт үйэлээххэ кубулуйарын туһугар, халлааннааҕы дьыэбитигэр киириэхпитин баҕаран. ⁵ Ол туһугар Тангара биһигини айбыта, ол мэкитиэтэ буоллун диэн, биһиэхэ Сибэтиэй Тыыны биэрбитэ.

⁶ Онон биһиги өрүүтүн эрдээхтик сананабыт; бу эттээх-сииннээх сылдьарбыт тухары Айыы Тойонтон ыраахпытын билэр буоламмыт ⁷ (биһиги харах көрөрүнэн буолбакка, итэҕэлинэн олоробут), ⁸ эрдээхтик сананабыт уонна бу эппититтэн-сииммититтэн тахсан дьыэбитигэр, Айыы Тойонно тийэн олохсуйуохпутун баҕарабыт. ⁹ Ол иһин «дьыэбитигэр» да буолбуппут, «туора дойдуга» да сылдыбыппыт иһин, Кини санаатын табарга дьулуһабыт; ¹⁰ тоҕо диэтэххэ, биһиги бу эттээх-сииннээх

2 КОРИНФЯННАРГА 5

сылдыан тугу гыммыппытынан – үтүнү эбэтэр мөкүнү онор-буппутунан көрөн хас биирдибит төлөбүрүн ыларбыт туругар, бука бары Христос Дьүүлүгэр туруохтаахпыт.

Танараны кытта эйэлэһии

¹¹ Ол иһин, Айы Тойонтон толлуу диэн түгун билэр буоламыт, биһиги бар дьону итэҕэтэ-ааттыы сатыбыт, оттон бэйэбит киммитин-туохпутун Танара көрөн турар. Эһиги да суобаскыт биһигини көрөр диэн мин эрэнэ саныбын. ¹² Биһиги бэйэбитин мэктиэлээн хаттаан эһиэхэ билиһиннэрэ сатааппыт, ол оннугар, сүрэхтэринэн буолбакка, тас сололорунан киэн туттааччыларга хардарар кыахтанаргыт туругар, биһигинэн киэн туттар кыаҕы эһиэхэ биэрэбит. ¹³ «Өйбүтүтэн тахсыбыт» да буоллахпытына, – бука, Танара туругар тахсыбыппыт буолуо, оттон өлүөр өйдөөх буоллахпытына, – эһиги тускутугар өлүөрбүт. ¹⁴ Христос таптала биһигини оннук үүйэ тутар буолан, биһиги биир Киһи барыларын тустарыгар өлбүт буолабына, ол аата бары өлбүттэр диибит. ¹⁵ Оттон Христос, тыыннаахтар аны бэйэлэрин тустарыгар буолбакка, кинилэр тустарыгар өлөн баран тилибит Христос туругар омордуннар диэн, бар дьон туругар өлбүтэ. ¹⁶ Ол иһин аны биһиги кими даҕаны киһи кээмэйинэн кээмэйдэбэппит; урут Христу да оннук сыаналаабыт да буоллахпытына, билигин аны уурайдахпыт. ¹⁷ Онон ким Христу итэҕэйбит, ол санга айыллыбыт киһи; урукку ааста, көр, аны билигин барыта* санга буолла. ¹⁸ Бу барыта биһигини Бэйэтин кытта Иисус Христунан** эйэлэһиннэрбит итиэннэ эйэлэһиннэрэр соруктаах сулууспаны биһиэхэ сүктэрбит Танара дьайыыта буолар. ¹⁹ Ол аата Танара, киһи аймах буруйун аахсыбакка, аан дойдуну Бэйэтин кытта Христунан эйэлэһиннэрэн баран, ол эйэлэһини биллэрэр соругу биһиэхэ сүктэрбит. ²⁰ Онон биһиги Христос аатыттан толору болумуочуйалаах илдьиттэр буолабыт, биһиги уоспутунан Танара Бэйэтэ бар дьону ылыннарыылаахтык ыңгырар; ол иһин биһиги «Танараны кытары эйэлэһин» диэн Христос аатынан көрдөһөбүт. ²¹ Биһиги

* 5:17 *Барыта* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 5:18 *Иисус Христунан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христунан».

2 КОРИНФЯННАРГА 6

Христоска холбоһон, Тангара иннигэр кырдыксыт дьон буоларбыт туһугар, Тангара Киниэхэ, аныы диэни Билбэтэххэ, биһиги аныыбытын-буруйбутун сүктэрбитэ.

6 Биһиги, Тангара үлэтин толорсор дьон, Киниттэн бэлэх ылбыт илгэлээх үтүөбүтүн халтайга хаалларыман диэн, эһигиттэн көрдөһөбүт. ²«Табыгастаах кэмгэ Мин эйигин иһиттим, быһабыл күнүгэр эйиэхэ көмөлөстүм», – диір эбээт Кини. Бу сибилигин – табыгастаах кэм кэллэ, бу сибилигин – быһабыл күнэ үүннэ!

Павел көрсүбүт ыарахаттара

³Бу толоро сылдыар сулуспабыт сэмэлэмметин туһугар, биһиги ким да суолугар мэхэйи үөскэппэт буоларга кыһаллабыт; ⁴ол иһин туохха барытыгар бэйэбитин Тангара үлэһиттэрин быһыытынан көрдөрөбүт: улуукан тулуурунан бары кутурҕаны, кыһалҕаны, эрэйи-муну, ⁵кырбааһыны-сынныыны, хаайыыны, мөрөйдөөһүнү тулуйабыт, сыралаһан үлэһитбит, утуйбаппыт, аһабаппыт. ⁶Тангара дьин үлэһиттэрэ буоларбытын ыраас сигилибитинэн, билиибитинэн, киэн көбүспүтүнэн, үтүө санаабытынан, Сибэтиэй Тынынан, истин тапталбытынан, ⁷дьин кырдык тылынан, Тангара биэрэр күүһүнэн көрдөрөбүт. Уһа да, хаһас да илиибитигэр тутта сылдыар сэриибит сэбэ биһиэнэ – кырдыксыт буолуу; ⁸ытыктыылларын да, сэнииллэрин да, үөҕэллэрин-холуннаралларын, хайгыылларын да – барытын тулуйарга бэлэммит. Биһигини сымыһаччылар курдук көрөллөр даҕаны – биһиги кырдыгы эрэ этэбит. ⁹Биллибэппит эээри, биһигини көрөн билэллэр; өлбүттэринэн ааҕаллар эээри, көрөргүт курдук, кэм да тыыннаахпыт; накаастыыллар эээри, өлөн-сүтэн биэрбэппит; ¹⁰хомотоллор эээри, өрүү үөрэ-көтө сылдыабыт; дьадангыбыт эээри, үгүстэри байытабыт; туохпут да суох эээри, барытын бас билэбит.

¹¹Коринфтаағы доҕотторбуот, биһиги элэ-была тылбытын эһиэхэ эттибит, сүрэхпитин эһиэхэ тэлэччи астыбыт. ¹²Биһиги дууһабытын эһигиттэн хатамаппыт эбээт, эһиги биһигиттэн хам хатанаҕыт. ¹³Оҕолорбор этэр кэриэтэ эһиэхэ этэбин – тэн иэйиинэн биһиэхэ иэйин дуу!

Итэҗэйбэт дьоннуун биир бурҗалдьыны кэтимэнг

¹⁴Итэҗэйбэт дьону кытары биир бурҗалдьыны кэтимэн. Хайаан көнө быһыы уонна суута-сокуона суох быһыыланыы бииргэ көлүллүүхтэрэй? Сырдык уонна харанга туох кыттыгастаахтарый? ¹⁵Христос Велиардыын* хайаан сөбүлэһиэхтэрэй? Итэҗэйээччи итэҗэйбэттиин туох кыттыгастаах буолуой? ¹⁶Хайаан Танара дьиэтигэр эмэгэттэр туруохтарай? «Кинилэр ортолоругар олохсуйаммын, сэргэстэһэ сылдьаммын, үгэр Танаралара буолуом, кинилэр эмиэ Мин норуотум буолуохтара» диэбитин курдук, эһиги** Тыыннаах Танара Дьиэтэ буолаҕыт. ¹⁷Ол иһин «„Кинилэртэн тахсан түспа барын, – диир Айыы Тойон. – Уонна аны кирдээҕи таарыйыман, оччоҕуна Мин эһигини ылыныам, ¹⁸эһиэхэ Аҕаҕыт буолуом, Миэхэ эһиги уолаттарым-кыргыттарым буолуоххут“, – диир Барытын Тутан Олорооччу, Айыы Тойон».

7 Онон, таптыыр бырааттарым, биһиги, маннык эрэннэриини истибит дьон, эппитин-сииммитин, дууһабытын киртитэр бары куһаҕантан ыраастанан, Танараттан толлон тураммыт, сибиэтиэй олохтонуоҕун.

Павел үөрүүтэ

²Доҕотторуум, биһигиттэн сүрэххитин хатаныман. Биһиги кимиэхэ да куһаҕаны онгорботохпут, кими да куорҗаллаабатахпыт, кимтэн да барыһыра-туһана сатаабатахпыт. ³Мань эһигини сэмэлээн этэр буолбатахпын; урут эппитим курдук, этэбин: эһиги өрүү биһиги сүрэхпитигэр бааргыт, онон өлбүппүт да, тыыннаахпыт да иһин, биһиги өрүү бииргэбит. ⁴Мин эһиэхэ эрэлим күүстээх, эһигини хайгыырым да бэрт элбэх; санаам толору уоскуйан сылдьабын, төһөлөөх да эрэйгэ-кыһалҕаҕа сырыттарбыт, үөрүүм өлгөм.

⁵Македонияҕа кэлэн да баран биһиги сынньанар диэни букатын билбэтэхпит, бары өттүттэн ыктарбыппыт: таспытыгар – утарылаһыы, испитигэр – дыксинии. ⁶Ол эрээри сүөм түспүтү,

* 6:15 *Велиар* – сороҕор «Велиал». Сатана аата.

** 6:16 *Эһиги* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги».

2 КОРИНФИЯННАРГА 7

харыс хаалбыты уоскутар Тангара Тити афалан санаабытын көтөхпүтэ. ⁷ Биһиги Тит кэлбитигтэн эрэ буолбатах, эһиги кинини уоскуппуккутуттан эмиэ санаабыт көтөбүллүбүтэ; хайдах эһиги миигин күүскэ суохтуургутун, курутуйаргытын, хайдах миигин көмүскүүргэ туруммукутун кэпсээбитигэр үөрүүм өссө ордук үрдээбитэ.

⁸ Онон эһигини сурукпунан харааһыннарбыт да эбит буоллахпына, аны кэмсиммэппин. Бастаан утаа кэмсинэ санаабытым гыннан баран, суругум эһигини быстах кэмнэ эрэ санаардаппыт эбит. ⁹ Билигин эһиги хараастыбыккытыттан буолбакка, итинник хараастан, аныыгытын билинэн көннөрүммүккүтүтэн үөрэбин: эһиги Тангара туһугар санаардаабыккыт, ол аата биһиги эһиэхэ туох да хоромньуну онгорботох эбиппит. ¹⁰ Тангара туһугар санаада ыллары мэлдьи аныыны билинини үөскэтэн, быһабылга сирдиир, отгон бу дойду санаардабыла өлөр өлүүнү үөскэтэр. ¹¹ Тангара туһуттан санаардаангыт, көрбөккүт дуо, төһөлөөх кыһалынныгыт-мүһэлиннигит! Төһөлөөх бырастыы гыннанан элэ-была тылгытын эттигит, буруйдаах киһиэхэ кыһыйдыгыт-абардыгыт! Төһөлөөх куттанныгыт, төһөлөөх миигин көрсүөххүтүн баҕардыгыт, айманныгыт, буруйдаады наакаастааххытын төһөлөөх күүскэ баҕардыгыт! Инньэ гыннан, эһиги бу дыалада ырааскытын көрдөрдүгүт. ¹² Онон, мин эһиэхэ ол суругу суруйарбар, буруйу онгорбут да, атадастаммыт да киһи туһуттан буолбатах, Тангара иннигэр биһиэхэ хайдах курдук бэриниилээххитин бэйэҕит дьэнкэтик өйдүүргүт туһугар суруйбутум. ¹³ Ол иһин, уоскуйбуккутун истэн, биһиги эмиэ уоскуйдубут.

Туохтаабар да эһиги Тити үөрдүбүккүтүтэн, бука бары кинини уоскуппуккутуттан көннүөрдүбүт. ¹⁴ Онон мин, киниэхэ эһиги тускутунан дэлэй соҕустук киэн тутта кэпсэммит киһи, кыбыстыыга киирбэтим; эһиэхэ эмиэ дын кырдыгы эрэ этэрбит курдук, Титкэ эһигини хайдаабыппыт барыта кыларыйар кырдык буолан табыста. ¹⁵ Эһиги бука бары хайдах курдук истигэннитин, хайдах кинини ис-искититтэн долгуйа-үөрэ көрсүбүккүтүн санаан кэллэҕинэ, кини сүрүбэ эһиэхэ өссө күүскэ иэйэр. ¹⁶ Онон туохха барытыгар эһиэхэ толору эрэниэхпин сөп диэн, мин үөрэбин эрэ.

Дьэллэм буолуу туһунан

8 Бырааттарбыт, Македониятааҕы церковтарга Тангара хайдах курдук өлгөм илгэлээх үтөөнү бэлэх биэрбитин билиэххин баҕарабыт. ²Эрэйи энгээрдэринэн тэлэн тургутуу үөһүгэр да сырытталлар, үөрүүлэрэ үрдүк; быстар дьаданытык да олордоллор, кэмэ суох дьэллэмник бэрсэллэр. ³⁻⁴Кинилэр, сибэтийдэргэ көмө онорор үтөө дьыалаҕа кыахтара баарынан (өссө кыахтарын таһынан диэн мин туоһулуубун) кыттаары баҕатыйан биһигиттэн ылыннарыылаахтык көрдөспүттэрэ. ⁵Биһиги күүтэ санаабыппытын куоһаран, бэл бэйэлэрин да, бастатан туран, Айыы Тойонно, ол кэнниттэн, Тангара көнүлүн хоту, биһиэхэ биэрбиттэрэ. ⁶Ол иһин биһиги Тити, бу үтөө дьыаланы эһиэхэ хайдах саҕалаабытай да, ол курдук, тигэһэр тигэрдэригэр көрдөспүппүт. ⁷Эһиэхэ туоххут барыта: итэҕэлгит, уус тылгыт-өскүт, билиигит, бары кыһамныгыт, биһиэхэ тапталгыт* — кэмэ суох дэлэйин курдук — бу да үтөө дьыалаҕа эмиэ дэлэй буолун. ⁸Мин маны дьаһайан буолбатах, атыттар кыһамнылары кэпсээн эһиги тапталгыт төһө истинин тургутан көрөбүн. ⁹Айыы Тойоммут Иисус Христос үтөө санаалааҕын бэйэҕит билэҕит: Кини баай эрэри, дьаданытынан эһигини байытаары, эһиги тускутугар дьадайбыта.

¹⁰Мин эһиэхэ сүбэм манньк: эһиги өссө былырынныттан саҕалаабыт дьыалаагытын тигэһэр тигэрдэгит ордук буолуо. Бу дьыаланы эһиги бастакынан саҕалаабыт эрэ буолбатаххыт, өссө онуоха аан бастакынан баҕатыйбыккыт. ¹¹Дьэ онон хайдах быһаарыммыккыт да, ол курдук бэлэмнээхтик ылсан, төһө кыаххыт баарынан тигэһэр тигэрдиг. ¹²Бэрсэргэ чохчы бэлэм буоллаххытына, Тангара эһиги бэлэххитин, эһиэхэ туох суоҕун буолбакка, туох баарын көрөн, ылыныа. ¹³Онтукаҕыт атыттарга чэпчэтии, оттон эһиэхэ ыар сүгэһэр буолуохтаах диэн эпэппин — барыгытыгар биир тэн буолуохтаах. ¹⁴Билигин эһиги бэйэҕиттэн ордору бэрсибиккит кинилэргэ тийбэти ситэрэн-толорон биэриэхтээх, оттон кэлин кинилэр бэйэлэрин ордукарыттан бэрсэннэр, эһиэнин ситэрэн биэриэхтэрэ. Оччоҕо

* 8:7 *Биһиэхэ тапталгытынан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги тапталбытынан».

2 КОРИНФЯННАРГА 9

барыгытыгар тэн буолуо. ¹⁵Суруйууларга этиллибитин курдук, «ким элбэҕи хомуйбут, ордуктамматаҕа, ким аҕыйаҕы хомуйбут – тутайбатаҕа».

Тит Коринфка барар

¹⁶Эниги тускутугар эмиэ ситинник кыһамньыны Тит сүрү-
рэр инэрбит Танараҕа махтал буоллун. ¹⁷Тит, миигин көрдөс-
тө эрэ диэн буолбатах, көмөлөһөргө бэйэтэ дьулуурдаах буо-
лан, көңүл өттүнэн эһиэхэ барар. ¹⁸Өссө кинини кытта Еван-
гелиены иһитиннэрэн бары церковтар биһирэбиллэрин ылбыт
бырааппытын ытабыт. ¹⁹Бу Айыы Тойону албан аатырдар,
биһиги үтүө кыһамньыбытын туһулуур амарах дьыалабытыгар
көмөлөөх аргыс буолаарай диэн, церковтар кинини анаан-ми-
нээн талан ыппыттара. ²⁰Итиччэ элбэх үбү эрэнэн туттарбыт-
тарын дьаһайа сылдыаммыт, кимтэн да сирэй-харах анньыллы-
бат туһугар кыһаллабыт. ²¹Биһиги Айыы Тойон эрэ иннигэр
буолбатах, дьон иннигэр эмиэ көнө суоллаах-иистээх буоларга
дьулуһабыт. ²²Кинилэри кытта өссө биир бырааппытын, кы-
һамньылааҕын араас дьыалаҕа элбэхтик тургутан билбит киһи-
битин, ытабыт. Кини эһиэхэ эрэнэрэ бэрт буолан, билигин
хаһаангытааҕар да ордук кыһаллар. ²³Оттон Тит туһунан этэр
буоллаха, кини – мин табаарыһым, эниги тускутугар бииргэ
үлэлиир киһим; бырааттарбыт буоллахтарына – церковтар ыппы-
т илдьиттэрэ, Христуһу албан аатырдар дьон. ²⁴Онон кини-
лэри таптыыргытын бары церковтарга итэҕэтиилээхтик көр-
дөрүң. Оччоҕо эһигини хайгыырбыт кырдыктааҕын бары би-
лиэхтэрэ.

Иерусалимга ытыллар көмө туһунан өссө биһрдэ

9 Онон сибэтийдэргэ көмө ытар туһунан мин эһиэхэ суру-
йарым наадата да суох. ²Көмөлөһөргө эһиги өрүү бэлэмни-
тин билэбин; Македония дьонугар эһиги тускутунан «Ахайя өс-
сө былырыннгыттан бэлэм» диэн хайҕанан кэпсэнэбин; онон
эһиги көмөлөһөргө күүстээх баҕаҕыт үгүс дьону көбүлээтэ. ³Ол
эрээри бу түбэлтэҕэ мин, эһигинэн бостуой киэн туттан хай-
ҕаммыт буолумаары, били эппитим курдук, бэлэм буоларгыт
туһугар, бу бырааттарбытын ытабын. ⁴Миигин кытары Маке-
дония дьоно кэлсэн эһиги бэлэмэ суоххутун көрдөхтөрүңэ,

биһиги, итиччэ эрэмнылээхтик хайѳаммыт* дьон, кыбыстыыга киириэхпит (эһиги бэйэѳит тускутунан этэ да барбаппын). ⁵Ол иһин, эрэннэрбит бэлэххит бэлэм буоларын туһугар, баран эрдэт-тэн бэлэмнии турун диэн бырааттарбытыттан көрдөһөргө быһаарынным. Оччоѳо эһиги көмөѳүт күһэлэн тутан ылыы курдук буолбакка, баѳа өттүнэн бэриллибит алгыстаах бэлэх буолуоѳа.

⁶Маныхаха этиэм этэ: ким сиэмэтин кэмчилээн ыспыт, ол үүнүүтэ кэмчи буолуо, ким өлгөмнүк ыспыт, ол үүнүүтэ өлгөм буолуо. ⁷Хас биирдии киһи сүөм түһэ-түһэ эбэтэр күһэлэнинэн буолбакка, ис сүрэѳиттэн баѳаран бэристин; үтүө баѳатынан бэрсэр киһини Тангара таптыыр. ⁸Оттон Тангара эһигини мэлдьи бары өттүнэн дэлэгэйдик олороргут, үтүөнү онгорорго дьэллэм буоларгыт туһугар, хайа баѳарар илгэлээх үтүөнэн байытар күүстээх. ⁹Суруйууларга этиллибитин курдук: «Дьадангыларга дэлэйдик түнэттэ, кини үтүөтэ үйэттэн үйэѳэ умнулуо суоѳа».

¹⁰Ыһын диэн сиэмэ, аһаан диэн килиэп биэрэр Тангара, эһиги ыспыт сиэмэѳитин өлгөмнүк үүннэрэн, онгорор үтүөѳүт үүнүүтүн үксэтиэѳэ; ¹¹оччоѳо эһиги туохха барытыгар дьэллэм буолар туһугар, барытынан байыаххыт, оччоѳо эһиги биһигинэн бытар бэлэххит иһин бэрт үгүстэр Тангараѳа махтаныхатара. ¹²Бу туһалаах дьыала Иерусалим сибэтиэйдэрин кыһалѳаларын толуйар эрэ буолуо суоѳа, өссө элбэх киһи сүрэѳэр Тангараѳа өлгөм махталы үөскэтиэѳэ. ¹³Оччоѳо кинилэр бу туһаѳытын көрөн, эһиги аһаѳастык билинэр Христос туһунан Евангелиеѳытыгар бэриниилээххитин, кинилэри уонна атын да итэѳэйээччилэри кытта дьэллэмник үллэстэргитин итэѳэйэн, Тангараны айхаллыахтара, ¹⁴Тангара илгэлээх үтүөтэ эһиэхэ кэмэ суох элбэхтик тиксибититтэн иэйэн туран, эһиги тускутугар Тангараѳа үнүөхтэрэ. ¹⁵Бу киһи тылынан сатаан эппэт бэлэѳин иһин Тангараѳа махтал!

Павел толорор сулууспатын көмүскүүр

10 Мин, Павел, эһиги «аттыбытыгар сылдьан сэмэй, оттон ыраатта да биһигини утаран хорсунугар түһэр» диир кинигит, Христос көнө-көрсүө майгытын, үтүө санаатын туһугар,

* ^{9:4} *Итиччэ эрэмнылээхтик хайѳаммыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

2 КОРИНФЯННАРГА 10

бу эһиэхэ туһаайан этэбин. ²Сорох-сорохтор биһигини бу аһыылаах дойду дьонуну быһыыланар курдук сыаналыыллар. Онон, тийдэрбин эрэ, хорсуммун кинилэргэ сорунуулаахтык көрдөрүөм диэн санампыппын толорумаары эһигиттэн көрдөһөбүн: бука диэн миигин оннукка тиэрдимэн. ³Төһө да бу дойдуга олобуппут иһин, биһиги бу дойду сэриилэһэриттэн атыннык сэриилэһэбит. ⁴Биһиги сэриилэһэр сэппит киһи сэритин сэбилэниитэ буолбатах, биһиэнэ – ньыгыл бөһөргөтүүлэри урусхаллыыр кыахтаах Тангара күүстээх сэбилэниитэ. Бу сэрии сэбинэн биһиги оһуруктаах өй-санаа тэриниитин, ⁵Тангараны билиини утары турунар бары улуутумсуйууну сууһарабыт, ханнык баһарар санааны билиэнгэ ылан, Христоска бас бэриннэрэбит; ⁶итиэннэ, эһиги Христоска энкилэ суох истигэн буолбуккут кэннэ, хайа баһарар истигэнэ суох быһыыны накаастыырга бэлэммит.

⁷Таһыттан көрөн эһиги киһини дьүүллүүгүт дуо? Ким бэйэтин Христос киһитэбин диэн бигэ эрэллээх, ол бэйэтинэн көрөн тойонноотун, киһи Христос киэнэ буоллаһына, биһиги эмиэ Христос дьонобут. ⁸Өскөтө мин Айыы Тойон биһиэхэ эһигини үрэйэргэ буолбакка, бөһөргөтөргө биэрбит былааһынан баһа соһус хайһанар да буоллаһына, кыбыстыбаппын. ⁹Мин эһигини сурукпунан куттуур курдук көстүөхпүн баһарбаппын. ¹⁰Ким эрэ миигин «суругар күүстээх, кытаанах курдук буолан баран, сирэй көрүстэххэ мөлтөх, тыла-өһө да ыйааһына суох» диир; ¹¹итинник этээччи өйдүөх тустаах: ыраахтан суруйар сурукпугар хайдахпытый да, бэйэһитигэр тийиэн кэллэхпитинэ, онтон туох да атыммыт суох буолуо.

¹²Биһиги бэйэлэрин биллэрэ-көрдөрө сатыыр дьонно холоно да, тэннэһэ да соруммаппыт: кинилэр бэйэлэрин кээмэйдэринэн кэмнэнэн, бэйэ-бэйэлэрин кытта куоталаһа сатаан, толкуйа суох быһыыланаллар. ¹³Оттон биһиги кэмэ суох хайһана барбакка, эһиэхэ эмиэ тийиэр туһугар, Тангара кэмнээн биэрбит кэрининэн хайһаныахпыт. ¹⁴Биһиги аналлаах чэрчибитин кэспэппит, эһиэхэ тийбэтэхпит эбитэ буоллар, оннук буолуо да этэ. Оттон биһиги Христос туһунан Евангелиены эһиэхэ тиэрдэн турабыт! ¹⁵Биһиги чэрчибитин аһары түһэн, атын дьон үлэтинэн хайһаммаппыт. Эһиги итэһэлгит үрдээн-үүнэн истэбин аайы, бэйэбит чэрчибитин эһиги көмөһүтүнэн кэмэ суох

2 КОРИНФИЯННАРГА 11

кэнгэтэн иһиэхпит диэн эрэллээхпит: ¹⁶ оччоҕо атын дьон бэйэлэрин чэрчилэрин иһинэн бэлэмнээбиттэринэн хайҕаммакка, Евангелиены өссө ыраата баран иһитиннэриэхпит. ¹⁷ Суруйууларга этиллибитин курдук, «ким хайҕанар, ол Айы Тойон дьайытынан хайҕаннын». ¹⁸ Айы Тойон бэйэтин бэйэтэ хайҕанааччыны билиммэт, Бэйэтэ хайгыыр киһитин эрэ билинэр.

Павел уонна сымыйа апостоллар

11 Оо, мин «өйө суох быһыыбар» арыый тулуурдаахтык сыһаннаһаргыт эбитэ буоллар! Ол эрэри, эһиги өссө тулуйа сатыгыт дии. ² Эһигини Тангара күнүүтүнэн күнүүлүүбүн эбээт: мин эһигини, ыраас кыһы курдук, соҕотох Христуу эрэ кытта илии охсуннарбытым. ³ Ол эрэри моҕой Еваны уодаһыннаах албыныгар үктэппитинии, эһиги эмиэ өйгүт-санаабыт мунан, Христоска истинник, ыраастык бас бэринэн сылдьар көнө суолгутуттан туораан хаалыаххыт диэн дьиксинэ саныбын. ⁴ Ким эмэ кэлэн эһиэхэ атын, биһиги иһитиннэрбэтэх Иисуспут туһунан кэпсээн бардаҕына, эһиги атын, урут ылымматах тыынныгытын ылынангыт, тута илик атын Евангелиеҕытын тутангыт, киниэхэ олус тулуурдаахтык сыһаннаһыах курдуккут. ⁵ Ол эрэри эһиги ити «үрдүкү апостоллар» диэн ааттыыр дьонгутуттан мин туохпунан да итэҕэс курдук санаммаппын: ⁶ төһө да кумахтан өтүүнү өрөр уус тыла суоҕум иһин, билии чааһыгар тийдэххэ атын буолуом. Биһиги бары өттүбүтүнэн хайдахпытын эһиги бэйэҕит бэркэ билэҕит. ⁷ Мин эһиэхэ Евангелиены, туох да төлөбүр эрэйбэккэ, биллэрэн, эһигини үрдэтэр сорукутан бэйэбин намтатынан аныыга киирбит буоллаҕым дуу? ⁸ Эһиэхэ туһалыырбар туттаары атын церковтар биэрэр үптэрин ыламмын кинилэри, этэргэ дылы, халыыр этим да диэххэ сөп; эһиэхэ бара сылдьан, төһө да тийиммэтэрбин, кимиэхэ да сэлээннэммэтэҕим. ⁹ Туохха наадырбын барытын Македонияттан кэлбит бырааттарбыт толору хааччыйбыттара. Мин эһиэхэ хаһан даҕаны адаҕа буолбатаҕым, буолуом да суоҕа дии саныбын. ¹⁰ Христос сүрэхпэр ингэрбит кырдыгынан эттэппинэ, бу киэн туттуубун Ахайя дойдуларын үрдүнэн ким да миигиттэн былдыаан ылыа суоҕа.

¹¹⁻¹² Тоҕо мин иннэ гынабыный? Эһигини таптаабаппыттан буолуо дуо? Суох, таптыырбын Тангара билэр. Тангара үлэтин

2 КОРИНФЯННАРГА 11

үкчү биһиги курдук онгороллорунан хайџанаары сылтах көрдөөчүлэргэ оннук сылтаџы мин биэриэм суоџа. Инникитин да бу суолбун тутуһан иһиэџим. ¹³ Ити сымыйа апостоллар, албын үлэһиттэр Христос Апостоллара буолан кубулуналлар. ¹⁴ Онно киһи дыктиргиэџэ туох баарый? Сатана бэйэтэ сырдык Аанһыала буолан дьүһүн кубулунар буоллаџына, ¹⁵ үлэһиттэрэ эмиэ кырдык үлэһитэ буолан кубулуналлара дыкти буолбатах. Бүтэр уһугар кинилэр тугу онорбуттарынан дьүүллэниэхтэрэ.

Апостол сулууспатыгар көрсөр ыарахаттар

¹⁶ Өссө төгүл эһиэхэ этэбин: миигин ким даџаны өйө суох дии санаабатын, оттон ол кыаллыбат буоллаџына, чэ, саатар, өйө суох киһи да курдук миигин ылынын, оччоџо, баџар, бэйэбин кыратык эмэ хайџана түһүөм этэ. ¹⁷ Бу Айыы Тойонтон ылан этэр буолбатахпын, бэйэбин маннык хайџанан кырдык даџаны өйө-төйө суох тыллаһан эрэбин. ¹⁸ Үгүстэр бу дойду дьонун куолутунан хайџаналларын курдук, мин эмиэ хайџаныым ээ. ¹⁹ Эһиги, итинник өйдөөх дьон, өйө суохтар тугу гыналларын барытын үөрүүнэн тулуйаџыт. ²⁰ Ким эрэ эһигини хабалаџа хам ылар, эһиэхэ иитимһи буолар, эһигиттэн былдыаан-талаан тутанар, киэмсийэр, эһигини сирэйгэ таһыйар буоллаџына тулуйаргыт туох да кэмэ суох. ²¹ Кыбыстыам иһин, бу чааһыгар биһиги кинилэргэ быдан баһыйтарбыппыт быһыылаах.

Оттон ким эмэ тугунан эрэ хайџаныан баџарар буоллаџына, оччоџо мин (өйө суох киһилии тыллаһан эрэбин) эмиэ хайџанан көрүүм! ²² Кинилэр еврейдэр дуо? Мин эмиэ еврейбин. Кинилэр израильтяннар дуо? Мин эмиэ Израиль киһитинэбин. Кинилэр Авраам удьуордара дуо? Мин эмиэ Авраам удьуорунабын. ²³ Кинилэр Христос үлэһиттэрэ дуо? Өйө суохпар этэбин: мин кинилэрдээџэр быдан улахаммын. Кинилэрдээџэр ордук элбэхтик үлэлээбитим, аата-ахсаана суох кырбаммытым, ордук элбэхтик хаайыллыбытым, үгүстүк өлө сыспытым. ²⁴ Иудейдартан биэс төгүл отут тоџустуу таһыыры* ылбытым; ²⁵ римляндар үс

* 11:24 *Биэс төгүл отут тоџустуу таһыыры* – иудей итэџэлиттэн тэйбиттэри кымньыынан 39 охсон накаастыыллара. Уураах быһыытынан 40 охсулуохтааџа, ол гынан баран, таһыйааччы алџаһыан сөп диэн, биир охсууну көбүрэтэллэрэ.

төгүл маһынан кырбаабытгара, биирдэ тааһынан илдьи тамнаа-бытгара; үс төгүл хараабылым тимирбитэ, олортон биирдэстэ-ригэр түүннээх күн устата аһаҕас муораҕа булкуллубутум. ²⁶ Эл-бэхтик айанныырым, ол тухары куттал суоһуура: өрүстэргэ суо-һуура, түөкүттэртэн, хаан-уруу норуоппуттан, атын омуктартан суоһуура, куораттарга, иччитэх сирдэргэ, муораҕа суоһуура, сы-мыйа бырааттартан суоһуура. ²⁷ Илистэ үлэлиирим, утуйар уубун өрүү да хамматым, аччыктыырым, утатарым, аас-туор олохтоо-бум, тонгорум-хатарым, сыгынньах сылдыарым. ²⁸ Итини таһы-нан күннэтэ миэхэ дьон тобуоруһар, бары церковь туһугар кы-һаллабын-мүһэллэбин. ²⁹ Ким эмэ мөлтөөтөбүтүнэ-ахсаатаҕына, мин тэбис тэнгэ бэйэм кытта мөлтөөбөтөбүтүнэ-ахсаабатаҕым баарай? Ким эмэ аһыыга киирдэҕинэ, мин ууга-уокка түспэ-тэҕим баарай?

³⁰ Хайҕанар да буоллахпына, мөлтөхпүнэн хайҕаныам. ³¹ Айыы Тойоммут Иисус Христос үйэлэр тухары алгыстаах Аҕата – Та-һара – мин сымыйалаабаппын билэр. ³² Дамаска сырыттаһпы-на, Арета ыраахтааҕы анаабыт уобалас баһылыга тутан ылаары куорат аанын манаппытыгар, миигин тымтайга уганнар куорат истиэнэтин түннүгүнэн түһэрбиттэрэ. Баһылык илиититтэн он-нук быһһанан турабын.

Павел ырайы көрүүтэ

12 Туһата суоҕун биллэрбин да, бэйэбин бэйэм хайҕанарбар тийэбин. Аны Айыы Тойон тугу көрдөрбүтүн, тугу арыһан биэрбитин кэпсиригэ көһүүм. ² Биир билэр киһим, Христос ки-һитэ, уон түөрт сыл анараа өттүгэр – эттэри-сииннэри эбитэ дуу, дууһата эрэ эбитэ дуу, чуолкайын бу диэн билбэтим, Таһара билэр, – үһүс халлаанга ылылла сылдыбыт. ³ Итиэннэ, мин би-лэрбинэн, ол киһи – эттэри-сииннэри эбитэ дуу, дууһата эрэ эбитэ дуу, ону билбэтим, Таһара билэр, – ⁴ ырайга ылыллан, киһи киһиэхэ сатаан кэпсээбэт этиэхтэн эриэккэс тыллары ис-тибит. ⁵ Оннук киһинэн хайҕаныаһпын сөп, оттон бэйэбинэн хайҕаммаппын, арай мөлтөхпүнэн хайҕаныам. ⁶ Ити эрээри хай-ҕаныаһпын баһарбытым да иһин син биир өйө суохтук тылла-һыам суоҕа дии саныыбын, тоҕо диэтэххэ, эһиэхэ дьин кыр-дыгы эрэ этэбин; ол гынан баран, ким эмэ бэйэтэ көрбүтүттэн эбэтэр бэйэбиттэн истибититтэн миигин үрдүктүк санаабатын

тухугар, хайжанартан тутгунуум. ⁷Итинник ухулуччулаах суоллары көрөн үрдүктүк санамматым тухугар, Тангара мин эппэр сытыы хатыыны анныбыт, ол хатыы, сатана аанньала, олус үрдүктүк санамматым тухугар миигин дьөлүтэ кэйиэлии сылдыар. ⁸Миигин киниттэн быыһаа диэн, мин Айыы Тойонтон үс төгүллээн көрдөспүтүм. ⁹Онуоха Айыы Тойон: «Эйиэхэ Мин илгэлээх үтүөм тиксибитэ да сөп, Мин күүһүм мөлтөххө ордук күүскэ дьайар», – диэбитэ. Дьэ ол иһин мин Христос күүһэ миэхэ күүскэ дьайарын тухугар, мөлтөхпүнэн хайжанарбын быдан ордоруом. ¹⁰Ол иһин мөлтөөтөхпүнэ, атаҕастаннахпына, кыһалҕаҕа кыһарыйтардахпына, сойуолаттахпына, Христос туттан ыгыыга-түүрүүгэ түбэстэхпинэ үөрэбин эрэ. Мөлтөөбүт эрэ кэммэр мин күүстээхпин.

Павел Коринф церкoвын тухугар дьиксинэр

¹¹Бэйэбин хайжанаммын, кырдык, өйбүттэн тахсаары гынным: эһиги миигин хайжанарга күһэйдигит. Эһиги хайҕыаххытын сөп этэ миигин: мин ким да буолбатах эрээри, эһиги «үрдүкү апостоллар» диэн ааттыыр дьоннутуттан туохпунан да итэҕэһим суох. ¹²Дьин Апостол буоларбын Тангара эһиэхэ араас бэлиэлэринэн көрдөрбүтэ. Мин тулуурбун билбэт буолаххытты! Онуоха эбии араас дьиктилэр, сөбүмэр бэлиэлэр, күүстээх дьайыылар. ¹³Оччоҕо, атын церковтарга холоотоххо, мин эһигини тугунан көйгөтүппүттээхпиний? Арай эһиэхэ сүгэхэр буолбакка сылдыарбынан дуо? Оннук буруйбун бука диэн бырастыгынын.

¹⁴Бу үһүстээн эһиэхэ бараары сылдыабын. Тийдэхпинэ, эһиэнин көбүрэтиэм суоҕа: мин эһиэнигэр буолбатах, эһиэхэ бэйэҕитигэр наадыабын. Оҕолор төрөппүттэригэр баай муспаттар, төрөппүттэр оҕолоругар баай мунньаллар. ¹⁵Мин эһиги тускутугар туох баардаахпын-суохтаахпын барытын, – ону эрэ буолуо дуо, бэйэбин кытта барыырга бэлэммин. Мин эһигини бу курдук улаханлык таптыыр буолахпына, эһиги миэхэ тапталгыт тоҕо маннык кэмчиний? ¹⁶Чэ сөп, мин эһиэхэ сүгэхэр да буолбатарбын, эһиги этэргит курдук, киитэрэйдээн, албыннаан эһигини илиибэр ылбытым дуу? ¹⁷Биитэр эһиэхэ ыппыт биир эмэ киһибинэн эһигиттэн тугу эмэни көрдөтөн туһаммыттаабым эбитэ дуу? ¹⁸Тити көрдөһөн эһиэхэ биир бырааппытын

кытта ыыта сылдыбытым: Тит энигиттэн тугу эмэ бэйэтигэр ту-
хаммыттааҕа дуо? Кини биһикки биир санаанан сулууспалыыр
биир ыллыктаах дьон буолбатах этибит дуо? ¹⁹ Баҕар, эниги би-
нигини көмүскэнэ сатыыллар дии саныыргыт буолуо. Биһиги
Христостуун биир буолан Танара иннигэр этэбит: таптыыр бы-
рааттарбыт, биһиги тугу гынарбыт барыта энигини бөҕөргөтөр
эрэ сыаллаах. ²⁰ Мин бииртэн дыксинэ саныыбын: арай биһиги
эниэхэ тийэн кэлбиппит, хайабыт да – эниги да, мин да – хар-
дарыта эрэмпииттэн чынха атын буолан хаалыбыт. Арай
эниги ортобутугар иирсээни, күнүүнү, кини-наары, ордук сана-
һыны, баһааҕырдыһыны, хобу-сиби, бэрдимсийиини, үрэй-
сарай барыыны булан ылым; ²¹ арай эниэхэ тийэн кэллэппи-
нэ, Танарам миигин энигиттэн сылтаан эмиэ сүөм түһэрдин,
харыс хааллардын? Оччоҕо урукку аныыларың – кирдээхтик,
содурдук, сизэрэ суох нэгэйдик быһыланалларың билинэн
кэмсиммэтэх үгүс дьону аһыйан хараҕым уутунан суунарга кү-
һэлиэм.

Түмүк сэрэтии

13 Үһүстээн эниэхэ баран эрэбин. Суруйууларга этиллэр: «Ха-
йа да дьыала икки дуу, үс дуу киһи туоһулаатаҕына эрэ,
көрүллэр». ² Эниэхэ иккиһин кэлэ сылдьан сэрэппитим курдук,
билигин ыраах да сылдьан суруйабын: урут аныыга кирибиттэри
итиэннэ атыттары даҕаны хаттаан кэллэппинэ харыстыам суо-
ҕа. ³ Эниги миигин чахчы Христос санардар дуу, суох дуу диэн
билиэххитин баҕараҕыт. Кини эниги тускутугар мөлтөөн-ах-
саан биэрбэтэҕэ, Кини эниэхэ күүстээх дьайыытын көрдөрөр.
⁴ Төһө да күүһэ-күдэҕэ эстэн кириэскэ тирилиннэр, Кини Таңа-
ра күүһүнэн тиллибитэ. Биһиги эмиэ, төһө даҕаны Кинилиин
бииргэ мөлтөөтөрбүт, Таңара күүһүнэн Кинини кытта бииргэ
эниги тускутугар олоруохпут. ⁵ Бэйэҕитин тургутан көрүнүн: чөл
итэҕэллээххит дуо? Бэйэҕитин чинчийэн көрүн. Биитэр бэйэ-
ҕитин – Иисус Христос эниэхэ баарын – билбэккит дуу? Тур-
гутууну тулуйбатах буоллаххытына эрэ билиэххит суоҕа. ⁶ Оттон
биһиги тулуйбутун билиэххит диэн эрэнэбин. ⁷ Эниги хан-
нык да аныыны онгорбоккут туһугар биһиги үнэбит. Тургутуу-
ну тулуйбут дьон курдук кэстөөрү буолбатах, энигини үтүнү
онгордуннар диэн. ⁸ Биһиги кырдыгы утары күүһэ суохпут,

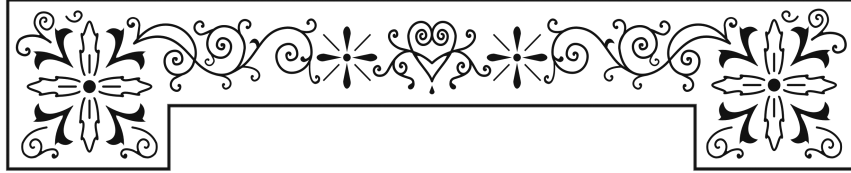
2 КОРИНФЯННАРГА 13

кырдык иһин эрэ күүстээхпит. ⁹Бэйэбит мөлтөөтөхпүтүнэ, эһиги күүһүрдэххитинэ, биһиги онтон үөрэбит эрэ, биһиги үнэр үнүүбүт — эһиги ситэргит-хоторгут туһугар. ¹⁰Тийдэхпинэ, Айыы Тойон миэхэ, үрэйэргэ буолбакка, бөбүргөтөргө биэрбит былааһынан эһигини кытаанахтык дьарыйымаары, өссө да ыраах сылдьан бу курдук суруйдум.

Түмүк эбэрдэлэр

¹¹Ол эрэн, бырааттарым, үөрүн-көтүн, ситэн-хотон үүнэн иһинг, бэйэ-бэйэҕитин бөбүргөтүһүң, биир санааланың, эйэлээх буолуң, оччоҕо таптал, эйэ-ил Танарата эһигини кытта бииргэ буолуо. ¹²Бэйэ-бэйэҕитин сибэтиэй уураһынан эбэрдэлээн. Сибэтиэйдэр бары эһиэхэ эбэрдэлэрин ытталлар. ¹³Эһигинниин бука барыгытыныын Иисус Христос Айыы Тойоммут илгэлээх үтүөтэ, Аҕа Танара таптала энгээрдэһиэхтин, Сибэтиэй Тыын эһигинниин бодоруһоохтун. Аминь*.

* 13:13 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ГАЛАТИЯ ХРИСТИАННАРЫГАР ИЛДЫТ СУРУГА

1 ¹⁻² Галатия* церковтарыгар – дьон быһаарытынан да, киһи көнүлүнэн да буолбакка, Иисус Христос уонна Кинини өлбүт-тэртэн тилиннэрбит Аҕа Танара көнүллэринэн Апостол буолбут Павелтан уонна манна миигин кытта баар бырааттарыгыттан барыларыттан.

³⁻⁴ Аҕа Танараттан уонна биһигини бу хара дьайдаах үйэттэн өрүһүйэн, аһыыбытыттан босхолоору, Бэйэтин толук биэрэн Аҕа Танарабыт көнүлүн толорбут Иисус Христос Айыы Тойоммутуттан** эһиэхэ бары илгэлээх үтүнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун! ⁵ Киниэхэ үйэттэн үйэҕэ албан аат! Аминь.

Атын Евангелие суох

⁶ Эһигини Христос илгэлээх үтүөтүнэн ыңырбыт Танараттан*** итинник чэпчэкистик атын илдьит тылга көһө охсубуккутун сөҕөбүн эрэ. ⁷ Атын Евангелие диэн суох эбээт, арай

* 1:1-2 *Галатия* – киин Европаттан көһөн кэлбит, кельт уонна галл омуктары кытта уруулуу галаттар олорор уобаластара.

** 1:3-4 *Аҕа Танараттан уонна... Иисус Христос Айыы Тойоммутуттан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аҕа Танарабытыттан уонна... Иисус Христос Айыы Тойонтон».

*** 1:6 *Христос илгэлээх үтүөтүнэн ыңырбыт Танараттан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Бэйэтин илгэлээх үтүөтүнэн ыңырбыт Танараттан».

ГАЛАТТАРГА 1

Христос Евангелиетын токурутуохтарын баҕаран эһигини ай-мааччылар бааллар. ⁸Ол эрэри ким да буоллун, – биһиги бэйэ-битинэн эһиэхэ кэлэн дуу, Халлаантан Аанньал көстөн дуу, урут үөрэппиппиттэн атыны үөрэтэн киирэн бардагына, киниэхэ анафема буоллун! ⁹Урут эппиппитин билигин эмиэ хатылаан этэбин: эһиги ылыммыккытыттан атыны үөрэтээччигэ – анафема.

¹⁰Туох дии саныгытты, мин билигин дьон биһирэбилигэр дьулуна сатыырым буолуо дуо, Тангара биһирэбилигэр дуу? Дьонно бэрт буола сатыырым буолуо дуо? Билингэ диэри дьон санаатын таба сатыырым эбитэ буоллар, Христос кулута буолуом суоҕа этэ.

Апостол буолбутун туһунан

¹¹Бырааттарым, эһиги билиэххитин баҕарабын: мин эһиэхэ иһитиннэрбит Евангелием киһи киэнэ буолбатах, ¹²мин киһиттэн ылбатаҕым, киһиттэн үөрэммэтэҕим – Иисус Христос миэхэ бу Евангелиены Бэйэтинэн арыян биэрбитэ.

¹³Мин урут иудей быһыгытынан хайдах ололбутум, Тангара Церковын хайдах кырыктаахтык сойуолаабытым, үрэйбитим туһунан эһиги истибиккит. ¹⁴Оччолорго мин өбүгэлэрбит үгэстэрин туохтааҕар да дьулуһан туран тутуһарым, иудей быһыгытынан бэйэм аҕам уһугар биир саастыылаахтарбыттан үгүстэриттэн чорбойорум.

¹⁵Дьэ онтон миигин ийэм иһигэр сылдыахпыттан талан ылбыт, амарах санаатыттан ыңгырбыт Тангара Бэйэтин үтө көнүлүнэн ¹⁶атын норуоттарга Евангелиены иһитиннэрээри, миэхэ Уолун көрдөрбүтүгэр, ол саҕана кими да кытта сүбэлэхэ барбатаҕым, ¹⁷мин иннибинээҕи Апостолларга Иерусалимга аттамматаҕым, ол оннугар Аравияҕа барбытым, онтон эмиэ Дамаска төннүбүтүм. ¹⁸Үс сыл буолан баран Кифаны көрсө Иерусалимга тийэ сылдыбытым, онно киниэхэ уон биэс күн буолбутум. ¹⁹Айыы Тойон быраата Иаковтан ураты атын Апостоллары кими да көрбөтөҕүм. ²⁰Бу эһиэхэ суруйарым – барыта кыларыҥар кырдык, Тангара миэхэ туоһу буолуо.

²¹Онтон Сириянан, Киликиянан сылдыбытым. ²²Христианнар Иудеятааҕы церковтара миигин сирэй билэ иликтэрэ, ²³арай хаһан эрэ кинилэри сойуолаһааччы киһи билигин урут имири эһэ сатаабыт итэҕэлин тарҕатар сураҕын истэллэрэ эрэ. ²⁴Онон мин туспуттан Тангараны айхаллыыллара.

Атын Апостоллар Павелы билишилэрэ

2 Онтон уон түөрт сыл буолан баран Варнаваны кытта Иеру-салимга хат тийэ сылдыбытым, Тити эмиэ илдьибитим. ²Онно мин Тангара ыйытынан барбытым. Күрэххэ халтайга сүүрбүт биитэр сүүрэр буолумаары, церковь тутуах дьонун сирэй көрсөн, атын норуоттарга иһитиннэрэр Евангелиебын быһааран биэрбитим. ³Кинилэр бэл миигин кытта сылдыар Тити, грек кинитин, быһыллыы сиэрин-туомун толорорго күһэйэ са-таабатахтара. ⁴Оттон сымыйа бырааттар тустарынан этэр буол-лахха (кинилэр Христос Иисус биһиэхэ биэрбит көнүлүн уоран көрөн, кулут олоҕор төнүннэрээри, биһиги кэккэбитигэр си-рэйдэрин саптан киирбиттэр), ⁵эһиги Евангелие кырдыгыны ыһыктыбаккыт туһугар, биһиги кинилэргэ биир да мүнүүтэҕэ иннибитин биэрбэтэхпит. ⁶Биллэр-көстөр дьон урут ким-туох буола сылдыбыттарыгар мин суолта биэрбэппин, Тангара ки-нини киминэн-тугунан көрөн араарбат. Бас-көс дьон эмиэ миигиттэн атын тугу да ирдээбэтэхтэрэ; ирдиэхтээҕэр ⁷иудей-дарга Евангелиены иһитиннэрэр сорук Петрга сүктэриллиби-тин курдук, ону атын норуоттарга иһитиннэрэр сорук миэхэ итэҕэйиллибитин көрөн ⁸(Петрга иудейдар ортолоругар Апо-стол сулууспатын толороругар Көмөлөһөөччү мин омуктарга ону толорорбор көмөлөһөрө), ⁹миэхэ Апостол буолар алгыстаах бы-раап бэриллибитин билимиттэрэ. Онон биллэр-көстөр тутуах дьон – Иаков, Кифа, Иоанн буоланнар – биһиги атын омукка, оттон кинилэр иудейдарга барар бэлиэлэригэр Варнава биһик-кигэ доҕордуу илиилэрин ууммуттара. ¹⁰Кинилэр биһигиттэн бири эрэ – дьадангылары умнубат буолун диэн – көрдөспүт-тэрэ, мин ону өрүү кыһаллан туран толорорго дьулуһабын.

Павел Антиохияҕа Петры сэмэлиир

¹¹Онтон мин Петры, Антиохияҕа кэлэ сылдьан сэмэлэнэргэ төрүүт биэрэрин көрөммүн, аһаҕастык утарбытым. ¹²Иаков ыһы-пыт дьоно кэлэ иликтэринэ, кини омук христианнарын кыт-та бииргэ аһыра, оттон Иаков дьоно кэлэллэрин кытта, иудей-дартан сэрэнэн, кистэнэр, омуктартан тэйэ туттар буолбута. ¹³Атын иудейдар эмиэ кинилиин сирэй көрбөх быһыыламыт-тара, ону бэл Варнава батыспыта. ¹⁴Көнө суолтан – Евангелие

кырдыгыттан – туорууларын көрөн, мин, бары истэн турдахтарына, Кифаға: «Эн еврей эрээригин, иудейдартан атыннык, омук дьонун курдук, олорор буоллахына, омук дьонун тоҕо иудей үгэһин тутуһарга күһэйэһин?» – диэбитим.

Иудейдар да, омуктар да итэҕэллэринэн быһаналлар

¹⁵ Биһиги «туора омук аһыылаах-харалаах дьоно» буолбатахпыт, иудей буолан төрөөбүппүт. ¹⁶ Ол эрэри, киһи Сокуону тутуһан буолбакка, Иисус Христу итэҕэйэн эрэ быһанарын билэн, биһиги эмиэ, Сокуону тутуһан буолбакка, Христоска итэҕэлбитинэн буруйбутуттан-аһыыбытыттан быһанаары, Христос Иису итэҕэйбиппит. Суруйууларга этиллэрин курдук, «Сокуон ирдэбиллэрин тутуһан биир да киһи быһаныа суоҕа». ¹⁷ Оттон Христос өнгөтүнэн буруйтан быһанарга дьулуһа сылдьан, биһиги, иудейдар, бэйэбит эмиэ аһыылаах буолан хааллахпытына, оччоҕо ама Христос аһыыга-хараҕа сулууспалааччы буолар үһү дуо? ¹⁸ Ким да иннэ диэн сатамат. Оттон өскөтүн урут үрэйбиппин хат тута сатаахпына, мин онон Сокуону кэспиппин эрэ көрдөрүүбүм. ¹⁹ Миигин Сокуон өлөрөн, мин аны мантан иннэ Танара туһугар олороору, Сокуонтан босхоломмутум. Мин Христу кытта бииргэ кириэскэ тириллибитим, ²⁰ онон аны мин суохпун, арай мин сүрэхпэр Христос баар; оттон бу сирдээҕи олохпун миигин таптаабыт, мин туспар толук буолбут Танара Уолугар итэҕэлбинэн олоробун. ²¹ Танара үтөө бэлэһин мин киэр аспаппын; оттон өскөтүн киһи буруйуттан-аһыытыттан Сокуону тутуһан быһанар буоллаһына, ол аата Христос суолтата суохха өлбүт буолан тахсар.

3 Оо, толкуйа суох галаттар! Эһиги Евангелиены истэргитигэр Иисус Христос, көрөн турдаххытына, тириллибит курдук ойуулааммыта буолбаат! Оччотугар ким эһигини итинник абылаата? ² Эһигиттэн бири билиэхпин баһарабын. Сибэтиэй Тыны эһиги хайдах ылбыккытый: Сокуон ирдэбиллэрин толоронгут дуу, биитэр истибит үөрэххитин итэҕэйэннит дуу? ³ Ама эһиги Танара Тыныттан саҕалаан баран, киһи этэринэн мунурданан хаалар быстах өйдөөххүт дуу? ⁴ Ама итиччэ элбэҕи халтайга тулуйбуккут дуу? Хайдах да оннук буолуо суохтаах! ⁵ Эһиэхэ Тыны бэлэһиир, араас дыктилэри онорор Танара

ону Сокуон ирдэбиллэрин толороргут иһин онгорор дуу, биитэр Евангелиены истэн итэҕэйбиккит иһин дуу?

⁶ Авраамы да көрүң. «Авраам Тангараны итэҕэйбитэ, ол иһин Тангара кинини кырдыксыт кийинэн билиммитэ». ⁷ Итэҕэйэччилэр Авраам уолаттара буолалларын эһиги өйдүөхтээххит. ⁸ Итэҕэллэрин иһин Тангара атын норуоттары быһыахтаабын Суруйуулар өтө көрбүттэрэ, онон «эйигинэн бары норуоттар алгыска тиксиэхтэрэ» диэн Евангелие тылларын аан маннай Авраам истибитэ. ⁹ Ол иһин итэҕэйэччилэр Тангараны итэҕэйбит Авраамы кытта алгыһы бииргэ ылаллар. ¹⁰ Оттон Сокуону тутууга эрэнэччилэр кырыыска тураллар, тоҕо диэтэххэ, «Сокуон кинигэтигэр суруллубуту барытын куруук тутуһа сылдьар эрэ киһи кырыыска турбат» диэн суруллубута. ¹¹ Сокуону тутуһан ким да Тангара иннигэр быһааммата дьэнгэтик көстөн турар – «кырдыксыт итэҕэлинэн тыыннаах буолуоҕа». ¹² Оттон Сокуон итэҕэлгэ сыһыана суох, тоҕо диэтэххэ, «Сокуон ирдэбиллэрин барытын толорбут эрэ киһи олоххо тиксиэҕэ» диэн этиллэр. ¹³ Христос Сокуон кырыыһын Бэйэтигэр ылынан, биһигини кырыыстан толуйан ылбыта (тоҕо диэтэххэ, «маска тириллибит ханнык баҕарар киһи кырыыска турар» диэн суруллубута). ¹⁴ Бу Авраамга эрэннэриллибит алгыс Христос Иисуһунан атын норуоттарга бэриллэн, биһиги эмиэ Тангара эрэннэрибит Тыһынын итэҕэлбитинэн ыларбыт туһугар, Кини биһигини босхолообута.

Сокуон уонна Эрэннэри

¹⁵ Бырааттарым, күннээҕи олохтон холобурдуом: киһи быраабыланы толору тутуһан, сөпкө суруйан хаалларбыт кэриэһин ким да көтүрбэт, онно саһаны тугу да эбии киллэрбэт. ¹⁶ Оттон Авраамга уонна кини удьуоругар Тангара Бэйэтинэн эрэннэрэр тылын эппитэ. Кини ол этэригэр «кэнэҕэски ыччаттаргар» диэбэккэ, Удьуоргар диэбит буолан, үгүс киһи туһунан буолбакка, биир эрэ удьуор туһунан эппит, оттон бу Удьуор – Христос. ¹⁷ Онон мин этиэхпин баҕарабын: Тангара бигэргэппит Христос туһунан* кэс тылын күүһүн түөрт сүүс отут сыл буолан баран

* 3:17 *Христос туһунан* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ГАЛАТТАРГА 4

үөскээбит Сокуон өһүлэн көтүрэр кыаҕа суох. ¹⁸Өскөтүн нэһилиэстибэ Сокуонунан бэриллэр буоллаҕына, эрэннэри эрэ күүһүнэн ону хайдах да кыайан ылбаккын; оттон Танара эрэннэрбит буолан, ону Авраамна бэлэхтээбитэ. ¹⁹Оччоҕо Сокуон туох соруктааҕый? Сокуон, буруйу оноруу элбэх буолан, эбии бэриллибитэ, итиэннэ Танара эрэннэрбит Удьуора кэлиэр эрэ диэри, дьайар күүстээбэ. Сокуон Аанньаллар уонна тиксэрээччи киһи көмөлөрүнэн бэриллибитэ. ²⁰Ол эрэри илии охсуһар икки өрүт баар эрэ буоллаҕына, тиксэрээччи тоҕоостоох, оттон Танара соҕотох.

²¹Ол аата Сокуон Танара эрэннэриилэрин утарар дуо? Хайдах да оннук буолбат! Өскөтүн дьонго олоҕу биэрэр Сокуон бэриллибитэ буоллар, дьон агаардас Сокуону тутуһан быһһаныа этилэр. ²²Суруйууларга этиллэринэн, аан дойду бүтүннүүтэ аныыы былааһыгар киирэн сытар, онон итэҕэйэр эрэ дьон ол эрэннэриллибит Иисус Христоска итэҕэллэринэн ылыахтара.

²³Оттон итэҕэл кэлиэн иннинэ, итэҕэл арыллар кэмэ кэлиэр диэри, биһиги Сокуон хааччаҕар сылдыбыппыт; ²⁴Сокуон кытаанах иитээччи быһһытыннан биһиэхэ сыһыарыллыбыта. Онон Христос кэллэҕинэ, итэҕэлбитинэн буруйтан быһһанаары, Кини кэлиэр диэри, биһиги бу иитээччи көрүүтүгэр сылдыбыппыт. ²⁵Оттон билигин, итэҕэл кэмэ кэлбитигэр, биһиги иитээччи көрүүтүттэн таһыстыбыт.

Танара уолаттара

²⁶Онон Христос Иисуска итэҕэлгитинэн эһиги бука бары Танара уолаттара буолаҕыт. ²⁷Христостуун биир буолаары сүрэхтэммиттэр эһиги бука бары Христос курдук буолбуккут. ²⁸Аны иудей, атын омук, кулут, көнүл киһи, эр киһи, дьахтар диэн суох: Христос Иисуһу итэҕэйэннит эһиги бука бары биир сомоҕо буоллугут. ²⁹Оттон Христос киэннэрэ буоллаххытына, ол аата эһиги Авраам удьуордарынаҕыт, эрэннэриллибиккэ тиксиэхтээх нэһилиэнньиктэргит.

4 Өссө манныгы холобурдуум: нэһилиэнньик төһө да барытын бас билбитин иһин, сокуоннай сааһын ситиэр диэри кулуттан туох да уратыта суох: ²аҕата анаабыт болдьоҕо кэлиэр диэри, кинини көрөр-истэр дьонго, дьиз көрөөччүлэргэ бас

ГАЛАТТАРГА 4

бэринэр. ³Ол курдук биһиги эмиэ кыра сылдьан сир-халлаан күүстэригэр бас бэринэрбит; ⁴⁻⁵оттон туһааннаах кэмэ кэлбитигэр, Тангара Сокуон анныгар сылдыааччылары толуйан ылан, биһигини оҕолорунан ааттаары, дыхтартан төрөөбүт, Сокуонна бас бэриммит Уолун ыппыта. ⁶Эһиги эмиэ Кини уолаттара буоларгыт бэлиэтигэр Тангара эһиги сүрэххитигэр* «Авва, Аҕаа!» диэн ыгырар Бэйэтин Уолун Тыынын ыппыта. ⁷Онон эн аны кулут буолбатаххын, Кини уолунаҕын, оттон уола буоллаххына Иисус Христуһунан** Тангара нэһилиэнньигэ буолаҕын.

Павел дыксиниитэ

⁸Урут Тангараны билбэт буолан, эһиги «тангараларга» сүгүрү-йэргит, дынгэр, ол ханнык да тангаралар буолбатах этилэр. ⁹Оччоҕо билигин эһиги Тангараны билэр дьон, ордук чуолкайдык эттэххэ, Тангара билэр дьоно, эмиэ туох туһуттан айылҕа мөлтөх, туох да көдүүһэ суох күүстэригэр төннөөрү, кинилэргэ хат хабаалаҕа киирээри гынаҕыт? ¹⁰Ханнык эрэ күнү, ыйы, кэм-кэрдийи, сыл кэрдиистэрин тутуһа сатыы сылдыаҕыт! ¹¹Эһиэхэ тийээн үлэлээбитим кураанахха хааллаҕа дуу диэн кэнникинэн дыксинэн да бардым.

¹²Бырааттарыам, көрдөһөбүн: эһиги мин курдук буолун. Мин эмиэ эһигиттэн туох да атыным суох эбээт. Эһиги миигин туһунан да хомопотоххут. ¹³Өйдүүр инигит, аан бастаан эһиэхэ Евангелиены иһитиннэрэ кэлэрбэр төһө эмэ ыалдыа сылдьан кэпсээбитим үрдүнэн, ¹⁴ыалдьар диэн сэнээбэтэххит, киэр хайыспатаххыт, хата ол оннугар Тангара Аанньалын биитэр Христос Иисуһу көрсөр кэриэтэ көрсүбүккүт. ¹⁵Хайдах курдук дьоллоох этигитий ол саҕана! Кыаллара буолар, хараххытын да онгон ылан миэхэ биэрэргитин харыйыйбаккыт чахчы этэ. ¹⁶Дьэ уонна ити кэннэ кырдыгы этэммин эһиэхэ өстөөххүт буолан хааллым дуу?

¹⁷Сорох-сорохтор кирдээх санааттан, бэйэлэригэр тарда сатаан, эһиги тускутугар кыһаммыта буолаллар: кэнэҕэһин бэйэлэригэр

* ^{4:6} *Эһиги сүрэххитигэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги сүрэхпитигэр».

** ^{4:7} *Иисус Христуһунан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ГАЛАТТАРГА 5

кыһалыннараары, эһигини миигиттэн тэйитэ сатыылар. ¹⁸Сыаллара-соруктара үчүгэйэ буоллар, уонна мин баарбар эрэ буолбакка, куруук да оннуктара буоллар, үтүнэн бэйэлэригэр тарда сатыыллара туох да олуоната суох буолуо этэ. ¹⁹Оҕолоруом! Эһиги Христоска холоонноох буолуоххутугар диэри, мин эһигини хат төрөтөр талыыга ыллардым. ²⁰Оо, аттыгытыгар эбитим буоллар! Оччоҕо эһигинниин хайдах кэпсэтэрбин тобулуом этэ, оттон билигин эһигини хайдах өйдүөхпүн өйүм хоппот.

Агарь уонна Сарра

²¹Эһиги, Сокуон бурҕалдытын кэтиэххитин баҕарааччылар, этин эрэ миэхэ: ама эһиги Сокуон этэрин истибэккит дуо? ²²«Авраам икки уоллааҕа, биирэ – кулут дьахтартан, атына – көнүл дьахтартан» диэн онно суруллубут буолбатах дуо? ²³Кулут дьахтартан төрөөбүт оҕо син оҕо барыта төрүүрүн курдук, төрөөбүтэ, оттон көнүл дьахтартан төрөөбүт оҕо Тангара эрэннэриитинэн төрөөбүтэ. ²⁴Бу – ханалытан этии. Икки дьахтар – икки кэс тыл (икки сөбүлэһии) бэлиэтэ: биирдэстэрэ Синай хайатыгар этиллибит кэс тыл – ол кулут буолар дьону төрөтөр Агарь. ²⁵Кини – Аравияҕа баар Синай хайата, билинги Иерусалимы сирэйдээн бэлиэтиир, тоҕо диэтэххэ, Иерусалим оҕолорунуун кулут буолан олорор. ²⁶Оттон үөһээңни Иерусалим көнүл: кини – барыбыт ийэбит. ²⁷Суруйууларга этиллэр: «Үөр-көт, оҕото суох, төрөөбөт дьахтар! Өрөгөйдөө, төрүүр талыыны билбэтэх! Бырабыллыбыт дьахтар элбэх оҕолоох – эрдээх дьахтардааҕар оҕото элбэх».

²⁸Бырааттарым, эһиги эмиэ Исаак курдук эрэннэриинэн төрөөбүт оҕолоргут. ²⁹Ол эрэри хаһан эрэ эттэн-хаантан төрөөбүт киһи Тыынтан төрөөбүт киһини хайдах сойуоласпыттай да, билигин даҕаны ол салҕанан бара турар. ³⁰Суруйууларга туох диэн этиллэрий? «Кулут дьахтар уолун үүрэн кэбис: кулут уола көнүл дьахтар уолун кытта хаһан да тэн бырааптаах нэһилиэнньик буолбат». ³¹Бырааттарым, биһиги кулут дьахтар оҕолоро буолбатахпыт, көнүл дьахтар оҕолорунабыт.

Христианнар көнүл буолуохтаахтар

5 Көнүл дьон буоларбыт туһугар, Христос биһигини босхолообута; онон чинник үктэнэн туруобун, кулуттааһын бурҕалдытын хат кэтимизбин.

ГАЛАТТАРГА 5

² Мин, Павел, эһиэхэ этэбин: быһыллыы сиэрин-туомун толордоххутуна, эһиги Христостан тугу да туһаланыаххыт суоҕа. ³ Өссө төгүл сэрэтэбин: быһыллыбыт киһи Сокуону бүтүннүүтүн тутуһуохтаах. ⁴ Сокуону тутуһан быһһаныхпыт дии саныыр буоллаххытына, ол аата эһиги Христоһа суох хаалбыккыт, Танара үтөө бэлэбиттэн маппыккыт; ⁵ оттон Танара биһигини быһһа диэн эрэл санааны биһиэхэ Сибэтиэй Тыын итэҕэлинэн инэрбитэ. ⁶ Биһиги Христос Иисуһу итэҕэйбит буоллахпытына, быһыллыбыппыт-быһыллыбатахпыт туох да суолтата суох, арай таптанынан дьайар итэҕэлбит эрэ суолталаах.

⁷ Эһиги сүүрэр түһүмэххитин бэрт үчүгэйдик саҕалаабыккыт эбээт. Оччоҕо бу ким эһигини тохтотон, кырдыкка бас бериммэт буолан хааллыгыт? ⁸ Ким эһиги санааҕытын тосту уларытта? Эһигини Ыһырааччы буолбатаҕа чахчы. ⁹ «Кыра да аһыты ты эстэни бүтүннүүтүн көтөҕөр». ¹⁰ Ол эрэри миигиттэн атыннык санахтара суоҕа диэн, мин Айы Тойонум иннигэр эһиэхэ эрэнэ саныбын; оттон эһигини бутуйааччы, ким да буолбутун иһин, буруйга туруоҕа. ¹¹ Бырааттарым, өскөтүн мин билигин даҕаны уруккум курдук быһыллыы сиэрин-туомун көмүскүү сылдыарым эбитэ буоллар, туох иһин миигин сойуолаһа этилэрэй? Оннук эбитэ буоллар Кириэс кинилэргэ айдаан төрдө буолуо суоҕа этэ. ¹² Оо, кинилэри бэйэлэрин быһаттаан ылан, эһигиттэн киэр быраҕаллара буоллар!

¹³ Көнүлгэ ыһырыллыбыккыт эбээт эһиги, бырааттарыам! Көнүл эбиппит диэн, аһынынан-харанан эккитин-хаангытын көччүппэтэргит! Эһиги таптанынан бэйэ-бэйэҕитигэр көмөлөһүөхтээххит. ¹⁴ Сокуон бүтүннүүтэ «чугастааҕынын, бэйэҕин таптыырын курдук, таптаа» диэн биир этиигэ түмүллэ сылдыар. ¹⁵ Оттон бэйэ-бэйэҕитин тырыта тытыһа, сизэ сылдыар буоллаххытына, сэрэнин эрэ, имири эстэйэҕит.

Сибэтиэй Тыын үлэтэ уонна киһи айылҕатын дьайыыта

¹⁶ Ол иһин эһиэхэ этэбин: Тыын ыйарынан олорун, оччоҕо эһиги сатарыйбыт айылҕаҕыт аһыылаах баҕатын толоруоххут суоҕа. ¹⁷ Биһиги эппит-хааммыт баҕата Тыыны утарар, оттон Тыын баҕата эппит-хааммыт баҕатын утарар: кинилэр хардарыта утарсар буоланнар, эһиги тугу баҕараргытыттан атыны

ГАЛАТТАРГА 6

онгороѳут. ¹⁸Оттон Тыынга салайтарар буоллаххытына, эниги Сокуон кулуттара буолбатаххыт.

¹⁹Киһи сатарыйбыт айылҕатын дьайыыта биллэр: көссүүлэһии, содур быһыы, киртийии, кэрээнтэн тахсыы, ²⁰эмэгэттэргэ сүгүрүйүү, ап-хомуһун, өстөһүү, иирсээн, ордук санаһыы, уордайыы, кингнэнии, тыл тылга киирсибэт буолуу, хайдыһыы, ²¹абааһы көрсүү, өлөрсүү, арыгылааһын, үүнэ-тэһиинэ суох барыы, онтон да атын. Урут сэрэппитим курдук билигин да сэрэтэбин: итинник быһыыланааччылар Тангара Саарыстыбатыгар тиксибэттэр.

²²Оттон Тыын биһиги сүрэхпитигэр таптала, үөрүүнү, эйэни-или, кытаанах тулууру, үтө санааны, амарах быһыыны, итэҕэли, ²³көрсүө-сэмэй майгыны, бэйэни кыатаныыны үөскэтэр. Манныгы дьүүллүүр сокуон суох. ²⁴Христос* үөрэнээччилэрэ эттэрин-хааннарын имэннэри-дьалыннары барытын кириэскэ тиирбиттэрэ. ²⁵Онон Тыын көмөтүнэн олорор буоллахпытына, Тыын ыйарынан сылдыаҕын. ²⁶Бэрдимсийэр, бэйэ-бэйэбитин кыынныыр, ордук санаһар буолумуоҕун.

Сүгэхэрдэргитин сүксүһүг

6 Бырааттарым, өскөтүн ким эмэ аныыны онордоѳуна, кинини эниги духубунай дьон, аныыга киирэн биэрбэттии сэрэнэн, көрсүөтүк көннөрөр буолун. ²Бэйэ-бэйэҕит сүгэхэрдэргитин сүксүһэн Христос сокуонун тутуһун. ³Оттон ким эмэ дуона суох эээри, улаханлык сананар буоллаҕына, ол аата бэйэтин албыннанар. ⁴Хас биирдиигит бэйэҕит быһыыгытын-майгыгытын көрүнэр буолун, оччоѳо атыттары көрө барбакка, бэйэҕит ситиһиигитинэн хайҕанар кыахтаныаххыт. ⁵Хас биирдии киһи бэйэтин туһугар эппиэттиэҕэ.

⁶Итэҕэлгэ уһуйулар киһи уһуяаччытын кытта туох баардааҕынан үллэстэр буоллун.

⁷Бэйэҕитин албыннаныман: Тангараны элэк онгостубаккын. Киһи туох сиэмэни ыһар да, ол үүнүүтүн ылар. ⁸Сиэмэтин аныылаах айылҕатын буолагар ыспыт киһи имирэн өлүүнү ылыаҕа, оттон Тыын буолагар ыспыт киһи бараммат олоххо

* 5:24 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос Иисус».

ГАЛАТТАРГА 6

тиксиэбэ. ⁹Үтүөнү онгоробутун тохотумуоѳун: мөлтөөн-ахсаан биэрбэтэспитинэ, кэмэ кэллэбинэ өлгөм үүнүүнү ылыахпыт. ¹⁰Онон бириэмэ өссө баарын тухары, бар дьонго үтүөнү онгоро сылдыаѳын, ордук биир итэбэллээхтэрбитигэр кыһалыаѳын.

Түмүк сэрэтиилэр

¹¹Аны бу, көрөргүт курдук, бэйэм илиибинэн үгүһү суруйан эрэбин. ¹²Дьонго бэрт буола сатааччылар Христос Кириэһин туһуттан сойуолаһыга түбэспэт эрэ иһин, эһигини быһылларга күһэйэллэр. ¹³Быһыллааччылар бэйэлэрэ да Соқуону тутуспат эрэри, эһигинэн хайѳанан кэпсэнээри, эһиги быһыллыаххытын баѳараллар. ¹⁴Оттон мин Айыы Тойоммут Иисус Христос Кириэһиттэн ураты атын тугунан да хайѳаныахпын баѳарбаппын. Миэхэ бу Кириэскэ аан дойду бүтүүнэ тириллэн турарын тэнгэ, оттон бу дойду хараѳар мин эмиэ тириллибит тэнгэбин. ¹⁵Христос Иисуһу итэбэйэр буоллаххына* эн быһыллыбытын-быһыллыбатаѳын туох да суолтата суох, Тангара сана айымныта буолбутун – ол эрэ суолталаах. ¹⁶Бу быраабыланы тутуһар дьонго уонна Тангара Израилыгар эйэ-ил, аһыныгас сыһыан тосхойдун.

¹⁷Аны инникитин ким да миигин хомоппотун: мин эппэр Айыы Тойон Иисус бэлиэтин** илдьэ сылдыабын.

¹⁸Бырааттарым, Айыы Тойон Иисус Христос илгэлээх үтүөтэ эһигинниин бука барыгытыныын энгээрдэһиэхтин. Аминь.

* 6:15 *Христос Иисуһу итэбэйэр буоллаххына* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 6:17 *Айыы Тойон Иисус бэлиэтин* (грек. «стигмата») – Христос туһунан үөрэтэрин иһин, уһуктааѳынан быһыта тытан, биитэр итии тимиринэн сиэтэн накаастаабыт баастарын чэрэ буолуон сөп.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ЕФЕС ХРИСТИАННАРЫГАР ИЛДЫТ СУРУГА

1 Ефестээџи сибэтиэйдэргэ*, Христос Иисус эрэллээх дьонугар – Танара көнгүлүн хоту Иисус Христос Апостола буолбут Павелтан.

²Эһиэхэ Аџа Танарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Духуобунай алгыс

³Танараџа, Айыы Тойоммут Иисус Христос Аџатыгар айхал буолуохтун! Кини биһигини, Христуһу итэџэйээччилэри, Халлаан эйгэтигэр бары духуобунай алгыһынан алџаабыта; ⁴биһиги Кини иннигэр туох да дьиэгэ-омсото суох сибэтиэй буолан тапталынан олоробут туһугар, биһигини, өссө аан дойду айыллыан инниттэн, Христоска анаан Бэйэтигэр талан ылбыта, ⁵үтүө көнгүлүнэн Бэйэтигэр Иисус Христуһунан оџо гынарга эрдэттэн быһаарбыта. ⁶Онон килбиэннээх үтүөтүн – Тапталлаах Уолунан биһиэхэ биэрбит бэлэџин иһин Тангараны айхаллыаџын. ⁷Биһиги Танара Уолун өнгөтүнэн, Кини биһиги туспутугар тохтубут Хаанынан толуллан көнгүлгэ тахсыбыппыт, аһыбыт-буруйбут бырастыы буолбута. Танара бу баай илгэлээх үтүөтүн ⁸бары муудараһы, өркөн өйү кытта биһиэхэ өлгөмнүк

* ^{1:1} *Ефес* – гректэр Малай Азияџа олохтообут куораттарыттан биир саамай суолталаахтара; бу куорат ордук Артемида храмынан (аан дойду сэттэ дьиктититтэн биирдэстэрэ) аатырара. *Сибэтиэйдэр* – Танара норуота.

ЕФЕСЯННАРГА 1

биэрбитэ, ⁹ хара маннайгыттан Христоска түмүллүбүт кистэлэн соругун Бэйэтин үгөө көңүлүнэн биһиэхэ арыйбыта. ¹⁰ Кэм-кэрдий томточчу туолуута Кини бу соругун ситиһэн, сиргэ-халлаанна баары барытын Христос баһылаатын диэн, бииргэ түмүргэ быһаарбыта.

¹¹ Тугу барытын Бэйэтин көңүлүн хоту онгорор Тангара быһаарытынан биһиги* эрдэттэн оннукка ананан, Христостуун биир буолан, Кини нэһилиэнньиктэрэ буолбуппут, ¹² Христоска эрдэттэн эрэммиттэр биһиги Тангара албан аатын айхаллатарга анаммыппыт.

¹³ Кини баар буолан эһиги** эмиэ дын кырдык тылын – быһанар Евангелиеһытын истибиккит; Кинини итэбэйэн эһиги Тангара эрэннэрбит Сибэтиэй Тыынын бэчээтинэн бэлиэтэммиккит. ¹⁴ Онон Тангара албан аата айхалланарын туһугар, Кини Бэйэтин дьонугар толору көңүлү биэриэр диэри, биһиги ылыахтаах нэһилиэстибэбит мэкитэтэ Сибэтиэй Тыын буолар.

Павел махтанар үгүүтэ

¹⁵ Ол иһин мин эмиэ эһиги Христос Иисуһу итэбэйэргитин, бары сибэтиэйдэри*** таптыргытын истэммин, ¹⁶ үгэрбэр эһигини өйдөөн-санаан туран өрүү барыгыт тускутугар Тангараҕа махтанабын. ¹⁷ Айыы Тойоммут Иисус Христос Тангарата – албан ааттаах Аҕа – эһиэхэ, Кинини билэргит туһугар, муударай онгорор, Тангараны биллэрэр Тыыны биэриэхтин; ¹⁸ Кини эһигини ыңырбыт эрэлэ тугун, сибэтиэйдэргэ биэрэр килбиэннээх нэһилиэстибэтэ хайдах курдук баайын билэргит туһугар, сүрэххит хараһын сырдатыхтын; ¹⁹ Кини сүдү күүһүн дьайытынан итэбэйээччилэргэ, биһиэхэ, Кини күүһэ-кыаҕа хайдах курдук мунура суох улуутун көрдөрүөхтүн. ²⁰ Тангара Христосу бу сүдү күүһүнэн өлбүттэртэн тилиннэрэн, Халлаанна Бэйэтин уҥа өттүгэр олордубута, ²¹ хайа да дьаһалтаттан, былаастан, ханнык да күүстэртэн уонна тойоттортон үөһэ таһаарбыта, Кини аатын бу да үйэбэ, кэнэбэс да ааттанар ханнык да ааттан-суолтан

* 1:11 *Биһиги* – иудейдар.

** 1:13 *Эһиги* – атын норуоттар.

*** 1:15 *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно.

ЕФЕСЯННАРГА 2

үрдүктүк туппуга; ²²тугу барытын Киниэхэ бас бэриннэрэн ата-
дын анныгар ууран биэрбитэ уонна Кинини кимнээбэр да үр-
дэтэн, Церковь Баһа онорбута, ²³оттон Церковь – Кини Этэ-
сиинэ, бары баарга барытыгар толору Тайыыр толоруга буолар.

Өлүүттэн – Олоххо

2 Урут эниги эмиэ буруйдаах, аньыылаах-харалаах буолангыт,
Тангара харабар өлбүт дьон кэриэтэ этигит, ²бу дойду үгэһи-
нэн эниги эмиэ салгынгна баһылыыр тойонго, билигин Тангара-
ны утарааччыларга дьайа сылдьар тыынгна бас бэринэн аньыы-
хара үөһүгэр олороргут. ³Хаһан эрэ биһиги бары эмиэ кинилэр
курдук олорон, эппит-хааммыт, өйбүт-санаабыт аньыылаах ба-
ратын толорон, айылҕабытынан Тангара суостаах дьүүлүгэр ту-
руохтаах этибит. ⁴⁻⁵Ол эрэри мунгура суох аһыныгас санаалаах
Тангара биһигини, аньыылаах-харалаах буолан өлбүттэри, улуу
тапталынан таптаан, Христуу кытта бииргэ тилиннэрэн олоххо
төнүннэрбитэ – Тангара илгэлээх үтүөтүнэн эниги быһаммык-
кыт. ⁶⁻⁷Тангара биһиэхэ Христос Иисуһунан амарахтык сыһыан-
наһаары, бу кэлэр кэнэбэски үйэлэргэ өлгөм илгэлээх үтүөтүн
көрдөрөөрү, биһигини Христос Иисуһу кытта бииргэ тилин-
нэрэн, Халлаанга Кинини кытта кэккэлэһиннэрэ олордубута.
⁸Эниги итэбэйэннит, Тангара илгэлээх үтүөтүнэн быһаммык-
кыт, бу – эниги үтүөбүт-өһөбүт буолбатах, Тангара бэлэбэ; ⁹туох
эрэ үтүөнү онорбуккут иһин буолбатах – онон ким да хайҕанар
кыаҕа суох. ¹⁰Биһиги, Кини айбыт дьоно, Кини биһиэхэ онор-
торорго анаабыт үтүө дьайыыларың Христос Иисустуун биир
буолан онорорго айыллыбыппыт.

Христуу кытта биир буолуу

¹¹Онон өйдөөн: хаһаангыта эрэ энигини, омук дьонун,
эттэригэр илиинэн бэлиэ быстарбыт иудейдар «быһыллыба-
тахтар» диэн ааттыыллара; ¹²ол саҕана эниги Христуна суох
этигит, Израиль норуотугтан туора тураргыт; Тангара Бэйэтин
норуотугар эрэннэрбит эрэннэриилэрэ эһиэхэ туох да сыһыана
суох этилэрэ. Бу дойдуга эниги ханнык да эрэл кыыма суох,
Тангарата суох олорбуккут. ¹³Оттон билигин Христос Иисус-
туун биир буолангыт эниги, хаһаангыта эрэ бэйэ-бэйэбитит-
тэн ыраах дьон, Христос Хаанынан чугастыы буоллугут. ¹⁴Кини

икки бөлөгү бииргэ холбоон биһиэхэ эйэни олохтообута, биһигини араарар эркини үрэйэн, ¹⁵ өһү-сааһы Бэйэтинэн тохтоппута, икки тус-туһунан киһини биир санга киһи гынан Бэйэтигэр холбоон эйэни олохтоору, ыйар-кэрдэр устааптаах, быраабылардаах Сокуону уураппыта; ¹⁶ кириэскэ өлөн өстөһүүнү Бэйэтинэн тохтоппута, икки киһини биир эт-хаан онорон Тангараны кытта эйэлэһиннэрбитэ. ¹⁷ Кини кэлэн эһиэхэ, ыраах да сылдыааччыларга, чугас да баардарга эйэ туһунан иһитиннэрбитэ, ¹⁸ онон хайабыт да — иудейдар да, атын норуоттар да — бука бары Аҕаҕа биир Тыын көмөтүнэн чугаһыбыт. ¹⁹ Эһиги аны кэлиити туора дьон буолбатаххыт, сибэтийдэр биир дойдулаахтара, Тангара дьэ кэргэнэ буолаҕыт; ²⁰ эһиги эмиэ Апостоллар уонна пророктар түһэрбит акылааттарыттан үүнэн тахсыбыккыт, муннукут тутуу тааһа эмиэ Иисус Христос Бэйэтинэн буолар. ²¹ Кини дьэ эһиги бүтүтүүнү чинник ыпсаран холбоон, дьэ Айы Тойон сибэтиэй хrama буола дьэндэйэ үүнэн иһэр. ²² Эһиги эмиэ Кинилиин биир буолан, Тангара Дьээтэ буоларды, Тыын көмөтүнэн үүнэн-бөҕөргөөн иһэҕит.

Павел — норуоттар Апостоллара

3 Дьэ ол иһин мин, Павел, эһиги атын норуоттар тускутугар Иисус Христос хаайыылааҕа буолбутум. ² Тангара эһиэхэ анаан миэхэ хайдахтаах курдук байым илгэлээх үтүнү эрэнэн туттарбытын эһиги истибиккит. ³ Кини миэхэ кистэлэнги арыыбытын туһунан урут кылгастык суруйан турабын. ⁴ Ону аахтаахытына, Христос кистэлэнгин мин хайдах өйдүүрбүн билиэххит. ⁵ Киһи аймах урукку көлүөнэлэригэр бу кистэлэн өссө арылла илигэ, ону билигин Тыын сибэтиэй Апостолларга, пророктарга арыйда. ⁶ Бу кистэлэн этэринэн, атын норуоттар эмиэ — биир Эт-сиин сорҕолоро буолар нэһилиэнньиктэр, Тангара Христос Иисүһү итэҕэйбиттэргэ биэриэх буолан Евангелиенан эрэннэрбитин кинилэр эмиэ тэнгэ үллэстэллэр. ⁷ Тангара илгэлээх үтүөтүнэн, Кини күүһүн дьайытынан мин бу Евангелие үлэһитэ буолбутум. ⁸ Бу илгэлээх үтүө бэлэх, сибэтийдэртэн саамай кырларыгар, миэхэ, Христос хайдахтаах курдук баайын атын норуоттарга иһитиннэрэрим, ⁹ итиэннэ барыны барытын Иисус Христуһунан айбыт Тангара үйэлэргэ кистээбит соруга тутун дьонно барытыгар арыйарым туһугар, бэриллибитэ. ¹⁰ Онон

ЕФЕСЯННАРГА 4

Тангара үгүс өрүттээх муударана халлааннаабы дьаһалталарга, былаастарга Церковтан көстүөхтээх. ¹¹ Бу үйэлэр иннилэриттэн Тангара торумнаабыт соруугун Христос Иисус, биһиги Айыы Тойоммут, толорбута. ¹² Биһиги Кинилиин биир буоламмыт, Кинини итэбэйэммит, хорсуннук, эрэллээхтик Тангараба чугаһыбыт. ¹³ Ол иһин мин эһигиттэн көрдөһөбүн: биһиги туспутугар эрэи көрөр диэн санаабытын түһэримэн, эһиги килбиэннээх сырдыкка тиксэргит туһугар мин эрэи көрөбүн.

Ефесянар тустарыгар үгүү

¹⁴ Ол туһугар мин Иисус Христос Айыы Тойоммут Абатын иннигэр* сөһүргэстээн туран үгэбин; ¹⁵ Кини, халлаанна да, сиргэ да баар хас биирдии аба ууһугар аат-суол биэрбит Аба, ¹⁶ килбиэннээх баайыттан эһиэхэ күөс биэрэн, Бэйэтин Тыһынанын ис туруккутун бөһүргөтөрүн туһугар, ¹⁷ Христос итэбэл аанынан киирэн сүрэххитигэр олохсуйарын, эһиги тапталтан силис тардан, тапталга тирэбирэн, ¹⁸ бары сибэтиэйдэри кытта тэнгэ киэн-уһун, үрдүк-дириг диэн тугун өйдүүргүт, ¹⁹ Христос хайдахтаах да өркөн өй ситэн өйдөөбөт тапталын билэн, Тангара айылгытын толору ылынаргыт туһугар, мин Киниттэн көрдөһөбүн. ²⁰ Кинини, биһиэхэ дьайар күүһүнэн көрдөһөр-бүтүнээбэр да, баһарарбытынааһар да быдан элбэби онорор кыахтаах Тангараны, ²¹ көлүөнэттэн көлүөнэбэ, үйэттэн үйэбэ Христос Иисустуун биир буолбут Церковь албан аатырда туруохтун. Аминь.

Церковь биир сомоҕо буолуута

4 Онон мин Айыы Тойон туһугар хаайыллан олороммун, эһигиттэн көрдөһөбүн: Тангара ынгырытыгар толору эппиэттиир дьоһун олоһунан олорун, ² сэмэй, көрсүө, тулуурдаах буолун, бэйэ-бэйэбитин таптаан, хардарыта тулуйсун, ³ күүскүтүн барытын ууран, Тыһын эһигини биир сомоҕо онорбутун эйэ-ил ситиминэн өссө ордук бөһүргөтөн иһэргэ кыһаллыҥ. ⁴ Биир Эт-сиин, биир Тыһын баарын курдук, эһиги эмиэ биир эрэлгэ ынгырыллыбыккыт. ⁵ Биир Айыы Тойон, биир итэбэл,

* 3:14 *Иисус Христос Айыы Тойоммут Абатын иннигэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аба иннигэр».

ЕФЕСЯННАРГА 4

биир сүрэхтэни; ⁶барыбыт үрдүнэн турар, барыбытынан сүдү күүһүн биллэрэр, барыбытыгар баар барыбыт Аҕабыт Тангара эмиэ биир.

⁷Биһиэхэ хас биирдиибитигэр Христос өлгөм бэлэбиттэн өлүүлэнэн ураты бэлэх бэриллибитэ. ⁸«Кини үөһэ тахсарыгар үгүстэри билиэн ылан барбыта, дьонно бэлэхтэри биэрбитэ» диэн ол иһин этиллибитэ. ⁹«Үөһэ тахсарыгар» диэн Кини маннай сир аллараа түгэҕэр түһэ сылдыбытын туһунан этиллэр буолбатах дуо? ¹⁰Кини аллара түһэ сылдьан баран, баар эйгэни барытын Бэйэтинэн толороору халлааннар үрдүлэригэр тахсыбыта. ¹¹Кини кими Апостол, кими пророк, кими Евангелист, кими салайааччы, кими үөрэтээччи онорбута, ¹²⁻¹³онон биһиги бука бары итэҕэлбитинэн Тангара Уолун билэн биир сомоҕо буолуохпутугар, ситэн-хотон Христос толору сааһын томточчу туолуохпутугар диэри, кинилэр сибэтиэйдэри ситии-хотуу үрдүкү кэрдийиһигэр сирдээн, Христос Этин-сиинин, Церковы, бөҕөргөтөн Тангараҕа сулууспалыыллар.

¹⁴Биһиги мантан иннэ албын дьон сатабыллаах уодаһына үөскэтэр араас үөрэх долгуна, тыала-кууһа уна-ханас түөрэн-нэтэр, илин-кэлин дэллэритэр кыра оҕолорун кэриэтэ буолуо суохтаахпыт, ¹⁵ол оннугар таптыыр сүрэхтэн дьин кырдыгы этэн, Христоска чугаһырдыы үүнэн-ситэн иһиэхтээхпит. Оттон Христос Эт-сиин – Церковь – Баһа. ¹⁶Кини араас ситиминэн-силгэнэн чинник холбоммут Эти-сиини бүтүннүүтүн биир сомоҕо онорон, хас биирдии миэстэ бэйэтин анал соруугун толорор, онон Эт-сиин бүтүн бэйэтэ үүнэн-төлөһүйэн тапталынан бөҕөргөөн иһэр.

Урукку уонна санга олохпут

¹⁷Онон мин эһиэхэ Айыы Тойон аатыттан өйдөтөн этэбин: мантан иннэ аны сүпсүктээх санаалаах атын норуоттар курдук быһыыланыман. ¹⁸Кинилэр ньудьү-балайдарын, сүрэхтэрэ дьэбирин иһин, Тангара олобуттан тэйитиллэн, өйдөрө-санаалара харангарбыт; ¹⁹кыбыстар-саатар диэни умнаннар, содур олоххо бэринэн, энин араас кирдээхтик быһыыланан үүнэ-тэһиинэ суох бараллар.

²⁰Оттон эһиги Христуһу билэн, чынха атынгна үөрэммикиит, ²¹(биллэн турар, Кинини истибит, Киниттэн үөрэммит буоллаххытына, тоҕо диэтэххэ, дьиннээх кырдык Иисуска баар):

ЕФЕСЯННАРГА 5

²²эһиги албын имэнтэн-кыдыктан сатарыйбыт эргэ киһигитин, урукку олоххут быһыытын-майгытын хаалларарга, ²³өйгүтүн, ис тыынныгытын сангардынарга, ²⁴Таңара уобараһынан дын кырдыктаах, сибэтиэй гына айыллыбыт санга киһи буоларга үөрэммикиит.

Санга олох быраабылалара

²⁵Онон бары биир Эт-сиин буоларбытын өйдөөн туран, хас биирдиигит сымыйаттан аккаастанан, «чугастаабытыгар кырдыгы этэр буолун». ²⁶Суруйууларга этиллибитин курдук, «урдайан да баран аһыыга кииримэн», урдайбыккытын, күн саҕахха кииринэн иннинэ, намыратын; ²⁷адьарайга киирэр суолу аһан биэримэн. ²⁸Ким урут уорбут, ол аны уорбатын, кыамматтарга бэрсэрдээх буолар туһугар илиитинэн туһалаабы онгоруон бары күүһүн ууран үлэлээтин. ²⁹Ханнык да сүөргү тылы санарбат буолун, истээччилэргитигэр илгэлээх үтүнү ингэрэр туһугар, кинилэр итэҕэллэрин* бөһөргөтөр үтөө тыллаах-өстөөх буолун. ³⁰Бүтэһиктээхтик босхолонон күннүтүгэр анаан эһигини Бэйэтин бэчээтинэн бэлиэтээбит Таңара Сибэтиэй Тыһын хомотуман. ³¹Бары кыһыттан-абаттан, уортан-кылынтан, киннэнииттэн, хаһыттан-ыһыттан, үөхсүүтэн, бары өһүөмнүүттэн букатыннаахтык төлөрүйүн. ³²Хардарыта үтөө сыһыаннаах, аһыныгас буолун, Таңара эһигини Христуһунан бырастыы гыммытын курдук, эһиги эмиэ бэйэ-бэйэбитин бырастыы гынын.

5 Онон Таңара тапталаах оҕолоро буоларгыт быһыытынан, Киниэхэ маарынныырга кыһаллыг. ²Христос биһигини таптаан, биһиги туспутугар Бэйэтин сайа илгийэр кэрэ бэлэх, Таңараҕа сөбүлэтэр сиэртибэ быһыытынан биэрбитин курдук, эһиги эмиэ тапталынан салайтаран олурун. ³Сибэтиэй дьон сиэринэн эһиэхэ ханнык да кирдээх, содур быһыы-майгы, инсэ-обот буолуу ахтыллыа да суохтаах. ⁴Быдьар тыл-өс, кураанах куолу, сүөргү күлүү-салыы эһиэхэ эмиэ сөбө суох, ол оннугар Таңараҕа махтана сылдыһын. ⁵Эһиги бири билиэхтээххит:

* ^{4:29} *Итэҕэллэрин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

ЕФЕСЯННАРГА 5

ханник да содур, кирдээх биитэр инсэ-обот киһи (инсэ киһи эмэгэеккэ сүгүрүйэр) Христос уонна Тангара Саарыстыбатыгар киирэр кыаҕа суох.

Сырдык оҕолорун сиэринэн олорун

⁶Эһигини ким да көлдүүн тылынан албыннаабатын; бас бэриммэт дьонно ити инники этиллибит аһыы-хара иһин Тангара уора-кылына түһэр. ⁷Онон кинилэргэ кыттыһыман. ⁸Хаһаанһыта эрэ эһиги харанга этигит, оттон билигин Айыы Тойону итэҕэйэнгит, эһиги сырдык буоллугут, онон сырдык оҕолоруну олорун, ⁹тоҕо диэтэххэ, бары үчүгэйи-үтүөнү, көнө быһыыны уонна кырдыгы Тыын* үөскэтэр. ¹⁰Тангара тугу сөбүлүүрүн билэргэ кыһаллын, ¹¹харанга дьонун туһата суох дьайыыларыгар кыттыһыман, хата ону саралыыр буолун. ¹²Кинилэр кистээн тугу гыналларын киһи киһиэхэ кэпсиэн да кыбыстар. ¹³Сырдыкка таһаардахха туох барыта дьэнкэтик көстөн кэлэр, ¹⁴оттон дьэнкэтик көстүбүт барыта сырдык буолар. Ол иһин этиллэр: «Уһугун, утуяа сытааччы! Тилин өлөр өлүүттэн! Эһиэхэ Христос сырдыга сыдыайдын».

¹⁵Онон көрүн, сэрэхтээх буолун, толкуйа суох дьон курдук буолбакка, муударай дьон сиэринэн олорун. ¹⁶Бу кырыктаах кэмнэ олорорбут быһыытынан бириэмэни күндүтүк туттун. ¹⁷Онон оттомо суох буолуман, Тангара** көнүлэ тугун – ону билэргэ дьулуһун. ¹⁸Арыгынан утахтаныман, онтон содур быһыы тахсар; арыгыны иһэр оннугар Тыыны толору инэринин. ¹⁹Бэйэ-бэйэбитин псаломнарынан, айхал ырыаларынан, духуобунай гимнэринэн бөҕөргөтүһүн, ис сүрэххитигтэн ыллаан Айыы Тойону айхаллаан; ²⁰Айыы Тойоммут Иисус Христос аатыгар, туох баарга барытыгар Аҕа Тангараҕа махтана сылдыһын.

Кэргэннилэр сыһыаннарын туһунан

²¹Танараттан*** толлон туранһыт, бэйэ-бэйэбитигэр бас бэрининг.

* 5:9 *Тыын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сырдык».

** 5:17 *Тангара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

*** 5:21 *Танараттан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христостан».

ЕФЕСЯННАРГА 6

²² Дьахталлар, Айыы Тойонго курдук, эрдэргитигэр бас бэрининг, ²³ тоҕо диэтэххэ, Бэйэтин Этин-сиинин, Церковы, быыһаабыт Христос Церковь Баһа буоларыныы, эр киһи эмиэ ойоҕор бас-көс буолар. ²⁴ Церковь Христоска бас бэринэринии, дьахталлар эрдэригэр барыга-барытыгар бас бэриниэхтээхтэр.

²⁵ Эр дьон кэргэттэргитин, Христос Церковы таптаан, Бэйэтин кини туһугар толук уурбутун курдук, таптыыр буолун. ²⁶ Кини Церковы уунан сууннаран баран, Бэйэтин тылын көмөтүнэн сибэтии гынаары, ²⁷ биир да хара мэнэ, дьиэгэ-омнуота, итэҕэһэ суох сибэтиэй, энкилэ суох кэрэ гынан, Бэйэтин иннигэр туруораары, олоҕун толук уурбута. ²⁸ Онон эр дьон эмиэ, эт-сиин бэйэлэрин таптыылларын курдук, кэргэттэрин таптыахтаахтар: ким ойоҕун таптыыр – ол бэйэтин таптыыр. ²⁹ Ол эбэтэр ким да хаһан даҕаны бэйэтин этин-сиинин абааһы көрбөт, аастык-туордук туппат, тонорбот – ириэрэр-сылытар. Христос эмиэ Церковь туһугар ол курдук кыһаллар, ³⁰ тоҕо диэтэххэ, биһиги Кини Этэ-сиинэ – этиттэн этэ, унуоҕуттан унуоҕа буолабыт. ³¹ Ол иһин Суруйууларга «киһи ийэлээх аҕатын хаалларан, ойоҕор холбоһуо, оччоҕо иккиэн биир эт-хаан буолуохтара» диэн этиллэр. ³² Бу – улуу кистэлэн; мин Христоска уонна Церковка сыһыаннаан этэбин. ³³ Онон эһигиттэн хас биирдии киһи, бэйэтин таптыырыныы, ойоҕун таптыахтаах; оттон дьахтар эриттэн толлуох тустаах.

Оҕолор уонна төрөппүттэр

6 Оҕолор, Айыы Тойон туһугар төрөппүттэргитигэр бас бэрининг. Эһиги ытык иэскит итинник. ² «Ийэлээх аҕабын ытыктаа» диэн бастакы кэриэс эрэннэриитэ – ³ «оччоҕо эйиэхэ үтүө түстэниэ, сиргэ олорор үйэн уһуо».

⁴ Эһиги, аҕалар, оҕолоргутун киннэрин-наардарын холуннарбакка, Айыы Тойон үөрэтэринэн иитинг.

Кулуттар уонна тойоттор

⁵ Кулуттар, сирдээҕи тойотторгутугар Христоска курдук, толлон, ытыктаан туран истинник бас бэрининг, ⁶ дьонго бэрт буола сатааччыларды көрөллөрүгэр эрэ улгум буолбакка, Христос кулуттара буоларгытынан ис сүрэххититтэн Танара көнүлүн

ЕФЕСЯННАРГА 6

толорун; ⁷үлэбитин, дьонно буолбакка, Айыы Тойонго үлэлиир курдук, баҕатыян туран толорор буолун; ⁸хас биирдии киһи, кулут буоллун, көнүл буоллун, төһө үтүнү онорор да, соччону Айыы Тойонтон ыларын өйдүү сылдыын. ⁹Эһиги, тойоттор, кулуттаргытыгар эмиэ соннук сыһыаннаһын. Эһиги да, кинилэр да үрдүлэринэн Халлаанга Айыы Тойон баарын, Кини кими даҕаны чорбоппотун өйдөөн-санаан туран кулуттаргытыгар хаһан да суоһурҕаммат буолун.

Хара дьайы утары сэриилэһии

¹⁰Уонна түмүкпэр этиэм этэ: бырааттарым, Айыы Тойоннуун биир буолан, Кини модун кыаҕыттан күүс-көмө ылан, бөҕөргөөн иһин. ¹¹Адьярай уодаһыныгар утарсар кыахтанар туһугар, Таһара биэрэр сэбин-сэбиргэлин барытын толору иилинин. ¹²Биһиги дьону утары буолбакка, бу үйэ халыг харанатын дьаһалталарын, былаастарын, баһылыктарын утары, халлаан аһныгар сылдыар хара дьай тыыннарын утары сэриилэһэбит. ¹³Дьэ ол иһин, ыарахан күннэ утары туран бары кытаанаҕы барытын туораан, халбаннаабат чин буолар туһугар, Таһара биэрэр куйаһын толору кэтин. ¹⁴Онон турун, өттүккүтүн кырдыгынан курданын, көнө быһыынан куйахтанын; ¹⁵эйэ-ил үөрэҕин киэнник иһитиннэрэргэ бэлэм буолуу эһиги атаһыт таһаһа буоллун; ¹⁶хара дьай уоттаах оноҕосторун умурорар итэҕэлгитин илии куйаҕа оностун, ¹⁷быһаныы дуулаҕа бэргэһэтин төбө-бүтүгэр кэтин уонна Сибэтиэй Тыын батаһын – Таһара тылын илиигитигэр ылын.

¹⁸Үнэр үнүүгүт, көрдөһүүгүт барыта хаһан баһарар Тыын салаһытынан буоллун. Бу туһугар тиһигин быспакка, бары сибэтиэйдэр тустарыгар үгэн туран, өрүү дьаныардаах буолун.

¹⁹Евангелие кистэлэнин хорсуннук иһитиннэрэбэр Таһара миэхэ тоҕоостоох этэр тылы биэрэрин туһугар, эмиэ көрдөһүн. ²⁰Хаайыыга да сытан, мин Таһара тылын тиэрдихтээх илдыт киһи буолабын.

Түмүк эһэрдэ

²¹Хайдах сылдыарбын, тугу гынарбын билиэххитин, бука, баһарар буолуохтааххыт. Эһиэхэ барытын таптыыр бырааппыт, Айыы Тойон итэҕэллээх үлэһитэ Тихик кэпсиэбэ. ²²Биһиги

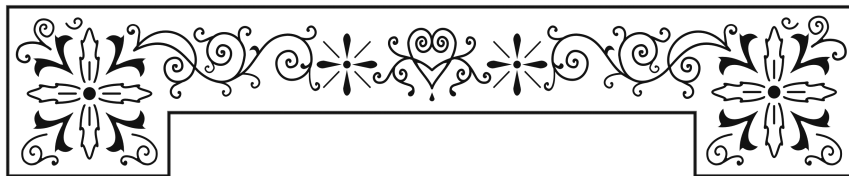
ЕФЕСЯННАРГА 6

туспутунан иһитиннэрэн сүрэххитин уоскуттун диэн, кинини эһиэхэ ытан эрэбин.

²³ Бырааттарбытыгар Аҕа Танараттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан эйэ, таптал, итэҕэл тосхойо туруохтун.

²⁴ Айыы Тойоммутун Иисус Христуу уостубат тапталынан таптыыр дьону бука барыгытын кытта Тангара илгэлээх үтүөтэ энгээрдэһиэхтин. Аминь*.

* 6:24 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ФИЛИППЫ ХРИСТИАННАРЫГАР ИЛДЫТ СУРУГА

1 Филиппытааҕы сибэтиэйдэргэ*, епископтарга, диаконнарга – Христос Иисуһу итэҕэйээччилэргэ бука барыгытыгар – Иисус Христос кулуттара Павелтан уонна Тимофейтан.

²Эһиэхэ Аҕа Танарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Павел Танараҕа махтанан үнүүтэ

³Эһигини хас санаан кэллэҕим ахсын, ис сүрэхпиттэн Танарабар махтанабын. ⁴⁻⁵Мин Евангелиены иһитиннэрэрбэр эһиги миэхэ хара маннайгыттан күн бүгүнгэ диэри көмөлөспүккүтүн өйдөөн-санаан, барыгыт тускутугар өрүүтүн үөрэн туран үнэбин. ⁶Эһиги искитигэр маннык үтүөкөн дыяланы саҕалаабыт Танара бу дыялатын Иисус Христос кэлэр Күнүгэр кыайыылаахтык түмүктүөҕэ диэн мин бигэ эрэллээхпин. ⁷Мантан атыннык саныыр да кыаҕым суох: эһиги миэхэ ол курдук өрүү күндүгүт. Бу билигин түрмэҕэ олорор да, урут Евангелиены көмүскүү, кини кырдыгыгын бигэргэтэ да сылдыар кэммэр, эһиги бука бары миигинниин бииргэ Танара миэхэ эрэммит алгыстаах сулуспатын толорсубуккут. ⁸Мин эһигини бука барыгытын Иисус Христос сүрэҕинэн таптыырбын Танара туоһулуоҕа.

* ^{1:1}Филиппы – Греция хотугулуу-илинги өттүгэр баар куорат. Александр Македонскай аҕата Филипп II сэриилээн ылан баран, бу куоракка бэйэтин аатын инэрбит. *Сибэтиэйдэр* – Танара дыноно.

ФИЛИППИЕЦТАРГА 1

⁹⁻¹⁰ Мин эниги тускутугар – тапталгыт улам диринээн, билиигит чингээн, мындыр санаабыт күүхүрэн, эниэхэ туох ордугун арааран билэргит, Христос Күнүгэр килбэгир ыраас, туох да омсото суох буоларгыт, ¹¹ Иисус Христос көмөтүнэн кырдык өлгөм үүнүүтүн ылан, Тангараны албан аатырдаргыт, айхаллатаргыт туһугар үнэбин.

Христос – мин олобум

¹² Бырааттарым, бу түбэспит быһыым-майгым бүтэр уһугар Евангелие ситиһиилэнэригэр көмөлөөх буолан тахсыбытын билиэххитин баҕарабын. ¹³ Христос туһугар хаайыллыбыппын дыбарыас харабыллара да, атыттар да – бука бары билбиттэр, ¹⁴ онон Айыы Тойонго бэриниилээх үгүс бырааттар эр ылан, Тангара тылын*, туохтан да чаҕыйбакка, иһитиннэрэн эрэллэр. ¹⁵⁻¹⁶ Чахчытын этгэххэ, сорох-сорохтор Христос туһунан ыраас сүрэхтэриттэн буолбакка, илин былдыһар, мөккүһэр кэтэх санааларыттан үөрэтэн, мин хандалыбын өссө ыаратан биэриэхтэрин баҕараллар. Атыттар дын үтүө санааларыттан, ¹⁷ таптыыр сүрэхтэриттэн үөрэтэллэр. Тангара миигин Евангелиены көмүскэтэ туруорбутун кинилэр билэллэр. ¹⁸ Чэ, туох буолуой! Хайдабын да иһин, кэтэх да санааттан, ыраас сүрэхтэн да буоллун, син биир Христос туһунан иһитиннэрэллэр диэн, мин үөрэбин эрэ. ¹⁹ Эниги үнүүгүт күүһүнэн уонна Иисус Христос Тыынын көмөтүнэн ити барыта миэхэ быһабыллаах буоларын билэ сылдьан, мин инникитин да үөрүөм эрэ; ²⁰ ис дууһабыттан дьулуһар, эрэнэр киһи быһыытынан ханнык да кыбыстыыга киириэм суоҕа дии саныыбын, инникитин даҕаны үгэспинэн туохтан да чаҕыйбакка, аһаҕастык үөрэтэммин, тыыннаах да хаалбытым, өлбүтүм да иһин, бүтүн бэйэбинэн Христуу албан аатырдарга дьулуһообум. ²¹ Олох диэн миэхэ Христос буоллабына, өлүү миэхэ – барыс эрэ. ²² Оттон тыыннаах хааларым толорор дыһалабар туһалаах буоллабына, хайатын талыахпын билбэппин, ²³ икки баҕа санаа миигин үйэ тутар: биир өттүттэн олохтон туораан Христостуун бииргэ буолуохпун баҕарабын (бу тэнэ суох ордук), ²⁴ оттон тыыннаах хааларым эниэхэ ордук буолуо дии саныыбын. ²⁵⁻²⁶ Онон хаалан энигинниин бииргэ

* 1:14 *Тангара тылын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тылы».

ФИЛИППИЕЦТАРГА 2

сылдыам, итэбэлгит үүнэн, үөрүүгүт үрдээн иһэригэр эһиэхэ туһалыам диэн чуолкай билэбин. Оччоҕо эргиллэн кэллэхпинэ, эһиги Христос Иисуһунан өссө ордук киэн туттар төрүөт-тэниэххит.

²⁷ Доҕотторуом, Христос Евангелиетыгар толору эппиэттиир олохтоох эрэ буолларгыт! Оччоҕо мин эһиэхэ кэллэхпинэ (кэл-бэтэхпинэ да, истиэм) эһиги бары биир тыынынан халбаннаа-бакка тураргытын, бары биир санаанан Евангелиеҕа итэбэл иһин туруулаһаргытын, ²⁸ утарылаһааччыларгытыттан ончу кут-таммаккытын көрүөбүм: ити кинилэргэ өлүүнү, оттон эһиэхэ быһабылы түстүүр бэлиэ буолар. Бу барыта – Танара оноруута. ²⁹ Христос туһугар эһиэхэ Кинини итэбэйэр эрэ кыах буолбакка, Кини туһугар эрэйдэнэр кыах эмиэ бэриллибитэ. ³⁰ Ол иһин билигин эһиги эмиэ, урут мин эһиэхэ эрдэхпинэ турууласпыт-тым курдук, туруулаһа сылдаабыт. Истэргит курдук, мин били-гин да түмүктүү иликпин.

Иисус Христос – Айыы Тойон

2 Онон Христос үөрэппитин курдук, хардарыта бөҕөргөтүһэр, Кини тапталыттан үөрэр, Сибэтиэй Тыынныын бодоруһар, бэйэ-бэйэбитигэр амарах, аһыныгас сыһыаннаах буоллаххыты-на, ² мин үөрүүбүн ситэрэн биэрин: биир өйдөөх-толкуйдаах, биир тапталаах, биир дууһалаах, биир санаалаах буолун. ³ Тугу даҕаны илин былдыһар, бэрдимсийэр санааттан оноруман, сэмэй буолун, бэйэ-бэйэбитин үрдүктүк санаан; ⁴ хас биирдиигит бэйэтин эрэ туһугар буолбакка, атыттар тустарыгар кыһалын-нын. ⁵ Эһиги өйгүт-санаабыт, иэйиигит барыта Христос Иисус өйүн-санаатын, Кини иэйиитин курдук буолуохтаах. ⁶ Кини Танара уобараһа эрэри, Танара курдук буоларга дьулуспатаҕа: ⁷ үтүө көңүлүнэн Бэйэтин аччатынан, кулут уобараһын ылы-нан, дьон курдук буолбута, киһи курдук көрүнгөммитэ. ⁸ Кини Бэйэтин намтатынан, өлүөр да диэри – кириэскэ тириллиэр диэри! – истигэн этэ. ⁹⁻¹¹ Ол иһин Танара Кинини үөһэ таһаар-быта уонна халлаанна да, сиргэ да, сир анныгар да сүһүөх-тээх эрэ барыта Иисус аатыгар сүгүрүйэрин, тыллаах эрэ бары-та Аҕа Танараны айхаллыырын, Иисус Христос – Айыы Тойон диэн билинэрин туһугар, Киниэхэ ким да аатынааҕар улуу ааты биэрбитэ.

Бу дойдуга сулус буолан сыдыайыг

¹²Таптыыр бырааттарым, эһиги өрүү да истигэн этигит. Онон баарбар эрэ буолбакка, бу суох кэммэр өссө ордук Тангараттан толлон, иэйэн-долгуйан туран, быыһанар суолгутун тутуһан иһин: ¹³үтүөкэн көнүлүнэн эһигини итинник салайан биэрэн, эһиги сүрэххитигэр Тангара Бэйэтинэн үлэлиир. ¹⁴Тугу гынаргытын барытын ханнык да мунгатыйыта, мөккүөрэ суох толорор буолун, ¹⁵оччоҕо туох да омсото суох ыраас сүрэхтэнэн, бу аһыылаах содур аймах ортотугар Тангара энкилэ суох оҕолоро буолан олоруоххут. Онон бу аан дойдуга сырдатар сулустар буолан сыдыайыг, ¹⁶Олох Тылын бигэтик тутуһун. Оччоҕо мин халтайга сыраласпатахпын, кураанахха турууласпатахпын диэн Христос Күнүгэр эһигинэн киэн туттуоҕум. ¹⁷Мин хааным эмиэ, эһиги Тангараҕа биэрэр сиэртибэҕитин ситэрэн, Киниэхэ бэриллэр бэлэх буолан тохтуохтаах да эбит буоллаҕына, мин онтон үөрэбин эрэ, эһигинниин бииргэ үөрсэбин. ¹⁸Доҕотторуом, эһиги эмиэ бу туһуттан үөрүң, мин үөрүүбүн үллэстинг.

Тимофейдаах Епафродит

¹⁹Айыы Тойон Иисус көнүлэ буоллаҕына, сотору эһиэхэ Тимофейы ытыам диэн эрэх-турах саныбын. Хайдах олороргутун биллэхпинэ эрэ, дууһам уоскуйууһу. ²⁰Тимофейтан атын эһиги тускутугар ис сүрэҕиттэн тэннэ кыһаллар киним суоҕун кэриэтэ. ²¹Бука бары бастатан туран Иисус Христос туһун буолбакка, бэйэлэрин тустарын саныылар. ²²Оттон Тимофей эрэбилин бэйэҕит билэҕит. Уол оҕо аҕатыгар көмөлөһөрүнүү, кини Евангелие туһугар миигин кытта бииргэ сулууспалаһан, эрэбилин көрдөрбүт киһи. ²³Онон мантан иннэ хайдах буоларым быһаарылыннар эрэ, кинини эһиэхэ ытыам диэн эрэл санаалаахпын. ²⁴Айыы Тойон биэрдэҕинэ, бэйэм даҕаны сотору эһиэхэ тийиэм диэн эмиэ эрэнэбин.

²⁵Биир кэккэҕэ туруулаһан үлэлиир доҕорбун, миэхэ көмөлөһүннэрэ ыппыт бырааккытын Епафродиты, эһиэхэ төттөрү ытыарым сөп дии санаатым. ²⁶Эһигини барыгытын көрүөн баҕарара туох да олус, ордук ыалдыбыт сураҕын истибиккиттэн улаханлык санаарҕаата. ²⁷Ыалдьан өлө сыста гынан баран, Тангара кинини аһынна, кинини эрэ буолбатах, эрэйбэр эрэйи

ФИЛИППИЕЦТАРГА 3

эбимээри, миигин эмиэ. ²⁸ Онон энигини үөрдээри, бэйэм да эмиэ санааргыы сылдыахпын баҕарбакка, Епафродиты эһиэхэ ытарга тиэтэйдим. ²⁹ Бырааккытын Айыы Тойон туһугар үөрэ-көтө көрсүң, инникитин да маннык дьону ытыктыыр буолун. ³⁰ Кини Христос дьыалатын туһугар туруулаһан, эһигини солбуйан миэхэ көмөлөһөөрү, олоҕун да кэрэйбэккэ, өлө сыста.

Кырдьыктаах буолуу туһунан

3 Онон, бырааттарым, Айыы Тойонтон үөрэр буолун. Бу урут суруйбуппун хатылыырбыттан ыарырҕабаппын, эһиэхэ туһалаах буоллар эрэ дии саныыбын.

² Ыттартан, хара санаалахтартан, эттэрин элийтэрээччилэртэн – сэрэнин! ³ Дьин быһыллыбыттар – бу биһиги, Таһараҕа Тыһын күүһүнэн сулууспалыыр, Христос Иисуһунан киэн туттар уонна эт-сиин тас бэлиэтигэр эрэммэт дьон буолабыт. ⁴ Ким эрэ тас сиэргэ-туомҕа оннук эрэнэр буоллаҕына, мин кимнээҕэр да ордук эрэниэхпин сөп этэ: ⁵ төрөөбүтүм ахсыс күнүгэр быһыллыбытым, Израиль аҕатын ууһуттан, Вениамин көлүөнөттэн төрүттээх дьин еврейбин, Сокуону тутуһарбынан фарисейбин; ⁶ Таһара Церковын дьулуһан туран сойуолаһарым, Сокуон кырдьыгынан ыллахха, энкилэ суох киһи этим. ⁷ Ол эрэри урут тугу барыстаах диэбиппин мин билигин Христос туһугар ноһооттоох эрэ диибин. ⁸ Христос Иисуһу, Айыы Тойоммун билэрбин туохтааҕар да үрдүктүк санааммын, билигин тугу барытын солуута суох курдук көрөбүн: Кини туһугар мин туохтан барытыттан аккаастанным, Христуһу кытта бииргэ буолаары, тугу барытын бөһхө-сыыска холоотум.

⁹ Аны Кинилиин биир эрэ буолларбын дии санааммын, бэйэм күүспүнэн – Сокуон ирдэбиллэрин толоруунан – быһана сатаабаппын; Таһара киһини итэҕэлгэ эрэ олоһуран быһыһырын билэммин, Христоска итэҕэлбинэн быһанарга дьулуһабын. ¹⁰⁻¹¹ Өлбүттэр тиллиилэригэр мин эмиэ тиллээйэбиний диэн эрэл санаалаах буоламмын, бири эрэ – Иисус Христуһу билиэхпин, Кини тиллибит күүһүн билэн, кириэскэ өлбүтүн холобур онгостон, Кини курдук буолуохпун, эрэйин-кыһалҕатын үллэстиэхпин баһарабын.

Үрдүккэ дьулуһуу

¹² Ситиһиэхтээхпин хайыы-үйэ ситистим, энкилэ суох буола ситтим-хоттум диэн эппэппин; Христос Иисус миигин ситэн ылбытын курдук, мин эмиэ ситэн ыларбын диэн инним диэки дьулуһабын. ¹³ Бырааттарыам, ситтим дэммэппин эрээри, кэннибэр хаалбыты барытын умнан тураммын, инним диэки дьүккүйэн, ¹⁴ сыалбар – Тангара биһигини Христос Иисуһунан ынгыртарбыт Халлааннааҕы наҕараадатыгар – дьулуһабын. ¹⁵ Онон ким биһигиттэн толору сиппит-хоппут, ол итинник толкуйдуохтаах; оттон туох эмэ туһунан биһигиттэн атыннык саныыр буоллахытына, Тангара эһиэхэ ону да арыһан биэриэҕэ. ¹⁶ Ол эрээри тийбит кэрдииспиттэн төттөрү түспэккэ, маннык өйбүтүн-санаабытын ыһыктыбакка, бу быраабыланы тутуһан олоруоҕун*.

¹⁷ Бырааттарым, мин холобурбун батыһын; итиэннэ биһиги эһиэхэ көрдөрбүт холобурбутун батыһар дьону көрөр буолун. ¹⁸ Эһиэхэ урут да элбэхтик этэрим, сибилегин да уйадыһан туран этэбин: үгүстэр Христос кириэһигэр өстүйбүттүү тутта сылдьаллар. ¹⁹ Кинилэр бүтэр уһуктара – өлүү, сүгүрүйэр тангалара – куртах, албан ааттара – саат-суут эрэ: өйдөрө-санаалара сиртэн өппөт. ²⁰ Оттон биһиги аҕа дойдубут Халлаанна баар, ол онтон биһиги Быһааччы – Иисус Христос Айыы Тойоммут – кэлэрин кэтэһэбит. ²¹ Кини тийэн кэллэҕинэ баары барытын Бэйэтигэр бас бэриннэрэр күүһүнэн биһиги өлөр онгоһуулаах мөлтөх эппитин уларытан, Бэйэтин килбиэннээх этигэр-сиинигэр атылыы гыныаҕа.

4 Онон, ахтылҕаннаах таптыыр бырааттарым, үрдүк үөрүүм, кыайыым мэнньиэхэ, Айыы Тойоннуун биир буолан бу курдук туруулаһын дуу, таптыыр доҕотторуом!

Түһэх сүбэлэр

² Еводияттан көрдөһөбүн, Синтихияттан көрдөһөбүн: Айыы Тойон туһугар биир санааланын. ³ Итиэннэ, Айыы Тойонго

* 3:16 *Маннык өйбүтүн-санаабытын ыһыктыбакка, бу быраабыланы тутуһан олоруоҕун* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «иннибит диэки баран иһиэҕин».

ФИЛИППИЕЦТАРГА 4

бииргэ үлэлиир истин быраатым, эйигиттэн эмиэ көрдөһөбүн: бука диэн кинилэргэ иккиэннэригэр көмөлөс. Кинилэр эмиэ миигин, Климены уонна да атын, олох кинигэтигэр ааттаммыт дьону кытта Евангелие туһугар сыраларын биэрэн туран үлэ-лээбиттэрэ.

⁴ Айыы Тойоннуун биир буолбут олоххутугар өрүүтүн үөрэ сылдыын, өссө төгүл этэбин: үөрүн-көгүн. ⁵ Эһиги көрсүө майгыгытын бука бары биллиннэр. Айыы Тойон кэлэрэ чугаһаата. ⁶ Туох да санаатыгар ылларыманг, үнэргитигэр бары кыһалҕа-ҕытын барытын махталы кытта Таһараҕа арыян биэринг; ⁷ оччоҕо Таһара хайа да бэйэлээх өй ситэн өйдөөбөт эйэтин эһиэхэ биэрэн, эһиги сүрэххитин, өйгүтүн-санааҕытын Христос Иисустуун биир гынан араначчылыаҕа.

⁸ Онон, бырааттарыам, тугу дьиннээх, чиеһинэй, үтүө, ыраас, кэрэ, биһирэбиллээх диэбиккитин эрэ саныыр буолун. ⁹ Миигиттэн туохха үөрэммикигин, тугу ылыммыккытын, көрбүккүтүн-истибикигин – ону тутуһан олорун, оччоҕо эйэ-ил Таһарата эһигини кытары бииргэ буолуоҕа.

Көмө иһин махтаньы

¹⁰ Эһиги миэхэ хайыы-үйэ хат кыһаллан-мүһэллэн эрэргиттэн мин Айыы Тойон иннигэр үөрэбин эрэ. Урут даҕаны эһиги миэхэ кыһалларгыт, тоҕоостоох түгэннит эрэ көстө илигэ. ¹¹ Кыһалҕаҕа ылларан маннык этэр дии санаамаң – мин кыранан да дуоһуйарга үөрэммиппин. ¹² Кырыымчык да, дэлэгэй да олоҕу билэммин, ханна даҕаны, хаһан даҕаны буоллун – тоторго, аччыктыырга, дэлэйдик олорорго, тийиммэт буоларга – барытыгар үөрүйэхпин. ¹³ Миигин бөҕөргөтөр Иисус Христос көмөтүнэн* мин тугу баҕарар тулуйар кыахтаахпын.

¹⁴ Ол да буоллар, эрэйбин үллэстибикигин олус үчүгэй. ¹⁵ Филиппытааҕы доҕотторуум, эһиги бэйэҕит билэҕит: мин Евангелиены биллэрэр сулуусабын саҕалаары Македонияттан тахсыбыппар, эһигиттэн ураты биир даҕаны церковь миэхэ ылсан-бэрсэн көмөлөспөтөҕө; ¹⁶ оттон эһиги бэл Фессалоникаҕа кытта (биирдэ эрэ буолбатах) кыһалҕабын толуйан миэхэ көмө

* ^{4:13} *Миигин бөҕөргөтөр Иисус Христос көмөтүнэн* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «миигин Бөҕөргөтөөччү көмөтүнэн».

ФИЛИППИЕЦТАРГА 4

ыппыккыт. ¹⁷ Бу эрэйэн этэр буолбатахпын, эһиэхэ үтүнү эргитэр туһалаах суолу тобулан этэбин. ¹⁸ Барытын тутан биирдэ дэлэйэ түстүм. Епафродитынан ыппыккытын туттум, онон аны билигин тугунан да тутайбаппын. Эһиги миэхэ көмөбүт – сыйар илгэ сыттаах бэлэх, Тангара сөбүлүүр, астынар сиэртибэтэ. ¹⁹ Тангарам эһиги туох баар кыһалҕаһытын барытын Бэйэтин килбиэннээх баайыттан ылан Христос Иисуһунан ситэрэн-толорон биэриэхтин*. ²⁰ Тангараҕа – биһиги Аҕабытыгар – үйэттэн үйэлэр тухары албан аат! Аминь.

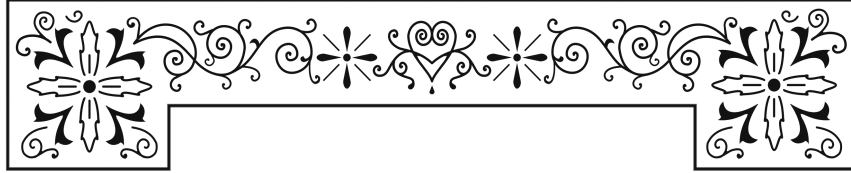
Түмүк эбэрдэлэр

²¹ Христос Иисуһу итэҕэйэн Тангара сибэтиэй норуотугар киирсибиттэри бука барыларын эбэрдэлээн. Манна миигин кытта баар бырааттарбыт эһиэхэ эбэрдэлэрин ыталлар. ²² Сибэтиэйдэр бука бары (чуолаан император дыбарыаһыттан) эһигини эбэрдэлиллэр.

²³ Айыы Тойоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөтэ эһигини барыгытын энээрдэһиэхтин. Аминь**.

* 4:19 *Ситэрэн-толорон биэриэхтин* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ситэрэн-толорон биэриэбэ».

** 4:23 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ КОЛОСС ХРИСТИАННАРЫГАР ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻² Колосс сибэтиэйдэригэр, Христос Иисуһу* итэбэйэр бэриниилээх бырааттарга – Тангара көнүлүнэн Иисус Христос Апостола буолбут Павелтан уонна бырааккытыттан Тимофейтан.

³⁻⁴Эһиэхэ Аҕа Тангарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан** бары илгэлээх үтүнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Павел Тангараҕа махтанар үнүүтэ

Христос Иисуһу итэбэйэргитин, сибэтиэйдэри барыларын таптыыргытын истэммит, эһиги тускутугар тиһигин быспакка үнэрбитигэр биһиги Тангараҕа, Айыы Тойоммут Иисус Христос Аҕатыгар, өрүүтүн махтанабыт. ⁵Урут эһиги Евангелие кырдыктаах тыла биэрэр эрэлин билэннит, итэбэлгит, тапталгыт барыта ол Халлаанна эһигини көһүтэр эрэлгэ олобурбута. ⁶Эһиэхэ тийбит Евангелиены истэн, Тангара илгэлээх үтүнү дьиннээхти билбит күннүтүтэн ыла бу тыл, эмиэ эһиги олоххутун уларыппытын курдук, бүтүн аан дойду устун дьон олобун

* 1:1-2 *Колосс* – Лаодикиялаах Иерапольтан чугас сытар Фригия куората. *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно. *Христос Иисуһу* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христоһу».

** 1:3-4 *Уонна Айыы Тойон Иисус Христостан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

КОЛОССЯННАРГА 1

уларыта, тэнийэ-тарѳана турар. ⁷Тангара хайдах курдук үтүөтүн эһиги бастаан Епафрастан – эһиги тускутугар Христоска эрэллээхтик сулууспалыыр, биһигини кытта бииргэ үлэлиир тапталлаах бырааппытыттан истибиккит. ⁸Сибэтиэй Тыын эһиэхэ инэрбит тапталын туһунан биһиэхэ эмиэ кини иһитиннэрбитэ.

⁹Дьэ ол иһин, итини истибит күммүтүтэн ыла, эһиги тускутугар Тангараѳа үнэрбитин быспакка, Кини эһиэхэ бары муудараны, духуобунай өйү-санааны кытта Бэйэтин көнүлүн толору билэр кыаѳы биэрэригэр көрдөһөбүт. ¹⁰Эһиги Тангараны үөрдэр курдук, онорор үтүөбүтүгэр барытыгар ситиһиилээх буоларгыт, Кинини билэргит диригээн, Айыы Тойон үрдүк аатыгар дьүөрэлээх дьохуннаах олоѳу олороргут, ¹¹Кини килбиэннээх сүдү кыаѳынан Киниттэн күүс ылан, бары өтгүнэн бөѳөргөөн, барыга-барытыгар тулуурдаах, киэн көѳүстээх буоларгыт, өрүүтүн үөрэ-көтө сылдыаргыт туһугар биһиги үнэбит. ¹²Биһигини сырдык эйгэтигэр баар сибэтиэйдэр аналларын үллэстэргэ ынгырбыт Аѳаѳа махталгыт уостубатын. ¹³Кини биһигини хара дьай былааһыттан быыһаан таһааран, Тапталлаах Уолун Саарыстыбатыгар киллэрбитэ; ¹⁴Кини Уола биһигини Бэйэтин Хаанынан* толуйан ылан, биһиги аһыныбыт-буруйбут бырастыы буолбута.

Христос туһунан

¹⁵Кини – харахха көстүбэт Тангара уобараһа, туох да айыллыан иннинэ төрөппүт Уола; ¹⁶сиргэ-халлаанга баар барыта, көстөр-көстүбэт: бүрүстүөллэр, тойоттор, дьаһалталар, былаастар – барыта Кининэн айыллыбыттара, туох барыта Кининэн итиэннэ Киниэхэ анаан айыллыбыта. ¹⁷Кини ким да, туох да инниттэн баар, Кини тугу барытын Бэйэтинэн ыпсарар-дьүөрэлиир. ¹⁸Кини – Эт-сиин, Церковь Баһа, туох баар барытын Төрдө-төрүүтэ. Туохха барытыгар бастакы буолар туһугар, Кини өлбүттэртэн бастакынан тиллибитэ, ¹⁹тоѳо диэтэххэ, Тангара Бэйэтин айылѳата Уолугар толору баар буолуон баѳарбыта. ²⁰Уола кириэскэ өлбүтүн түмүгэр, Тангара сиргэ да, Халлаанга

* 1:12-14 *Бэйэтин Хаанынан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар. *Аѳа Тангараѳа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Аѳаѳа».

да баары барытын кытары эйэни-или түһэрсэн, баары барытын Бэйэтин кытта Уолунан иллэһиннэрбитэ.

²¹ Кини эһигини, хаһаангыта эрэ мөкүтүк быһыыланан, Танараттан туора сылдыар, Киниэхэ өстөөх дьону, ²² билигин сибэтиэй, энкилэ суох ыраас, буруйа-сэмэтэ суох гынан Бэйэтин иннигэр туруораары, Киһи буолан кэлэн кириэскэ өлбүт Уолунан Бэйэтин кытта эйэлэһиннэрдэ. ²³ Онон эһиги инникитин, Танара иннигэр турар туһугар, итэҕэл бигэ акылаатыгар тирэҕирэн, уҥа-хангас халбаннаабакка, Танара тыла биэрэр эрэлин энчирэтиэ суохтаахыт. Бу Евангелиены эһиги истибиккит, бу Евангелие аан дойду дьонугар барытыгар иһитиннэриллибитэ; мин, Павел эмиэ, бу Евангелие үлэһитэ буолбутум.

Павел Церковь туһугар толорор сулуспата

²⁴ Билигин эһиги тускутугар эрэһи көрөрбүттэн үөрэбин эрэ: мин Христос көрсүбүт эрэһин эппинэн-хааммынан билэммин, Кини Этэ-сиинэ буолар Церковь туһугар тулуйуллахтаах эрэй-мунг ситэ илик мээрэйин толорон биэрэбин. ²⁵⁻²⁶ Танара тыла туоларын туһугар, мин Церковь үлэһитэ буолбутум: Кини миэхэ Бэйэтин тылын – үйэлэр тухары бары көлүөнэлэртэн кистэнэн баран, билигин Кини сибэтиэйдэригэр арыллыбыт кистэлэни – эрэнэн, тугу да энчирэппэккэ эһиэхэ толору тиэрдэр соругу туруорбута. ²⁷ Кини бу кистэлэнгэ хайдах курдук килбиэннээх баай бары норуоттарга ананан сылдыарын Бэйэтин сибэтиэй дьонугар арыһыан баҕарбыта. Оттон бу баай кылаат – эһиги сүрэххитигэр баар Христос, эһиги кэнэҕэс килбиэннээх албан ааты үллэстэр эрэлгит. ²⁸ Онон ханна да сырыттарбыт, биһиги Христос туһунан иһитиннэрэбит уонна ханнык баҕарар киһини Христос Иисустуун биир буолбут, сиппит-хоппут киһи быһыытынан Танара иннигэр туруораары, өйдөтөн-үөрэтэн, бары муудараска уһуйабыт. ²⁹ Дьэ ол иһин мин, бу сорукпун толорор инниттэн, миэхэ сүнгэнник дьайар Христос сүдү күүһүнэн туруулаһан, күүспүн харыстаабакка үлэлибин.

2 Мин эһиги тускутугар, Лаодикиялаах Иерапольга олорооччулар уонна миигин олох көрө илик да дьон туһугар хайдах күүскэ туруулаһарбын билиэххитин баҕарабын. ² Кинилэр да, эһиги да таптальынан ситимнэспит сүрэххит уоскуйан, өйдүүр

КОЛОССЯННАРГА 2

өйгүт бары өттүнэн ситэн-хотон, Танара – Аҕа* уонна Христос – кистэлэнгин билиигит – бу баар мин туруорунар сорурум.³ Киниэхэ, Христоска, түмүллэн сылдьар эбээт бары муударас, бары билии күндү кылаата! ⁴Маны ким даҕаны эһигини ньуолбар тылынан умсугутан албынҥа үктэппэтин диэн этэбин. ⁵Төһө да аттыгытыгар суоҕум иһин, ис тыыммынан өрүү эһигинниин бииргэ буоламмын, үтүө тэриллииһээх олоххутун, Христоска биһэ итэҕэлгитин көрөн үөрэбин эрэ.

Христос биэрэр толору олоҕо

⁶⁻⁷ Онон, Христос Иисуһу Айыы Тойоммут диэн ылыммыт дьон быһыытынан, хайдах үөрэммикиит курдук, Киниттэн силис тардан, Кини акылаатыгар олоххутун тутан, итэҕэлгитинэн бөҕөргөтүнэн, ис сүрэххиттэн өрүү махтанан, Кинилиин биир буолун.

⁸ Бырааттарыам, ким да эһигини кураанах бөлүһүөктээһининэн, хойгур дойҕоһунан умсугуппатын курдук, сэрэхтээх буолун. Итинник бөлүһүөктээһин барыта Христоска буолбакка, дьон үһүйээннэригэр, сир-халлаан күүстэригэр олоҕулар. ⁹Танара толору айылҕата Киниэхэ – сиргэ киһи буолан олорбут Христоска – баар, ¹⁰ онон эһиги эмиэ Кинилиин – бары дьаһалта, бары былаас Баһылыгыныын – холбоһоннот, дьин толору олохтоммукут. ¹¹ Кинини итэҕэйэн, эһиги киһи илиитинэн буолбакка, Христос духуобунай быһыытынан быһыллыбыккыт: Кини эһигини аныылаах айылҕаһыт былааһыттан босхолообута. ¹² Эһиги сүрэхтэнэннит Христостуун бииргэ көмүллүбүккүт уонна Кинини өлбүттэртэн тилиннэрбит Танара күүһүгэр итэҕэлгитинэн бииргэ тилибиккит. ¹³ Танара эһигини, аныылаах-харалаах дьону, быһыллыбакка, Танара норуотугар киирсибэккэ өлбүттэри, Христостуун бииргэ тилиннэрбитэ. Кини биһиги аныыбытын-харабытын барытын бырастыы гыммыта, ¹⁴ биһиги Сокуон ирдэбиллэрин толорботох иэспит-күүспүт испиһигин ылан, туора сотон баран, кириэскэ хам саайан суох онорбута. ¹⁵ Онон Кини халлаанҥа баар бары дьаһалта, бары былаас

* ^{2:2} *Аҕа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох. *Танара, Аҕа уонна Христос кистэлэнгин билиилэрэ* – «Аҕа Танара кистэлэнгин, Христосу, билии».

күүһүн өһүлэн, сэриилэхэр сэбин-сэбиргэлин устан ылбыта уонна барыларын аһаҕастык саакка-суукка ытан, кыайбыт-хоппут өрөгөйдөөх суолугар билиэн ылан, батыһыннаран барбыта.

¹⁶ Онон, эһигини ким даҕаны тугу аһыргыт-иһэргит, ханнык эрэ бырааһыннык эбэтэр ый санатын көрсүү, субуота түһүттан сэмэлээбэтин: ¹⁷ ити барыта кэнэҕэски күлүгэ эрэ, оттон баар дьинг — Христос Бэйэтэ. ¹⁸ Бэйэни түһэриммитэ буолууну, Аанһалларга сүгүрүйүүнү туруорсан, ким да эһиги наҕараадаҕытын төлө туттарбатын. Оннуктар көрбөтөх суолларыгар орооннор, сиртэн тэйэ илик өйдөрүнэн олоҕо суох өттөйөллөр. ¹⁹ Кинилэр Эти-сиини бүтүүнүн силгэлээн, сүһүөхтээн биир сомоҕо онгорор, күүс-сэниэ киллэрэр, Танара санаатын хоту үүннэрэр-төлөһүтэр Баһы кытта ситимнэрин быспыттар.

²⁰⁻²¹ Онон, өскөтүн эһиги Христу кытта өлөн, сир-халлаан харана күүстэриттэн босхоломмут буоллаххытына, өссө да бу дойдуга олорор дьонго дылы, «таарыйыма», «амсайыма», «тыгытыма» диэн ыйыылары тоҕо тутуһаҕыты? ²² Итинник бобуу-хаайы барыта дьон киллэрбит ыйыыта-кэрдиитэ, үөрэҕэ буолан, тутустахха туох да туһаны аҕалбат. ²³ Бэйэ көнүлүнэн итинник сүгүрүйэ сатааһын, бэйэни түһэриммитэ буолуу, эти-хааны сылаты-сындаалыты, көрдөххө эрэ, муударас гынан баран, дьингэр, сүрэх-быар аһыһылаах баҕатын кыана туттууга тугу да туһалаабат.

3 Онон өскөтүн эһиги, Христу кытта бииргэ тиллибит буоллаххытына, үрдүккэ — Танара уна өттүгэр олорор Христос Халлааныгар — дьулуһун; ² өйгүт-санааҕыт сирдээҕигэ буолбакка, үөһээннигэ туһуланнын. ³ Эһиги өлбүккүт, онон олорор олоххут эмиэ Кинини кытары бииргэ Танараҕа кистэммитэ. ⁴ Эһиги олоххут — Христос — көһүннэҕинэ, эһиги эмиэ Кинини кытта бииргэ килбиэннээх сырдыкка көстүөххүт.

Эргэ киһи уонна сана киһи

⁵ Онон, сирдээҕи аһыһылаах өрүттэргитин: содур, кирдээх быһыыны, бары имэни-кыдыгы, куһаҕан баҕа санааны уонна идэмэрдээх буолууну (ол эмэгэскэ сүгүрүйүүгэ холоонноох) — барытын өһөрүң. ⁶ Итинниги тутуһан олорор бас бэриммэт дьонго Танара уора-кылына түһүөҕэ. ⁷ Хаһаангыта эрэ эһиги эмиэ

КОЛОССЯННАРГА 3

кинилэр курдук олорор эрдэххитинэ, итинтэн туох да атына суох быһыыланаргыт. ⁸Отгон билигин барытын: кини-наары, кырыгы, өһүөннээх санааны, үөхсүүнү, быдьар тыллаһыыны хаалларангыт, ⁹эргэ киһи киэбин бары кэмэлдьилэри-быһыылары устан быраһангыт, бэйэ-бэйэҕитигэр сымыйалаабакка, ¹⁰Айбытын уобараһыгар улам маарыннаан, күнтэн күн сангардыллан, Тангараны улам билэн иһэр саҥа киһи буолун. ¹¹Аны манна грек, иудей, быһыллыбыт-быһыллыбатах, варвар, скиф*, кулут, көнгүл буолуу туох да суолтата суох, арай Христос эрэ суолталаах, Христос барытыгар баар. ¹²Онон эниги, Тангара талбыт си-бэтиэй, тапталаах дьоно, амарах майгыланын, үтүө санааланын, сэмэй, көрсүө, тулуурдаах буолун. ¹³Бэйэ-бэйэҕитин тулуйсун, хайаҕыт эмэ кимиэхэ эмэ хоргуппуттаах да буоллаҕына, бырастыы гынсын: Христос** энигини хайдах бырастыы гыммытай да, эниги эмиэ ол курдук бырастыы гынын. ¹⁴Итиэннэ туохтааҕар да бу этиллибит өрүттэри барытын ситимниир, ситэрэн биэрэр тапталга дьулуһун.

¹⁵Сүрэххитигэр Тангара биэрэр эйэтэ толору баһылаатын – Кини энигини биир Эт-сиин онгортон эйэлээх буоларга ынҕырбыта. Киниэхэ куруук махтана сылдьын. ¹⁶Христос тыла бары муудараһы кытта бииргэ эниги сүрэххитигэр өлгөмнүк олохсуйуохтун; псаломнары, айхал ырыаларын, духуобунай гимнэри Айыы Тойонно*** ис сүрэххититтэн махтанан туран ыллаантуойан, бэйэ-бэйэҕитин үөрэтиһэр-өйдөтүһэр буолун. ¹⁷Тугу да гыммыккыт иһин – тылгыт буоллун, дьайыыгыт буоллун – барыта Кининэн Аҕа Тангараҕа махтанан туран, Айыы Тойон Иисус Христос**** аатыгар буолуохтаах.

* 3:11 *Варвардар* – Рим 1:14 быһ. көр; *скифтэр* – Хара муора кытылыгар олорбут биис уустара. Гректэр кинилэри кулуттааһынҥа эрэ анаммыт сайдыыта суох варвардар диэн ааттыыллара.

** 3:13 *Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

*** 3:16 *Айыы Тойонно* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангараҕа».

**** 3:17 *Айыы Тойон Иисус Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон Иисус».

Итэбэйэр дьыэ кэргэн тус сыһыаннаһыта

¹⁸ Дьахталлар, Айыы Тойону итэбэйэр дьон сиэринэн эрдэргитигэр бас бэрининг. ¹⁹ Эр дьон, кэргэттэргитин таптаанг, кинилэргэ дьэбирдик сыһыаннаһыманг.

²⁰ Оҕолор, туохха барытыгар төрөппүттэргит тылын истинг, истигэн буолуу Айыы Тойону үөрдэр. ²¹ Аҕалар, оҕолоргутун кыыннаан санааларын түһэримэнг.

²² Кулуттар, сирдээҕи тойотторгутугар туохха барытыгар бас бэрининг, киһиэхэ бэрт буола сатааччылар курдук көрөллөрүгэр эрэ буолбакка, ис сүрэхтэн, Танараттан толлон туран, тылларын истинг. ²³⁻²⁴ Эһиги Айыы Тойон Христоска сулууспалыгыг, онон төлөбүрүгэр Айыы Тойонтон нэһилиэстибэ ылыахтааххытын өйдөөн, тугу гынаргытын барытын, дьон туһугар буолбакка, Айыы Тойон туһугар оноробут диэн, ис дууһаҕытыгтан толорунг. ²⁵ Оттон ким кэрээнэ суох быһыыланар — ол сөптөөх хардатын ылыаҕа: Танара кырдыгы тутуһар.

4 Тойоттор, эһиги халлаанна Тойоннооххутун билэ сылдьан, кулуттаргытыгар эмиэ сиэрдээхтик, кырдыктаахтык сыһыаннаһынг.

Ыйыы-кэрдии

² Үнэргитигэр өрүү махтанан туран, тиһигин быспакка сэргэхтик үгэр буолунг. ³ Христос кистэлэнгин бар дьонго иһитиннэрэр кыахтанарбытыгар, этэр тылбытыгар Танара ааны тэлэччи аһан биэрэрин көрдөһөн, биһиги туспутугар эмиэ үгэ сылдьынг. Бу туһугар үлэлэбитим-хамнаабытым иһин, мин билигин хаайыллан сытабын; ⁴ онон бу кистэлэни, Танара тыла хайдах иһитиннэриллиэхтээҕин курдук, арыйарым туһугар, үгэ-көрдөһө сылдьынг.

⁵ Итэбэйбэт дьонго муударайдык, тоҕоостоох түгэни табатык туһанан сыһыаннаһынг. ⁶ Хас биирдии киһиэхэ хайдах хоруйдууру билэр туһугар, этэр тылгыг өрүүтүн ис киирбэх, бэргэн буоллунг.

Түмүк эбэрдэлэр

⁷ Эһиэхэ мин туспунан барытын таптыыр бырааппыг, эрэллээх үлэһиппит, Айыы Тойонго бииргэ сулууспалыыр доҕорбут Тихик кэпсиэҕэ. ⁸ Эһиги хайдах быһыыга-майгыга олороргутун

КОЛОССЯННАРГА 4

тийэн биллин*, санаафытын көтөхтүн диэн, кинини эһиэхэ ытан эрэбин. ⁹Эһигиттэн кэлэ сылдыр таптыр быраппытын эрэллээх Онисимы кинини кытта бииргэ ытабын. Маннаафыны барытын эһиэхэ кинилэр кэпсиэхтэрэ.

¹⁰Миигин кытары бииргэ хаалан сытар Аристарх эһиэхэ эбэрдэтин ытар; Варнава сиэн быраата Марк эмиэ эһигини эбэрдэлиир (кени туһунан эһиэхэ дыһал тийэн турар; эһиэхэ кэллэбинэ, үчүгэйдик көрсөөрүн). ¹¹Иуст диэн ааттаах Иисус эмиэ эбэрдэ ытар. Иудейдартан бу кинилэр эрэ, миигинниин бииргэ Танара Саарыстыбатын туһугар сулууспалааннар, миэхэ улахан өйөбүл буолаллар. ¹²Эһиэннэриттэн Епафрас, Иисус Христос кулута, эһиэхэ эбэрдэтин ытар. Эһиги бары өттүнэн ситэн-хотон, Танара көнүлүн хото толорор дьон буолан, сүһүөхүтүгэр бигэтик тураргыт туһугар, кени өрүү туруулаһан туран үнэр. ¹³Эһиги итиэннэ Лаодикиялаах Иерапольга олоороччулар тустарыгар кени хайдах курдук кыһалларын-мүһэллэрин туһута мин буолабын. ¹⁴Эһиэхэ таптыр эмчиппит Лука эбэрдэтин ытар; Димастан эмиэ эбэрдэтэ тутун. ¹⁵Лаодикияҕа баар бырааттарбытыгар, Нимфанна уонна кени дыэтээҕи церкыгар эбэрдэтэ тиэрдин. ¹⁶Бу суругу аахтаһытына, Лаодикия церкыгар эмиэ аахтараарын, оттон Лаодикияттан кэлбити эһиги эмиэ ааһаарын. ¹⁷Архипка: «Кытаат, Айы Тойонтон ылбыт соруку толор», — диэн этин.

¹⁸Аны бу бэйэм суруйан эрэбин: *Павелтан эбэрдэ. Хаайыга сытарбын өйдүү сылдыр. Танара илгэлээх үтүөтэ эһигинниин бука барыгытыныын энээрдэһиэхтин. Аминь**.*

* 4:8 *Эһиги хайдах быһыга-майгыга олооргутун тийэн биллин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги хайдах быһыга-майгыга олоорбутун тийэн эһиэхэ иһитиннэрдин».

** 4:18 *Барыгытыныын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох. *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ФЕССАЛОНИКА ХРИСТИАННАРЫГАР БАСТАКЫ ИЛДЫТ СУРУГА

1 Аџа Тангараны уонна Айыы Тойон Иисус Христуу итэџэ-йээччилэр Фессалоникатааџы* церковтарыгар – Павелтан, Силуантан уонна Тимофейтан.

Эһиэхэ Аџа Тангарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан** бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Фессалоника христианнарын холобурдара

² Биһиги үгэрбитигэр эһигини өрүүтүн өйдөөн-санаан турамыт, барыгыт иһин Тангараџа махтанабыт. ³ Эһиги итэџэлгитин олоххутунан, тапталгытын сыралаах үлэџитинэн, Айыы Тойон Иисус Христоска эрэлгитин кытаанах тулуургутунан көрдөрбүккүтүн биһиги Аџа Тангарабыт иннигэр хаһан да умнубаппыт. ⁴⁻⁵ Бырааттарбыт, биһиги бу биллэрэр Евангелиебытын эһиэхэ аһаардас тылбытынан эрэ буолбакка, күүстээх дьайыыбытынан, Сибэтиэй Тынынан эрэмньилээхтик тиэрдэммит, Тангара эһигини таптырын, талан ылбытын бигэтик билэбит. Өссө эһигини кытта бииргэ эрдэспитинэ, эһиэхэ туһалаатарбыт

* 1:1 *Фессалоника* (билинги Салоники) – Македония куората; уобалас киин порда.

** 1:1 *Аџа Тангарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

диэн хайдах быһыылаахтык олорбуппутун бэйэбит өйдүүгүт. ⁶Онон эһиги төһө да элбэх эрэи көрүстэргит, Танара тылын Сибэтиэй Тыын биэрэр үөрүүтүнэн ылынангыт, биһигини уонна Айыы Тойону батыспыккыт. ⁷Инньэ гынан Македония-лаах Ахайя итэҕэйээччилэригэр бука барыларыгар холобур буоллугут. ⁸Айыы Тойон тыла эһигиттэн Македонияҕа, Ахайяҕа эрэ тарҕаммыт буолбатах, эһиги Танараҕа итэҕэлгит туһунан сурах сир-сиргэ барытыгар тарҕанна, онон биһиги кинилэргэ кэпсирибит да наадата суох. ⁹⁻¹⁰Эһиги биһигини хайдах көрсүбүккүтүн, хайдах сымыйа тангаралары хаалларан тыыннаах дьын Танараҕа сулууспалаары, Киниэхэ эргиллибиккитин, Кини өлбүттэртэн тилиннэрбит Уола, биһигини кэнэҕэски уордаах Дьүүлтэн быһыыр Иисус, Халлаантан кэлэрин күүтэргитин, ханна да тийбиппит иһин, бэйэлэрэ кэпсии тоһуйаллар.

Павел Фессалоникаҕа сулууспата

2 Бырааттарбыт, эһиэхэ тийэ сылдыһыбыт туһата суох хаалбатаһын бэйэбит да билэбит. ²Ол иннинэ Филиппыга сылдыһаммыт, өйдүүргүт буолуо, элбэх эрэи-кыһалҕаны, атаҕастабылы да көрүстэрбит, Танарабыт көмөтүнэн Кини Евангелиетын улуу туруулаһынан эһиэхэ хорсуннук иһитиннэрбиппит. ³Биһиги үөрэтэр үөрэхпитигэр ханнык да мунуу-тэнии, кирдээх хос санаа, албыннааһын суох. ⁴Танара Бэйэтин тылын биһиэхэ эрэммит буолан, биһиги дьон санаатын буолбакка, сүрэхпитин курдат билэр Танара санаатын табаары, бу Евангелиены иһитиннэрэбит. ⁵Биһиги хаһан да эһигиттэн тылбытынан албыннаһа, тугу эмэ туһана сатаабатахпыт билэбит. Танара туоһу буолуо. ⁶Биһиги кимтэн да — эһигиттэн да, атын дьонтон да хайҕалы эрайбэтэспит. ⁷Христос Апостолларабыт диэн улахан-нык дархаһыйан тийиэхпитин сөп этэ да, ийэ эмийдиир оҕотугар уйаҕастык кыһалларын курдук, эһиэхэ бэрт чуумпутук, сэмэйдик сылдыһыппыт. ⁸Эһиги тускутугар ис сүрэхпиттэн кыһаллар буоламмыт, эһиэхэ, Танара Евангелиетын иһитиннэрэргэ эрэ буолбакка, олохпутун кытта биэрэргэ бэлэм этибит. Ол курдук эһиги биһиэхэ күндүгүт. ⁹Биһиги хайдах үлэлээбиппитин, сырабытын биэрбиппитин, бырааттарбыт, умнубатах буолуохтааххыт. Хайаҕытыгар да сүгэхэр буолумаары, күннэри-түүннэри үлэлии-үлэлии, Танара тылын иһитиннэрэбитин

1 ФЕССАЛОНИКИЕЦТАРГА 2

өйдүүр инигит. ¹⁰Эниги, итэжэйээччилэр, иннигитигэр биһиги сибэтиэйдик, кырдыктаахтык, энкилэ суох олорбуппутун бэйэбит туоһулуугут, Танара да туоһулуу. ¹¹⁻¹²Хас биирдиигитин, аҕа оҕолорун такайарыны өйдөтөммүт, энигини Бэйэтин Саарыстыбатыгар, килбиэннээх сырдыгар ынырбыт* Танара иннигэр дьонун олоҕу олороргутугар көрдөһөр этибит. Ону эмиэ билэбит.

¹³Дьэ ол иһин, Танара тылын биһигиттэн истэн ылынаргытыгар, киһи этэр тыла диэбэккэ, дьин баарынан – Танара тыла, биһиэхэ, итэжэйээччилэргэ, дьайар сүдү күүс диэн – ылыммыккыт иһин, биһиги Танараҕа мэлдьи махтанабыт. ¹⁴Танара Иудеятааҕы церковтара, Христос Иисуһу итэжэйээччилэр, эмиэ иудейдартан бэрт элбэх эрэйи тулуйбуттарын курдук, бырааттарбыт, эниги биир уустаах аймах-билэ дьонгут сойуолууларын тулуйбуккут. ¹⁵Иудейдар Айыы Тойон Иисуһу уонна Кини пророктарын** өлөртөөбүттэрэ, биһигини сойуолаабыттара; кинилэр Танара да санаатын таппаттар, бар дьонго да утарылаһаллар; ¹⁶биһиги атын норуоттар быһаннанныр диэн кэпсиирбитин туорайдаһан, буруйдарын-аньыларын мээрэйн таһымнатан иһэллэр. Ол эрэри Танара уора-кылына кинилэргэ бүтэһиктээхтик түһэрэ чугаһаата.

Павел Фессалоникаҕа сылдыар баҕата

¹⁷Бырааттарбыт, төһө да биһигини энигиттэн быстах кэмнэ араарбыттарын иһин (сүрэхпитинэн хаһан да арахсыбатахпыт), энигинэ суох тулаайахсыйаммыт, өссө ордук дьаныһан туран энигини кытта көрсөргө дьулуспупт. ¹⁸Ол иһин биһиги, мин Павел, эһиэхэ хаста даҕаны тийэ сылдыахпытын баҕарбыпыт эрэри, сатана мэхэйдэһэн испитэ. ¹⁹Кырдыга даҕаны, биһиги эрэлбит, үөрүүбүт, Айыы Тойоммут Иисус Христос кэлэр Күнүгэр хайҕанар кыайыбыт мэнньиэһэ кимий, эниги буолбатаххыт дуо? ²⁰Эниги буолаҕыт биһиги албан ааппыт, үрдүк үөрүүбүт!

* 2:12 *Ынырбыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ынҕыар».

** 2:15 *Кини пророктарын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «пророктары».

3 Онон салгы тулуйар кыахпытыттан тахсан, Афиныга бэйэбит эрэ хааларга быһаарынаммыт, ²Тангараҕа биһигини кытта сулууспалаан, Христос Евангелиетын иһитиннэрсэ сылдыар бырааппытын Тимофейы эһиэхэ ыппыппыт. Кини эһиэхэ тийэн итэҕэлгитин бөҕөргөтөн санааҕытын көтөхтөбүнэ, ³эһигиттэн ким да ити сойуолааһынтан чаҕыйыа суоҕа диэн эрэнэ саныырбыт. Итинник ыарахаттары тулуйуу биһиэхэ төрдүттэн анаммытын билэбит. ⁴Урут эһигинниин да сылдьан эрэйи-муну көрүөхтээхпит диэн эрдэттэн сэрэтэр этибит; ол эппиппит, билэргит курдук, бу туолла. ⁵Онон мин эмиэ, салгы тулуйа барбакка, угаайылаах эһигини сыһа үктэппэтэр, үлэбит туһата суох хаалбатар диэн, итэҕэлгит туругун билээри Тимофейы ыппытым.

Тимофей үтүө сонуннаах төннүүтэ

⁶Бу билигин кини эһиги итэҕэлгит, тапталгыт туһунан үтүө сонуннаах төннөн кэлэн, биһигини өрүү үчүгэйдик саныыргытын, эмиэ бэйэбит курдук, биһигинниин көрсүөххүтүн баҕаргытын кэпсээтэ. ⁷Онон, итэҕэлгит чөлүн истэн, бырааттарбыт, төһө да бэйэбит эмиэ кыһалҕаҕа сырыттарбыт, улаханлык көннүөрдүбүт; ⁸Айыы Тойону кытта биир буолан халбаннаабакка тураргытын билэн, билигин дьэ тыын ылбыттыгы сананныбыт. ⁹⁻¹⁰Эһигини көрсөн итэҕэлгитин ситэрэн-толорон биэрэр туһугар түүннэри-күннэри кыһаллан үнэрбитигэр, Тангарабыт иннигэр эһигиттэн үөрбүппүт иһин, хайдах гынан Киниэхэ махтаныхпыт эбитэ буолла!

¹¹Онон эһиэхэ тийэр суолбутун Аҕа Тангарабыт уонна Иисус Христос Айыы Тойоммут салайан биэриэхтиннэр, ¹²⁻¹³Айыы Тойон эһиги бэйэ-бэйэҕитигэр итиэннэ бар дьонго тапталгытын, эмиэ биһиги эһиэхэ тапталбытын курдук, мунура суох күүһүрдүөхтүн, Айыы Тойоммут Иисус Христос бары сибэтиэйдэрин* кытта кэлэригэр эһиги сүрэххит Аҕа Тангарабыт иннигэр энкилэ суох ыраас буоларын туһугар, эһигини бөҕөргөтүөхтүн! Аминь.

* 3:12-13 *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно.

Тагараны үөрдэр үтүөкэн олох

4 Итиэннэ түмүкпүтүгэр, бырааттарбыт, биһигиттэн хайдах олорорго, Тагара санаатын табарга үөрэммикиит кэннэ, өссө ордук ситиһиилээх буоларгытыгар Христос Иисус аатынан эһигини ынырабыт. ² Биһиги Айыы Тойон Иисустан ылан ханнык кэриэстэри эһиэхэ тиэрдибиппитин билэбит. ³ Тагара эһиги ыраас буоларгытыгар, содурдук быһыыламмаккытыгар баҕарар. ⁴ Эһигиттэн хас биирдиигит бэйэтин кыатанан сибэтийдик, дуоспуруннаахтык олоруохтаах, ⁵ Тагараны билбэт омуктар курдук имэнирэ-кыдыгыра сылдыа суохтаах. ⁶ Эһиги, туохха да буоллун, бырааккытын утары сокуону кэһэн ымсытык быһыыланыа суохтааххыт. Оннук быһыыланыыны барытын Айыы Тойон иэстиир. Бу туһунан биһиги эһиэхэ урут этэн, сэрэтэн турабыт. ⁷ Тагара биһигини кирдээх буоларга ынырбатаҕа, сибэтийдэ буоларга ынырбыта. ⁸ Онон ким бас бэриммэт, ол киһиэхэ буолбакка, биһиэхэ Сибэтийдэ Тыһын биэрбит Тагараҕа бас бэриммэт.

⁹ Бырааттаргытын таптаан диэн эһиэхэ суруйар да наадата суох: бэйэ-бэйэбитин таптыырга эһигини Тагара үөрөппитэ. ¹⁰ Македония устун баар бырааттаргытыгар барыларыгар амарах сыһыаннааххытын биһиги билэбит. Ол да буоллар, бырааттарбыт, эһигиттэн өссө ордук ситиһиилэнин, ¹¹ чуумпутук, эйэлээхтик олорорго дьулуһун диэн көрдөһөбүт. Урут эппиппит курдук, эһиги хас биирдиигит бэйэтин дьыалатынан дьарыктаннахтаах, бэйэтэ үлэлээн айаҕын ииттиниихтээх. ¹² Оччоҕо итэҕэйбэт да дьон ытыктабылын ылааххыт, уонна кимтэн да тутулуктаннааххыт суоҕа.

Айыы Тойон кэлиитэ

¹³ Бырааттарбыт, эһиги өлбүттэр тустарынан туох да өйдөбүлэ суох хаалыаххытын, эрэнэр эрэлэ суох атын дьон курдук, кутурҕанна ылларыаххытын баҕарбаппыт. ¹⁴ Биһиги Иисус өлөн баран тиллибитин итэҕэйэр буоллаһпытына, Иисуска итэҕэллэрин энчирэппэккэ өлбүттэри Тагара Кинини кытта бииргэ аҕалыа диэн эмиэ итэҕэйэбит. ¹⁵ Маны эһиэхэ, Айыы Тойон эппитин курдук, этэбит: биһиги тыһыннаах хаалбыттар, Айыы Тойон кэлэригэр хаалааччылар, өлбүттэри урутуохпут суоҕа. ¹⁶ Ынырар

хаһыыны кытта Архангел саната иһилиннэбинэ, Таңара турбата оонньоотобуна, Айыы Тойон Бэйэтинэн халлаантан түһүбү, оччоҕо Христуһу итэбэйбитинэн өлбүттэр бастаан тиллиэхтэрэ; ¹⁷ онтон биһиги тыыннаахтар, кэлин хаалбыттар, Айыы Тойону салгынна көрсөөрү, кинилэрдиин бииргэ былыттарга ылыллыахпыт, уонна өрүү оннук Айыы Тойоннуун бииргэ буолуохпут. ¹⁸ Онон бэйэ-бэйэбитин бу тылларынан уоскутуһа сылдьын.

Бэлэм олорун

5 Оттон ол кэмин, болдьоҕун туһунан, бырааттарым, эһиэхэ суруйар эмиэ наадата суох. ² Эһиги бэйэҕит билэҕит: Айыы Тойон Күнэ, түүн уоруйах кэлэрин курдук, кэлиэбэ. ³ «Эйэ уонна куттал суох буолуута!» — дэһэр кэмнэригэр эмискэ, хат дьахтар талыыта киирэринии, өлөр өлүү кинилэри ситэн ылыаба, онтон хайдах да өрүһүнүөхтэрэ суоҕа. ⁴ Оттон эһиги, бырааттарбыт, харангаҕа сылдьар дьон буолбатаххыт, онон ол Күн эһиэхэ уоруйах курдук соһуччу тиийэн кэлиэ суоҕа. ⁵ Эһиги бука бары сырдык уолаттара, күнүскү кэм оҕолоро буолаҕыт: биһиги түүн да, харанга да уолаттара буолбатахпыт.

⁶ Онон атыттар курдук утуяан хаалбакка, сэргэхтик өйдөөхтөйдөөх сылдьыаҕын. ⁷ Утуяаччылар түүн утуяаллар, арыгылааччылар эмиэ түүн арыгылыыллар. ⁸ Оттон биһиги, сырдык уолаттара буоларбыт быһыытынан, итэбэл уонна таптал куйаҕын, быһанар эрэмнибит дуулаҕа бэргэһэтин кэтэммит, сэргэх сылдьахтаахпыт. ⁹ Таңара биһигини уордаах дьүүлгэ турарга анаабатаҕа, Иисус Христос Айыы Тойоммутунан быһанарга анаабыта. ¹⁰ Оттон Иисус Христос, биһиги сэргэх да сылдыбыппыт, утуйбуппут да иһин, өрүү Кинилиин бииргэ олорорбут туһугар, өлбүтэ. ¹¹ Инникитин да бу билиннигит курдук, куруутун бэйэ-бэйэбитин өйдөтүһэ, бөҕөргөтүһэ сылдьын.

Түмүк эбэрдэлэр

¹² Бырааттарбыт, эһиэхэ сулууспалыыр, Айыы Тойон иннигэр эһигини салайар, өйдөтөр-сүбэлиир дьону ытыктаан диэн эһигиттэн көрдөһөбүт; ¹³ толорор сулууспаларын иһин кинилэргэ тапталлаахтык, улуу ытыктабылынан сыһыаннаһын; бэйэҕит икки ардыгытыгар иллээх буолун.

1 ФЕССАЛОНИКИЕЦТАРГА 5

¹⁴Бырааттарбыт, өссө маннык көрдөһүүлээхпит: най барбыттары сэрэтин, куттаҕастары уоскутун, мөлтөхтөрү өйөөн, барыларыгар улуу тулуурдаахтык сыһыаннаһын. ¹⁵Ким да кимиэхэ да куһаҕанынан хардарбатын курдук, өйдөөн сылдьын; бэйэ-бэйэҕитигэр уонна бар дьонно үтүнү онорорго дьулуһун.

¹⁶Өрүүтүн үөрэ-көтө сылдьын, ¹⁷тиһигин быспакка үнүн, ¹⁸туохха барытыгар махтана сылдьын: Христос Иисуһу итэҕэйэр олоххутугар Танара эһигиттэн оннугу эрэйэр. ¹⁹Сибэтиэй Тыыны сөбүрүтүмэн. ²⁰Пророктар этиилэрин аахайбат буолуман. ²¹Тугу барытын тургутан көрүн, үтүнү тутуһун. ²²Куһаҕаны тугу да оноруман.

²³Оччоҕо Танара Бэйэтэ, эйэ Танарата, эһигини бары өттүнэн сибэтии гынан, Айыы Тойоммут Иисус Христос кэлэригэр бүтүн бэйэҕит — тыынгыт, дууһаҕыт, эжит-сиингит — бүтүннүү энкилэ суох чөл буолуо. ²⁴Эһигини Ыҥырааччы эрэбил: Кини итини барытын тиһэҕэр тиэрдиэҕэ.

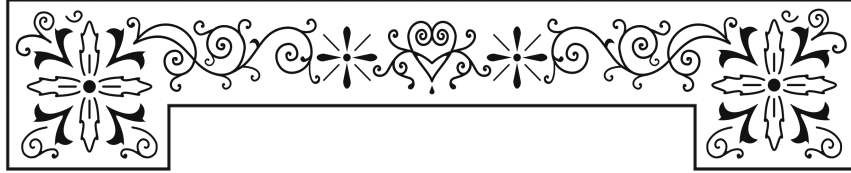
²⁵Бырааттарбыт! Биһиги туспутугар үнэ сылдьын. ²⁶Бырааттарбытын барыларын сибэтиэй уурааһынынан эбэрдэлээн.

²⁷Бу суругу сибэтиэй* бырааттарбытыгар барыларыгар ааҕаргытыгар Айыы Тойон аатынан көрдөһөбүн.

²⁸Айыы Тойоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөтэ эһигиниин энгээрдэһиэхтин. Аминь**.

* 5:27 *Сибэтиэй* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 5:28 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ФЕССАЛОНИКА ХРИСТИАННАРЫГАР ИККИС ИЛДЫТ СУРУГА

1 Аба Таңарабытын уонна Айыы Тойон Иисус Христуу итэ-
бэйээччилэр Фессалоникатаағы церковтарыгар – Павелтан,
Силуантан уонна Тимофейтан.

²Эһиэхэ Аба Таңарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус
Христостан бары илгэлээх үтүөнү кытта эйэ-ил тосхойо ту-
руохтун!

Таңараба махтаныы

³Бырааттарбыт, эһиги итэбэлгит үүнэн, хас биирдиигит бэ-
йэ-бэйэбүтигэр таптала күүһүрэн иһэрин иһин, биһиги кырдыгы
көрөр дьон сиэринэн өрүү Таңараба махтана сылдыахтаах-
пыт. ⁴Дьэ ол иһин биһиги Таңара церковтарыгар эһиги хайдах
тулуурдааххытын, хайдах бары сойуолааһыны, эрэйи-муну уйан
туран итэбэйэргитин киэн туттан кэпсибит. ⁵Ити барыта Та-
нара Дьүүлэ кырдыктаағын эрэ көрдөрөр: эһиги эрэйи-муну
көрөр дьон Таңара Саарыстыбатыгар киирэргэ сөптөөх буо-
лан тахсыаххыт. ⁶Кырдыктаах Таңара атабаастааччыларга эрэ-
йинэн-мунунан төлүөбэ, ⁷отгон эһигини, атабаастаммыттары,
биһигини кытта бииргэ сынньатыаба. Бу барыта Айыы Тойон
Иисус Халлаантан күүстээх Аанньалларын кытта кэлэн, ⁸Таңа-
раны билбэттэри уонна Айыы Тойоммут Иисус Христос Еванге-
лиетыгар бас бэриммэттэри суостаах уот ортотугар иэстиирин

саџана, буолуоџа. ⁹Оччоџо кинилэр бүтэһиктээх өлүүнэн на-
каастананнар, Айыы Тойонтон, Кини килбиэннээх күүһүттэн
букатыннаахтыы тэйитиллиэхтэрэ. ¹⁰Бу Кини Бэйэтин сибэ-
тиэйдэригэр* албан аатыраары, бары Кинини итэџэйээччи-
лэргэ чиэстэнээри кэлбит күнүгэр буолуоџа; эһиги эмиэ, биһи-
ги туоһулаабыппытын итэџэйбит дьон, кинилэри кытта бииргэ
буолуоххут. ¹¹Ол иһин биһиги өрүү эһиги тускутугар үнэбит,
эһигини Бэйэтин ыңырыытыгар толору эппиэттир дьонун олох-
тоох дьон онгорорун, Бэйэтин сүдү күүһүнэн бары үтүө баџа-
џытын толорон, итэџэлгит дьыалатын ситэрэрин туһугар, Таңа-
рабытыттан көрдөһөбүт. ¹²Оччоџо Таңарабыт уонна Айыы То-
йоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөлэринэн, эһиги Айыы То-
йоммут Иисус Христуһу албан аатырдыаххыт, бэйэџит эмиэ
Кини албан аатын үллэстиэххит.

Хара дьайдаах киһи уонна Иисус Христос кэлиитэ

2 Айыы Тойоммут Иисус Христос кэлэрин, биһиги Киниэхэ
түмсэрбитин этэр буоллаха, бырааттарым, эһигиттэн көр-
дөһөбүт: ²Христос Күнэ хайыы-үйэ үүннэ диэн ханнык да тыын,
хайа да тыл, биһигиттэн диэн ааттаах сурук да кэлэн, өйгүтүн
кэбэџэстик бутуйбатын, симитиннэрбэтин. ³Ким даџаны эһи-
гини хайдах да быһыылаахтык сыыһа үктэппэтин: Таңараттан
аккаастаныы буола илигинэ, аныыы-хара киһитэ, өлүү уола
биллэ илигинэ, ол күн үүнүө суоџа. ⁴Ол туохтан да, Таңараттан
да, бары сибэтиэйтэн-ытыктан да үрдүктүк туттар, утарылаһар
киһи кэлэн, Таңарабын диэн, Таңара курдук** Кини Дьэйти-
гэр киирэн олоруоџа. ⁵Мин урут эһиэхэ тийэ сылдьан, бу туһу-
нан эппиппин өйдүүр инигит? ⁶Итиэннэ кэмэ кэлэн, билигин
дьонно биллиэџин-көстүөџүн кинини туох тутарын эһиги би-
лэџит. ⁷Хара дьай хайыы-үйэ кистэлэнгинэн дьайа турар; ол
эрээри маннай кинини харгыстаһааччы эйгэттэн ылыллыахтаах.
⁸Хара дьайдаах киһи кимэ-туга дьэ оччоџо биллиэџэ. Айыы
Тойон Иисус кэлэн, кинини уоһун тынынан самнарыаџа, кил-
биэннээх сыдыаайынан суох онгоруоџа. ⁹Оттон ол хара дьайдаах

* 1:10 *Сибэтиэйдэр* – Таңара дьоно.

** 2:4 *Таңара курдук* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл-
лар суохтар.

2 ФЕССАЛОНИКИЕЦТАРГА 3

киһи кэлэрэ – сатана үлэтин түмүгэ; ол киһи араас күүстээх дьайыылары, сөбүмэр бэлиэлэри, албын дьиктилэри онгoron биллиэбэ, ¹⁰өлөн эрэр дьону энгин-араас аһар албастарынан үктэтиэбэ, ити барыта – кинилэр быһһаныахтарын баһарбакка, кырдыкка таптaлы ылымматахтарыттан буолуо. ¹¹Ол иһин Тангара мунуу-тэнии дьайыытын ыттабына, кинилэр сымыйаны итэбэйиэхтэрэ. ¹²Бу барыта – кырдыгы итэбэйэр оннугар аһыны-хараны онгороллорун ордорооччулар дьүүлэнэллэрин туһугар буолуоҕа.

Халбаннаабат чинг буолунг

¹³Оттон эһиги тускутугар, бырааттарбыт, Айыы Тойон таптыр дьоно, биһиги өрүү Тангараҕа махтана сылдыах тустаахпыт. Тангара эһигини, сибэтии гынар Тыынын дьайыытынан, дьин кырдыкка итэбэлинэн быһһанаргытыгар анаан, хара магнайгыттан талан ылбыта. ¹⁴Ол туһугар Кини, биһиги биллэрэр Евангелиебытын иһитиннэрэн, эһигини Айыы Тойон Иисус Христос килбиэннээх сырдыгар ыһырбыта. ¹⁵Онон, бырааттарым, чинник үктэнэн турун, эһиэхэ тылбытынан да, сурукпутунан да тириэппит үөрөхпитин тутуһун. ¹⁶Айыы Тойоммут Иисус Христос уонна биһигини таптаан, илгэлээх үтүөтүнэн хаһан да ааспат уоскуланы, үтүө эрэли биэрбит Тангара, биһиги Аҕабыт, ¹⁷эһиги сүрэххитин уоскутуохтуннар, эһиэхэ өрүүтүн үтүөнү онгорор, үтүөнү этэр күүһү биэриэхтиннэр.

Биһиги тускутугар үнүг

З¹⁻²Онон, бырааттарбыт, Айыы Тойон тыла манна эмиэ эһиэхэ курдук тарҕанарын, айхалланарын туһугар, биһиги хара санаалаах, уодаһыннаах дьонтон быһһанарбыт туһугар, үнэ сылдыын; итэбэл киһиэхэ эрэ барытыгар баар буолбатах. ³Ол гынан баран Айыы Тойон эрэбил: Кини эһигини бөбөргөтөн, хара дьайдаахтан көмүскүөбэ. ⁴Тугу соруйбуппутун толороллор уонна толоруохтара да диэн, биһиги эһиэхэ Айыы Тойоммут иннигэр эрэллээхпит. ⁵Айыы Тойон эһиги өйгүтүн-санаабытын барытын Тангара таптaлыгар, Христос тулууругар салайыахтын.

Сүрбэ суох буолууттан сэрэтии

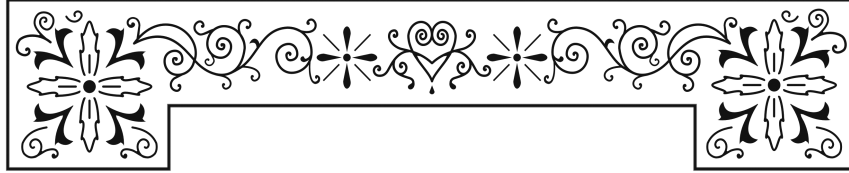
⁶Бырааттарым, энигини Айыы Тойон Иисус Христос аатыттан модьуйабыт: най баран иллэн сылдыар, биһигиттэн ылыммыт үөрэхтэрин тутуспат бырааттарган тэйэ туттун. ⁷Биһиги холобурбутун хайдах батыһахтааххытын билэҕит. Эһиэхэ эрдэхпитинэ, биһиги хаһан да иллэн сылдыбатыахпыт, ⁸ким да килиэбин босхо сизэбэтэхпит, хайаҕытыгар да сүгэхэр буолбат туһугар түүннэри-күннэри үлэлиирбит. ⁹Ол көмө эрэйэр бырааба суохпуттан буолбакка, эһиэхэ холобур буолаары, оннук олобуппут. ¹⁰Урут эһиэхэ да сылдьан этэрбит, билигин да этэбит: ким үлэлиэн баҕарбат – аһабатын. ¹¹Ол эрээри эһиги ортоҕутугар тугу да гыммат, кураанаҕынан сүпсүгүрэр эрэ иллэн дьон бааллар эбит. ¹²Оннуктары сиир килиэптэрин чуумпутук үлэлээн булуналларыгар Айыы Тойон Иисус Христос аатынан модьуйабыт. ¹³Оттон эһиги, бырааттарбыт, үтүнү онгорортон сылайыман. ¹⁴Бу суруйбуппутун истибэт киһини болҕомтоҕо ылын уонна, кыбыстарын туһугар, кинини кытта алтыһыман; ¹⁵ол эрээри өстөөххө холоомон, бырааккытын өйдөтөрдүү сэрэтин.

Түмүк тыл

¹⁶Эйэ-ил Айыы Тойоно Бэйэтинэн эһиэхэ өрүүтүн туохха барытыгар эйэни биэриэхтин. Айыы Тойон энигини барыгытын кытта бииргэ буолуохтун!

¹⁷Мин, Павел, бу эбэрдэбин бэйэм суруйабын. Бу хас биирдии сурукпар бэлиэм буолар: ¹⁸Айыы Тойоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөтэ эһигинниин барыгытыныын энээрдэһиэхтин. Аминь*.

* 3:18 *Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ТИМОФЕЙГА БАСТАКЫ ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻² Итэбэлгэ дын чохчч уолум буолар Тимофейга – Быһааччы Тангарабыт уонна биһиги эрэлбит Айыы Тойон Иисус Христос соруйууларынан Апостол буолбут Павелтан.

Эйиэхэ Аҕа Тангарабытыттан уонна Христос Иисус Айыы Тойоммутуттан бары илгэлээх үтүнү кытта аһыныгас санаа, эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Сымыа үөрэхтэн сэрэтии

³⁻⁴ Македонияҕа барарбар эйигин Ефескэ хаалангын, сорох-сорохтортон атыны үөрэтэллэрин тохтодоллорун, үһүйээн-нэринэн, төрдүлэрин-уустарын кэмэ суох түөһүүнэн дыарыгыр-баттарын ирдээ диэн көрдөспүтүм. Итинник дыарык мөккүөргэ эрэ тиэрдэр буолан, Тангара итэбэл көмөтүнэн ситиһэр сорууга туоларыгар туһалаабат. ⁵ Отгон биһиги ирдэбилбит сыала-сорууга – ыраас сүрэхтэн, үтө суобастан уонна истинг итэбэлтэн үөскүүр таптал. ⁶ Сорохтор итини хааллараннар, туһата суоҕу кэпсэтиинэн дыарыгырар буолбуттар. ⁷ Тугу куолулуулларын, бэл, тугу дыанын туран бигэргэтэллэрин даҕаны өйдөөбөт эрээрилэр, Сокуону үөрэтээччи буолуохтарын баҕараллар.

⁸ Отгон сөпкө туһанар киһиэхэ Сокуон туһалааҕын биһиги билэбит. ⁹ Оннук киһи билэр: Сокуон кырдыксыттарга буолбакка, суута-сокуона суох быһыыланааччыларга, бас бэриммэттэргэ, Тангараны билиммэт, аһыылаах-харалаах, итэбэли утарар

1 ТИМОФЕЙГА 1

уонна Танараны холуннарар, ийэлэрин-аҕаларын тыыннарыгар турунар дьонго, өлөрүөхсүттэргэ, ¹⁰содурдарга, бэйэ-бэйэлэрин кытта эр-ойох олоҕунан олорор эр дьонго, кулутунан эргинээччилэргэ, уорааччыларга, сымыйаччыларга, андаҕары кэһээччилэргэ уонна да атыннык чэгиэн үөрэҕи араастаан утарааччыларга анаан бэриллитэ. ¹¹Оттон бу чэгиэн үөрэх алгыстаах Танара миэхэ эрэнэн туттарбыт килбиэннээх Евангелиетыгар этиллэринэн үөрэтэр.

Амарах Танараҕа махтаныы

¹²⁻¹³Миэхэ күүс укпут Христос Иисуска, Айыы Тойоммутугар, миигин, урут Кинини холуннарбыт, сойуолаабыт уонна атаҕастаабыт киһини, эрэллээх киһитинэн билинэн, Бэйэтигэр сулууспалата туруорбутун иһин, махтанабын. Оннук быһыыланым билбэппиттэн, итэҕэйбэппиттэн тахсыбыт буолан, Танара миэхэ аһыныылаахтык сыһыаннаспыта; ¹⁴онон Христос Иисустуун биир буолан ингэринэр итэҕэлбитин, тапталбытын кытары миэхэ Айыы Тойоммут илгэлээх үтүөтэ өлгөмнүк тиксибитэ. ¹⁵Христос Иисус аһыныылаах дьону быһаары бу орто дойдуга кэлбитэ диэн этии дьин кырдыктаах, ким баҕарар толору ылынарыгар сөптөөх этии; оттон кинилэртэн саамай халыг аһыныылаахтара мин буолабын. ¹⁶Онон Иисус Христос, дьон Кинини итэҕэйэн бараммат олохтонолорун туһугар, миэхэ, буор уйбат аһыныылааҕар, Бэйэтин мунура суох тулуурун көрдөрөн, миигин кинилэргэ холобур гыныахтааҕа. Ол туһугар Танара миигин аһыммыта-харыһыйбыта. ¹⁷Киниэхэ, үйэлэр сүдү Ыраахтааҕыларыгар, хаһан да өлбөт-сүппэт, киһи хараҕар көстүбэт, соҕотох Муударай Танараҕа, үйэттэн үйэлэр тухары үрдүк чиэс, албан аат буолуохтун! Аминь.

¹⁸⁻¹⁹Уолум Тимофей, эн тускунан урут төлкөлөммүтү өйдөөн туран, эйиэхэ кэриэспин этэбин. Итэҕэлгинэн, үтүө суобаскынан сэбилэнэн, ол этиллибитин курдук, хоһууннук туруулас. Сорох-сорохтор суобастарын сүтэрэн итэҕэллэрэ самныбыта; ²⁰олор ортолоругар Именей уонна Александр бааллар; мин кинилэри, Танараны холуннарбат буола үөрэнниннэр диэммин, сатанаҕа биэрбитим.

Тагаража үгүү туһунан

2¹⁻² Онон туох-хайа иннинэ эһигиттэн көрдөһөбүн: биһиги чуумпутук, эйэлээхтик, Тагаража толору бэриниилээх, ыраас олоһунан олорорбут кыалларын туһугар, эһиги Киниттэн көрдөһөргүт-аатһаргыт, үнэргит, махтанаргыт, дьону көмүскэһэргит – барыта бар дьон туһугар, ыраахтааһылар тустарыгар, былааһы тутан олорооччулар тустарыгар буолуохтаах. ³Итинник үнэр сиэрдээх, итини Быһааччыбыт, Тагара, сөбүлүүр. ⁴Кини дьон барыта быһаныан, кырдыгы билэр кыахтаныан баһарар. ⁵⁻⁶Тоҕо диэтэххэ, Тагара биир, киһи аймағы Тагараны кытта ситимнээччи эмиэ биир – бар дьон туһугар Бэйэтин толук биэрбит Киһи – Христос Иисус. Бу туһунан Тагара тустаах кэмигэр туһулаабыта. ⁷Дьэ ол иһин, атын норуоттарга бу туһунан иһитиннэрэрим, кинилэри итэҕэлгэ, кырдыкка үөрэтэрим туһугар, Тагара миигин Апостол онорбута. Христос иннигэр* кырдыгы этэбин, сымыйалабаппын.

⁸Онон ханна да буоллун, эр дьон ыраас илиилэрин өрө уунан, ханнык да уордайыта, мөккүөрэ суох үнгүөхтэрин баһарабын. ⁹Дьахталлар эмиэ сэмэйдик танныахтаахтар, баттахтарын онгостуутунан, кыһыл көмүһүнэн, чөмчүүгүнэн, күндү таһаһынан буолбакка, ¹⁰үтүө быһыыларынан симэниэхтээхтэр. Бу Тагаража бэриниилээхтэрин дьонно-сэргэҕэ аһаҕастык билинэр дьахталларга сиэрдээх. ¹¹Дьахтар сангата-ингэтэ суох сылдьан улгумнук үөрэниэхтээх. ¹²Кини эр киһини үөрэтэрин да, эригэр бас-көс буоларын да көнгүллээбэппин, дьахтар сангата-ингэтэ суох сылдьыахтаах. ¹³Бастаан Адам, онтон кини кэнниттэн Ева айыллыбыта; ¹⁴албынҥа киирэн биэрээччи Адам буолбатах этэ, дьахтар албынҥа киирэн биэрэн, Тагара эппитин кэспитэ; ¹⁵ол гынан баран, кини итэҕэлэ энчирээбэтэҕинэ, таптала уостубатаһына, чөлүн харанан, сибэтиэйдик олордоһуна, оҕо төрөтөн быһаныаҕа.

* 2:7 *Христос иннигэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Епископтар уонна диаконнар

3 Ким епископ буолуон баҕарар, ол үтүө соругу туруорунар диэн бу сөптөөх этии. ²Ол гынан баран епископ энкилэ суох олохтоох киһи буолуохтаах; биирдэ эрэ кэргэннэммит, дирин толкуйдаах, чөлүн харанар*, дуоспуруннаах, айан дьонун амарахтык көрсөр, дьону үөрэтэр-уһуйар кыахтаах, ³арыгыһыта суох, илиитин көтөхпөт, бэйэтин кыана туттар, сымнаҕас, дьону-сэргэни кытта иллээх, харчыга ымсыыта суох киһи буолуохтаах. ⁴Кини дьэ кэргэнин үчүгэйдик салайахтаах; тылын истэр, үтүө быһыылаах-майгылаах оҕолордоох буолуохтаах. ⁵Бэйэтин дьэтин-уотун кыайан салайбат киһи хайдах Тангара Дьэтин кыайан салайыаҕай? ⁶Сангарды итэҕэйбит киһи епископ буолуо суохтаах, оннук киһи улаханлык сананан, адьарай дьүүллэммит дьүүлүгэр түбэһиэн сөп. ⁷Үөбүллүбэтин, адьарай добууругар иннибэтин туһугар, кини итэҕэйбэт дьонно эмиэ үчүгэй эрэ өттүнэн ахтыллар киһи буолуохтаах.

⁸Диаконнар эмиэ дуоспуруннаах, көнө тыллаах-өстөөх, арыгыга баҕатыйбат, харчыга харанарбат, ⁹итэҕэл кистэлэнин ыраас суобастарыгар ингэриммит дьон буолуохтаахтар. ¹⁰Кинилэри бастаан тургутан көрүллүөхтээх, дьэ ол эрэ кэнниттэн, туох да омсото суох буоллактарына, диакон сулууспатын толороллоро көнгүллэниэхтээх. ¹¹Дьахталлар эмиэ дуоспуруннаах, хобу-сиби тиспэт, бэйэлэрин кыана туттар, барыга бары эрэбил буолуохтаахтар. ¹²Диакон биирдэ эрэ кэргэннэммит киһи буолуохтаах, оҕолорун, дьээтээби дьонун – барыларын сатаан салайахтаах. ¹³Үчүгэйдик үлэлээбит диаконнар үрдүкү кэрдиискэ ыттыахтара, Христос Иисуска итэҕэллэригэр улуу эрэмнүүлээх буолуохтара.

Итэҕэлбит кистэлэнэ

¹⁴Сотору эһиэхэ тийиэм диэн эрэннэрбин да, суруйабын. ¹⁵Баҕар, барбакка тардыллар түбэлтэбэр Тангара Дьэтигэр – Тыыннаах Тангара Церковыгар – хайдах быһыылаах-майгылаах сылдыары билэргэр көмөлөөх буолуо дии саныыбын. Тангара

* ^{3:2} *Чөлү хараныы* (нууч. целомудрие) – 1. Чөл өйдөөх, толкуйдаах буолуу.
2. Ыраас майгы-сигили.

1 ТИМОФЕЙГА 4

Дьэиэтэ — дьин кырдык бигэ баҕаната, халбаннаабат чинг тирэҕэ. ¹⁶ Биһиги итэҕэлбит кистэлэнэ, туох да мөккүөрэ суох, сүрдээх сүдү: «Тангара Киһи буолан кэлэн, Сибэтиэй Тыынынан кырдыгыгын туоһулаппыта, Аанньалларга Бэйэтин көрдөрбүтэ, араас норуоттарга иһитиннэриллибитэ; аан дойду дьонун итэҕэлин ылбыта, албан аатыран үөһэ ылыллыбыта».

Тимофейга сүбэлэр

4 Бу тийэх кэмнэ сорохтор араас албын тыыннары уонна абааһы үөрэҕин истэн, итэҕэлтэн тэйиэхтэрэ диэн Сибэтиэй Тыын дьэнкэтик этэр. ² Оннукка үөрэтэр хоруорбут суобастаах сирэй көрбөх албыннар ³ ыал буолары уонна итэҕэйэр, кырдыгы билэр дьон махталы кытары аһаатыннар диэн, Тангара айбыт аһылыгын сири боболлор. ⁴ Тангара тугу айбыта барыта үчүгэй, онон махталы кытары аһыыр киһи туохтан да аккаастаныа суохтаах, ⁵ тоҕо диэтэххэ, итини барытын Тангара тыла уонна үгүү ырааһырдар.

⁶ Бырааттаргы итинник өйдөтөр буоллаххына, эн итэҕэл тылынан уонна батыспыт үтүө үөрэҕин сүмэтинэн иитиллэн, Иисус Христос үтүө үлэһитэ буола үүнэн тахсыан. ⁷ Күн-көдүүһэ суох дойдохторгон, эмээхситтэр үһү-таамах үһүээннэриттэн дьалты тутгар буол. Тангараҕа бэриниилээх буоларга эрчилин. ⁸ Эти-хааны эрчийии туһата кыра, оттон Тангараҕа бэриниилээх буолуу билинги да, кэнэҕэс да олоҕу эрэннэрэр буолан, барытыгар туһалаах. ⁹ Бу кырдыктаах, толору ылынарга бэрт сөптөөх этии. ¹⁰ Ол иһин биһиги тыыннаах Тангараҕа, бар дьону, чуолаан Кинини итэҕэйээччилэри Быһааччыга эрэнэр буоламмыт, сыралаһан туран сулууспалыбыт, ол иһин үөҕэллэрин-таныйалларын тулуйабыт*.

¹¹ Маны ирдиир, маннык үөрэтэр буол. ¹² Эйигин ким да эдэргин диэн сэнээбэтин: итэҕэйээччилэргэ тылгынан-өскүнэн, олоххунан, тапталгынан, ис тыынгынан, итэҕэлгинэн уонна ырааскынан холобур буол. ¹³ Мин кэлиэхпэр диэри, Суруйуулары ааҕынан, өйдөтүүнэн-үөрэтиинэн дьарыктан. ¹⁴ Пресвитердар илиилэрин ууран үгэллэригэр эйиэхэ төлкөлөнөн

* ^{4:10} *Ол иһин үөҕэллэрин-таныйалларын тулуйабыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ол иһин туруулаһабыт».

1 ТИМОФЕЙГА 5

бэриллит дьобуру ыһыктыма. ¹⁵Ити туһугар кыһанар, итинэн тиһигин быспакка дьарыктанар буол, оччоҕо ситиһиигин ким баҕарар көрүө. ¹⁶Бэйэҕэр, үөрэтэр үөрэххэр болҕомтолоох буол, онтуккун хаһан да быһыма, инньэ гынан бэйэҕин да, истээччилэргин да быһыан.

Огдооболор тустарынан

5 Аҕа саастаах киһини сэмэлээмэ: аҕаҕар курдук, өйдөтөр буол; эдэр дьонго бырааттаргар курдук, ²аҕа саастаах дьахталларга ийэҕэр курдук, оттон эдэрдэргэ бары өттүнэн ыраастык сыһыаннаһан туран балыстаргар курдук өйдөт. ³Огдообо дьахталлары ытыктыыр буол (дьинг огдооболору этэбин). ⁴Оттон огдообо дьахтар оҕолордоох биитэр сиэннэрдээх буоллаҕына, ол оҕолоро-сиэннэрэ туох ханнык иннинэ дьиэ кэргэттерин ытыктыы, төрөппүттэригэр, эһэлэригэр-эбэлэригэр иэстэрин төлүү үөрэнниннэр, Тангара оннугу сөбүлүүр. ⁵Чорон соҕотох хаалбыт огдообо дьахтар Тангараны эрэнэр, түүннэри-күнүстэри үгэн Киниттэн көрдөһөр-ааттаһар; ⁶оттон көччүйэн-көрүлээн олоһор дьахтар тыыннаахтыы өлбүтүн кэриэтэ. ⁷Онон туох да омсото суох буолалларын туһугар, кинилэргэ итини өйдөтөр буол. ⁸Бэйэтин дьонугар, чуолаан дьиэлээхтэригэр, кыһаллыбат киһи итэҕэлтэн akkaастанан, төрүт да итэҕэлэ суох киһитээҕэр мөлтүүр.

⁹Огдооболор испиһэктэригэр алта уонуттан итэҕэһэ суох саастаах биирдэ эрэ эргэ таһа сылдыбыт дьахтар киллэриллиэхтээх; ¹⁰кини дьонго үтүнү онгорорунан эрэ биллэр, оҕолорун ииппит, ыалдытымсах, айаннаан иһэр сибэтийдэр* атаһарын сууйбут, кыһалҕа түбэспиттэргэ көмөлөспүт, ис сүрэҕиттэн кыһаллан туран үтүнү онгорбут буолуохтаах. ¹¹Эдэр огдооболору испиһэктэ киллэримэ, олоһо эт-хаан имэнэр бэринэн, Христостан тэйэн эргэ таһаһарын баҕараллар. ¹²Кинилэр урукку мэккитэ тылларын кэспит буруйдааһар. ¹³Ону таһынан иллэнг буоланнар, ыалы кэрийэ үөрэнэллэр, иллэнгнэрин аһан, хобу-сиби таһаллар, билиэ суохтарын билэ сатыллар, сангарыа суохтарын сангараллар. ¹⁴Онон өстөөххө үөҕэр-хоһулуур сылтаһ биэрбэт туһугар, эдэр огдооболор эргэ баран, оҕо

* 5:10 *Сибэтийдэр* – Тангара дьонно.

1 ТИМОФЕЙГА 6

төрөтөн, дьизэлэрин-уоттарын көрөн ололоругар сүбэлиибин. ¹⁵ Кинилэртэн сорох-сорохторо хайыы-үйэ суолтан туораан сатананы батыһан барбыттар.

¹⁶ Өскөтө итэҕэйээччи, эр киһи да, дьахтар да буоллун*, огдообо уруулардаах буоллаҕына, онтукаларыгар көмөлөһүөхтээх, дьин огдооболорго көмөлөһөр Церковка соннуо суохтаах.

Пресвитердар тустарынан

¹⁷ Церковы сатаан салайар пресвитердар, чуолаан үөрэтэриитэр дьон, икки бүк ытыктабылга сылдыахтаахтар. ¹⁸ Суруйууларга «бурдук астыыр оҕуһу айаҕын бүөлээмэн» уонна «үлэһит үлэтэ сөптөөх төлөбүрү эрэйэр» диэн этиллэр. ¹⁹ Пресвитеры буруйдаахтарына, икки-үс туоһу бигэргэтиитэ суох ону ылыныма. ²⁰ Аньыыны онорооччулары, атыттар эмиэ толлолорун туһугар, аньыыларын бары истэллэригэр саралаа.

²¹ Таһара иннигэр, Айыы Тойон Иисус Христос уонна талыллыбыт Аанньаллар көрөн турдахтарына, эн кими да чорбоппокко, кимин-тугун көрбөккө бу ыйбыппын-кэрдибиппин туһугар ыгырабын. ²² Илиигин ууран туран үнгэргэ кимиэхэ да тиэтэйимэ, атын дьон аньыытыгар кыттыһыма. Ыраас буоларга бэйэҕин харыстан.

²³ Аны аһаардас ууну эрэ иһимэ, куртаххынан чаастатык аһаабырар киһи виноград арыгытын кыратык амсайар буол.

²⁴ Сорох дьон аньыылары-харалара, ырылыччы көстө сылдыар буолан, дьүүлгэ быһа тириэрдэр, оттон сорохтор аньыылары кэнники арыллар. ²⁵ Син ол кэриэтэ үтүө дьайыы эмиэ ырылыччы көстөр; оттон көстүбэт да буоллаҕына, син биир биллибэккэ хаалбат.

Кулуттар тустарынан

6 Кулут бурҕалдытын кэтэ сылдыааччылар, Таһара аатын, үөрэҕин ким да холуннарбатын туһугар, тойотторугар дирин ытыктабылынан сыһыаннаһахтаахтар. ² Итэҕэйэр тойоттордоох кулуттар биир итэҕэллээхтэрбит эрэ диэн тойотторугар

* 5:16 *Өскөтө итэҕэйээччи, эр киһи да, дьахтар да буоллун* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өскөтө итэҕэйэр дьахтар».

1 ТИМОФЕЙГА 6

аанһа ахтыбаттык сыһыаннаһа суохтаахтар; төттөрүтүн, итэ-
ҕэйээччилэргэ, Тангара таптыыр дьонугар, туһалыыбыт диэн,
өссө ордук кыһаллан туһалыахтаахтар.

Харчыга умсугуйуу

Маны үөрэтэр, маны өйдөтөр буол. ³Ким атынна үөрэтэр,
уонна Айыы Тойоммут Иисус Христос өрүһүйэр күүстээх ты-
лыттан, Тангараҕа бэриниилээх буоларга үөрэтэр үөрэхтэн тэ-
йэр, ⁴ол бэйэтин улаханлык сананар, тугу даҕаны билбэт; кини
араас тыл суолтатыттан сылтаан мөккүһэр-аахсар дьаллыкка
сутуллубут. Итинтэн ордугурҕааһын, хайдыһыы, үөхсүү, куһа-
ҕанга уорбалаһыы, ⁵кураанах мөккүөр эрэ тахсар. Бу сатарый-
быт өйдөөх-санаалаах, кырдыгы таһы-быһа умнубут дьон са-
нааларыгар, Тангараҕа итэҕэл – байар-тайар, барыс киллэринэр
суол курдук. Итинник дьонтон тэйиччи сырыт*. ⁶Биллэн турар,
итэҕэл олоҕо уонна туох баардааххынан толору дуоһуйуу –
сүнкэн барыс. ⁷Бу орто дойдуга кэлэрбитигэр бииһиги тугу да-
ҕаны илдэ кэлбэтэхпит, барарбытыгар даҕаны илдэ барбап-
пыт чуолкай. ⁸Аһыыр астаах, таннар танастаах буоллахпыты-
на, онон дуоһуйуохтаахпыт. ⁹Оттон ким байыан-тайыан баҕа-
рар, ол аһыы угаайытыгар киирэн биэрэн, доҕуурга иннэр,
дьону алдьархайга, өлөр өлүүгэ эрэ тиэрдэр өйө суох, буорту-
лаах дьаллыкка ылларар. ¹⁰Туох баар куһаҕан төрдө-төрүөтэ –
харчы үлүскэнэ. Сорохтор бу үлүскэнгэ ылларан итэҕэлтэн
туораан, үгүс муну-тангы бэйэлэринэн булуммуттара.

Итэҕэл туруулаһыыта

¹¹Оттон эн, Тангара киһитэ, итинтэн барытыттан куотан-
һын, кырдыктаах, бэриниилээх буоларга, итэҕэйэргэ, тап-
тыырга, тулуйарга, көрсүө майгыланарга дьулус, ¹²итэҕэл дьо-
һуннаах туруулаһыытынан туруулаһан бараммат олоҕу тутус.
Бараммат олоххо эн ынырыллыбытын, бу олох иһин үгүс дьон
иннигэр итэҕэлгин үтүө быһыылаахтык билиммитин. ¹³Барыга
барытыгар олоҕу биэрэр Тангара иннигэр уонна бу итэҕэли Пон-
тий Пилакка үтүө быһыылаахтык туоһулаабыт Христос Иисус

* ^{6:5} *Итинник дьонтон тэйиччи сырыт* – сорох быллыгы гректии илиинэн
суруйууга бу тыллар суохтар.

1 ТИМОФЕЙГА 6

иннигэр мин эйиэхэ кэриэс тылбын этэбин: ¹⁴бу кэриэс тылы Айыы Тойоммут Иисус Христос кэлэр күнүгэр диэри энкилэ суох, сэмэҕэ-сунхаҕа дьик биэрбэккэ, тутуһар буол. ¹⁵Кини кэлэрин тустаах кэмигэр соҕотох сүнкэн күүстээх, алгыстаах Тангара, ыраахтааҕылар Ыраахтааҕылара, тойоттор Тойонноро көрдөрүөҕэ. ¹⁶Соҕотох Кини эрэ өлбөт үйэлээх, Кини ким да чугаһаабат сырдыгар олорор; Кинини ким да көрбөтөх, көрөр кыаҕа да суох. Киниэхэ албан аат буолуохтун, Кини үйэлэр ту- хары баһылыахтын! Аминь.

Баайдарга

¹⁷Бу үйэҕэ байбыт-тайбыт дьону үрдүктүк сананыман, эрэ- билэ суох баайгытынан тумус туттуман, үөрэ-көтө олорорбут туһугар, биһиэхэ барыны барытын өлгөмнүк биэрэр тыыннаах Тангараҕа* эрэнин диэн өйдөтө сырыт. ¹⁸Кинилэр үтөнү онор- дуннар, үтүө дьайыларынан байдыннар, дьэллэмник бэрсэргэ өрүү бэлэм буоллуннар; ¹⁹бараммат олоххо** тиксэр туһугар, бэйэлэригэр итинник кылааты мунньунан, инники кэскиллэ- рин бигэ-таҕа төрүтүн олохтоотуннар.

Түһэх сэрэтии уонна алгыс

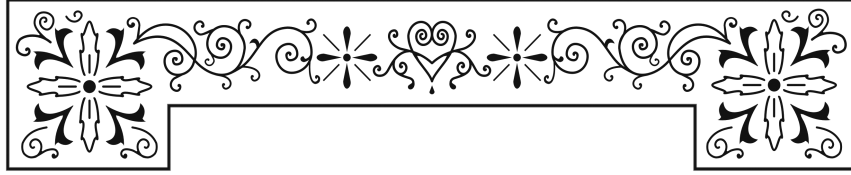
²⁰Оо, Тимофей, эйиэхэ итэҕэйиллибити харыстаа дуу; Танга- раҕа туох да сыһыана суох кураанах куолуну, «билии» диэн аатырдар сымыйа үөрэхтэрин мөккүөрүн истибэт буол. ²¹Со- рохтор, оннук билиини ылбыт аатыраннар, итэҕэл суолуттан туораабыттара.

Тангара илгэлээх үтүөтэ эйигинниин энээрдэһиэхтин. Аминь***.

* 6:17 *Тыыннаах Тангараҕа* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангараҕа эрэ».

** 6:19 *Бараммат олоххо* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «дьингээх олоххо».

*** 6:21 *Эйигинниин энээрдэһиэхтин. Аминь* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эйигинниин энээрдэһиэхтин».

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ТИМОФЕЙГА ИККИС ИЛДЫТ СУРУГА

1 ¹⁻²Таптыр уолбар Тимофейга – Христос Иисустуун биир буолбуттарга бараммат олох эрэннэриллибитин иһитиннэрээри, Танара көнүлүнэн Иисус Христос Апостола буолбут Павелтан.

Эйиэхэ Аҕа Танарабытыттан уонна Христос Иисус Айыы Тойоммутугтан бары илгэлээх үтүнү кытта аһыныгас санаа, эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Бэриниилээх буолууга ыңгырыы

³Түүннэри-күнүстэри өрүү эйигин өйдөөн-санаан туран үгэрбэр, өбүгэлэrim курдук эмиэ ыраас суобастаахтык сулууспалыыра Танарабар махтанабын. ⁴Доҕоччугуом, хараххыттан уухаар баһан тураргына санаан кэллэхпинэ, эйигин көрсөн ис дууһабыттан үөрүөхпүн баҕарабын. ⁵Бу билигин эмиэ эн истинг итэҕэлгин өйдөөн-санаан кэлиим. Маннай эбэн Лоида, онтон ийэн Евника сүрэхтэригэр үөскээбит итэҕэлиг билигин эйиэхэ эмиэ диригник иэнигийэн сылдыарыгар мин бигэ эрэллээхпин. ⁶Ол иһин санатыахпын баҕарабын: эйиэхэ илиибин ууран үнпүспэр ылбыт дьобургутун сөбүрүтүмэ. ⁷Танара биһиэхэ биэрбит Тыына биһигини куттас онгорбот, күүстээх онгорор, таптала, чөлү хараныыны иитэр. ⁸Онон Айыы Тойоммут Иисус Христос туһунан туоһулуургуттан да, миигиттэн – Кини хаайыылааҕыттан да – саатыма, хата Танараттан күүс-көмө ылангына, Евангелие туһугар көрсөр эрайбин үллэһин. ⁹Танара биһигини туох

2 ТИМОФЕЙГА 2

эрэ үтүнү-өгөнү онорбулпут иһин буолбакка, Бэйэтэ эрдэттэн быһаарбыт, ханнык да үйэ үөскүөн инниттэн биһиэхэ Христос Иисуһунан бары илгэлээх үтүөтүн биэрбит буолан быһаан ылбыта, сибэтиэй олоххо ынгырбыта. ¹⁰ Онон Тангара хайдах курдук үтүө санаалааһын биһиги Быһааччыбыт Иисус Христос кэлэн көрдөрбүтэ. Кини өлөр өлүү күүһүн үрэйэн, Евангелие сыдыайар сырдыгар биһиэхэ олоһу, өлбөт-сүппэт буолууну көрдөрбүтэ. ¹¹ Тангара миигин бу Евангелиены иһитиннэрдин диэн Апостол гыммыта, норуоттары* үөрэтээччи онорбута. ¹² Ол иһин билигин маннык эрэйдэнэ да сырыттарбын, кыбыстыбаппын: Кими итэҕэйэрбин билэбин. Мин Киниэхэ тугу солуок туттарбыппын Кини ол Күнгэ тиэрдэр кыахтааһар бигэтик эрэнэбин.

¹³ Миигиттэн истибит чэгиэн үөрэҕин холобурун ыһыктыбакка, Христос Иисустуун биир буолан итэҕэли, тапталы тутуһан олоҕор. ¹⁴ Эһиэхэ итэҕэйиллибит үтүөкөн баайы биһиги сүрэхпитигэр баар Сибэтиэй Тыһын көмөтүнэн харыстаан илдьэ сырыт.

¹⁵ Асияҕа бааллар бука бары, ол иһигэр Фигелл уонна Гермоген, миигиттэн тэйэн барбыттарын билэҕин. ¹⁶ Онисифор дьиэ кэргэнигэр Айыы Тойон амарах сыһыана тосхойдун. Кини миигин элбэхтик сэргэхсиппитэ, хаайыыга сытар диэн сааппат этэ; ¹⁷ саатыахтааһар, хата Римнэ кэлээт, дыһыһан туран ирдэһэн миигин булан ылбыта. ¹⁸ Тиһэх Күнгэ Айыы Тойон киниэхэ аһыныһаахтык сыһыаннаһахтын. Оттон Ефескэ сылдьан, миэхэ төһөлөөх көмөлөспүтүн бэйэн бэркэ билэҕин.

Иисус Христос бэриниһлээх буйуна

2 Онон, уолум, Христос Иисус көмөтүнэн Тангара илгэлээх үтүөтүттэн күүс ылан бөҕөргүү сырыт. ² Элбэх туоһу ортотугар миигиттэн тугу истибиккин атыттары үөрэтэр кыахтаах, эрэллээх дьонно тириэрт. ³ Иисус Христос бэриниһлээх буйуна буоларын быһыытынан, суолбутугар тоһуйар ыарахаттары тулуйарга бэлэм буол. ⁴ Сэриилэһэ сылдьар киһи күннээҕи үлэнэн-хамнаһынан дьарыгыра сатаабат; буйуун санаата биир:

* 1:11 *Норуоттары* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

2 ТИМОФЕЙГА 2

хайдах эмэ гынан тойонум санаатын таптарбын; ⁵ итиэннэ ханнык да бэйэлээх бөҕөс, күрэхтэһии быраабылатын кэхэр буоллаҕына, бириискэ тиксибэт; ⁶ хара көлөһүнүн тоҕон туран үлэлиир бааһынай бурдугун үнүүтүттэн ким-хайа иннинэ амсайыахтаах. ⁷ Бу этэрбин толкуйдаан көр. Айыы Тойон эйиэхэ тугу барытын өйдүүр кыағы биэриэҕэ.

⁸ Мин иһитиннэрэр Евангелиебар этиллэринэн, өлбүтүртэн тиллибит Иисус Христуу, Давид Удьуорун, өрүү өйдүү-саныы сырыт. ⁹ Евангелие туһугар мин бу билигин түөкүн кэриэтэ бохсуллан олоробун, оннук эрэи көрөбүн; ол эрэри Тангара тылын бохсор кыаллыбат! ¹⁰ Дьэ ол иһин Тангара талбыт дьонун туһугар, кинилэр эмиэ Христос Иисустуун биир буолан быһаналларын, үйэлэргэ өлбөөдүйбэт килбиэннээх сырдыкка тиксэллэрин туһугар, мин тугу барытын тулуйабун. ¹¹ Бу бэргэн этии баар: «Кинилиин бииргэ өллөхпүтүнэ, Кинини кытта бииргэ олоруохпут; ¹² тулуурдаах буоллахпытына, Кинилиин ыраахтааҕылыахпыт, Киниттэн akkaастаннахпытына, Кини биһигиттэн эмиэ akkaастаныаҕа; ¹³ биһиги эрэбилэ да суохпут иһин, Кини мэлдьи эрэбил – Бэйэтиттэн akkaастанар кыаҕа суох!»

Тангара сөбүлүүр үлэһитэ

¹⁴ Тыл суолтатын быһаарсан мөккүспэттэрин курдук, Айыы Тойон иннигэр сэрэтэн, кинилэргэ итини өйдөтө сырыт: оннук мөккүөр туох да туһаны аҕалбат, истээччилэри аймыыр-саймыыр эрэ. ¹⁵ Бары күүскүн ууран, бэйэҕин эрэллээх киһинэн, дьинг кырдык тылыгар сөпкө үөрэтэн, кыбыстыыга киирбэт үлэһит быһыытынан Тангараҕа көрдөрөргө кыһалын. ¹⁶ Оттон Тангараттан толлубакка, кураанаҕы эрдэллэрин истибэт буол; оннук куолуһуттар дьинг итэҕэлтэн тэйдэр-тэйэн иһиэхтэрэ; ¹⁷ кинилэр үөрэхтэрэ, киһи этигэр-хааныгар искэн ыарыы тарҕанарыны, улам тэнийэн-тарҕанан, «ас тардан» иһиэҕэ. Холобур, ити Именейдээх Филит, ¹⁸ өлбүттэр хайыы-үйэ тиллибиттэрэ диэн үөрэтэн, дьинг кырдыктан туораан, сорох-сорохтор итэҕэллэрин үрэйэллэр. ¹⁹ Ол эрэри «Тангара Бэйэтин дьонун билэр» уонна «Айыы Тойон аатын итэҕэйэр ханнык баҕарар киһи куһаҕантан тэйиэхтин» диэн бэчээттээх Тангара бөҕө акылаата халбаннаабат.

2 ТИМОФЕЙГА 3

²⁰ Улахан хаһаайыстыбаға кыһыл, үрүң көмүс иһит эрэ баар буолбат, мас, туой иһит-хомуос эмиэ баар буолар, сороҕо мааныга-үтүөҕэ, атына мараҕа-сараҕа туттуллар. ²¹ Ким ити этиллибит аһыыттан-хараттан ырааһырбыт, ол Хаһаайынҥа ананан, туһаҕа таһаарыллан, Кини ханнык баҕарар үтүө сорука туттар мааны иһитин кэриэтэ буолар.

²² Эдэр саас имэнигээн куот; ыраас сүрэхтэн Тангараны ыгырааччылары барыларын кытта бииргэ кырдыгы, итэҕэли, таптаһы, эйэни-или тутуһарга дьулус. ²³ Көндөй, нүдү-балай мөккүөргө кыттыһыма; ити барыта иирсээнгэ тиэрдэрин билэҕин; ²⁴ Айы Тойон кулута кими да кытта иирсибэккэ, киһиэхэ барытыгар эйэҕэстик сыһаннаһахтаах, үөрэтэр кыахтаах, тулуурдаах буолуохтаах, ²⁵ утарсааччыларын көрсүөтүк көннөрүөхтээх; баҕар, Тангара ол дьонно аһыылары-хараларын билинэн Киниэхэ эргиллэхтэринэ, дьин кырдыгы билэр кыагы биэриэҕэ, ²⁶ оччоҕо өйдөнөннөр, адьарай бэйэтин баҕатын толортороору, кинилэри иннинэрбит оҕууруттан төлө көтөн тахсыахтарын сөп.

Түһэх кэм туһунан

3 Түһэх кэмгэ бэрт ыарахан күннэр үүнүөхтэрэ, ону билиэхтээххин. ² Дьон бэйэмсэх, харчыга харанарар, улаханник сананар, бэрдимсийэр, куруубай, төрөппүттэригэр бас бэриммэт, үтүөҕэ махтаммат, Тангараны ытыктаабат буолуохтара; ³ кинилэр эйэлэһэри билбэт, дьону холуннарар адынаттаах, бэйэлэрин кыана туттуммат, хаҕыс быһыылаах-майгылаах, үтүөҕэ өстөөх, ⁴ танҥарыахсыт кэмэлдылээх, кэрээнэ суох, дьонумсук майгыланыхтара, Тангараны таптыырдааҕар таһыларын тарҕаталларын ордоруохтара. ⁵ Кинилэр итэҕэл таһын эрэ тутуһуохтара, оттон ис күүһүн ылыныахтара суоҕа. Оннук дьонтон тэйэ тутун. ⁶ Сорохторо ыаллар итэҕэллэригэр сэмээр киирэн, аһыыга-хараҕа ылларбыт, араас кыдыгы батыспыт дьахталлар өйдөрүн сүүйэллэр; ⁷ оннук дьахталлар, мэлдьи үөрэнэллэр эрэри, хаһан даҕаны дьин кырдыгы билэр кыахтара суох. ⁸ Ианныйдаах Иамврий Моисейы утарбыттарын курдук, бу сатарыйбыт өйдөөх-санаалаах, тургутууну тулуйбат итэҕэллээх дьон эмиэ кырдыгы утараллар. ⁹ Ол эрэри ыраатыахтара суоҕа, анараангылар курдук, балар эмиэ өйө суохтук быһыыланаллара дьон иннигэр ырылыччы көтөн тахсыаҕа.

Тухэх ыйыы-кэрдии

¹⁰Оттон эн туохха барытыгар – үөрэххэ, олоххо, сьалга-сорукка буоллун, итэҕэлгэ, уйугас буолууга, тапталга, тулуурга буоллун – мин суолбунан барбытын; ¹¹Антиохияҕа, Иконияҕа, Листраҕа сойуолааннар, эрэйи-муну көрөрбөр барытыгар миигин өрүү унга-хангас халбаннаабакка батыһарын. Мин ол сойуолааны барытын тулуйбутум, барытыттан Айыы Тойон быһаан таһаарбыта. ¹²Христос Иисустуун биир буолан Тангара иннигэр ыраас олоҕу олоруохтарын баҕарар дьону барыларын даһаны сойуолаһа туруохтара. ¹³Нэгэй, албын дьон куһаҕанга өссө өрө баран, дьону да муннарыхтара, бэйэлэрэ да мунуохтара.

¹⁴Оттон эн туохха үөрэммикин билэн туран, тугу бигэтик итэҕэйбиккин мүччү тутума. ¹⁵Христос Иисуска итэҕэлгинэн быһанаргар эйиэхэ муудараны ингэрэн эркээйи буолар кыахтаах Сибэтиэй Суруйуулары эн өссө оҕо эрдэххиттэн билэбин. ¹⁶Суруйуулар барылара Тангара Тыынынан суруллубут буоланнар, киһини үөрэтэргэ, аныытын ыйарга, көннөрөргө, кырдыктаах олоххо түстүүргэ туһалаахтар, ¹⁷онон Тангара киһитэ бары өттүнэн ситэн-хотон, ханнык баҕарар үтүнү онгорорго бэлэм буолан тахсар.

4 Тангара иннигэр итиэннэ, ыраахтааҕылыы кэллэбинэ, тыыннааҕы да, өлбүтү да барытын дьүүллүөхтээх Айыы Тойон Христос Иисус иннигэр* мин эйигиттэн көрдөһөбүн: ²Тангара тылын иһитиннэрэ сырыт, кэмэ буоллун, кэмэ буолбатын – дыһаардаах буол; итэҕэйээччилэр аныыларын ыйа-көрдөрө, санааларын көтөҕө сырыт, үөрэтэргэр тулуурдаах буол. ³Сотору дьон чэгиэн үөрэҕи ылыммат кэмэ кэлиэҕэ, оччоҕо тугу баҕаралларын эрэ истээри, санааларын табар дьону ынгыран үөрэттэриэхтэрэ, ⁴иннэ гынан дыһа кырдыгы истэртэн кизэр хайыһан кураанах дойҕоҕу истэллэрин ордоруохтара.

* ^{4:1} *Тангара иннигэр итиэннэ, ыраахтааҕылыы кэллэбинэ, тыыннааҕы да, өлбүтү да барытын дьүүллүөхтээх Айыы Тойон Христос Иисус иннигэр – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангара иннигэр итиэннэ сотору тыыннааҕы да, өлбүтү да барытын дьүүллүөхтээх Христос Иисус иннигэр, Кини кэлиитинэн уонна Саарыстыбатынан...»*

2 ТИМОФЕЙГА 4

⁵Оттон эн тугу барытын өйдөөн-төйдөөн ырынгалаа, ыра-хаттары кытаатан тулуй, Евангелиены иһитиннэрээччи сулуус-патын оноро-ситэрэ сырыт, бэйэн үлэбин энкилэ суох толор. ⁶Мин олобум хайыы-үйэ толук буолан сиэртибэнныккэ ууру-лунна, аттанар кэмим кэллэ: ⁷үтүө туруулаһынан туруулаһан, сүүрэр түһүмэхпин түмүктээн, биэтэккэ табыстым, итэҕэлбин энчирэппэтим. ⁸Онон аны билигин Айыы Тойон, Кырдыктаах Судьуйа, ол Күнгэ тутгарар наһараадата — кырдыктаах бы-һыы мэнньиэхэ — миигин күүтэр; ону Кини миэхэ эрэ буол-бакка, Кини кэлэрин таптаан күүтээччилэргэ барыбытыгар тут-тарыаҕа.

⁹Тоойуом, кытаатан түргэнник кэлэ сатаар. ¹⁰Димас бу үйэ-ни ордорон, миигин хааларан Фессалоникаҕа барбыта. Крис-кент Галатияҕа, Тит Далматияҕа барбыттара. ¹¹Соҕотох Лука эрэ миигинниин хаалла. Кэлэргэр Маркы илдэ кэлээр, кини үлэбэр олус көмөлөөх буолааччы. ¹²Тихиги Ефескэ ыппытым. ¹³Кэлэргэр Троадаҕа Карп дьэиэтигэр хаалларбыт соммун уонна кинигэлэрбин илдэ кэлээр (чуолаан тири кинигэлэри). ¹⁴Ал-тан ууһа Александр миэхэ куһаҕаны онорбута элбэх. Тугу онор-бутун Айыы Тойон киниттэн иэстэстин*! ¹⁵Эн эмиэ киниттэн сэрэн — биһиги этэрбитин олус утарылаһар.

¹⁶Суукка аан бастаан көмүскэнэрбэр, ким даҕаны миигин өйүү кэлбэтэҕэ, бары быраҕан барбыттара. Ол кинилэргэ бу-руй-сэмэ буолбата буоллар. ¹⁷Айыы Тойон аттыбар буолан Кини тылын ситиһиилээхтик биллэрэрбэр күүс уган, мин хахай аһы-тыттан быһһаммытым. ¹⁸Айыы Тойон миигин бары дьайтан быһһаан ылыаҕа, Халлаан Саарыстыбатыгар киллэрэрдии ара-наччылыаҕа диэн эрэнэбин. Киниэхэ үйэттэн үйэҕэ албан аат. Аминь.

Эбэрдэ, алгыс

¹⁹Прискиллалаах Акилаҕа уонна Онисифор дьэиэ кэргэни-гэр эбэрдэтэ тириэрт. ²⁰Ераст Коринфаҕа хаалбыта; Трофи-мы, ыалдыбытын иһин, Милиткэ хаалларбытым. ²¹Кыһын-на диэри тардыллыбакка, кытаатан кэлэ сатаар. Эйиэхэ Еввул,

* 4:14 *Киниттэн иэстэстин* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Киниттэн иэстэһиэҕэ».

2 ТИМОФЕЙГА 4

Пуд, Лин, Клавдия уонна бырааттарбыт бука бары эбэрдэ
ыталлар.

²² Айы Тойон Иисус Христос эйигинниин бииргэ буо-
луохтун. Таңара илгэлээх үтүөтэ эйигинниин энээрдэһиэх-
тин. Аминь.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ТИТКЭ ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻⁴ Биир итэбэллээхпитинэн дьин уолум буолар Титкэ – Та-
нара кулута, Иисус Христос Апостола Павелтан.

Эйиэхэ Аҕа Таһарабытыттан уонна Быһааччыбытыттан –
Айыы Тойон Иисус Христостан бары илгэлээх үтүнү кытта
аһыныгас санаа, эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Таһара талбыт дьонун итэбэл, кырдыгы билии, бэриниилээх
буолуу суолугар сирдиирим, сүрэхтэригэр бараммат олоххо эрэ-
ли уһугуннарарым туһугар, Кини миигин бу сулууспаны толор-
торо ыппыта. Сымыйаны эппэт Таһара бараммат олобу өссө
хайа да үйэ үөскүөн инниттэн эрэннэрэн баран, туһааннаах кэмэ
кэлбитигэр, Бэйэтин тылын Быһааччы Таһарабыт соруйууту-
нан миэхэ эрэниллибит проповедь тылынан арыян биэрбитэ.

Тут толоруохтаах соруга

⁵ Мин эйигин сиппэтэх үлэни ситэрдин, куорат аайы прес-
витердары анаатын диэн, Крит арыыга хаалларбытым. Барыта
эйиэхэ ыйбытым курдук буолуох тустаах: ⁶ пресвитер туох да
дьиэгэ-омсото суох, биирдэ эрэ кэргэннэммит киһи буолуох-
таах; оҕолоро Таһараны итэбэйэр, содур быһыыга-майгыга ом-
нуоламмат, истигэн оҕолор буолуохтаахтар. ⁷ Таһараҕа сулуус-
палыыр, Кини үлэтин иилээн-саҕалаан ыытар киһи быһыыты-
нан, епископ туох да омсото, бардама, кинэ суох, арыгыга
тардыспат, сутуругар сокуоннаммат, харчыга инсэрбэт киһи
буолуохтаах; ⁸ кини ыалдытымсах хаһаайын, үтүнү таптыыр,
чөлүн харанар, кырдыгы көрөр, Таһараны ытыктыыр, бэйэ-
тин кыана тутгар киһи буолуохтаах. ⁹ Чэгиэн үөрэххэ үөрэтэр,

утарсааччыларын албастарын ыйар кяхтанар туһугар, кини үөрэммит дын кырдыктаах тылын бигэтик тутуһуохтаах.

¹⁰Бас бэриммэт хадаар майгылаах, хойгур тыллаах-өстөөх, албын-көлдүн киһи бэрт элбэх. Ордук итэҕэйбит иудейдар ортолоругар. ¹¹Оннуктар сааттаах инсэҕэ-обокко ылларан үөрэтиэ суохтаахтарыгар үөрэтэннэр, ыалы ыалынан сутуйаллар. Кинилэри аяхтарын хам бүөлүөххэ наада. ¹²«Крит олохтоохторо өрүү сымыйаччылар, адырҕа кыыллар, сүрэҕэ суохтар» диэн хаһан эрэ бэйэлэрин биллиилээх киһилэрэ* этэн турар. ¹³Ити чаччыны туоһулуур. ¹⁴Дьэ ол иһин, итэҕэллэрэ чэгиэн буоларын, иудей үһүйээннэрин, кырдыктан түгүнэри хайыспыт дьон ыйытын-кэрдитин истибэт буолалларын туһугар, кинилэри кытаанахтык саралаа. ¹⁵Ыраас дьон санаатыгар туох барыта ыраас, оттон буорту буолбут, итэҕэлэ суох дьонно, өйдөрө-суобастара кирдээх буолан, ыраас диэн туох да суох. ¹⁶Тангараны билэбит диэн тыллаахтар эрэри, дьайыларынан – сидьин быһыларынан-майгыларынан, бас бэриммэттэринэн, туох да үтүөнү онгорор кяхтара суоһунан – Кинини утараллар эрэ.

Чэгиэн үөрэххэ үөрэтии

2 Оттон эн чэгиэн үөрэх ирдэбилигэр үөрэт. ²Сааһырбыт дьон сэргэх, үтүө өйдөөх-санаалаах, дьонун майгылаах буолуох тустаахтар; итэҕэллэрэ, тапталлара, тулуурдара барыта чөл буолуохтаах. ³Сааһырбыт дьахталлар сибэтийдэр** сирдэринэн олордуннар, хобу-сиби таспатыннар, арыгыга ылларбатыннар, үтүөҕэ эрэ үөрэттиннэр: ⁴эдэрдэри эрдэрин, оҕолорун таптыырга такайдыннар, ⁵чөлү харанарга, олохтоох өйдөөх-санаалаах, дьиэҕэ-уокка кыһамныылаах, үтүө майгылаах буоларга, эрдэрин тылын истэргэ үөрэттиннэр; оччоҕо ким да Тангара тылын баһаабырдыа суоҕа. ⁶Эдэр дьону эмиэ кыатана туттарга үөрэт. ⁷Туохха барытыгар үтүөнү оноруу холобурун бэйэҕинэн көрдөр, үөрэтэргэр истин-иһирэх, дуоспуруннаах буол; ⁸этэр тылын ыйааһыннаах, лоп бааччы үтүө тыл буоллун, оччоҕо утарсааччылар биһиги туспутунан туох да дьиэктээҕи кэпсиир кяхтара суох буолан, бэйэлэрэ саатыахтара.

* 1:12 Поэт-философ Эпименид (б. э. иннинээҕи 6 үйэ).

** 2:3 *Сибэтийдэр* – Тангара дьоно.

⁹ Кулуттары туохха барытыгар тойотторугар бас бэринэллэригэр, улгум буолалларыгар, утары эппэттэригэр үөрэт; ¹⁰ уорбатыннар, хата, ол оннугар Быыһааччы Танарабыт үөрэҥин өссө ордук кэрэһилиир туһугар, эргиччи эрэбил үтүөкэн дьон буоллуннар.

¹¹ Танара илгэлээх үтүөтэ киһи аймахха барытыгар абыраллаах сырдык буолан сыдьаайда. ¹² Кини биһигини аньыылаах-харалаах олохтон, аан дойду имэннээх идэмэриттэн akkaастанарга, бу билинни үйэҕэ өйдөөхтүк, кырдыгы тутуһан, Танараҕа бас бэринэн олорорго, ¹³ эрэлбит туолар абыраллаах Күнүн – улуу Танарабыт, Быыһааччыбыт Иисус Христос килбиэннээх кэлиитин – кэтэһэргэ үөрэтэр. ¹⁴ Христос биһигини хара дьайга кулуттааһынтан толуйан ылаары, үтүөнү онорорго ис дууһатыттан дьулуһар ураты норуот гына Бэйэтигэр ыраастаан ылаары, олоҕун толук уурбута.

¹⁵ Манньык үөрэтэргэр, эйигин ким да сэнээбэтин курдук, бэйэҥ кыаххын толору туһанан туран өйдөтөр, аньыыларын саралыыр буол.

Үрдүкү салалтаҕа сыһыан

3 Салалтаҕа, былааска бас бэринин, тугу этэллэрин истинг, туох үтүөнү барытын онорорго бэлэм буолун диэн кинилэри өйдөтө сырыт; ² кими да куһаҕаннык сангарбатыннар, этиһини-иирээни иилээбэтиннэр, чуумпутук сырыттыннар, дьонно-сэргэҕэ барытыгар өрүү үтүө, сымнаҕас сыһыаннаах буоллуннар.

³ Хаһаангыта эрэ биһиги эмиэ им балай, өһөс, муна-тэнэ сылдыар дьон этибит, араас аньыылаах баҕа санаа, бары кыдык кулуттара буоларбыт, хара санааҕа, ымсыыга быһа сизтэн олорбуппут; биһигини абааһы көрөллөрө, биһиги эмиэ бэйэ-бэйэбитин абааһы көрсөрбүт. ⁴ Онтон Быыһааччы Танарабыт илгэлээх үтүө санаата, киһи аймахха таптала көстөн, ⁵ биһигини туох эрэ өнгөбүт иһин буолбатах, аҥардас Бэйэтин амарах санаатынан ууга сууннаран* иккистээн төрөппүтэ, Сибэтиэй Тыһынанан саҥа олоҕу биэрэн өрүһүйэн ылбыта; ⁶⁻⁷ Кини илгэлээх үтүөтүнэн буруйтан быһыһанан, эрэммиппит хоту бараммат

* ^{3:5} Ууга сууннарыы – сүрэхтэнии.

ТИТКЭ 3

олоххо тиксэрбит туһугар, Быһааччыбытынан – Иисус Христуһунан Сибэтиэй Тыны биһиэхэ өлгөмнүк биэрбитэ. ⁸ Бу дынг кырдыктаах тыл.

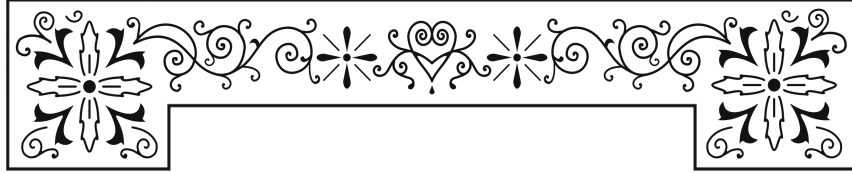
Эн бу чакчылары өрүү өйдөтө-бигэргэтэ сылдыаргар баҕарыам этэ. Тангараны итэҕэйбит дыон үтүнү онгорорго дылуурдаах буоллуннар: бу киһиэхэ эрэ барытыгар көмөлөөх, туһалаах суол. ⁹ Ол-бу акаары мөккүөртэн, ким уруута-хаана ордугун быһаарсыттан, атааннаһыттан, Сокуон туһуттан иирсииттэн тэйэ тутун; ити туохха да турбат күн көдьүүһэ суох сүпсүк эрэ. ¹⁰ Оттон хайдыһыны таһаарар киһини иккитэ-хаста өйдөтөн көрөн баран, сыһыанһын быс; ¹¹ оннук киһи өйө-санаата сатарыйан, бэйэтигэр бириигэбэр таһаарынан, аныыны онгосторун билэҕин.

¹² Эһиэхэ Артеманы дуу, Тихиги дуу ыттахпына, Никопольга миэхэ кэлэ сатаар – мин онно тийэн кыстыырга быһаарынным. ¹³ Зинас адвокаты уонна Аполлоһу, туох да кыһалбаҕа ыллартарбат курдук, тэрийэн ытаар.

¹⁴ Биһиги дыоммут, туһата суох сылдыбаттарын туһугар, эмиэ өрүү үтүнү оноро, атыттарга көмөлөһө үөрэнниннэр.

¹⁵ Манна миигин кытта баар дыоммут бары эһиэхэ эҕэрдэлэрин ыталлар. Биһигини таптыыр биир итэҕэллээхтэритигэр эҕэрдэтэ тириэрт.

Тангара илгэлээх үтүөтэ эһигинниин энгээрдэстин. Аминь.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ ФИЛИМОНГА ИЛДЫТ СУРУГА

1¹⁻² Бииргэ сулууспалыыр күндү доѳорбутугар Филимонга, таптыыр* балтыбытыгар Апфияѳа, биир кэккэѳэ туруулаһар бырааппытыгар Архипка уонна эн дьибэѳэр түмсэр церковка бука барыгытыгар – Иисус Христос хаайыылааѳа** Павелтан уонна бырааккытыттан Тимофейтан.

³Эһиэхэ Аѳа Тангарабытыттан уонна Айыы Тойон Иисус Христостан бары илгэлээх үтүнү кытта эйэ-ил тосхойо туруохтун!

Филимон таптала уонна итэѳэлэ

⁴⁻⁵ Быраатым Филимон, эн Айыы Тойон Иисуска итэѳэлгин, бары сибэтиэйдэргэ*** тапталгын истэммин, өрүү эйигин өйдөөн-санаан туран үнэrbэр, Тангарабар махтанабын; ⁶эһиги Христос Иисуһу итэѳэйэн тиксэр бары үтүөбүтүн диринник өйдүүргүтүгэр биһигинниин биир итэѳэлинг көмөлөөх буоллун диэн, эн тускар үнэбин. ⁷Бырааппыт, эн амарах тапталың сибэтиэйдэр сүрэхтэрин көннүөрдүбүтүн көрөн, биһиги мунура суох үөрдүбүт, санаабыт көтөѳүлүннэ.

Онисим туһугар көрдөһүү

⁸Дьэ онон, Христоска биир итэѳэллээх быраатым буоларың быһыытынан, миэхэ маннык иэстээххин-күүстээххин диэн харса

* 1:1-2 *Таптыыр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 1:1-2 *Иисус Христос хаайыылааѳа* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Христос Иисус хаайыылааѳа».

*** 1:4-5 *Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно.

ФИЛИМОНГА 1

суох соруйуохпун сөп этэ гынан баран, ⁹эйигин таптыыр буоламмын, көрдөһөрбүн ордоробун. Ким да буолбатах, мин, Павел кырдыаҕас, оттон билигин Иисус Христос хаайыылааҕа, ¹⁰бу түрмэҕэ сытар кэммэр миэхэ уолум буолбут Онисим* туһугар эйигиттэн көрдөһөбүн: ¹¹хаһаанньыта эрэ кини эйиэхэ туһата суох этэ, оттон билигин хайабытыгар да туһалаах киһи буолла. Кинини эйиэхэ төттөрү ыытан эрэбин, ¹²онон бырааккын, мин эйиэхэ сүрэхпин ыппытым курдук санаан, көрүс. ¹³Евангелие иһин хаайыллан сытар кэммэр манна бэйэң оннугар туһалатаары, илдьэ хаалыахпын баҕарбытым гынан баран, ¹⁴ону эн сөбүлэнгэ суох быһаарыахпын баҕарбаппын. Үтүнү оноруун күһэлэн буолбакка, баҕа өттүгүнэн буоллун. ¹⁵⁻¹⁶Баҕар, кэлин кулутун курдук буолбакка, кулуттааҕар үрдэтэн, таптыыр быраатын курдук букатыннаахтык ылынарын туһугар, быстах кэмнэ кини эйигиттэн тэйитиллэ сылдыбыта буолуо. Миэхэ кини күндү киһим буолла, оттон эйиэхэ – киһи да быһытынан, Айыы Тойонго биир итэҕэллээх быраатын да быһытынан – өссө ордук күндү буолуохтаах.

¹⁷Онон, миигин Айыы Тойонго бииргэ сулууспалыыр доҕорум дии саныыр буоллаххына, кинини, миигин бэйэбин көрсөрүң курдук, көрүс. ¹⁸Эйигин тугунан эмэ хомоппутаах биитэр туох эмэ иэстээх буоллаҕына, ону барытын мин изһим курдук санаа. ¹⁹Бу бэйэм илиибинэн суруйабын: мин, Павел, төлүөҕүм. Эн миэхэ итэҕэл иэстээххин этэ да барбаппын. ²⁰Онон, быраатым, эйигиттэн Айыы Тойон туһугар, үтүнү эрэйэрбин көңүллээ; Айыы Тойон иннигэр сүрэхпин уоскут.

²¹Тылбын истэргэр бүк эрэнэн суруйабын; көрдөспүппүн куоһара толороргун билэбин. ²²Итиэннэ тийээн түһэрбэр бука эрэ хосто бэлэмнээр. Танара эһиги үнэргитин истэн, миигин эһиэхэ төнүннэриэ диэн эрэнэ саныбын.

Түмүк эҕэрдэ

²³Христос Иисус туһугар миигинниин бииргэ хаайыллан олорор бырааппыт Епафрас эйиэхэ эҕэрдэтин ыытар; ²⁴бииргэ

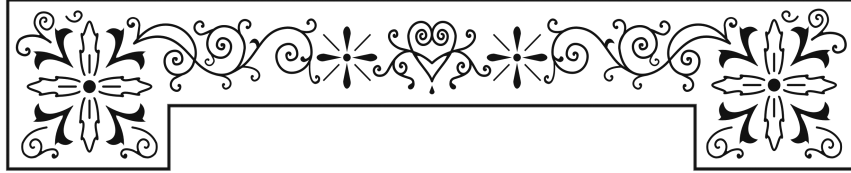
* 1:10 Онисим (грек.) – «туһалаах».

ФИЛИМОНГА 1

сулууспалыг быраатгарым Марк, Аристарх, Димас, Лука эмие эбэрдэлэрин ыгаллар.

²⁵Айы Тойоммут Иисус Христос илгэлээх үтүөгэ эһигин-ниин энгээрдэһиэхтин. Аминь*.

* 1:25 *Аминь* – сорох былыгы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ* ЕВРЕЙДЭРГЭ ИЛДЫТ СУРУГА

1 Былыр Тангара бэрт элбэди биһиги өбүгэлэрбитигэр ымпыгар-чымпыгар тийэ сиһилии, араас быһыылаахтык пророктарынан этиппитэ, ²оттон бу тиһэх кэмнэ Кини биһиэхэ Уолунан этиттэ. Тангара туох баары барытын Уолун бас билиитигэр биэрбитэ, Кининэн үйэлэри айбыта. ³Уола, Абатын кэрэмэн килбиэнин сыдыаайа, ис дынгин уобараһа, сири-халлааны барытын этэр тылын күүһүнэн салайар. Кини биһиги аньыбытын-харабытын Бэйэтинэн** ыраастаан баран, үөһэ баар улуу бүрүстүөл уна өттүгэр олорбута.

Тангара Уола Аанньаллардааҕар үрдүк

⁴Онон Киниэхэ Абатыттан тиксибит аат Аанньаллар ааттарынааҕар төһөнөн үрдүгү да, соччонон Кини, эмиэ уруккутун курдук, кинилэрдээҕэр улуу буолбута. ⁵Аанньалларга биирдэстэригэр эмэ хаһан эмит Тангара: «Эн Мин Уолум буолабын, Мин бүгүн Эйигин төрөттүм», – уонна: «Киниэхэ Мин Абата буолуом, Кини Миэхэ Уолум буолуо», – диэн эппиттээҕэ дуо? ⁶Оттон Бастакы Уолун аан дойдуга киллэрэригэр эмиэ***: «Тангара Аанньаллара бары Киниэхэ сүгүрүйүөхтүттүннэр», – диир.

* Бу сурук автора ким буолара чуолкай биллибэт. Аполлос, Петр, Стефан, Филипп эбэтэр Епафрас буолуохтарын сөп диэн араас сабаҕалааһын баар.

** 1:3 *Бэйэтинэн* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

*** 1:6 *Аан дойдуга киллэрэригэр эмиэ* – эбэтэр «аан дойдуга эмиэ киллэрэригэр».

ЕВРЕЙДЭРГЭ 2

⁷ Аанньалларын туһунан: «Эн Аанньалларгын тыын*, оттон чардаргын төлөннөөх уот гынафын», – диир буоллафына, ⁸ Уолун туһунан маннык этэр: «Таңара, Эн бүрүстүөлүн үйэттэн үйэбэ баар; Эн ыраахтаабылыр торуоскан – кырдыгы өрө тутуу. ⁹ Таңара, Эн дын кырдыгы таптыырын, токуртуора суоллары тумнарын иһин, Таңаран Эйигин атыттардааҕар өрө таһааран, үрдүк үөрүүнү тосхойор елей арытынан аҕаата». ¹⁰ Итиэннэ өссө этэр: «Айыы Тойон, маннай Эн сири олохтообутун, халлаан эмиэ Эн уран тарбаҕын онорууга; ¹¹ сирхаллаан симэлийэ сүтүбэ, оттон Эн куруук баар буолуон; туох барыта сон курдук элээмэтэ эрэ хаала эргэриэбэ; ¹² сирхаллааны таңас курдук сулуу туттаххына, олоччу барыта уларыйыаҕа**. Арай Эн мэлдьи бииргин, уларыйбаккын, – Эн үллэр үйэн мунгурдаммат».

¹³ Таңара Аанньаллартан хайаларыгар эмэ хаһан эмэтэ: «Өс-төөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өтүбэр олор», – диэн эппиттээбэ дуо? ¹⁴ Кинилэр бука бары быһһаныахтаах дьонно көмөбө ытыллар, сорука сылдыар тыыннар буолбатахтар дуо?

Халбаҥнаабат чин буоларга ыңгырыы

2 Дьэ ол иһин биһиги сүүрүккэ оҕустарбат туһугар, тугу истибиппитигэр ураты улахан болҕомтону ууруох тустаахпыт. ² Аанньалларынан этиттэриллибит тыл чинэ бэрт буолан, онтон ханнык да туорааһын, бас бэриммэт буолуу сөптөөх буруйга тардыллар эбит буоллафына, ³ маннай Айыы Тойон илэ Бэйэтинэн биллэрбит, онтон ону Киниттэн Бэйэтиттэн истибит дьон бигэргэппит итиччэлээх улуукан быһһабылын аахайбатахпытына, биһиги буруйтан-сэмэттэн хайдах куотуохпутуй? ⁴ Таңара итини барытын энгин араас сөбүмэр бэйэтинэн, дыктитинэн, араас күүстээх дьайытынан итиэннэ Бэйэтин көңүлүнэн Сибэтиэй Тыынын биэртэлээн туоһулаан турар буолбатах дуо?

* 1:7 *Тыын* – «руах» диэн еврей тыла итиэннэ «пнеума» диэн грек тыла «тыын» уонна «тыал» диэн суолталаахтар.

** 1:12 *Олоччу барыта уларыйыаҕа* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңас курдук уларыйыаҕа».

Быһанар суолу Солоочу

⁵ Биһиги этэр кэнэбэски сирбитин-халлааммытын Тангара Аанһаллар бас билиилэригэр анаабатаба; ⁶ ким эрэ Суруйууларга бу туһунан дьэнкэтик этэр: «Киһи диэн кимий? Эн кинини тоҕо өйдүү-саныы сылдыһын? Киһи уола диэн кимий? Киниэхэ тоҕо кыһаллар-мүһэллэр буолаһын? ⁷ Быстах кэмнэ кинини Аанһаллартан намтаттын; албан ааты, үрдүк чиэһи төбөтүгэр иилии кэтэртиң, айбытын барытын үрдүнэн кинини туруордун*», ⁸ барытын кини атаһын анныгар уурдун». Ол аата Тангара туох баары барытын, тугу да ордорбокко, киһиэхэ бас бэриннэрбит гынан баран, билигин көрөрбүтүнэн, киниэхэ барыта өссө да толору бас бэринэ илик; ⁹ ол эрэри хас биирдии киһи туһугар Тангара илгэлээх үтүөтүнэн олоҕун толук уураары, Аанһаллартан быстах кэмнэ намтатыллыбыт Иисус, өлөр өлүү сорун-мунун тулуйбутун иһин, албан аакка, үрдүк чиэскэ тиксибитин көрөбүт.

¹⁰ Туох баар барытын төрдө-төрүөтэ, сыала-соруга буолар Тангара үтүмэн үгүс уолаттарын Бэйэтин килбиэннээх сырдыгар киллэрэр туһугар, кинилэр быһанар суолларын Солооччуну, эрэйи-муну көрдөрөн, энкилэ суох гыныахтаах этэ. ¹¹ Сибэтии гынааччы да, сибэтии буолааччылар да бары Аҕалара биир буолан, Кини бу дьону бырааттарым диэн симиттибэккэ этэр: ¹² «Бырааттарбар Эн ааккын иһитиннэриэм, кинилэр түмсүүлэригэр киирэн Эйигин туойуом». ¹³ Итиэннэ: «Инникитин да Мин Киниэхэ эрэниэм, — диэн баран, эбэн этэр: — Тангара Миэхэ биэрбит оҕолорун кытта Мин бу баарбын». ¹⁴⁻¹⁵ Оттон бу оҕолор эттээхтэрин-хааннаахтарын быһыытынан, Кини эмиэ, өлөрөр-өһөрөр былаастаах адьарай күүһүн Бэйэтинэн өлөн туран өһүлээри, өлөртөн куттанан саллар саастарын тухары кулут буолбуттары быһаары, эмиэ кинилэр курдук эттээх-хааннаах киһи буолбута. ¹⁶ Онон Кини Аанһаллар киэннэрин буолбакка, Авраам удьуордарын айылҕаларын айылҕа гыммыта**. ¹⁷ Дьэ ол

* ^{2:7} *Айбытын барытын үрдүнэн кинини туруордун* — сорох былыргы грек-тии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** ^{2:16} *Онон Кини Аанһаллар киэннэрин буолбакка, Авраам удьуордарын айылҕаларын айылҕа гыммыта* — эбэтэр «Кини Аанһалларга буолбакка, Авраам удьуордарыгар көмөлөһө кэлэр».

иһин, Кини Тангара иннигэр амарах сүрэхтээх эрэллээх Архирей буолан, норуот аньытын-харатын бырасты гыннарар туһугар, бырааттарыгар бары өттүнэн дьүөрэлэһиэхтээх этэ. ¹⁸ Кини Бэйэтэ тургутууну тулуйбут буолан, тургутулла сылдьар дьонго хайа баҕарар көмөлөһөр кыахтаах.

Тангара Уола Моисейдааҕар үрдүк

3 Онон, Халлаанга бииргэ ынгырыллыбыт сибэтиэй бырааттарбыт, өйгүтүн-санаабытын бүтүннүүтүн итэҕэлбит Апостолыгар уонна Архирейыгар Иисус Христоска* туһаайын. ² Урут Моисей Тангара дьэтигэр бүтүүнүгэр бэриниилээҕин курдук, Иисус Христос эмиэ Кинини туруорбут Тангараҕа бэриниилээх. ³ Дьэни туттарбыт киһи дьээтээҕэр үрдүктүк сыаналарын быһыытынан, Кини Моисейдааҕар быдан улахан албан аакка тиксибитэ. ⁴ Дьэни киһи тутар, оттон туох баары барытын Тангара туппута. ⁵ Моисей Кини дьэтин** эрэллээх үлэһитэ этэ: Тангара кэнэҕэс тугу этиэхтээҕин дьонго кини кэрэһилээбитэ; ⁶ оттон Христос – бу дьэни салайар Тангара эрэллээх Уола. Онон биһиги эр санаабытын, киэн туттар эрэлбитин тиһэҕэр тийэ бигэтик*** энчирэппэккэ тиэртэхпитинэ, Кини дьээтэ буолабыт.

Тангара норуотун уоскулана

⁷ Дьэ ол иһин Сибэтиэй Тыын этэрин курдук: «Бүгүн Кини сангатын иһиттэххитинэ, ⁸ кураайымаҕа тургутуу кэмигэр утарыласпыккыт курдук, сүрэххитин тыйыһырдыман. ⁹ Онно эһиги өбүгэлэргит Мин дьайыбын түөрт уон сылы быһа көрө сылдьан, Миигин тургутан, үтэн-анһан көрөллөрө. ¹⁰ Мин онтон абаран ол көлүөнэ дьонго: „Биир кэм харангаҕа муна-тэнэ сылдьаллар, Мин суолбун-ииспин билбэттэр“, – диэбитим. ¹¹ Ол иһин абаран-сатаран андаҕайбытым: „Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа!“»

* ^{3:1} *Иисус Христоска* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуска».

** ^{3:5} *Кини дьэтин* – Кини норуотун.

*** ^{3:6} *Тиһэҕэр тийэ бигэтик* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 4

¹² Онон, бырааттарым, энигиттэн ким да итэбэйбэт өһөгөйдөөх сүрэхтэнэн, тыыннаах Танараттан тэйбэтин туһугар, өйдөөн-төйдөөн сылдыһын. ¹³ Ким эмэ аныы албыныгар киирэн биэрэн, тыйыһыран туора туран хаалбатын туһугар, күн аайы, «бүгүн»* диирбит тухары, бэйэ-бэйэбитин өйдөтүһэ-үөрэтиһэ сылдыһын. ¹⁴⁻¹⁵ «Бүгүн, Кини сангатын истэн баран, уруккугут курдук, утарылаһыман», – диэн этиллибитини, бу аан бастакыттан ылыммыт бигэ санаабытын тиһэбэр тийэ ыһыктыбатахпытына, биһиги Христос кыттыгастаахтара буолабыт. ¹⁶ Оттон ол истибиттэртэн сорохторо утарылаһан тураллар гынан баран, Моисей Египеттэн таһаарбыт дьоно бүттүүннэрэ буолбатах. ¹⁷ Түөрт уон сыл устата Танара кимнээххэ уордайда этэй? Аныыны онгортон, унуохтара кураайымаҕа тэлгэнэн хаалбыт дьонго буолбатах этэ дуо? ¹⁸ «Мин уоскуланнаах дойдубар кириэхтэрэ суоҕа» диэн кимнээҕи утаран андаҕайда этэй? Бас бэриммэтэх дьону утаран буолбатах дуо? ¹⁹ Онон кинилэр итэбэй-бэккэлэр, онно кыайан киирбэтэхтэрин көрөбүт.

4 Дьэ ол иһин, Танара биһиэхэ уоскулангы биэриэх буолбут эрэннэриитэ күүстээҕин тухары, онно тиксэр тоҕоостоох түгэни мүччү тутан туора туран хаалбат гына, сэрэнэн сылдыһабын. ² Евангелиены биһиэхэ эмиэ, кинилэргэ курдук, иһитиннэрбиттэрэ; ол гынан баран, кинилэр истибит тылларын итэбэллэринэн ингэриммэтэх буоланнар, онтон тугу да туһаламтатахтара. ³ Төһө да Танара үлэтэ аан дойду саҕалананыта түмүктэммитин иһин, биһиги итэбэйбит дьон Кини: «Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа диэн уордайан туран андаҕайдым», – диэбит уоскулангар тиксэбит. ⁴ Суруйууларга ол сэттис күн туһунан: «Сэттис күнүгэр Танара бары үлэтиттэн барытыттан сынньаммыта», – диэн этиллэр. ⁵ Итиэннэ өссө этиллэр: «Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа». ⁶ Евангелиены урут истибит дьон, бас бэриммэккэлэр, онно кыайан киирбэтэхтэрэ; ол гынан баран уоскуланга тиксиэхтээх атын дьон эмиэ баалларынан, ⁷ Кини «бүгүн» диэн этиллэр күнү хат аныыр. Ол туһунан Кини итиччэ уһун кэм кэнниттэн, инники ахтыллыбытын курдук, Давид псаломугар:

* ^{3:13} Бүгүн – Христос иккиһин кэлиэр диэри.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 5

«Бүгүн Кини сангатын иһиттэххитинэ, сүрэххитин тыйыһырдыман», – диэн этэр. ⁸ Иисус Навин кинилэргэ уоскулангы биэрбитэ эбитэ буоллар, Тангара атын күн туһунан этэ да барыа суоҕа этэ. ⁹ Ол аата Тангара норуотун өссө сэттис күн уоскуланга күүтэр. ¹⁰ Онно тиксибит киһи, Тангара Бэйэтин үлэтиттэн сынньаммытын курдук, эмиэ бары үлэтиттэн барытыттан сынньаныаҕа. ¹¹ Онон бас бэриммэт буолуу куһаҕан холобурун ким да батыспатын туһугар, бу уоскуланга тиксэр иһин кыһаллыаҕын.

¹² Тангара тыла икки өттүнэн биилээх ханнык да батастааҕар сытыы: бу тыл киһи дууһата тыынын, уңуоҕа силиитин кытта тиксирэр сиригэр тийэ өтөн киирэн, кини өйүн-санаатын, сүрэҕин баҕатын ыараннатан көрөр. ¹³ Тангараттан туох да кистэнэр кыаҕа суох, айбыта барыта Киниэхэ, ытыска уурбуттуу, аһаҕастык ырылыччы көстөн турар: биһиги тугу онгорбуппутун барытын Кини иннигэр отчуоттуохпут.

Биһиги Архиерейбыт

¹⁴ Онон, Тангара Уола Иисус Христос курдук халлааннары курдаттаабыт улуукан бэйэлээх Архиерейдаахпыт быһыытынан, бу итэҕэлбитин кытаанахтык тутуһуоҕун. ¹⁵ Кини – биһиги туспутугар кыһаллар-мүһэллэр Архиерей – мөлтүүр-ахсыыр кэммитигэр биһигини аһынар-харыһыйар кыахтаах, Кини эмиэ биһиги курдук бары өттүнэн тургутууну ааспыта, арай атына диэн аһыыны-хараны онгорботоҕо. ¹⁶ Онон көмө эрэйэр кэммитигэр Тангара үтүө сыһыанын, амарах тапталын көрсөрбүт туһугар, илгэлээх үтүө бүрүстүөлүгэр, куттаммакка, чугаһыаҕын.

5 Архиерей буоларга дьонтон сүүмэрдэнэн талыллар киһи аһыыны-хараны толуйан, Тангараҕа бэлэх, сиэртибэ биэрэн, бар дьон туһугар Тангараҕа сулууспалыырга ананар. ² Кини, бэйэтэ эмиэ мөлтүүр-ахсыыр киһи буолан, билбэт-көрбөт, муна-тэнэ сылдыар дьону аһынар кыахтаах, ³ ол иһин норуотун да, бэйэтин да туһугар аһыы толуйан сиэртибэ биэриэхтээх.

⁴ Архиерей буолар үрдүк чиэскэ киһи ангаардастыы баҕатын, талаһан тиксибэт, арай Аарон курдук – Тангара ыңырбыт кинитэ эрэ тиксэр.

⁵ Христос эмиэ Архиерей буолар чиэһи Бэйэтинэн көрдөөн ылбыт буолбатах – «Эн Мин Уолум буолаҕын, Мин бүгүн Эйигин

ЕВРЕЙДЭРГЭ 6

төрөттүм» диэбит Таңара Киниэхэ бу үрдүк солону биэрбитэ. ⁶Итини тэнэ Суруйууларга «Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Аҕабыыт буолабын диэн эмиэ этиллэр». ⁷Христос өссө сиргэ сылдьан, Кинини өлөр өлүүттэн быһыһыр кыахтаах Таңара иннигэр туран күүскэ ааттаһан, харабын уутун тоҕон, истинг ытыктабылынан көрдөһүүтүн ылыннарбыта. ⁸Төһө да Уола буоллар, Кини эрэйи-мунгу тулуйан туран, Аҕатын көнүлүн толоро үөрэммитэ; ⁹итиэннэ ситэн-хотон баран, Кинини истэр дьонго барыларыгар үйэлэр тухары быһанар төрүөт буолбута. ¹⁰Онон Таңара Мелхиседегы анаабытын курдук, Кинини эмиэ Архирейынан анаабыта.

Энkilэ суох буоларга ыңгырыы

¹¹Бу туһунан бэрт элбэҕи кэпсэтиэхпитин сөп этэ гынан баран, эһиги истэр дьобургутун сүтэрэннит, өйдүүргүт күчүмэҕэй буолбут. ¹²Күн-дьыл көрдөрөрүнэн, хайбы-үйэ атыттары үөрэтэ сылдыахтаах этигит гынан баран, билигин бэйэҕитин Таңара тылын бастакы кэрдиистэригэр хат үөрэтиэххэ наада буолбут; эһиэхэ үүт эрэ аһылык сөптөөх, кытаанах аһы эһиги кыайбаккыт. ¹³Оттон үүт аһылыктаах ханнык баҕарар киһи, кэм да кыһыл оҕонон сылдьар буолан, кырдык тылын кыайан арааран өйдөөбөт. ¹⁴Өйдөрө-санаалара эрчиллэн, үтүнү-мөкүнү араара үөрэммит сиппит-хоппут эрэ дьонго кытаанах ас сөптөөх.

6 ¹⁻²Онон Христос үөрэҕин маннайгы кэрдиистэрин хаалларан, ситии-хотуу үрдүк чыпчаалыгар дьулуһуобун. Өлүүгэ тиэрдэр суолтан-истэн төннүү, Таңараҕа итэҕэл, сүрэхтэнии, илиини ууран туран үнүү, өлбүттэр тиллиилэрин уонна бүтэһиктээх дьүүл туһунан үөрэх акылаатын хат түһэрэ сатыы сылдымыабын, ³иннибит диэки дьулуруйан иһиэҕин! Таңара биэрдэҕинэ, бу биһиэхэ кыаллыаҕа. ⁴⁻⁶Оттон биирдэ сыдыайар сырдыкка сылдьан, мэнэ Халлаан бэлэҕин амсайан, Сибэтиэй Тыынна тиксигэн, Таңара тыла хайдах курдук үтүөтүн, кэнэҕэс үйэ күүстэрэ хайдахтарын билэн да баран, итэҕэллэрин сиргэ-буорга тэпсибит, бэйэлээх бэйэлэрин илиилэринэн Таңара Уолун хаттаан кириэскэ тиирэр, күлүүгэ-элэксэ ытар дьону хат көнө суолга киллэрэр кыаллыбат. ⁷Өн дьыл ардабын элбэхтик хото инэриммит сир бурдук үүннэрээччилэргэ үчүгэй үүнүүнү биэрэр

буоллабына, Тангара алгыһын ылар; ⁸оттон хатыылаах ыарҕа, эрбэһин эрэ үүнэр сирэ туох да туһата суох буолан, кырыыска эрэ турар кутталлаах; оннук сир бүтэр уһугар уокка умайар.

Тангара бигэ эрэннэриитэ

⁹Ол эрээри, таптыыр бырааттарым, төһө да маннык эттэрбит, эһигини быдан ордук туруктаахтар, быһһанар суолу тутуһаллар диэн эрэнэ саныбыт. ¹⁰Кырдыгы көрөр Тангара эһиги дьайыыларгытын, урут да, билигин да сибэтийдэргэ туһалаан, Кини аатын ааттаан көрдөрбүт тапталгытын* умнуо суоҕа. ¹¹⁻¹²Эһиги хас биирдиигит тиһэҕэр тийэй, эрэнэр эрэлгит толору туолуор диэри, дьулуһаргытын мөлтөппөккүтүгэр, сүрэхэлдьири билбэккитигэр, Тангара эрэннэрбит нэһилиэстибэтигэр итэҕэллэринэн, кытаанах тулуурдарынан тиксэр дьон холобурун батыһан иһэргитигэр баҕарабыт.

¹³Тангара Авраамга эрэннэрэригэр, Тангараттан үрдүк атын ким да суох буолан, Бэйэтинэн андаҕайан: ¹⁴«Мин эйигин муһура суох алгыһынан алгыам, үтүмэн үгүс удьуору эйиэхэ биэриэм», – диэбитэ. ¹⁵Онон ол эрэннэриллибити Авраам кытаанах тулуурунан ылбыта. ¹⁶Дьон мэлдьи үрдүгүнэн андаҕайаллар, кинилэр мөккүөрдэрин андаҕар тохтотор. ¹⁷Ол иһин Тангара эмиэ Кини эрэннэрбитин ылыахтаах дьонно Бэйэтин көнгүлэ уларыыбатын ордук дьэнкэтик көрдөрүөн баҕаран, андаҕар тылын туттубута. ¹⁸Тангара кырдыгы эрэ этэр бу икки уларыыбат суола биһигини, Кини халыҥ хаххатыгар сылдыааччылары, иннибитигэр баар эрэли кытаанахтык тутуһарбытын көҕүлүүр. ¹⁹Бу эрэл биһиги дууһабыт бигэ-таҕа, эрэбиллээх дьаакыра буолан, кичэбиллээх быыс кэннигэр – Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ киирэр. ²⁰Үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Архиерей буолан, Иисус онно биһиги туспутугар магнайгынан киирбитэ.

Христос уонна Мелхиседек

7 Салим ыраахтааҕыта Мелхиседек Үрдүк Тангара аҕабыыта этэ. Кини ыраахтааҕылары кыайан-хотон төннөн иһэр Авраамы көрсөн алҕаабытыгар, ²Авраам сэриилээн ылан илдьэ

* ^{6:10}*Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно. *Тапталгытын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тапталгыт дьыалатын».

иһэр баайын уон гыммыт биирин киниэхэ өлүүлээн биэрбитэ. «Мелхиседек» диэн аат, бастакытынан, «кырдыктаах ыраахтааҕы» диэн, оттон, иккиһинэн, кини Салим ыраахтааҕыта буоларын быһыытынан, «эйэни тэрийэр ыраахтааҕы» диэн суолталаах. ³Аҕата-ийэтэ кимэ, төрдө-ууһа, олоҕо хаһан саҕаламмыта да, түмүктэммитэ да биллибэт Мелхиседек, Танара Уолугар дьүөрэлэнэн, үйэлэр тухары аҕабыт буолбута.

⁴Бу киһи хайдахтаах курдук сүдүтүн эһиги бэйэҕит санаан көрүң: бэл Авраам, Израиль улуу өбүгэтэ, ильдэ иһэр бастын баайыттан уон гыммыт биирин киниэхэ быһан биэрэр! ⁵Аҕабыттар, Левий удьурдара, норуоттан, ол аата бырааттарыттан, төһө да кинилэр эмиэ Авраамтан төрүттээх буоллаллар, Сокуон быһыытынан дэһээтинэ* ылар бырааптаахтар.

⁶Оттон бу киһи, Левийтэн төрүттээх да буолбатар, Авраам баайын уон гыммыт биирин ылар итиэннэ кинини, Танара эрэннэриитин ылбыт киһини, алгыыр! ⁷Үрдүкү турааччы хаһан да бэйэтиттэн кыраны алгыыра мөккүөрэ суох. ⁸Манна дэһээтинэни өлөр оноһуулаах дьон ылаллар, оттон онно Суруйуулар тыыннаах диэн туоһулуур киһилэрэ ылбыт. ⁹Ол аата Авраам баайын уон гыммыт биир өлүүтүн Мелхиседеккэ биэрэригэр Левий бэйэтинэн киниэхэ дэһээтинэ биэрбит диэххэ сөп, ¹⁰тоҕо диэтэххэ, Мелхиседек Авраамы көрсөрүгэр, Левий өссө төрүү илигэ, этэргэ дылы, өбүгэтин этигэр-хааныгар баара.

¹¹Онон, киһи энкилэ суох буолуута левиттэр үлэлэринэн ситиһиллэрэ эбитэ буоллар (Сокуон, левиттэр үлэлэригэр олоһуран, норуокка бэриллибитэ), оччоҕо туох кыһалҕаттан Ааронтан ураты Мелхиседек курдук аҕабыт тахсан кэлиэ этэй? ¹²Аҕабыттар ис тутуллара уларыйдаҕына, Сокуон эмиэ уларыыахтаах. ¹³Оттон Кини, Суруйууларга этиллээччи, олох атын аҕа уһуттан төрүттээҕэ; бу аҕа уһуттан өссө биир да киһи сиртибэнньиккэ чугаһы илигэ. ¹⁴Моисей буоллаҕына аҕабыттар тустарынан этэригэр, Айыы Тойоммут сыдьаайа үүнэн тахсыбыт Иудатын аҕатын уһун төрүт да ахтыбат. ¹⁵⁻¹⁶Онон киһи төрдүн-уһун сокуонунан буолбакка, бараммат олох былааһынан

* ^{7:5} *Дэһээтинэ* (нууч. десятина) — үүнүү биитэр дохуот уон гыммыт биирэ. Моисей Сокуонун быһыытынан Израиль дьоно дохуоттарын уонна үүнүүлэрин уон гыммыт биирин левиттэргэ, аҕабыттарга биэрэллэрэ.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 8

анаммыт чынха атын, Мелхиседек курдук Аҗабыыт тахсан кэл-битэ дьэңгэтик көстөр. ¹⁷ Бу туһунан Суруйууларга: «Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Аҗабыыт буолаҕын», – диэн этиллэр. ¹⁸ Онон урукку кэриэс мөлтөх, туһата суох буолан ууратыллар, ¹⁹ тоҕо диэтэххэ, Сокуон өссө тугу даҕаны энкилэ суох турукка тиэрдэ илигэ; биһиэхэ ол оннугар биһигини Танараҕа чугаһатар сана ордук эрэл бэриллэр.

²⁰ Маныха эмиэ андаҕара суох хайдах да табыллыбат. ²¹ Урукку аҗабыыттар үлэҕэ анаалларыгар ханнык да андаҕар этиллибэт этэ, оттон Кини туһунан: «Айыы Тойон андаҕайда, Кини бу андаҕарын уларытыа суоҕа: Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук* Аҗабыыт буолаҕын», – диэн этиллэр. ²² Манньык андаҕар этиллэн, Иисус уруккутааҕар быдан ордук сөбүлэһии мэк-тиэлээччитэ буолар.

²³ Урут сиэртибэ биэрэр үлэһиттэр элбэх этилэр; өлөр онгоһуулаах дьон буолан, кинилэр солбулла тураллара. ²⁴ Оттон үйэлэр тухары баар Архиерей ытык сулууспата хаһан да солбуллубат; ²⁵ онон Кини көмөтүнэн Танараҕа кэлэр дьон туһугар көрдөһөөрү, Кини өрүү тыыннаах буолан, кинилэри мэлдьи быһыһыр кыахтаах.

²⁶ Дьэ бу манньык сибэтиэй, кыырпах да саҕа хара санаа сыстыбатах, энкилэ суох ыраас, аһыһаахтартан араарыллыбыт, халлааннар үрүт өттүлэригэр ылыллыбыт Архиерей биһиэхэ баар буолуохтаах этэ. ²⁷ Кини Бэйэтин биэрдэ бүтэһиктээхтик сиэртибэлэнэн, күн аайы урукку архиерейдар курдук маннай бэйэтин, онтон норуот аһыһытын-харатын иһин сиэртибэ биэрэ турарга наадыбат. ²⁸ Урут Моисей Сокуонунан, төһө да итэҕэстээхтэрин, мөлтөх өрүттэрдээхтэрин иһин, дьон архиерей буолаллара, оттон Сокуон кэнниттэн этиллибит Танара андаҕар тылынан Кини үйэлэр тухары энкилэ суох Уола Архиерейынан анаммыта.

Сана сөбүлэһии эргэтээҕэр ордук

8 Онон бу кэпсэтибит сүрүн суолтата манньык: биһиги Халлаанга улуу бүрүстүөл унга өттүгэр олорор, бары кыһал-ҕабытыгар барытыгар көмөлөһөр Архиерейдаахпыт. ² Кини

* ^{7:21} *Мелхиседек курдук* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 8

Халлаанга баар дьингнээх Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ – дьон туруорбатах, Айыы Тойон Бэйэтэ туруорбут дьин Скиниятыгар – сулууспалыыр. ³Ханнык баҕарар архиерей бэлэх-туһах, сиэртибэ биэрэр аналлаах, онон Кини эмиэ тугу эрэ сиэртибэ биэриэхтээх этэ. ⁴Манна сиргэ хаалбыта эбитэ буоллар, Кини олох да аҕабыт буолуо суоҕа этэ, тоҕо диэтэххэ, манна, иудей Сокуонун быһытынан, сиэртибэ биэрэр атын аҕабыттар бааллар. ⁵Моисейга, Скинияны туруорарыгар, «Көр эрэ, барытын, хайаҕа көрбүт холобургун үтүгүннэрэн онор» диэн этиллибитин курдук, кинилэр халлааннааҕы омоонун, күлүгүн үтүгүннэрэн үлэлиллэр; ⁶оттон Кини туохтан да ордук суоллары эрэннэриигэ тирэҕирэр сана сөбүлэһии – сана кэс тыл – мэктиэлээччитэ буолан, өссө ордук ытык сулуусаҕа тиксибитэ.

⁷Магнайгы сөбүлэһии энкилэ суоҕа эбитэ буоллар, атын сөбүлэһиини онгорсор сорок туруо суоҕа этэ. ⁸Ол иһин пророк кинилэри хомуруйан этэр: «Көр бу, Израиль норуотун, Иуда норуотун кытта сана сөбүлэһии онгорсор кэмим кэлэн эрэр, – диир Айыы Тойон; – ⁹Бу кинилэр өбүгэлэрин Египет сириттэн таһаараары, илиилэриттэн сиэтэн туран онгорсубут сөбүлэһии-биттэн чынха атын сөбүлэһии буолуоҕа. Кинилэр өбүгэлэрэ Мин кэс тылбын кэспиттэрэ, ол иһин Мин кинилэртэн киэр хайыспытым, – диир Айыы Тойон; – ¹⁰Ол кэнниттэн Израиль норуотун кытта онгорсор сөбүлэһиим бу баар, – диир Кини: – Сокуоннарбын өйдөрүгэр-санааларыгар ингэриэҕим, сүрэхтэригэр-быардарыгар суруйуоҕум; Мин кинилэр Таңаралара буолуоҕум, кинилэр Мин норуотум буолуохтара. ¹¹Оччоҕо ким да чугастааҕытын*, бэйэтин быраатын, «Айыы Тойону» бил диэн үөрэтэ сатыа суоҕа: ол курдук кыратыттан улуутугар тийэ бары Миигин билиэхтэрэ, тоҕо диэтэххэ, ¹²кинилэр алҕастарыгар Мин аһыныгастык сыһыаннаһыаҕым, аһыныларын да, Сокуону кэһиилэрин да санатыам суоҕа». ¹³«Сана» диэн тылы туттан, Кини бастакы эргэрбитин көрдөрөр; оттон эргэрбит, эмэх буолан эрээччи бэрт сотору суох буолар.

* 8:11 *Чугастааҕытын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ыалын».

Сирдээфи Скиния

9 Бастакы сөбүлэһии – эргэ кэс тыл – Тангараҕа сулууспалааһын туһунан быраабылалардаах уонна анал сибэтиэй сирдээх этэ. ²Скиния тэриллэн бүтэн, бастакы хоһо сырматынар уоттанан, Тангараҕа анаммыт уон икки килиэп ууруллан турар остуолланан «Сибэтиэй» диэн ааттанар буолбута. ³Иккис быыс кэнниттэн «Сибэтиэйтэн Сибэтиэй» диэн ааттанар иһинээфи түгэх хос кэлэрэ. ⁴Ол хоско кыһыл көмүс хадьыыла, кыһыл көмүс иһиттээх маанна, Аарон көбөрө тыллыбыт тайах маһа уонна сөбүлэһии кэс тыла сурулла сылдыар икки тааһа угуллубут бүтүннүүтэ көмүһүнэн бүрүллүбүт кэс тыл хоппото баара. ⁵Оттон хоппо үрдүнэн, аһыыттан ыраастанар сири кынаттарынан хахалаан, Тангара килбиэннээх сырдыга сатыылаабытын көрдөрөр херувимнар тураллара. Ол эээри, ити туһунан биһиги билигин сиһилии кэпсэтэ барбаппыт.

⁶Итинник оноһуулаах Скиния бастакы хохугар сулууспаларын толоро аҕабыыттар мэлдьи киирэллэрэ, ⁷оттон түгэх хоско сылга биирдэ эрэ, бэйэтин аһыытын-харатын итиэннэ норуот билбэккэ онгорбут аһыытын-буруйун туһугар сиэртибэ биэриэхтээх хаанын туппутунан архиерей киирэрэ. ⁸Итинэн Сибэтиэй Тыын, урукку Скиния турарын тухары, Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ киирэр суол сабыылааһын көрдөрөр. ⁹Ити барыта билигин кэми дьүһүйэн көрдөрөр: билигин бэриллэ турар ханнык баҕарар бэлэх-туһах, сиэртибэ Тангараҕа сүгүрүйэ кэлэр дьон суобаһын ыраастыыр кыаҕа суох, кинилэри хайдах да энкилэ суох онгорбот, ¹⁰тоҕо диэтэххэ, ити барыта аска, утахха, ыраастанар араас сизэргэ-туомна эрэ сыһыаннаах буолан, сана быһыы-майгы олохтонуор диэри эрэ, дьайар күүстээх.

¹¹Оттон Христос – биһиэхэ дьин үтүөнү аҕалбыт Архиерей – уруккутааҕар ордук улахан, толору сиппит, киһи туппатах Скиниятынан, ол аата бу айыллыбыт эйгэҕэ сыһыана суох атын Скиния иһинэн киирэн ааста. ¹²Кини оҕус да, козел да хаанын буолбатах, Бэйэтин Хаанын илдэ, Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ биирдэ бүтэһиктээхтик киирэн, биһигини үйэ-саас тухары толуйан ылбыта. ¹³Аһыыттан киртийбиттэри, эттэрэ-сииннэрэ ырааһырдын диэн, уматыллыбыт ньирэй күлүн кытта козеллаах оҕус хаанын булкуйан, ону ыһахтаан ыраастыыр буоллахтарына,

ЕВРЕЙДЭРГЭ 9

¹⁴Бэйэтин энкилэ суох сиэртибэ быһыытынан Тангараҕа Сибэтиэй Тынынан* бэриммит Христос Хаана хайдахтаах күүстээх буолуой! Биһиги дьиннээх**, тыыннаах Тангараҕа сулууспалыырбыт туһугар, Кини Хаана биһиги суобаспытын өлүүгэ тиэрдэр дьайыылартан ыраастыаҕа.

¹⁵Онон Тангара киһи аймаҕы кытта онорсубут сана сөбүлэһиитин тиксиһиннэрээччитэ Христос буолар. Кини бастакы сөбүлэһии дьайар кэмигэр оноруллубут бары аһыыттан-хараттан босхолоору өлөн, үйэлэргэ кэхтибэт нэһилиэстибэни ыларга ыңырыллыбыт дьон ол эрэннэриллибити ылалларын туһугар, толук буолбута.

¹⁶Биллэрин курдук, кэриэһин эппит киһи өлбүтүн эрэ кэннэ, кэриэһэ толоруллар, ¹⁷тоҕо диэтэххэ, киһи өллөбүнэ эрэ кэриэһэ олоххо киирэр, оттон бэйэтэ тыыннааҕын тухары, ол эппит тыла күүһэ суох. ¹⁸Дьэ ол иһин бастакы сөбүлэһии хаанынан бигэргэтиллибитэ. ¹⁹Бастаан Моисей Сокуон ирдэбилин барытын норуокка ааҕан биэрбитэ, онтон ньирэй, козел хаанын ылан ууга убатан баран, кыһыл түү бааллыбыт иссоп лабаатынан Сокуон кинигэтигэр уонна норуокка ыһахтаабыта. ²⁰Ол ыһа туран кини: «Бу – Тангара тутуһунг диэн эһигини кытта онорсубут сөбүлэһиитин бигэргэтэр хаан», – диирэ. ²¹Сити курдук кини Скинияны да, сулуусаҕа туттуллар иһити-хомуоһу да – барытын эмиэ хаанынан ыһахтаабыта. ²²Сокуон быһыытынан туох баар барыта даҕаны хаанынан ыраастанар, толук хаан тохтуон иннинэ, буруй-аһыы бырастыы гыныллыбат.

Христос – энкилэ суох сиэртибэ

²³Онон халлааннааҕы моһуона эрэ буолар сирдээҕи суоллар итинник ыраастаныах тустаахтара. Оттон халлааннааҕы бэйэтэ итиннээҕэр быдан ордук сиэртибэни эрэйэр. ²⁴Тоҕо диэтэххэ Христос дьин Сибэтиэйтэн Сибэтиэйи маарынныыр бу дойдутааҕы Сибэтиэй сиргэ киирбит буолбатах, Кини биһиги туспутугар Тангара иннигэр тураары, Халлаанга бэйэтигэр тахсыбыта. ²⁵Архиерей атын хааны туппутунан Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ

* 9:14 *Сибэтиэй Тынынан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өлбөт үйэлээх Тынынан».

** 9:14 *Дьиннээх* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

сыл аайы киирэрин курдук, Кини Бэйэтин сыл аайы сиэртибэлэммэт. ²⁶Өскөтө оннуга эбитэ буоллар, бу аан дойду айыллыа-быттан ыла, Кини элбэх төгүл сору-муну көрүө этэ; оттон Кини буоллабына аньыны суох онороору, үйэлэр бүтэр уһуктарыгар Бэйэтин биирдэ букатыннаахтык толук биэрэ кэлбитэ. ²⁷Кини биирдэ өлөн баран, дьүүлгэ турарыны, ²⁸Христос эмиэ, үтүмэн үгүс киһи аньытын сүгэн киэр ильдээри, биирдэ толук буолбута; оттон иккистээн кэлэригэр аньы туһуттан буолбакка, Кинини күүтээчилэр быһаналларын туһугар кэлиэбэ.

10 Сокуон кэнэбэс бэриллэр бары үтөө суол дынг уобараһа буолбакка, күлүгэ эрэ буолан, сыл аайы бэриллэр өрүү биир сиэртибэлэринэн Тангараҕа кэлэр дьону хайдах да энкилэ суох гынар кыаҕа суоҕа. ²Оттон атын эбитэ буоллар, сиэртибэлээчилэр, биирдэ бүтэһиктээхтик ырааһыран хаалан баран, аны аньыта суох курдук сананан, сиэртибэ биэрэллэрин тохтотуо этилэр. ³⁻⁴Ол эрээри оҕус да, козел да хаана киһини аньыттан-хараттан ыраастыыр кыаҕа суох, кинилэр сиэртибэлэрэ барбах сыл аайы аньыны санатар эрэ. ⁵Ол иһин Христос сиргэ кэлэригэр Тангараҕа этэр: «Эн сиэртибэ да, бэлэх-туһах да ылыахын баҕарбатым, ол оннугар Миэхэ эти-сиини бэлэмнээтин. ⁶Сиэртибэнныккэ бүтүннүү уматыллар сүөһүнү да, аньы иһин бэриллэр бэлэҕи да Эн ахсарбаккын. ⁷Ол иһин Мин: „Айыы Тангара, Сокуон кинигэтигэр Мин туспунаан суруллубутун курдук, Эн көнгүлүн толоро барабын“, — диэтим».

⁸Маннай Кини Сокуонунан бэриллэри: «Сиэртибэни да, бэлэҕи-туһаҕы да, бүтүннүү уматыллар сүөһүнү да, аньы иһин бэриллэр бэлэҕи да Эн баҕарбаккын, хайаларын да ахсарбаккын», — диир. ⁹Оттон эбэн этэр: «Тангара*, Эн көнгүлүн толоро барабын». Итинэн Кини иккиһи бигэргэтээри, маннайгыны ууратар. ¹⁰Иисус Христос Тангара көнгүлүн толорбут буолан, Кини Бэйэтин бүтэһиктээхтик биирдэ толук бэриммит сиэртибэтинэн бииһиги аньыттан-хараттан ырааһырбыппыт.

¹¹Ханнык баҕарар аҕабыт күн аайы өрүү хатылана турар, аньыны тэйтэр кыаҕа суох сиэртибэни биэрэр. ¹²Оттон Кини аньы-хара иһин биир сиэртибэни биэрэн баран, Тангара уҥа

* 10:9 *Тангара* — сорох быллыргы илиинэн суруйууга бу тыл суох.

өлтүгэр букатыннаахтык олорбута. ¹³ Онон аны билигин Тангара Кини өстөөхтөрүн Киниэхэ, үктэл онгосторугар, самнарарын кэтээр. ¹⁴ Аньыттан-хараттан ырааһырбыттары Кини соҕотох биир сиэртибэнэн үйэлэр тухары энкилэ суох дьон гыммыта.

¹⁵ Бу туһунан биһиэхэ Сибэтиэй Тыын эмиэ туоһулуур: ¹⁶ «Айыы Тойон этэр: „Мин ити кэнниттэн кинилэри кытта онгорсор сөбүлэһиим бу баар. Сокуоннарбын сүрэхтэригэр-быардарыгар ингэриэм, өйдөрүгэр-санааларыгар суруйуом“». ¹⁷ Итиэннэ эбэн этэр: «Онгорбут аньыыларын да, Сокуону кэһиилэрин да аны хаһан да кинилэргэ санатыам суоҕа». ¹⁸ Оттон ханна аньыы-буруй бырастыы гыныллар да, онно аньыы иһин аны сиэртибэ бэриллбэт.

Тулуурдаах буолууга ынгырыы

¹⁹ Бырааттарыам, онон, Иисус Христос Хаана тохтон, биһиги Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ көнүллүк киирэр кыахтаахпыт. ²⁰ Кини биһиэхэ быыс нөнгүө аһар суолу, ол аата Бэйэтин этин-сиинин сиэртибэлэнэн, санга тыыннаах суолу арийбыта. ²¹ Онон биһиэхэ бүтүн Тангара Дьэтин үрдүнэн турар улуу Аҕабыыт баарын быһытынан, ²² истин сүрэхтэнэн, толору итэҕэллэнэн, сүрэхпитин суобаспыт кириттэн ыраастанан, эппитин-сииммитин ыраас уунан суунан Тангараҕа чугаһаабын; ²³ Тангара эрэннэрбит тылын экчи толорор, онон аһаҕастык этинэр эрэлбитин халбаннаабакка тутуһуоҕун. ²⁴ Таптыырга, хардарыта үтүнү онгорсорго көбүтүһэн, бэйэ-бэйэбитигэр болҕомтолоох буолуоҕун. ²⁵ Бииргэ түмсэр үгэспитин, сорох-сорохтор курдук хаалларымыабын, Айыы Тойон Күнэ чугаһаан истэҕин аайы, бэйэ-бэйэбитин ордук өйдөтүһэ-үөрэтиһэ сылдыһабын.

²⁶ Дьын кырдыгы билэн баран, дьаалыбытынан аньыыны онгосто сылдыар буоллахпытына, биһиэхэ аны аньыы иһин ханнык да сиэртибэ хаалбат, ²⁷ арай кэлэр Дьүүлү уонна утарсааччылары имири эһиэхтээх уоту өлөрдүү куттанан туран кэтээрэгэ эрэ тийэбит. ²⁸ Моисей Сокуонун кэспит киһи, икки-үс туоһу көрдөрдөбүнэ, туох да чэпчэтиитэ суох өлөргө ууруллар. ²⁹ Оччоҕо эһиги санаан көрүн: Тангара Уолун тэпсэр уонна Тангараны кытта сөбүлэһии кэс тылын бигэргэппит, бэйэлээх бэйэтин сибэтии гыммыт Хааны ытыктаабат, Тангара илгэлээх үтүө тапталын Тыынын атаҕастыыр киһи хайдахтаах ыар буруйга

тиксиэбэй! ³⁰«Иэстэбил – Миэнэ, Мин ситиһиэм диир Айыы Тойон*», – диэн Ким эппитин биһиги билэбит. Кини өссө: «Айыы Тойон Бэйэтин норуотун дьүүлүө», – диэн этэр. ³¹Тыыннаах Танара илиитигэр түбэһии баар эбээт дьулаан суол!

³²Доҕотторуум, олоххут ааспыт кэмин өйдөөн-санаан көрүң: оччотообуга, килбиэннээх сырдык эһиэхэ сыдыайбытыгар, эһиги төһөлөөх элбэх эрэйи-мунгу, туруулаһан туран, тулуйдугут этэй! ³³Ардыгар үөбүү-үтүрүүү үөһүгэр турангыт, дьон күлүүтүгэр-элэгэр бараргыт, ардыгар бэйэбит итинник быһыыга-майгыга түбэспиттэргэ көмөлөһөргүт; ³⁴мин хаайыыга сыттаһпына**, эһиги миэхэ кэлэн кыһалҕабын үллэстибиккит, баайгытын-дуолгутун тутан ылбыттарыгар, Халлаанга итиннээҕэр быдан ордук бараммат баайдаахпыт диэн билэр буолангыт, сүтүккүтүн үөрөкөтө аһарбыккыт. ³⁵Онон эрэлгит эһиэхэ улуу наҕарааданы тосхойорун билэ сылдьан, эр санаабытын ыһыктыман. ³⁶Танара көңүлүн толорон, эрэннэриллибитти ыларга эһигиттэн улахан тулуур эрэйиллэр. «³⁷Кэлиэхтээх кэлэрэ кыра кэм хаалла – Кини бытааран хойутоо суоҕа. ³⁸Кырдыксыт*** итэҕэлинэн тыынаах буолуоҕа, оттон төттөрү түһэр киһини Мин Дууһам сөбүлээбэт». ³⁹Биһиги турбут суолбутуттан төннөн өлөр дьон буолбатахпыт, суох, биһиги олоххо тиксэр туһугар итэҕэлбитин ыһыктыбаппыт.

Итэҕэл

11 Итэҕэл диэн кэтэһэрбит туоларыгар, көрбөппүт баарыгар бигэ эрэмньибит буолар. ²Былыргылар итэҕэллэринэн Танара биһирэбилин ылбыттара.

³Итэҕэлбитинэн биһиги аан дойду барыта Танара тылынан айыллыбытын, онон көстүбэт эйгэттэн көстөр эйгэ үөскээн тахсыбытын билэбит.

⁴Итэҕэлинэн Авель Каиннааҕар Танараҕа ордук үчүгэй сиртибэни биэрбитэ; Танара кини итэҕэлин көрөн, ити бэлэҕи

* 10:30 *Диир Айыы Тойон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:34 *Мин хаайыыга сыттаһпына* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «хаайыылаахтарга».

*** 10:38 *Кырдыксыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Мин кырдыксытым».

ылынан, Авель кырдыгын туоһулаабыта; итэҕэлинэн кини, өлөн да баран, сангарар. ⁵Итэҕэлинэн Енох эмиэ, өлөр өлүүнү көрсүбэккэ эрэ, үөһэ ылыллыбыта; «Танара көһөрөн ылбыт буолан, кинини булбатахтара». Суруйуулар туоһулуулларынан, Енох үөһэ ылыллыан инниттэн Танараҕа сөбүлэппитэ. ⁶Итэҕэйбэт киһи Танараҕа хайдах да сөпсөтөр кыаҕа суох. Танараҕа кэлэр киһи Кини баарын, Кинини көрдөөччүлэргэ үтүнэн төлүүрүн итэҕэйиэхтээх. ⁷Итэҕэлинэн Ной кэнэҕэс туох буолуохтааҕын туһунан Танараттан истибитэ, итиэннэ Киниэхэ дириг ытыктабылын көрдөрөн, дыиэ кэргэнин быһаары, ковчег онгостубута. Итэҕэлинэн кини киһи аймаҕы дьүүлгэ туруорбута, оттон бэйэтэ кырдыксыт киһи быһыытынан Танара хайҕалыгар тиксибитэ.

⁸Итэҕэлинэн Авраам, Танара ынгыраарын истэн, нэһилиэстибэ ылар дойдутугар тийээри, ханна баран иһэрин билбэтэр да, суолга туруммута. ⁹Итэҕэлинэн кини эрэннэриллибит сиргэ тийэн, туора дойдуга кэлбит киһилии, эмиэ оннук нэһилиэстибэ эрэннэриллибит Исаактаах Иаковун кытта бииргэ отууланан олоҕубута. ¹⁰Танара Бэйэтинэн онкуллаан туппут тулхадыйбат чинг тирэхтээх куоратыгар тийэрин Авраам ол курдук күүтэрэ. ¹¹Итэҕэлинэн Сарра эмиэ, төрүүр сааһын ааһан баран, оҕо үөскүүр кыахтаммыта*. Танара эрэннэрибитин экчи толорорун кини билэрэ. ¹²Ол иһин, бүдүгүрэ кырдыксыт биир киһиттэн «халлаан сулуһун курдук элбэх, муора кумаҕын курдук баһаам удьуор дьон» үөскээн тахсыбыттара.

¹³Кинилэр бука бары итэҕэллэрин энчирэппэккэ өлбүттэрэ; төһө да эрэннэриллибит ылбатахтарын иһин, ону ыраахтан эҕэрдэли кэрэллөрө итиэннэ бэйэлэрин бу сиргэ ааһан иһэр айанньыттарбыт, кэли дьоммут дэнэллэрэ. ¹⁴Бу барыта кинилэр дын дойдуларын көрдүүлэрин туоһулуур. ¹⁵Өскөтүн кинилэр араҕан барбыт дойдуларын өйдүү-саныы сылдыксыттары эбитэ буоллар, онно төннөн тийэр тоҕоостоох кэми хаһан баҕарар булуо этилэр; ¹⁶ол эрээри бу дьон быдан ордукка — Халлааннааҕы дойдуга — дьулуһаллара, ол иһин Танара, кинилэргэ куорат бэлэмнээн, Бэйэтин аһаҕастык кинилэр Танараларынабын диир.

* 11:11 Эбэтэр «Төһө да Сарра оҕото суоҕун, төрүүр сааһын ааспытын иһин, Авраам аҕа буолар кыахтаммыта».

ЕВРЕЙДЭРГЭ 11

¹⁷⁻¹⁸ Итэбэлинэн Авраам, Тангара кинини тургутан көрбүтүгэр, Исаагы сиэртибэ биэрбитэ; Тангара киниэхэ «Исаак эн ааккын ааттатыа» диэн эрэннэрбит баар-суох соботох уолун сиэртибэ биэрэргэ Авраам ол курдук бэлэм этэ. ¹⁹ «Тангара өлбүтү да тилиннэрэр кыахтаах» дии саныыр буолан, кини кэнэбэс тилии бэлиэтигэр уолун төттөрү ылбыта. ²⁰ Исаак эмиэ инникигэ итэбэлинэн Иаковтаах Исаагы албаабыта. ²¹ Итэбэлинэн Иаков, өлөрүгэр, Иосиф уолаттарын иккиэннэрин албаан баран, тайах маһыгар өйөнөн туран, Тангараба сүгүрүйбүтэ. ²² Итэбэлинэн Иосиф, өлөрүгэр, Израиль уолаттара Египеттэн тахсыахтаахтарын санатан, унуохпун илдэ бараарын диэн кэриэтин эппитэ.

²³ Итэбэллэринэн Моисей төрөппүттэрэ уолларын үс ый тухары кистии сылдыбыттара, санга төрөөбүт оҕолоро үчүгэйкээн бэйэлээгин көрөн, ыраахтаагы дьаһалыттан да куттамма тахтара. ²⁴ Итэбэлинэн Моисей, сааһын ситэн баран, фараон кыһын уола дэнэртэн akkaастаммыта, ²⁵ аныылаах олоһунан быстахтык дуоһуйар оннугар, Тангара норуотун кыһалбалаах олоһун үллэстэрин ордорбута; ²⁶ Египет күндү кылаатынааһар Христос туһугар эрэйдэнэри кини ордук сыаналаах баайга холообута, ол курдук кэнэбэс бэриллэр дьин төлөбүрү өйүттэн араарбат этэ. ²⁷ Итэбэлинэн Моисей, ыраахтаагы уордайыа диэн куттаммакка, Египет сириин хаалларан барбыта. Кини, Көстүбэти көрөр курдук, бөбөх санаалааба. ²⁸ Итэбэлинэн кини Паасханы олохтообута уонна, Израиль ыалларын маннайгы уол оҕолорун өлүү Аанньала тумнан аастын диэн, хаанынан ааннарын сотоллоругар соруйбута. ²⁹ Итэбэллэринэн кинилэр, кураанах сири туоруур курдук, Кыһыл муораны түгэтинэн хааман туораабыттара, оттон Египет дьоно, кинилэри батыһан иһэн, бука бары ууга тимирбиттэрэ. ³⁰ Итэбэллэринэн Израиль дьоно Иерихону сэттэ күн устата эргийэ хаампыттарыгар куорат истиэнэлэрэ сууллубуттара. ³¹ Итэбэлинэн содур дьахтар Раав чуннуу кэлбит Израиль дьонун дьиэтигэр саһыаран*, итэбэлэ суохтары кытта бииргэ өлбөтөбө.

³² Өссө тугу этиэмий? Геден, Варак, Самсон, Иеффай, Давид, Самуил уонна да атын пророктар тустарынан кэпсиэхпин

* 11:31 Синодальной тылбааска «уонна атын сириинэн атааран биэрэн» диэн тыллар эбии кирибиттэр (Сибэтиэй Иаков Апостол суругуттан).

бириэмэм тийийэ суоҕа. ³³Итэҕэллэринэн кинилэр бүтүн саарыстыбалары сууһараллара, кырдыгы олохтууллара, Тангара эрэннэрбитин ылаллара, хахай айаҕын хам туталлара, ³⁴уот уорун уҕарытан умуруораллара, өргөстөөхтөн мүччү түһэллэрэ, мөлтөөн-ахсаан баран, хат күүһүрэн-уоҕуран кэлэллэрэ; сэриигэ, күүстээх буйун буолан, туора дойду сэриилэрин чугутан ыталлара; ³⁵дяхталлар өлбүт дьонноро тиллибиттэрин төттөрү ылаллара; сорохтор быдан ордук олоххо тиллээри, көнүлтэн akkaастанан туран сору-муну көрөн өлөллөрө; ³⁶сорохторун атаҕастыыллара, сынньаллара, сыабынан бохсон харанга хаайыыга быраҕаллара; ³⁷тааһынан тамнаан өлөрөллөрө, эрбиинэн эрбииллэрэ, накаастыыллара*, батаһынан кэрдэллэрэ; кинилэр бараан, козел тириитэ таҕастаах атаһ-балай сылдыбаллара, кыһалҕаҕа кыһарыйтаран, сойуолатан эрэйи-муну көрөллөрө. ³⁸Бүтүн аан дойдутааҕар күндү дьон иччитэх сирдэринэн, хайаларынан, сир анҕайдарынан, хаспахтарынан атаһ-балай сылдыбаллара.

³⁹Кинилэр бука бары итэҕэллэринэн Тангара биһирэбилин ситиспиттэрэ, ол гынан баран Кини эрэннэрбитин ылбатахтара; ⁴⁰тоҕо диэтэххэ, Тангара туох эрэ үчүгэйтэн үчүгэйи биһиэхэ бэлэмнээн, кинилэр энкилэ суох буолууну биһигинниин бииргэ ситиһэллэрин туһугар, барыта итинник буолбута.

Христос – биһиги итэҕэлбитин Төрүттээчи

12 ¹⁻²Онон биһиги эмиэ, тулабытыгар былыт курдук итинник хойуу туоһулардаах дьон, бары баттыгы санныбытыттан кизэр быраҕан, атахтыыр аньыны антах анһан, итэҕэлбит Төрүттээччитэ, Ситэрээччитэ Иисустан харахпытын араарбакка, бу барыахтаах күрэх суолбутунан тулуурдаахтык дьулуруйан иһиэбин. Кини, иннигэр күүтэр үөрүү туһугар** кириэскэ тириллии саатын-суутун тулуйан баран, Тангара бүрүстүөлүн уна өттүгэр олорбута. ³Онон эр сэниэҕит эстибэтин, күүстээх санааҕыт өһүллүбэтин туһугар, Кини аньыылаах дьон итиччэлээх атаҕастабылын тулуйбутун өйдүү-саныы сылдыын.

* 11:37 *Накаастыыллара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 12:1-2 *Үөрүү туһугар* – эбэтэр «үөрүү оннугар».

Айыы Тойон таптыыр киһитин дьарыйар

⁴Эһиги, анһыыны утаран, хаанһытын тоҕор гына өссө турууласпака да сылдьан, ⁵Тангара эһигини, оҕолорун, бөҕөр-гөтөн эппит тылларын умнубуккут. «Уолум! Айыы Тойон дьарыйарын өйдөө, анһыыгын саралаатаҕына, санааҕын түһэримэ; ⁶Айыы Тойон таптыыр киһитин дьарыйар, ылынар уолун, ким да буоллун, таһыйар».

⁷Онон Кини эһигини дьарыйарын Аҕабыт биһигини иитэр-үөрэтэр дии санаан, тулуйар буолун. Тангара эһигини оҕолорум диир буолан дьарыйталыыр. Аҕа буйбат оҕото диэн баар дуо? ⁸Оттон уолаттарын барыларын дьарыйтыырын курдук, эһигини дьарыйбат буоллаҕына, ол аата эһиги булумһу оҕолоргут, Кини оҕолоро буолбатаххыт.

⁹Бэл сиргэ баар аҕаларбыт дьарыйалларыттан куттанар эбит буоллахпытына, бараммат олоххо тиксэр туһугар, халлаанга баар Аҕабытыгар өссө ордук бас бэриниэхтээхпит буолбат дуо? ¹⁰Сирдээҕи аҕаларбыт хайдах сөп диэбиттэринэн быстах кэмгэ уодьугаммытын тардаллара, оттон бу Аҕабыт биһигини Бэйэтин курдук сибэтиэй гынаары, биһиэхэ туһалаах буоллун диэн үөрэтэр. ¹¹Дьарыллыы маннай утаа кими да үөрдүбэт, хомотор эрэ гынан баран, дьарыллан көмүт дьон кэлин кырдыктаах, эйэлээх олох өлгөм үүнүүтүн хомуйаллар.

¹²Онон, доҕотторуум, сэниэтэ эстибит илиигитин өрө көтөҕүн, мөлтөөбүт сүһүөххүтүн көннөрүн. ¹³Доҕолоннуур сүһүөххүт бүдүрүйбэтин, үтүөрэрин туһугар, көнө суолунан сылдьың.

¹⁴Дьону барытын кытта эйэ-дэмнээх буоларга, сибэтиэй олохтонорго кыһаллың; сибэтиэй олохтоммокко сылдьан, ким да Айыы Тойону көрүө суоҕа. ¹⁵Ким да Тангара илгэлээх үтүөтүтэн маппатын курдук, хайаҕыт да «абалаах силлестэн үүнэн содулу таһаарар, үгүс киһини буомурдар сүлүһүннээх үнүгэс кэриэтэ буолбатын» туһугар, бэйэҕитин болҕойун; ¹⁶эһиги ортоҕутугар Исав курдук биир аһылык иһин бастакы оҕо буолар быраабын атыылаабыт содур быһыылаах эбэтэр Тангараны билиммэт дьон баар буолбатын туһугар, бэйэҕитин көрүнүн. ¹⁷Кэлин Исав төһө да алгыс ылыан

бағардар, аккаастаппытын билэҕит; төһө да хараҕын уутунан суунан туран көрдөстөр, онгорбутун хайдах да уларытар кыаҕа суоҕа*.

Танара сангатын иһиттэххитинэ, киэр хайыһыман

¹⁸Эһиги ыас харанҕаҕа силлиэ быыһыгар уотунан уһуура турар, ¹⁹турба оонньуур тыаһа иһиллэр уонна Израиль норуота истэн баран салгыы сангарбатыгар көрдөспүт куолаһа дуораһыһар, киһи тутан-хабан көрүөн сөптөөх хайатыгар** чугаһаан турар буолбатаххыт. (²⁰Кинилэр «бу хайаны бэл кыыл да таарыйдаҕына, тааһынан быраҕыллан, эбэтэр оҕунан ытыллан өлүөхтээх» диэн сэрэтиититтэн чаҕыйбыттар. ²¹Ити көстүүттэн оннооҕор Моисей дьулайан: «Титирэс буолуохпар диэри кутанным», – диэбит.) ²²Суох, эһиги Сион хайатыгар – Тыыннаах Танара куоратыгар, Халлааннааҕы Иерусалимга, аата ахса биллибэт Аанньалларга, ²³ааттара Халлаанга суруллубут Танара бастакы уолаттарын өрөгөйдөөх Церковыгар, бар дьону сууттуур Судьуйаҕа – Танараҕа, ситэн-хотон энкилэ суох буолбут кырдыксыт дьон тыыннарыгар, ²⁴саҕа сөбүлэһии Тиксининнэрээччитигэр – Иисуска уонна Кини аһыыттан ыраастыыр, Авель хаана эрэннэрэринээҕэр быдан ордугу эрэннэрэр Хааныгар – чугаһаатыгыт.

²⁵Онон сэрэхтээх буолун: Кини сангарар кэмигэр киэр хайыһыман. Кинилэр сиргэ сангарааччыны истибэккэ, буруйдамыттара, онон биһиги Халлаантан Сангарааччыттан киэр хайыстахпытына, буруйдааһынтан, биллэн турар, куоппаппыт. ²⁶Ол кэннэ Кини сатарыыр саҕата иһиллэн сири дьигиһиппитэ, оттон билигин Кини: «Өссө биирдэ сири эрэ буолбакка, халлааны эмиэ дьигиһитиэм», – диэн бигэргэтэн этэр. ²⁷«Өссө биирдэ» диэн тыл, айыллыбыттан халбаннаабата эрэ ордон хааларын, оттон халбанныра барыта уларыһарын көрдөрөр.

* 12:17 *Онгорбутун хайдах да уларытар кыаҕа суоҕа* – эбэтэр: «Аҕата кини тугу онгорбутун уларытар кыаҕа суоҕа», «Исав тугу онгорбутун уларыттарар курдук, аҕатын кыайан тылыгар киллэрбэтэҕэ», «Исавка аһыыны билинэр кыах бэриллэбэтэҕэ».

** 12:19 *Хайатыгар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

²⁸ Онон тулхадыйбат Саарыстыбаны ылар дьон биһиги Тангараҕа махтана сылдыях тустаахпыт уонна Киниэхэ сөбүлэтэр курдук, дирин ытыктабыллаахтык, Киниттэн толлон-торуттан туран сулууспалыахтаахпыт. ²⁹ Тугу барытын имири сиир суос-таах уот кэриэтэ эбээт биһиги Тангарабыт!

Тангараҕа сөбүлэтэр олох

13 Дофотторуом, эһиги бэйэ-бэйэҕитигэр быраатты таптал-гыт уостары билбэтин. ² Айан дьонун амарахтык көрсөр үгэһи өрүү умнуман. Сорох ыалдыгымсах дьон бэйэлэрэ да билбэттэринэн Аанньаллары маанылаан тураллар. ³ Хаайыыга сытааччылары, бэйэҕит хаайыыга сытаргыт курдук, өйдүү сылдьың; эрэйи-муну көрөөччүлэри, бэйэҕит эрэйдэнэ сылдыаргыт курдук, умнубат буолуң. ⁴ Кэргэнни олоххутун бука бары үрдүктүк тутуң, ыал дьон, бэйэ-бэйэҕитигэр бэриниилээх буолуң; содурдары, көссүүлэһээччилэри Тангара дьүүлүөҕэ. ⁵ Харчы баҕатыгар ылларыман, туох баардааххытынан дуоһуйуң. Кини «эйигин хаалларыам да, быраҕыам да суоҕа» диэн Бэйэтинэн этэн турар. ⁶ Ол иһин биһиги эрдээхтик этэбит: «Айыы Тойон миэхэ көмөлөһөр, онон мин туохтан да куттаныам суоҕа. Кини миэхэ туох куһаҕаны оноруой?»

⁷ Тангара тылын үөрэтэн эһигини көрбүт-истибит дьону өйдүү сылдьың; кинилэр олорон ааспыт олохторун түмүгүн көрөн, итэҕэллэрин холобур туттун. ⁸ Иисус Христос бэҕэһээ да, бүгүн да, үйэттэн үйэлэр тухары өрүү биир, уларыыбат. ⁹ Эһин араас туора үөрэҕинэн үлүһүйүмэн; онон дьарыгырааччыларга туох да туһаны аҕалбатах аһы аһыахтааҕар, Тангара илгэтинэн күүс-сэниэ киллэриммит ордук. ¹⁰ Бэл Скинияҕа сулууспалааччылар ылан аһыыр бырааптара суох сиэртибэнныктэрэ биһиэхэ баар эбээт. ¹¹ Аһыы иһин сиэртибэҕэ бэриллит сүөһү хаанын архиерей Сибэтиэйтэн Сибэтиэйтэ илдьэ киирэр, оттон этин түөлбэ тас өттүгэр таһааран уматаллар. ¹² Ол иһин Иисус эмиэ дьону Бэйэтин Хаанынан ыраастаары, куорат тас өттүгэр өлбүтэ. ¹³ Онон, дофотторуом, Кинини кытта бииргэ атаҕастанарбытын кэрэйбэккэ, түөлбэ тас өттүгэр Киниэхэ тахсыаҕың. ¹⁴ Биһиги куруук олорор куораппыт манна суох эбээт — биһиги кэнэҕэски кэм куоратын көрдүүбүт. ¹⁵ Тангараҕа, Кини аатын айхаллыыр хайҕал тыл сиэртибэтин — этэр тылбытынан биэрэр

бэлэхпитин Иисус көмөтүнэн тинигин быспакка биэрэ туруо-
бунг. ¹⁶Итини тэнэ үтүнү онгорору, хардарыта көмөлөсүһэри
умнуман – Тангара итинник сиртибэни сөбүлүүр.

¹⁷Салайааччыларгытыгар бас бэрининг, тугу этэллэрин ис-
тинг. Тангара иннигэр отчуоттуохтаах дьон быһыытынан кини-
лэр эниги тускутугар утуйар ууларын умнан да туран кыһал-
лаллар. Эниги истигэн буоллаххытына эрэ, кинилэр үөрэ-көтө
сулууспалыахтара, оттон ыарыҕатан өрө тыына сылдыар буол-
лахтарына, ол эһиэхэ туох да туһаны аҕалыа суоҕа.

¹⁸Биһиги туспутугар үнэ сылдыын. Туохха да буоллун, барыты-
гар чизинэй буолуохпутун баҕарар буоламмыт, суобаспыт ыраас
диэн биһиги эрэнэ саныбыт. ¹⁹Ордук Тангара миигин эһиэхэ
түргэнник төнүннэрэрин туһугар үнэргитигэр көрдөһөбүн.

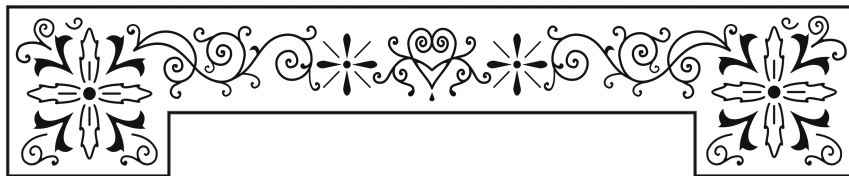
Алгыс

²⁰Бараанын үөрүн улуу Маныйытын – хаһан да көтүллү-
бэт сөбүлэһии кэс тылын Бэйэтин Хаанынан бигэргэппит Айыы
Тойон Иисус Христуһу өлбүттэртэн тилиннэрбит Тангара, эйэ-
ил төрдө, ²¹Бэйэтин көнүлэ туоларын туһугар, эһигини бары
үтүөҕэ салайыахтын, тугу сөбүлүүрүн эһиэхэ* Иисус Христуһу-
нан ситэртэриэхтин. Киниэхэ үйэлэртэн үйэлэр тухары албан
аат! Аминь.

²²Бырааттарым, бу эһигини өйдөтөн эпиппин ылынаргы-
тыгар көрдөһөбүн. Оннук элбэҕи да суруйбатым. ²³Бырааппыт
Тимофей босхоломмутун туһунан эһиэхэ үтүө сонуннаахпын.
Сотору кэлэр күннээх буоллаҕына, кинини эһиэхэ илдэ тий-
ийиэҕим. ²⁴Салайааччыларгытыгар уонна сибэтиэйдэргэ бука ба-
рыларыгар эбэрдэтэ тириэрдиг. Италия христианнара эһиэхэ
эбэрдэ ыталлар. ²⁵Тангара илгэлээх үтүөгэ эһигинниин энээр-
дэһиэхтин. Аминь**.

* 13:21 *Эһиэхэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиэхэ».

** 13:25 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

СИБЭТИЭЙ ИОАННА АРЫЛЛЫЫ

Аан тыл

1 Сотору кэминэн туох буолуохтаабын кулуттарыгар биллэрээри Тангара биэрбитин Иисус Христос арыян көрдөрбүтүн туһунан кинигэ. Кини ону барытын Аанньалынан ыттан, кулутугар Иоанна биллэрбитэ. ² Онон Иоанн Тангара тылын, Иисус Христос туоһулаабыт кырдыгын – тугу көрбүтүн барытын кэрэһилээн суруйда. ³ Бу билиннини да, кэнэбэни да төлкөлүүр тыллары ааҕар киһи уонна кини ааҕарын истэн бу кинигэҕэ суруллубуту тутуһааччылар алгыстаахтар. Болдьохтоох кэм кэлэрэ чугаһаата.

Асиятаабы сэттэ церковка эбэрдэ

⁴⁻⁵ Асиятаабы сэттэ церковка Иоантан:

билигин да баар, урут да баар, кэлиэхтээх Тангараттан уонна Кини бүрүстүөлүн иннигэр сылдыар сэттэ тыынтан итиэннэ сир ыраахтаабыларын Улуу Баһылыгыттан, өлбүттэртэн бастакынан тиллибит кырдыктаах туоһу Иисус Христостан эһиэхэ Тангара илгэлээх үтүөтэ, илэ-эйэтэ тосхойо туруохтун! Киниэхэ, биһигини таптаан аһыыбытыттан-харабытыттан Бэйэтин Хаанынан сууйбукка*, ⁶ Аҕатыгар Тангараҕа анаан биһигини ыраахтаабы, Тангара үлэһитэ дьон онорбукка, үйэттэн үйэҕэ албан аат буолуохтун, Кини былааһа үйэлэр тухары туругура туруохтун! Аминь.

* ^{1:4-5} *Аһыыбытыттан-харабытыттан Бэйэтин Хаанынан сууйбукка* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «аһыыбытыттан-харабытыттан Бэйэтин Хаанынан быһаабыкка».

АРЫЛЛЫЫ 1

⁷ «Көр бу, Кини былыты кытта кэлэн иһэр! Харахтаах эрэ барыта, бэл Кинини хараҕалы аспыттар кытта, Кини кэлэрин көрүөхтэрэ; сир норуота барыта Кини иннигэр ытаан-соҕоон айманыаҕа». Дьинг чахчы оннук буолуоҕа, аминь.

⁸ «Мин Альфабын уонна Омегабын, төрүппүн итиэннэ бүтэр уһукпун»*, – диир билигин да, урут да баар, кэлиэхтээх Айыы Тойон, Барытын Тутан Олорооччу.

Христону көрүү

⁹ Мин, Иоанн, эһигини кытта бииргэ Иисус Христос туһугар эрэйдэнэр, Кини Саарыстыбатыгар кыттыгастанар, Киниэхэ тулуурдаахтык эрэнэр убайгыт, Тангара тылын уонна Иисус Христону кэрэһиттээбитим иһин, Патмос диэн арыыга көскө ытыллыбытым. ¹⁰ Айыы Тойон күнүгэр Сибэтиэй Тыын миэхэ сайан, кэннибэр турба дорҕоонун санатар улахан сананы истибитим: «Мин Альфабын уонна Омегабын, Бастакыбын уонна Тийэхпин**.

¹¹ Тугу көрөргүн барытын кинигэҕэ суруйан Асиятааҕы сэттэ церковка: Ефескэ, Смирнаҕа, Пергамна, Фиатираҕа, Сардиска, Филадельфияҕа уонна Лаодикияҕа – ыыт», – диэбитэ ол санга.

¹² Ким миигинниин кэпсэтэрин көрөөрүбүн эргиллибитим – арай умайа турар сэттэ кыһыл көмүс сибэтиинньик көстүбүтэ; ¹³ сэттэ сибэтиинньик быһыгар бэрбээкэйигэр тийэр уһун таһаастаах, кыһыл көмүс өгнөөх таһаһынан түөһүн курдуу бааммыт Кини Уолугар майгыннаах баара. ¹⁴ Баттаҕа үрүн бараан түүтүнүү хаар манган этэ, хараҕа умайар уот төлөнүн санатара; ¹⁵ атаҕа кыһаҕа уһаарыллыбыт боруонса курдуга; куолаһа күүстээх күрүлгэн уута күрүлүүрүн санатара; ¹⁶ унга илиитигэр сэттэ сулуһу тутан турара, уоһугар икки өттүнэн биилээх уһуктаах батастааҕа; сирэйэ халлаан оройугар турар күлүмнэс күн курдуга.

¹⁷ Мин Кинини көрөн, өлбүттүү атаҕын аттыгар охтон түспүтүм. Кини, унга илиитин үрдүбэр ууран баран, эппитэ: «Куттаным. Мин Бастакыбын уонна Тийэхпин, ¹⁸ үйэттэн үйэлэр тухары

* 1:8 *Альфа уонна Омега* – грек алпаабытын бастакы уонна бүтэһик буукубалара. *Төрүппүн итиэннэ бүтэр уһукпун* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 1:10 *Мин Альфабын уонна Омегабын, Бастакыбын уонна Тийэхпин* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

АРЫЛЛЫЫ 2

баарбын. Өлбүтүм гынан баран, көр бу, аны үйэлэр тухары тыын-наахпын, аминь; аад уонна өлөр өлүү саарыстыбатын күлүүһүн тыла Миэхэ баар. ¹⁹ Онон тугу көрбүккүн, уонна билигин баары да, бу кэнниттэн туох буолуохтаағын да барытын суруй. ²⁰ Мин уна илиибэр көрбүт бу сэттэ сулуһун итиэннэ сэттэ кыһыл көмүс сибэтиинньик кистэлэн суолталара маннык: сэттэ сулус сэттэ церковь Аанньаллара буолаллар, оттон бу көрбүт сэттэ сибэтиинньигин сэттэ церковь буолар».

Ефескэ илдьит

2 Ефес* церковын Аанньалыгар суруй:
«Уна илиитигэр сэттэ сулуһу Тутан Турааччы, сэттэ кыһыл көмүс сибэтиинньик быһынан Хаамааччы маннык этэр: ²Эн бары дьайыгыгын, сыралаах үлэҕин, кытаанах тулуургун билэбин; содур дьону кыайан тулуйбаккын, Апостол буолбатах эрээрилэр, Апостолларбыт дэнээччилэри тургутан көрөн, сымыйаларын арыйбыккын эмиэ билэбин. ³Эн эрэйи энээргинэн тэлэнгин, бөҕө тулуурдаммытын, Мин аатым туһугар элбэх сырағын биэрэн туран үлэлээбитин, ол үрдүнэн эр сэниэн эстибэтэҕэ. ⁴Арай бири утарардаахпын: эн маннайгы тапталгың сүтэрдин. ⁵Онон хантан түспүккүн өйдөө, уонна аныгыгын-буруйгун билинэнгин, маннай утаа онорбут дьайыларгың онор. Аныгыгын билинэн кэмсиммэтэххинэ, бэрт сотору эйиэхэ тийэммин, сибэтиинньик-кин турар сириттэн сыҕарытыам. ⁶Ол эрээри хайгырдаахпын: эн эмиэ Мин курдук николиттар дьайыларын абааһы көрөҕүн. ⁷Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэҕэ буолуохтун. Кыайыылаахха Тангара ырайыгар үүнэн турар олох аал луук маһын отонуттан сиирин көнүллүөм».

Смирнаҕа илдьит

⁸ Смирна** церковын Аанньалыгар суруй:
«Бастакы уонна Тийэх, өлөн баран Тиллибит маннык этэр: ⁹Эн бары дьайыгыгын, эрэйи-муну көрөргүн, дьаданыгың (дьингэр эн баайгың), иудейдарбыт дэнээччилэр эйигин холуннаралларын

* ^{2:1} *Ефес* – Еф 1:1 быһаарытыгын көр.

** ^{2:8} *Смирна* (билигин Измир) – Ефестэн 56 км хоту сытар, Эгейскэй муора кытылыгар турар улахан эргин куората.

АРЫЛЛЫЫ 2

билэбин; кинилэр иудейдар буолбатахтар, сатана муспут дьонноро буолаллар. ¹⁰Тулуйуохтаах эрэйгиттэн куттаныма. Адьарай энигини холоон көрөөрү, сороххутун хаайыыга бырахтарыаба. Уон күн устата эниги эрэйи-муну көрүүххүт. Өлүүххэр диэри, Миэхэ бэриниилээх буол, оччоҕо Мин эйиэхэ кыайыын иһин Олох мэнньиэһин биэриэҕим.

¹¹Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэҕэ буолуохтун: кыайыылаахха иккиһин өлөр куттал суоһаабат».

Пергамна илдьит

¹²Пергам* церковын Аанньалыгар суруй:

«Икки өттүнэн сытыы биилээх батастаах манньыгы этэр: ¹³эн бары дьайыыгын билэбин. Төһө да эн сатана бүрүстүөлэ турар сиригэр олордоргун, Мин ааппын түһэн биэрбэтэҕин, бэл эһиэхэ – сатана олорор сиригэр – эрэллээх кэрэһиппин Антипаны өлөрбүт күннэригэр Миэхэ итэҕэлгиттэн аккаастамматаҕын. ¹⁴Ол гынан баран утарардаахпын: Израиль уолаттарын аныыга уккуйар туһуттан, кинилэри эмэгэҕэ туттуллубут аһы аһыырга, содурдук быһыыланарга кучуйардыы Валаагы үөрөппит Валаам үөрэҕин тутуһааччылар итиннэ эйиэхэ бааллар. ¹⁵Ону сэргэ, Мин абааһы көрөрбүн, николаиттар үөрэтиилэрин тутуһааччылар эмиэ эйиэхэ бааллар. ¹⁶Аныыыгын билин; билиммэтэххинэ, бэрт сотору эйиэхэ тийэммин уоспар сылдьар батаһынан кинилэри кытта кыргыһам.

¹⁷Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэҕэ буолуохтун: кыайыылаахха кистэммит мааннаттан амсатыам, санга аат суруллан сылдьар үрүн тааһын туттарыам; тааһы ылар киһиттэн ураты атын ким да ол ааты билбэт».

Фиатираҕа илдьит

¹⁸Фиатира* церковын Аанньалыгар суруй:

* 2:12 *Пергам* – Сардистан 80 км ыраах сытар куорат, Зевс тангараҕа уонна да атын тангараларга итэҕэл киинэ. Манна Рим императорыгар, тангараҕа курдук, сүгүүйэллэрэ.

* 2:18 *Фиатира* – Пергамтан 65 км ыраах сытар Лидия куората. Бу эргинэн үрдүктүк сайдыбыт куората ордук пурпур тангаһы онорон таһаарарынан сураҕыра.

АРЫЛЛЫЫ 3

«Умайар уот төлөнүн курдук харахтаах, күлүмүрдэс боруонса курдук атахтаах Тангара Уола манзык этэр: ¹⁹эн бары дьайыыгын, тапталгын, үлэбин, итэбэлгин, кытаанах тулуургун итиэннэ кэлинги дьайыыларын маннайгыларгынааҕар ордук улаханнарын билэбин. ²⁰Ол эрэри утарардаахпын: пророкпун дэнэр Иезавель диэн дьахтар Мин кулуттарбын муннаран содурдук быһыыланарга, кэрэх аһылыгар эмэгэккэ туттуллубут аһы аһыырга үөрэтэрин бопсубаккын. ²¹Содур быһыытын билинэригэр бириэмэ биэрбитим үрдүнэн, билиммэтэ. ²²Онон кинини ыарыһах гынан, оронго-тэллэххэ быраҕыам, оттон аһыыны онгорсубут дьонун, кини содур дьайыыларыттан тэйбэтэхтэринэ, улуу кутурҕанна тиксэриэм. ²³Оҕолорун эмиэ имири эһитэлиэм; оччоҕо церковь эрэ барыта Мин киһи сүрэҕин-быарын Курдат Көрөөччү буоларбын билиэ-бэ. Хас биирдигитигэр тугу онгорбуккутунан көрөн төлүөм.

²⁴Оттон эһиэхэ уонна Фиатираҕа баар атын дьонго, ити үөрэҕи батыспатахтарга, „сатана дирин далайа“ диэн тугу ааттылларын билбэтэхтэргэ, этэбин: атын ханнык да сүгэһэри эһиэхэ сүктэриэм суоҕа; ²⁵арай кэлиэхпэр диэри, туох баардааххытын ыһыктыман.

²⁶Кыайыылаахха, тигэбэр диэри Мин көңүлбүн толорооччуга, норуоттары баһылыыр былааһы биэриэҕим. ²⁷Оччоҕо кинилэри тимир торуосканан салайыаҕа, туой көһүйэлэри тоҕута сынньар курдук, үлтүрүтүөҕэ. Норуоттары баһылыыр былааһы Мин Аҕабыттан хайдах ылбыппыный да, кыайыылаахха эмиэ ол курдук биэриэҕим; ²⁸итиэннэ киниэхэ сарсыардаангы сулуһу туттарыаҕым. ²⁹Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэҕэ буолуохтун».

Сардиска илдьит

3 Сардис* церковын Аанһалыгар суруй:
«Тангара сэттэ тыынын кытта сэттэ сулуһу Тутан Турааччы манзык этэр: эн бары дьайыыгын билэбин – тыыннаах курдук ааттааххын-суоллааххын эрэри, дьингэр, өлбүккүн. ²Мин көрдөхпүнэ, эн суолун-иһин Тангарам иннигэр энкилэ суох буолбатах эбит. Онон уһугун, туох ордон хаалбытын ситэри өлө

* ^{3:1}Сардис – Ефестэн илин диэки 50 км ыраах сытар куорат, Малай Азия биир саамай модун куораттарыттан биирдэстэрэ.

АРЫЛЛЫЫ 3

илигинэ, бөҕөргөт. ³Тугу ылыммыккын, тугу истибиккин өйдөө; ону барытын тутуһан туран аһыытын билин. Уһуктубатахына, уоруйах курдук сэрэппэккэ, тийиэҕим; хайа кэмнэ тийэрбин билиэн да суоҕа.

⁴Ол эрээри итиннэ эйиэхэ, Сардиска, таһаһын киртиппэтэх хас да киһи баар; кинилэр толору холоонноох дьон быһыытыннан Миигин кытта үрүн таһастаах хаамсыахтара. ⁵Кыайыылаах үрүн таһаһы таһныаҕа; Мин кини аатын-суолун олох кинигэ-титтэн сотуом суоҕа, кини аатын Аҕам иннигэр, Аҕам Аанһалларын иннилэригэр бигэргэтиэҕим.

⁶Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэ-ҕэ буолуохтун».

Филадельфияҕа илдьит

⁷Филадельфия* церковын Аанһалыгар суруй: «Сибэтиэй, Кырдыктаах, Давид күлүүһүн тылын Ильдэ Сылдыааччы, (Кини аспытын – ким да сабыа суоҕа, саппытын – ким да аһыа суоҕа) этэр: ⁸Эн бары дьайыытын билэбин; көр бу, Мин эйиэхэ ааны тэлэччи астым, ким да бу ааны төттөрү сабар кыаҕа суох; күүһүн кыра да буоллар, Мин этэр тылбын тутустун, Мин ааппыттан akkaастамматын. ⁹Бу, сатана муспут дьонун, иудейдарбыт дэнээччилэри (дьингэр, кинилэр иудейдар буолбатахтар, сымыйалара), көр бу, кэлэн атаһар сүгүрүйэр онртоотохпуна, Мин эйигин таптыырбын билиэхтэрэ. ¹⁰Тулурдаах буол диэн эппиппин толорбутун иһин, сир үрдүгэр олорооччулары барыларын тургутуары, бүтүн аан дойдуга ааннаан кэлэр ыарахан кэмнэ Мин эйигин араҕаччылыам. ¹¹Көр бу, Мин сотору кэлиэм; онон ким да эйигиттэн мэнһиэскин мүччү туттаран ылбатын туһугар, туох баардааххын ыһыктыма. ¹²Кыайыылааҕы Таһарам Дьэтин тирэх баһаната онгостуоҕум, оччоҕо кини онтон хаһан даһаны киэр таһсан барыа суоҕа. Мин киниэхэ Таһарам аатын уонна халлаантан Таһарабыттан түһэр Таһарам куоратын, сана Иерусалим аатын итиэннэ Бэйэм сана ааппын суруйуом.

¹³Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһиттэ-ҕэ буолуохтун».

* ^{3:7} *Филадельфия* – Сардистан соҕуруулуу-хоту диэки 40 км ыраах сытар кыра куорат.

Лаодикияға илдьит

¹⁴Лаодикия* церковын Аанһалыгар суруй:

«Эрэллээх, дынг кырдыктаах Туоһу, Тангара тугу айбытын барытын төрдө-төрүөтэ Аминь манньк этэр: ¹⁵эн бары дьайыгыгын билэбин: эн тымныыта да, итиитэ да суоххун. Оо, арай тымныы дуу, итии дуу эбитинг буоллар! ¹⁶Ону баара сылааскын эрэ, итиитэ да, тымныыта да суоххун, онон Мин эйигин уоспуттан төлө ыһан таһаарыам. ¹⁷„Баайбын, дэлэйдик олоробун, аны туохпунан да тутайбаппын“, – дэнэбин даһаны, дынгэр, дьоло суоххун, муннааххын, дьаданыгыгын, хараһа суоххун, сыгыннааххын билбэккин. ¹⁸Онон байар туһугар Миигиттэн уокка ыраастаммыт кыһыл көмүһү, уонна таннаргар, сыгыннаах сылдыарын көстөн саакка-суукка киирбэтинг туһугар, маһан таһаны атылаһаргар, көрөр туһугар хараххын маһынан сотторгор сүбэлиибин. ¹⁹Таптыыр дьоммун, итэбэстэрин көрдөрөн туран, дьарыйабын, онон дьаныардаах буол, аһыыгыгын биллин. ²⁰Бу кэлэн аанһытын тонгсуйа турабын; ким Мин саһабын истэн аанын аспыкка дьэтигэр киирэммин, киэһээнни аһылыгар олорсуом, кини эмиэ Миигин кытта бииргэ олорсуо. ²¹Кыайыылааһы Бэйэбин кытта бүрүстүөлбэр олордуом; Мин кыайан-хотон Аһабын кытта, Аһам бүрүстүөлүгэр олорбутум курдук, кыайыылаах эмиэ Миигинниин бииргэ олорсуо.

²²Тыын сэттэ церковка тугу этэрин истэр кулгаахтаах иһит-тэһэ буолуохтун».

Иоанн бүрүстүөлгэ олорор Тангараны көрөр

4 Бу кэнниттэн көрбүтүм, арай халлаанга аан аһыллан турара. Били урут истибит турба дорҕоонун санатар саһам эмиэ иһиллэн: «Манна үөһэ таһыс, бу кэнниттэн туох буолуохтааһын эйиэхэ көрдөрүөм», – диэн ыһырбыта. ²Сонно миэхэ Сибэтиэй Тыын сайбытыгар, мин халлаанга бүрүстүөл турарын уонна ол бүрүстүөлгэ Ким эрэ олорорун көрбүтүм. ³Бүрүстүөлгэ Олорооччу яспис уонна сардис сарыалынан сыдһааһа сырдыыра, бүрүстүөлү тула кустук түһэн изумруд өнгүнэн суһумнуура.

* ^{3:14}Лаодикия – Филадельфияттан соһуруулуу-арһаа диэки 40 км ыраах сытар куорат; Фригия саамай баай куората.

АРЫЛЛЫЫ 5

⁴ Көрдөхпүнэ, тулатыгар өссө сүүрбэ түөрт бүрүстүөл тураара, ол бүрүстүөллэргэ сүүрбэ түөрт ытык кырдыаҕас олороро. Кинилэр үрүн танастаахтара, төбөлөрүгэр кыһыл көмүс мэнньиэстээхтэрэ. ⁵ Бүрүстүөлтэн чабылҕан чабылыһара, этинг этэрэ, саҥа-ингэ иһиллэрэ. Бүрүстүөл иннигэр Танара сэттэ тыына буолар сэттэ сибэтиинньик умайа тураара, ⁶ курустаал курдук дьэп-дьэнкир өстүөкүлэ муора килбэйэ сытара; бүрүстүөл ортотугар да, тулатыгар да – иннигэр-кэннигэр элбэх харахтаах түөрт харамай баара.

⁷ Бастакы харамай хахайга, иккис харамай оҕуска майгынныыра, үһүс киһи курдук сирэйдээҕэ, төрдүс көтөн иһэр хотойу санатара. ⁸ Бу түөрт харамай биирдии бэйэлэрэ эргиччи алталыы кынаттаахтара, ис өттүлэрэ бүтүннүү харах этэ. Кинилэр түүннэри-күннэри тохтоло суох: «Билигин да баар, урут да баар, кэлиэхтээх Айыы Тойон Танара, Барытын Тутан Олорооччу – сибэтиэй, сибэтиэй, сибэтиэй!» – диэн ыллыыллара.

⁹ Харамайдар бүрүстүөлгэ Олорооччуну, үйэлэр тухары Тыыннааҕы айхаллаан, ытыктаан туран махтанан ыллаатахтарына, ¹⁰ сүүрбэ түөрт ытык кырдыаҕас бүрүстүөлгэ Олорооччу иннигэр сөһүргэстии түһэн үйэлэр тухары Тыыннаахха сүгүрүйэллэрэ уонна мэнньиэстэрин устан бүрүстүөл иннигэр уура-уура этэллэрэ: ¹¹ «Дьин сөп, Айыы Тойон, Эн албан ааты, үрдүк чиэһи ыларын, модун кыаххын айхаллатарын – барытын Эн айбытын, барыта Эн көнүлгүнэн баар буолбута, Эн көнүлгүнэн айыллыбыта».

Сэттэ бэчээттээх кинигэ уонна Агнец

5 Бүрүстүөлгэ Олорооччу уна илиитигэр иһэ-таһа суруктаах, сэттэ сиринэн эпсэри бэчээттээх кинигэни көрбүтүм. ² Онтон көрдөхпүнэ, арай биир сүдү күүстээх Аанньал: «Бу кинигэни бэчээтин көтүрэн арыһар кыахтаах ким баарый?» – диэн ньиргиэрдээх куолаһынан ыйыппыта. ³ Онуоха халлаанга да, сиргэ да, сир анныгар да бу кинигэни арыһан иһин көрөр кыахтаах ким да көстүбэтэҕэ. ⁴ Кинигэни арыһан ааҕар, мун саатар иһигэр туох баарын көрөр кыахтаах ким да көстүбэтэҕиттэн мин уйа-хайа суох ытаабытым. ⁵ Ытык кырдыаҕастартан биирдэстэрэ миэхэ туһаайан эппитэ: «Ытаама. Көр эрэ ол, Иуда аҕатын ууһуттан төрүттээх хахай, Давид силиһэ, кыайыылаах таҕыста, онон кини бу кинигэни арыһар, сэттэ бэчээтин төлөрүтэр кыахтаах».

АРЫЛЛЫЫ 5

⁶Онно көрө түспүтүм, арай бүрүстүөлү тула турар түөрт харамай уонна ытык кырдыаҕастар ортолоругар толук туттуллан өлөрүллүбүт курдук дьүһүннээх, сэттэ муостаах, Тангара сиридойдуну тилийэ ыппыт сэттэ тыына буолар сэттэ харахтаах Агнец турара. ⁷Кини баран бүрүстүөлгэ Олорооччу уҥа илииттэн кинигэни ылбыта. ⁸Кинигэни ылбытыгар түөрт харамай уонна сүүрбэ түөрт ытык кырдыаҕас Кини иннигэр сөһүргэстии түспүтүтэрэ; кинилэр хас биирдиилэрэ арфалаах уонна кыһыл көмүс иһиккэ толору кутуллубут үчүгэй сыттаах фимиамнаах этилэр (фимиам — сибэтиэйдэр* мэлииппэлэрэ). ⁹Кинилэр ханан да ыллана илик санга ырыаны ыллаабыттара: «Эн бааргын кинигэни ылар, бэчээтин төлөрүтэр Улуу Кыахтаах! Эн толук сиэртибэ буолбутун, хас биирдии биис уустан, тылтан, норуоттан, омуктан биһигини** Тангараҕа анаан Хаангынан толуйбутун, ¹⁰Тангарабытыгар анаан биһигини ыраахтааҕы, Тангара үлэһитэ онорбутун — онон биһиги сир үрдүгэр ыраахтааҕылыахпыт***».

¹¹Онтон бүрүстүөл, түөрт харамай уонна ытык кырдыаҕастар тула көй элбэх Аанһал баарын көрбүтүм, сангаларын-ингэлэрин истибитим; ахсааннара үтүмэн-үгүс, аата-ахса биллибэт этэ. ¹²«Сиэртибэҕэ бэриллибит Агнец мунутуур кыаҕы, балысхан баайы, муударай өйү, модун күүһү, үрдүк чиэһи, албан ааты, алгыһы ылара сөрү-сөптөөх!» — дэһэр күүстээх сангалара дуораһыйан иһиллэрэ. ¹³Онтон иһиттэхпинэ, халлаанга да, сиргэ да, сир анныгар да, муораҕа да баар — айыллыбыт эрэ барыта: «Бүрүстүөлгэ Олорооччуга уонна Агнецка үйэттэн үйэҕэ алгыс, үрдүк чиэс, албан аат буолуохтун, Кинилэр баһылыыр былаастара туругура туруохтун!» — диэн этэрэ. ¹⁴Түөрт харамай эмиэ «Аминь!» дэспитэ, сүүрбэ ордугуна түөрт ытык кырдыаҕас сөһүргэстии түһэн үйэлэр тухары Тыыннаахха сүгүрүйбүтэ.

* 5:8 *Сибэтиэйдэр* — Тангара дьоно.

** 5:9 *Биһигини* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

*** 5:10 *Биһигини* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «кинилэри».

Биһиги сир үрдүгэр ыраахтааҕылыахпыт — «кинилэр сир үрдүгэр ыраахтааҕылыахтара».

Алта бэчээт

6 Онтон көрбүтүм Агнец сэттэ бэчээттэн бастакытын төлөрүтэн ылбыта, онуоха түөрт харамайтан биирдэстэрэ сүллэрэтин куолаһынан: «Кэлэнгин көр!»* – диир сангата иһиллибитэ. ² Көрбүтүм – арай үүт манган ат кэлэн турара; ону миинэн олорооччу ох саалааҕа, киниэхэ төбөтүгэр мэнньиэс кэтэргиттэрэ, онон кини кыайыылаах-хотуулаах сиэринэн өссө да кыайардыы-хотордуу тахсан барбыта.

³ Онтон иккис бэчээти төлөрүппүтүгэр иккис харамай: «Кэлэнгин көр!» – диэн ынгыраар сангатын истибитим. ⁴ Онуоха кугас ат тахсан кэлбитэ; ол аты миинэн олорооччуга сиртэн эйэни мэлитэн ылар, дьону-сэргэни бэйэ-бэйэлэрин сэймэктэһиннэрэр көңүл бэриллибитэ, илиитигэр сүүнэ улахан саабылаан батас туттарыллыбыта.

⁵ Онтон үһүс бэчээти төлөрүппүтүгэр үһүс харамай: «Кэлэнгин көр!» – диир сангатын истибитим. Көрбүтүм – арай хара ат турара; ол аты миинэн олорооччу илиитигэр ыйааһын биэтэнни сылдьара. ⁶ Иһиттэһпинэ, түөрт харамай быыһыттан: «Биир динарийга – мээрэй эрэ сэлиэһинэй, биир динарийга – үс мээрэй эрэ дьэһимиэн. Олива арыытын уонна виноград арыгытын көбүрэтимэн», – диир сана иһиллибитэ.

⁷ Онтон төрдүс бэчээти төлөрүппүтүгэр төрдүс харамай: «Кэлэнгин көр!» – диир сангатын истибитим. ⁸ Көрбүтүм – арай күөх буурул ат турара, аты миинэн олорооччу аата «Өлөр Өлүү» диэн этэ, кинини аад батыһан иһэрэ; киниэхэ сир үрдүн түөрт гыммыттан биирин батаһынан кырган, суту сатыылатан, өлүүлээх сутулу туруоран, сир үрдүгэр баар адырҕа кыылынан кыдыйтаран имири эһэр кыах бэриллибитэ.

⁹ Онтон бэһис бэчээти төлөрүппүтүгэр сиэртибэнньик анныгар баар дьон дууһаларын көрбүтүм. Ол – Тангара тылын биллэрбиттэрин, туоһулаабыттарын иһин, өлөрүллүбүт дьон дууһалара этэ. ¹⁰ Кинилэр: «Оо, Сибэтиэй, Кырдыктаах Улуу Баһылык, хаһаанна диэри бу сир үрдүгэр олорооччулары дьүүллээбэккин, биһиги хааммытын иэстэспэккин?» – диэн үөгүлэхэр сангалара

* 6:1, 3, 5, 7 *Кэлэнгин көр!* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кэл!»

АРЫЛЛЫЫ 7

иһилибитэ. ¹¹ Онуоха хас биирдиилэригэр манан таҥаһы биэр-биттэрэ, итиэннэ бииргэ үлэлээбит дьонноро, биир итэҕэллээх бырааттара эмиэ өлөрүллэн, кинилэр ахсааннарын ситэриэхтэ-ригэр диэри, кыратык кэтэһэ түһэллэригэр эппиттэрэ.

¹² Онтон алтыс бэчээти төлөрүппүтүгэр көрбүтүм, арай сүдү күүстээх сир хамсааһына буолбута, күн өлөн кутурҕан таҥа-һын курдук хараара өспүтэ, толору ый хаан курдук кытарбыта; ¹³ күүстээх тыал илигирэттэбинэ, ситэ буспатах смоковница отоно сиргэ тохторун курдук, халлаан сулустара сиргэ сууллу-буттара. ¹⁴ Халлаан түрбэ курдук түүрүллэ түһээт, сүтэн хаал-быта, хас хайа, хас арыы барыта турар сириттэн халбарыйбыта. ¹⁵ Сир ыраахтааҕылары, үрдүк сололоохтор, баайдар, сэрии то-йотторо, кыахтаахтар-күүстээхтэр итиэннэ кулут да, көңүл да дьон – бары хайа хаспахтарыгар, хапчааннарыгар хорҕойон ба-ран, ¹⁶ хайаларга, сымара таастарга туһаайан: «Биһиги үрдүбү-түгэр сууллун, биһигини бүрүстүөлгэ Олорооччу хараҕыттан, Агнец уоруттан саһыарын! – диэн үөгүлэспиттэрэ. – ¹⁷ Кини уордайар улуу күнэ тирээн кэллэ; оо, ким ону тулуйуо баарай?»

Израиль 144 000 киһитэ

7 Бу кэнниттэн көрбүтүм – сир түөрт муннугар түөрт Аан-һыал, сиргэ да, муораҕа да, хайа да маска тыалырбатын диэн, сир түөрт тыалын тутан тураллара. ² Онтон тус илин диэ-киттэн, күн тахсар сириттэн, атын Аанһыал Тыыннаах Таҥара бэчээтин туппутунан, өрө дабайан иһэрин көрбүтүм. Кини сири, муораны буортулуур кыах бэриллибит түөрт Аанһыалыгар туһаайан дорҕоонноох куолаһынан: ³ «Таҥарабыт кулуттарың сүүстэригэр бэчээт ууруохпутугар диэри, сиргэ да, муораҕа да, маска да буортуну оноруман», – диэн саҥаран дуораһыппыта. ⁴ Онтон иһиттэхпинэ, бэчээт бэлиэлээхтэр ахсааннара Израиль бары аҕатын уһуттан сүүс түөрт уон түөрт тыһыынча киһи буолбута:

⁵ Иуда аҕатын уһуттан уон икки тыһыынча киһи,
Рувим аҕатын уһуттан уон икки тыһыынча,
Гад аҕатын уһуттан эмиэ уон икки тыһыынча киһи,

⁶ Асир аҕатын уһуттан уон икки тыһыынча,
Неффалим аҕатын уһуттан уон икки тыһыынча,
Манассия аҕатын уһуттан уон икки тыһыынча,

АРЫЛЛЫЫ 7

⁷ Симеон афатын ууһуттан уон икки тыһыынча,
Левий афатын ууһуттан уон икки тыһыынча,
Иссахар афатын ууһуттан уон икки тыһыынча,
⁸ Завулон афатын ууһуттан уон икки тыһыынча,
Иосиф афатын ууһуттан уон икки тыһыынча,
Вениамин афатын ууһуттан уон икки тыһыынча киһи бэчээт-
тэммитэ.

Норуот айыттан үтүмэн үгүс киһи

⁹ Онтон көрбүтүм, арай ким да ситэн аахпат үтүмэн үгүс киһитэ хас биирдии омуктан, биис уустан, норуоттан, тылтан кэлэн бүрүстүөл уонна Агнец иннигэр манган таҥаһы таҥнан, пальма лабааларын тутан тураллара. ¹⁰ Кинилэр: «Бүрүстүөлгэ олорор Таҥарабыт уонна Агнец биһигини быһаатылар!» – диир дуорааннаах саналара ньиргийэн иһиллэрэ. ¹¹ Аанһаллар бары бүрүстүөлү, ытык кырдыаҥастары уонна түөрт харамайы тулаан тураллара, бүрүстүөл иннигэр сөһүргэстээн туран, Таҥараҕа бокулуон уураллара. ¹² «Аминь! Дьин чохчы биһиги Таҥарабыт үйэттэн үйэҕэ алгыстаах, албан ааттаах, муударай. Киниэхэ махтал уонна чиэс буолуохтун, Кини былааһа, модун кыаҕа үйэттэн үйэҕэ туругура туруохтун! Аминь!» – диир саналара энсиллэн иһиллэрэ.

¹³ Онтон кырдыаҥастартан биирдэстэрэ миигиттэн: «Бу манган таҥастаах дьон кимнээҕий, хантан кэлбиттэрэй?» – диэн ыйыппыта. ¹⁴ Мин киниэхэ: «Тойонуом, эн билэҕин», – диэн хоруйдаабытым. Онуоха эппитэ: «Бу улуу кутурҕантан кэлбит дьон, кинилэр таҥастарын Агнец Хааныгар сууйан туртаппытара. ¹⁵ Ол иһин кинилэр билигин Таҥара бүрүстүөлүн иннигэр сылдыбаллар, түүннэри-күнүстэри Киниэхэ Дьэтин иһигэр сулууспалыылар; бүрүстүөлгэ Олорооччу кинилэргэ Бэйэтинэн халын хахха, суон дурда буолуоҕа. ¹⁶ Аччыктыыр-утатар диэни аны хаһан да билиэхтэрэ суоҕа, күн уота кинилэри охсуо суоҕа, сыралҕан куйаас сырайыа суоҕа; ¹⁷ бүрүстүөл ортотугар баар Агнец кинилэргэ Маныһыт буолан, өлбөт мэнгэ уутун дьүүктэтигэр сирдээн илдьиэҕэ. Таҥара кинилэр харахтарын уутун хас биирдии таммаҕын сотуоҕа».

*Сэттис бэчээт
уонна кыһыл көмүс хадьыыла*

8 Агнец сэттис бэчээти төлөрүппүтүгэр халлаан чаас агаарын кэрингэ им-дьим буола иһийэн хаалбыта. ²Онтон көрдөхпүнэ, Танара иннигэр турааччы сэттэ Аанньалга сэттэ үрэр турбаны туттарбыттара. ³Аны биир атын Аанньал кэлэн, кыһыл көмүс хадьыыланы туппутунан сиэртибэнньик иннигэр турбута; бары сибэтийдэр мэлиппэлэрин кытта холбуу бүрүстүөл иннинээҕи кыһыл көмүс сиэртибэнньиккэ уурдун диэн киниэхэ элбэх фимиамы биэрбиттэрэ. ⁴Фимиам буруота сибэтийдэр мэлиппэлэрин кытта бииргэ Аанньал илиититтэн үөһэ диэки Танара иннигэр унаарыйа устан тахсыбыта. ⁵Аанньал хадьылатын сиэртибэнньиктэн ылбыт уотунан толорон баран, сиргэ таннары сүөкээбитэ – сонно тутта сиргэ санга-ингэ ньамаласпытта, этин этэн ньириһиппитэ, чаҕылҕан чаҕылыыбыта, сир хамсааһына буолбута.

Маннайгы түөрт турба

⁶Онтон сэттэ турбалаах сэттэ Аанньал турбаларын үрэргэ бөлөмнөммиттэрэ.

⁷Бастакы Аанньал турбатын үрбүтүгэр хаан булкаастаах уоттаах тобурах сиргэ түһэн, мас үс гыммыт биирэ хара хоруонан көрбүтэ, үүнэн турбут күөх от бүтүннүү умайбыта.

⁸Иккис Аанньал турбатын үрбүтүгэр сүдү улахан хайа курдук туох эрэ умайан күүдэпчилэммитинэн муораҕа сууллан, муора үс гыммыт биирэ хаанга кубулуйбута, ⁹муораҕа олохтоох харамай үс гыммыт биирэ өлбүтэ, уста сылдыбыт хараабыллар үс гыммыт биирдэрэ тимирбитэ.

¹⁰Үһүс Аанньал турбатын үрбүтүгэр халлаантан сүүнэ улахан сындыыс сулус, умайа сылдыар факел курдук, өрүстэр үс гыммыт биирдэригэр уонна сир тымырыгар түспүтэ. ¹¹Бу сулус аата Сытыган Эрбэһин диэн; уу үс гыммыт биирэ аһыйан, ону иһэн элбэх киһи өлбүтэ.

¹²Төрдүс Аанньал турбатын үрбүтүгэр күн үс гыммыт биирэ, ый үс гыммыт биирэ, сулустар үс гыммыт биирдэрэ эмсэҕэлээн, үс гыммыт биирдэрэ хараара өлбүтэ; уһун күн үс гыммыт биирин тухары сырдык суох буолбута, түүн эмиэ биир оннуга.

АРЫЛЛЫЫ 9

¹³Онтон көрдөхпүнэ, халлаан хабайар хаба ортотунан биир Аанньал* көтөн иһэн: «Субу турбатын үрүөхтээх үс атын Аанньал турбата тыаһаатабына, сир үрдүгэр олорооччуларга сор-мунг, сор-мунг, сор-мунг буолуо!» – диэн сангаран сатарыппыта.

Бэһис турба

9 Бэһис Аанньал турбатын үрбүтүгэр көрбүтүм, арай халлаантан сиргэ сулус түспүтэ, бу сулуска түгэҕэ биллибэт дириг анхай айабын аһар күлүүс тыла бэриллибитэ. ²Кини анхай айабын аспытыгар ол иһиттэн, сүүнэ оһохтон тахсар курдук, өһөх буруо өрө оргуйбута; күн будулуйа өһөн, салгын ыыс-быдаан буруо буолан хаалбыта. ³Күдэрик быыһыттан сиргэ саранча үөрө өрө анһан тахсыбыта; бу саранчаҕа сир үрдүгэр баар сүлүһүннээх ооһуй курдук киһини тигэр кыах бэриллибитэ. ⁴Сир үрдүгэр үүнэн турар хайа да оту, үүнээйини, ханнык да маһы буортулаама, арай сүүһүгэр Танара бэчээтэ суох дьону эрэ эмсэҕэлэт диэн саранчаҕа этиллибитэ. ⁵Онон дьону өлөрбөккө эрэ, биэс ый устата сордуур-муннуур кыах киниэхэ бэриллибитэ; оннук сордоотобуна, киһи, сүлүһүннээх ооһуй тиктэҕинэ, эрэйдэнэрин курдук, эрэйдэнэрэ. ⁶Ол күннэргэ дьон өлөр өлүүнү көрдүөхтэрэ да, кыайан булуохтара суоҕа, өлүөхтэрин баҕарыахтара да, өлөр өлүү кинилэртэн кюота көтөн биэриэҕэ.

⁷Көстөр көрүнгүнэн саранча кыргыһыга киирээри бэлэм турар сылгы курдуга; баһыгар кыһыл көмүскэ маарынныыр хооруналаахха дылыта, киһи сирэйин курдук сирэйдээҕэ, ⁸дьахтар баттабын курдук баттахтааҕа, тиһэ хахай тиһин курдуга. ⁹Тимир куйабы санатар түөс куйахтааҕа, кынатын тыаһа сэриигэ көтүтэн иһэр үтүмэн үгүс аттар холбоммут колесницаларын тыаһын курдук тип-тилигирэс этэ; ¹⁰сүлүһүннээх ооһуй курдук кутуруктааҕа, кутуругун уһугар иннэлээҕэ; ол иннэтинэн дьону тигэн биэс ыйы быһа эмсэҕэлэтэр күүстээҕэ. ¹¹Бу саранча түгэҕэ биллибэт анхай аанһала баһылыктааҕа; ол аанһал аата еврейдии – Аваддон, оттон гректии – Аполлион**.

¹²Биир иэдээн ити курдук кэлэн ааспыта; көр бу, тилэх баттаһа өссө икки атын иэдээн иһэрэ.

* 8:13 *Аанньал* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «хотой».

** 9:11 *Аваддон* – «аллараа дойдуга баһылыга». *Аполлион* – «өлөрүөхсүт».

Алтыс турба

¹³Алтыс Аанньал турбатын үрбүтүгэр Тангара иннигэр турар кыһыл көмүс сиэртибэнньик түөрт муннугуттан санга иһиллибитэ. ¹⁴Ол истибит санам турбалаах алтыс Аанньалга туһаайан: «Улуу Ефрат өрүскэ кэлгиллэн сытар түөрт Аанньалы босхолоо», – диэбитэ. ¹⁵Онон болдьохтоох сылларын ыйаахтаах ыйыгар, күүтүллүбүт күнүгэр, анаммыт чааһыгар киһи аймах үс гыммыт биирин имири эһэргэ бэлэм сытыарыллыбыт түөрт Аанньал босхоломмота. ¹⁶Аттаах сэриит ахсаана икки сүүс мөлүйүөн этэ. Бу ахсааны истэрбэр ааттаабыттара. ¹⁷Ити көрөр көрүүбэр ыннырыдаах аттаахтар бааллара, кинилэр умайар уот кыһыл өгүнэн, сапфир курдук күөх, сизэрэ курдук араҕас өгүнэн оонньуу сылдыар түөс куйахтаахтара; атгара хахайга маарынныыр төбөлөөхтөрө, аяхтарыттан уот уһуурара, буруо, сизэрэ бургу-чуйара. ¹⁸Ити үс иэдээнтэн – аттар аяхтарыттан уһуулар уоттан, буруоттан, сизэрэттэн киһи аймах үс гыммыт биирэ өлбүтэ. ¹⁹Аттар күүстэрэ аяхтарыгар уонна кутуруктарыгар түмүллэн сылдыара; кутуруктара эриэн үөнү санаталлара; ол кутуруктар хончонноһо сылдыар төбөлөрүнэн дыону кэйгэллииллэрэ.

²⁰Оттон ити иэдээнтэн өлбөтөх дыон аныылары биллинэн кэмсиммэтэхтэрэ, абааһыга уонна көрөр хараҕа, истэр кулгааҕа, хаамар атаҕа суох кыһыл да, үрүн да көмүс, алтан, таас уонна мас эмэгэксэ сүгүрүйэллэрин уураппатахтара; ²¹дыону өлөрөллөрүн, абынан-хомуһунан дыарыгыралларын, содурдук быһыланалларын, уоралларын тохтоппотохторо.

Арыллыбыт кинигэлээх Аанньал

10 Онтон күүстээх атын Аанньал былыкка сууланан, халлаантан түһэн иһэрин көрбүтүм; төбөтүн иилии кустук оонньуура, сирэйэ күн курдук күлүмүрдүүрө, икки атаҕа икки уот баҕана курдуга; ²илиитигэр арыллыбыт кыра кинигэни тутта сылдыара. Аанньал унга атаҕынан муораҕа, хаҕаһынан сиргэ үктэнэ түһэн баран, ³хахай хаһытыырын курдук, күүстээх куолаһынан сангаран сатарыппыта; ол сангарбытыгар хардаран, халлаанна сэттэ сүллэр этин эппитэ. ⁴Сэттэ этин эппитигэр мин сурунардыы онгостон иһэн, халлаантан: «Сэттэ этин тугу эппитин суруйума, кистэлэннэ тут», – диир санганы истибитим.

⁵Муораҕа да, сиргэ да үктэнэн турарын көрбүт Аанньалым унга илиитин халлаанга өрө уунан туран ⁶үйэттэн үйэлэр тухары Тыыннааҕынан, халлааны уонна онно баары барытын, сири итиэннэ сиргэ баары барытын, муораны, муора түгэҕэр баары барытын Айбытынан андаҕайбыта. «Бириэмэ манан бүтэр, – диэбитэ кини. – ⁷Ол гынан баран сэттис Аанньал турбатын үрэр күнүгэр Тангара кистэлэнг сорууга, Кини Бэйэтин пророк кулуттарыгар хайдах биллэрбитэй да, ол курдук туолуоҕа».

⁸Халлаантан истибит санам эмиэ миэхэ туһулаан: «Муораҕа уонна сиргэ үктэнэн турар Аанньалга баран, арыллыбыт кинигэни илиититтэн ыл», – диэбитэ. ⁹Мин Аанньалга тийэн: «Кинигэни миэхэ аҕал», – диэн көрдөспүтүм. Онуоха Кини: «Мэ, ылан сиэн кэбис. Куртаххар аһы буолуо гынан баран, айахтар мүөт курдук миннийэн кириэҕэ», – диэбитэ. ¹⁰Аанньал илиититтэн кинигэни ылан сиэбитим айахтар мүөт курдук миннийэн кирибитэ эрээри, ыйыстыбыппар куртахпын курулута аһыппыта. ¹¹Кини миэхэ: «Үтүс норуот, омук, тыл, ыраахтааҕы туһунан Тангара тугу этэрин дьонго өссө төгүл иһитиннэриэх тустааххын», – диэн эппитэ.

Тангара икки кэрэһитэ

11 Онтон сири мээрэйдиир ураҕаска маарынныыр торуосканы илиибэр туттаран баран, эппиттэрэ: «Баран Тангара Дьэтин уонна сиэртибэнныги мээрэйдээ, итиэннэ Дьэи иһигэр баар сүгүрүйээччи дьон ахсаанын аах; ²арай тас тиэргэнин мээрэйдээмэ, хааллар; тас тиэргэн атын омуктарга бэриллэн турар: кинилэр ытык куораты түөрт уон икки ый устата илдьи тэп-сиэхтэрэ.

³Мин бар дьонго этэр тылбын тиэрдэр күүһү икки кэрэһит киһибэр биэриэҕим. Оччоҕо кинилэр кутурҕан таҕаһын таннан, Мин этэрбин тыһыынча икки сүүс алта уон күн устата иһитиннэриэхтэрэ». ⁴Бу икки киһи сир Тангаратын иннигэр турар икки олива мас уонна икки сырдатар сибэтииннык буолар. ⁵Кинилэри ким эмэ атаҕастыан баҕардаҕына, икки кэрэһит айаҕыттан уот уһууран тахсан өстөөхтөрүн түрүтэ сиэҕэ; кинилэри атаҕастыырга санаммыт киһи ити курдук өлөрүллүөҕэ. ⁶Кинилэр Тангара этэрин биллэрэр кэммитигэр сиргэ ардах түспэтин диэн, халлааны хам хатыыр, ууну хаанга кубулутар уонна хаһан

баҕардылар да, сир үрдүгэр араас алдьархайы ааннатар былаастаахтар.

⁷ Кэрэһиттээн бүттэхтэринэ, түгэҕэ биллибэт анхайтан адырҕа кыыл тахсан кинилэри кытта охсуһан, хотон иккиэннэрин өлөртүөҕэ уонна ⁸ өлүктэрин Айыы Тойоммут кириэскэ тириллибит улуу куоратын уулуссатыгар хаалларыаҕа. Бу куорат аата – ханалытан этэр буоллаха, Содом уонна Египет. ⁹ Араас норуоттан, уустан, тылтан, омуктан үгүс киһи, үс түүннээх күн уонна күн аҥаарын устата кинилэр өлүктэрин көрүөҕэ уонна өлүктэри хоруопка сытыарары көнүллүө суоҕа. ¹⁰ Бу икки пророк сир олохтоохторун эрэйдээбит буолан, сир дыоно кинилэр өллөхтөрүнэ, үөрүү-көтүү бөҕө буолуохтара, бэйэ-бэйэлэригэр бэлэх ытыһыахтара.

¹¹ Ол гынан баран үс түүннээх күн ордуга күн аҥаара ааспытын кэннэ, Танара кинилэргэ олох тыынын киллэрэн, бу икки киһи сүһүөҕэр туран кэлбитэ; кинилэри көрбүт дыон уолуйа куттаммыттара. ¹² Онтон икки кэрэһит халлаантан: «Манна тахсын», – диір сана дуораһыйарын истибиттэрэ. Иккиэн, өстөөхтөрө көрөн турдахтарына, былыкка куустаран үөһэ халлаанна тахсыбыттара.

¹³ Сонно тутта улуу сир хамсааһына буолан, куорат уон гыммыт биірэ урусхалламмыта; бу сир хамсааһыныгар сэттэ тыһыынча киһи өлбүтэ, онтон ордубута кутталыттан Халлаанна баар Танараҕа уруй-айхал эппитэ.

¹⁴ Иккис иэдээн ити курдук ааспыта эрээри, өр-өтөр буолбатаҕа, аны үһүс иэдээн иһэрэ.

Сэттис турба

¹⁵ Онтон сэттис Аанһал турбатын үрбүтүгэр халлаанна: «Аан дойду саарыстыбата аны Айыы Тойоммут уонна Кини Христин Саарыстыбата буолла. Айыы Тойон үйэттэн үйэлэр тухары ыраахтааҕылыаҕа!» – диір сана сатараабыта.

¹⁶ Танара иннигэр турар бүрүстүөллэргэ олорор сүүрбэ түөрт ытык кырдыаҕас сөһүргэстии түһэн Танараҕа сүгүрүйбүттэрэ. «¹⁷ Билигин да баар, урут да баар, кэлиэхтээх Айыы Тойон Танара, Барытын Тутан Олорооччу, Эн сүдү күүскүн көрдөрөнгүн, ыраахтааҕы буолбуккар Эйиэхэ махтанабыт! ¹⁸ Норуоттар суоһурҕанналар эрээри, Эн уордайар кэминг үүннэ, өлбүттэри

дьүүлүүр күнүг, кулуттаргар, пророктаргар, сибэтиэйдэргэр, Эн ааккын ытыктааччыларга – кыраҕа да, улууга да иэстэрин төлүүр, сир үрдүн имири эһээччилэри бэйэлэрин имири эһэр кэмин тийээн кэллэ!»

¹⁹Халлаанна Танара Дьиэтин аана тэлэччи аһыллыбыта, ол иһигэр Танара кэс тылын хоппото көстүбүтэ; чаҕылҕан чаҕылыыбыта, этин этэн ньириһиппитэ, санга-ингэ, тыас-уус иһиллибитэ, сир хамсаабыта, улуу тобурах тоҕо түспүтэ.

Дьахтар уонна садаҕа моҕой

12 Онтон халлаанна сүдү бэлиэ көстүбүтэ: күнү таҕасты сөрөммүт дьахтар ыйга үктэнэн турара, төбөтүгэр уон икки сулустаах мэнньиэстээҕэ; ²Дьахтар оһоҕостооҕо, талыыта киирэн ыарыыланан ыһыгытыра. ³Халлаанна аны атын дьикти бэлиэ – сэтгэ төбөлөөх, уон муостаах, төбөтүн аайы кыракый хоруоналаах, уот кыһыл* өҥнөөх сүүнэ улахан садаҕа моҕой – көстүбүтэ. ⁴Моҕой халлаан сулуһун үс гыммыт биирин кутуругунан тоҕо сөрөөн ылан, сир диэки илгэн кэбиспитэ. Онтон кэмэ кэлбит дьахтар иннигэр, оҕолонноҕуна оҕотун мэниэстэн кэбиһээри, кэтэһэн турбута. ⁵Дьахтар бары норуоту тимир то-руосканан салайыахтаах уол оҕону төрөтөөтүн, оҕото сонно тутта Танараҕа, Танара бүрүстүөлүгэр үөһэ ылыллыбыта. ⁶Оттон бэйэтэ иччитэх бүөм сиргэ – тыһыынча икки сүүс алта уон күн устата көрүүгэ-харайыыга сырыттын диэн Танара киниэхэ анаан бэлэмнэттэрбит сиригэр – куоппута.

⁷Онтон халлаанна сэрии буолбута: Михаил уонна кини Аанньаллара садаҕа моҕойу утары охсуспуттара. Садаҕа моҕой аанньалларыныын эмиэ кинилэри кытта киирсибиттэрэ, ⁸ол гынан баран, өр тулуспатахтара, уонна халлаанна кинилэргэ аны сылдыар сир ордубатаҕа даҕаны. ⁹Онон сири-халлааны бүтүннүү албынны сылдыбыт улуу моҕой, атыннык адьарай уонна сатана диэн ааттаах былыргы эриэн кыыл, сиргэ таҕнары сатыылаабыта, аанньаллара эмиэ кинини кытта бииргэ аллара кыйдаммыттара. ¹⁰Онтон халлаанна ньиргиздээх санга иһиллибитэ: «Быһһаны кэмэ кэллэ, Танарабыт күүһүн-күдэбин

* 12:3 Уот кыһыл – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «уот тыннаах».

көрдөрөн баһылыыр кэмэ үүннэ, Тангара Христоһа былааһы ылла: бырааттарбытын түүннэри-күннэри Тангарабыт иннигэр буруйдааччы аллара кыйданна! ¹¹ Бырааттарбыт кинини Агнец Хаанынан, туоһулуур тылларынан кыайбыттара; кинилэр, хара өлүөхтэригэр да диэри, олохторун таптаабатахтара. ¹² Онон, мэ-нэ Халлаан, өрөгөйдөө, Халлаанна олохтоох эрэ барыта, үөр-көт! Сор-мунг буолуо эһиэхэ, сиргэ, муораба олорооччуларга! Адьарай, өр уһабатын билэн, эһиэхэ кингэ-наара холлон түстэ».

¹³ Сиргэ эһилибиппин диэн өйдөөт, моҕой аны уол оҕону төрөппүт дьахтары сойуолаһан барбыта. ¹⁴ Дьахтар эриэн кыылтан куотан иччитэх бүөм сиргэ, тийиэхтээх сиригэр көтөн тийэрин туһугар, киниэхэ хотой икки модун кыната бэриллибитэ. Онон тийдэҕинэ, кинини үс аһаар сыл устата көрөн-харайан олордуохтаахтара. ¹⁵ Сүүрүккэ оҕустардын диэн, эриэн кыыл аны айабыттан өрүстүү суккуллар ууну дьахтар диэки ыппыта. ¹⁶ Ол гынан баран сир дьахтарга көмөлөһөөрү, силлэн, моҕой айабыттан сүүрэр ууну ингэринэн кэбиспитэ. ¹⁷ Дьахтарга суоһуран, садаба моҕой аны кини атын ыччатын, Тангара кэриэстэрин тутуһар, Иисус Христос туоһулаабыт кырдыгар бэри-ниилээх дьону кытта кыргыһа барбыта.

Икки кыыл

13 Мин муора кумах кытылыгар турбутум*. Ол туран көрдөхпүнэ, арай муораттан сэттэ бастаах, уон муостаах кыыл тахсан иһэрэ: муоһун аайы биирдии кыра хоруналааба, баһын аайы Тангараны холуннарар ааттааба. ² Бу көрбүт кыылым леопард курдук көрүнгээх, эһэ курдук атахтаах, хайдыы айахтаах этэ; садаба моҕой киниэхэ бэйэтин күүһүн, бүрүстүөлүн, улуу былааһын биэрбитэ. ³ Көрдөхпүнэ, кыыл биир баһа өлөрдүү бааһырбыт курдук этэ да, ол баһа мүлүрүччү оспута; онон сир үрдэ бүтүннүүтэ сөҕөн-махтайан кыылы батыспыта уонна киниэхэ былаас биэрбит садаба моҕойго сүгүрүйбүтэ. ⁴ Кинилэр: «Кыылга холоонноох ким баарый, ким кинилиин күөн көрсөр кыахтааҕый?» — дии-дии кыылга эмиэ сүгүрүйбүттэрэ.

* 13:1 *Мин муора кумах кытылыгар турбутум* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «садаба моҕой муора кытылыгар турбута».

⁵ Кыыл Тангараны холуннаран улуугумсуйан сангарара көнгүл-лэммитэ, киниэхэ түөрт уон икки ый устата дьайар былаас бэриллибитэ. ⁶ Онон кини Тангара аатын, Тангара олорор эйгэтин итиэннэ Халлаанга олохтоохтору баһаабырдар санааттан Тангараны холуннаран киирэн барбыта. ⁷ Киниэхэ сибэтиэйдэри кытта сэриилэһэн кыайар көнгүл уонна хас биирдии биис ууһун, норуоту, тылы, омугу барытын баһылыыр былаас бэриллибитэ. ⁸ Сир дьоно барыта, аан дойду айыллыан инниттэн толук буоларга анаммыт Агнеца баар Олох Кинигэтигэр аата-суола киирбэтэх хас биирдии киһи — бу кыылга сүгүрүйүөҕэ.

⁹ Ким истэр кулгаахтаах иһиттэҕэ буолуохтун: ¹⁰ ким билиэн ылар — бэйэтэ билиэн барыаҕа, ким болотунан өлөрөр — бэйэтэ болоттон өлүөҕэ*. Бу — сибэтиэйдэри улуу тулуурга, итэбэлгэ ынгырыы.

¹¹ Онтон аны атын кыыл сиртэн тахсан эрэрин көрбүтүм. Ол кыыл бараан курдук икки муостааҕа, садаҕа моҕойдуу сангарара, ¹² бастакы кыылы кытта бииргэ сылдьан, кини былааһын толору туһанара уонна сири, сир олохтоохторун барыларын өлөр бааһа оһо охсон хаалбыт кыылга сүгүрүйэллэригэр күһэйэрэ. ¹³ Кини улуу дыкти бэлиэлэри көрдөртүүрэ — дьон көрөн турдагына, оннооҕор халлаантан сиргэ уоту түһэрэрэ. ¹⁴ Бастакы кыылы кытта бииргэ сылдьан онороро көнгүллэммит дыктилэринэн кини сир олохтоохторун албынныыра уонна батас-тан бааһыран баран тыыннаах ордубут кыыл мөссүөнүн үтүгүннэрэн ылын диэн дьону күһэйэрэ; ¹⁵ кыыл мөссүөнүгэр тыын киллэрэр кыах киниэхэ бэриллэн, кыыл мөссүөнэ сангарар-ингэрэр, киниэхэ сүгүрүйбэтэхтэри өлөртөрөр гына дьаһайар кыахтаммыта. ¹⁶ Бу иккис кыыл барыларыгар — кыраҕа да, улууга да, баайга да, дьаданыга да, көнгүлгэ да, кулукка да — уна илиилэригэр эбэтэр сүүстэригэр бэлиэ уурдарыаҕа, ¹⁷ оччоҕо бэлиэлээхтэртэн, атыннык эттэххэ, кыыл аата эбэтэр кини аатын чыыһылата суруллубут киһиттэн ураты ким да атыылаһар да, атыылыыр да кыаҕа суох буолуоҕа.

* 13:10 *Ким билиэн ылар — бэйэтэ билиэн барыаҕа, ким болотунан өлөрөр — бэйэтэ болоттон өлүөҕэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Ким билиэн барыахтаах — билиэн барыаҕа, ким болоттон өлүөхтээх — болоттон өлүөҕэ».

¹⁸ Бу маны өйдүүргэ муударай өй ирдэнэр. Ким муударай өйдөөх, ол кыыл чыыһылатын ааҕан быһаардын, ол эбэтэр бу – киһи чыыһылата; бу чыыһыла – алта сүүс алта уон алта.

144 000 киһи ырыата

14 Көрбүтүм, арай Сион хайатын үрдүгэр Агнец турара, аттыгар сүүс түөрт уон түөрт тыһыынча киһи – сүүстэригэр Кини Аҕатын аата суруллубут дьоно – турара. ² Онтон халлаантан дохсун уу күрүлээн эрэригэр дуу, күүстээх этин этэн ньиритэригэр дуу холоонноох санганы истибитим. Ол истибит сангам арфаҕа оонньооччулар таһаарар дорҕооннорун санатара. ³ Кинилэр бүрүстүөл, түөрт харамай уонна ытык кырдыаҕастар иннилэригэр туран эрэ санга ырыаны ылыыллара; сиртэн толуйулан ылыллыбыт сүүс түөрт уон тыһыынча киһиттэн ураты ким да бу ырыаҕа үөрэнэр кыаҕа суоҕа. ⁴ Бу – дьахтарга чугаһаабатах, ыраастарын сүтэрбэтэх уолунан сылдыар дьон; бу – Агнец хайа диэки барар да, ону батыһааччылар. Таһараҕа уонна Агнецка анаммыт бастын үүнүү буолалларын быһыытынан, Таһара кинилэри киһи аймахтан толуйан ылбыта. ⁵ Бу – этэр тылларыгар сымыйаны сыһыарбатах, Таһара бүрүстүөлүн иннигэр энкилэ суох ыраас дьон.

Үс Аанһал Дьүүл Күнэ ууммутун биллэрэр

⁶ Онтон халлаан үөһүнэн атын Аанһал сир үрдүгэр олорооччуларга – хас биирдии омукка, биис ууска, тылга, норуокка – үйэттэн үйэлэр тухары өлбөөдүйбэт Евангелиены ильдэ көтөн иһэрин көрбүтүм. ⁷ Аанһал: «Таһараттан толлунг-торуттунг, Кинини уруйдаан-айхаллаан! Кини аан дойду дьонун дьүүлүүр кэмэ кэллэ! Сири-халлааны, муораны, сир тымырын барытын Айбыкка сүгүрүйүн!» – диир күүстээх сангата энсиллэн иһиллэрэ.

⁸ Атын Аанһал кинини батыһан иһэн: «Содур олоҕун уохтаах арыгытынан бары омукка айах туппут улуу куорат Вавилон суулунна, суулунна!» – диэн сангара иһэрэ.

⁹ Онтон кэннилэриттэн иһэр үһүс Аанһал сангата дуораһыйбыта: «Ким кыылга уонна кыыл мөссүөнүгэр сүгүрүйбүт, кини бэлиэтин сүүһүгэр дуу, илиитигэр дуу туруортарбыт, ¹⁰ ол – Таһара уор-кылын иһитигэр убаппакка эрэ куппут уохтаах утаҕын иһиэҕэ, уонна сибэтиэй Аанһаллар итиэннэ Агнец көрөн

турдахтарына, уоттаах сизэрэбэ умайан сору-мунгу көрүөбэ; ¹¹ кинилэр сордонор күдэн буруолара үйэттэн үйэлэргэ өрө уста туруоҕа; кыылга уонна кини мөссүөнүгэр сүгүрүйээччилэр, кыыл аатын бэлиэтин ылынааччылар күнүһүн да, түүнүн да уоскулан диэни билиэхтэрэ суоҕа».

¹² Бу — Танара кэриэстэрин толорор, Иисуска бэриниилээх сибэтийдэри улуу тулуурдаах буолууга ынгырыы.

¹³ Онтон мин халлаантан: «Суруй: „Мантан инньэ Айыы Тойонно бэриниилээх өлөр киһи алгыстанар!“» — диир санганы истибитим.

«Дьин чаччы, — диир Тыын, — кинилэр үлэлэриттэн сынньаныахтара, оттон онгорбут үтүөлэрэ кэннилэриттэн батыһан барыаҕа».

Сиргэ хомуур кэмэ

¹⁴ Көрбүтүм, арай сырдык былыт көстүбүтэ, былыкка Киһи Уолугар майгыннаах Ким эрэ олороро; төбөтүгэр кыһыл көмүс мэнньиэстээбэ, илиитигэр сытыы сизрпэлээбэ. ¹⁵ Онтон атын Аанньал Танара Дьийэтиттэн тахсан кэлэн, былыкка Олорооччуга туһаайан: «Сизрпэбин ылангын быспытынан бар, хомуур кэмэ кэллэ, сир үүнүүтэ ситтэ», — диэн сангаран дуораһыппыта. ¹⁶ Былыкка Олорооччу сизрпэтин сир диэки далайаатын кытта, сирдээби хомуур хомуллан бүппүтэ.

¹⁷ Аны атын Аанньал халлаанга баар Танара Дьийэтиттэн илиитигэр сытыы сизрпэни туппутунан тахсан кэлбитэ. ¹⁸ Онтон уоту дьаһайар былаастаах атын Аанньал сизртибэнньиктэн тахсан, сытыы сизрпэлээххэ туһаайан: «Виноград отоно буспут, сытыы сизрпэбинэн сиргэ баар виноград сүүмэхтэрин быһан ыл», — диэн үөгүлээбитэ. ¹⁹ Аанньал сизрпэтинэн сир диэки далайан сиргэ үүммүт винограды быһа охсон ылбыта уонна Танара уордаахтык тэпсэн сүмэһинин ыгар улуу ньһыырыгар бырахпыта. ²⁰ Куорат таһыгар баар сүмэһин ыгар сиргэ виноград ньһыллан бүппүтэ; ол сиртэн тохтор хаан ат үүнүгэр тийэ таһымнаан, отучча көстөөх сиринэн халыйбыта.

Тиһэх сэттэ иэдээн

15 Халлаанга аны атын улуу дьикти бэлиэни — сэттэ тиһэх иэдээн төрдүн илдэ сылдыар сэттэ Аанньалы — көрбүтүм. Ити сэттэ тиһэх иэдээн кэлэн аастабына, Танара уора-кылына уҕарыахтааҕа.

²Онтон уоту кытта булкуллубут өстүөкүлэҕэ маарынныыр муора баарын көрбүтүм; кыылы, кини мөссүөнүн, бэлиэтин, кини аатын чыыһылатын кыайбыт дьон ол өстүөкүлэ муора үрдүгэр Тангара биэрбит арфатын тутан тураллара. ³Кинилэр Тангара кулута Моисей уонна Агнец ырыатын ыллыыллара: «Оо, Айыы Тойон Тангара, Барытын Тутан Олорооччу! Улуу да, сөбүмэр да буоллаҕа Эн оноруун! Эн суолун барыта көнө, кырдыктаах, оо, сибэтийдэр Ыраахтааҕылары!»* ⁴Айыы Тойон, ким Эйигиттэн толлуу суоҕай, ким айхаллыа суоҕай Эн ааккын? Сибэтиэй соҕотох Эн эрэ бааргын эбээт. Эн кырдыктаах дьүүлүн бары норуокка көһүннэ; омок эрэ барыта кэлэн Эн иннигэр нөрүөн нөргүйүө».

⁵Бу кэнниттэн көрбүтүм — арай халлаанга баар Тангара Дьиэтэ — Туорулааһын Скинията — арыллан кэлбитэ, ⁶Ол иһиттэн ыраас сырдык лүөн танастаах, түөстэрин кыһыл көмүс өгнөөх таһаһынан туора бааммыт сэттэ Аанньал сэттэ иэдээн төрдүн илдэ тахсан кэлбиттэрэ. ⁷Онуоха түөрт харамайтан биирдэстэрэ кинилэргэ үйэлэр тухары баар Тангара уора-кылына толору кутуллубут сэттэ кыһыл көмүс кытаҕын туттарбыта. ⁸Тангара кэрэмэн килбиэнигэр, модун кыаҕыттан тунааран тахсар буруо Дьиэ иһин толорбута. Сэттэ Аанньал сэттэ иэдээнэ дьайан бүтүөр диэри, ким да иһирдэ киирэр кыаҕа суоҕа.

Уор-кылын кутуллубут сэттэ кытаҕа

16 Онтон Тангара Дьиэтин иһиттэн ким эрэ күүстээх сангата сэттэ Аанньалга туһаайан: «Барың, Тангара уора-кылына толору кутуллубут сэттэ кытаҕын сиргэ тоҕо анньың!» — диирин истибитим.

²Бастакы Аанньал баран кытаҕын сиргэ сүөкээбитигэр кыыл бэлиэтин ылыммыт итиэннэ кыыл мөссүөнүгэр үгэр-сүктэр дьон эттэрэ бүтүннүү тулуппат ыарыылаах, иринэлээх ынырык бааһынан бүрүллүбүтэ.

³Иккис Аанньал кытаҕын муораҕа сүөкээбитигэр муора уута өлбүт киһи хаанын курдук буолбута, муораҕа баар хамсыыр харамай барыта имири эстибитэ.

* 15:3 *Сибэтийдэр Ыраахтааҕылары* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «үйэлэр Ыраахтааҕылары» эбэтэр «норуоттар Ыраахтааҕылары».

⁴Үһүс Аанһал кытаһын өрүстэргэ, сир тымырдарыгар сүөкээбитигэр уу хаанна кубулуйбута, ⁵онуоха уу Аанһалын саһата сөһөдүйбүтэ: «Оо, билигин баар, урут баар Сибэтиэй Айыы Тойон, манһык дьүүлээбитин дьин кырдыктаах. ⁶Сибэтиэй-дэр, пророктар хааннарын тохпуттарын иһин, кинилэргэ хааны иһэрдэ биэрдин: итинник дьүүлэнэллэрэ бэрт сөптөөх».

⁷Онтон аһы сиэртибэнһык иһиттэн атын саһа: «Айыы Тойон Танһара, Барытын Тутан Олорооччу, Эһ дьүүлүн дьин сөптөөх, кырдыктаах!» – диирэ иһиллибитэ.

⁸Төрдүс Аанһал кытаһын күһнэ сүөкээбитигэр күһ бэйэтин уотунан дьону түрүтэ сиэтэр буолбута. ⁹Сыралһан куйаас сырайан, дьон бу алдьарһайы аанһатар былаастаах Танһара аатын холуннаран-баһааһырдан барбыттара. Ол тухары һайалара даһаны аһыытын-һаратын билиһэн кэмсиммэтэһэ, Танһараны айһаллаабатаһа.

¹⁰Бэһис Аанһал кытаһын кыыл бүрүстүөлүгэр сүөкээбитигэр кыыл бас билэр саарыстыбата һараһара түспүтэ, дьон, тылларын быһа ыстыаһтарыгар диэри, сору-муну көрбүттэрэ. ¹¹Сору көрөн, баастарын ыарыыта бэрдиттэн халлаанһа баар Танһараны үөһпүттэрэ-таныйбыттара, оттон онорбут аһыылары-һараларын кэмсиммэтэһтэрэ.

¹²Алтыс Аанһал кытаһын улуу Евһрат өрүскэ сүөкээбитигэр илинтэн, күһ таһсар сирин диэжиттэн, кэлэр ырааһтааһылар суоллара бэлэм буоларын туһугар, өрүс, уута уолан, кумаһынан көрбүтэ. ¹³Онтон садаһа моһой, кыыл уонна сымыйа пророк айаһтарыттан һара баһаһа маарынһыр үс быртаһ тыын ороһон таһсан эрэллэрин көрбүтүм; ¹⁴ол дьикти бэлиэлэри онорон көрдөрөр абааһы тыынһара этилэр; кинилэр Барытын Тутан Олорооччу Танһара улуу күһүгэр барыларын кырыктаах кыргыһыыга бииргэ түмээри, бүтүн аан дойду ырааһтааһыларыгар таһсыбыттара.

¹⁵«Көр бу, Мин уоруйаһ курдук эмискэ кэлиэһим. Ким утуйан хаалбатаһ, таһнарды бэлэм сылдыһыт – ол алгыстаах. Кини сыгынһаһа көстөн саакка кириэ суоһа».

¹⁶Кинилэр ырааһтааһылары еврейди Армаһеддон* диэн ааттааһ сиргэ муһпуттара.

* 16:16 *Армаһеддон* – Маһедон (Мегиддо) куорат; сороһ былыргы гректии илиһинэн суруйууга «Армаһедон» (Маһедон һайата).

¹⁷Сэтгис Аанньал кытафын салгынга сүөкээбитигэр Тангара Дьэитин иһиттэн, бүрүстүөлтэн: «Бүттэ!» – диир күүстээх сана иһиллибитэ. ¹⁸Чабылҕан чабылыйбыта, этин этэн ньириһиппитэ, сана-ингэ ньамаласпыта, сир дьыгидийбитэ; киһи-аймах сиргэ үөскүөбүттэн ыла буолбатах улуу сир хамсааһына этэ ол!
¹⁹Улуу куорат үс аңыы хайа ыстаммыта, омук-омук куората барыта урусхалламмыта. Тангара улуу Вавилону умнууга хаалларбатаҕа: уорун-кылынын уохтаах арыгытын киниэхэ иһэрдэ биэрбитэ. ²⁰Биир да арыы сир суох буолбута, биир да хайа ордубатаҕа. ²¹Халлаантан түөртүү буут* ыйааһыннаах сүүнэ тобурах дьону тоҕута түспүтэ; тобураҕы түһэрэн иэдээни онордо диэн дьон Тангараны үөбэн-таныйан барбыта. Ол курдук иэнэ биллибэт иэдээн этэ.

Кыылы миинэн олорор содур дьахтар

17 Онтон сэттэ кытахтаах сэттэ Аанньалтан биирдэстэрэ кэлэн миэхэ эппитэ: «Кэл, эйиэхэ элбэх ууга олорор улуу содур дьахтар дьүүллэнэрин көрдөрүөм. ²Сир ыраахтааҕылар кинилиин көссүүлэхэллэрэ, сир олохтоохторо кини содур олоҕун арыгытын итириэхтэригэр диэри иһэллэрэ».

³Тыын миэхэ сайбытыгар Аанньал миигин иччитэх сиргэ илдэ барбыта. Онно тийэн көрбүтүм – биир дьахтар сэттэ бастаах, уон муостаах, бүүс бүтүннүүтэ Тангараны холуннарар аатынан-суолунан бүрүллүбүт уот кыһыл кыылы миинэн олороро. ⁴Дьахтар харанга кыһыл, сырдык уот кыһыл күндү таҕастааҕа, кыһыл көмүс, күндү таас, чөмчүүк киэргэллээҕэ, содур олоҕун бары сидьинэ, быртаҕа толору кутуллубут кыһыл көмүс иһитин тутан олороро; ⁵сүүһүгэр «Улуу Вавилон – сир бары содурун, бары сидьинин ийэтэ» диэн кистэлэн суолталаах аат суруллан сылдьара. ⁶Көрдөхпүнэ, дьахтар сибэтийдэр уонна Иисус кэрэһиттэрин хааннарын иһэн итирбит этэ. Кинини көрөн мин бэри диэн бэркиһээбитим. «⁷Тоҕо дьиктиргиигин? – диэбитэ Аанньал. – Мин эйиэхэ ити дьахтар уонна кини миинэ сылдьар сэттэ төбөлөөх, уон муостаах кыылын кистэлэнин этиэм. ⁸Бу көрбүт кыылын баар этэ гынан баран, билигин суох,

* 16:21 *Түөртүү буут* – тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаахха, «талант саҕа улахан тобурах». Талант – 26 кг 60 кг тийэ ыйааһыннаах мээрэй.

онтон кэлин түгэбэ биллибэт анхайтан тахсан өлөр өлүүгэ барыаба; ааттара-суоллара аан дойду сабаланыабыттан ыла Олох Кинигэтигэр суруллубатах сир олохтоохторо бу кыылы көрөн сөбүүхтэрэ. Бу баар буола сылдыбыт кыыл билигин суох эрэри, эмиэ кэлиэхтээх.

⁹ Бу мань өйдүүргэ муударай өй ирдэнэр. Сэттэ төбө ити дьахтар олорор сэттэ булгуннабын, ¹⁰ ону тэнгэ сэттэ ыраахтаабыны көрдөрөр; олортон биэс ыраахтаабыта суулбута, биирэ баар, атына өссө кэлэ илик, оттон кэллэбинэ да, уһаабат. ¹¹ Баар буола сылдьан баран, суох буолбут кыыл – ахсыс ыраахтаабы, сэттэттэн биридэстэрэ, кини өлөр өлүүгэ баран иһэр.

¹² Оттон көрбүт уон муһунг – былааһын өссө тутта илик уон ыраахтаабы; бу ыраахтаабыларга кыылы кытта бииргэ биир чаас устата баһылыыр-көһүлүүр былаас бэриллэбэ. ¹³ Бу бары биир соруктаах-сыаллаах ыраахтаабылар буолан, күүстэрин-былаастарын барытын кыылга туран биэриэхтэрэ. ¹⁴ Кинилэр Агнеһы утары охсуһуохтара эрэри, Агнец – тойоттор Тойонноро, ыраахтаабылар Ыраахтаабылара – кинилэри кыайыаба. Танара талан ынҕырбыт эрэллээх дьоно Кинини кытта бииргэ сылдыахтара».

¹⁵ Итиэннэ өссө эппитэ: «Эн көрбүт улахан уун, ити содур дьахтар олорор уута, норуоттары, көй дьону, омуктары, араас тылы көрдөрөр. ¹⁶ Оттон кыыл төбөтүгэр көрбүт уон муһунг ити содур дьахтары абааһы көрөн туруохтара, барытын бары кураанахтаан-эһэн баран бэйэтин сыгыннаах хаалларыахтара, итиэннэ этин-сиинин мэнигэстэн баран, уокка уматыахтара. ¹⁷ Танара, Бэйэтин көнүлүн толортороору, кинилэргэ итинник биир өйү-санааны үөскэппит буолан, кинилэр, Танара эппит тыла туолуор диэри, былаастарын кыылга туран биэрбиттэрэ. ¹⁸ Оттон ити көрбүт дьахтарын – сир ыраахтаабыларын баһылаан олорор улуу куорат».

Вавилон сууллуута

18 Бу кэнниттэн сүдү былаастаах атын Аанһал халлаантан түһэн иһэрин көрбүтүм. Кини килбиэннээх сырдыгыттан сир үрдэ сандаара түспүтэ. ² Аанһал күүстээх куолаһа дуораһыйбыта: «Улуу содур Вавилон суулунна, суулунна! Кини аны билигин абааһы ордуута, бары быртаах тыын барыта түһэр, бары кирдээх, куһаҥан көтөр барыта түһэр сирэ буолла; ³ кини хаһан

эрэ бары норуоттарга содур олобун уохтаах утабын иһэрдибитэ, сир ыраахтаабылара кинилиин көссүүлэхэн көччүйбүттэрэ, сир-дойду эргимсиктэрэ кини улуу баайыттан ылан, эргинэн тиэрэ байбыттара».

⁴Онтон халлаантан атын сананы истибитим: «Кини аныытыгар-харатыгар кыттыспат, буруйугар буруйдаммат туһугар, Мин норуотум, бу куораттан табыс! ⁵Аныыта-буруйа халлаанна тийэ халынаата, онон кини хара дьайытын барытын Тангара өйдөөн-санаан кэллэ. ⁶Эһиэхэ хайдах сыһыаннаспытай да, эһиги эмиэ киниэхэ соннук сыһыаннаһын; тугу онгорбутунан көрөн, икки бүктээн төлөөн; эһиэхэ утах онгорбут иһитигэр икки төгүл ордук уохтаах утахта бэлэмнээн. ⁷Сарыысса буолан олоробун, огдообо буолбатахпын, сору-муну хаһан да көрүөм суоҕа дии саныыр. Онон төһөнөн аатырбытай-сурабырбытай да, төһөнөн баай-дэлэй олоххо көччүйбүтэй да, соччонон үгүс сорго-мунна, кыһалҕа тиксэрин. ⁸Сэтэ-сэлээнэ туолан, өлөр өлүү, ытабыл-сонгобул уонна сут кинини биир күн иһигэр ситиэбэ, бэйэтэ уокка уматыллыаҕа; кинини дьүүллүүр Айыы Тойон Тангара оннук күүстээх».

⁹Кинини кытта көссүүлэспит, баайга-дуолга бииргэ көччүйбүт сир ыраахтаабылара кини умайбыт уотун күдэн буруотун көрөн-нөр аһыйан ытаһыахтара-сонгоһуохтара, айманыахтара, ¹⁰уонна сордонорун көрөн, куттанан тэйиччи туран эрэ: «Оо, күүстээх-уохтаах улуу куорат Вавилон! Сор-мун, сор-мун да буолар эбит эһиэхэ, дьүүлүн чаас иһинэн буола оҕустаҕа!» – дэһиэхтэрэ.

¹¹Сир-дойду атыһыттарга эргинэр табаардарын аны ким да атыыласпат буолан, эмиэ кинини аһыйан ытаһыахтара-сонгоһуохтара, айманыахтара. ¹²Кыһыл да, үрүң да көмүс табаары, күндү тааһы да, чөмчүүгү да, күндү лүөн таһаһы, хараҥа кыһыл таһаһы, солкону, уот кыһыл таһаһы, араас үтүө сыттаах маһы, слон унуоҕа, күндү мас, боруонса, тимир уонна мрамор онгоһуктары ким да атыыласпат буолуо; ¹³корицаны, фимиамы, мирраны итиэннэ лааданы, арыгыны, олива арыгытын, үчүгэй бурдугу, сэлиэһинэйи, оҕуһу уонна барааны, сылгыны уонна колесницаны, кулуту, атыннык эттэххэ, тыыннаах дууһаны ким да аны ылыа суоҕа. ¹⁴«Дууһан туохха таласпыта барыта мэлийдэ, баайын-дуолун, килбэҥнэс киэбин көстө сүттэ – аны хаһан да ону эргитиэн суоҕа!»

¹⁵ Ити баайынан эргинэн байбыт эргиэмсиктэр, киниттэн байбыт атыыһыттар кини сордоноро бэрдиттэн куттанан, тэйиччи туран ытаһан-сонгоһон айманан ¹⁶ этиэхтэрэ: «Оо, сор-мунг, сор-мунг да буолар эбит эйиэхэ, улуу куорат! Күндү лүөнү, хараҥа кыһыл, умайар уот кыһыл таҥаһы кэтэринг, кыһыл көмүһүнэн, күндү таастарынан, чөмчүүгүнэн симэнэринг. ¹⁷ Ол бэйэлээх баай барыта чаас иһигэр күдэнгэ көттөбө!»

Бары хаппытааннар, муоранан айаннааччылар, мотуруостар уонна муора суолунан сылдыар эргиэмсиктэр — бары тэйиччи туран ¹⁸ кини умайар уотун буруотун көрө-көрө: «Хайа куорат бу улуу куоракка тэннэһиэ баарай!» — диэн айманаллара; ¹⁹ төбөлөрүгэр күлү куттан баран энэлийэ-энэлийэ, марылааччы ытыы-ытыы үөгүлэхэллэрэ: «Оо, сор-мунг, сор-мунг да буолар эбит эйиэхэ, улуу куорат! Муораҕа хараабыллаах эрэ барыта эн баайгынан эргинэн байбыта! Ол бэйэн биир чаас иһигэр кураа-нахтаннын!»

²⁰ Үөр-көт, мэнгэ Халлаан, үөрүҥ-көтүҥ, сибэтиэй Апостоллар уонна пророктар! Эһигини утары онгорбут бары буруйун иһин кини Тангара дьүүлүгэр турда.

²¹ Онтон биир күүстээх Аанһал сүүнэ улахан суоруна моһуоннаах тааһы ылан муораҕа элитэн баран эппитэ: «Улуу куорат Вавилон субу курдук бүтэһиктээхтик — күөрэйбэттии сууларыллаҕа!» ²² Аны эйиэхэ арфа да, ханнык да музыка, свирель, турба дорҕооно иһилиэ суоҕа; аны эйиэхэ уран тарбахтаах мэлийиэҕэ, илии үлэтин идэтэ сүтүөҕэ, бурдук тардар тыас иһилиэ суоҕа; ²³ Аны эйиэхэ сибэтиинньик сырдыга сандаарыа суоҕа; күтүөт да, сүктэр кыыс да сангата иһилиэ суоҕа. Ол тоҕо оннугуй диэтэххинэ, эн эргиэмсиктэринг аан дойду улуу сололоохторо буолбуттара, норуот эрэ барыта эн алыпкар албыннатан муммута. ²⁴ Пророктар уонна сибэтиэйдэр хааннарыгар, сир үрдүгэр өлөрүллүбүт дьон хааныгар барытыгар — бу куорат буруйдаах».

19 Бу кэнниттэн халлаанга үтүмэн үгүс киһи сангатын санатар ньиргиэрдээх санга дуораана иһилибитэ: «Аллилуйя! Тангарабыт биһигини быһаата! Кини албан ааттаах, сүҥкэн күүстээх! ² Дьүүлүүр дьүүлэ дьинг сөптөөх, кырдыктаах: содурунан сир үрдүн сатарыппыт улуу содур дьахтары дьүүлээтэ, кулуттарын хаанын иэстэстэ!»

³Иккистээн эмиэ: «Аллилуйя! Содур дьахтар умайбыт уотун буруота үйэлэр тухары өрө устар!» – диэбиттэрэ.

⁴Онуоха сүүрбэ ордугуна түөрт ытык кырдыаҕас уонна түөрт харамай сөһүргэстии түһэн: «Аминь! Аллилуйя!» – дии-дии, бүрүстүөлүгэр олорор Тангараҕа сүгүрүйбүттэрэ.

Агнец уонна Сүктэр Кыыс малааһыннара

⁵Бүрүстүөлтэн: «Тангарабытын кулуттара бука бары – Киниттэн толлооччулар, кыра да, улуу да барыта – айхаллаан!» – диир саҥа дуораһыйбыта.

⁶Онуоха дохсун уу тыаһыгар, күүстээх этинг ньиргиэригэр хоолоонноох үтүмэн үгүс киһини санатар сананы истибитим: «Аллилуйя! Айыы Тойон Тангара*, Барытын Тутан Олорооччу салайар кэмэ кэллэ! ⁷Үөрүөбүг-көтүөбүг, өрөгөйдүөбүг, Киниэхэ уруй-айхал этиэбин! Агнец уруу күнэ үүннэ, кэргэнэ бэлэм буолла. ⁸Сүктэр кыыс кэтэригэр ып-ыраас, сып-сырдык күндү лүөн таҥас бэрилиннэ». (Күндү лүөн таҥас – сибэтиэйдэр кырдыктыах быһыылара.)

⁹Онтон Аанһал миэхэ: «Сурун: Агнец уруутун малааһыныгар ынгырыллыбыттар – алгыстаахтар!» – диэбитэ. Итиэннэ өссө эппитэ: «Бу – Тангара дьинг кырдыктыах тыла». ¹⁰Сүгүрүйээрибин атаҕар бокулуоннуу түспүппэр: «Кэбис, итинник гыныма, – диэбитэ. – Мин эмиэ эйигин да, Иисуһу кэрэһиттиир бырааттаргын да кытта бииргэ сулууспалыбын. Иисуһу кэрэһиттээһин – Тангара этэрин дьонго биллэрии тыына, онон Тангараҕа сүгүрүй».

Үүт маҥан аттаағы көрүү

¹¹Онтон мин халлаан арыллыбытын көрбүтүм, арай көрдөхпүнэ, онно үүт маҥан ат турара. Аты миинэн Олорооччу «Эрэллээх уонна Дьиннээх» диэн ааттааҕа. Кини кырдыктыахтык дьүүллүүр, кырдык күүһүнэн кыргыһар. ¹²Хараҕа уот төлөнүн курдук, төбөтүгэр элбэх мэнньиэстээх; аата-суола Киниэхэ сурулла сылдьар да, ол ааты Бэйэтиттэн ураты атын ким да билбэт. ¹³Таҥна сылдьар таҥаһа хаан буолбут. Кини аата – «Тангара Тыла». ¹⁴Кэнниттэн ып-ыраас, мап-маҥан күндү лүөн таҥастаах,

* 19:6 *Тангара* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангарабыт».

үрүн аттаах мэнгэ халлаан сэриилэрэ иһэллэрэ. ¹⁵ Аты миинэн Олорооччу уоһугар норуоттары кыргыахтаах сытыы батастааба. Кини норуоттары тимир торуосканан салайыаба; Кини винограда илдьи тэпсэн, Таһара, Барытын Тутан Олорооччу, уорун-кылынын уохтаах утабын ыган таһаарар. ¹⁶ Таһаһыгар да, өттүгэр да «Ыраахтааһылар Ыраахтааһылар, Тойоттор Тойонноро» диэн аат сурулла сылдьар.

¹⁷ Онтон көрбүтүм, арай биир Аанһал күнгэ үктэнэн турара; кини халлаан хаба ортотунан көтөн иһэр көтөрдөргө ньиргиздээх куолаһынан: «Кэлин, – диэн хаһытаабыта, – Таһара тэрийэр улуукан дьоро малааһыныгар мунһустун, ¹⁸ ыраахтааһылар, кыахтаахтар-күүстээхтэр, сэрии тойотторун, сылгылар, хаһаанһыта эрэ бу сылгылары миинэ сылдыбыт дьон өлүктэрин, туох баар көнгүл да, кулут да, кыра да, улуу да дьон өлүктэрин тонсуйан сиэн!»

¹⁹ Көрбүтүм – били кыылы кытта сир ыраахтааһылар сэриилэрин мунһан, аты миинэн Олорооччуну уонна Кини сэриилэрин утары кыргыһаары мустубуттар этэ. ²⁰ Онтон кыыл билиэн түбэспитэ, кинини кытта бииргэ сылдыбыт, араас дьиктини көрдөрөн кыыл бэлиэтин ылыммыттары уонна кини мөссүөнүгэр сүгүрүйээччилэри албыннаабыт сымыйа пророк эмиэ тутуллубута. Иккиэннэрин сиэрэнэн уһуура турар уот байдалга тыыннаахтыы бырахпыттара. ²¹ Атытара аты миинэн Олорооччу уоһугар баар батастан өлбүттэрэ; собулба аһылыктаах көтөр бийин ууһа кинилэр өлүктэрин тото-хана сиэбитэ.

Тыһыынча сыл

20 Онтон көрбүтүм – түгэбэ биллибэт анхай күлүүһүн тылын кытта улахан сыабы туппут Аанһал халлаантан түһэн иһэрэ. ² Аанһал садаба моһойу, адьарай уонна сатана буолар былыргы эриэн үөнү тутан ылан, биир тыһыынча сылга сыаптаан ³ түгэбэ биллибэт анхайга бырахпыта; биир тыһыынча сыл бараныар диэри, норуоттары албыннаабатын диэн, үрдүнэн хам бэчээттээн кэбиспитэ. Ол кэмэ аастабына, моһой кылгас кэмгэ босхолоно сылдыахтаах.

⁴ Онтон мин бүрүстүөллэр туралларын көрбүтүм, ол бүрүстүөллэргэ олорооччуларга дьүүлүүр былаас бэриллит этэ.

Итиэннэ Иисуһу уонна Тангара тылын туоһулаабыттарын иһин, моонньоох бастара быһыллыбыт дьон дууһаларын көрбүтүм. Бу кыылга да, кини мөссүөнүгэр да сүгүрүйбэтэх, сүүстэригэр да, илиилэригэр да кыыл бэлиэтин уурдарбатах дьон этилэр. Кинилэр олоххо төннөн кэлэн, тыһыынча сыл устата Христостуун ыраахтааҕылаабыттара; ⁵оттон атын өлбүт дьон, тыһыынча сыл бараныар диэри, тилиннэриллибэтэхтэрэ. Бу – маннайгы тилли. ⁶Алгыстаах сибэтиэй дьон бу маннайгы тиллиигэ тиллэллэр. Иккистээн өлөр куттал кинилэргэ суоһаабат: кинилэр Тангара уонна Христос үлэһиттэрэ буоланнар, Кинини кытта бииргэ тыһыынча сыл устата ыраахтааҕылаахтара.

Сатана кыайтарыта

⁷Онтон, тыһыынча сыл аастаҕына, сатана хаайытыттан босхолонон тахсан, сир түөрт муннугар баар Гог уонна Магог норуоттары, албыннаан-түөкэйдээн кыргыһыга хомуйуоҕа; бу норуоттар ахсааннара муора кумаҕын курдук аата-ахса биллибэт. ⁸Кинилэр сир киэнг изинин биир гына ылан, сибэтиэйдэр олорор сирдэрин, Тангара тапталлаах куоратын, төгүрүйбүттэрэ; ⁹ол гынан баран халлаантан Тангараттан* уот түһэн бэйэлэрин имири сотон ааспыта. ¹⁰Оттон кинилэри албынныы сылдыбыт адьарайы тутан ылан, кыыл уонна сымыһа пророк ыраахтылыбыт умайа турар сиэрэлээх күөлүгэр элиппиттэрэ. Кинилэр үйэлэр тухары түүннэри-күннэри быыстала суох муну-сору көрүүхтэрэ.

Үрүн бүрүстүөл Дьүүлэ

¹¹Онтон мин сүдү бэйэлээх үрүн бүрүстүөлү уонна ол бүрүстүөлгэ Олороочуну көрбүтүм; сир-халлаан Кини ньууруттан куотан, аны хаһан да эргийбэттии симэлийэ сүппүтэ. ¹²Көрбүтүм, өлбүттэр – улуу да, кыра да барыта – Тангара иннигэр тураллара, иннилэригэр кинигэлэр тэлэччи арыллыбыттар этэ. Өссө биир кинигэни, Олох Кинигэтин, арийбыттара, онон өлбүттэр кинигэлэргэ хайдах суруллубутунан, тугу онорбуттарынан көрөн дьүүлэммиттэрэ. ¹³Муора бэйэтин түгэбиттэн өлбүттэрин

* 20:9 *Тангараттан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

таһаарбыта, өлүү уонна аад эмиэ өлбүттэрин биэрбиттэрэ; хас биирдии киһи тугу онорбутунан көрөн дьүүлэммитэ; ¹⁴өлүү уонна аад иккиэн уот байдалга бырабыллыбыттара. Бу уот байдал – иккис өлүү. ¹⁵Олох Кинигэтигэр суруллубатах киһи барыта умайа турар байдалга бырабыллыбыта.

Саҥа сир-халлаан

21 Онтон мин саҥа халлааны, саҥа сири көрбүтүм. Урукку сир-халлаан симэлийэ сүппүтэ, муора эмиэ аны суоҕа. ²Мин, Иоанн, Сибэтиэй Куораты – сүктэр кыыс аналааҕар симэммитин курдук бары силигэ ситэн мэнгэ халлаантан, Тангараттан түһэн иһэр саҥа Иерусалимы – көрбүтүм. ³Онтон халлаантан сүнкэн улахан саҥа дуораһыйарын истибитим: «Көр бу, Тангара олоҕо аны киһи аймаҕы кытта бииргэ буолуоҕа. Кини дьону кытта бииргэ олоруоҕа, кинилэр эмиэ Тангара норуота буолуохтара. Кини Бэйэтинэн дьону кытта сылдьан, кинилэр Тангаралара буолуоҕа; ⁴харахтарын уутун хас биирдии таммабын сотуоҕа, өлүү-сүтүү диэн аны суох буолуоҕа; энэлгэн, ытабыл-сонобул, ыарыы эмиэ сүтүөҕэ. Урукку барыта ааста».

⁵Бүрүстүөлгэ Олорооччу: «Көр бу, барыта саҥаны айабын!» – диэбитэ. Онтон миэхэ эппитэ: «Сурун, бу дьин кырдыктаах, эрэбил тыл». ⁶Кини миэхэ өссө манныгы эппитэ: «Барыта туолла! Мин Альфабын уонна Омегабын, Төрүппүн уонна Бүтэр Уһукпун. Утаппыкка өлбөт мэнгэ уутун дьүүктэтиттэн босхо иһэрдиэм; ⁷кыайааччы итини барытын ылыа, Мин кини Тангарата буолуом, кини Мин уолум буолуо. ⁸Оттон куттамсахтар, итэбэлэ суохтар, сидьингэр, өлөрүөхсүттэр, содурдар, абынан-хомуһунунан дьарыгырааччылар, эмэгэксэ сүгүрүйээччилэр уонна бары сымыйаччылар аналлара – сиэрэлээх уот байдалга түһүү. Ити иккиһин, бүтэһиктээхтик, өлүү буолар».

Саҥа Иерусалим

⁹Тиһэх сэттэ иэдээн толору кутуллубут сэттэ кытахтаах сэттэ Аанньаллартан биирдэстэрэ миэхэ кэлэн: «Кэл, эйиэхэ сүктэр кыыһы – Агнец кэргэнин көрдөрүөм», – диэбитэ. ¹⁰Тыын миэхэ сайбытыгар Аанньал миигин сүдү үрдүк хайаҕа таһааран халлаантан, Тангараттан түһэн иһэр улуу куораты, сибэтиэй Иерусалимы, көрдөрбүтэ. ¹¹Ол куорат Тангара килбиэннээх сырдыгынан

сыдыайар сардангата күндүттэн күндү таастыы, курустаал курдук ыраас яспистыы, күлүмнүүрэ. ¹² Куорат сүүнэ улахан үрдүк истиэнэлээбэ, уон икки халҕан ааннааба, ол ааннарын аайы биирдии Аанньал турара. Халҕаннарга Израиль уолаттарын уон икки аҕатын ууһун аата суруллубут этэ. ¹³ Илин диэки үс халҕан аан баара, хоту үс, собуруу үс, арбаа эмиэ үс халҕан аан баара. ¹⁴ Истиэнэтэ уон икки акылаат үрдүгэр тутуллубут этэ, хас биирдии акылаакка Агнец уон икки Апостолларын ааттара суруллан турара.

¹⁵ Миигин кытта кэпсэппит Аанньал куораты, куорат халҕаннарын, истиэнэлэрин кэмниир кыһыл көмүс ураҕастааба. ¹⁶ Куорат түөрт муннук быһыылааба, устата туоратыгар тэн этэ. Аанньал куораты ураҕаһынан кэмнээбитэ уон икки тыһыынча стадия буолбута; устата, туората уонна үрдүгэ тэн этэ. ¹⁷ Истиэнэтин кэмнээбитэ сүүс түөрт уон түөрт тоңолох буолбута, Аанньал кээмэйин кэрингэ син биир дьон кээмэйин курдуга. ¹⁸ Яспис истиэнэлээх куорат атына барыта дьэнкир өстүөкүлэ курдук ып-ыраас кутуу кыһыл көмүс этэ. ¹⁹ Куорат истиэнэтин акылаата араас күндү таас кииргэтиилээбэ: бастакы акылаат – яспис, иккис – сапфир, үһүс – халцедон, төрдүс – изумруд, ²⁰ бэһис – сардоникс, алтыс – сердолик, сэттис – хризолит, ахсыс – берилл, тохсус – топаз, онус – хризопраз, уон биирис – бирюза, уон иккис – аметист. ²¹ Оттон уон икки халҕана уон икки чөмчүүк этэ: хас биирдии халҕан – биирдии чөмчүүк. Уулуссата – дьэп-дьэнкир өстүөкүлэ курдук ыраас кыһыл көмүс.

²² Куоракка Тангара Дьыэтэ – Храм баарын көрбөтөбүм: Барытын Тутан Олорооччу Айыы Тойон Тангара уонна Агнец Бэйэлэринэн куорат Храма буолаллар. ²³ Тангара килбиэннээх сырдыга сыдыайар буолан куорат күн да, ый да сырдатарыгар наадыбат; куорат сыдыайар сырдыга – Агнец. ²⁴ Быһаммыт норуоттар бу куорат сырдыгар сылдыяхтара, сир ыраахтаабылара онно бэйэлэрин албан ааттарын, чиэстэрин ильдэ киириэхтэрэ. ²⁵ Халҕан ааннар күнүһүн хатаммакка туруохтара, түүн диэн суох буолуоҕа. ²⁶ Куоракка норуоттар албан ааттара, чиэстэрэ киллэриллибэ. ²⁷ Туох да кирдээх, ким да сидьин, албыны-көлдүбүнү тутуспут онно киириэ суоҕа, арай Агнецка баар Олох Кинигэтигэр ааттара суруллубут эрэ дьон киириэхтэрэ.

22 Аанньал миэхэ Танара уонна Агнец бүрүстүөлүн анныт-тан сүүрүгүрдэ сытар, курустаал курдук сып-сырдык, ыпыраас өлбөт мэнэ уутун өрүһүн көрдөрбүтэ. ² Куорат уулуссатын ортотугар уонна өрүс уңуор-мангаар өттүгэр сылга уон икки төгүл, хас ый айы ас кутар олох аал луук маһа үүнэн турара; мас сэбирдэбэ норуоттары үтүөрдэр аналлааба. ³ Куоракка аны кыраммыт диэн туох даҕаны суох буолуоҕа; онно Танара уонна Агнец бүрүстүөлэ туруоҕа, итиэннэ Танара кулутгара Киниэхэ сулууспалыахтара. ⁴ Кинилэр Танара сирэйин көрүөхтэрэ, Танара аата сүүстэригэр суруллан сылдыаҕа. ⁵ Түүн диэн онно суох буолуо, Айыы Тойон Танара кинилэри сырдатар буолан ханнык да уокка, күн уотугар да наадыһахтара суоҕа. Кинилэр үйэлэр тухары ыраахтааҕылаан олоруохтара.

Христос кэлиитэ

⁶ Аанньал миэхэ эппитэ: «Бу сөптөөх, дынг кырдыктаах тыл; сибэтиэй пророктар Айыы Тойон Танаралара сотору кэминэн туох буолуохтааҕын кулуттарыгар көрдөрөөрү, Аанньалын ытта».

⁷ «Көр бу, Мин сотору кэлиэм: ким бу инникини төлкөлүүр кинигэ тылын тутуһар, ол алгыстаах!»

⁸ Мин, Иоанн, маны барытын илэ бэйэбинэн көрбүт-истибит киһи буолабын. Барытын көрөн, ситэри истэн баран ону көрдөрбүт Аанньалга сүгүрүйээрибин, атаҕар бокулуоннуу түспүтүм. ⁹ «Кэбис, итинник гыныма, — диэбитэ кини. — Мин эйигин, эн пророк бырааттаргын уонна бу кинигэ тылын тутуһааччылары кытта бииргэ Танараҕа сулууспалыыбын, Танараҕа сүгүрүй!»

¹⁰ Итиэннэ эппитэ: «Бу кинигэ билиннини да, кэнэбэһи да төлкөлүүр тылын хам бэчээттээн кэбиһимэ. Болдьохтоох кэм чугаһаата. ¹¹ Аньыылаах өссө да аньыыны онгоро түстүн, кирдээх өссө киртийдин, кырдыксыт кырдыгы онгоро түстүн, сибэтиэй өссө ырааһырдын».

«¹² Көр бу, Мин сотору кэлиэм! Хас биирдиигэ тугу онорбутунан көрөн биэрэрдии, төлөбүрбүн илдэ кэлиэм. ¹³ Мин Альфа уонна Омега, Төрүт уонна Бүтэр Уһук, Бастакы итиэннэ Тиһэх буолабын».

АРЫЛЛЫЫ 22

¹⁴ Кини кэриэстэрин тутуһааччылар* алгыстаахтар. Кинилэр олох аал луук маһыттан амсайар бырааптаахтар, куорат аанынан киирэр кыахтаахтар. ¹⁵ Оттон ыттар, абынан-хомуһунунан дыарыгырааччылар, содурдар, өлөрүөхсүттэр, эмэгэксэ сүгүрү-йээччилэр уонна сымыйаны таптааччылар, сымыйаны онгорооччулар – олох бары куорат тас өттүгэр хаалыахтара.

¹⁶ «Мин, Иисус, бу туһунан эһиэхэ сэттэ церковка туоһулаттара Аанһалбын ыттым. Мин Давид силиһинэбин, сарсыардаангы сырдык сулуспун».

¹⁷ Тыын уонна Сүктэр Кыыс иккиэн: «Кэл!» – диэн ыныраллар. Истибит эрэ барыта: «Кэл!» – диэн ынырыахтын. Утаппыт кэлиэхтин, иһиэн баҕалаах кэлэн, өлбөт мэнэ уутун босхобулаахтын!

¹⁸ Мин бу билингини да, кэнэҕэһи да төлкөлүүр кинигэ тылын истээччини сэрэтэбин: ким эрэ бу тылга тугу эмэ эптэҕинэ, Танара ол киһини бу кинигэҕэ этиллибит иэдээнгэ тиксэриэҕэ; ¹⁹ оттон ким эмэ бу кинигэ билингини да, кэнэҕэһи да төлкөлүүр тылыттан тугу эмэ көбүрэттэҕинэ, Танара кинини бу кинигэҕэ этиллибит Олох Кинигэтигэр суруллар, сибэтиэй куоракка киирэр аналлыттан матарыаҕа.

²⁰ Бу маны Кэрэһиттээччи этэр: «Дьын чахчы, Мин сотору кэлиэм!»

Аминь, оо, кэл, Айыы Тойон Иисус!

²¹ Айыы Тойоммут Иисус Христос** илгэлээх үтүөтэ барыгытын кытта энгээрдэһиэхтин. Аминь.

* 22:14 *Кини кэриэстэрин тутуһааччылар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «танастарын сууна сылдыааччылар».

** 22:21 *Айыы Тойоммут Иисус Христос* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон Иисус», «Иисус Христос»; *барыгытын кытта* – «барыбытын кытта», «сибэтийдэри кытта» эбэтэр «Кини бары сибэтийдэрин кытта».

Тыллары быһаарыы

- Авва** (*арамей.*) – *Аҕа*. Оҕо аҕатын ынгыраар иһирэх тыла. Айыы Тойон Иисус Христос холобурун батыһан маннайгы христианнар Танараны итинник ынгыраллара.
- Авраам** – еврей норуотун улуу төрүт өбүгэтэ, Тангара ураты сөбүлэһиини онорсубут киһитэ. Халбаннаабат бигэ итэҕэллээх буолан, кини «Тангара доҕоро» диэн ааты ылбыт.
- Агнец** (*слав.*) – аньыы-хара бырастыы буоларын туһугар сиэртибэҕэ бэриллэр туох да омсото суох бараан оҕото. Киһи аймах аньыытын-буруйун Бэйэтигэр ылынан, кинилэр тустарыгар өлөн быһыы кэлбит Сибэтиэй Айыы Тойону прооктар маннык ааттаабыттар.
- Аҕа баһылыктар** (*грек.* пресбүтэрой, *нууч.* старейшины) – аҕабыттары кытта тэнгэ еврей норуотун олоҕун салайсар баскөс дьон; сорохторо синедрион (Үрдүкү Сүбэ) чилиэннэрэ буолаллара.
- Аҕабыыт** (*грек.* ииэрэус, *нууч.* священник) – Былыргы Израильга: Моисей Сокуонугар ыйыллыбыт сүөһүнү, көтөрү, бурдугу аньыы толугар сиэртибэ биэрэн Тангараҕа сулууспалыыр киһи. Израильга, Сокуон быһыытынан, Левий удьордарыттан ураты атын ким да аҕабыыт буолар кыаҕа суоҕа.
- Аллилуйя** (*евр.*) – *Айыы Тойону айхаллаан*. Еврейдэр Танараны үөрүүлээхтик уруйдуур-айхаллыыр тыллара.
- Аминь** (*евр.*) – *дьин чакчы оннук*. Иудейдар уонна христианнар Тангараҕа үгүүлэрин түмүктүүр тыллара.
- Апостол** (*грек.* апостолос) – *сорукка ытыллыбыт киһи*. Саҥа Кэс Тылга: Иисус Христос талан ылан Тангара Саарыстыбатын туһунан Евангелиены иһитиннэртэрэ ыппыт үөрэнээччитэ, миссионер. Маннайгы христианнар Иерусалимнааҕы церковтары Апостоллар салайаллара.

Аран ыарыы – былыр тирии ыарыытын араас көрүнүн барытын бу курдук ааттыыллара. Аран буолбуттары кирдээхтэр диэн ааттаан, дьонтон-сэргэттэн үүрэллэрэ. Аҕабыт ыарыһаҕы сирийэн көрөн баран, үтүөрбүт диэтэҕинэ, киһи урукку олоҕун сиригэр-уотугар төннөрө.

Архиерей (*грек.* архиерэус, *нууч.* первосвященник) – Тангара үлэһиттэрин иерархиятын баһылыга. Бу үһүлүчүлээх солотун таһынан кини өссө синедрион салайааччыта этэ. Архиерей дойду политической олоҕор улахан сабыдыаллааҕа.

Асия – арҕаангы Турция сиригэр баар, былыргы Рим империятыгар киирсэр уобалас. Бу уобаласка Мисия, Лидия, Фригия уонна Кария сирэ-уота киирсэрэ. Киин куората Ефес этэ.

Биэс уонус күн бырааһынньыга (*евр.* Шевуот) – Паасха кэнниттэн биэс уон күн буолан баран бэлиэтэнэр Үүнүү бырааһынньыга. Бу бырааһынньыгы еврейдэр Иерусалимга көрсөргө дьулуһаллара.

Быһыы, быһыллыы (*грек.* пэритомэ, *нууч.* обрезание) – еврей үгэһин быһыытынан уол оҕо төрөөбүтэ ахсыс күнүгэр миэстэтин үһүк бүрэдэһинин быһан ылыы. Бу булгуччу тутуһулар сиэр-туом – Тангара Авраамы кытта сөбүлэһии онгорсубутун бэлиэтэ – оҕону Тангара норуотугар киирсэрин көрдөрөр.

Быһааччы (*грек.* Сотэр, *нууч.* Спаситель) – Мессия, Христос, киһи аймаҕы буруйтан-аньыттан, хара дьайтан, өлөр өлүүттэн быһыы кэлбит Иисус Христос Айыы Тойон.

Вавилон – Месопотамия саамай бөдөн куораттарыттан биридэстэрэ, элбэх дойдуну сэриилээн ылбыт Вавилон империятын киинэ. Бу империя сэриилэрэ б. э. иннинээҕи 587 с. Иерусалимы урухсалаабыттара, Израиль норуотун билиэн ылан култ онгостубуттара.

Веельзевул (Баал-Зебул) – *сахсырҕа тангарата*. Куһаҕан тыыннар тойоннорун сатана аата. Бу аат Израиль ыаллыы омуктара сүгүрүйэр тыыннарын Ваал-Зебуб аатыттан үөскээбит.

Галилея муората (Тивериада муората) – Галилеяҕа баар күөл. Саамай кэтириир сирэ 11 км, уһуна 21 км. Атын аата – Геннисарет (*евр.* Киннерет).

Геенна (*евр.* Ге-Хинном) – Иерусалим соҕуруу-арҕаа өттүгэр баар хочо. Былыр бу хочоҕо эмэгэттэргэ дьону сиэртибэ биэрэллэрэ. Биһиги эрабыт иннинээҕи II үйэттэн ыла бу тыл

аньыылаахтар өлөн баран бүтэһиктээхтик накаастанар-буруйданар сирдэрин символа буолбута.

Голгофа (*арамей.* Гулгулта, *евр.* Гулголет) – *бас унуоҕа*. Иерусалимтан чугас турар томтор; омос көрүүгэ киһи чөмчөкөтүн санатарын иһин манньык ааттаммыт буолуон сөп.

Давид – биһиги эрабыт иннинээҕи 1055–1015 сс. Израилы саллайбыт улуу ыраахтааҕы, Саалтыыр (Псалтирь) үгүс ырыаларын, үгүлэрин суруйбут поэт, пророк.

Давид Уола – Иисус Христос аата. Сирдээҕи олоҕор кини Давид ыраахтааҕы удьуора этэ. Күүтүүлээх Быһааччы, Суруйууларга этиллэринэн, Давид удьуора буолуохтааҕа, онон Иисус Христу манньык ыгырыы Кини Быһааччы буоларын аһаҕастык билиниигэ тэннээҕэ.

Динарий (*лат.*) – Рим үрүҥ көмүс манньыата, үлэһит күннээҕи орто хамнаһа.

Евангелие (*грек.* Эвангелион) – Саҥа Кэс Тылга: маннай Тангара Саарыстыбата чугаһаабытын туһунан, онтон кэлин Иисус Христос барбытын кэҥнэ, Христос киһи аймаҕы буруйтан-аньыттан, хара дьайтан, өлөр өлүүтүн өрүһүйээри өлөн баран тиллибитин туһунан үөрүүлээх иһитиннэри. Кэлин «Евангелие» диэн тыл «Иисус Христос туһунан суругунан кэпсээһин» диэн суолтаҕа туттуллар буолбута.

Илгэлээх үтүө (*грек.* харис, *нууч.* благодать) – Тангара таптала, үтүө сыһыана, дьонно биэрэр алгыстаах күүһэ-күдэҕэ.

Исайя – Иисус Христос киһи аймаҕы быһыны кэлиэхтээҕин ураты чаҕылхайдык туоһулаабыт пророк.

Киһи Уола (*евр.* Бен-адам, *арам.* Бар-наша, *нууч.* Сын Человеческий) – Эргэ Кэс Тылга «киһи, өлөр онгоһуулаах» диэн суолтаҕа туттуллара. Иисус Христос бу ааты ылыныыта истээччилэргэ Даниил пророк (Дан 7:13) кэнэҕэс кэлиэхтээх Христос туһунан төлкөлөөбүтүн санатыахтааҕа.

Кириэскэ тирири – былыргы Рим империятыгар бүрүстүүпүннүктэри накаастан өлөрүү биир саамай ыар көрүҥэ. Кириэскэ хараҕаламмыт киһи хас эмэ күн устата сору-муну көрөн өлөрө. Аймахтара, чугас дьонноро, улахан эрэйинэн үрдүкү тойоттортон көнүллэтэн эрэ баран, кинини харайар кыахтаахтара.

Кураайыма – киһитэ-сүөһүтэ, уута, ото-маһа суох, элбэх хайалаах кураайы, таас сир. Хотооллоругар тамариск, акация, терновник эрэ үүнэр, хаһан эмэ ардах түстэбинэ, от быгар.

Кэс тыл хоппото – Иерусалимга баар Тангара Дьэитин Сибэтиэйтэн Сибэтиэй хоһугар турар хоппо (кээмэйэ быһа холоон – 115×70×70 см). Бу акацияттан оноһуллубут, истиин-тастыын кыһыл көмүһүнэн бүрүллүбүт хоппо иһигэр икки дыапталҕа тааска суруллубут Тангара Уон Кэриэһэ, кыһыл көмүс иһиккэ кутуллубут маанна (**маанна** быһаарыытын көр) итиэннэ Аарон көҕөрө тыллыбыт үөл мас тайаҕа угуллан турбуттар.

Левиттэр – Иаков уолун Левий удьуордара. Моисей Сокуонун быһытынан левиттэр сулуоспа кэмигэр аҕабыыттарга көмөлөһөр эбээһинэстээхтэрэ.

Легион – Рим 5-6 тыһыынча киһилээх сатыы сэриитин холбоһуга.

Маанна – Израиль норуота Синай иччитэх сирин устун 40 сыл устата көһө сырыттабына, Тангара халлаантан түһэрбит үрүн куруппаны санатар минньигэс аһа.

Моисей – Израиль норуотун кулуттааһынтан (Египет сириттэн) быһаан таһаарбыт, Тангара Сокуонун бар дьонугар тиэрдибит улуу пророк.

Осанна (*евр.* хошиана) – *быһаа биһигини*. Иудеяҕа ыраахтааҕылары айхаллыыр тыллара.

Отуу бырааһынньыга (*евр.* Суккот, *нууч.* Кушей праздник) – бастаан күһүнгү виноград хомуурун бырааһынньыга этэ. Бу бырааһынньыгы отууга олорон бэлиэтиллэрэ. Кэлин еврейдэр өбүгэлэрэ Синай иччитэх сиринэн көһө сылдьан отууга олорбуттарын санатар бырааһынньыкка кубулуйбут.

Паасха (*арамей., евр.* Песах) – еврейдэр өбүгэлэрэ Египет хабалатыттан босхоломмуттарын бэлиэтиир саамай улуу бырааһынньык. Нисан ый (кулун тутар ортото-муус устар ортото) 15 күнүгэр ылыллар. Паасха кэмигэр аһыгылаах килиэби сири Сокуон боборо. Иерусалим олохтоохторо уонна үнгэ-сүктэ кэлбит дьон 10–15 киһилээх бөлөхтөргө араһан бииргэ аһыллара. Аһылыкка бараан оҕотун, атыннык эттэххэ «паасханы», сииллэрэ.

Понтий Пилат – биһиги эрабыт 26–36 сс. Рим императора Иудеяҕа анаабыт баһылыга.

Пророк (*грек.* профэтэс) – Танараҕа чугас, Кини этэрин дьонго тиэрдэр киһи. Эргэ Кэс Тыл кэмигэр Танара еврей норуотугар элбэх пророгу биэрбитэ. Кинилэр сиргэ Иисус Христос кэлэн бар дьон туһугар толук буолуохтааҕын бэрт элбэх сыл инниттэн өтө көрбүттэрэ, бүтэр уһук кэллэҕинэ, Иисус Христос иккиһин эргиллэн аан дойдуну дьүүллүүн иннигэр туох буолуохтааҕын төлкөлөөбүттэрэ.

Саҥа Кэс Тылга Танара этэрин дьонго тиэрдэр, иһитиннэрэр христианнар эмиэ пророктар диэн ааттаналлар.

Равви, Раввунни – *тойонум.* Еврейдэр итэҕэлгэ үөрэтэр кинини ытыктабыллаахтык ынгыар тыллара.

Саддукейдар (*евр.* саддиким) – былыргы Израиль религиознай-политической олоҕор улахан сабыдыаллаах Танара үлэһиттэрэ, аҕа баһылыктар. Кинилэр фарисейдары утараллара, суруллубут Сокуону эрэ билинэллэрэ, Аанһаллар баалларын, өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин итэҕэйбэт этилэр.

Самария олохтоохторо – Иудея уонна Галилея икки ардыларынааҕы Самария (Шомрон) уобалаһыгар олорор, атын омуктары кытта булкуспут еврейдэр. Итэҕэллэрэ Тораҕа (Моисей биэс кинигэтигэр) олоҕура. Политикаҕа, сиэргэ-туомна, итэҕэлгэ тыл тылларыгар киирсиспэт буоланнар, иудейдары кытта өстөһөллөрө.

Саҥа Кэс Тыл (*грек.* Кайнэ Диатэкэ, *нууч.* Новый Завет) – саҥа сөбүлэһии, дуоҕабар, сойуустаһыы. Танара дьону кытта саҥа сөбүлэһии түһэрсиихтээҕин туһунан пророктар Эргэ Кэс Тыл кинигэлэригэр эрдэттэн өтө көрөн эппиттэр. Иисус Христос сиргэ олорон ааспыт олоҕо, үөрөппит үөрэҕэ, киһи аймах буруйун-аныытын боруостаан кириэскэ өлүүтэ, килбиэннээх тиллитэ барыта Танара киһи аймаҕы кытта онорсубут саҥа сөбүлэһиитэ буолбута. Саҥа Кэс Тыл былыргы грек тылынан суруллубут 27 кинигэлээх.

Сибэтийдэр – Саҥа Кэс Тылга: Танара дьоно, христианнар.

Синагога – еврейдэр Танараҕа үгэр, Сокуону үөрэтэр, мунһахтыыр, дьыалаларын-куолуларын быһаарсар дьиэлэрэ.

Синедрион (*евр.* санхедрин, *грек.* сүнедрион) – еврей норуотун Рим саба баттыыр былааһыттан харыстыыр соруктаах, итэҕэл,

быраап, сууг дьыалатын быһаарар үрдүкү дьаһал тэрилтэтэ. Синедрион 71 чилиэннээбэ (аҕабыыттар, аҕа баһылыктар, сокуонньуттар, фарисейдар, саддукейдар). Салайааччылары архиерей этэ.

Скиния, Туоһулааһын Скинията (*грек.*) – еврейдэр Синай иччитэх сириг устун көһө сылдьар кэмнэригэр Танараҕа үнэргэ анаан онгостуммут баай-талым көстүүлээх сүүнэ улахан балааккалары (устата 14 м, туората 4 м, үрдүгэ 5 м). Инигэр кэс тыл хоппото уруллара.

Смоковница – Палестинаҕа дэлэйдик үүнэр кэтит сэбирдэхтээх минньигэс отонноох мас.

Сокуон (Моисей Сокуона, *грек.* номос, *нууч.* закон) – Танара Синай хайатын үрдүгэр Моисейга биэрбит сокуоннара (Уон Кэриэһэ) уонна киһи олоһун бары өрүттэригэр сыһыаннаах ыйыылара-кэрдиилэрэ. Кинини кытта сөбүлөһии түһэрсибит Израиль норуота бу кэриэстэри халбаннаабакка тутуһуохтааҕа. Еврейдэр атын омуктары «Сокуона суохтар» диэн ааттыыллара. Библия маннайгы биэс кинигэтэ эмиэ «Сокуон» диэн ааттанар. Бу кинигэлэргэ Танара норуокка Моисейынан бэрдэрбит кэриэстэрэ, ыйыылара-кэрдиилэрэ киирбиттэр. Еврей Библиятын кинигэлэрин барыларын түмэн «Сокуон уонна Пророктар» диэн ааттыыллара.

Сокуонньуттар (*грек.* грамматэус, *нууч.* книжник, законник) – Суруйуулары, чуолаан Моисей Сокуонун, диригиник ырытан чинчийэр үөрэхтээх дьон; үксүлэрэ фарисейдар этилэр.

Субуота (*евр.* шаббат, *грек.* саббатон) – *сынньалан.* Еврей халандаарыгар нэдиэлэ сэттис күнэ. Бу Танараҕа анаммыт ытык күнгэ ханнык да үлэ көнүллэммэт. Субуота сынньалана бээтинсэ киэһэ күн киирбитин кэннэ, маннайгы үс сулус таһыстаһына, саҕаланара.

Танара Дьийэтэ (*грек.* хиэрос, наон, *нууч.* храм) – иудейдар Танараҕа сүгүрүйэр, сулууспалыыр, сиэртибэ биэрэр Храмнара, кинилэр норуот быһыытынан сомоһолоһуулары бэлиэтэ. Танара Дьийэтэ Иерусалимга эрэ баара. Кини Сибэтиэйтэн Сибэтиэй хоһугар архиерей эрэ сылга биирдэ киирэн, бэйэтин уонна Израиль дьонун буруйун-аныытын иһин сиэртибэ биэрэрэ.

Айыы Тойон Иисус Христос өтө көрөн эппитин курдук, б. э. бастакы үйэтин 70 сылыгар римляндар Танара Дьийэтин төрдүттэн урусхаллабыттар.

Таһара Дьэитин Ырааһырдыы бырааһынньыга (*евр.* Ханука) – Сирия баһылыга IV Антиох Елифан Таһара Дьэитин үс сыл устата тэпсибитин-киртипитин кэннэ, б. э. иннинээҕи 1164 с. хат ырааһырдан, сибэтии гынан, Таһараҕа анаабыттарын бэлиэтиир иудей бырааһынньыга.

Фарисейдар (*евр.* перушим, *арамей.* перушайя) – былыргы Иудея олоҕор улахан сабыдыллаах религиознай бөлөх. Кинилэр Моисей Сокуонун, сизери-туому, үгэстэри энкилэ суох тутуһарга дьулуһаллара, норуоттан эмиэ ону ирдииллэрэ, Аанһаллар, абааһылар баалларын, өлбүттэр кэнэҕэс тиллиэхтээхтэрин итэҕэйэллэрэ.

Хоруоп – Палестинаҕа өлбүт дьону хайа куонхалайдарыгар эбэтэр очуос таастарга хаһыллан оноруллубут улахан хаспахтарга – склептэргэ харайаллара. Бокуонньугу үчүгэй сыттаах арыынан оҕунуохтаан баран, тангаска суулууллара уонна истиэнэни кыйа турар таас ыскаамыйаҕа уураллара. Киһи төнкөйөн эрэ баран киирэр намыһах ааннарын, кыыл, көтөр буулаабатын диэн, улахан сымара таастарынан бүөлэтэллэрэ. Ардыгар хаспах таһыгар кыракый сад үүннэрэллэрэ.

Эргэ Кэс Тыл (*грек.* Палайа Диатэкэ, *нууч.* Ветхий Завет) – Таһара Израиль норуотун кытта Синай хайатыгар онорсубут сөбүлэниитэ. Бу сөбүлэнии быһыытынан Таһара дьону кытта ураты сыһыанна киирэр, кинилэри өрүүтүн араҥаччылыах буолар, оттон дьон Кини этэр кэс тылын толоруохтаахтар.

**ЭРГЭ КЭС ТЫЛТАН
ЦИТАТАЛАР
БҮЙИННЬЫКТАРА**

Мф 1:23 Ис 7:14; 8:8. **2:6** Мих 5:2. **2:15** Ос 11:1. **2:18** Иер 31:15.
3:3 Ис 40:3. **4:4** Втор 8:3. **4:6** Пс 90:11-12. **4:7** Втор 6:16. **4:10** Втор 6:13.
4:16 Ис 9:1-2. **5:21** Исх 20:13. **5:27** Исх 20:14. **5:31** Втор 24:1.
5:33 Лев 19:12; Числ 30:3. **5:38** Исх 21:24; Лев 24:19-20. **5:43** Лев 19:18.
8:17 Ис 53:4. **9:13** Ос 6:6. **10:36** Мих 7:6. **11:10** Мал 3:1. **11:14** Мал 4:5-6.
12:7 Ос 6:6. **12:21** Ис 42:1-4. **12:40** Иона 2:1. **13:15** Ис 6:9-10.
13:35 Пс 77:2. **15:4** Исх 20:12; 21:17. **15:9** Ис 29:13. **18:16** Втор 19:15.
19:4 Быт 1:27; 5:2. **19:5** Быт 2:24. **19:19** Исх 20:12-16; Лев 19:18.
21:5 Ис 62:11; Зах 9:9. **21:9** Пс 117:26. **21:13** Ис 56:7. **21:16** Пс 8:3.
21:42 Пс 117:22-23. **22:24** Втор 25:5. **22:32** Исх 3:6. **22:37** Втор 6:5.
22:39 Лев 19:18. **22:44** Пс 109:1. **23:39** Пс 117:26. **24:15** Дан 12:11.
24:29 Ис 13:9-10; 34:4. **24:30** Дан 7:13. **26:15** Зах 11:12. **26:31** Зах 13:7.
26:64 Пс 109:1; Дан 7:13. **27:10** Зах 11:12-13; Иер 19:1-13; 32:6-9.
27:34 Пс 68:22. **27:46** Пс 21:2.

Мк 1:3 Мал 3:1; Ис 40:3. **4:12** Ис 6:9-10. **7:7** Ис 29:13.
7:10 Исх 20:12; 21-17. **10:4** Втор 24:1. **10:6** Быт 1:27; 5:2.
10:8 Быт 1:27; 2:24. **10:19** Исх 20:12-16; Втор 5:16-20. **11:10** Пс 117:25-26.
11:17 Ис 56:7. **12:11** Пс 117:22-23. **12:19** Втор 25:5. **12:26** Исх 3:6.
12:30 Втор 6:5. **12:31** Лев 19:18. **12:36** Пс 109:1. **13:25** Ис 13:10; 34:4.
13:26 Дан 7:13. **14:27** Зах 13:7. **14:62** Пс 109:1; Дан 7:13. 15:34 Пс 21:2.

Лк 2:23 Исх 13:2. **2:24** Лев 12:8. **3:6** Ис 40:3-5. **4:4** Втор 8:3. **4:8** Втор 6:13.
4:11 Пс 90:11-12. **4:19** Ис 61:1-2. **6:4** 1 Цар 21:2-7. **7:27** Мал 3:1.
8:10 Ис 6:9-10. **10:27** Втор 6:5; Лев 19:18. **13:35** Пс 117:26.
18:20 Исх 20:12-16. **19:38** Пс 117:26. **19:46** Ис 56:7. **20:17** Пс 117:22.
20:37 Исх 3:6. **20:43** Пс 109:1. **21:27** Дан 7:13. **22:37** Ис 53:12.
22:69 Пс 109:1. **23:30** Ос 10:8. **23:46** Пс 30:6.

ЭРГЭ КЭС ТЫЛТАН ЦИТАТАЛАР БИЙИННЬЫКТАРА

Ин 2:17 Пс 68:10. **6:31** Пс 77:24; 104:40. **6:45** Ис 54:13.
7:38 Притч 18:4; Ис 12:3; 58:11; Иез 47:1; Зах 14:8. **10:34** Пс 81:6.
12:13 Пс 117:25-26. **15:25** Пс 34:19; 68:5. **19:24** Пс 22:19. **19:36** Исх 12:46.
19:37 Зах 12:10.

Апос 1:20 Пс 68:26. **1:20** Пс 108:8. **2:21** Иоиль 2:28-32. **2:30** Пс 131:11.
2:31 Пс 15:10. **2:35** Пс 109:1. **4:11** Пс 117:22. **4:26** Пс 2:1-2. **7:5** Быт 17:8.
7:7 Быт 15:13-14; Исх 3:12. **7:18** Исх 1:8. **7:28** Исх 2:13-14. **7:30** Исх 3:2.
7:32 Исх 3:6. **7:34** Исх 3:5-10. **7:40** Исх 32:4, 23. **7:43** Ам 5:25-27.
7:50 Ис 66:1-2. **8:33** Ис 53:7-8. **13:22** Пс 88:21; 1 Цар 13:14. **13:34** Ис 55:3.
13:35 Пс 15:10. **13:41** Авв 1:5. **13:47** Ис 49:6. **15:17** Ам 9:11-12.
23:5 Исх 22:28. **28:27** Ис 6:9-10.

Иак 2:8 Лев 19:18. **2:11** Исх 20:13-14; Втор 5:17-18. **2:23** Быт 15:6.
4:6 Притч 3:34.

1 Петр 1:16 Лев 11:44; 19:2. **1:25** Ис 40:6-8. **2:6** Ис 28:16. **2:7** Пс 117:22.
2:8 Ис 8:14. **2:9** Исх 19:6; Ис 43:20-21. **2:22** Ис 53:9. **3:10** Пс 33:13-17.
4:8 Притч 10:12. **4:18** Притч 11:31. **5:5** Притч 3:34.

2 Петр 2:22 Притч 26:11.

Рим 2:24 Ис 52:5; Иез 36:20. **3:12** Пс 13:1-3. **3:13** Пс 5:10; Пс 139:4.
3:14 Пс 9:28. **3:15** Притч 1:16. **3:17** Ис 59:7-8. **3:18** Пс 35:2. **4:3** Быт 15:6.
4:8 Быт 15:5. **4:17** Быт 17:5. **4:18** Быт 15:5. **7:7** Исх 20:17. **8:36** Пс 43:22.
9:7 Быт 21:12. **9:9** Быт 18:10, 14. **9:12** Быт 25:23. **9:13** Мал 1:2-3.
9:15 Исх 33:19. **9:17** Исх 9:16. **9:20** Ис 29:16; 45:9. **9:25** Ос 2:23.
9:26 Ос 1:10. **9:28** Ис 10:22-23. **9:29** Ис 1:9. **9:33** Ис 8:14; 28:16.
10:5 Лев 18:5. **10:7** Втор 30:12-13. **10:8** Втор 30:14. **10:11** Ис 28:16.
10:13 Иоиль 2:32. **10:15** Ис 52:7. **10:16** Ис 53:1. **10:18** Пс 18:5.
10:19 Втор 32:21. **10:20** Ис 65:1. **10:21** Ис 65:2. **11:3** 3 Цар 19:18.
11:4 3 Цар 19:18. **11:8** Ис 29:10; Втор 29:4. **11:10** Пс 28:23-24.
11:27 Ис 59:20-21; 27:9. **11:34** Ис 40:13; Иер 23:18. **11:35** Иов 41:3.
12:9 Втор 32:35. **12:20** Притч 25:21-22. **13:9** Исх 20:13-17; Лев 19:18.
14:11 Ис 49:18; 45:23. **15:3** Пс 68:9. **15:9** Пс 17:50. **15:10** Втор 32:43.
15:11 Пс 116:1. **15:12** Ис 11:10. **15:21** Ис 52:15.

1 Кор 1:19 Ис 29:14. **1:31** Иер 9:24. **2:16** Ис 40:13. **3:19** Иов 5:13.
3:20 Пс 93:11. **10:7** Исх 32:6. **10:26** Пс 23:1. **14:21** Ис 28:11-12.
15:27 Пс 8:7. **15:32** Ис 22:13. **15:54** Ис 25:8 **15:55** Ос 13:14.

ЭРГЭ КЭС ТЫЛТАН ЦИТАТАЛАР БИЙИННЬЫКТАРА

2 Кор 4:13 Пс 115:1. **6:2** Ис 49:8. **6:16** Лев 26:11-12. **6:17** Ис 52:11.
9:9 Пс 111:9. **10:17** Иер 9:23-24. **13:1** Втор 19:15.

Гал 3:6 Быт 15:6. **3:10** Втор 27:36. **3:11** Авв 2:4. **3:12** Лев 18:5.
3:13 Втор 21:23. **3:16** Быт 13:15; 24:7. **4:27** Ис 54:1. **4:30** Быт 21:10.

Еф 4:8 Пс 67:19. **4:25** Зах 8:16. **4:26** Пс 4:5. **5:31** Быт 2:24. **6:3** Исх 20:12.

1 Тим 5:18 Втор 25:4.

2 Тим 2:19 Числ 16:5, 26; Наум 1:7.

Евр 1:5 Пс 2:7; 2 Цар 7:14; 1 Пар 17:13. **1:6** Пс 96:7. **1:7** Пс 103:4.
1:9 Пс 44:7-8. **1:12** Пс 101:26-28. **1:13** Пс 109:1. **2:8** Пс 8:5-7.
2:12 Пс 21:23. **2:13** Пс 15:1; Ис 8:18. **3:11, 15** Пс 94:7-11. **4:3, 5** Пс 94:11.
4:4 Быт 2:2. **5:5** Пс 2:7. **5:6** Пс 109:4. **6:14** Быт 22:17. **7:2** Быт 14:17-20.
7:17, 21 Пс 109:4. **8:5** Исх 25:40. **8:12** Иер 31:31-34. **10:7-9** Пс 39:7-9.
10:17 Иер 31:33-34. **10:30** Втор 32:35-36; Пс 134:14.
10:38 Ис 26:20; Авв 2:3-4. **11:5** Быт 5:24. **11:21** Быт 47:31.
12:6 Притч 3:11-12. **12:20** Исх 19:13. **12:21** Втор 9:19. **12:26** Агг 2:6.
13:5 Втор 31:6. **13:6** Пс 117:6-7.

Арыл 2:27-28 Пс 2:8-9.